תלמוד בבלי · סדר נשים

כתובות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כתובות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כתובות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 7
דף ב: 7
דף ג. 8
דף ג: 9
דף ד. 10
דף ד: 11
דף ה. 12
דף ה: 13
דף ו. 14
דף ו: 14
דף ז. 15
דף ז: 16
דף ח. 17
דף ח: 19
דף ט. 20
דף ט: 21
דף י. 21
דף י: 22
דף יא. 24
דף יא: 25
דף יב. 26
דף יב: 27
דף יג. 29
דף יג: 30
דף יד. 31
דף יד: 32
דף טו. 33
דף טו: 34
דף טז. 35
דף טז: 36
דף יז. 37
דף יז: 39
דף יח. 40
דף יח: 40
דף יט. 41
דף יט: 42
דף כ. 43
דף כ: 44
דף כא. 45
דף כא: 46
דף כב. 47
דף כב: 48
דף כג. 49
דף כג: 51
דף כד. 52
דף כד: 52
דף כה. 54
דף כה: 55
דף כו. 56
דף כו: 56
דף כז. 57
דף כז: 59
דף כח. 60
דף כח: 61
דף כט. 63
דף כט: 63
דף ל. 64
דף ל: 65
דף לא. 66
דף לא: 66
דף לב. 67
דף לב: 68

דף לג. 69
דף לג: 70
דף לד. 71
דף לד: 72
דף לה. 73
דף לה: 74
דף לו. 74
דף לו: 75
דף לז. 77
דף לז: 78
דף לח. 79
דף לח: 80
דף לט. 81
דף לט: 82
דף מ. 83
דף מ: 83
דף מא. 85
דף מא: 86
דף מב. 87
דף מב: 87
דף מג. 88
דף מג: 90
דף מד. 91
דף מד: 92
דף מה. 92
דף מה: 93
דף מו. 94
דף מו: 96
דף מז. 96
דף מז: 97
דף מח. 98
דף מח: 99
דף מט. 100
דף מט: 101
דף נ. 102
דף נ: 104
דף נא. 104
דף נא: 105
דף נב. 107
דף נב: 108
דף נג. 109
דף נג: 110
דף נד. 111
דף נד: 113
דף נה. 114
דף נה: 114
דף נו. 115
דף נו: 116
דף נז. 117
דף נז: 118
דף נח. 119
דף נח: 120
דף נט. 121
דף נט: 122
דף ס. 123
דף ס: 125
דף סא. 126
דף סא: 128
דף סב. 129
דף סב: 130
דף סג. 132
דף סג: 133
דף סד. 134
דף סד: 135

דף סה. 137
דף סה: 138
דף סו. 139
דף סו: 140
דף סז. 142
דף סז: 143
דף סח. 145
דף סח: 147
דף סט. 148
דף סט: 149
דף ע. 150
דף ע: 151
דף עא. 153
דף עא: 154
דף עב. 155
דף עב: 157
דף עג. 158
דף עג: 158
דף עד. 160
דף עד: 161
דף עה. 161
דף עה: 163
דף עו. 163
דף עו: 164
דף עז. 165
דף עז: 166
דף עח. 168
דף עח: 169
דף עט. 170
דף עט: 171
דף פ. 172
דף פ: 173
דף פא. 174
דף פא: 174
דף פב. 175
דף פב: 176
דף פג. 177
דף פג: 178
דף פד. 179
דף פד: 181
דף פה. 182
דף פה: 183
דף פו. 184
דף פו: 185
דף פז. 186
דף פז: 188
דף פח. 189
דף פח: 190
דף פט. 191
דף פט: 191
דף צ. 193
דף צ: 194
דף צא. 195
דף צא: 196
דף צב. 198
דף צב: 198
דף צג. 199
דף צג: 199
דף צד. 200
דף צד: 201
דף צה. 202
דף צה: 203
דף צו. 204
דף צו: 205

דף צז. 206
דף צז: 207
דף צח. 208
דף צח: 209
דף צט. 210
דף צט: 211
דף ק. 212
דף ק: 213
דף קא. 214
דף קא: 215
דף קב. 217
דף קב: 217
דף קג. 218
דף קג: 220
דף קד. 222
דף קד: 224
דף קה. 226
דף קה: 227
דף קו. 229
דף קו: 230
דף קז. 231
דף קז: 232
דף קח. 233
דף קח: 234
דף קט. 235
דף קט: 236
דף קי. 237
דף קי: 238
דף קיא. 240
דף קיא: 243
דף קיב. 245
דף קיב: 246

דף ב.

בְּתוּלָה נִשֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי וְאַלְמָנָה לַיּוֹם הַחֲמִישִׁי. שְׁפַּעֲמַיִם בְּשַׁבָּת בָּתֵּי דִינִין יוֹשְׁבִין בָּעֲיָירוֹת: בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי, שֶׁאִם הָיְה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים, הָיָה מַשְׁכִּים לְבֵית דִּין.

גְּמָ׳ אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בְּתוּלָה נִשֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי? לְפִי שֶׁשָּׁנִינוּ: הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִישְׂאוּ — אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ, וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה.

יָכוֹל הִגִּיעַ זְמַן בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת יְהֵא מַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת? לְכָךְ שָׁנִינוּ: בְּתוּלָה נִשֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי.

אָמַר רַב יוֹסֵף: מָרִיהּ דְּאַבְרָהָם! תְּלֵי תַּנְיָא בִּדְלָא תַּנְיָא?! הֵי תַּנְיָא וְהֵי לָא תַּנְיָא? הָא תַּנְיָא וְהָא תַּנְיָא! אֶלָּא: תְּלֵי תַּנְיָא דִּמְפָרֵשׁ טַעְמָא בִּדְתַנְיָא דְּלָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא.

אֶלָּא אִי אִיתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בְּתוּלָה נִשֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי? שֶׁאִם הָיְה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים — הָיָה מַשְׁכִּים לְבֵית דִּין. וְתִינָּשֵׂא בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, שֶׁאִם הָיְה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים הָיָה מַשְׁכִּים לְבֵית דִּין? שְׁקָדוּ חֲכָמִים עַל תַּקָּנַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּהֵא טוֹרֵחַ בִּסְעוּדָה שְׁלִשָּׁה יָמִים, אֶחָד בְּשַׁבָּת וְשֵׁנִי בַּשַּׁבָּת וּשְׁלִישִׁי בַּשַּׁבָּת, וּבָרְבִיעִי כּוֹנָסָהּ.

וְעַכְשָׁו שֶׁשָּׁנִינוּ "שָׁקְדוּ", אוֹתָהּ שֶׁשָּׁנִינוּ "הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִישְׂאוּ, אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה", הִגִּיעַ זְמַן בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, מִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִכְנוֹס — אֵינוֹ מַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת.

לְפִיכָךְ: חָלָה הוּא אוֹ שֶׁחָלְתָה הִיא אוֹ שֶׁפֵּירְסָה נִדָּה — אֵינוֹ מַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת.

וְאֵיכָּא דְּבָעֵי לַהּ מִיבַּעְיָא: חָלָה הוּא, מַהוּ? הָתָם טַעְמָא מַאי — מִשּׁוּם דַּאֲנִיס, וְהָכָא נָמֵי הָא אֲנִיס. אוֹ דִלְמָא: הָתָם אֲנִיס בְּתַקַּנְתָּא דְּתַקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנַן, הָכָא לָא.

וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר חָלָה הוּא מַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת: חָלְתָה הִיא, מַהוּ? מָצֵי אָמַר לַהּ: אֲנָא הָא קָאֵימְנָא, אוֹ דִלְמָא מָצְיָא אָמְרָה לֵיהּ: "נִסְתַּחֲפָה שָׁדֲהוּ".

וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר אָמְרָה לֵיהּ "נִסְתַּחֲפָה שָׁדֲהוּ" — פֵּירְסָה נִדָּה, מַהוּ?

בִּשְׁעַת וִוסְתָּהּ, לָא תִּיבְעֵי לָךְ

דף ב:

דִּלְמָא מָצְיָא אָמְרָה לֵיהּ "נִסְתַּחֲפָה שָׁדֲהוּ". כִּי תִּיבְעֵי לָךְ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת וִוסְתָּהּ, מַאי? כֵּיוָן דְּלָא בִּשְׁעַת וִוסְתָּהּ הָוְיָא, מָצְיָא אָמְרָה לֵיהּ "נִסְתַּחֲפָה שָׁדֲהוּ", אוֹ דִלְמָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא נְשֵׁי דְּקָא מְשַׁנְּיָא וִוסְתַּיְיהוּ — כִּשְׁעַת וִוסְתָּהּ דָּמֵי.

פְּשִׁיט רַב אַחַאי: הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִישְׂאוּ — אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה. "לֹא נִשְׂאוּ" לָא קָתָנֵי, אֶלָּא "לֹא נִישְׂאוּ".

הֵיכִי דָּמֵי: אִי דְּקָא מְעַכְּבָן אִינְהִי — אַמַּאי אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה? אֶלָּא לָאו, דְּאִיתְּנִיס כִּי הַאי גַּוְונָא, וְקָתָנֵי: אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה.

אָמַר רַב אָשֵׁי: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ כָּל אוּנְסָא, לָא אָכְלָה, וּדְקָא מְעַכְּבִי אִינְהוּ. וּבְדִין הוּא דְּאִיבְּעֵי לֵיהּ לְמֵיתְנֵי "לֹא נָשְׂאוּ", וְאַיְידֵי דְּתְנָא רֵישָׂא בְּדִידְהִי, תְּנָא נָמֵי סֵיפָא בְּדִידְהִי.

אָמַר רָבָא: וּלְעִנְיַן גִּיטִּין אֵינוֹ כֵּן. אַלְמָא קָסָבַר רָבָא אֵין אוֹנֶס בְּגִיטִּין.

מְנָא לֵיהּ לְרָבָא הָא? אִילֵּימָא מֵהָא דִּתְנַן: "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּיךְ אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן וְעַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ", וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ — אֵינוֹ גֵּט. מֵת הוּא דְּאֵינוֹ גֵּט, הָא חָלָה — הֲרֵי זֶה גֵּט.

וְדִלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ חָלָה נָמֵי אֵינוֹ גֵּט, וְהֵיא גּוּפָא קָא מַשְׁמַע לַן, דְּאֵין גֵּט לְאַחַר מִיתָה.

אֵין גֵּט לְאַחַר מִיתָה — הָא תְּנָא לֵיהּ רֵישָׂא: "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּיךְ אִם מַתִּי", "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּיךְ מֵחוֹלִי זֶה", "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּיךְ לְאַחַר מִיתָתִי" — לֹא אָמַר כְּלוּם.

דִּלְמָא לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבּוֹתֵינוּ. דְּתַנְיָא: וְרַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּהָ לְהִנָּשֵׂא, וְאָמְרִינַן: מַאן רַבּוֹתֵינוּ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בֵּי דִינָא דִּשְׁרוּ מִשְׁחָא. סָבְרִי לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו.

וְאֶלָּא מִסֵּיפָא: "מֵעַכְשָׁיו אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן וְעַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ", וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ — הֲרֵי זֶה גֵּט. מֵת, וְהוּא הַדִּין לְחָלָה.

דִּלְמָא מֵת דַּוְקָא, דְּלָא נִיחָא לֵיהּ דְּתִפּוֹל קַמֵּי יָבָם!

אֶלָּא מֵהָא: דְּהָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ "אִי לָא אָתֵינָא מִיכָּן וְעַד תְּלָתִין יוֹמִין לֶיהֱוֵי גִּיטָּא", אָתָא בְּסוֹף תְּלָתִין יוֹמִין וּפַסְקֵיהּ מַבָּרָא. אָמַר לְהוּ: חָזוֹ דַּאֲתַאי, חָזוֹ דַּאֲתַאי. אָמַר שְׁמוּאֵל: לָאו שְׁמֵיהּ מַתְיָא.

וְדִלְמָא אוּנְסָא דִּשְׁכִיחַ שָׁאנֵי. דְּכֵיוָן דְּאִיבְּעֵי לֵיהּ לְאַתְנוֹיֵי וְלָא אַתְנֵי — אִיהוּ דְּאַפְסֵיד אַנַּפְשֵׁיהּ.

אֶלָּא רָבָא סָבְרָא דְּנַפְשֵׁיהּ קָאָמַר: מִשּׁוּם צְנוּעוֹת וּמִשּׁוּם פְּרוּצוֹת. מִשּׁוּם צְנוּעוֹת — דְּאִי אָמְרַתְּ לָא לֶיהֱוֵי גֵּט,

דף ג.

זִימְנִין דְּלָא אֲנִיס וְסָבְרָה דַּאֲנִיס, וּמִיעַגְּנָא וַיְתְבָה. וּמִשּׁוּם פְּרוּצוֹת — דְּאִי אָמְרַתְּ לָא לֶיהֱוֵי גִּיטָּא, זִימְנִין דַּאֲנִיס וְאָמְרָה לָא אֲנִיס, וְאָזְלָא וּמִינַסְבָא, וְנִמְצָא גֵּט בָּטֵל וּבָנֶיהָ מַמְזֵרִים.

וּמִי אִיכָּא מִידֵּי דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא לָא לֶיהֱוֵי גֵּט, וּמִשּׁוּם צְנוּעוֹת וּמִשּׁוּם פְּרוּצוֹת שָׁרִינַן אֵשֶׁת אִישׁ לְעָלְמָא?!

אִין, כָּל דְּמָקַדֵּשׁ אַדַּעְתָּא דְּרַבָּנָן מְקַדֵּשׁ, וְאַפְקְעִינְהוּ רַבָּנָן לְקִידּוּשֵׁי מִינֵּיהּ.

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: תִּינַח קַדֵּישׁ בְּכַסְפָּא. קַדֵּישׁ בְּבִיאָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? שַׁוְיוּהּ רַבָּנַן לְבָעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת.

אִיכָּא דְּאָמְרִי: אָמַר רָבָא, וְכֵן לְעִנְיַן גִּיטִּין. אַלְמָא קָסָבַר רָבָא יֵשׁ אוֹנֶס בְּגִיטִּין.

מֵיתִיבִי: "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּיךְ אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן וְעַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ", וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ — אֵינוֹ גֵּט. מֵת הוּא דְּאֵינוֹ גֵּט, הָא חָלָה — הֲרֵי זֶה גֵּט!

לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ חָלָה נָמֵי אֵינוֹ גֵּט, וְהֵיא גּוּפַהּ קָא מַשְׁמַע לַן: דְּאֵין גֵּט לְאַחַר מִיתָה.

אֵין גֵּט לְאַחַר מִיתָה הָא תְּנָא לֵיהּ רֵישָׁא! דִּלְמָא לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבּוֹתֵינוּ.

תָּא שְׁמַע: "מֵעַכְשָׁיו אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן וְעַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ", וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ — הֲרֵי זֶה גֵּט. מַאי לָאו, הוּא הַדִּין לְחָלָה! לָא, מֵת דַּוְקָא, דְּלָא נִיחָא לֵיהּ דְּתִפּוֹל קַמֵּי יָבָם.

תָּא שְׁמַע מֵהָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ "אִי לָא אֲתֵינָא מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם לֶיהֱוֵי גִּיטָּא", אֲתָא בְּסוֹף תְּלָתִין יוֹמִין וּפַסְקֵיהּ מַבָּרָא, וַאֲמַר לְהוּ: "חָזוֹ דַּאֲתַאי! חָזוֹ דַּאֲתַאי!" וַאֲמַר שְׁמוּאֵל: לָא שְׁמֵיהּ מַתְיָא!

אוֹנְסָא דִּשְׁכִיחַ — שָׁאנֵי, דְּכֵיוָן דְּאִיבְּעִי לֵיהּ לְאַתְנוֹיֵי וְלָא אַתְנֵי, אִיהוּ הוּא דְּאַפְסֵיד אַנַפְשֵׁיהּ.

אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מִתַּקָּנַת עֶזְרָא וְאֵילָךְ, שֶׁאֵין בָּתֵּי דִינִין קְבוּעִין אֶלָּא בְּשִׁנְי וּבַחֲמִישִׁי. אֲבָל קוֹדֶם תַּקָּנַת עֶזְרָא, שֶׁבָּתֵּי דִינִין קְבוּעִין בְּכָל יוֹם — אִשָּׁה נִשֵּׂאת בְּכָל יוֹם.

קוֹדֶם תַּקָּנַת עֶזְרָא? מַאי דַּהֲוָה הֲוָה! הָכִי קָאָמַר: אִי אִיכָּא בָּתֵּי דִינִין דְּקָבוּעִין הָאִידָּנָא כְּקוֹדֶם תַּקָּנַת עֶזְרָא — אִשָּׁה נִשֵּׂאת בְּכָל יוֹם.

הָא בָּעִינַן שָׁקְדוּ! דִּטְרִיחַ לֵיהּ.

דף ג:

מַאי "שָׁקְדוּ"? דְּתַנְיָא: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בְּתוּלָה נִשֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי? שֶׁאִם הָיָה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים, הָיָה מַשְׁכִּים לְבֵית דִּין. וְתִנָּשֵׂא בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, וְאִם הָיָה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים הָיָה מַשְׁכִּים לְבֵית דִּין! שָׁקְדוּ חֲכָמִים עַל תַּקָּנַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּהֵא אָדָם טוֹרֵחַ בַּסְּעוּדָה שִׁלְשָׁה יָמִים: אֶחָד בַּשַּׁבָּת וְשֵׁנִי בְּשַׁבָּת וּשְׁלִישִׁי בַּשַּׁבָּת, וּבְרְבִיעִי כּוֹנְסָהּ.

וּמְסַכְּנָה וְאֵילָךְ נָהֲגוּ הָעָם לְכָנוֹס בַּשְּׁלִישִׁי, וְלֹא מִיחוּ בְּיָדָם חֲכָמִים. וּבַשֵּׁנִי לֹא יִכָּנוֹס. וְאִם מֵחֲמַת הָאוֹנֶס — מוּתָּר. וּמַפְרִישִׁין אֶת הֶחָתָן מִן הַכַּלָּה לֵילֵי שַׁבָּת תְּחִלָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חֲבוּרָה.

מַאי סַכָּנָה? אִילֵימָא דְּאָמְרִי בְּתוּלָה הַנִּשֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי תִּיהָרֵג — נָהֲגוּ?! לִגְמָרֵי נִיעְקְרֵיהּ!

אָמַר רַבָּה, דְּאָמְרִי: בְּתוּלָה הַנִּשֵּׂאת בְּיוֹם הָרְבִיעִי תִּיבָּעֵל לַהֶגְמוֹן תְּחִלָּה. הַאי סַכָּנָה? אוֹנֶס הוּא! מִשּׁוּם דְּאִיכָּא צְנוּעוֹת דְּמָסְרָן נַפְשַׁיְיהוּ לִקְטָלָא, וְאָתְיָין לִידֵי סַכָּנָה.

וְלִידְרוֹשׁ לְהוּ דְּאוֹנֶס שְׁרֵי? אִיכָּא פְּרוּצוֹת, וְאִיכָּא נָמֵי כֹּהֲנוֹת.

וְלִיעְקְרֵיהּ! שְׁמָדָא עֲבִידָא דְּבָטְלָא, וְתַקַּנְתָּא דְּרַבָּנָן מִקַּמֵּי שְׁמָדָא לָא עָקְרִינַן. אִי הָכִי, בַּשְּׁלִישִׁי נָמֵי אָתֵי וּבָעֵיל! מִסְפֵּיקָא לָא עָקַר נַפְשַׁיְיהוּ.

וּבַשֵּׁנִי לֹא יִכָּנוֹס, וְאִם מֵחֲמַת הָאוֹנֶס — מוּתָּר. מַאי אוֹנֶס? אִילֵימָא הָא דַּאֲמַרַן, הָתָם קָרֵי לֵיהּ "סַכָּנָה", וְהָכָא קָא קָרֵי לֵיהּ "אוֹנֶס"?! וְתוּ: הָתָם נָהֲגוּ, הָכָא מוּתָּר?

אָמַר רָבָא, דְּאָמְרִי: שַׁר צָבָא בָּא לָעִיר. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאָתֵי וְחָלֵיף — לִיעַכַּב! לָא צָרִיכָא, דְּאָתֵי וְקָבַע. בַּשְּׁלִישִׁי מִיהָא לִכָּנוֹס? אִסְפַּרְווֹא דִּידֵיהּ בִּשְׁלִישִׁי קָאָתוּ.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מַאי "מֵחֲמַת הָאוֹנֶס" — כִּדְתַנְיָא: הָרֵי שֶׁהָיָה פִּתּוֹ אָפוּי, וְטָבְחוֹ טָבוּחַ, וְיֵינוֹ מָזוּג, וּמֵת אָבִיו שֶׁל חָתָן אוֹ אִמּוֹ שֶׁל כַּלָּה — מַכְנִיסִין אֶת הַמֵּת לַחֶדֶר, וְאֶת הֶחָתָן וְאֶת הַכַּלָּה לַחוּפָּה,

דף ד.

וּבוֹעֵל בְּעִילַת מִצְוָה וּפוֹרֵשׁ, וְנוֹהֵג שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה, וְאַחַר כָּךְ נוֹהֵג שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵילוּת. וְכָל אוֹתָן הַיָּמִים, הוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְהִיא יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים. וְאֵין מוֹנְעִין תַּכְשִׁיטִין מִן הַכַּלָּה כָּל שִׁלשִׁים יוֹם.

וְדַוְקָא, אָבִיו שֶׁל חָתָן אוֹ אִמּוֹ שֶׁל כַּלָּה, דְּלֵיכָּא אִינִישׁ דְּטָרַח לְהוּ. אֲבָל אִיפְּכָא — לָא.

אָמַר רַפְרָם בַּר פָּפָּא אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנָּתַן מַיִם עַל גַּבֵּי בָּשָׂר, אֲבָל לֹא נָתַן מַיִם עַל גַּבֵּי בָּשָׂר — מִזְדַּבֵּן.

אָמַר רָבָא: וּבְכָרְךְ, אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן מַיִם עַל גַּבֵּי בָּשָׂר — מִזְדַּבֵּן. אָמַר רַב פָּפָּא: וּבִכְפָר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן מַיִם עַל גַּבֵּי בָּשָׂר — לָא מִזְדַּבֵּן. וְאֶלָּא דְּרַב חִסְדָּא הֵיכִי מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ? אָמַר רַב אָשֵׁי: כְּגוֹן מָתָא מַחְסֵיָא, דְּמַפְקָא מִכְרָךְ, וּמַפְקָא מִכְפַר.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: הֲרֵי שֶׁהָיָה פִּתּוֹ אָפוּיָה וְטָבְחוֹ טָבוּחַ וְיֵינוֹ מָזוּג, וְנָתַן מַיִם עַל גַּבֵּי בָּשָׂר, וּמֵת אָבִיו שֶׁל חָתָן אוֹ אִמּוֹ שֶׁל כַּלָּה — מַכְנִיסִין אֶת הַמֵּת לַחֶדֶר, וְאֶת הֶחָתָן וְאֶת הַכַּלָּה לַחוּפָּה, וּבוֹעֵל בְּעִילַת מִצְוָה וּפוֹרֵשׁ, וְנוֹהֵג שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה, וְאַחַר כָּךְ נוֹהֵג שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵילוּת. וְכָל אוֹתָן הַיָּמִים, הוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְאִשְׁתּוֹ יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים.

וְכֵן מִי שֶׁפֵּירְסָה אִשְׁתּוֹ נִדָּה — הוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְהִיא יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים. וְאֵין מוֹנְעִין תַּכְשִׁיטִין מִן הַכַּלָּה כָּל שִׁלשִׁים יוֹם. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִבְעוֹל, לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

אָמַר מָר: הוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְהִיא יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים, מְסַיֵּיע לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין אֲבִילוּת בַּמּוּעָד, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁל צִינְעָא — נוֹהֵג.

דָּרֵשׁ רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרָבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא בָּעַל, אֲבָל בָּעַל — אִשְׁתּוֹ יְשֵׁנָה עִמּוֹ.

וְהָא הָכָא, דְּבָעַל עָסְקִינַן, וְקָתָנֵי: הוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְהִיא יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים! כִּי קָאָמַר, אַפֵּירְסָה אִשְׁתּוֹ נִדָּה.

הָא "וְכֵן" קָתָנֵי!

דף ד:

הָכִי קָאָמַר: וְכֵן מִי שֶׁפֵּירְסָה אִשְׁתּוֹ נִדָּה וְלֹא בָּעַל — הוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים, וְאִשְׁתּוֹ יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים.

לְמֵימְרָא דַּאֲבִילוּת קָיְלָא לֵיהּ מִנִּדָּה?

וְהָאָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר חֲנִינָא אָמַר רַב הוּנָא: כָּל מְלָאכוֹת שֶׁאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ — נִדָּה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ, חוּץ מִמְּזִיגַת הַכּוֹס וְהַצַּעַת הַמִּטָּה, וְהָרְחָצַת פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. וְאִלּוּ גַּבֵּי אֲבִילוּת תַּנְיָא: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין אָדָם רַשַּׁאי לָכוֹף אֶת אִשְׁתּוֹ לִהְיוֹת כּוֹחֶלֶת וְלִהְיוֹת פּוֹקֶסֶת, בֶּאֱמֶת אָמְרוּ: מוֹזֶגֶת לוֹ הַכּוֹס, וּמַצַּעַת לוֹ הַמִּטָּה, וּמַרְחֶצֶת לוֹ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו.

לָא קַשְׁיָא: כָּאן — בַּאֲבִילוּת דִּידֵיהּ, כָּאן — בַּאֲבִילוּת דִּידַהּ.

וְהָא אָבִיו שֶׁל חָתָן אוֹ אִמּהּ שֶׁל כַּלָּה קָתָנֵי! כִּי קָתָנֵי, אַשְׁאָרָא.

וּמִי שָׁאנֵי בֵּין אֲבִילוּת דִּידֵיהּ לַאֲבִילוּת דִּידַהּ? וְהָתַנְיָא: מִי שֶׁמֵּת חָמִיו אוֹ חֲמוֹתוֹ — אֵינוֹ יָכוֹל לָכוֹף אֶת אִשְׁתּוֹ לִהְיוֹת כּוֹחֶלֶת וְלִהְיוֹת פּוֹקֶסֶת, אֶלָּא כּוֹפָהּ מִטָּתָהּ, וְנוֹהֵג עִמָּהּ אֲבִילוּת. וְכֵן הִיא שֶׁמֵּת חָמִיהָ אוֹ חֲמוֹתָהּ — אֵינָהּ רַשָּׁאָה לִהְיוֹת כּוֹחֶלֶת וְלִהְיוֹת פּוֹקֶסֶת, אֶלָּא כּוֹפָהּ מִטָּתָהּ וְנוֹהֶגֶת עִמּוֹ אֲבִילוּת.

תְּנִי בַּאֲבִילוּת דִּידֵיהּ: הוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְאִשְׁתּוֹ יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים. הָא "וְכֵן" קָתָנֵי! כִּי קָתָנֵי, אַכִּיחוּל וְאַפִּירְכּוּס. וְהָא "עִמּוֹ" קָתָנֵי, מַאי לָאו עִמּוֹ בַּמִּטָּה! לֹא, עִמּוֹ בַּבַּיִת. וּכְדַאֲמַר לֵיהּ רַב לְחִיָּיא בְּרֵיהּ: בְּאַפָּהּ נְהוֹג אֲבִילוּתָא, דְּלָא בְּאַפָּהּ לָא תְּנָהוֹג אֲבִילוּתָא.

רַב אָשֵׁי אָמַר: מִי קָמְדַמֵּית אֲבִילוּתָא דְּהָכָא לַאֲבִילוּתָא דְּעָלְמָא? אֲבִילוּתָא דְּעָלְמָא חֲמִיר, וְלָא אָתֵי לְזַלְזוֹלֵי בֵּיהּ. אֲבִילוּת דְּהָכָא, כֵּיוָן דְּאַקִּילוּ רַבָּנַן, אָתֵי לְזַלְזוֹלֵי בֵּיהּ.

מַאי קוּלְּא? אִילֵּימָא דְּקָתָנֵי בּוֹעֵל בְּעִילַת מְצָוָה וּפוֹרֵשׁ — הָתָם מִשּׁוּם דְּלֹא חָל עָלָיו אֲבִילוּתָא, אִי לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר עַד שֶׁיֵּצֵא מִפֶּתַח הַבַּיִת, אִי לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַד שֶׁיִּסָּתֵם הַגּוֹלֵל. אֶלָּא דְּקָתָנֵי: נוֹהֵג שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה, וְאַחַר כָּךְ נוֹהֵג שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵילוּת. אָמַר מָר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִבְעוֹל, לֹא בָּעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. בִּשְׁלָמָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת — מִשּׁוּם חֲבוּרָה. אֶלָּא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, אַמַּאי לָא? אָמַר רַבִּי זֵירָא:

דף ה.

מִשּׁוּם חֶשְׁבּוֹנוֹת.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְחֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁל מִצְוָה מִי אֲסִירִי? וְהָא רַב חִסְדָּא וְרַב הַמְנוּנָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: חֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁל מִצְוָה מוּתָּר לְחַשְׁבָן בְּשַׁבָּת! וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: פּוֹסְקִין צְדָקָה לַעֲנִיִּים בְּשַׁבָּת! וְאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הוֹלְכִין לְבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת לְפַקֵּחַ עַל עִסְקֵי רַבִּים בְּשַׁבָּת. וְאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְפַקְּחִין פִּיקּוּחַ נֶפֶשׁ בְּשַׁבָּת.

וְאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: הוֹלְכִין לְטַרְטְיָיאוֹת וּלְקַרְקְיָיאוֹת לְפַקֵּחַ עַל עִסְקֵי רַבִּים בְּשַׁבָּת. וְתָנָא דְּבֵי מְנַשְּׁיָא: מְשַׁדְּכִין עַל הַתִּינוֹקֶת לֵיאָרֵס בְּשַׁבָּת, וְעַל הַתִּינוֹק לְלַמְּדוֹ סֵפֶר וּלְלַמְּדוֹ אוּמָנוּת.

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי זֵירָא: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִשְׁחוֹט בֶּן עוֹף. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁנֵּי בְּשַׁבָּת יִדָּחֶה, גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִשְׁחוֹט בֶּן עוֹף! הָתָם דִּלְנַפְשֵׁיהּ — לָא טָרִיד, הָכָא דְּלַאֲחֵרִים — טָרִיד. אִי נָמֵי: הָתָם אִית לֵיהּ רָווּחָא, הָכָא לֵית לֵיהּ רָווּחָא.

הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, עֶרֶב שַׁבָּת נָמֵי — גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִשְׁחוֹט בֶּן עוֹף.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: בְּתוּלָה נִשֵּׂאת בָּרְבִיעִי וְנִבְעֶלֶת בָּרְבִיעִי, וְלָא חָיְישִׁינַן לְאִיקְּרוֹרֵי דַּעְתָּא, אוֹ דִלְמָא: בְּתוּלָה נִשֵּׂאת בָּרְבִיעִי וְנִבְעֶלֶת בַּחֲמִישִׁי, דְּחָיְישִׁינַן לְאִיקְּרוֹרֵי דַּעְתָּא.

תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי בַּר קַפָּרָא: בְּתוּלָה נִשֵּׂאת בָּרְבִיעִי וְנִבְעֶלֶת בַּחֲמִישִׁי, הוֹאִיל וְנֶאֱמְרָה בּוֹ בְּרָכָה לַדָּגִים. אַלְמָנָה נִשֵּׂאת בַּחֲמִישִׁי וְנִבְעֶלֶת בַּשִּׁשִּׁי — הוֹאִיל וְנֶאֱמְרָה בּוֹ בְּרָכָה לָאָדָם. טַעְמָא מִשּׁוּם בְּרָכָה, אֲבָל מִשּׁוּם אִיקְּרוֹרֵי דַּעְתָּא — לָא חָיְישִׁינַן.

אִי הָכִי, אַלְמָנָה נָמֵי תִּיבָּעֵל בַּחֲמִישִׁי, הוֹאִיל וְנֶאֱמְרָה בּוֹ בְּרָכָה לַדָּגִים! בְּרָכָה דְּאָדָם עֲדִיפָא לֵיהּ.

וְאִי נָמֵי: מִשּׁוּם שְׁקִדּוּ. דְּתַנְיָא: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אַלְמָנָה נִשֵּׂאת בַּחֲמִישִׁי וְנִבְעֶלֶת בַּשִּׁשִּׁי? שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר תִּיבָּעֵל בַּחֲמִישִׁי, לְמָחָר מַשְׁכִּים לְאוּמָּנוּתוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ. שְׁקִדּוּ חֲכָמִים עַל תַּקָּנַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּהֵא שָׂמֵחַ עִמָּהּ שִׁלְשָׁה יָמִים: חֲמִישִׁי בְּשַׁבָּת, וְעֶרֶב שַׁבָּת, וְשַׁבָּת.

מַאי אִיכָּא בֵּין "בְּרָכָה" לְ"שֻׁקְדוּ"? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ אָדָם בָּטֵל. אִי נָמֵי: יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת.

דָּרַשׁ בַּר קַפָּרָא: גְּדוֹלִים מַעֲשֶׂה צַדִּיקִים יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, דְּאִילּוּ בְּמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ כְּתִיב: "אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם", וְאִלּוּ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים כְּתִיב: "מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה' מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ".

הֵשִׁיב בַּבְלִי אֶחָד, וְרַבִּי חִיָּיא שְׁמוֹ: "וַיְבֻשָּׁת יָדָיו יָצָרוּ"! "יָדוֹ" כְּתִיב. וְהָכְתִיב "יָצָרוּ"! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: יָצְרוּ אֻצְבְּעוֹתָיו, כִּדְכְתִיב: "כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעוֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּ".

מֵיתִיבִי: "הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ"! הָכִי קָאָמַר: מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים מִי מַגִּיד — הָרָקִיעַ, וּמַאי נִיהוּ — מָטָר.

דָּרַשׁ בַּר קַפָּרָא, מַאי דִּכְתִיב: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶךָ". אַל תִּקְרֵי "אָזְנֶךָ", אֶלָּא "עַל אָזְנֶךָ" — שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן,

דף ה:

יַנִּיחַ אֻצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו. וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִפְּנֵי מָה אֻצְבְּעוֹתָיו שֶׁל אָדָם דּוֹמוֹת לְיִתֵּידוֹת? מַאי טַעְמָא? אֵילֵימָא מִשּׁוּם דִּמְחַלְקָן, כָּל חָדָא וַחֲדָא לְמִילְּתַיהּ עֲבִידָא. דְּאָמַר מָר: זוֹ זֶרֶת. זוֹ קְמִיצָה. זוֹ אֶמָּה. זוֹ אֻצְבַּע. זֶה גּוּדָּל.

אֶלָּא: מַה טַּעַם מְשׁוּפּוֹת כִּיתֵּידוֹת — שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֻצְבְּעוֹתָיו בְּאָזְנָיו. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מִפְּנֵי מָה אוֹזֶן כּוּלָּהּ קָשָׁה וְהָאַלְיָה רַכָּה? שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יָכוֹף אַלְיָה לְתוֹכָהּ. תָּנוּ רַבָּנָן: אַל יַשְׁמִיעַ אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נְכָווֹת תְּחִלָּה לְאֵיבָרִים.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַהוּ לִבְעוֹל בַּתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. דָּם מִיפְקָד פְּקִיד, אוֹ חֲבוּרֵי מִיחַבַּר?

וְאִם תֵּימְצֵי לוֹמַר דָּם מִיפְקָד פְּקִיד: לַדָּם הוּא צָרִיךְ, וּשְׁרֵי. אוֹ דִּלְמָא לַפֶּתַח הוּא צָרִיךְ, וַאֲסִיר.

וְאִם תֵּימְצֵי לוֹמַר לַדָּם הוּא צָרִיךְ, וּפֶתַח מִמֵּילָא קָאָתֵי — הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין מוּתָּר, אוֹ הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין אָסוּר?

וְאִם תֵּימְצֵי לוֹמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה — מְקַלְקֵל הוּא אֵצֶל הַפֶּתַח, אוֹ מְתַקֵּן הוּא אֵצֶל הַפֶּתַח?

אִיכָּא דְּאָמְרִי: וְאִם תֵּימְצֵי לוֹמַר דָּם חֲבוּרֵי מִיחַבַּר — לַדָּם הוּא צָרִיךְ, וְאָסוּר, אוֹ דִּלְמָא לְהֶנַאת עַצְמוֹ הוּא צָרִיךְ, וְשָׁרֵי?

וְאִם תֵּימְצֵי לוֹמַר לַהֲנָאַת עַצְמוֹ הוּא צָרִיךְ, וְדָם מְמֵילָא קָאָתֵי — הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹ הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן?
וְאִם תֵּימְצֵי לוֹמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה — מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה אוֹ מְתַקֵּן בְּחַבּוּרָה הוּא?
וְאִם תֵּימְצֵי לוֹמַר מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה הוּא — בִּמְקַלְקֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה,

דף ו.

אוֹ הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.
(אִיתְּמַר:) בְּבֵי רַב אָמְרִי: רַב שָׁרֵי וּשְׁמוּאֵל אָסַר. בִּנְהַרְדְּעָא אָמְרִי: רַב אָסַר וּשְׁמוּאֵל שָׁרֵי.
אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, וְסִימָנֵיךְ: אִלּוּ מְקִילִּין לְעַצְמָן וְאִלּוּ מְקִילִּין לְעַצְמָן.
וְרַב שָׁרֵי? וְהָאָמַר רַב שִׁימִי בַּר חִזְקִיָּה מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: הַאי מְסוֹכְרְיָא דְּנַזְיָיתָא — אָסוּר לְהַדּוֹקֵהּ בְּיוֹמָא טָבָא!
בְּהָהוּא אֲפִילּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדֶה, דְּאַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּ"פְּסִיק רֵישֵׁיהּ וְלָא יְמוּת".
וְהָא אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְרַב חָנָן בַּר אַמֵּי אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְרַב חִיָּיא בַּר אָבִין מַתְנֵי לַהּ בְּלָא גַּבְרֵי, רַב אָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.
לְעוֹלָם רַב כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵיהּ, לְהַהוּא לִישָׁנָא דְּאָמַר דָּם מִיפְקַד פְּקִיד — מְקַלְקֵל הוּא אֲצָל הַפֶּתַח. לְהָךְ לִישָׁנָא דְּאָמַר דָּם חִבּוּרֵי מִיחַבַּר — מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה הוּא.
מֵתִיב רַב חִסְדָּא: תִּינוֹקֶת שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת וְנִשֵּׂאת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נוֹתְנִין לָהּ אַרְבָּעָה לֵילוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: עַד שֶׁתְּחֵיֶּה הַמַּכָּה.
הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת וְנִשֵּׂאת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נוֹתְנִין לָהּ לַיְלָה הָרִאשׁוֹן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת, אַרְבָּעָה לֵילוֹת.

דף ו:

מַאי לָאו: דְּאִי לֹא בָּעַל, מָצֵי בָּעֵיל אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת. אָמַר רָבָא: לָא, לְבַר מִשַּׁבָּת. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְהָא "עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת אַרְבָּעָה לֵילוֹת" קָתָנֵי? אֶלָּא, אָמַר רָבָא: כְּשֶׁבָּעַל.
אִי כְּשֶׁבָּעַל, מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? קָא מַשְׁמַע לַן דִּשְׁרֵי לְמִיבְעַל בְּשַׁבָּת, כְּדִשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: פִּירְצָה דְּחוּקָה מוּתָּר לִיכָּנֵס בָּהּ בְּשַׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּשִּׁיר צְרוֹרוֹת.
מֵתִיב רַב יוֹסֵף: חָתָן פָּטוּר מִקְּרִיַּת שְׁמַע לַיְלָה הָרִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה. מַאי לָאו, דְּטָרִיד דְּבָעֵי לְמִיבְעַל! אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לָא, דְּטָרִיד דְּלָא בָּעֵיל.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וּמִשּׁוּם טִירְדָּא פָּטוּר? אֶלָּא מֵעַתָּה, טָבְעָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם, הָכִי נָמֵי דְּפָטוּר?! וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי — וְהָאָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא אָמַר רַב: אָבֵל חַיָּיב בְּכָל הַמִּצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה חוּץ מִן הַתְּפִילִּין, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן "פְּאֵר"!

אֶלָּא אָמַר רָבָא: תַּנָּאֵי הִיא. דְּתָנָא חֲדָא: אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה בָּרִאשׁוֹן — פָּטוּר אַף בַּשֵּׁנִי, בַּשֵּׁנִי — פָּטוּר אַף בַּשְּׁלִישִׁי.

וְתַנְיָא אִידַּךְ: רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי — פָּטוּר, שְׁלִישִׁי — חַיָּיב.

וְאַבָּיֵי? הָתָם נָמֵי בְּטִירְדָּא פְּלִיגִי.

וְהָנֵי תַּנָּאֵי כִּי הָנֵי תַּנָּאֵי. דְּתַנְיָא: הַכּוֹנֵס אֶת הַבְּתוּלָה — לֹא יִבְעוֹל בַּתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת, וַחֲכָמִים מַתִּירִין.

מַאן חֲכָמִים? אָמַר רַבָּה: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוְּין מוּתָּר.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְהָא מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּ"פְּסִיק רֵישֵׁיהּ וְלָא יְמוּת"! אֲמַר לֵיהּ: לֹא כְּהַלָּלוּ בַּבְלָיִים שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּהַטָּיָיה, אֶלָּא יֵשׁ בְּקִיאִין בְּהַטָּיָיה.

אִם כֵּן, טוֹרֶד לָמָּה? לְשֶׁאֵינוֹ בָּקִי. יֹאמְרוּ: בָּקִי — מוּתָּר, שֶׁאֵינוֹ בָּקִי — אָסוּר! רוֹב בְּקִיאִין הֵן.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא בַּר רַב חָנָן לְאַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה שׁוֹשְׁבִינִין, לָמָּה? מַפָּה לָמָּה? אֲמַר לֵיהּ: הָתָם שֶׁמָּא יִרְאֶה וְיֹאבַד.

מֵתִיב רַבִּי אַמֵּי: הַמַּפִּיס מוּרְסָא בְּשַׁבָּת, אִם לַעֲשׂוֹת לָהּ פֶּה — חַיָּיב. וְאִם לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה לֵיחָה —

דף ז.

פָּטוּר. הָתָם, פָּקִיד וַעֲקִיר. הָכָא, פָּקִיד וְלָא עָקִיר.

רַבִּי אַמֵּי שָׁרֵא לְמִיבְעַל בַּתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן: וְהָא לָא כְּתִיבָא כְּתוּבָתָהּ! אֲמַר לְהוּ: אַתְפְּסוּהָ מִסַּלְטְלִין.

רַב זְבִיד שָׁרֵא לְמִיבְעַל בַּתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. אִיכָּא דְּאָמְרִי: רַב זְבִיד גּוּפֵיהּ בְּעַל בַּתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת.

רַב יְהוּדָה שָׁרֵא לְמִיבְעַל בַּתְּחִלָּה בְּיוֹם טוֹב. אָמַר רַב פַּפִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לָא תֵּימָא בְּיוֹם טוֹב דְּשָׁרֵי, הָא בְּשַׁבָּת אָסִיר, דְּהוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת נָמֵי שָׁרֵי, וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה.

רַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: בְּיוֹם טוֹב שָׁרֵי, בְּשַׁבָּת אָסִיר. אָמַר לֵיהּ רַב פַּפִּי לְרַב פָּפָּא: מַאי דַּעְתָּיךְ — מִתּוֹךְ שֶׁהוּתְּרָה חֲבוּרָה לְצוֹרְךָ, הוּתְּרָה נָמֵי שֶׁלֹּא לְצוֹרְךָ? אֶלָּא מֵעַתָּה, מוּתָּר לַעֲשׂוֹת מוּגְמָר בְּיוֹם טוֹב, דְּמִתּוֹךְ שֶׁהוּתְּרָה הַבְעָרָה לְצוֹרֶךְ, הוּתְּרָה נָמֵי שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ!

אֲמַר לֵיהּ, עָלֶיךָ אָמַר קְרָא: "אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נָפֶשׁ" — דָּבָר הַשָּׁוֶה לְכָל נָפֶשׁ.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: אֶלָּא מֵעַתָּה, נִזְדַּמֵּן לוֹ צְבִי בְּיוֹם טוֹב, הוֹאִיל וְאֵינוֹ שָׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ, הָכִי נָמֵי דַּאֲסִיר לְמִשְׁחֲטֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ: אֶנָּא דְּבַר (הַ)צּוֹרֶךְ לְכָל נֶפֶשׁ קָאָמֵינָא, צְבִי צָרִיךְ לְכָל נֶפֶשׁ הוּא.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, הוֹרָה רַבִּי יוֹחָנָן בְּצִיפּוֹרִין: אָסוּר לִבְעוֹל בַּתְּחִלָּה בַּשַּׁבָּת. וּמִי אִיכָּא הוֹרָאָה לְאִיסּוּר?

אִין, וְהָתְנַן: הוֹרוּהָ בֵּית הִלֵּל שֶׁתְּהֵא נְזִירָה עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת.

וְאִי נָמֵי, כִּי הָא דְּתַנְיָא: חוּט הַשְּׁדָרָה שֶׁנִּפְסַק בְּרוּבּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: אָפִילּוּ נִיקֵּב. הוֹרָה רַבִּי כְּרַבִּי יַעֲקֹב. אָמַר רַב הוּנָא: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יַעֲקֹב.

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מַתְנֵי הָכִי: אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, שְׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן יַעֲקֹב דְּמִן צוּר אֶת רַבִּי יוֹחָנָן בְּצִיפּוֹרִין, וַאֲנָא שְׁמַעְתִּי: מַהוּ לִבְעוֹל בַּתְּחִלָּה בַּשַּׁבָּת, וַאֲמַר לֵיהּ: אָסוּר. וְהִלְכְתָא: מוּתָּר לִבְעוֹל בַּתְּחִלָּה בַּשַּׁבָּת.

אָמַר רַבִּי חֲלְבּוֹ אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא אָמַר רַב: אַחַת בְּתוּלָה וְאַחַת אַלְמָנָה טְעוּנָה בְּרָכָה. וּמִי אָמַר רַב הוּנָא הָכִי? וְהָאָמַר רַב הוּנָא: אַלְמָנָה אֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּבָחוּר שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה, כָּאן בְּאַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה.

וְאַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה לָא? וְהָאָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר לִי הוּנָא בַּר נָתָן, תָּנָא: מִנַּיִן לְבִרְכַּת חֲתָנִים בַּעֲשָׂרָה — שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹה וַיֵּשֵׁבוּ". וּבוֹעַז אַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה הֲוָה.

מַאי "אֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה" דְּאָמַר רַב הוּנָא — אֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה כָּל שִׁבְעָה, אֲבָל יוֹם אֶחָד טְעוּנָה בְּרָכָה.

אֶלָּא הָא דְּתַנְיָא: שְׁקָדוּ חֲכָמִים עַל תַּקָּנַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהֵא שָׁמֵחַ עִמָּהּ שִׁלְשָׁה יָמִים. בְּמַאי: אִי בְּבָחוּר, הָאָמְרַתְּ שִׁבְעָה! אִי בְּאַלְמוֹן, הָאָמְרַתְּ יוֹם אֶחָד?

אִיבָּעֵית אֵימָא: בְּאַלְמוֹן — יוֹם אֶחָד לִבְרָכָה, וּשְׁלֹשָׁה לְשִׂמְחָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: בְּבָחוּר — שִׁבְעָה לִבְרָכָה, וּשְׁלֹשָׁה לְשִׂמְחָה.

דף ז:

מֵיתִיבִי: מְבָרְכִין לִבְתוּלָה שִׁבְעָה וּלְאַלְמָנָה יוֹם אֶחָד. מַאי לָאו, אֲפִילּוּ אַלְמָנָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְבָחוּר! לֹא, לְאַלְמוֹן. אֲבָל לְבָחוּר מַאי, שִׁבְעָה? אִי הָכִי לִיתְנֵי: מְבָרְכִין לִבְתוּלָה שִׁבְעָה, וּלְאַלְמָנָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְבָחוּר שִׁבְעָה, וּלְאַלְמָנָה יוֹם אֶחָד?

מֵילְתָא פְּסִיקְתָּא קָתָנֵי, דְּלֵיכָּא בְּתוּלָה דְּבָצְרָה מִשִּׁבְעָה, וְלֵיכָּא אַלְמָנָה דְּבָצְרָה מִיּוֹם אֶחָד.

גּוּפָא, אָמַר רַב נַחְמָן: אָמַר לִי הוֹנָא בַּר נָתָן, תָּנָא: מִנַּיִן לְבִרְכַּת חֲתָנִים בַּעֲשָׂרָה — שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹּה״. וְרַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, מֵהָכָא: ״בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה׳ מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל״.

וְרַב נַחְמָן, בְּהַאי קְרָא דְּרַבִּי אֲבָהוּ מַאי דָּרֵישׁ בֵּיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁאֲפִילּוּ עוּבָּרִים שֶׁבְּמֵעֵי אִמָּן אָמְרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם — שֶׁנֶּאֱמַר: ״בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה׳ מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל״. וְאִידַּךְ? אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא ״מִמְּקוֹר״ — מַאי ״מִמְּקוֹר״ — עַל עִסְקֵי מָקוֹר.

וְרַבִּי אֲבָהוּ, בְּהַאי קְרָא דְּרַב נַחְמָן מַאי דָּרֵישׁ בֵּיהּ? הָהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְמֵידְרַשׁ: עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית, מוֹאָבִי וְלֹא מוֹאָבִית. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לִבְרָכָה, לֹא סַגִּיא דִּלְאו זְקֵנִים.

וְאִידַּךְ: אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לְמֵידְרַשׁ, לֹא סַגִּיא דִּלְאו עֲשָׂרָה! אֵין — לְפַרְסוֹמֵי מִילְתָא, וּכְדַאֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב חָנָא בַּגְדָתָאָה: פּוֹק וְאַיְיתֵי לִי בֵּי עַשְׂרָה, וְאֵימָא לָךְ בְּאַנְפַּיְיהוּ: הַמְזֻכֶּה לְעוּבָּר קָנָה. וְהַלְכְתָא — הַמְזֻכֶּה לְעוּבָּר לֹא קָנָה.

תָּנוּ רַבָּנַן: מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית חֲתָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף בְּבֵית הָאֵרוּסִין מְבָרְכִין אוֹתָהּ.

אָמַר אַבָּיֵי: וּבִיהוּדָה שָׁנוּ, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְיַיחֵד עִמָּהּ.

תַּנְיָא אִידַּךְ: מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית חֲתָנִים, וּבִרְכַּת אֵרוּסִין בְּבֵית הָאֵרוּסִין. בִּרְכַּת הָאֵרוּסִין מַאי מְבָרֵךְ? רָבִין בַּר רַב אַדָּא וְרַבָּה בַּר רַב אַדָּא, תַּרְוַיְיהוּ מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה אָמְרִי: ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל הָעֲרָיוֹת, וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוּסוֹת, וְהִתִּיר לָנוּ אֶת הַנְּשׂוּאוֹת עַל יְדֵי חוּפָּה וְקִדּוּשִׁין״. רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מְסַיֵּים בַּהּ מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה: ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חוּפָּה וְקִדּוּשִׁין״.

מַאן דְּלָא חָתֵים, מִידֵּי דְּהָוֵה אַבִּרְכַּת פֵּרוֹת וְאַבִּרְכַּת מִצְוֹת. וּמַאן דְּחָתֵים, מִידֵּי דְּהָוֵה אַקִּידּוּשָׁא.

תָּנוּ רַבָּנַן: מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בַּעֲשָׂרָה כָּל שִׁבְעָה. אָמַר רַב יְהוּדָה: וְהוּא שֶׁבָּאוּ פָּנִים חֲדָשׁוֹת.

מַאי מְבָרֵךְ? אָמַר רַב יְהוּדָה: ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,

דף ח.

שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ״.

וְ״יוֹצֵר הָאָדָם״.

וַ״אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם דְּמוּת תַּבְנִיתוֹ, וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בִּנְיַן עֲדֵי עַד. בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, יוֹצֵר הָאָדָם״.

”שׂוֹשׂ תָּשִׂישׂ וְתָגֵל הָעֲקָרָה, בְּקִבּוּץ בָּנֶיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָה. בָּרוּךְ אַתָּה ה’, מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ”.

”שַׂמֵּחַ תְּשַׂמַּח רֵעִים הָאֲהוּבִים, כְּשַׂמֶּחֲךָ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם, בָּרוּךְ אַתָּה ה’, מְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה”.

”בָּרוּךְ אַתָּה ה’, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, חָתָן וְכַלָּה, גִּילָה, רִינָּה, דִּיצָה, חֶדְוָה, אַהֲבָה וְאַחְוָה וְשָׁלוֹם וְרֵיעוּת. מְהֵרָה ה’ אֱלֹהֵינוּ יִשָּׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה, קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה, קוֹל מִצְהֲלוֹת חֲתָנִים מֵחוּפָּתָם וּנְעָרִים מִמִּשְׁתֵּה נְגִינָתָם, בָּרוּךְ אַתָּה ה’, מְשַׂמֵּחַ חָתָן עִם הַכַּלָּה”.

לְוִי אִיקְלַע לְבֵי רַבִּי בְּהִלּוּלֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרֵיהּ, בָּרִיךְ חֲמַשׁ. רַב אַסִי אִיקְלַע לְבֵי רַב אָשֵׁי בְּהִלּוּלֵיהּ דְּמָר בְּרֵיהּ, בָּרִיךְ שֵׁית.

לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: דְּמָר סָבַר חֲדָא יְצִירָה הֲוַאי, וּמָר סָבַר שְׁתֵּי יְצִירוֹת הֲוַאי.

לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא חֲדָא יְצִירָה הֲוַאי. מָר סָבַר בְּתַר מַחְשָׁבָה אָזְלִינַן, וּמָר סָבַר בָּתַר מַעֲשֶׂה אָזְלִינַן. כִּי הָא דְּרַב יְהוּדָה רָמֵי, כְּתִיב: ”וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ”, וּכְתִיב: ”זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם”, הָא כֵּיצַד? בַּתְּחִלָּה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לִבְרֹאוֹת שְׁנַיִם, וּלְבַסּוֹף נִבְרָא אֶחָד.

רַב אָשֵׁי אִיקְלַע לְבֵי רַב כָּהֲנָא. יוֹמָא קַמָּא בָּרִיךְ כּוּלְּהוּ, מִכָּאן וְאֵילָךְ אִי אִיכָּא פָּנִים חֲדָשׁוֹת — בָּרִיךְ כּוּלְּהוּ, וְאִי לָא — אַפּוֹשֵׁי שִׂמְחָה בְּעָלְמָא הוּא, מְבָרֵךְ ”שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ” וַ”אֲשֶׁר בָּרָא”.

מִשְׁבְּעָה וְעַד שִׁלְשִׁים, בֵּין אָמַר לְהוּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא, וּבֵין לָא אָמַר לְהוּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא — מְבָרֵךְ ”שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ”. מִכָּאן וְאֵילָךְ, אִי אָמַר לְהוּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא — מְבָרֵךְ ”שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ”, וְאִי לָא — לָא.

וְכִי אָמַר לְהוּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא, עַד אֵימַת? אָמַר רַב פַּפִּי מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא: עַד תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא. וּמֵעִיקָּרָא מֵאֵימַת? אָמַר רַב פַּפָּא: מִכִּי רָמוּ שְׁעָרֵי בַּאֲסִינְתָּא. אִינִי? וְהָא רַב פַּפָּא אִיעֲסַק לְאַבָּא מָר בְּרֵיהּ, וּבָרִיךְ מִשְׁעַת אֵירוּסִין! שָׁאנֵי רַב פַּפָּא, דַּהֲוָה טָרִיחַ לֵיהּ.

רָבִינָא אִיעֲסַק לֵיהּ לְבָרֵיהּ בֵּי רַב חֲבִיבָא, וּבָרִיךְ מִשְׁעַת אֵירוּסִין. אָמַר: קִים לִי בְּגַוַּיְיהוּ דְּלָא הָדְרִי בְּהוּ. לָא אִסְתַּיַּיע מִילְּתָא וְהָדְרִי בְּהוּ. רַב תַּחְלִיפָא בַּר מַעְרָבָא אִיקְלַע לְבָבֶל, בָּרִיךְ שֵׁית אֲרִיכָתָא. וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ.

רַב חֲבִיבָא אִיקְלַע לְבֵי מָהוֹלָא, בָּרִיךְ ”שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ”. וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ — מִשּׁוּם דְּטִרְדֵי דְּאִית לֵיהּ צַעֲרָא לְיָנוֹקָא.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב: חֲתָנִים מִן הַמִּנְיָן, וְאֵין אֲבֵלִים מִן הַמִּנְיָן. מֵיתִיבִי: חֲתָנִים וַאֲבֵלִים מִן הַמִּנְיָן! מַתְנִיתָא קָא רָמֵית עֲלֵיהּ דְּרַב? רַב תַּנָּא הוּא, וּפְלִיג. אִיתְּמַר, אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲתָנִים מִן הַמִּנְיָן, וְאֵין אֲבֵלִים מִן הַמִּנְיָן. מֵיתִיבִי: חֲתָנִים וַאֲבֵלִים מִן הַמִּנְיָן!

דף ח:

כִּי תַּנְיָא הָהִיא — בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן — בְּשׁוּרָה.
וְאֶלָּא הָא דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְבָרְכִים בִּרְכַּת חֲתָנִים בַּעֲשָׂרָה, וַחֲתָנִים מִן הַמִּנְיָן. וּבִרְכַּת אֲבֵלִים בַּעֲשָׂרָה, וְאֵין אֲבֵלִים מִן הַמִּנְיָן. בְּרָכָה בְּשׁוּרָה מִי אִיכָּא? אֶלָּא כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בִּרְחָבָה.
וְאֶלָּא הָא דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בַּעֲשָׂרָה כָּל שִׁבְעָה, וַחֲתָנִים מִן הַמִּנְיָן. וּבִרְכַּת אֲבֵלִים בַּעֲשָׂרָה כָּל שִׁבְעָה, וְאֵין אֲבֵלִים מִן הַמִּנְיָן. בִּרְכַּת רְחָבָה כָּל שִׁבְעָה מִי אִיכָּא? מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּפָנִים חֲדָשׁוֹת.
כִּי הָא דְּרַב חִיָּיא בַּר אַבָּא מַקֵּרֵי בְּנֵיהּ דְּרֵישׁ לְקִישׁ הָוָה, וְאָמְרִי לַהּ מַתְנִי בְּרֵיהּ דְּרֵישׁ לְקִישׁ הָוָה. שְׁכֵיב לֵיהּ יָנוֹקָא. יוֹמָא קַמָּא לָא אָזַל לְגַבֵּיהּ. לְמָחָר דַּבְּרֵיהּ לֵיהּוּדָה בַּר נַחְמָנִי מְתוּרְגְּמָנֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כָּל קֳבֵיל יָנוֹקָא. פְּתַח וַאֲמַר: "וַיִּרְא ה' וַיִּנְאַץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנוֹתָיו", דּוֹר שֶׁאָבוֹת מְנָאֲצִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא — כּוֹעֵס עַל בָּנֵיהֶם וְעַל בְּנוֹתֵיהֶם, וּמֵתִים כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים.
וְאֵיכָּא דְּאָמְרִי בָּחוּר הָוָה. וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: "עַל כֵּן עַל בַּחוּרָיו לֹא יִשְׂמַח ה' וְאֶת יְתוֹמָיו וְאֶת אַלְמְנוֹתָיו לֹא יְרַחֵם כִּי כֻלּוֹ חָנֵף וּמֵרַע וְכָל פֶּה דֹּבֵר נְבָלָה בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה". מַאי "וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה"? אָמַר רַב חָנָן בַּר רַב: הַכֹּל יוֹדְעִין כַּלָּה לָמָּה נִכְנְסָה לַחוּפָּה. אֶלָּא, כָּל הַמְנַבֵּל פִּיו, וּמוֹצִיא דְּבַר נְבָלָה מִפִּיו, אֲפִלּוּ נָחְתַם לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה לְטוֹבָה — נֶהְפַּךְ עָלָיו לְרָעָה.
אָתָא לְנַחוֹמֵי — צַעוֹרֵי קָמְצַעַר לֵיהּ! הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: חֲשִׁיב אַתְּ לְאִתְפּוֹסֵי אַדְּרָא.
אֲמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כְּנֶגֶד שְׁבָחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פְּתַח וְאָמַר: "הָאֵל הַגָּדוֹל בָּרוֹב גְּדָלוֹ, אַדִּיר וְחָזָק בְּרוֹב נוֹרָאוֹת, מְחַיֶּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ, עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר. בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְחַיֵּה הַמֵּתִים".
אֲמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כְּנֶגֶד אֲבֵלִים, פְּתַח וְאָמַר: "אַחֵינוּ הַמִּיוּגָּעִים, הַמְּדוּכְּאִין בָּאֵבֶל הַזֶּה, תְּנוּ לְבַבְכֶם לַחְקוֹר אֶת זֹאת. זֹאת הִיא עוֹמֶדֶת לָעַד, נָתִיב הוּא מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. רַבִּים שָׁתוּ, רַבִּים יִשְׁתּוּ. כְּמִשְׁתֵּה רִאשׁוֹנִים כָּךְ מִשְׁתֵּה אַחֲרוֹנִים. אַחֵינוּ, בַּעַל נֶחָמוֹת יְנַחֵם אֶתְכֶם. בָּרוּךְ מְנַחֵם אֲבֵלִים".

אָמַר אַבָּיֵי: ״רַבִּים שָׁתוּ״ — לֵימָא. ״רַבִּים יִשְׁתּוּ״ — לָא לֵימָא. ״מִשְׁתֶּה רֹאשׁוֹנִים״ — לֵימָא. ״מִשְׁתֶּה אַחֲרוֹנִים״ — לָא לֵימָא. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, וְכֵן תָּנָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי: לְעוֹלָם אַל יִפְתַּח אָדָם פִּיו לַשָּׂטָן. אָמַר רַב יוֹסֵף, מַאי קְרָא: ״כִּסְדוֹם הָיִינוּ לַעֲמוֹרָה דָּמִינוּ״. מַאי אַהֲדַר לֵיהּ — ״שִׁמְעוּ דְבַר ה׳ קְצִינֵי סְדוֹם וְגוֹ׳״.

אָמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כְּנֶגֶד מְנַחֵמֵי אֲבֵלִים. פָּתַח וְאָמַר: ״אַחֵינוּ גּוֹמְלֵי חֲסָדִים בְּנֵי גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, הַמַּחֲזִיקִים בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ (שֶׁנֶּאֱמַר: ׳כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְגוֹ׳). אַחֵינוּ, בַּעַל הַגְּמוּל יְשַׁלֵּם לָכֶם גְּמוּלְכֶם. בָּרוּךְ אַתָּה, מְשַׁלֵּם הַגְּמוּל״.

אָמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל. פָּתַח וְאָמַר: ״רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, פְּדֵה וְהַצֵּל, מַלֵּט, הוֹשַׁע עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מִן הַדֶּבֶר וּמִן הַחֶרֶב וּמִן הַבִּיזָּה וּמִן הַשִּׁדָּפוֹן וּמִן הַיֶּרֶקוֹן וּמִכָּל מִינֵי פּוּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לָעוֹלָם, טֶרֶם נִקְרָא וְאַתָּה תַּעֲנֶה. בָּרוּךְ אַתָּה, עוֹצֵר הַמַּגֵּפָה״.

אָמַר עוּלָּא, וְאָמְרִי לַהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: עֲשָׂרָה כּוֹסוֹת תִּקְּנוּ חֲכָמִים בְּבֵית הָאֵבֶל: שְׁלֹשָׁה קוֹדֶם אֲכִילָה, כְּדֵי לִפְתּוֹחַ אֶת בְּנֵי מֵעָיו. שְׁלֹשָׁה בְּתוֹךְ אֲכִילָה, כְּדֵי לִשְׂרוֹת אֲכִילָה שֶׁבְּמֵעָיו. וְאַרְבָּעָה לְאַחַר אֲכִילָה, אֶחָד כְּנֶגֶד ״הַזָּן״, וְאֶחָד כְּנֶגֶד בִּרְכַּת הָאָרֶץ, וְאֶחָד כְּנֶגֶד ״בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם״, וְאֶחָד כְּנֶגֶד ״הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב״.

הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם אַרְבָּעָה: אֶחָד כְּנֶגֶד חַזָּנֵי הָעִיר, וְאֶחָד כְּנֶגֶד פַּרְנְסֵי הָעִיר, וְאֶחָד כְּנֶגֶד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְאֶחָד כְּנֶגֶד רַבָּן גַּמְלִיאֵל. הִתְחִילוּ (הָיוּ) שׁוֹתִין וּמִשְׁתַּכְּרִין, הֶחְזִירוּ הַדָּבָר לְיוֹשְׁנָהּ.

מַאי רַבָּן גַּמְלִיאֵל? דְּתַנְיָא: בָּרִאשׁוֹנָה הָיְתָה הוֹצָאַת הַמֵּת קָשָׁה לִקְרוֹבָיו יוֹתֵר מִמִּיתָתוֹ, עַד שֶׁהָיוּ מַנִּיחִים אוֹתוֹ וּבוֹרְחִין. עַד שֶׁבָּא רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְנָהַג קַלּוּת בְּעַצְמוֹ, וְהוֹצִיאוּהוּ בְּכֵלִי פִּשְׁתָּן. וְנָהֲגוּ כָּל הָעָם אַחֲרָיו לְהוֹצִיא בִּכְלֵי פִּשְׁתָּן. אָמַר רַב פָּפָּא: וְהָאִידָּנָא נָהוּג עָלְמָא אֲפִילּוּ בְּצַרְדָּא בַּר זוּזָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:

דף ט.

הָאוֹמֵר ״פָּתַח פָּתוּחַ מָצָאתִי״ — נֶאֱמָן לְאוֹסְרָהּ עָלָיו.

וְאַמַּאי? סָפֵק סְפֵיקָא הוּא: סָפֵק תַּחְתָּיו, סָפֵק אֵין תַּחְתָּיו. וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר תַּחְתָּיו: סָפֵק בְּאוֹנֶס, סָפֵק בְּרָצוֹן!

לָא צְרִיכָא, בְּאֵשֶׁת כֹּהֵן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: בְּאֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל, וּכְגוֹן דְּקַבֵּיל בַּהּ אֲבוּהּ קִידּוּשִׁין פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה ״קִדַּשְׁתִּיךְ״, וְהִיא אוֹמֶרֶת ״לֹא קִדַּשְׁתַּנִי״ — הִיא מוּתֶּרֶת בְּקָרוֹבָיו, וְהוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ.

מַהוּ דְּתֵימָא: הָתָם דְּוַדַּאי קִים לֵיהּ, אֲבָל הָכָא מֵיקָם הוּא דְּלָא קִים לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.

וּמִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵין הָאִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ אֶלָּא עַל עִסְקֵי קִינּוּי וּסְתִירָה, וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה!

וְתִסְבְּרָא מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, בְּקִינּוּי וּסְתִירָה הֲוָה? וְעוֹד, מִי אַסְרוּהָ?

הָא לָא קַשְׁיָא, הָכִי קָאָמַר: אֵין הָאִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ אֶלָּא עַל עִסְקֵי קִינּוּי וּסְתִירָה, מִמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, דְּלָא הֲוָה קִינּוּי וּסְתִירָה וְלָא אִיתַּסְרָא. מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא: קִינּוּי וּסְתִירָה — אִין, "פֶּתַח פָּתוּחַ" — לָא!

וּלְטַעְמָיךְ: קִינּוּי וּסְתִירָה — אִין, עֵדִים — לָא?!

אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: אֵין הָאִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ בְּעֵד אֶחָד, אֶלָּא בִּשְׁנֵי עֵדִים. וְקִינּוּי וּסְתִירָה — אֲפִילּוּ בְּעֵד אֶחָד נָמֵי. וּפֶתַח פָּתוּחַ — כִּשְׁנֵי עֵדִים דָּמֵי.

וְכִי תֵּימָא מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, מִפְּנֵי מָה לֹא אֲסָרוּהָ? הָתָם אוֹנֶס הֲוָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כִּי הָא דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן:

דף ט:

כָּל הַיּוֹצֵא לְמִלְחֶמֶת בֵּית דָּוִד, גֵּט כְּרִיתוּת כּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ. דִּכְתִיב: "וְאֶת אַחֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֶת עֲרֻבָתָם תִּקָּח", מַאי "וְאֶת עֲרֻבָתָם תִּקָּח"? תְּנֵי רַב יוֹסֵף: דְּבָרִים הַמְעוֹרְבִין בֵּינוֹ לְבֵינָהּ. אָמַר אַבָּיֵי, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: בְּתוּלָה נִשֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי. לְיוֹם רְבִיעִי — אִין, לְיוֹם חֲמִישִׁי — לָא. מַאי טַעְמָא — מִשּׁוּם אִיקְרוֹרֵי דַּעְתָּא.

וּלְמַאי? אִי לְמֵיתַב לָהּ כְּתוּבָּה, נֵיתֵיב לַהּ! אֶלָּא לְאוֹסְרָהּ עָלָיו, וּדְקָא טָעֵין טַעֲנָה.

מַאי לָאו, דְּקָטָעֵין טַעֲנַת "פֶּתַח פָּתוּחַ"! לָא, דְּקָטָעֵין טַעֲנַת דָּמִים.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הָאוֹמֵר "פֶּתַח פָּתוּחַ מָצָאתִי", נֶאֱמָן לְהַפְסִידָהּ כְּתוּבָּתָהּ.

אָמַר רַב יוֹסֵף: מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: הָאוֹכֵל אֵצֶל חָמִיו בִּיהוּדָה שֶׁלֹּא בְּעֵדִים — אֵינוֹ יָכוֹל לְטָעוֹן טַעֲנַת בְּתוּלִים, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְיַיחֵד עִמָּהּ. בִּיהוּדָה הוּא דְּלָא מָצֵי טָעֵין, הָא בַּגְּלִיל מָצֵי טָעֵין.

וּלְמַאי, אִי לְאוֹסְרָהּ עָלָיו, בִּיהוּדָה אַמַּאי לָא? אֶלָּא לָאו, לְהַפְסִידָהּ כְּתוּבָּתָהּ, וּדְקָא טָעֵין טַעֲנָה. מַאי לָאו, דְּקָא טָעֵין טַעֲנַת "פֶּתַח פָּתוּחַ"! לָא, דְּקָא טָעֵין טַעֲנַת דָּמִים.

דף י.

אִיתְּמַר, אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: חֲכָמִים תִּקְּנוּ לָהֶם לִבְנוֹת יִשְׂרְאֵל, לִבְתוּלָה מָאתַיִם, וּלְאַלְמָנָה מָנֶה. וְהֵם הֶאֱמִינוּהוּ, שֶׁאִם אָמַר "פֶּתַח פָּתוּחַ מָצָאתִי" — נֶאֱמָן. אִם כֵּן — מָה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקָּנָתָם?

אָמַר רָבָא: חֲזָקָה, אֵין אָדָם טוֹרֵחַ בַּסְּעוּדָה וּמַפְסִידָהּ.

תָּנָא: הוֹאִיל וּקְנַס חֲכָמִים הוּא — לֹא תִּגְבֶּה אֶלָּא מִן הַזִּיבּוּרִית. קְנָסָא? מַאי קְנָסָא?! אֶלָּא אֵימָא: הוֹאִיל וְתַקָּנַת חֲכָמִים הוּא — לֹא תִּגְבֶּה אֶלָּא מִן הַזִּיבּוּרִית. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּתוּבַּת אִשָּׁה מִן הַתּוֹרָה.

וּמִי אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הָכִי? וְהָתַנְיָא: "כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלוֹת": שֶׁיְּהֵא זֶה, כְּמוֹהַר הַבְּתוּלוֹת, וּמוֹהַר הַבְּתוּלוֹת כָּזֶה. מִכָּאן סָמְכוּ חֲכָמִים לִכְתוּבַּת אִשָּׁה מִן הַתּוֹרָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּתוּבַּת אִשָּׁה אֵינָהּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים!

אֵיפוֹךְ. וּמַאי חִזֵּית דְּאַפְכַתְּ בָּתְרֵייתָא, אֵיפוֹךְ קַמַּיְיתָא?

הָא שְׁמָעִינַן לֵיהּ לְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר כְּתוּבַּת אִשָּׁה מִדְּאוֹרַיְיתָא. דִּתְנַן, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר — נוֹתֵן לָהּ מָמְעוֹת קַפּוֹטְקִיָּא.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא: כּוּלָּהּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא, וְחַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: מִכָּאן סָמְכוּ חֲכָמִים לִכְתוּבַּת אִשָּׁה מִן הַתּוֹרָה. כְּתוּבַּת אַלְמָנָה אֵינָהּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, שֶׁרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּתוּבַּת אַלְמָנָה אֵינָהּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: פֶּתַח פָּתוּחַ מָצָאתִי. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: אַסְבּוּהוּ כּוּפְּרֵי, מְבָרַכְתָּא חֲבִיטָא לֵיהּ?

וְהָא רַב נַחְמָן הוּא דְּאָמַר מְהֵימַן! מְהֵימַן, וּמַסְבִינַן לֵיהּ כּוּפְּרֵי. רַב אַחַאי מְשַׁנֵּי: כָּאן בְּבָחוּר, כָּאן בְּנָשׂוּי.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, אֲמַר לֵיהּ: פֶּתַח פָּתוּחַ מָצָאתִי. אֲמַר לֵיהּ: שָׁמָא הִטֵּיתָהּ? אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל: לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וַאֲפֵילָה, הִיטָּה — מְצָאוֹ פָּתוּחַ, לֹא הִיטָּה — מְצָאוֹ נָעוּל.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, הָכִי אֲמַר לֵיהּ: שָׁמָא בְּמֵזִיד הִטֵּיתָהּ, וְעָקַרְתְּ לְדָשָׁא וְעָבְרָא? אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל: לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם שֶׁהוּא מְהַלֵּךְ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וַאֲפֵילָה, הִיטָּה בְּמֵזִיד — מְצָאוֹ פָּתוּחַ, לֹא הִיטָּה בְּמֵזִיד — מְצָאוֹ נָעוּל.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בַּר רַבִּי, אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי, בְּעַלְתִּי וְלֹא מָצָאתִי דָּם. אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, בְּתוּלָה הָיִיתִי. אָמַר לָהֶם: הָבִיאוּ לִי אוֹתוֹ סוּדָר. הֵבִיאוּ לוֹ הַסּוּדָר, וּשְׁרָאוֹ בְּמַיִם וְכִבְּסוֹ, וּמָצָא עָלָיו כַּמָּה טִיפֵּי דָמִים. אָמַר לוֹ: לֵךְ זְכֵה בְּמִקְחֵךְ.

אָמַר לֵיהּ הוֹנָא מָר בְּרֵיהּ דְּרָבָא מִפַּרְזִקְיָא לְרַב אָשֵׁי: אֲנַן נָמֵי נַעֲבֵיד הָכִי. אָמַר לֵיהּ:

דף י:

גִּיהוּץ שָׁלְנוּ, כְּכִבּוּס שָׁלְהֶם. וְאִי אָמְרַתְּ נֵיעְבַּד גִּיהוּץ — מְעַבְּרָא לֵיהּ חוּמְרְתָּא.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בַּר רַבִּי, אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי, בָּעַלְתִּי וְלֹא מָצָאתִי דָּם. אֲמַרָה לֵיהּ: רַבִּי, עֲדַיִין בְּתוּלָה אֲנִי. אָמַר לָהֶן: הָבִיאוּ לִי שְׁתֵּי שְׂפָחוֹת, אַחַת בְּתוּלָה וְאַחַת בְּעוּלָה. הֵבִיאוּ לוֹ, וְהוֹשִׁיבָן עַל פִּי חָבִית שֶׁל יַיִן, בְּעוּלָה — רֵיחָהּ נוֹדֵף, בְּתוּלָה — אֵין רֵיחָהּ נוֹדֵף. אַף זוֹ הוֹשִׁיבָה וְלֹא הָיָה רֵיחָהּ נוֹדֵף. אָמַר לוֹ: לֵךְ זְכֵה בְּמִקְחֵךְ.

וְנִבְדּוֹק מֵעִיקָּרָא בְּגַוָּוהּ? גְּמָרָא הֲוָה שְׁמִיעַ לֵיהּ, מַעֲשֶׂה לָא הֲוָה חָזֵי, וְסָבַר דִּלְמָא לָא קִים לֵיהּ בְּגַוָּוהּ דְּמִלְתָא שַׁפִּיר, וְלָאו אוֹרַח אַרְעָא לְזַלְזוֹלֵי בִּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן, אֲמַר לוֹ: רַבִּי, בָּעַלְתִּי וְלֹא מָצָאתִי דָּם, אֲמָרָה לוֹ: רַבִּי, מִמִּשְׁפַּחַת דּוֹרְקְטִי אֲנִי, שֶׁאֵין לָהֶן לֹא דָּם נִדָּה וְלֹא דָּם בְּתוּלִים. בְּדַק רַבָּן גַּמְלִיאֵל בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמָצָא כִּדְבָרֶיהָ. אָמַר לוֹ: לֵךְ זְכֵה בְּמִקְחֵךְ, אַשְׁרֶיךָ שֶׁזִּכִּיתָ לְמִשְׁפַּחַת דּוֹרְקְטִי.

מַאי "דּוֹרְקְטִי" — דּוֹר קָטוּעַ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תַּנְחוּמִים שֶׁל הֶבֶל נִיחֲמוּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְאוֹתוֹ הָאִישׁ. דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: כְּשֵׁם שֶׁהַשְׁאוֹר יָפֶה לְעִיסָּה, כָּךְ דְּמִים יָפִים לָאִשָּׁה. וְתָנָא מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: כָּל אִשָּׁה שֶׁדְּמֶיהָ מְרוּבִּין — בָּנֶיהָ מְרוּבִּים.

אִתְּמַר. רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר: "זְכֵה בְּמִקְחֵךְ" אָמַר לֵיהּ, וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין אָמַר: "נִתְחַיַּיבְ[תָּ] בְּמִקְחֵךְ" אָמַר לֵיהּ. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר "נִתְחַיַּיבְ[תָּ]" — הַיְינוּ דְּרַבִּי חֲנִינָא. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר "זְכֵה", מַאי זְכוּתָא? דְּלָא אָתֵי לִידֵי סְפֵק נְדָּה.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי, אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי בָּעַלְתִּי וְלֹא מָצָאתִי דָּם, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי עֲדַיִין בְּתוּלָה אֲנִי. וּשְׁנֵי בַּצּוֹרֶת הֲוָה, רָאָה רַבִּי שֶׁפְּנֵיהֶם שְׁחוֹרִים. צִוָּה עֲלֵיהֶן וְהִכְנִיסוּם לַמֶּרְחָץ, וְהֶאֱכִילוּם וְהִשְׁקוּם, וְהִכְנִיסוּם לַחֶדֶר. בָּעַל, וּמָצָא דָּם. אָמַר לוֹ: לֵךְ זְכֵה בְּמִקְחֵךְ. קְרֵי רַבִּי עֲלֵיהֶם: "צָפַד עוֹרֵם עַל עַצְמָם יָבֵשׁ הָיָה כָעֵץ".

מַתְנִי' בְּתוּלָה — כְּתוּבָתָהּ מָאתַיִם, וְאַלְמָנָה — מָנֶה. בְּתוּלָה, אַלְמָנָה, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה מִן הָאֵירוּסִין — כְּתוּבָתָן מָאתַיִם, וְיֵשׁ לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִים.

גְּמָ' מַאי "אַלְמָנָה"? אָמַר רַב חָנָא בַּגְדָתָאָה: "אַלְמָנָה" — עַל שֵׁם מָנֶה. אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר! אַיְידֵי דְּהָא קָרֵי לַהּ אַלְמָנָה, הָא נָמֵי קָרֵי לַהּ אַלְמָנָה.

אַלְמָנָה דְּכְתִיבָא בְּאוֹרַיְיתָא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? דַּעֲתִידִין רַבָּנַן דְּמַתְקְנִי לַהּ מָנֶה. וּמִי כָּתֵב קְרָא לְעָתִיד? אִין, דִּכְתִיב: "וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהוֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר", וְתָנָא רַב יוֹסֵף: אַשּׁוּר זוֹ סְלֵיקָא. וּמִי הֲוַאי? אֶלָּא דַּעֲתִידָה. הָכָא נָמֵי דַּעֲתִידָה.

וְאָמַר רַב חָנָא בַּגְדָתָאָה: "מָטָר" — מַשְׁקֶה, מַרְוֶה, וּמְזַבֵּל, וּמְעַדֵּן, וּמַמְשִׁיךְ. אָמַר רָבָא בַּר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְאִיתֵּימָא רַב יֵימַר בַּר שֶׁלֶמְיָא, מַאי קְרָא: "תְּלָמֶיהָ רַוֵּה נַחֵת גְּדוּדֶיהָ בִּרְבִיבִים תְּמֹגְגֶנָּה צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ".

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "מִזְבֵּחַ" — מֵזִיחַ, וּמֵזִין, מְחַבֵּב, מְכַפֵּר. הַיְינוּ מְכַפֵּר, הַיְינוּ מֵזִיחַ! מֵזִיחַ גְּזֵירוֹת, וּמְכַפֵּר עֲוֹנוֹת.

וְאָמַר רַב חָנָא בַּגְדָתָאָה: תַּמְרֵי מְשַׁחֲנָן, מַשְׁבְּעָן, מְשַׁלְשְׁלָן, מְאַשְׁרָן וְלָא מְפַנְקָן. אָמַר רַב: אָכַל תְּמָרִים אַל יוֹרֶה. מֵיתִיבִי: תְּמָרִים, שַׁחֲרִית וְעַרְבִית — יָפוֹת, בְּמִנְחָה — רָעוֹת. בַּצָּהֳרַיִם — אֵין כְּמוֹתָן, וּמְבַטְּלוֹת שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: מַחְשָׁבָה רָעָה, וְחוֹלִי מֵעַיִם, וְתַחְתּוֹנִיּוֹת! מִי אָמְרִינַן דְּלָא מְעַלּוּ? עַלּוּיֵי מְעַלּוּ, וּלְפִי שַׁעְתָּא טָרְדָא. מִידֵּי דְּהָווּ אַחַמְרָא. דְּאָמַר מָר הַשּׁוֹתֶה רְבִיעִית יַיִן — אַל יוֹרֶה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לָא קַשְׁיָא, הָא — מִקַּמֵּי נַהֲמָא. הָא — לְבָתַר נַהֲמָא. דְּאָמַר אַבָּיֵי, אָמְרָה לִי אֵם: תַּמְרֵי מִקַּמֵּי נַהֲמָא — כִּי נַרְגָּא לְדִיקּוּלָא. בָּתַר נַהֲמָא — כִּי עָבְרָא לְדַשָּׁא.

"דַּשָּׁא", אָמַר רָבָא: דֶּרֶךְ שָׁם. "דַּרְגָּא" — אָמַר רָבָא: דֶּרֶךְ גַּג. "פּוּרְיָא" — אָמַר רַב פָּפָּא: שֶׁפְּרִין וְרַבִּין עָלֶיהָ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:

דף יא.

אַף אָנוּ נֹאמַר: "אַיְילוֹנִית" — דּוּכְרָנִית, דְּלָא יָלְדָה.

מַתְנִי' הַגִּיּוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַסְּפָחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — כְּתוּבָתָן מָאתַיִם. וְיֵשׁ לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין.

גְּמָ' אָמַר רַב הוּנָא: גֵּר קָטָן — מַטְבִּילִין אוֹתוֹ עַל דַּעַת בֵּית דִּין.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן — דְּזָכוּת הוּא לוֹ, וְזָכִין לָאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו? תְּנֵינָא: זָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְאֵין חָבִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו!

מַהוּ דְּתֵימָא: גּוֹי בְּהֶפְקֵירָא נִיחָא לֵיהּ, דְּהָא קָיְימָא לַן דְּעֶבֶד וַדַּאי בְּהֶפְקֵירָא נִיחָא לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן: דְּהָנֵי מִילֵּי גָּדוֹל, דִּטְעַם טַעַם דְּאִיסּוּרָא, אֲבָל קָטָן — זְכוּת הוּא לוֹ.

לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ: הַגִּיּוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַסְּפָחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. מַאי לָאו, דְּאַטְבְּלִינְהוּ עַל דַּעַת בֵּית דִּין?

לָא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן: בְּגֵר שֶׁנִּתְגַּיְּירוּ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו עִמּוֹ, דְּנִיחָא לֵהּ בְּמַאי דְּעָבֵיד אֲבוּהוֹן.

אָמַר רַב יוֹסֵף: הִגְדִּילוּ — יְכוֹלִין לְמַחוֹת. אֵיתִיבֵיהּ: אַבָּיֵי: הַגִּיּוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַסְּפָחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — כְּתוּבָתָן מָאתַיִם. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הִגְדִּילוּ יְכוֹלִין לְמַחוֹת — יָהֲבִינַן לַהּ כְּתוּבָה דְּאָזְלָה וְאָכְלָה בְּגִיּוּתַהּ? לְכִי גָּדְלָה. לְכִי גָּדְלָה נָמֵי מִמַּחֲיָא וְנָפְקָא! כֵּיוָן שֶׁהִגְדִּילָה שָׁעָה אַחַת וְלֹא מִיחָתָה — שׁוּב אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמַחוֹת.

מֵתִיב רָבָא, אֵלּוּ נְעָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קְנָס: הַבָּא עַל הַמְּמָזֶּרֶת וְעַל הַנְּתִינָה וְעַל הַכּוּתִית וְעַל הַגִּיּוֹרֶת וְעַל הַשְּׁבוּיָה וְעַל הַשִּׁפְחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, יֵשׁ לָהֶן קְנָס. וְאִי אָמְרַתְּ הִגְדִּילוּ יְכוֹלִין לְמַחוֹת — יָהֲבִינַן לַהּ קְנָס דְּאָזְלָה וְאָכְלָה בְּגֵיוּתַהּ?

לְכִי גָּדְלָה. לְכִי גָּדְלָה נָמֵי מְמַחֲיָיא וְנָפְקָא! כֵּיוָן שֶׁהִגְדִּילָה שָׁעָה אַחַת וְלֹא מִיחֲתָה — שׁוּב אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמַחוֹת.

אַבָּיֵי לָא אָמַר כְּרָבָא: הָתָם קְנָסָא הַיְינוּ טַעְמָא — שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר.

רָבָא לָא אָמַר כְּאַבָּיֵי: כְּתוּבָּה הַיְינוּ טַעְמָא — שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ.

מַתְנִי' הַגָּדוֹל שֶׁבָּא עַל הַקְּטַנָּה וְקָטָן שֶׁבָּא עַל הַגְּדוֹלָה וּמוּכַּת עֵץ — כְּתוּבָּתָן מָאתַיִם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוּכַּת עֵץ כְּתוּבָּתָהּ מָנֶה.

בְּתוּלָה, אַלְמָנָה, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה מִן הַנִּישׂוּאִין — כְּתוּבָּתָן מָנֶה.

דף יא:

וְאֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִים.

הַגִּיּוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַשִּׁפְחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, יְתֵירוֹת עַל בְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — כְּתוּבָּתָן מָנֶה, וְאֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין.

גְּמָ' אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: קָטָן הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה — עֶשְׂאָהּ מוּכַּת עֵץ. כִּי אֲמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר: אֵין מוּכַּת עֵץ בְּבָשָׁר.

אֵיכָא דְּמַתְנֵי לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא בְּאַפֵּי נַפְשַׁהּ: קָטָן הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה, רַב אָמַר: עֶשְׂאָהּ מוּכַּת עֵץ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין מוּכַּת עֵץ בְּבָשָׂר.

מֵתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא: גָּדוֹל שֶׁבָּא עַל הַקְּטַנָּה, וְקָטָן הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה, וּמוּכַּת עֵץ — כְּתוּבָּתָן מָאתַיִם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוּכַּת עֵץ כְּתוּבָּתָהּ מָנֶה.

אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: גָּדוֹל הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה — וְלֹא כְּלוּם, דְּפָחוֹת מִכָּאן כְּנוֹתֵן אֶצְבַּע בָּעַיִן דְּמֵי. וְקָטָן הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה — עֶשְׂאָהּ מוּכַּת עֵץ. וּמוּכַּת עֵץ גּוּפָא פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבָּנַן.

אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: מַחֲלוֹקֶת כְּשֶׁהִכִּיר בָּהּ, דְּרַבִּי מֵאִיר מְדַמֵּי לַהּ לְבוֹגֶרֶת. וְרַבָּנַן מְדַמּוּ לַהּ לִבְעוּלָה, אֲבָל לֹא הִכִּיר בָּהּ — דִּבְרֵי הַכֹּל וְלֹא כְּלוּם.

וְרַבִּי מֵאִיר, אַמַּאי מְדַמֵּי לַהּ לִבוֹגֶרֶת? נְדַמְּיֶיהָ לִבְעוּלָה! בְּעוּלָה — אִיתְּעֲבִיד בַּהּ מַעֲשֶׂה בִּידֵי אָדָם, הָא — לָא אִיתְּעֲבִיד בַּהּ מַעֲשֶׂה בִּידֵי אָדָם. וְרַבָּנַן, אַדְּמַדְמוּ לַהּ לִבְעוּלָה, נְדַמְּיוּהָ לִבוֹגֶרֶת? בּוֹגֶרֶת — לָא אִיתְּעֲבִיד בַּהּ מַעֲשֶׂה כְּלָל, הָא — אִיתְּעֲבִיד בַּהּ מַעֲשֶׂה.

אֲבָל לֹא הִכִּיר בָּהּ — לְדִבְרֵי הַכֹּל וְלֹא כְלוּם. מֵתִיב רַב נַחְמָן, הֵיא אוֹמֶרֶת: מוּכַּת עֵץ אֲנִי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כִּי, אֶלָּא דְּרוֹסַת אִישׁ אַתְּ — רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת. אֶלָּא אָמַר רָבָא: בֵּין הִכִּיר בָּהּ וּבֵין לֹא הִכִּיר בָּהּ — לְרַבִּי מֵאִיר מָאתַיִם. לְרַבָּנַן, הִכִּיר בָּהּ — מָנֶה, לֹא הִכִּיר בָּהּ — וְלֹא כְלוּם.

וַהֲדַר בֵּיהּ רָבָא, דְּתַנְיָא: כֵּיצַד הוֹצָאַת שֵׁם רַע? בָּא לְבֵית דִּין וְאָמַר: פְּלוֹנִי, לֹא מָצָאתִי לְבָתְּךָ בְּתוּלִים. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה תַּחְתָּיו — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה תַּחְתָּיו — בַּת סְקִילָה הִיא! הָכִי קָאָמַר: אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה תַּחְתָּיו — בְּסְקִילָה. זִינְּתָה מֵעִיקָּרָא — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה.

וְאָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: זֹאת אוֹמֶרֶת, כְּנָסָהּ בְּחֶזְקַת בְּתוּלָה וְנִמְצֵאת בְּעוּלָה — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה. וּמֵתִיב רַב נַחְמָן: הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה וְלֹא מָצָא לָהּ בְּתוּלִים, הֵיא אוֹמֶרֶת: מְשֻׁאֲרַסְתַּנִי נֶאֱנַסְתִּי וְנִסְתַּחֲפָה שַׁדַּרְתִּי. וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כִּי, אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא אֵירַסְתִּיךְ, וְהָיָה מִקֶּחִי מִקָּח טָעוּת. וְלֵית לַהּ כְּלָל?

וַאֲמַר לְהוּ רַב חִיָּיא בַּר אָבִין: אֶפְשָׁר רַב עַמְרָם וְכָל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר יָתְבִי כִּי אָמַר רַב שֵׁשֶׁת לָהָא שְׁמַעְתָּא וְקַשְׁיָא לְהוּ, וְשַׁנִּי: מַאי "מִקָּח טָעוּת" נָמֵי, מִמָּאתַיִם. אֲבָל מָנֶה אִית לַהּ, וְאַתְּ אָמַרְתְּ לֵית לַהּ כְּלָל!

וְאָמַר רָבָא: מַאן דְּקָא מוֹתֵיב — שַׁפִּיר קָא מוֹתֵיב: מִקָּח טָעוּת לִגְמֵרֵי מַשְׁמַע. וְאֶלָּא קַשְׁיָא הָךְ? תְּרֵיץ וְאֵימָא הָכִי: אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה תַּחְתָּיו — בְּסְקִילָה. זִינְּתָה מֵעִיקָּרָא — וְלֹא כְלוּם. נִמְצֵאת מוּכַּת עֵץ יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה.

וְהָא רָבָא הוּא דְּאָמַר לְרַבָּנַן לֹא הִכִּיר בָּהּ — וְלֹא כְלוּם! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ הֲדַר בֵּיהּ רָבָא מֵהָהִיא.

תָּנוּ רַבָּנַן: כְּנָסָהּ רִאשׁוֹן לִשׁוּם נִישׂוּאִין, וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה, אִי נָמֵי נִסְתְּרָה, וְלֹא שָׁהֲתָה כְּדֵי בִיאָה — אֵין הַשֵּׁנִי יָכוֹל לְטָעוֹן טַעֲנַת בְּתוּלִים. שֶׁהֲרֵי כְּנָסָהּ רִאשׁוֹן.

דף יב.

אָמַר רַבָּה: זֹאת אוֹמֶרֶת, כְּנָסָהּ בְּחֶזְקַת בְּתוּלָה, וְנִמְצֵאת בְּעוּלָה — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה. רַב אַשִׁי אָמַר: בְּעַלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ לֵית לַהּ כְּלָל, וְשָׁאנֵי הָכָא, שֶׁהֲרֵי כְּנָסָהּ רִאשׁוֹן.

וְנֵיחוּשׁ שֶׁמָּא תַּחְתָּיו זִינְּתָה! אָמַר רַב שֵׁרֵבְיָא: כְּגוֹן שֶׁקִּידֵּשׁ וּבָעַל לְאַלְתַּר.

וְאֵיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַמַּתְנִיתִין: בְּתוּלָה, אַלְמָנָה, גְּרוּשָׁה חֲלוּצָה מִן הַנִּישׂוּאִין — כְּתוּבָתָן מָנֶה, וְאֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין. בְּתוּלָה מִן הַנִּישׂוּאִין הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? כְּגוֹן שֶׁנִּכְנְסָה לְחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה.

אָמַר רַבָּה: זֹאת אוֹמֶרֶת, כְּנֶסָה בְּחֶזְקַת בְּתוּלָה וְנִמְצֵאת בְּעוּלָה — כְּתוּבָּתָהּ מָנֶה. רַב אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ בְּעַלְמָא לֵית לַהּ כְּלָל, וְשָׁאנֵי הָכָא שֶׁהֲרֵי נִכְנְסָה לְחוּפָּה.

וְנֵיחוּשׁ שֶׁמָּא תַּחְתָּיו זִינְּתָה! אָמַר רַב שֵׁרֵבְיָא: כְּגוֹן שֶׁקִּידֵּשׁ וּבָעַל לְאַלְתַּר.

מַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַבָּרַיְיתָא — כָּל שֶׁכֵּן אַמַּתְנִיתִין, וּמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַמַּתְנִיתִין — אֲבָל אַבָּרַיְיתָא לָא, מִשּׁוּם דְּמָצֵי אָמַר לַהּ: אֲנָא אַעֵדִים סְמַכִי.

מַתְנִי' הָאוֹכֶל אֵצֶל חָמִיו בִּיהוּדָה שֶׁלֹּא בְּעֵדִים — אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעוֹן טַעֲנַת בְּתוּלִים, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְייַחֵד עִמָּהּ.

גְּמָ' מִדְּקָתָנֵי "הָאוֹכֵל", מִכְּלָל דְּאִיכָּא דּוּכְתָּא בִּיהוּדָה נָמֵי דְּלָא אָכֵיל. אָמַר אַבָּיֵי: שְׁמַע מִינַּהּ בִּיהוּדָה נָמֵי מְקוֹמוֹת מְקוֹמוֹת יֵשׁ. כִּדְתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בִּיהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְייַחֲדִין אֶת הֶחָתָן וְאֶת הַכַּלָּה שָׁעָה אַחַת קוֹדֶם כְּנִיסָתָן לַחוּפָּה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לִבּוֹ גַּס בָּהּ, וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן.

בִּיהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מַעֲמִידִין לָהֶם שְׁנֵי שׁוֹשְׁבִינִין, אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לָהּ, כְּדֵי לְמַשְׁמֵשׁ אֶת הֶחָתָן וְאֶת הַכַּלָּה בִּשְׁעַת כְּנִיסָתָן לַחוּפָּה, וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן.

בִּיהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ שׁוֹשְׁבִינִין יְשֵׁנִים בַּבַּיִת שֶׁחָתָן וְכַלָּה יְשֵׁנִים בָּהּ, וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן.

וְכֹל שֶׁלֹּא נָהַג כַּמִּנְהָג הַזֶּה — אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעוֹן טַעֲנַת בְּתוּלִים. אַהֵייא? אִילֵּימָא אַרִישָׁא, "כֹּל שֶׁנָּהַג" מִיבָּעֵי לֵיהּ!

אֶלָּא אַסֵּיפָא, "כֹּל שֶׁלֹּא מוּשְׁמַשׁ" מִיבָּעֵי לֵיהּ!

אָמַר אַבָּיֵי: לְעוֹלָם אַרִישָׁא, וּתְנִי: "כֹּל שֶׁנָּהַג". אָמַר לֵיהּ רָבָא: וְהָא "כֹּל שֶׁלֹּא נָהַג" קָתָנֵי. אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: כָּל שֶׁלֹּא נָהַג מִנְהַג גָּלִיל בַּגָּלִיל, אֶלָּא מִנְהַג יְהוּדָה בַּגָּלִיל — אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעוֹן טַעֲנַת בְּתוּלִים. רַב אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם אַסֵּיפָא, וּתְנִי: "כֹּל שֶׁלֹּא מוּשְׁמַשׁ".

מַתְנִי' אַחַת אַלְמָנַת יִשְׂרָאֵל וְאַחַת אַלְמָנַת כֹּהֲנִים — כְּתוּבָּתָהּ מָנֶה. בֵּית דִּין שֶׁל כֹּהֲנִים הָיוּ גּוֹבִין לִבְתוּלָה אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וְלֹא מִיחוּ בְּיָדָם חֲכָמִים.

גְּמָ' תְּנָא: וְאַלְמָנַת כֹּהֲנִים — כְּתוּבָּתָהּ מָאתַיִם. וְהָאָנַן תְּנַן: אַחַת אַלְמָנַת יִשְׂרָאֵל וְאַחַת אַלְמָנַת כֹּהֲנִים כְּתוּבָּתָן מָנֶה!

אָמַר רַב אָשֵׁי: שְׁתֵּי תַּקָּנוֹת הָווּ, מֵעִיקָּרָא תַּקִּינוּ לִבְתוּלָה אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וּלְאַלְמָנָה מָנֶה.

דף יב:

כֵּיוָן דַּחֲזוֹ דִּמְזַלְזְלִי בְּהוּ, תַּקִּינוּ לְהוּ מָאתַן. כֵּיוָן דַּחֲזוֹ דְּקָא פָּרְשִׁין מִינַּיְיהוּ, דְּאָמְרִי: עַד דְּנִסְבִינַן אַלְמָנַת כֹּהֲנִים — נֵיזִיל נִיסֵּיב בְּתוּלָה בַּת יִשְׂרָאֵל, אַהְדְּרִינְהוּ לְמַלְתַּייְהוּ.

בֵּית דִּין שֶׁל כֹּהֲנִים כּוּ׳. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא בֵּית דִּין שֶׁל כֹּהֲנִים בִּלְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא אֲפִילּוּ מִשְׁפָּחוֹת הַמְיוּחָסוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, אִם רָצוּ לַעֲשׂוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁהַכֹּהֲנִים עוֹשִׂין — עוֹשִׂין.

מֵיתִיבִי: הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁהַכֹּהֲנִים עוֹשִׂין, כְּגוֹן בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן, וּבַת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל — עוֹשִׂין. בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן וּבַת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל הוּא דְּאִיכָּא צַד כְּהוּנָּה. אֲבָל בַּת יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל — לָא!

לָא מִבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִבַּעְיָא בַּת יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל, דְּלָא מָצֵי אָמַר לַהּ עַלּוֹיֵי קָא מְעַלֵּינָא לִיךְ, אֲבָל בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן, דְּמָצֵי אָמַר לַהּ עַלּוֹיֵי קָא מְעַלֵּינָא לִיךְ — אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לַן.

מַתְנִי׳ הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה וְלֹא מָצָא לָהּ בְּתוּלִים. הִיא אוֹמֶרֶת: מִשֶּׁאֵרַסְתַּנִי נֶאֱנַסְתִּי, וְנִסְתַּחֲפָה שָׁדֲרוּ. וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כִּי, אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא אֵרַסְתִּיךְ, וְהָיָה מְקֻחִי מְקֻחַ טָעוּת — רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין, אֶלָּא הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת בְּעוּלָה עַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס, וְהִטְעָתוּ, עַד שֶׁתְּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ.

גְּמָ׳ אִתְּמַר: ״מָנָה לִי בְּיָדֵךְ״, וְהַלָּה אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ — רַב יְהוּדָה וְרַב הוּנָא אָמְרִי: חַיָּיב, וְרַב נַחְמָן וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרִי: פָּטוּר. רַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה אָמְרִי חַיָּיב — בָּרִי וְשֶׁמָּא בָּרִי עָדִיף. רַב נַחְמָן וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרִי פָּטוּר — אוֹקֵי מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: הָא דְּרַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה — דִּשְׁמוּאֵל הִיא. דִּתְנַן: הָיְתָה מְעוּבֶּרֶת, וְאָמְרוּ לָהּ: מָה טִיבוֹ שֶׁל עוּבָּר זֶה? מֵאִישׁ פְּלוֹנִי, וְכֹהֵן הוּא — רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל.

וַאֲמַר לֵיהּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה לְרַב יְהוּדָה: שִׁנְּנָא, אֲמַרְתְּ לַן מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אַף בָּרִאשׁוֹנָה. מַאי אַף בָּרִאשׁוֹנָה? אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמֵימַר אוֹקֵי מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ — אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: בָּרִי עָדִיף.

לֵימָא רַב יְהוּדָה וְרַב הוּנָא דְּאָמְרִי כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְרַב נַחְמָן וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ? אָמַר לְךָ רַב נַחְמָן: אֲנָא דַּאֲמַרִי, אֲפִילּוּ כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל — עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָתָם, אֶלָּא דְּאִיכָּא מִגּוֹ. אֲבָל הָכָא, מַאי מִגּוֹ אִיכָּא?

אִי נָמֵי: עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָתָם אֶלָּא דְּאָמְרִינַן אוֹקְמַהּ אַחֲזָקָה, אֲבָל הָכָא, מַאי חֲזָקָה אִית לֵיהּ לְהַאי?

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא כִּדְקָא מְשַׁנֵּינַן, דְּרַב נַחְמָן הוּא דְּאָמַר כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל,

דף יג.

דְּאִם כֵּן, קַשְׁיָא הִלְכְתָא אַהִלְכְתָא. דְּקַיְימָא לַן הִלְכְתָא כְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי, וּבְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ כִּדְמִשְׁנֵינַן. שְׁמַע מִינַּהּ.

מַתְנִי' הִיא אוֹמֶרֶת: מוּפָּת עֵץ אֲנִי. וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא דְּרוֹסֶת אִישׁ אַתְּ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמָנֶת. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין, אֶלָּא הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת דְּרוֹסֶת אִישׁ, עַד שֶׁתְּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ.

גְּמָ' טַעֲנַתְיְיהוּ בְּמַאי? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בְּמְאתַיִם וּמָנֶה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: בְּמָנֶה וְלֹא כְּלוּם. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בְּמְאתַיִם וּמָנֶה, סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: בֵּין הִכִּיר בָּהּ, וּבֵין לֹא הִכִּיר בָּהּ — מְאתַיִם. וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּמָנֶה וְלֹא כְּלוּם — סָבַר לַהּ כְּרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: בֵּין הִכִּיר בָּהּ, בֵּין לֹא הִכִּיר בָּהּ — מָנֶה.

בְּשִׁלְמָא רַבִּי אֶלְעָזָר לֹא קָאָמַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן — דְּקָא מוֹקֵי לַהּ כְּרַבָּנַן. אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר?

קְסָבַר: כְּנָסָהּ בְּחֶזְקַת בְּתוּלָה וְנִמְצֵאת בְּעוּלָה — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה. הָכָא, הוּא קָאָמַר מָנֶה, וְהִיא קָאָמְרָה מָנֶה, מַאי אִיכָּא בֵּין טַעֲנָה דִּידֵיהּ לְטַעֲנָה דִּידַהּ?

בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר — הַיְינוּ דְּקָתָנֵי תַּרְתֵּי: חָדָא לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי בַּר חָמָא,

וַחֲדָא לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַב חִיָּיא בַּר אַבִּין אָמַר רַב שֵׁשֶׁת. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן תַּרְתֵּי לְמָה לִי?

חָדָא לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, וַחֲדָא לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. קַמַּיְיתָא — לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִיגּוֹ — לָא מְהֵימְנָא. בָּתְרַיְיתָא — לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, דְּאַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא לְמֵימַר מִיגּוֹ, מְהֵימְנָא.

מַתְנִי' רָאוּהָ מְדַבֶּרֶת עִם אֶחָד, וְאָמְרוּ לָהּ: מָה טִיבוֹ שֶׁל אִישׁ זֶה? אִישׁ פְּלוֹנִי, וְכֹהֵן הוּא. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין, אֶלָּא הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת דְּרוֹסֶת אִישׁ, עַד שֶׁתְּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ.

הָיְתָה מְעוּבֶּרֶת, וְאָמְרוּ לָהּ: מָה טִיבוֹ שֶׁל עוּבָּר זֶה? מֵאִישׁ פְּלוֹנִי, וְכֹהֵן הוּא. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין, אֶלָּא הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת מְעוּבֶּרֶת לְנָתִין וּלְמַמְזֵר, עַד שֶׁתְּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ.

גְּמָ' מַאי מְדַבֶּרֶת? זְעֵירִי אָמַר: נִסְתְּרָה, רַב אַסִּי אָמַר: נִבְעֲלָה. בְּשִׁלְמָא לְזְעֵירִי, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי מְדַבֶּרֶת. אֶלָּא לְרַב אַסִּי, מַאי מְדַבֶּרֶת? לִישָׁנָא מְעַלְיָא, כִּדְכְתִיב: "אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן".

בְּשִׁלְמָא לְזְעֵירִי — הַיְינוּ דְּקָתָנֵי תַּרְתֵּי: "מְדַבֶּרֶת", וּ"מְעוּבֶּרֶת". אֶלָּא לְרַב אַסִּי — תַּרְתֵּי לְמָה לִי?

חָדָא, לְהַכְשִׁיר בָּהּ. וַחֲדָא, לְהַכְשִׁיר בְּבִתָּהּ.
הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בָּהּ — מַכְשִׁיר בְּבִתָּהּ. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בָּהּ — פּוֹסֵל בְּבִתָּהּ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? רַב אַסִּי סָבַר כְּמַאן דְּאָמַר לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בָּהּ — מַכְשִׁיר בְּבִתָּהּ.
אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: לִזְעֵירִי דְּאָמַר מַאי "מְדַבֶּרֶת" — נִסְתָּרָה, וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לָא מְהֵימְנָא, הָאָמַר רַב: מַלְקִין עַל הַיִּחוּד — וְאֵין אוֹסְרִין עַל הַיִּחוּד!
לֵימָא דְּלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ? אֶפִּילּוּ תֵּימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — מַעֲלָה עָשׂוּ בְּיוּחָסִין.
מֵיתִיבִי: רָאוּהָ שֶׁנִּכְנְסָה עִם אֶחָד לְסֵתֶר,

דף יג:

אוֹ לְחוּרְבָּה — וְאָמְרוּ לָהּ: מָה טִיבוֹ שֶׁל אִישׁ זֶה? כֹּהֵן הוּא, וּבֶן אָחִי אַבָּא הוּא. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמָנֶת, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין, אֶלָּא הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת בְּעוּלָה לְנָתִין וּלְמַמְזֵר, עַד שֶׁתָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ.
בְּשִׁלְמָא לִזְעֵירִי — הַיְינוּ דְּקָתָנֵי תִּרְתֵּי: לְסֵתֶר אוֹ לְחוּרְבָּה. אֶלָּא לְרַב אַסִּי דְּאָמַר נִבְעֲלָה, תִּרְתֵּי לְמָה לִי? חָדָא קָתָנֵי: לְסֵתֶר דְּחוּרְבָּה.
וְהָא לְסֵתֶר אוֹ לְחוּרְבָּה קָתָנֵי! חָדָא לְחוּרְבָּה דְּמָתָא, וַחֲדָא לְחוּרְבָּה דְּדַבָּרָא. וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן חוּרְבָּה דְּמָתָא — בְּהָא קָמַכְשַׁר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, מִשּׁוּם דְּרוֹב כְּשֵׁרִים אֲצְלָהּ. אֲבָל לְחוּרְבָּה דְּדַבָּרָא, דְּרוֹב פְּסוּלִין אֲצְלָהּ — אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ.
וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָהִיא — בְּהָהִיא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אֲבָל בְּהָא — אֵימָא מוֹדֶה לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל, צְרִיכָא.
מֵיתִיבִי: זוֹ עֵדוּת שֶׁהָאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לָהּ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִי אַתֶּם מוֹדִים בִּשְׁבוּיָה שֶׁנִּשְׁבֵּית וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים שֶׁנִּשְׁבֵּית, וְהִיא אוֹמֶרֶת טְהוֹרָה אֲנִי, שֶׁאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת?
אָמְרוּ לוֹ: אֲבָל. וּמָה הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין זוֹ לָזוֹ? לָזוֹ — יֵשׁ עֵדִים, וְלָזוֹ — אֵין לָהּ עֵדִים.
אָמַר לָהֶם: אַף לָזוֹ יֵשׁ עֵדִים, שֶׁהֲרֵי כְּרֵיסָהּ בֵּין שִׁינֶּיהָ. אָמְרוּ לוֹ: רוֹב גּוֹיִם פְּרוּצִים בַּעֲרָיוֹת הֵם. אָמַר לָהֶן: אֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לַעֲרָיוֹת.
בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּעֵדוּת אִשָּׁה בִּגוּפָהּ, אֲבָל עֵדוּת אִשָּׁה בְּבִתָּהּ — דִּבְרֵי הַכֹּל הַוָּלָד שְׁתוּקִי.
מַאי קָאָמַר לְהוּ וּמַאי קָמַהְדְּרִי לֵיהּ? הָכִי קָאָמְרִי לֵיהּ: הַשְׁבַּתָּנוּ עַל הַמְעוּבֶּרֶת. מָה תְּשִׁיבֵנוּ עַל הַמְדַבֶּרֶת? אָמַר לָהֶם: מְדַבֶּרֶת הַיְינוּ שְׁבוּיָה. אָמְרוּ לוֹ: שָׁאנֵי שְׁבוּיָה, דְּרוֹב גּוֹיִם פְּרוּצִים בַּעֲרָיוֹת הֵם. אָמַר לָהֶם: הָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּאִיסְתַּתַּר, אֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לַעֲרָיוֹת.

קָתָנֵי מִיהַת תַּרְתֵּי — מְדַבָּרֶת וּמְעוּבֶּרֶת. תִּיוּבְתָּא דְּרַב אַסִּי תִּיוּבְתָּא.
וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּהָתָם רוֹב פְּסוּלִין אֶצְלָהּ, וְהָכָא רוֹב כְּשֵׁרִין אֶצְלָהּ. מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר — מַכְשִׁיר אֲפִילּוּ בְּרוֹב פְּסוּלִין, לְדִבְרֵי הַפּוֹסֵל — פּוֹסֵל אֲפִילּוּ בְּרוֹב כְּשֵׁרִים.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בָּהּ — מַכְשִׁיר בְּבִתָּהּ. לְדִבְרֵי הַפּוֹסֵל בָּהּ — פּוֹסֵל בְּבִתָּהּ.
וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בָּהּ — פּוֹסֵל בְּבִתָּהּ.
אָמַר רַבָּה, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: בִּשְׁלָמָא אִיהִי אִית לַהּ חֲזָקָה דְּכַשְׁרוּת. בִּתָּהּ, לֵית לַהּ חֲזָקָה דְּכַשְׁרוּת.
אֵיתֵיבֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יוֹחָנָן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּעֵדוּת אִשָּׁה בְּגוּפָהּ, אֲבָל עֵדוּת אִשָּׁה בְּבִתָּהּ —דִּבְרֵי הַכֹּל הַוָּלָד שְׁתוּקִי. מַאי לָאו שְׁתוּקִי, וּפְסוּל. לָא: שְׁתוּקִי, וְכָשֵׁר.
וּמִי אִיכָּא שְׁתוּקִי כָּשֵׁר? אִין, כְּדִשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: עֲשָׂרָה כֹּהֲנִים עוֹמְדִים, וּפֵירַשׁ אֶחָד מֵהֶם וּבָעַל — הַוָּלָד שְׁתוּקִי.
מַאי "שְׁתוּקִי"? אִילֵּימָא שֶׁמַּשְׁתִּיקִין אוֹתוֹ מִנִּכְסֵי אָבִיו — פְּשִׁיטָא, וּמִי יָדְעִינַן אֲבוּהּ מַנּוּ? אֶלָּא שֶׁמַּשְׁתִּיקִין אוֹתוֹ מִדִּין כְּהוּנָּה, דִּכְתִיב: "וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם", מִי שֶׁזַּרְעוֹ מְיוּחָס אַחֲרָיו, יָצָא זֶה שֶׁאֵין זַרְעוֹ מְיוּחָס אַחֲרָיו.
הָהוּא אָרוּס וַאֲרוּסְתּוֹ דַּאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, הֵיא אָמְרָה: מִינֵּיהּ, וְהוּא אָמַר:

דף יד.

אִין, מִינַּאי. אָמַר רַב יוֹסֵף: לְמַאי נֵיחוּשׁ לַהּ? חֲדָא, דְּהָא קָא מוֹדֶה. וְעוֹד, הָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל.
אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וּבְהָא, כִּי לָא מוֹדֶה מַכְשֵׁר רַבָּן גַּמְלִיאֵל? וְהָאָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה: שִׁינָּנָא, הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְאַתְּ לָא תַּעֲבֵיד עוֹבָדָא עַד דְּאֵיכָּא רוֹב כְּשֵׁרִין אֶצְלָהּ. וְהָכָא — רוֹב פְּסוּלִין אֶצְלָהּ!
וְלִיטַעְמֵיךְ תִּקְשֵׁי לָךְ הִיא גּוּפַהּ: הֲלָכָה, וְאַתְּ לָא תַּעֲבֵיד עוֹבָדָא?! אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר: הָא — לְכַתְּחִלָּה, הָא — דִּיעֲבַד. וְהָא נָמֵי, כְּדִיעֲבַד דָּמֵי.
רָמֵי לֵיהּ אַבָּיֵי לְרָבָא: וּמִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת? וּרְמִינְהוּ: הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא עַל אַלְמָנַת עִיסָּה, שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה לַכְּהוּנָּה.
אָמַר לֵיהּ: הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם: אִשָּׁה נִישֵּׂאת, בּוֹדֶקֶת וְנִישֵּׂאת. הָכָא, אִשָּׁה מְזַנָּה בּוֹדֶקֶת וּמְזַנָּה?!

אָמַר רָבָא: דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קַשְׁיָא, דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל לָא קַשְׁיָא? וְהָא קָתָנֵי סֵיפָא: אָמַר לָהֶן רַבָּן גַּמְלִיאֵל: קַבָּלְנוּ עֲדוּתְכֶם, אֲבָל מָה נַּעֲשֶׂה שֶׁהֲרֵי גָּזַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁלֹּא לְהוֹשִׁיב בֵּית דִּין עַל כָּךְ, שֶׁהַכֹּהֲנִים שׁוֹמְעִין לָכֶם לְרַחֵק אֲבָל לֹא לְקָרֵב. אֶלָּא אָמַר רָבָא: דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל לָא קַשְׁיָא: הָתָם — בָּרִי, הָכָא — שָׁמָא. דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמֵי לָא קַשְׁיָא: הָתָם — חַד סְפֵיקָא, הָכָא — תְּרֵי סְפֵיקֵי. הִלְכָךְ, לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל: אַלִּים לֵיהּ בָּרִי, דַּאֲפִילּוּ בְּחַד סְפֵיקָא נָמֵי מַכְשִׁיר. וְקִיל לֵיהּ שָׁמָא, דַּאֲפִילּוּ בִּסְפֵק סְפֵיקָא נָמֵי פָּסֵיל. לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אַלִּים לֵיהּ חַד סְפֵיקָא, דַּאֲפִילּוּ בְּבָרִי נָמֵי פָּסֵיל, וְקִיל לֵיהּ סְפֵק סְפֵיקָא, דַּאֲפִילּוּ בִּשְׁמָא נָמֵי מַכְשִׁיר.

תָּנוּ רַבָּנָן: אֵיזוֹהִי אַלְמָנַת עִיסָּה? כֹּל שֶׁאֵין בָּהּ לֹא מִשּׁוּם מַמְזֵרוּת, וְלֹא מִשּׁוּם נְתִינוּת, וְלֹא מִשּׁוּם עַבְדֵי מְלָכִים. אָמַר רַבִּי מֵאִיר:

דף יד:

שְׁמַעְתִּי, כֹּל שֶׁאֵין בָּהּ אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ — מַשִּׂיאִין לַכְּהוּנָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר כִּדְבָרָיו: אֵיזוֹהִי אַלְמָנַת עִיסָּה — כֹּל שֶׁנִּטְמַע בָּהּ סְפֵק חָלָל.

מַכִּירִין יִשְׂרָאֵל מַמְזֵרִים שֶׁבֵּינֵיהֶם, וְאֵין מַכִּירִין חֲלָלִין שֶׁבֵּינֵיהֶם.

אָמַר מָר: אֵיזוֹהִי אַלְמָנַת עִיסָּה — כֹּל שֶׁאֵין בָּהּ לֹא מִשּׁוּם מַמְזֵרוּת, וְלֹא מִשּׁוּם נְתִינוּת, וְלֹא מִשּׁוּם עַבְדֵי מְלָכִים. הָא חָלָל — כָּשֵׁר.

מַאי שְׁנָא הָנָךְ — דְּאוֹרַיְיתָא, חָלָל נָמֵי דְּאוֹרַיְיתָא! וְתוּ, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: שְׁמַעְתִּי, כֹּל שֶׁאֵין בָּהּ אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ מַשִּׂיאִין לַכְּהוּנָּה, הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא?!

וְתוּ: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר כִּדְבָרָיו: אֵיזוֹהִי אַלְמָנַת עִיסָּה — כֹּל שֶׁנִּטְמַע בָּהּ סְפֵק חָלָל, מַכִּירִין יִשְׂרָאֵל מַמְזֵרִים שֶׁבֵּינֵיהֶן וְאֵין מַכִּירִין חֲלָלִין שֶׁבֵּינֵיהֶן. וְהָא אָמְרַתְּ רֵישָׁא, חָלָל כָּשֵׁר!

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַמְזֵר צוֹוֵחַ וְחָלָל שׁוֹתֵק אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ: תַּנָּא קַמָּא סָבַר: כֹּל פְּסוּל דְּקָרוּ לֵיהּ וְשָׁתֵיק — פָּסוּל. וְהָכִי קָאָמַר תַּנָּא קַמָּא: אֵיזוֹהִי אַלְמָנַת עִיסָּה — כֹּל שֶׁאֵין בָּהּ לֹא שְׁתוּק מַמְזֵרוּת, וְלֹא שְׁתוּק נְתִינוּת, וְלֹא שְׁתוּק עַבְדֵי מְלָכִים, וְלֹא שְׁתוּק חָלָל.

וְקָאָמַר לֵיהּ רַבִּי מֵאִיר: הָנָךְ הוּא דְּקָא פָּסֵיל לֵיהּ בְּקָהָל, אֲבָל שְׁתוּק חָלָל — כָּשֵׁר. וְהָא דְּשָׁתֵיק — מִשּׁוּם דְּלָא אִיכְפַּת לֵיהּ.

וְקָאָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר לְתַנָּא קַמָּא דְּרַבִּי מֵאִיר: אִי שְׁמִיעַ לָךְ דְּמַכְשֵׁר רַבִּי מֵאִיר בִּשְׁתִיקָה — לָא דְּקָרוּ לֵיהּ "חָלָל" וְשָׁתֵיק, אֶלָּא דְּקָרוּ לֵיהּ "מַמְזֵר" וְשָׁתֵיק. וְהַאי דְּשָׁתֵיק,

סָבַר מַמְזֵר קָלָא אִית לֵיהּ. אֶבָל מַמְזֵר וְצוֹוֵחַ, חָלָל וְשׁוֹתֵק — פָּסוּל. וְהַאי דְּאִשְׁתִּיק, סָבַר מִיסָּתְיֵיהּ דְּלָא מַפְקֵי לֵיהּ מְקָהָל.

תָּנֵי חֲדָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׁתוּק מַמְזֵר — כָּשֵׁר, שְׁתוּק חָלָל — פָּסוּל. וְתַנְיָא אִידַּךְ: שְׁתוּק חָלָל — כָּשֵׁר, שְׁתוּק מַמְזֵר — פָּסוּל.

לָא קַשְׁיָא: הָא תַּנָּא קַמָּא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי מֵאִיר, הָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אַלִּיבָּא דְּרַבִּי מֵאִיר.

מַתְנִי' אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּתִינוֹקֶת שֶׁיָּרְדָה לְמַלּאוֹת מַיִם מִן הָעַיִן, וְנֶאֱנָסָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: אִם רוֹב אַנְשֵׁי הָעִיר מַשִּׂיאִין לִכְהוּנָּה, הֲרֵי זוֹ תִּינָּשֵׂא לִכְהוּנָּה.

גְּמָ' אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְּאָמַר כְּמַאן? אִי כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל — אֲפִילּוּ בְּרוֹב פְּסוּלִין נָמֵי מַכְשַׁר. אִי כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — אֲפִילּוּ בְּרוֹב כְּשֵׁרִים נָמֵי פָּסֵיל! אָמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:

דף טו.

בִּקְרוֹנוֹת שֶׁל צִיפּוֹרִי הָיָה מַעֲשֶׂה, וְכִדְרַבִּי אַמֵּי. דְּאָמַר רַבִּי אַמֵּי: וְהוּא שֶׁהָיְתָה סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם כְּשֵׁרִין עוֹבֶרֶת לְשָׁם, וְכִדְרַבִּי יַנַּאי. דְּאָמַר רַבִּי יַנַּאי: נִבְעֶלֶת בִּקְרוֹנוֹת כְּשֵׁרָה לַכְּהוּנָּה.

בִּקְרוֹנוֹת סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא נִבְעֶלֶת בִּשְׁעַת קְרוֹנוֹת, כְּשֵׁרָה לַכְּהוּנָּה. אֲבָל פֵּירַשׁ אֶחָד מִצִּיפּוֹרִי וּבָעַל — הַוָּלָד שְׁתוּקִי.

כִּי הָא דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר זְעֵירִי, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, וְאָמְרִי לַהּ, אָמַר זְעֵירִי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הוֹלְכִין אַחַר רוֹב הָעִיר, וְאֵין הוֹלְכִין אַחַר רוֹב סִיעָה.

כְּלַפֵּי לְיֵיא?! הָנֵי נָיְידֵי, וְהָנֵי קְבִיעֵי וְקָיְימֵי!

אֶלָּא: הוֹלְכִין אַחַר רוֹב הָעִיר, וְהוּא דְּאֵיכָּא רוֹב סִיעָה בַּהֲדַהּ, וְאֵין הוֹלְכִין אַחַר רוֹב הָעִיר גְּרִידְתָּא, וְלֹא אַחַר רוֹב סִיעָה גְּרִידְתָּא. מַאי טַעְמָא? גְּזֵרָה רוֹב סִיעָה אַטּוּ רוֹב הָעִיר.

וְרוֹב הָעִיר נָמֵי, אִי דְּקָא אָזְלִי אִינְהוּ לְגַבַּהּ: כֹּל דְּפָרֵישׁ — מֵרוּבָּא פָּרֵישׁ! לָא צְרִיכָא, דְּקָא אָזְלָא אִיהִי לְגַבַּיְיהוּ, דְּהָוֵה לֵיהּ קָבוּעַ, וְאָמַר רַבִּי זֵירָא: כָּל קָבוּעַ כְּמֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה דָּמֵי.

וּמִי בָּעֵינַן תְּרֵי רוּבֵּי? וְהָתַנְיָא: תֵּשַׁע חֲנוּיוֹת כּוּלָּן מוֹכְרוֹת בְּשַׂר שְׁחוּטָה, וְאַחַת מוֹכֶרֶת בְּשַׂר נְבֵלָה, וְלָקַח מֵאַחַת מֵהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵי זֶה מֵהֶן לָקַח — סְפֵיקוֹ אָסוּר. וּבַנִּמְצָא — הַלֵּךְ אַחַר הָרוֹב.

וְכִי תֵּימָא בְּשֶׁאֵין דַּלְתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת, דְּקָא אָתֵי לַהּ רוּבָּא מֵעָלְמָא — וְהָא אָמַר רַבִּי זֵירָא: אַף עַל פִּי שֶׁדַּלְתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת! מַעֲלָה עָשׂוּ בְּיוּחֲסִין.

גּוּפָא, אָמַר רַבִּי זֵירָא: כָּל קָבוּעַ — כְּמֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה דָּמֵי, בֵּין לְקוּלָּא בֵּין לְחוּמְרָא.

מָנָא לֵיהּ לְרַבִּי זֵירָא הָא? אִילֵּימָא מִתֹּשַׁע חֲנוּיוֹת, כּוּלָּן מוֹכְרוֹת בְּשַׂר שְׁחוּטָה, וְאַחַת בְּשַׂר נְבֵלָה, וְלָקַח מֵאַחַת מֵהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח — סְפֵיקוֹ אָסוּר, וּבַנִּמְצָא — הַלֵּךְ אַחַר הָרוֹב; הָתָם לְחוּמְרָא!

אֶלָּא מִתֹּשְׁעָה צְפַרְדְּעִים וְשֶׁרֶץ אֶחָד בֵּינֵיהֶם, וְנָגַע בְּאֶחָד מֵהֶן, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מֵהֶן נָגַע — סְפֵיקוֹ טָמֵא. הָתָם נָמֵי לְחוּמְרָא!

אֶלָּא מִתֹּשְׁעָה שְׁרָצִים וּצְפַרְדֵּעַ אֶחָד בֵּינֵיהֶם, וְנָגַע בְּאֶחָד מֵהֶן, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מֵהֶן נָגַע. בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד — סְפֵיקוֹ טָמֵא. בִּרְשׁוּת הָרַבִּים — סְפֵיקוֹ טָהוֹר.

וּמִדְּאוֹרְיְיתָא מְנָא לַן? אָמַר קְרָא: "וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו", עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּין לוֹ. וְרַבָּנַן? אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: פָּרָט לְזוֹרֵק אֶבֶן לְגָו.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּאִיכָּא תִּשְׁעָה גּוֹיִם וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם — תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּרוּבָּא גּוֹיִם נִינְהוּ. אֵי נָמֵי, פַּלְגָא וּפַלְגָא — סְפֵק נְפָשׁוֹת לְהָקֵל.

לָא צְרִיכָא: דְּאִיכָּא תִּשְׁעָה יִשְׂרְאֵלִים וְגוֹי אֶחָד בֵּינֵיהֶם, דְּהָוֶה לֵיהּ גּוֹי קְבוּעַ, וְכָל קְבוּעַ — כְּמֻחֱצָה עַל מֻחֱצָה דָּמֵי.

אִיתְּמַר, רַב חִיָּיא בַּר אֲשִׁי אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. וְרַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: הוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה.

מֵתִיב רַבִּי יִרְמְיָה: וּלְיוּחֲסִין לָא בָּעֵינַן תְּרֵי רוּבֵּי? וְהָתְנַן:

דף טו:

מָצָא בָּהּ תִּינוֹק מוּשְׁלָךְ, אִם רוֹב גּוֹיִם — גּוֹי. אִם רוֹב יִשְׂרָאֵל — יִשְׂרָאֵל. מֻחֱצָה עַל מֻחֱצָה — יִשְׂרָאֵל.

וְאָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְהַחְיוֹתוֹ, אֲבָל לְיוּחֲסִין — לֹא. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לְפַקֵּחַ עָלָיו אֶת הַגַּל.

אִשְׁתְּמִיטְתֵּיהּ הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בִּקְרוֹנוֹת שֶׁל צִפּוֹרֵי הָוָה מַעֲשֶׂה.

וּלְרַב חָנָן בַּר רָבָא, דְּאָמַר: הוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה, קַשְׁיָא הָא? מַאן דְּמַתְנֵי הָא, לָא מַתְנֵי הָא.

גּוּפָהּ: מָצָא בָּהּ תִּינוֹק מוּשְׁלָךְ, אִם רוֹב גּוֹיִם — גּוֹי, אִם רוֹב יִשְׂרָאֵל — יִשְׂרָאֵל, מֻחֱצָה עַל מֻחֱצָה — יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְהַחְיוֹתוֹ, אֲבָל לְיוּחֲסִין — לֹא. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לְפַקֵּחַ עָלָיו אֶת הַגַּל.

וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי? וְהָאָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין הוֹלְכִין בְּפִיקּוּחַ נֶפֶשׁ אַחַר הָרוֹב! אֶלָּא כִּי אִיתְּמַר דִּשְׁמוּאֵל — אַרִישָׁא אִתְּמַר: אִם רוֹב גּוֹיִם — גּוֹי, אָמַר שְׁמוּאֵל: וּלְפַקֵּחַ עָלָיו אֶת הַגַּל אֵינוֹ כֵּן.

אִם רוֹב גּוֹיִם — גּוֹי, לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב פָּפָּא: לְהַאֲכִילוֹ נְבֵילוֹת.

אִם רוֹב יִשְׂרָאֵל — יִשְׂרָאֵל, לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב פָּפָּא: לְהַחְזִיר לוֹ אֲבֵידָה.

מֻחֶצָה עַל מֻחֶצָה — יִשְׂרָאֵל, לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לְנָזְקִין. הֵיכִי דָּמֵי? אִי נֵימָא דְּנִגְחֵיהּ תּוֹרָא דִּידַן לְתוֹרָא דִּידֵיהּ — לֵימָא לֵיהּ: אַיְיתִי רְאָיָה דְּיִשְׂרָאֵל אַתְּ וּשְׁקוֹל!
לָא צְרִיכָא: דְּנִגְחֵיהּ תּוֹרָא דִּידֵיהּ לְתוֹרָא דִּידַן, פַּלְגָא מְשַׁלֵּם. וְאִידַּךְ פַּלְגָא — אָמַר לְהוּ: אַיְיתֵי רְאָיָה דְּלָאו יִשְׂרָאֵל אָנָא, וְאֶתֵּן לְכוֹן.

הָדַרַן עָלָךְ בְּתוּלָה נִשֵּׂאת

הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאַרְמְלָה אוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה. הֵיא אוֹמֶרֶת: בְּתוּלָה נְשָׂאתַנִי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כִּי, אֶלָּא אַלְמָנָה נְשָׂאתִיךְ. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיָּצְאת בְּהֵינּוּמָא וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ — כְּתוּבָּתָהּ מָאתַיִם.
רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אַף חִילּוּק קְלָיוֹת רְאָיָה.
וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: שְׂדֵה זוֹ שֶׁל אָבִיךָ הָיְתָה וּלְקַחְתִּיהָ הֵימֶנּוּ, שֶׁהוּא נֶאֱמָן,

דף טז.

שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר — הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהִיא שֶׁל אָבִיו, וְהוּא אוֹמֵר: "לְקַחְתִּיהָ הֵימֶנּוּ" — אֵינוֹ נֶאֱמָן.
גְּמָ' טַעְמָא דְּאִיכָּא עֵדִים, הָא לֵיכָּא עֵדִים — בַּעַל מְהֵימַן, לֵימָא תְּנַן סְתָמָא דְּלָא כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל? דְּאִי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, הָא אָמַר אִיהִי מְהֵימְנָא!
אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּן גַּמְלִיאֵל, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָתָם אֶלָּא בְּבָרִי וְשֻׁמָּא. אֲבָל הָכָא בְּבָרִי וּבָרִי — לָא אָמַר.
וּדְקָאֲרֵי לַהּ, מַאי קָאֲרֵי לַהּ? הָא בָּרִי וּבָרִי הוּא! כֵּיוָן דְּרוֹב נָשִׁים בְּתוּלוֹת נִישָּׂאוֹת, כִּי בָּרִי וְשֻׁמָּא דָּמֵי.
וְהָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא מִדְּקָתָנֵי, "וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ": אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא אַיְירִי רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּמוֹדָה — שַׁפִּיר. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָא אַיְירִי רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּמוֹדָה — רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְמַאן מוֹדֶה?
מִי סָבְרַתְּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַהַאי פִּירְקִין קָאֵי? אַמַּגּוֹ קָאֵי, וְאַפִּירְקִין קַמָּא קָאֵי.
אַהֵיְיא? אֵילֵימָא אַהָא: הָיְתָה מְעוּבֶּרֶת, וְאָמְרוּ לָהּ "מָה טִיבוֹ שֶׁל עוּבָּר זֶה". "מֵאִישׁ פְּלוֹנִי וְכֹהֵן הוּא", רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין — הָתָם מַאי מְגוֹ אִיכָּא? הֲרֵי כְּרִיסָהּ בֵּין שִׁינֶּיהָ.
אֶלָּא אַהָא: רְאוּהָ מְדַבֶּרֶת עִם אֶחָד, וְאָמְרוּ לָהּ: "מָה טִיבוֹ שֶׁל אִישׁ זֶה". "אִישׁ פְּלוֹנִי וְכֹהֵן הוּא", רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין.
הָתָם מַאי מְגוֹ אִיכָּא? הָנִיחָא לְזֶעִירִי דְּאָמַר: מַאי "מְדַבֶּרֶת" — נִסְתָּרָה, מְגוֹ דְּאִי בָּעֲיָא

אָמְרָה לֹא נִבְעַלְתִּי, וְקָאָמְרָה נִבְעַלְתִּי — מְהֵימְנָא. אֶלָּא לְרַב אַסִי, דְּאָמַר מַאי ״מְדַבֶּרֶת״ — נִבְעֶלֶת, מַאי מִגּוֹ אִיכָּא?

וְאֶלָּא אַהָא: הֵיא אוֹמֶרֶת מוּכַּת עֵץ אֲנִי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא דְּרוֹסַת אִישׁ אַתְּ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין — הָתָם מַאי מִגּוֹ אִיכָּא?

בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: בְּמָנֶה וְלֹא כְּלוּם — מִגּוֹ דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה: ״מוּכַּת עֵץ אֲנִי תַּחְתֶּיךָ״, וְאִית לַהּ מָאתַיִם, וְקָאָמְרָה: מֵעִיקָּרָא, דְּלֵית לַהּ אֶלָּא מָנֶה, מְהֵימְנָא. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר: בְּמָאתַיִם וּמָנֶה. מַאי מִגּוֹ אִיכָּא?

אֶלָּא אַהָא: הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה וְלֹא מָצָא לָהּ בְּתוּלִים, הֵיא אוֹמֶרֶת: ״מְשֻׁאַרְסְתַּנִי נֶאֱנַסְתִּי, וְנִסְתַּחֲפָה שְׁדָהוּ״, וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא כִי, אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא אֵירַסְתִּיךְ״.

רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין. דְּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה ״מוּכַּת עֵץ אֲנִי תַּחְתֶּיךָ״, דְּלָא קָא פָּסְלָה נַפְשָׁהּ מִכְּהוּנָּה. וְקָאָמְרָה: ״נֶאֱנַסְתִּי״, דְּקָא פָּסְלָה נַפְשָׁהּ מִכְּהוּנָּה, מִשּׁוּם הָכִי קָאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל דְּמְהֵימְנָא. וְקָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל: בְּהַאי מִגּוֹ דְּהָכָא — מוֹדֵינָא לָךְ, בְּהָהוּא מִגּוֹ דְּהָתָם — פְּלִיגְנָא עִילָּוךְ.

מִכְּדִי הַאי מִגּוֹ וְהַאי מִגּוֹ, מַאי שְׁנָא הַאי מִגּוֹ מֵהַאי מִגּוֹ? הָכָא — אֵין שׁוֹר שָׁחוּט לְפָנֶיךָ. הָתָם — הֲרֵי שׁוֹר שָׁחוּט לְפָנֶיךָ.

וְכֵיוָן דְּרוֹב נָשִׁים בְּתוּלוֹת נִישָּׂאוֹת, כִּי לָא אָתוּ עֵדִים מַאי הָוֵי? אָמַר רָבִינָא: מְשׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר רוֹב נָשִׁים בְּתוּלוֹת נִישָּׂאוֹת, וּמִיעוּט אַלְמָנוֹת, וְכָל הַנִּשֵּׂאת בְּתוּלָה — יֵשׁ לָהּ קוֹל,

דף טז:

וְזוֹ, הוֹאִיל וְאֵין לָהּ קוֹל — אֵיתְּרַע לֵהּ רוּבָּא.

אִי כָּל הַנִּשֵּׂאת בְּתוּלָה יֵשׁ לָהּ קוֹל — כִּי אָתוּ עֵדִים, מַאי הָוֵי? הָנָךְ סָהֲדֵי שַׁקְרֵי נִינְהוּ! אֶלָּא אָמַר רָבִינָא: רוֹב הַנִּשֵּׂאת בְּתוּלָה יֵשׁ לָהּ קוֹל, וְזוֹ הוֹאִיל וְאֵין לָהּ קוֹל — אִיתְּרַע לֵהּ רוּבָּא. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיָּצְתָה בְּהִינּוּמָא וְכוּ'. וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא מַפְקָא עֵדִים בְּהַאי בֵּי דִינָא, וְגָבְיָא, וַהֲדַר מַפְקָא לַהּ לִכְתוּבָּה בְּהַאי בֵּית דִּין, וְגָבְיָא בַּהּ? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: זֹאת אוֹמֶרֶת כּוֹתְבִין שׁוֹבָר. רַב פָּפָּא אָמַר: בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין כְּתוּבָּה עָסְקִינַן.

וְאֵיכָא דְּמַתְנֵי לַהּ אַבְּרַיְיתָא: אֵיבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ, הִטְמִינָה כְּתוּבָּתָהּ, נִשְׂרְפָה כְּתוּבָּתָהּ, רָקְדוּ לְפָנֶיהָ, שָׂחֲקוּ לְפָנֶיהָ, הֶעֱבִירוּ לְפָנֶיהָ כּוֹס שֶׁל בְּשׂוֹרָה, אוֹ מַפָּה שֶׁל בְּתוּלִים. אִם יֵשׁ לָהּ עֵדִים בְּאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ — כְּתוּבָּתָהּ מָאתַיִם.

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא מַפְקָא עֵדִים בְּהַאי בֵּית דִּין וְגָבְיָא, וַהֲדַר מַפְקָא לִכְתוּבָתָהּ בְּהַאי בֵּית דִּין וְגָבְיָא בַּהּ! אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: זֹאת אוֹמֶרֶת כּוֹתְבִין שׁוֹבָר. רַב פָּפָּא אָמַר: בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין כְּתוּבָּה עָסְקִינַן.

וְהָא "אִיבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ" קָתָנֵי! דִּכְתַב לַהּ אִיהוּ. סוֹף סוֹף מַפְקָא לַהּ וְגָבְיָא בַּהּ! מַאי "אִיבְּדָה" — אִיבְּדָה בָּאוּר.

אִי הָכִי הַיְינוּ "נִשְׂרְפָה"? וְעוֹד: הִטְמִינָהּ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? וְתוּ: אִיבְּדָה לָמָּה לִי? אֶלָּא: כֹּל אִיבְּדָה — כִּי הִטְמִינָהּ בְּפָנֵינוּ דָּמֵי, וְלָא יָהֲבִינַן לַהּ עַד דְּאָמְרִי עֵדִים נִשְׂרְפָה כְּתוּבָּתָהּ. מַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַבְּרַיְיתָא — כָּל שֶׁכֵּן אַמַּתְנִיתִין. וּמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַמַּתְנִיתִין — אֲבָל אַבְּרַיְיתָא לָא, כִּי קוּשְׁיָא.

אִם יֵשׁ עֵדִים כּוּ'. וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא מַפְקָא עֵדֵי הִינּוּמָא בְּהַאי בֵּית דִּין וְגָבְיָא, וַהֲדַר מַפְקָא עֵדֵי הִינּוּמָא בְּבֵי דִינָא אַחֲרִינָא וְגָבְיָא! בְּמָקוֹם דְּלָא אֶפְשַׁר וַדַּאי כְּתִבִינַן שׁוֹבָר.

הֶעֱבִירוּ לְפָנֶיהָ כּוֹס שֶׁל בְּשׂוֹרָה. מַאי "כּוֹס שֶׁל בְּשׂוֹרָה"? אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: כּוֹס יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה מַעֲבִירִין לְפָנֶיהָ. כְּלוֹמַר: רְאוּיָה הָיְתָה זוֹ לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. מַתְקִיף לַהּ רַב פָּפָּא: אַטּוּ אַלְמָנָה מִי לָא אָכְלָה בִּתְרוּמָה? אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: זוֹ רִאשׁוֹנָה, כִּתְרוּמָה רִאשׁוֹנָה.

תָּנָיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חָבִית שֶׁל יַיִן מַעֲבִירִין לְפָנֶיהָ. אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: בְּתוּלָה — מַעֲבִירִין לְפָנֶיהָ סְתוּמָה, בְּעוּלָה — מַעֲבִירִין לְפָנֶיהָ פְּתוּחָה. אַמַּאי? נִיעַבַּר קַמֵּי בְּתוּלָה וְקַמֵּי בְּעוּלָה לָא נִיעַבַּר כְּלָל! זִימְנִין דְּתָפְסָה מָאתַיִם, וְאָמְרָה: אֲנָא בְּתוּלָה הֲוַאי, וַהֲאי דְּלָא עַבַּרוּ קַמַּאי — אִתְּנוֹסֵי הוּא דְּאִתְּנִיסוּ.

תָּנוּ רַבָּנַן: כֵּיצַד מְרַקְּדִין לִפְנֵי הַכַּלָּה? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים:

דף יז.

כַּלָּה כְּמוֹת שֶׁהִיא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: "כַּלָּה נָאָה וַחֲסוּדָה". אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל: הֲרֵי שֶׁהָיְתָה חִיגֶּרֶת אוֹ סוֹמָא, אוֹמְרִים לָהּ: "כַּלָּה נָאָה וַחֲסוּדָה"? וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק"! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: לְדִבְרֵיכֶם, מִי שֶׁלִּקֵּחַ מִקֹּח רַע מִן הַשּׁוּק, יְשַׁבְּחֶנּוּ בְּעֵינָיו, אוֹ יְגַנֶּנּוּ בְּעֵינָיו? הֱוֵי אוֹמֵר: יְשַׁבְּחֶנּוּ בְּעֵינָיו. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: לְעוֹלָם תְּהֵא דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם מְעוֹרֶבֶת עִם הַבְּרִיּוֹת.

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: הָכִי מְשָׁרוּ קַמֵּי כַּלְתָּא בְּמַעְרְבָא: "לֹא כָחֵל וְלֹא שָׂרָק וְלֹא פִּירְכּוּס וְיַעֲלַת חֵן". כִּי סְמְכוּ רַבָּנַן לְרַבִּי זֵירָא, שָׁרוּ לֵיהּ הָכִי: "לָא כָחֵל וְלֹא שָׂרָק וְלֹא פִּירְכּוּס וְיַעֲלַת חֵן".

כִּי סְמַכוּ רַבָּנַן לְרַבִּי אַמֵּי וּלְרַבִּי אַסִּי שָׁרוּ לֵהוּ הָכִי: "כֹּל מִן דֵּין וְכֹל מִן דֵּין סְמוּכוּ לַנָּא, לָא תִּסְמֶכוּ לַנָּא לָא מִן סַרְמִיסִין וְלָא מִן סַרְמִיטִין", וְאָמְרִי לַהּ: "לָא מִן חֲמִיסִין וְלָא מִן טוּרְמִיסִין".

רַבִּי אֲבָהוּ כִּי הֲוָה אָתֵי מִמְּתִיבְתָּא לְבֵי קֵיסָר, נָפְקָן אַמְהָתָא דְּבֵי קֵיסָר לְאַפֵּיהּ וּמְשָׁרְיָן לֵיהּ הָכִי: "רַבָּא דְּעַמֵּיהּ וּמְדַבְּרָנָא דְּאוּמְּתֵיהּ, בּוּצִינָא דְּנְהוֹרָא, בָּרִיךְ מֵתְיָיךְ לִשְׁלָם".

אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִילְעַאי שֶׁהָיָה נוֹטֵל בַּד שֶׁל הֲדַס, וּמְרַקֵּד לִפְנֵי הַכַּלָּה, וְאוֹמֵר: "כַּלָּה נָאָה וַחֲסוּדָה". רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מְרַקֵּד אַתִּלְתֵּי. אָמַר רַבִּי זֵירָא: קָא מַכְסֵיף לַן סָבָא: כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ, אִיפְּסִיק עַמּוּדָא דְּנוּרָא בֵּין דִּידֵיהּ לְכוּלֵּי עָלְמָא, וּנְמִירִי דְּלָא אִפְּסִיק עַמּוּדָא דְּנוּרָא אֶלָּא אִי לְחַד בְּדָרָא, אִי לִתְרֵי בְּדָרָא.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: אַהֲנְיֵיהּ לֵיהּ שׁוֹטִיתֵיהּ לְסָבָא. וְאָמְרִי לַהּ: שְׁטוּתֵיהּ לְסָבָא. וְאָמְרִי לַהּ: שִׁיטְתֵּיהּ לְסָבָא.

רַב אַחָא מַרְכִּיב לַהּ אַכַּתְפֵּיהּ וּמְרַקֵּד. אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן: אֲנַן מַהוּ לְמֵיעְבַּד הָכִי? אֲמַר לְהוּ: אִי דָּמְיָין עֲלַיְיכוּ כִּכְשׁוּרָא — לְחַיֵּי, וְאִי לָא — לָא.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מוּתָּר לְהִסְתַּכֵּל בִּפְנֵי כַּלָּה כָּל שִׁבְעָה, כְּדֵי לְחַבְּבָהּ עַל בַּעְלָהּ. וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ.

תָּנוּ רַבָּנַן: מַעֲבִירִין אֶת הַמֵּת מִלִּפְנֵי כַלָּה. וְזֶה וְזֶה מִלִּפְנֵי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. אָמְרוּ עָלָיו עַל אַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ שֶׁעָבַר מִלִּפְנֵי כַּלָּה, וְשִׁבְּחוּהוּ חֲכָמִים.

שִׁבְּחוּהוּ — מִכָּלָל דְּשַׁפִּיר עָבַד? וְהָא אָמַר רַב אָשֵׁי: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר נָשִׂיא שֶׁמָּחַל עַל כְּבוֹדוֹ — כְּבוֹדוֹ מָחוּל, מֶלֶךְ שֶׁמָּחַל עַל כְּבוֹדוֹ — אֵין כְּבוֹדוֹ מָחוּל. דְּאָמַר מָר: "שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ", שֶׁתְּהֵא אֵימָתוֹ עָלֶיךָ! פָּרְשַׁת דְּרָכִים הֲוַאי.

תָּנוּ רַבָּנַן: מְבַטְּלִין תַּלְמוּד תּוֹרָה לְהוֹצָאַת הַמֵּת וּלְהַכְנָסַת כַּלָּה. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְעַאי שֶׁהָיָה מְבַטֵּל תַּלְמוּד תּוֹרָה לְהוֹצָאַת הַמֵּת וּלְהַכְנָסַת כַּלָּה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — כְּשֶׁאֵין עִמּוֹ כָּל צָרְכּוֹ. אֲבָל יֵשׁ עִמּוֹ כָּל צָרְכּוֹ — אֵין מְבַטְּלִין.

וְכַמָּה כָּל צָרְכּוֹ? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אִינִי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: תְּרֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרֵי, וְשִׁיתָּא אַלְפֵי שִׁיפּוּרֵי. וְאָמְרִי לַהּ: תְּלֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרֵי, וּמִינַּיְיהוּ שִׁיתָּא אַלְפֵי שִׁיפּוּרֵי. עוּלָּא אָמַר: כְּגוֹן דְּחַיְיצִי גַּבְרֵי מֵאֲבוּלָא וְעַד סִיכְרָא. רַב שֵׁשֶׁת, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נְטִילָתָהּ — כִּנְתִינָתָהּ, מָה נְתִינָתָהּ בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא, אַף נְטִילָתָהּ בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא. וְהָנֵי מִילֵּי לְמַאן דְּקָרֵי וְתָנֵי,

דף יז:

אֲבָל לְמַאן דְּמַתְנִי, לֵית לֵיהּ שִׁיעוּרָא.
וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיָּצְתָה בְּהֵינוּמָא וְכוּ'. מַאי הֵינוּמָא? סוּרְחַב בַּר פָּפָּא מִשְׁמֵיהּ דְּזֵעֵירִי אָמַר:
תַּנּוּרָא דְּאַסָּא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: קְרִיתָא דְּמְנַמְנְמָא בָּהּ כַּלְתָּא.
רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר וְכוּ'. תָּנָא בִּיהוּדָה רְאָיָה, בְּבָבֶל מַאי? אָמַר רַב: דַּרְדּוּגֵי דְּמִשְׁחָא
אַרִישָׁא דְּרַבָּנָן. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: מִשְׁחָא דַּחֲפִיפוּתָא קָאָמַר מָר? אָמַר לֵיהּ: יַתְמָא,
לָא עָבְדָא לָךְ אִמָּךְ דַּרְדּוּגֵי מִשְׁחָא אַרִישָׁא דְּרַבָּנָן בְּשִׁעַת מַעֲשֶׂה? כִּי הָא דְּהָהוּא מְרַבָּנָן
דְּאִיעֲסַק לֵיהּ לִבְרֵיהּ בֵּי רַבָּה בַּר עוּלָּא, וְאָמְרִי לֵהּ, רַבָּה בַּר עוּלָּא אִיעֲסַק לֵיהּ לִבְרֵיהּ בֵּי
הָהוּא מְרַבָּנָן, וְדָרְדֵּיג מִשְׁחָא אַרִישָׁא דְּרַבָּנָן בְּשִׁעַת מַעֲשֶׂה.
אַרְמַלְתָּא מַאי? תְּאנֵי רַב יוֹסֵף: אַרְמַלְתָּא לֵית לֵהּ כֵּיסָנֵי.
וּמוֹדָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ כּוֹ'. וְלֵיתְנֵי: מוֹדָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ שְׂדֵה זוֹ
שֶׁלְּךָ הָיְתָה, וּלְקַחְתִּיהָ מִמְּךָ?
מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵי סֵיפָא: אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ, וְהוּא אוֹמֵר: "לְקַחְתִּיהָ מִמֶּנּוּ" —
אֵינוֹ נֶאֱמָן. הֵיכִי דָּמֵי?
אִי דְּאַכְלַהּ שְׁנֵי חֲזָקָה — אַמַּאי לָא מְהֵימַן?! וְאִי דְּלָא אַכְלַהּ שְׁנֵי חֲזָקָה — פְּשִׁיטָא דְּלָא
מְהֵימַן!
אִי הָכִי, גַּבֵּי אָבִיו נָמֵי: אִי דְּאַכְלַהּ שְׁנֵי חֲזָקָה — אַמַּאי לָא מְהֵימַן?! וְאִי דְּלָא אַכְלַהּ שְׁנֵי
חֲזָקָה — פְּשִׁיטָא דְּלָא מְהֵימַן!
בְּשִׁלְמָא גַּבֵּי אָבִיו מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, כְּגוֹן שֶׁאָכְלָה שְׁתַּיִם בְּחַיֵּי הָאָב, וְאַחַת בְּחַיֵּי בְנוֹ, וְכִדְרַב
הוּנָא. דְּאָמַר רַב הוּנָא: אֵין מַחֲזִיקִין בְּנִכְסֵי קָטָן, אֲפִילּוּ הִגְדִּיל.
וְרַב הוּנָא מַתְנִיתִין אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן? אֵיבָּעֵית אֵימָא: רַב הוּנָא דְּיוּקָא דְּמַתְנִיתִין קָאָמַר.
וְאֵיבָּעֵית אֵימָא: אֲפִילּוּ הִגְדִּיל קָא מַשְׁמַע לַן.
וְלֵיתְנֵייהּ בְּדֵידֵיהּ, וְלוֹקְמַהּ כְּגוֹן שֶׁאָכְלָה שְׁתַּיִם בְּפָנָיו וְאַחַת שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וּכְגוֹן שֶׁבָּרַח.
בָּרַח מַחֲמַת מַאי? אִי דְּבָרַח מֵחֲמַת נְפָשׁוֹת — פְּשִׁיטָא דְּלָא מְהֵימַן, דְּלָא מָצֵי [מ]מַחֵי. וְאִי
דְּבָרַח מַחֲמַת מָמוֹן, אֵיבָּעֵי לֵיהּ לְמַחוֹיֵי. דְּקַיְימָא לַן: מֻחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו — הֲוָיָא מֻחְאָה.
דִּתְנַן, שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַחֲזָקָה: יְהוּדָה, וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהַגָּלִיל. הָיָה בִּיהוּדָה וְהֶחֱזִיק בַּגָּלִיל,
בַּגָּלִיל וְהֶחֱזִיק בִּיהוּדָה — אֵינָהּ חֲזָקָה, עַד שֶׁיְּהֵא עִמּוֹ בְּמְדִינָה.
וְהָוֵינַן בַּהּ: מַאי קָסָבַר? אִי קָסָבַר מֻחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוָיָא מֻחְאָה — אֲפִילּוּ בִּיהוּדָה וְגָלִיל
נָמֵי. וְאִי קָסָבַר מֻחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו לָא הֲוָיָא מֻחְאָה — אֲפִילּוּ יְהוּדָה וִיהוּדָה נָמֵי לָא!

אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מָמָל: לְעוֹלָם קָסָבַר מָחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הָוְיָא מָחְאָה, וּמַתְנִיתִין בִּשְׁעַת חֵירוּם שָׁנוּ.

וּמַאי שְׁנָא יְהוּדָה וְגָלִיל דְּנָקֵט?

דף יח.

דִּסְתַם יְהוּדָה וּגְלִיל כִּשְׁעַת חֵירוּם דְּמוּ.

וְלִיתְנֵי: מוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ ״מָנֶה לָוִיתִי מִמְּךָ וּפְרַעְתִּיו לָךְ״, שֶׁהוּא נֶאֱמָן! מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵי סֵיפָא: אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהוּא לָוֶה מִמֶּנּוּ, וְהוּא אוֹמֵר: פְּרַעְתִּיו — אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְהָא קָיְימָא לַן הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים — אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים.

וְלִיתְנֵי: מוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: מָנֶה לְאָבִיךָ בְּיָדִי, וְהֶאֱכַלְתִּיו פְּרָס — שֶׁהוּא נֶאֱמָן!

אַלִּיבָּא דְמַאן? אִי אַלִּיבָּא דְרַבָּנַן — הָא אָמְרִי מֵשִׁיב אֲבֵידָה הֲוֵי. אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב — הָא אָמַר שְׁבוּעָה בָּעֵי.

דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: פְּעָמִים שֶׁאָדָם נִשְׁבָּע עַל טַעֲנַת עַצְמוֹ. כֵּיצַד? ״מָנֶה לְאָבִיךָ בְּיָדִי וְהֶאֱכַלְתִּיו פְּרָס״ — הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע, וְזֶהוּ שֶׁנִּשְׁבָּע עַל טַעֲנַת עַצְמוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ אֶלָּא כְּמֵשִׁיב אֲבֵידָה, וּפָטוּר.

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לֵית לֵיהּ מֵשִׁיב אֲבֵידָה פָּטוּר? אָמַר רַב: בְּטוֹעֲנוֹ קָטָן. וְהָאָמַר מָר: אֵין נִשְׁבָּעִין עַל טַעֲנַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן!

מַאי קָטָן — גָּדוֹל. וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ קָטָן — דִּלְגַבֵּי מִילֵּי דְאָבִיו, קָטָן הוּא. אִי הָכִי: טַעֲנַת עַצְמוֹ? טַעֲנַת אֲחֵרִים הִיא! טַעֲנַת אֲחֵרִים, וְהוֹדָאַת עַצְמוֹ.

כּוּלְהִי טַעֲנָתָא, טַעֲנַת אֲחֵרִים וְהוֹדָאַת עַצְמוֹ נִינְהוּ!

אֶלָּא הָכָא בְּדְרַבָּה קָמִיפַּלְגִי. דְּאָמַר רַבָּה: מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה מוֹדֶה מִקְצָת הַטַּעֲנָה יִשָּׁבַע — חֲזָקָה אֵין אָדָם מֵעִיז פָּנָיו בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ. וְהַאי בְּכוּלַּהּ בָּעֵי דְּלִכְפְּרֵיהּ, וְהַאי דְּלָא כְּפַר לֵיהּ — מִשּׁוּם דְּאֵין אָדָם מֵעִיז פָּנָיו הוּא.

דף יח:

וּבְכוּלַּהּ בָּעֵי דְּלוֹדֵי לֵיהּ. וְהַאי דְּלָא אוֹדֵי לֵיהּ — כִּי הֵיכִי דְּלִישְׁתְּמִיט לֵיהּ, וְסָבַר: עַד דְּהָווּ לִי זוּזֵי וּפָרַעְנָא לֵיהּ. וְרַחֲמָנָא אֲמַר: רְמִי שְׁבוּעָה עָלֵיהּ, כִּי הֵיכִי דְּלוֹדֵי לֵיהּ בְּכוּלֵּיהּ.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב סָבַר: לָא שְׁנָא בּוֹ וְלָא שְׁנָא בִּבְנוֹ, אֵינוֹ מֵעִיז, וְהִלְכָךְ לָאו מֵשִׁיב אֲבֵידָה הֲוֵי. וְרַבָּנַן סָבְרִי: בּוֹ הוּא דְּאֵינוֹ מֵעִיז, אֲבָל בִּבְנוֹ — מֵעִיז. וּמִדְּלֹא הֵעִיז — מֵשִׁיב אֲבֵידָה הֲוֵי.

מַתְנִי׳ הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: כְּתַב יָדֵינוּ הוּא זֶה, אֲבָל אֲנוּסִים הָיִינוּ, קְטַנִּים הָיִינוּ, פְּסוּלֵי עֵדוּת הָיִינוּ — הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים. וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהוּא כְּתַב יָדָם, אוֹ שֶׁהָיָה כְּתַב יָדָם יוֹצֵא מִמְּקוֹם אַחֵר — אֵינָן נֶאֱמָנִין.

גְּמָ׳ אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאָמְרוּ ״אֲנוּסִים הָיִינוּ מֵחֲמַת מָמוֹן״. אֲבָל ״אֲנוּסִים הָיִינוּ מֵחֲמַת נְפָשׁוֹת״ — הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: כֹּל כְּמִינַּיהּ?! כֵּיוָן שֶׁהִגִּיד — שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד. וְכִי תֵּימָא: הָנֵי מִילֵּי עַל פֶּה, אֲבָל בִּשְׁטָר — לָא, וְהָא אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: עֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטָר — נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין!

אֶלָּא, כִּי אִתְּמַר — אֲרֵישָׁא אִתְּמַר: הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין, אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאָמְרוּ: אֲנוּסִין הָיִינוּ מֵחֲמַת נְפָשׁוֹת, אֲבָל אָמְרוּ: אֲנוּסִין הָיִינוּ מֵחֲמַת מָמוֹן — אֵין נֶאֱמָנִין. מַאי טַעְמָא: אֵין אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע.

תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין נֶאֱמָנִים לְפוֹסְלוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִים. בִּשְׁלָמָא לְרַבָּנָן כִּי טַעֲמַיְיהוּ, שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. אֶלָּא לְרַבִּי מֵאִיר, מַאי טַעְמָא? בִּשְׁלָמָא פְּסוּלֵי עֵדוּת, מַלְוֶה גּוּפֵיהּ מֵעִיקָּרָא מִידֵּק דְּייֵיק וּמַחְתֵּם. קְטַנִּים נָמֵי, כִּדְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ:

דף יט.

חֲזָקָה אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר אֶלָּא אִם כֵּן נַעֲשָׂה בְּגָדוֹל. אֶלָּא אֲנוּסִין, מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב חִסְדָּא, קְסָבַר רַבִּי מֵאִיר: עֵדִים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם ״חִתְמוּ שֶׁקֶר וְאַל תֵּהָרְגוּ״ — יֵהָרְגוּ וְאַל יַחְתְּמוּ שֶׁקֶר.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: הַשְׁתָּא אִילּוּ אָתוּ לְקַמָּן לְאִמְּלוֹכֵי, אָמְרִינַן לְהוּ: זִילוּ חֲתוּמוּ וְלָא תִּתְקַטְלוּן, דְּאָמַר מָר: אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי פִּיקּוּחַ נֶפֶשׁ אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה, וְגִלּוּי עֲרָיוֹת, וּשְׁפִיכוּת דָּמִים בִּלְבָד. הַשְׁתָּא דַּחֲתַמוּ, אָמְרִינַן לְהוּ: אַמַּאי חְתִמְיתוּ?

אֶלָּא: טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר כִּדְרַב הוּנָא אָמַר רַב. דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכָּתְבוּ — אֵין צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ.

גּוּפָא. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכָּתְבוּ — אֵין צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: גַּנּוֹבֵי גַּנּוֹבֵי לְמָה לְךָ. אִי סְבִירָא לְךָ כְּרַבִּי מֵאִיר, אֵימָא הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר.

אֲמַר לֵיהּ: וּמָר הֵיכִי סְבִירָא לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: כִּי אָתוּ לְקַמָּן לְדִינָא, אָמְרִינַן לְהוּ: ״זִילוּ קַיְּימוּ שְׁטָרַייְכוּ וְחוּתוּ לְדִינָא״.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הָאוֹמֵר ״שְׁטַר אֲמָנָה הוּא זֶה״ — אֵינוֹ נֶאֱמָן.

דְּקָאָמַר מַאן? אִילֵימָא דְּקָאָמַר לֵוִי — פְּשִׁיטָא, כָּל כְּמִינֵיהּ?! וְאֶלָּא דְּקָאָמַר מַלְוֶה — תָּבוֹא עָלָיו בְּרָכָה. אֶלָּא דְּקָאָמְרִי עֵדִים. אִי דִּכְתַב יָדָם יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר — פְּשִׁיטָא דְּלָא מְהֵימְנִי. וְאִי דְּאֵין כְּתַב יָדָם יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר — אַמַּאי לָא מְהֵימְנִי?

(סִימָן בָּאֵי"שׁ) אָמַר רָבָא: לְעוֹלָם דְּקָאָמַר לֵוִי, וְכִדְרַב הוּנָא. דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכָּתְבוּ — אֵין צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ.

אַבָּיֵי אָמַר: לְעוֹלָם דְּאָמַר מַלְוֶה, וּכְגוֹן שֶׁחָב לַאֲחֵרִים, וְכִדְרַבִּי נָתָן.

דְּתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִנַּיִן לַנּוֹשֶׁה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה, וַחֲבֵירוֹ בַּחֲבֵירוֹ — מִנַּיִן שֶׁמּוֹצִיאִין מִזֶּה וְנוֹתְנִין לָזֶה — תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ".

רַב אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם דְּקָאָמְרִי עֵדִים. וּדְאֵין כְּתַב יָדָם יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר. וּדְקָאָמְרַתְּ אַמַּאי לָא מְהֵימְנִי — כִּדְרַב כָּהֲנָא. דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא: אָסוּר לוֹ לָאָדָם שֶׁיְּשַׂהֶה שְׁטַר אָמָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל תַּשְׁכֵּן בְּאׇהֳלֶיךָ עַוְלָה".

דף יט:

וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: שְׁמַע מִינַּהּ מִדְּרַב כָּהֲנָא, עֵדִים שֶׁאָמְרוּ "אָמָנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ" — אֵין נֶאֱמָנִין. מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּעַוְלָה הוּא — אַעַוְלָה לָא חָתְמִי.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אָסוּר לוֹ לָאָדָם שֶׁיְּשַׂהֶה שְׁטַר פָּרוּעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל תַּשְׁכֵּן בְּאׇהֳלֶיךָ עַוְלָה". בְּמַעְרְבָא מְשַׁמְּיהּ דְּרַב אָמְרִי: "אִם אָוֶן בְּיָדְךָ הַרְחִיקֵהוּ" — זֶה שְׁטַר אָמָנָה וּשְׁטַר פְּסִים. "וְאַל תַּשְׁכֵּן בְּאׇהֳלֶיךָ עַוְלָה" — זֶה שְׁטַר פָּרוּעַ.

מַאן דְּאָמַר שְׁטַר פָּרוּעַ, כָּל שֶׁכֵּן שְׁטַר אָמָנָה. וּמַאן דְּאָמַר שְׁטַר אָמָנָה — אֲבָל שְׁטַר פָּרוּעַ לָא, דִּזְמְנִין דְּמְשַׁהֵי לֵיהּ אַפְּשִׁיטֵי דְּסָפְרָא.

אִתְּמַר: סֵפֶר שֶׁאֵינוֹ מוּגָּהּ, אָמַר רַבִּי אַמֵּי: עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם מוּתָּר לְשַׁהוֹתוֹ, מִכָּאן וְאֵילָךְ אָסוּר לְשַׁהוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל תַּשְׁכֵּן בְּאׇהֳלֶיךָ עַוְלָה".

אָמַר רַב נַחְמָן: עֵדִים שֶׁאָמְרוּ אֲמָנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ — אֵין נֶאֱמָנִין. מוֹדָעָא הָיוּ דְּבָרֵינוּ — אֵין נֶאֱמָנִין. מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲמָנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ — אֵין נֶאֱמָנִין, מוֹדָעָא הָיוּ דְּבָרֵינוּ — נֶאֱמָנִין. מַאי טַעְמָא? הַאי — נִיתַּן לִיכָּתֵב. וְהַאי — לֹא נִיתַּן לִיכָּתֵב.

בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: תְּנַאי הָיוּ דְּבָרֵינוּ, מַהוּ? מוֹדָעָא וַאֲמָנָה, הֵיינוּ טַעְמָא — דְּקָא עָקְרֵי לֵיהּ לִשְׁטָרָא, וְהַאי נַמִּי קָא עָקַר לִשְׁטָרָא. אוֹ דִלְמָא: תְּנַאי מִילְּתָא אַחֲרִיתִי הִיא? אָמַר לֵיהּ: כִּי אֲתוּ לְקַמָּן לְדִינָא, אָמְרִינַן לְהוּ: זִילוּ קַיְּימוּ תְּנַאֲיְיכוּ וְחוּתוּ לְדִינָא.

עַד אוֹמֵר "תְּנַאי", וְעֵד אוֹמֵר "אֵינוֹ תְּנַאי". אָמַר רַב פָּפָּא: תַּרְוַיְיהוּ בִּשְׁטָרָא מְעַלְּיָא קָא מַסְהֲדִי, וְהַאי דְּקָאָמַר: "תְּנַאי" — הָווֹ לֵיהּ חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם.

מַתְקֵיף לַהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: אִי הָכִי, אֲפִילּוּ תַּרְוַיְיהוּ נָמֵי? אֶלָּא אָמְרִינַן: הָנֵי לְמֵיעְקַר סָהֲדוּתַיְיהוּ קָאָתוּ, הַאי נָמֵי לְמֵיעְקַר סָהֲדוּתֵיהּ קָאָתֵי: וְהִלְכְתָא כְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ.

תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁנַיִם חֲתוּמִין עַל הַשְּׁטָר וּמֵתוּ, וּבָאוּ שְׁנַיִם מִן הַשּׁוּק וְאָמְרוּ: יָדַעְנוּ שֶׁכָּתַב יָדָם הוּא, אֲבָל אֲנוּסִים הָיוּ, קְטַנִּים הָיוּ, פְּסוּלֵי עֵדוּת הָיוּ — הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים. וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁכָּתַב יָדָם הוּא זֶה, אוֹ שֶׁהָיָה כָּתַב יָדָם יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר מִשְּׁטָר שֶׁקָּרָא עָלָיו עַרְעָר וְהוּחְזַק בְּבֵית דִּין — אֵין אֵלּוּ נֶאֱמָנִין.

וּמַגְבִּינַן בֵּיהּ כְּבִשְׁטָרָא מֵעַלְיָא? וְאַמַּאי? תְּרֵי וּתְרֵי נִינְהוּ!

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, זֹאת אוֹמֶרֶת: הַכְחָשָׁה — תְּחִלַּת הֶזְמָה הִיא,

דף כ.

וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מְזִימִין אֶת הָעֵדִים אֶלָּא בִּפְנֵיהֶם, כָּךְ אֵין מַכְחִישִׁין אֶת הָעֵדִים אֶלָּא בִּפְנֵיהֶם.

אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: אִילּוּ הֲוֹו קָמַן וּמַכְחִישִׁין לְהוּ, הָוֶה הַכְחָשָׁה, וְלָא הָוֶה מַשְׁגִּיחִין בְּהוּ. דְּהָוְיָ[א] לַהּ עֵדוּת מוּכְחֶשֶׁת. הַשְׁתָּא דְּלֵיתַנְהוּ, דְּאִילּוּ הֲוֹו לְקַמַּן דִּלְמָא הֲוֹו מוֹדוּ לְהוּ, מְהֵימְנִי?!

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן: אוֹקֵי תְּרֵי לַהֲדֵי תְּרֵי, וְאוֹקֵי מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ, מִידֵּי דְּהָוֶה אַנִּכְסֵי דְּבַר שָׁטְיָא. דְּבַר שָׁטְיָא זַבִּין נִכְסֵי. אֲתוֹ בֵּי תְּרֵי, אָמְרִי: כְּשֶׁהוּא שׁוֹטֶה זַבִּין, וַאֲתוֹ בֵּי תְּרֵי וְאָמְרִי: כְּשֶׁהוּא חָלִים זַבִּין.

אָמַר רַב אָשֵׁי: אוֹקֵי תְּרֵי לַהֲדֵי תְּרֵי, וְאוֹקֵי מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת בַּר שָׁטְיָא. וְלָא אָמַרַן אֶלָּא דְּאִית לֵיהּ חֶזְקָה דַּאֲבָהָתֵיהּ. אֲבָל לֵית לֵיהּ חֶזְקָה דַּאֲבָהָתֵיהּ, אָמְרִינַן: כְּשֶׁהוּא שׁוֹטֶה זְבַן, וּכְשֶׁהוּא שׁוֹטֶה זַבִּין.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: אֵין מְזִימִין אֶת הָעֵדִים אֶלָּא בִּפְנֵיהֶן, וּמַכְחִישִׁין אֶת הָעֵדִים שֶׁלֹּא בִּפְנֵיהֶן. וַהֲזָמָה שֶׁלֹּא בִּפְנֵיהֶן, נְהִי דַּהֲזָמָה לָא הָוְיָא — הַכְחָשָׁה מִיהָא הָוְיָא.

אָמַר מָר: אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁכָּתַב יָדָם הוּא זֶה, אוֹ שֶׁהָיָה כָּתַב יָדָם יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר, מִשְּׁטָר שֶׁקָּרָא עָלָיו עַרְעָר וְהוּחְזַק בְּבֵית דִּין — אֵין נֶאֱמָנִין. קָרָא עָלָיו עַרְעָר — אִין, לֹא קָרָא עָלָיו עַרְעָר — לָא, מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי אַסִּי. דְּאָמַר רַבִּי אַסִּי: אֵין מְקַיְּימִין אֶת הַשְּׁטָר אֶלָּא מִשְּׁטָר שֶׁקָּרָא עָלָיו עַרְעָר וְהוּחְזַק בְּבֵית דִּין.

אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: אֵין מְקַיְּימִין אֶת הַשְּׁטָר אֶלָּא מִשְּׁתֵּי כְּתוּבּוֹת, [אוֹ] מִשְּׁתֵּי שְׁדוֹת, וְהוּא שֶׁאָכְלוּם בַּעֲלֵיהֶן שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וּבְשׁוֹפִי.

אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: וּבְיוֹצֵא מִתַּחַת יַד אַחֵר. אֶבָל מִיַּד עַצְמוֹ — לָא. מַאי שְׁנָא תַּחַת יַד עַצְמוֹ דְּלָא, דִּלְמָא זַיּוֹפֵי מְזַיֵּיף. מִתַּחַת יְדֵי אַחֵר נָמֵי: דִּלְמָא אָזַל וַחֲזָא, אָתָא וְזַיֵּיף! כּוּלֵּי הַאי לָא מָצֵי מְכַוֵּין.

תָּנוּ רַבָּנַן: כּוֹתֵב אָדָם עֵדוּתוֹ עַל הַשְּׁטָר, וּמֵעִיד עָלֶיהָ אֲפִילּוּ לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים. אָמַר רַב הוּנָא: וְהוּא שֶׁזּוֹכֶרֶת מֵעַצְמוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין זוֹכֶרֶת מֵעַצְמוֹ. אָמַר רַבָּה: שְׁמַע מִינַּהּ מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן: הָנֵי בֵּי תְּרֵי דַּיְדֵי סָהֲדוּתָא וּמִנְּשֵׁי חַד מִנַּיְיהוּ, מַדְכַּר חַד לְחַבְרֵיהּ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: עַצְמוֹ, מַאי? רַב חֲבִיבָא אָמַר: אֲפִילּוּ עַצְמוֹ. מָר בְּרֵיהּ דְּרַב אָשֵׁי אָמַר: עַצְמוֹ לֹא. וְהִלְכְתָא עַצְמוֹ לֹא.

דף כ:

וְאִי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן הוּא, אֲפִילּוּ עַצְמוֹ. כִּי הָא דְּרַב אָשֵׁי הֲוָה יָדִיעַ לֵיהּ בְּסָהֲדוּתָא לְרַב כָּהֲנָא. אָמַר לֵיהּ: מִי דְּכִיר מָר הַאי סָהֲדוּתָא? אָמַר לֵיהּ: לָא. וְלָאו הָכִי וְהָכִי הֲוָה? אָמַר לֵיהּ: לָא יָדַעְנָא, לְסוֹף אִידְּכַר רַב אָשֵׁי, אַסְהֵיד לֵיהּ. חַזְיֵיהּ לְרַב כָּהֲנָא דַּהֲוָה מְחַסֵּם. אָמַר לֵיהּ: מִי סָבְרַתְּ עָלָךְ קָא סְמִיכְנָא? אֲנָא הוּא דִּרְמַאי אַנַפְשַׁאי וְאִדַּכְּרִי.

תְּנַן הָתָם: הַתְּלוּיוֹת הַקְּרוֹבוֹת בֵּין לְעִיר וּבֵין לַדֶּרֶךְ, אֶחָד חֲדָשׁוֹת וְאֶחָד יְשָׁנוֹת — טְמֵאוֹת. הָרְחוֹקוֹת, חֲדָשׁוֹת — טְהוֹרוֹת, יְשָׁנוֹת — טְמֵאוֹת. אֵיזוֹהִי קְרוֹבָה — חֲמִשִּׁים אַמָּה, וְאֵיזוֹ הִיא יְשָׁנָה — שִׁשִּׁים שָׁנָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קְרוֹבָה — שֶׁאֵין קְרוֹבָה הֵימֶנָּה, יְשָׁנָה — שֶׁאֵין אָדָם זוֹכְרָהּ.

מַאי "עִיר" וּמַאי "דֶּרֶךְ"? אִילֵימָא "עִיר" — עִיר מַמָּשׁ, "דֶּרֶךְ" — דֶּרֶךְ מַמָּשׁ, מִסְפֵּיקָא מִי מַחְזְקִינַן טוּמְאָה? וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: עִילָּה מָצְאוּ וְטָהֲרוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי זֵירָא: "עִיר" — עִיר הַסְּמוּכָה לְבֵית הַקְּבָרוֹת, וְ"דֶּרֶךְ" — דֶּרֶךְ בֵּית הַקְּבָרוֹת.

בְּשִׁלְמָא דֶּרֶךְ בֵּית הַקְּבָרוֹת, דְּזִמְנִין דְּמִתְרְמֵי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וּמִקְּרוּ קְבָרוּ בְּתַל. אֶלָּא עִיר הַסְּמוּכָה לְבֵית הַקְּבָרוֹת, כּוּלְּהִי לְבֵית הַקְּבָרוֹת אָזְלִי?

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מִתּוֹךְ שֶׁהַנְּשִׁים קוֹבְרוֹת שָׁם נִפְלֵיהֶן, וּמוּכֵּי שְׁחִין זְרוֹעוֹתֵיהֶם — עַד חֲמִשִּׁים אַמָּה אָזְלָא אִיהִי לְחוּדָּהּ. טְפֵי — דְּבָרָא אִינִישׁ בַּהֲדָהּ, וּלְבֵית הַקְּבָרוֹת אָזְלָא. הִלְכָךְ, טוּמְאָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָא מַחְזְקִינַן.

אָמַר רַב חִסְדָּא: שְׁמַע מִינַּהּ מֵרַבִּי מֵאִיר, הַאי סָהֲדוּתָא עַד שִׁיתִּין שְׁנִין — מִידְּכַר, טְפֵי — לָא מִידְּכַר. וְלָא הִיא, הָתָם הוּא דְּלָא רָמְיָא עֲלֵיהּ. אֲבָל הָכָא, כֵּיוָן דְּרָמֵי עֲלֵיהּ, אֲפִילּוּ טוּבָא נָמֵי.

מַתְנִי׳ זֶה אוֹמֵר: כְּתַב יָדִי, וְזֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל חֲבֵירִי. וְזֶה אוֹמֵר: זֶה כְּתַב יָדִי, וְזֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל חֲבֵירִי — הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין. זֶה אוֹמֵר: זֶה כְּתַב יָדִי, וְזֶה אוֹמֵר: זֶה כְּתַב יָדִי — צְרִיכִין לְצָרֵף עִמָּהֶם אַחֵר, דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָם צְרִיכִין לְצָרֵף עִמָּהֶן אַחֵר, אֶלָּא נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר זֶה כְּתַב יָדִי.

גְּמָ׳ כְּשֶׁתִּימְצֵי לוֹמַר, לְדִבְרֵי רַבִּי

דף כא.

עַל כְּתַב יָדָן הֵם מְעִידִים. לְדִבְרֵי חֲכָמִים, עַל מָנָה שֶׁבַּשְּׁטָר הֵם מְעִידִים.

פְּשִׁיטָא? מַהוּ דְּתֵימָא לְרַבִּי סַפּוֹקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי עַל כְּתַב יָדָם הֵם מְעִידִים, אוֹ עַל מָנָה שֶׁבַּשְּׁטָר הֵם מְעִידִים.

וְנָפְקָא מִינַּהּ, הֵיכָא דְּמִית חַד מִינַּיְיהוּ, לְבָעֵי שְׁנַיִם מִן הַשּׁוּק לְהָעִיד עָלָיו.

דְּאִם כֵּן, קָנָפֵיק נָכֵי רִיבְעָא דָּמָמוֹנָא אַפּוּמָּא דְּחַד סָהֲדָא.

וְהָכָא לְחוּמְרָא וְהָכָא לְחוּמְרָא.

קָא מַשְׁמַע לַן דְּרַבִּי מִיפְּשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ, בֵּין לְקוּלָּא בֵּין לְחוּמְרָא. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁנַיִם הַמֵּתוּמִין עַל הַשְּׁטָר וּמֵת אֶחָד מֵהֶן — צְרִיכִין שְׁנַיִם מִן הַשּׁוּק לְהָעִיד עָלָיו, בְּזוֹ רַבִּי לְקוּלָּא. וְרַבָּנַן לְחוּמְרָא.

וְאִי לֵיכָּא תְּרֵי אֶלָּא חַד, מַאי? אָמַר אַבָּיֵי: לִכְתּוֹב חֲתִימַת יָדֵיהּ אַחַסְפָּא, וְשָׁדֵי לֵיהּ בְּבֵי דִינָא, וּמַחְזְקִי לֵיהּ בֵּי דִינָא (וְחָזוּ לֵיהּ), וְלָא צָרִיךְ אִיהוּ לְאַסְהוֹדֵי אַחֲתִימַת יְדֵיהּ, וְאָזֵיל אִיהוּ וְהַאי, וּמַסְהֲדִי אַאִידָּךְ.

וְדָוְקָא אַחַסְפָּא, אֲבָל אַמְּגִלְתָּא לָא, דִּלְמָא מַשְׁכַּח לַהּ אִינִישׁ דְּלָא מְעַלֵּי וְכָתֵב עִילְּוֵיהּ מַאי דְּבָעֵי. וּתְנַן: הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ — גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים. פְּשִׁיטָא! יָחִיד וְרַבִּים — הֲלָכָה כְּרַבִּים!

מַהוּ דְּתֵימָא הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵחֲבֵירוֹ, וַאֲפִילּוּ מֵחֲבֵירָיו, קָא מַשְׁמַע לַן.

סִימָן: נָח נָד חַד. אָמַר לֵיהּ רַב חִנָּנָא בַּר חִיָּיא לְרַב יְהוּדָה, וְאָמְרִי לַהּ רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה לְרַב יְהוּדָה, וְאָמְרִי לַהּ רַב חִיָּיא בַּר יְהוּדָה: וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי?

וְהָא הָהוּא שְׁטָרָא דְּנָפַק מִבֵּי דִינָא דְּמָר שְׁמוּאֵל, וַהֲוָה כְּתִיב בֵּיהּ: מִדַּאֲתָא רַב עָנָן בַּר חִיָּיא וְאַסְהֵיד אַחֲתִימוּת יְדֵיהּ וְאַדְּחַד דְּעִמֵּיהּ, וּמַנּוּ — רַב חָנָן בַּר רַבָּה, וּמִדַּאֲתָא רַב חָנָן בַּר רַבָּה וְאַסְהֵיד אַחֲתִימוּת יְדֵיהּ וְאַדְּחַד דְּעִמֵּיהּ, וּמַנּוּ — רַב עָנָן בַּר חִיָּיא, אַשַּׁרְנוֹהִי וְקַיְּימְנוֹהִי כְּדַחֲזַי?

אֲמַר לֵיהּ: הָהוּא שְׁטָרָא דְּיָתְמֵי הֲוָה, וְחַשׁ שְׁמוּאֵל לְבֵית דִּין טוֹעִין. וּסְבַר שְׁמוּאֵל דִּלְמָא אִיכָּא דִּסְבִירָא לֵיהּ: הָלָכָה כְּרַבִּי מֵחֲבֵירוֹ וְלֹא מֵחֲבֵירָיו, וּבְהָא אֲפִילּוּ מֵחֲבֵירָיו, סָבַר: אֲעֶבֵיד רַוּוחָא כִּי הֵיכִי דְּלָא מַפְסְדִי יַתְמֵי.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: עַד וְדַיָּין מִצְטָרְפִין.

אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: כַּמָּה מְעַלְיָא הָא שְׁמַעְתָּא! אָמַר רָבָא: מַאי מְעַלְיוּתָא? מַאי דְּקָא מַסְהֵיד סָהֲדָא לָא קָא מַסְהֵיד דַּיָּינָא, וּמַאי דְּקָא מַסְהֵיד דַּיָּינָא לָא קָא מַסְהֵיד סָהֲדָא!

אֶלָּא כִּי אֲתָא רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל, אָמַר: לָא תְּצִיתִינְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי דְּכַיֵּיל יְהוּדָה אֲחִי מִשְׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל.

דף כא:

אִיקְלַע רַבְנַאי אֲחוּהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא לְמִזְבֶּן שׁוּמְשְׁמֵי וַאֲמַר: הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: עַד וְדַיָּין מִצְטָרְפִין. אֲמַר אַמֵּימָר: כַּמָּה מְעַלְיָא הָא שְׁמַעְתָּא! אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: מִשּׁוּם דְּקָלְסֵהּ אֲבוּהּ דְּאַמְּךָ, אַתְּ נָמֵי מְקַלְסַתְּ לֵהּ?! כְּבָר פְּרִכֹהּ רָבָא.

אָמַר רַב סָפְרָא אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא אָמַר רַב הוּנָא, וְאָמְרִי לֵיהּ אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: שְׁלֹשָׁה שֶׁיְּשִׁבּוּ לְקַיֵּים אֶת הַשֶּׁטֶר, שְׁנַיִם מַכִּירִין חֲתִימוּת יְדֵי עֵדִים, וְאֶחָד אֵינוֹ מַכִּיר. עַד שֶׁלֹּא חָתְמוּ — מְעִידִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם. מִשֶּׁחָתְמוּ — אֵין מְעִידִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם.

וּמִי כָּתְבִינַן? וְהָאָמַר רַב פַּפִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: הַאי אַשְׁרְתָּא דְּדַיָּינֵי דְּנִיכְתַּב מִקַּמֵּיהּ דְּנַיְחוּוֹ סָהֲדֵי אַחֲתִימַת יְדַייְהוּ — פְּסוּלָה, דְּמִתְחֲזֵי כְּשִׁקְרָא, הָכָא נָמֵי מִתְחֲזֵי כְּשִׁקְרָא!

אֶלָּא אֵימָא: עַד שֶׁלֹּא כָּתְבוּ — מְעִידִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם, מִשֶּׁכָּתְבוּ — אֵין מְעִידִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם.

שְׁמַע מִינַּהּ: תְּלָת. שְׁמַע מִינַּהּ: עַד נַעֲשֶׂה דַּיָּין, וּשְׁמַע מִינַּהּ: דַּיָּינִין הַמַּכִּירִין חֲתִימוּת יְדֵי עֵדִים — אֵינָן צְרִיכִין לְהָעִיד בִּפְנֵיהֶם, וּשְׁמַע מִינַּהּ: דַּיָּינִין שֶׁאֵין מַכִּירִין חֲתִימוּת יְדֵי עֵדִים — צְרִיכִין לְהָעִיד בִּפְנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: בִּשְׁלָמָא עַד נַעֲשֶׂה דַּיָּין, שְׁמָעִינַן מִינַּהּ, אֶלָּא דַּיָּינִין הַמַּכִּירִין חֲתִימוּת יְדֵי עֵדִים אֵין צְרִיכִין לְהָעִיד בִּפְנֵיהֶם — דִּלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: צְרִיכִין, וְשָׁאנֵי הָכָא דְּקָא מְקַיְּימָא הַגְּדָה בְּחַד.

וְדַיָּינִין שֶׁאֵין מַכִּירִין חֲתִימוּת יְדֵי עֵדִים צְרִיכִין לְהָעִיד בִּפְנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, דִּלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: אֵין צְרִיכִין, וְשָׁאנֵי הָכָא דְּלָא קָא מְקַיְּימָא הַגְּדָה כְּלָל.

יְתֵיב רַבִּי אַבָּא וְקָאָמַר לֵהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא דְּעַד נַעֲשֶׂה דַּיָּין, אֲיתֵיבֵיהּ רַב סָפְרָא לְרַבִּי אַבָּא: רָאוּהוּ שְׁלֹשָׁה, וְהֵן בֵּית דִּין — יַעֲמְדוּ שְׁנַיִם וְיוֹשִׁיבוּ מֵחַבְרֵיהֶם אֵצֶל הַיָּחִיד, וְיָעִידוּ בִּפְנֵיהֶם,

וְיֹאמְרוּ: ״מְקוּדָּשׁ הַחֹדֶשׁ, מְקוּדָּשׁ״. שֶׁאֵין הַיְחִיד נֶאֱמָן עַל יְדֵי עַצְמוֹ. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּעֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּין, לְמָה לִי כּוּלֵּי הַאי? לֵיתְבוּ בְּדוּכְתַּיְיהוּ וְלִיקַּדְּשׁוּ!

אֲמַר לֵיהּ: אַף לְדִידִי קַשְׁיָא לִי, וּשְׁאֵילְתֵּיהּ לְרַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא, וְרַב יִצְחָק לְרַב הוּנָא, וְרַב הוּנָא לְחִיָּיא בַּר רַב, וְחִיָּיא בַּר רַב לְרַב, וַאֲמַר לְהוּ: הַנַּח לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ דְּאוֹרְיְיתָא, וְקִיּוּם שְׁטָרוֹת דְּרַבָּנַן.

אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּים אֶת הַשְּׁטָר, וְקָרָא עַרְעָר עַל אֶחָד מֵהֶן. עַד שֶׁלֹּא חָתְמוּ — מְעִידִין עָלָיו וְחוֹתֵם. מִשֶּׁחָתְמוּ — אֵין מְעִידִין עָלָיו וְחוֹתֵם. עַרְעָר דְּמַאי? אִי עַרְעָר דְּגַזְלָנוּתָא —

דף כב.

תְּרֵי וּתְרֵי נִינְהוּ. אִי עַרְעָר דְּפָגַם מִשְׁפָּחָה, גִּלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא. לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ עַרְעָר דְּגַזְלָנוּתָא, וְקָאָמְרִי הָנֵי: יָדְעִינַן בֵּיהּ דַּעֲבַד תְּשׁוּבָה.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: הָא מִלְּתָא מֵרַבִּי אַבָּא שְׁמִיעַ לִי, וְאִי לָאו רַבִּי אַבָּא דְּמִן עַכּוֹ, שְׂכַחְתַּהּ: שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּים אֶת הַשְּׁטָר וּמֵת אֶחָד מֵהֶם — צְרִיכִין לְמֵיכְתַּב: ״בְּמוֹתַב תְּלָתָא הֲוֵינָא, וְחַד לֵיתוֹהִי״.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: וְאִי כְּתַב בֵּיהּ: שְׁטָרָא דְּנָן נָפֵק לְקִדְמָנָא בֵּי דִינָא — תּוּ לָא צָרִיךְ. וְדִלְמָא בֵּית דִּין חָצוּף הוּא, וּכְדִשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ, דִּינֵיהֶם דִּין, אֶלָּא שֶׁנִּקְרָא בֵּית דִּין חָצוּף.

דִּכְתִיב בֵּיהּ: ״בֵּי דִינָא דְּרַבָּנָא אָשֵׁי״. וְדִלְמָא רַבָּנָן דְּבֵי רַב אָשֵׁי כְּדִשְׁמוּאֵל סְבִירָא לְהוּ! דִּכְתִיב בֵּיהּ: ״וְאָמַר לָנָא רַבָּנָא אָשֵׁי״.

מַתְנִי׳ הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: ״אֵשֶׁת אִישׁ הָיִיתִי וּנְרוּשָׁה אֲנִי״ — נֶאֱמֶנֶת. שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר, הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהָיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ״נִּרוּשָׁה אֲנִי״, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. אָמְרָה: ״נִשְׁבֵּיתִי, וּטְהוֹרָה אֲנִי״ — נֶאֱמֶנֶת. שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר, הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁנִּשְׁבֵּית, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ״טְהוֹרָה אֲנִי״ — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְאִם מִשֶּׁנִּשֵּׂאת בָּאוּ עֵדִים — הֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא.

גְּמָ׳ אָמַר רַב אַסִי: מִנַּיִן לְהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר מִן הַתּוֹרָה? שֶׁנֶּאֱמַר: ״אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה״. ״לְאִישׁ״ — אָסְרָה, ״הַזֶּה״ — הִתִּירָה.

לְמָה לִי קְרָא? סְבָרָא הִיא: הוּא אֲסָרָהּ, וְהוּא שְׁרֵי לַהּ! אֶלָּא כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא, לְכִדְרַב הוּנָא אָמַר רַב. דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מִנַּיִן לָאָב שֶׁנֶּאֱמָן לֶאֱסוֹר אֶת בִּתּוֹ מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לְאִישׁ״. ״הַזֶּה״ לְמָה לִי?

מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתָנֵי רַבִּי יוֹנָה. דְּתָנֵי רַבִּי יוֹנָה: ״אֶת בִּתִּי נְתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה״. ״הַזֶּה״ — וְלֹא לַיָּבָם.

תָּנוּ רַבָּנָן: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה ״אֵשֶׁת אִישׁ אֲנִי״, וְחָזְרָה וְאָמְרָה ״פְּנוּיָה אֲנִי״ — נֶאֱמֶנֶת. וְהָא שַׁוְויֵהּ לְנַפְשֵׁהּ חֲתִיכָה דְּאִיסּוּרָא? אָמַר רָבָא בַּר רַב הוּנָא: כְּגוֹן שֶׁנִּתְנָה אַמַּתְלָא לְדִבְרֶיהָ.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אָמְרָה אֵשֶׁת אִישׁ אֲנִי, וְחָזְרָה וְאָמְרָה: פְּנוּיָה אֲנִי — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְאִם נָתְנָה אַמַּתְלָא לְדִבְרֶיהָ — נֶאֱמֶנֶת.

וּמַעֲשֶׂה נָמֵי בְּאִשָּׁה אַחַת גְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה גְּדוֹלָה בְּנוֹי, וְקָפְצוּ עָלֶיהָ בְּנֵי אָדָם לְקַדְּשָׁהּ. וְאָמְרָה לָהֶם: ״מְקוּדֶּשֶׁת אֲנִי״. לְיָמִים עָמְדָה וְקִידְּשָׁה אֶת עַצְמָהּ. אָמְרוּ לָהּ חֲכָמִים: מָה רְאִית לַעֲשׂוֹת כֵּן? אָמְרָה לָהֶם: בַּתְּחִלָּה שֶׁבָּאוּ עָלַי אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מְהוּגָּנִים, אָמַרְתִּי: ״מְקוּדֶּשֶׁת אֲנִי״, עַכְשָׁיו שֶׁבָּאוּ עָלַי אֲנָשִׁים מְהוּגָּנִים, עָמַדְתִּי וְקִדַּשְׁתִּי אֶת עַצְמִי. וְזוֹ הֲלָכָה הֶעֱלָה רַב אַחָא שַׂר הַבִּירָה לְפָנֵי חֲכָמִים בְּאוּשָׁא, וְאָמְרוּ: אִם נָתְנָה אַמַּתְלָא לְדִבְרֶיהָ — נֶאֱמֶנֶת.

בָּעָא מִינֵּיהּ שְׁמוּאֵל מֵרַב: אָמְרָה ״טְמֵאָה אֲנִי״, וְחָזְרָה וְאָמְרָה ״טְהוֹרָה אֲנִי״, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: אַף בְּזוֹ, אִם נָתְנָה

דף כב:

אַמַּתְלָא לְדִבְרֶיהָ — נֶאֱמֶנֶת. תְּנָא מִינֵּיהּ אַרְבָּעִים זִימְנִין, וַאֲפִילּוּ הָכִי לָא עֲבַד שְׁמוּאֵל עוֹבָדָא בְּנַפְשֵׁיהּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁנַיִם אוֹמְרִים ״מֵת״, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ״לֹא מֵת״. שְׁנַיִם אוֹמְרִים ״נִתְגָּרְשָׁה״, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ״לֹא נִתְגָּרְשָׁה״ — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת — לֹא תֵּצֵא. רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי אוֹמֵר: תֵּצֵא. אָמַר רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי: אֵימָתַי אֲנִי אוֹמֵר תֵּצֵא, בִּזְמַן שֶׁבָּאוּ עֵדִים, וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת. אֲבָל נִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים — לֹא תֵּצֵא.

מִכְּדֵי תְּרֵי וּתְרֵי נִינְהוּ, הַבָּא עָלֶיהָ בְּאָשָׁם תָּלוּי קָאֵי! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: כְּגוֹן שֶׁנִּשֵּׂאת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ. הֵיא גּוּפַהּ בְּאָשָׁם תָּלוּי קָיְימָא! בְּאוֹמֶרֶת: ״בָּרֵי לִי״.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁנַיִם אוֹמְרִים: ״מֵת״, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: ״לֹא מֵת״ — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת — לֹא תֵּצֵא. שְׁנַיִם אוֹמְרִים ״נִתְגָּרְשָׁה״, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ״לֹא נִתְגָּרְשָׁה״ — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת — תֵּצֵא.

מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? אָמַר אַבָּיֵי: תַּרְגְּמַהּ בְּעֵד אֶחָד. עֵד אֶחָד אוֹמֵר ״מֵת״, הֵימְנוּהוּ רַבָּנָן כְּבֵי תְרֵי, וְכִדְעוּלָּא. דְּאָמַר עוּלָּא: כָּל מָקוֹם שֶׁהָאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד — הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, וְהַאי דְּקָאָמַר ״לֹא מֵת״ — הָוֵה לֵיהּ חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם.

אִי הָכִי, אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה נָמֵי! מִשּׁוּם דְּרַב אַסִּי. דְּאָמַר רַב אַסִּי: ״הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וּלְזוּת שְׂפָתַיִם הַרְחֵק מִמֶּךָּ״.

סֵיפָא, עַד אֶחָד אוֹמֵר ״נִתְגָּרְשָׁה״, וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר ״לֹא נִתְגָּרְשָׁה״, תַּרְוַיְיהוּ בְּאֵשֶׁת אִישׁ קָמַסְהֲדִי. וְהַאי דְּקָאָמַר נִתְגָּרְשָׁה — הָוֶה לֵיהּ חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם.

רָבָא אָמַר: לְעוֹלָם תְּרֵי וּתְרֵי נִינְהוּ. וְרָאָה רַבִּי יוֹחָנָן דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי בְּגֵרוּשִׁין, וְלֹא רָאָה בְּמִיתָה. מַאי טַעְמָא? מִיתָה — אֵינָהּ יְכוֹלָה מַכְחַשְׁתּוֹ, גֵּרוּשִׁין — יְכוֹלָה מַכְחַשְׁתּוֹ.

וּמִי חָצִיפָה כּוּלֵּי הַאי? וְהָאָמַר רַב הַמְנוּנָא: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לְבַעְלָהּ ״גֵּרַשְׁתַּנִי״ — נֶאֱמֶנֶת. חֲזָקָה אֵין אִשָּׁה מְעִיזָּה פָּנֶיהָ בִּפְנֵי בַּעְלָהּ! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא עֵדִים דְּקָא מְסַיְּיעִי לַהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא עֵדִים דְּקָא מְסַיְּיעִי לַהּ — מְעִיזָּה וּמְעִיזָּה.

רַב אַסִּי אָמַר: כְּגוֹן דְּאָמְרִי עֵדִים ״עַכְשָׁיו מֵת״, ״עַכְשָׁיו גֵּירְשָׁהּ״. מִיתָה לֵיכָּא לְבָרוּרֵהּ. גֵּירוּשִׁין אִיכָּא לְבָרוּרֵהּ, דְּאָמְרִינַן לָהּ: אִם אִיתָא דְּהָכִי הָוֶה, אַחֲזִי לַן גִּיטְּיךְ.

תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁנַיִם אוֹמְרִים ״נִתְקַדְּשָׁה״, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ״לֹא נִתְקַדְּשָׁה״ — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא. שְׁנַיִם אוֹמְרִים ״נִתְגָּרְשָׁה״, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ״לֹא נִתְגָּרְשָׁה״ — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת — תֵּצֵא.

דף כג.

מַאי שְׁנָא רֵישָׁא, וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא?

אָמַר אַבָּיֵי, תַּרְגְּמַהּ בְּעֵד אֶחָד: עֵד אֶחָד אוֹמֵר ״נִתְקַדְּשָׁה״, וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר ״לֹא נִתְקַדְּשָׁה״ — תַּרְוַיְיהוּ בִּפְנוּיָה קָמַסְהֲדִי, וְהַאי דְּקָאָמַר ״נִתְקַדְּשָׁה״ — הָוֶה לֵיהּ חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם.

סֵיפָא, עֵד אֶחָד אוֹמֵר ״נִתְגָּרְשָׁה״, וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר ״לֹא נִתְגָּרְשָׁה״ — תַּרְוַיְיהוּ בְּאֵשֶׁת אִישׁ קָמַסְהֲדִי, וְהַאי דְּקָאָמַר ״נִתְגָּרְשָׁה״ — הָוֶה לֵיהּ חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם.

רַב אֲשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם תְּרֵי וּתְרֵי, וְאֵיפוֹךְ: שְׁנַיִם אוֹמְרִים ״רְאִינוּהָ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה״, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ״לֹא רְאִינוּהָ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה״ — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת — תֵּצֵא.

פְּשִׁיטָא: ״לֹא רְאִינוּהָ״ אִינָהּ רְאָיָה! לָא צְרִיכָא, דְּדַיְירִי בְּחָצֵר אֶחָד. מַהוּ דְּתֵימָא: אִם אִיתָא דְּנִתְקַדְּשָׁה — קָלָא אִית לַהּ לְמֵילְתָא. קָא מַשְׁמַע לַן דְּעָבְדִי אִינָשֵׁי דִּמְקַדְּשִׁי בְּצִנְעָא.

סֵיפָא: שְׁנַיִם אוֹמְרִים ״רְאִינוּהָ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה״, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ״לֹא רְאִינוּהָ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה״ — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת — לֹא תֵּצֵא. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? אַף עַל גַּב דְּדַיְירִי בְּחָצֵר אֶחָד — הַיְינוּ הָךְ!

מַהוּ דְּתֵימָא: גַּבֵּי קִדּוּשִׁין הוּא דַּעֲבִידִי אִינָשֵׁי דִּמְקַדְּשִׁי בְּצִנְעָא, אֲבָל גַּבֵּי גֵּירוּשִׁין, אִם אִיתָא דְּאִיגְּרֵשָׁא — קָלָא אִית לַהּ לְמֵילְתָא, קָא מַשְׁמַע לַן דַּעֲבִידִי אִינָשֵׁי דִּמְקַדְּשִׁי וְדִמְגָּרְשִׁי בְּצִנְעָא.

וְאִם מְשֻׁנְּשֵׂאת בָּאוּ עֵדִים לֹא תֵּצֵא כוּ'. רַבִּי אוֹשַׁעְיָא מַתְנֵי לַהּ אַרִישָׁא, רַבָּה בַּר אָבִין מַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא.

מַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַרִישָׁא — כָּל שֶׁכֵּן אַסֵּיפָא, דְּבִשְׁבוּיָה הֶקֵּילוּ. וּמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא, אֲבָל אַרִישָׁא — לָא.

לֵימָא בְּדָרַב הַמְנוּנָא קָמִיפַּלְגִי. דְּמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַרִישָׁא, אִית לֵיהּ דְּרַב הַמְנוּנָא. וּמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא, לֵית לֵיהּ דְּרַב הַמְנוּנָא.

לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַב הַמְנוּנָא. וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: כִּי אִיתְּמַר דְּרַב הַמְנוּנָא בְּפָנָיו, אֲבָל שְׁלֹא בְּפָנָיו — מְעִיזָּה. וּמָר סָבַר: שְׁלֹא בְּפָנָיו נָמֵי אֵינָהּ מְעִיזָּה.

וְאִם מְשֻׁנְּשֵׂאת בָּאוּ עֵדִים וְכוּ'. אָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: לֹא "נִשֵּׂאת" נִשֵּׂאת מַמָּשׁ, אֶלָּא כְּיָון שֶׁהִתְּירוּהָ לְינָשֵׂא — אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת. וְהָא "לֹא תֵּצֵא" קָתָנֵי! לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן.

תָּנוּ רַבָּנָן, אָמְרָה: "נִשְׁבֵּיתִי וּטְהוֹרָה אֲנִי וְיֵשׁ לִי עֵדִים שֶׁטְּהוֹרָה אֲנִי", אֵין אוֹמְרִים: נַמְתִּין עַד שֶׁיָּבֹאוּ עֵדִים, אֶלָּא מַתִּירִין אוֹתָהּ מִיָּד. הִתִּירוּהָ לִינָשֵׂא וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים, וְאָמְרוּ: לֹא יָדַעְנוּ — הֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא. וְאִם בָּאוּ עֵדֵי טוּמְאָה, אֲפִילּוּ יֵשׁ לָהּ כַּמָּה בָּנִים — תֵּצֵא.

הָנֵי שְׁבוּיָיתָא דְּאָתְיָין לְנָהֳרְדְּעָא. אוֹתֵיב אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל נְטוֹרֵי בַּהֲדַיְיהוּ, אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל: וְעַד הָאִידָּנָא מַאן נָטְרִינְהוּ? אֲמַר לֵיהּ: אִילּוּ בְּנָתָךְ הָווּן, מִי הֲוֵית מְזַלְזֵל בְּהוּ כּוּלֵּי הַאי? הֲוַאי "כִּשְׁגָּנָה שֶׁיּוֹצָא מִלְּפָנֵי הַשַּׁלִּיט", וְאִישְׁתַּבְיָין בָּנָתֵיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל, וַאֲסִקִינְהוּ לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל. אוֹקְמָן לְשָׁבוּיֵינְהִי מֵאַבָּרַאי, וְעָיְילִי [אִינְהִי] לְבֵי מִדְרְשָׁא דְּרַבִּי חֲנִינָא. הָא אָמַרְהּ: "נִשְׁבֵּיתִי וּטְהוֹרָה אֲנִי", וְהָא אָמַרְהּ: "נִשְׁבֵּיתִי וּטְהוֹרָה אֲנִי" — שְׁרִינְהוּ.

סוֹף עוּל אֲתוֹ שָׁבוּיֵינְהוּ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: בְּנָן דְּמוֹרַיִין אִינּוּן. אִיגַּלַאי מִילְּתָא דְּבָנָתֵיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל הָווּן.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא לְרַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא: פּוֹק אִיטַּפֵּל בְּקָרִיבָתָיךְ. אָמַר לֵיהּ לְרַבִּי חֲנִינָא: וְהַאִיכָּא עֵדִים בְּמְדִינַת הַיָּם! הַשְׁתָּא מִיהַת לֵיתְנְהוּ קַמַּן. עֵדִים בְּצַד אִסְתָּן, וְתֵאסֵר? טַעְמָא דְּלָא אָתוֹ עֵדִים, הָא אָתוֹ עֵדִים, מִיתַּסְרָא?

וְהָאָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: כְּיָון שֶׁהִתִּירוּהָ לִינָשֵׂא, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת! אָמַר רַב אָשֵׁי: עֵדֵי טוּמְאָה אִיתְּמַר.

דף כג:

מַתְנִי׳ שִׁתֵּי נָשִׁים שֶׁנִּשְׁבּוּ, זֹאת אוֹמֶרֶת ״נִשְׁבֵּיתִי וּטְהוֹרָה אֲנִי״, וְזֹאת אוֹמֶרֶת ״נִשְׁבֵּיתִי וּטְהוֹרָה אֲנִי״ — אֵינָן נֶאֱמָנוֹת. וּבִזְמַן שֶׁהֵן מְעִידוֹת זוֹ אֶת זוֹ — הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנוֹת.

גְּמָ׳ תָּנוּ רַבָּנָן: ״אֲנִי טְמֵאָה וַחֲבֶרְתִּי טְהוֹרָה״ — נֶאֱמֶנֶת. ״אֲנִי טְהוֹרָה וַחֲבֶרְתִּי טְמֵאָה״ — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. ״אֲנִי וַחֲבֶרְתִּי טְמֵאָה״ — נֶאֱמֶנֶת עַל עַצְמָהּ, וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עַל חֲבֶרְתָּהּ. ״אֲנִי וַחֲבֶרְתִּי טְהוֹרָה״ — נֶאֱמֶנֶת עַל חֲבֶרְתָּהּ, וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עַל עַצְמָהּ.

אָמַר מָר: ״אֲנִי טְהוֹרָה וַחֲבֶרְתִּי טְמֵאָה״ — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלֵיכָּא עֵדִים, עַל עַצְמָהּ אַמַּאי לָא מְהֵימְנָא? ״נִשְׁבֵּיתִי וּטְהוֹרָה אֲנִי״ קָאָמְרָה! אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאִיכָּא עֵדִים.

אֵימָא מְצִיעָתָא: ״אֲנִי וַחֲבֶרְתִּי טְמֵאָה״ — נֶאֱמֶנֶת עַל עַצְמָהּ, וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עַל חֲבֶרְתָּהּ. וְאִי דְּאִיכָּא עֵדִים — אַמַּאי לָא מְהֵימְנָא? אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּלֵיכָּא עֵדִים.

אֵימָא סֵיפָא: ״אֲנִי וַחֲבֶרְתִּי טְהוֹרָה״ — נֶאֱמֶנֶת עַל חֲבֶרְתָּהּ, וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עַל עַצְמָהּ. וְאִי דְּלֵיכָּא עֵדִים — אַעַצְמָהּ אַמַּאי לָא מְהֵימְנָא? אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאִיכָּא עֵדִים.

רֵישָׁא וְסֵיפָא דְּאִיכָּא עֵדִים, מְצִיעָתָא דְּלֵיכָּא עֵדִים! אָמַר אַבָּיֵי: אֵין. רֵישָׁא וְסֵיפָא — דְּאִיכָּא עֵדִים, מְצִיעָתָא — דְּלֵיכָּא עֵדִים.

רַב פָּפָּא אָמַר: כּוּלָּהּ דְּאִיכָּא עֵדִים, וְאִיכָּא עֵד אֶחָד דְּקָא אָפֵיךְ. אָמְרָה: ״אֲנִי טְמֵאָה וַחֲבֶרְתִּי טְהוֹרָה״, וְאָמַר לַהּ עֵד אֶחָד: ״אַתְּ טְהוֹרָה וַחֲבֶרְתֵּךְ טְמֵאָה״. אִיהִי שַׁוְיתַהּ לְנַפְשַׁהּ חֲתִיכָה דְּאִיסּוּרָא, חֲבֶרְתָּהּ מִשְׁתַּרְיָא אַפּוּמָּא דִּידַהּ.

״אֲנִי טְהוֹרָה וַחֲבֶרְתִּי טְמֵאָה״, וְאָמַר לַהּ עֵד אֶחָד: ״אַתְּ טְמֵאָה וַחֲבֶרְתֵּךְ טְהוֹרָה״. אִיהִי, כֵּיוָן דְּאִיכָּא עֵדִים — לָאו כָּל כְּמִינַּהּ, חֲבֶרְתַּהּ — מִשְׁתַּרְיָא אַפּוּמָּא דְּעֵד.

״אֲנִי וַחֲבֶרְתִּי טְמֵאָה״, וְאָמַר לַהּ עֵד אֶחָד: ״אַתְּ וַחֲבֶרְתֵּךְ טְהוֹרָה״ — אִיהִי שַׁוְיתַהּ לְנַפְשַׁהּ חֲתִיכָה דְּאִיסּוּרָא, חֲבֶרְתַּהּ מִשְׁתַּרְיָא אַפּוּמָּא דְּעֵד. הָא תּוּ לְמָה לִי? הַיְינוּ רֵישָׁא!

מַהוּ דְּתֵימָא: הָנֵי תַּרְוַיְיהוּ טָהוֹרוֹת נִינְהוּ, וְהַאי דְּקָאָמְרָה הָכִי, ״תָּמוֹת נַפְשִׁי עִם פְּלִשְׁתִּים״ הִיא דְּקָא עָבְדָה — קָא מַשְׁמַע לַן.

״אֲנִי וַחֲבֶרְתִּי טְהוֹרָה״, וְאָמַר לַהּ עֵד אֶחָד: ״אַתְּ וַחֲבֶרְתֵּךְ טְמֵאָה״, אִיהִי כֵּיוָן דְּאִיכָּא עֵדִים — לָאו כָּל כְּמִינַּהּ. חֲבֶרְתַּהּ מִשְׁתַּרְיָא אַפּוּמָּא דִּידַהּ. הָא תּוּ לְמָה לִי? הַיְינוּ רֵישָׁא דְּרֵישָׁא!

מַהוּ דְּתֵימָא: כִּי מְהֵימְנָא — בְּמָקוֹם דְּפָסְלָה נַפְשַׁהּ, אֲבָל בְּמָקוֹם דְּמַכְשְׁרָא נַפְשַׁהּ — אֵימָא לָא מְהֵימְנָא, קָא מַשְׁמַע לַן.

מַתְנִי׳ וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים, זֶה אוֹמֵר ״כֹּהֵן אֲנִי״, וְזֶה אוֹמֵר ״כֹּהֵן אֲנִי״ — אֵינָן נֶאֱמָנִין. וּבִזְמַן שֶׁהֵן מְעִידִין זֶה אֶת זֶה — הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מַעֲלִין לְכְהוּנָּה עַל פִּי עֵד אֶחָד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵימָתַי — בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ עוֹרְרִין. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹרְרִין —

מַעֲלִין לִכְהוּנָּה עַל פִּי עֵד אֶחָד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן הַסְּגָן: מַעֲלִין לִכְהוּנָּה עַל פִּי עֵד אֶחָד.

גְּמָ' כֹּל הֲנֵי לְמָה לִי? צְרִיכִי, דְּאִי תְּנָא מוֹדָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא דְּרָרָא דְּמָמוֹנָא. אֲבָל עֵדִים, דְּלֵיכָּא דְּרָרָא דְּמָמוֹנָא — אֵימָא לָא.
וְאִי תְּנָא עֵדִים, מִשּׁוּם דְּלָעְלָמָא, אֲבָל אִיהוּ, דְּלְנַפְשֵׁיהּ,

דף כד.

אֵימָא לָא.
וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי, מִשּׁוּם דְּמָמוֹנָא, אֲבָל אֵשֶׁת אִישׁ, דְּאִיסּוּרָא — אֵימָא לָא.
"נִשְׁבֵּיתִי וּטְהוֹרָה אֲנִי" לְמָה לִי? מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵי: "וְאִם מִשֶּׁנִּשֵּׂאת בָּאוּ עֵדִים — הֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא".
הָנִיחָא לְמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא, אֶלָּא לְמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַרֵישָׁא — מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵי: "שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁנִּשְׁבּוּ".
וּ"שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁנִּשְׁבּוּ" לְמָה לִי? מַהוּ דְּתֵימָא נֵיחוּשׁ לְגוֹמְלִין, קָמַשְׁמַע לַן.
"וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים" לְמָה לִי? מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵי פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנַן.
תָּנוּ רַבָּנַן: "אֲנִי כֹּהֵן וַחֲבֵרִי כֹּהֵן" — נֶאֱמָן לְהַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה, וְאֵינוֹ נֶאֱמָן לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה עַד שֶׁיְּהוּ שְׁלֹשָׁה: שְׁנַיִם מְעִידִין עַל זֶה, וּשְׁנַיִם מְעִידִין עַל זֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף אֵינוֹ נֶאֱמָן לְהַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה עַד שֶׁיְּהוּ שְׁלֹשָׁה, שְׁנַיִם מְעִידִין עַל זֶה וּשְׁנַיִם מְעִידִין עַל זֶה.
לְמֵימְרָא דְּרַבִּי יְהוּדָה חָיֵישׁ לְגוֹמְלִין, וְרַבָּנַן לָא חָיְישִׁי לְגוֹמְלִין? וְהָא אִיפְּכָא שָׁמְעִינַן לְהוּ, דִּתְנַן: הַחַמָּרִין שֶׁנִּכְנְסוּ לָעִיר, וְאָמַר אֶחָד מֵהֶן: שֶׁלִּי חָדָשׁ, וְשֶׁל חֲבֵרַי יָשָׁן: שֶׁלִּי אֵינוֹ מְתוּקָּן, וְשֶׁל חֲבֵרַי מְתוּקָּן — אֵינוֹ נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נֶאֱמָן.
אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר רַב: מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה. אַבָּיֵי אָמַר: לְעוֹלָם לָא תֵּיפּוֹךְ. בְּדַמַּאי הֵקֵילּוּ, רוֹב עַמֵּי הָאָרֶץ מְעַשְּׂרִין הֵן.
אָמַר רָבָא: דְּרַבִּי יְהוּדָה אַדְּרַבִּי יְהוּדָה קַשְׁיָא, דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן לָא קַשְׁיָא? אֶלָּא: דְּרַבִּי יְהוּדָה אַדְּרַבִּי יְהוּדָה לָא קַשְׁיָא, כִּדְשַׁנְיָנִן. דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן לָא קַשְׁיָא, כִּדְאָמַר רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא, בְּשֶׁכְּלֵי אוּמָנוּתוֹ בְּיָדוֹ,

דף כד:

הָכָא נָמֵי בְּשֶׁכְּלֵי אוּמָנוּתוֹ בְּיָדוֹ.
וְהֵיכָא אִתְּמַר דְּרַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא — אַהָא, דִּתְנַן: הַקַּדָּר שֶׁהִנִּיחַ קְדֵירוֹתָיו וְיָרַד לִשְׁתּוֹת (מַיִם מִן הַיְאוֹר) — הַפְּנִימִיּוֹת טְהוֹרוֹת, וְהַחִיצוֹנוֹת טְמֵאוֹת.

וְהָתַנְיָא: אֵלּוּ וָאֵלּוּ טְמֵאוֹת! אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא: בְּשֶׁכְּלֵי אוּמָנוּתוֹ בְּיָדוֹ, מִפְּנֵי שֶׁיַּד הַכֹּל מְמַשְׁמֶשֶׁת בָּהֶן.

וְהָתַנְיָא: אֵלּוּ וָאֵלּוּ טְהוֹרוֹת! אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא: בְּשֶׁאֵין כְּלֵי אוּמָנוּתוֹ בְּיָדוֹ.

וְאֶלָּא הָא דִּתְנַן: הַפְּנִימִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְהַחִיצוֹנוֹת טְמֵאוֹת, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ?

דְּסָמִיכָא לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וּמְשׁוּם חִיפּוּפֵי רְשׁוּת הָרַבִּים.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן בְּמַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיוּחֲסִין קָמִיפַּלְגִי.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַהוּ לְהַעֲלוֹת מִשְׁטָרוֹת לְיוּחֲסִין? הֵיכִי דָּמֵי: אִילֵימָא דִּכְתִיב בֵּיהּ "אֲנִי פְּלוֹנִי כֹּהֵן חָתַמְתִּי עֵד" — מַאן קָא מַסְהֵיד עִילָּוֵיהּ?

לָא צְרִיכָא, דִּכְתִיב בֵּיהּ: "אֲנִי פְּלוֹנִי כֹּהֵן לָוִיתִי מָנֶה מִפְּלוֹנִי" וַחֲתִימוּ סָהֲדֵי, מַאי? אַמָּנֶה שֶׁבַּשְׁטָר קָא מַסְהֲדִי, אוֹ דִלְמָא אַכּוּלַּהּ מִילְּתָא קָא מַסְהֲדִי. רַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא, חַד אָמַר: מַעֲלִין, וְחַד אָמַר: אֵין מַעֲלִין.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַהוּ לְהַעֲלוֹת מִנְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם לְיוּחֲסִין? תֵּיבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר מַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיוּחֲסִין, וְתֵיבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר אֵין מַעֲלִין.

תֵּיבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר מַעֲלִין: הָנֵי מִילֵּי תְּרוּמָה, דַּעֲוֹן מִיתָה הִיא. אֲבָל נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם, דְּאִיסּוּר עֲשֵׂה — לָא. אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא.

תֵּיבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר אֵין מַעֲלִין: הָנֵי מִילֵּי תְּרוּמָה דְּמִיתְאֲכְלָא בְּצִנְעָא, אֲבָל נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם, דִּבְפַרְהֶסְיָא — אִי לָאו כֹּהֵן הוּא, כּוּלֵּי הַאי לָא מַחְצִיף אִינָשׁ נַפְשֵׁיהּ. אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא.

רַב חִסְדָּא וְרַבִּי אֲבִינָא, חַד אָמַר: מַעֲלִין, וְחַד אָמַר: אֵין מַעֲלִין. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: מַהוּ לְהַעֲלוֹת מִנְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם לְיוּחֲסִין? אָמַר לֵיהּ: פְּלוּגְתָּא דְּרַב חִסְדָּא וְרַבִּי אֲבִינָא. הִלְכְתָא מַאי? אָמַר לֵיהּ: אֲנָא מַתְנִיתָא יָדַעְנָא. דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: גְּדוֹלָה חֲזָקָה. שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חֲבַיָּה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בַרְזִילַּי אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בַּרְזִילַּי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקָּרֵא עַל שְׁמָם. אֵלֶּה בִּקְּשׁוּ כְתָבָם הַמִּתְיַחְשִׂים וְלֹא נִמְצָאוּ וַיִּגָּאֲלוּ מִן הַכְּהוּנָּה. וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים עַד עֲמוֹד כֹּהֵן לְאוּרִים וְתוּמִּים".

אָמַר לָהֶם: הֲרֵי אַתֶּם בְּחֶזְקַתְכֶם. בַּמֶּה הֱיִיתֶם אוֹכְלִים בַּגּוֹלָה — בְּקָדְשֵׁי הַגָּבוֹל, אַף כָּאן בְּקָדְשֵׁי הַגָּבוֹל. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מַעֲלִין מִנְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם לְיוּחֲסִין, הָנֵי כֵּיוָן דְּפָרְסִי יְדֵייהוּ — אָתֵי לְאַסּוֹקֵינְהוּ!

שָׁאנֵי הָכָא דְּרִיעַ חֶזְקֵייהוּ. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, לְמַאן דְּאָמַר מַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיוּחֲסִין: כֵּיוָן דְּאָכְלִי בִּתְרוּמָה אָתֵי לְאַסּוֹקֵינְהוּ! אֶלָּא לָאו, מִשּׁוּם דְּרִיעַ חֶזְקֵייהוּ.

דף כה.

וְאֶלָּא, מַאי גְּדוֹלָה חֲזָקָה? מֵעִיקָּרָא אָכוּל בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן, הַשְׁתָּא אֶכוּל בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הַשְׁתָּא נָמֵי בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן אָכוּל, בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא לָא אָכוּל. וְכִי מַסְקִינַן מִתְּרוּמָה לְיוּחֲסִין — בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא, בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן — לָא מַסְקִינַן. וְאֶלָּא, מַאי גְּדוֹלָה חֲזָקָה? דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִשּׁוּם תְּרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא — לָא גָּזְרִינַן.

וּבַתְּרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא לָא אָכוּל? וְהָא כְּתִיב: "אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים". מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים הוּא דְּלָא אָכוּל, הָא בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא אָכוּל!

הָכִי קָאָמַר: לָא בְּמִידֵּי דְּאִיקְּרִי "קֹדֶשׁ", דִּכְתִיב: "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ", וְלָא בְּמִידֵּי דְּאִיקְּרִי "קָדְשִׁים", דִּכְתִיב: "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִיא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל", וְאָמַר מָר: בְּמוּרָם מִן הַקֳּדָשִׁים — לֹא תֹאכֵל.

תָּא שְׁמַע: חֲזָקָה לְכָהוּנָּה — נְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם בְּבָבֶל, וַאֲכִילַת חַלָּה בְּסוּרְיָא, וְחִילּוּק מַתָּנוֹת בְּכַרְכִּין. קָתָנֵי מִיהַת נְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם, מַאי לָאו לְיוּחֲסִין? לָא, לִתְרוּמָה.

וְהָא דּוּמְיָא דַּאֲכִילַת חַלָּה קָתָנֵי, מָה אֲכִילַת חַלָּה לְיוּחֲסִין — אַף נְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם לְיוּחֲסִין! לָא, אֲכִילַת חַלָּה גּוּפַהּ לִתְרוּמָה. קָסָבַר חַלָּה בִּזְמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן, וּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא. וּמַסְקִינַן מֵחַלָּה דְּרַבָּנַן לִתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא. וְכִדְאָפֵיךְ לְהוּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּנַן.

תָּא שְׁמַע: חֲזָקָה לְכָהוּנָּה — נְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם וְחִילּוּק גָּרְנוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבְסוּרְיָא, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁשְּׁלוּחֵי רֹאשׁ חוֹדֶשׁ מַגִּיעִין — נְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם רְאָיָה, אֲבָל לֹא חִילּוּק גָּרְנוֹת.

וּבָבֶל כְּסוּרְיָא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף אֱלֶכְסַנְדְּרִיָא שֶׁל מִצְרַיִם בָּרְאשׁוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁבֵּית דִּין קְבוּעִין שָׁם.

קָתָנֵי מִיהַת נְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם, מַאי לָאו לְיוּחֲסִין? לָא, לְחַלָּה. הָא דּוּמְיָא דְּחִילּוּק גָּרְנוֹת קָתָנֵי: מָה חִילּוּק גָּרְנוֹת לְיוּחֲסִין, אַף נְשֵׂיאוּת כַּפַּיִם לְיוּחֲסִין! לָא, חִילּוּק גָּרְנוֹת גּוּפַהּ לְחַלָּה. קָסָבַר תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן, וְחַלָּה דְּאוֹרָיְיתָא. וּמַסְקִינַן מִתְּרוּמָה דְּרַבָּנַן לְחַלָּה דְּאוֹרָיְיתָא.

וְכִדְאַשְׁכְּחִינְהוּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּנַן. דְּאָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: אַשְׁכַּחְתִּינְהוּ לְרַבָּנַן בְּבֵי רַב, דְּיָתְבִי וְקָאָמְרִי: אַפִּילּוּ לְמַאן דְּאָמַר תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן, חַלָּה דְּאוֹרָיְיתָא. שֶׁהֲרֵי שָׁבַע שֶׁכִּיבְּשׁוּ וְשָׁבַע שֶׁחִילְּקוּ — נִתְחַיְּבוּ בְּחַלָּה, וְלֹא נִתְחַיְּבוּ בִּתְרוּמָה.

וְאָמֵינָא לְהוּ אֲנָא: אַדְּרַבָּה, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּאוֹרָיְיתָא — חַלָּה דְּרַבָּנַן. דְּתַנְיָא: "בְּבוֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ". אִי "בְּבוֹאֲכֶם", יָכוֹל מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לָהּ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְרַגְּלִים

— תַּלְמוּד לוֹמַר: "בְּבוֹאָכֶם". בְּבִיאַת כּוּלְּכֶם אָמַרְתִּי, וְלֹא בְּבִיאַת מִקְצַתְכֶם. וְכִי אַסְקִינְהוּ עֶזְרָא,

דף כה:

לָאו כּוּלְּהוּ סְלוּק.

תָּא שְׁמַע: חֲזָקָה לְכְהוּנָּה — נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם וְחִילּוּק גֶּרָנוֹת וְעֵדוּת. עֵדוּת חֲזָקָה הִיא? אֶלָּא לָאו, הָכִי קָאָמַר: נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם כִּי עֵדוּת: מָה עֵדוּת לְיוּחָסִין, אַף נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם לְיוּחָסִין! לָא: עֵדוּת הַבָּאָה מִכֹּחַ חֲזָקָה — כַּחֲזָקָה.

כִּי הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי, אֲמַר לֵיהּ: מוּחְזָקַנִי בָּזֶה שֶׁהוּא כֹּהֵן. אֲמַר לֵיהּ: מָה רָאִיתָ? אֲמַר לֵיהּ: שֶׁקָּרָא רִאשׁוֹן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא כֹּהֵן, אוֹ בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא גָּדוֹל? שֶׁקָּרָא אַחֲרֵיו לֵוִי. וְהֶעֱלָהוּ רַבִּי אַמֵּי לְכְהוּנָּה עַל פִּיו.

הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אֲמַר לֵיהּ: מוּחְזָקַנִי בָּזֶה שֶׁהוּא לֵוִי. אֲמַר לֵיהּ: מָה רָאִיתָ? אֲמַר לֵיהּ: שֶׁקָּרָא שֵׁנִי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא לֵוִי, אוֹ בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא גָּדוֹל? שֶׁקָּרָא לְפָנָיו כֹּהֵן. וְהַעֲלָהוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לְלֵוִיָּה עַל פִּיו.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ, אֲמַר לֵיהּ: מוּחְזָקַנִי בָּזֶה שֶׁהוּא כֹּהֵן. אֲמַר לֵיהּ: מָה רָאִיתָ? [אֲמַר לֵיהּ] שֶׁקָּרָא רִאשׁוֹן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אֲמַר לֵיהּ: רְאִיתִיו שֶׁחִילֵּק עַל הַגֶּרָנוֹת? אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְאִם אֵין שָׁם גּוֹרֶן, בָּטְלָה כְּהוּנָּה?

זִימְנִין הָווּ יָתְבֵי קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֲתָא כִּי הָא מַעֲשֶׂה לְקַמֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ: רְאִיתִיו שֶׁחִילֵּק עַל הַגּוֹרֶן? אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: וְאִם אֵין שָׁם גּוֹרֶן, בָּטְלָה כְּהוּנָּה? הֲדַר חַזְיֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בִּישׁוּת, אֲמַר: שָׁמְעַתְּ מִילֵּי דְּבַר נַפָּחָא, וְלָא אֲמַרְתְּ לַן מִשְּׁמֵיהּ?

רַבִּי וְרַבִּי חִיָּיא, חַד הֶעֱלָה בֵּן עַל פִּי אָבִיו לְכְהוּנָּה, וְחַד הֶעֱלָה אָח עַל פִּי אָחִיו לְלֵוִיָּה.

תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי הֶעֱלָה בֵּן עַל פִּי אָבִיו לְכְהוּנָּה, דְּתַנְיָא: הֵרֵי שֶׁבָּא וְאָמַר: בְּנִי זֶה, וְכֹהֵן הוּא — נֶאֱמָן לְהַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה, וְאֵינוֹ נֶאֱמָן לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה, דִּבְרֵי רַבִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא: אִם אַתָּה מַאֲמִינוֹ לְהַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה — תַּאֲמִינוֹ לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה. וְאִם אִי אַתָּה מַאֲמִינוֹ לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה — לֹא תַּאֲמִינוֹ לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה!

אָמַר לוֹ: אֲנִי מַאֲמִינוֹ לְהַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה — שֶׁבְּיָדוֹ לְהַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה, וְאֵינִי מַאֲמִינוֹ לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה — שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה. תִּסְתַּיֵּים. וּמִדְּרַבִּי הֶעֱלָה בֵּן עַל פִּי אָבִיו לְכְהוּנָּה — רַבִּי חִיָּיא הֶעֱלָה אָח עַל פִּי אָחִיו לְלֵוִיָּה.

וְרַבִּי חִיָּיא, מַאי שְׁנָא בֵּן דְּלָא, דְּקָרוֹב הוּא אֵצֶל אָבִיו — אָח נָמֵי קָרוֹב הוּא אֵצֶל אָחִיו?!

דף כו.

בְּמֵסִיחַ לְפִי תּוּמּוֹ. כִּי הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה מֵסִיחַ לְפִי תּוּמּוֹ, וְאָמַר: זְכוּרַנִי כְּשֶׁאֲנִי תִּינוֹק וּמוּרְכָּב עַל כְּתֵיפּוֹ שֶׁל אַבָּא, וְהוֹצִיאוּנִי מִבֵּית הַסֵּפֶר, וְהִפְשִׁיטוּנִי אֶת כּוּתָּנְתִּי, וְהַטְבִּילוּנִי לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה לָעֶרֶב.

וְרַבִּי חִיָּיא מְסַיֵּים בַּהּ: וַחֲבֵירַי בְּדֵילִין מִמֶּנִּי, וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתִי "יוֹחָנָן אוֹכֵל חַלּוֹת". וְהֶעֱלָהוּ רַבִּי לִכְהוּנָּה עַל פִּיו.

תָּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁתְּרוּמָה חֲזָקָה לִכְהוּנָּה — כָּךְ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן חֲזָקָה לִכְהוּנָּה, וְהַחוֹלֵק בְּבֵית דִּין אֵינָהּ חֲזָקָה.

מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן דְּלֵוִי הוּא! כִּרְבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. דְּתַנְיָא: תְּרוּמָה לְכֹהֵן, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְלֵוִי, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אַף לְכֹהֵן. אֵימוֹר דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה "אַף לְכֹהֵן", לְכֹהֵן וְלֹא לְלֵוִי מִי אָמַר?

אִין, בָּתַר דְּקַנְסִינְהוּ עֻזְרָא. וְדִלְמָא אִיקְּרוּ וְיָהֲבוּ לֵיהּ! אָמַר רַב חִסְדָּא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן דְּמוּחְזָק לַן בַּאֲבוּהּ דְּהַאי דְּכֹהֵן הוּא, וּנְפַק עֲלֵיהּ קָלָא דְּבֶן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה הוּא, וַחֲלַקוּ לֵיהּ לְדִידֵיהּ מַעֲשֵׂר בְּבֵית הַגָּרְנוֹת.

לֵוִי, דְּלָאו לֵוִי הוּא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר — בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶן חֲלוּצָה הוּא. לָא מִיבַּעְיָא לְמַאן דְּאָמַר מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אָסוּר לְזָרִים, דְּלָא הָווֹ יָהֲבִי לֵיהּ. אֶלָּא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן מוּתָּר לְזָרִים, הָנֵי מִילֵּי לְמִיסְפָּא לְהוּ, אֲבָל בְּתוֹרַת חֲלוּקָה לָא יָהֲבִי לֵיהּ.

וְהַחוֹלֵק בְּבֵית דִּין אֵינָהּ חֲזָקָה. אִי בְּבֵית דִּין לָא הָוְיָא חֲזָקָה, הֵיכָא הָוְיָא חֲזָקָה?! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, הָכִי קָאָמַר: הַחוֹלֵק תְּרוּמָה בִּנְכֵסֵי אֲבִיו עִם אֶחָיו בְּבֵית דִּין — אֵינָהּ חֲזָקָה.

פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: מִדְּהָנַךְ לַאֲכִילָה, הַאי נָמֵי לַאֲכִילָה, קָא מַשְׁמַע לַן: הָנַךְ לַאֲכִילָה, הַאי לְזַבּוֹנֵי.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מַעֲלִין לִכְהוּנָּה עַל פִּי עֵד אֶחָד וְכוּ'. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הַיְינוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר! וְכִי תֵּימָא עֶרְעָר חַד אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר עֶרְעָר חַד, וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: עֶרְעָר תְּרֵי. הָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל, אֵין עֶרְעָר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם!

אֶלָּא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — דְּמוּחְזָק לַן בַּאֲבוּהּ דְּהַאי דְּכֹהֵן הוּא, וּנְפַק עֲלֵיהּ קָלָא דְּבֶן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶן חֲלוּצָה הוּא, וְאַחֲתִינְיֵיהּ. וַאֲתָא עֵד אֶחָד וְאָמַר: יָדַעְנָא בֵּיהּ דְּכֹהֵן הוּא,

דף כו:

וְאַסְקִינְיֵיהּ. וַאֲתוֹ בֵּי תְּרֵי וְאָמְרִי: בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה הוּא, וְאַחֲתִינְיֵיהּ. וַאֲתָא עֵד אֶחָד וְאָמַר: יָדַעְנָא בֵּיהּ דְּכֹהֵן הוּא. וּדְכוּלֵּי עָלְמָא מִצְטָרְפִין לְעֵדוּת.

וְהָכָא בְּמַיחַשׁ לְזִילוּתָא דְּבֵי דִינָא קָמִיפַּלְגִי. תַּנָּא קַמָּא סָבַר: כֵּיוָן דְּאַחֲתִינְהוּ, לָא מַסְקִינַן לֵיהּ, חָיְישִׁינַן לְזִילוּתָא דְּבֵי דִינָא. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אֲנַן אַחֲתִינַן לֵיהּ וַאֲנַן מַסְקִינַן לֵיהּ, וּלְזִילוּתָא דְּבֵי דִינָא לָא חָיְישִׁינַן.

מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: אִי הָכִי, אֲפִילּוּ תְּרֵי וּתְרֵי נָמֵי!

אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: בְּמִצְטָרְפִין לְעֵדוּת קָמִיפַּלְגִי, וּבִפְלוּגְתָּא דְּהָנֵי תַּנָּאֵי. דְּתַנְיָא: אֵין עֵדוּתָן מִצְטָרֶפֶת עַד שֶׁיִּרְאוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ בָּזֶה אַחַר זֶה. וְאֵין עֵדוּתָן מִתְקַיֶּמֶת בְּבֵית דִּין עַד שֶׁיַּעִידוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד.

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו שֶׁל זֶה הַיּוֹם, וּכְשֶׁיָּבֹא חֲבֵירוֹ לְמָחָר שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו.

מַתְנִי' הָאִשָּׁה שֶׁנֶּחְבְּשָׁה בִּידֵי גּוֹיִם, עַל יְדֵי מָמוֹן — מוּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ. עַל יְדֵי נְפָשׁוֹת — אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ.

גְּמָ' אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁיָּד יִשְׂרָאֵל תַּקִּיפָה עַל אוּמּוֹת הָעוֹלָם, אֲבָל יַד אוּמּוֹת הָעוֹלָם תַּקִּיפָה עַל עַצְמָן, אֲפִילּוּ עַל יְדֵי מָמוֹן — אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ.

מֵתִיב רָבָא: הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן וְרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב עַל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּרֶתָה בְּאַשְׁקְלוֹן, וְרִיחֲקוּהָ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ, וְעֵדֶיהָ מְעִידִים אוֹתָהּ שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה וְשֶׁלֹּא נִטְמְאָה. וְאָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים: אִם אַתֶּם מַאֲמִינִים שֶׁהוּרֶתָה — הַאֲמִינוּ שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה וְשֶׁלֹּא נִטְמְאָה, וְאִם אִי אַתֶּם מַאֲמִינִים שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה וְשֶׁלֹּא נִטְמְאָה — אַל תַּאֲמִינוּ שֶׁהוּרֶתָה.

וְהָא אַשְׁקְלוֹן, דְּיַד אוּמּוֹת הָעוֹלָם תַּקִּיפָה עַל עַצְמָן, וְקָתָנֵי:

דף כז.

הוּרֶתָה — אֵין, נֶחְבְּשָׁה — לָא. הוּא הַדִּין אֲפִילּוּ נֶחְבְּשָׁה. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, כָּךְ הָיָה.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רָבָא: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן וְרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב עַל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּרֶתָה בְּאַשְׁקְלוֹן, וְרִיחֲקוּהָ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ, וְעֵדֶיהָ מְעִידִים עָלֶיהָ שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה וְשֶׁלֹּא נִטְמְאָה, וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אִם אַתֶּם מַאֲמִינִים שֶׁהוּרֶתָה — הַאֲמִינוּ שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה וְשֶׁלֹּא נִטְמְאָה, וְאִם אֵין אַתֶּם מַאֲמִינִים שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה וְשֶׁלֹּא נִטְמְאָה — אַל תַּאֲמִינוּ שֶׁהוּרֶתָה.

וְהָא אַשְׁקְלוֹן, דְּעַל יְדֵי מָמוֹן הֲוָה, וְטַעְמָא דְּעֵדִים מְעִידִין אוֹתָהּ, הָא אֵין עֵדִים מְעִידִין אוֹתָהּ — לָא. מַאי לָאו: לָא שְׁנָא הוּרֶתָה, וְלָא שְׁנָא נֶחְבְּשָׁה! לָא, הוּרֶתָה שְׁאנֵי.

אִיכָּא דְּרָמֵי לַהּ מִירְמָא, תְּנַן: עַל יְדֵי מָמוֹן מוּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ, וּרְמִינְהוּ: הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי כּוּ'. וְהָא אַשְׁקְלוֹן, דְּעַל יְדֵי מָמוֹן, וְקָתָנֵי: טַעְמָא דְּעֵדִים מְעִידִים אוֹתָהּ, הָא אֵין עֵדִים מְעִידִין אוֹתָהּ לָא!

וּמְשַׁנֵּי, אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, לָא קַשְׁיָא: כָּאן שֶׁיֵּד יִשְׂרָאֵל תַּקִּיפָה עַל אוּמּוֹת הָעוֹלָם, כָּאן שֶׁיֵּד אוּמּוֹת הָעוֹלָם תַּקִּיפָה עַל עַצְמָן.

עַל יְדֵי נְפָשׁוֹת אֲסוּרָה וְכוּ׳. אָמַר רַב: כְּגוֹן נְשֵׁי גַּנָּבֵי. וְלֵוִי אָמַר: כְּגוֹן אִשְׁתּוֹ שֶׁל בֶּן דּוֹנַאי. אָמַר חִזְקִיָּה: וְהוּא שֶׁנִּגְמַר דִּינָן לַהֲרִיגָה, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינָן לַהֲרִיגָה.

מַתְנִי׳ עִיר שֶׁכְּבָשׁוּהָ כַּרְכּוֹם — כָּל כֹּהֲנוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּתוֹכָהּ פְּסוּלוֹת. וְאִם יֵשׁ לָהֶן עֵדִים, אֲפִילּוּ עֶבֶד, אֲפִילּוּ שִׁפְחָה — הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין. וְאֵין נֶאֱמָן אָדָם עַל יְדֵי עַצְמוֹ.

גְּמָ׳ וּרְמִינְהוּ: בַּלֶּשֶׁת שֶׁבָּאָה לָעִיר, בִּשְׁעַת שָׁלוֹם — חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת אֲסוּרוֹת, סְתוּמוֹת מוּתָּרוֹת. בִּשְׁעַת מִלְחָמָה — אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוּתָּרוֹת, לְפִי שֶׁאֵין פָּנַאי לְנַסֵּךְ.

אָמַר רַב מָרִי: לְבָעוֹל יֵשׁ פָּנַאי, לְנַסֵּךְ אֵין פָּנַאי. רַבִּי יִצְחָק בַּר אֶלְעָזָר מְשַׁמֵּיהּ דְּחִזְקִיָּה אָמַר: כָּאן בְּכַרְכּוֹם שֶׁל אוֹתָהּ מַלְכוּת, כָּאן בְּכַרְכּוֹם שֶׁל מַלְכוּת אַחֶרֶת.

שֶׁל אוֹתָהּ מַלְכוּת נָמֵי, אִי אֶפְשָׁר דְּלָא עָרַךְ חַד מִינַּייהוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּשֶׁמְּשָׁמְרוֹת רוֹאוֹת זוֹ אֶת זוֹ. אִי אֶפְשָׁר דְּלָא נָיְימָא פּוּרְתָּא! אָמַר רַבִּי לֵוִי: כְּגוֹן דְּמְהַדַּר לַהּ לְמָתָא שׁוּשֵׁילְתָּא וְכַלְבָּא וּגְווֹזָא וַאֲווֹזָא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא: פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה וְרַבָּנָן. חַד אָמַר: כָּאן בְּכַרְכּוֹם שֶׁל אוֹתָהּ מַלְכוּת, כָּאן בְּכַרְכּוֹם שֶׁל מַלְכוּת אַחֶרֶת, וְלָא קַשְׁיָא לֵיהּ וְלָא מִידֵּי. וְחַד קַשְׁיָא לֵיהּ כֹּל הָנֵי, וּמְשַׁנֵּי: כְּגוֹן דְּמְהַדַּר לֵיהּ לְמָתָא שׁוּשֵׁילְתָּא וְכַלְבָּא וּגְווֹזָא וַאֲווֹזָא.

אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אַשְׁיָאן: אִם יֵשׁ שָׁם מַחְבּוֹאָה אַחַת — מַצָּלָת עַל הַכֹּהֲנוֹת כּוּלָּן.

בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: אֵינָהּ מַחְזֶקֶת אֶלָּא אַחַת מַהוּ? מִי אָמְרִינַן כֹּל חָדָא וַחֲדָא הַיְינוּ הָא, אוֹ דִלְמָא לָא אָמְרִינַן?

וּמַאי שְׁנָא מִשְּׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר. וְהָלַךְ בְּאֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה טְהָרוֹת, וּבָא חֲבֵירוֹ וְהָלַךְ בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה טְהָרוֹת,

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם נִשְׁאַל זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ — טְהוֹרוֹת. שְׁנֵיהֶם כְּאַחַת — טְמֵאוֹת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ טְמֵאִין.

וְאָמַר רָבָא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: בְּבַת אַחַת — דִּבְרֵי הַכֹּל: טְמֵאִין. בְּזֶה אַחַר זֶה — דִּבְרֵי הַכֹּל: טְהוֹרִים. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּבָא לִישָׁאֵל עָלָיו וְעַל חֲבֵירוֹ: מָר מְדַמֵּי לֵיהּ לִבְבַת אַחַת, וּמָר מְדַמֵּי לֵיהּ לְבָזֶה אַחַר זֶה. וְהָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּשָׁרֵי לְהוּ לְכוּלְּהוּ — כְּבַת אַחַת דָּמֵי!

הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם וַדַּאי אִיכָּא טוּמְאָה, הָכָא מִי יֵימַר דְּאִיטַּמֵּי.

בָּעֵי רַב אָשֵׁי, אָמְרָה: לֹא נֶחְבֵּאתִי וְלֹא נִטְמֵאתִי, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן:

דף כז:

מָה לִי לְשַׁקֵּר. אוֹ דִלְמָא לָא אָמְרִינַן?
וּמַאי שְׁנָא מֵהָהוּא מַעֲשֶׂה, דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּאֹנַר לֵיהּ חֲמָרָא לְחַבְרֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: לָא תֵּיזֵיל בְּאוֹרְחָא דִּנְהַר פְּקוֹד דְּאִיכָּא מַיָּא, זֵיל בְּאוֹרְחָא דְּנַרֵּשׁ דְּלֵיכָּא מַיָּא, וְאָזַל אִיהוּ בְּאוֹרְחָא דִּנְהַר פְּקוֹד וּמִית חֲמָרָא.
אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַר לֵיהּ: אִין, בְּאוֹרְחָא דִּנְהַר פְּקוֹד אֲזַלִי, מִיהוּ לָא הֲווֹ מַיָּא. אָמַר רַבָּא: ”מָה לִי לְשַׁקֵּר”. אִי בָּעֵי, אָמַר לֵיהּ: בְּאוֹרְחָא דְּנַרֵּשׁ אָזַלִי. וַאֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: ”מָה לִי לְשַׁקֵּר” בְּמָקוֹם עֵדִים לָא אָמְרִינַן.
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם וַדַּאי אִיכָּא עֵדִים דְּאִיכָּא מַיָּא. הָכָא, וַדַּאי אִיטַּמַּי? חָשְׁשָׁא הוּא, וּבְמָקוֹם חָשְׁשָׁא — אָמְרִינַן.
אִם יֵשׁ עֵדִים, אֲפִילּוּ עֶבֶד וַאֲפִילּוּ שִׁפְחָה נָאֱמָנִין. וַאֲפִילּוּ שִׁפְחָה דִּידַהּ מְהֵימְנָא? וּרְמִינְהִי: לֹא תִּתְיַיחֵד עִמּוֹ אֶלָּא עַל פִּי עֵדִים.
וַאֲפִילּוּ עַל פִּי עֶבֶד וְעַל פִּי שִׁפְחָה. חוּץ מִשִּׁפְחָתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁלִּבָּהּ גַּס בְּשִׁפְחָתָהּ! אָמַר רַב פַּפָּא: בְּשֶׁבוּיָה הֵקִילּוּ.
רַב פָּפָּא אָמַר: הָא בְּשִׁפְחָה דִּידַהּ, הָא בְּשִׁפְחָה דִּידֵיהּ.
וְשִׁפְחָה דִּידַהּ לָא מְהֵימְנָא? הָא קָתָנֵי: אֵין אָדָם מֵעִיד עַל עַצְמוֹ, הָא שִׁפְחָה דִּידַהּ מְהֵימְנָא! שִׁפְחָתָהּ נָמֵי כְּעַצְמָהּ דָּמֵי.
רַב אָשֵׁי אָמַר: הָא וְהָא בְּשִׁפְחָה דִּידַהּ, וְשִׁפְחָה מִיחְזָא חָזְיָא וְשָׁתְקָה. הָתָם דִּשְׁתִיקָתָהּ מַתִּירָתָהּ — לָא מְהֵימְנָא. הָכָא דִּשְׁתִיקָתָהּ אוֹסַרְתָּהּ — מְהֵימְנָא.
הַשְׁתָּא נָמֵי אָתְיָא וּמְשַׁקְּרָא! תַּרְתֵּי לָא עָבְדָה.
כִּי הָא דְּמָרִי בַּר אִיסַּק, וְאָמְרִי לַהּ חָנָא בַּר אִיסַּק, אָתָא לֵיהּ אַחָא מִבֵּי חוֹזָאָה. אָמַר לֵיהּ: פְּלוֹג לִי בְּנִכְסֵי דְּאַבָּא! אָמַר לֵיהּ: לָא יָדַעְנָא לָךְ. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא. אָמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר קָאָמַר לָךְ, דִּכְתִיב: ”וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכִּירֻהוּ”, מִלַּמֵּד שֶׁיָּצָא בְּלֹא חֲתִימַת זָקָן וּבָא בַּחֲתִימַת זָקָן.
אָמַר לֵיהּ: זֵיל אַיְיתִי סָהֲדֵי דַּאֲחוּהּ אַתְּ. אָמַר לֵיהּ: אִית לִי סָהֲדֵי, וּמִסְתַּפְּינַן מִינַּיהּ, דְּגַבְרָא אַלְמָא הוּא. אָמַר לֵיהּ לְדִידֵיהּ: זִיל אַיְיתִינְהוּ אַתְּ דְּלָאו אֲחוּךְ הוּא. אָמַר לֵיהּ: דִּינָא הָכִי? הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה! אָמַר לֵיהּ: הָכִי דְּאֵינְנָא לָךְ וּלְכוּלְּהוּ אַלְמֵי חַבְרָךְ. הַשְׁתָּא נָמֵי אָתוּ וּמְשַׁקְּרִי! תַּרְתֵּי לָא עָבְדִי.
לֵימָא כְּתַנָּאֵי: זוֹ עֵדוּת — אִישׁ וְאִשָּׁה, תִּינוֹק וְתִינוֹקֶת, אֲבִיהָ וְאִמָּהּ, וְאָחִיהָ וַאֲחוֹתָהּ. אֲבָל לֹא בְּנָהּ וּבִתָּהּ, לֹא עַבְדָּהּ וְשִׁפְחָתָהּ. וְתַנְיָא אִידַּךְ: הַכֹּל נֶאֱמָנִין לְהָעִיד, חוּץ מֵהֵימֶנָּה וּבַעְלָהּ.

דְּרַב פַּפָּי וּדְרַב אָשֵׁי תַּנָּאֵי הִיא. דְּרַב פָּפָּא [מִי] לֵימָא תַּנָּאֵי הִיא.
אָמַר לְךָ רַב פָּפָּא: כִּי תַּנְיָא הָהִיא, בְּמִסְיְחָה לְפִי תּוּמָּהּ.
כִּי הָא דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: רַב חָנָן קַרְטִיגְנָאָה מִשְׁתַּעֵי: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִישְׁתַּעֵי: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה מֻסְיָח לְפִי תוּמּוֹ, וְאָמַר: אֲנִי וְאִמִּי נִשְׁבִּינוּ לְבֵין הַגּוֹיִם. יָצָאתִי לִשְׁאוֹב מַיִם — דַּעְתִּי עַל אִמִּי, לְלַקֵּט עֲצִים — דַּעְתִּי עַל אִמִּי. וְהִשִּׁיאָהּ רַבִּי לְכֹהֵנָּה עַל פִּיו.

מַתְנִי' אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב: הַמָּעוֹן הַזֶּה! לֹא זָזָה יָדָהּ מִתּוֹךְ יָדִי מִשָּׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ גּוֹיִם לִירוּשָׁלַיִם וְעַד שֶׁיָּצְאוּ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין אָדָם מֵעִיד עַל עַצְמוֹ.

גְּמָ' תָּנָא: וְאַף עַל פִּי כֵן, יֵיחֵד לָהּ בַּיִת בַּחֲצֵרוֹ, וּכְשֶׁהִיא יוֹצְאָה — יוֹצְאָה בְּרֹאשׁ בָּנֶיהָ, וּכְשֶׁהִיא נִכְנֶסֶת — נִכְנֶסֶת בְּסוֹף בָּנֶיהָ.
בָּעֵי אַבָּיֵי: מַהוּ לַעֲשׂוֹת בִּגְרוּשָׁה כֵּן? הָתָם הוּא, דִּבְשִׁבּוּיָה הֵקֵילוּ, אֲבָל הָכָא — לָא, אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא?
תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ — לֹא תִנָּשֵׂא בִּשְׁכוּנָתוֹ.

דף כח.

וְאִם הָיָה כֹּהֵן — לֹא תֵּדוּר עִמּוֹ בְּמָבוֹי. אִם הָיָה כְּפַר קָטָן — זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה וְאָמְרוּ: כְּפַר קָטָן נִידּוֹן כִּשְׁכוּנָה.
מִי נִדְחֵה מִפָּנֵי מִי? תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: הִיא נִדְחֵית מִפָּנָיו, וְאֵין הוּא נִדְחֶה מִפָּנֶיהָ. וְאִם הָיְתָה חָצֵר שֶׁלָּהּ — הוּא נִדְחֶה מִפָּנֶיהָ.
אִיבָּעְיָא לְהוּ: הָיְתָה חָצֵר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, מַהוּ? תָּא שְׁמַע: הִיא נִדְחֵית מִפָּנָיו. בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּחָצֵר שֶׁלּוֹ, פְּשִׁיטָא! וְאֶלָּא בְּחָצֵר שֶׁלָּהּ, וְהָתַנְיָא: אִם הָיְתָה חָצֵר שֶׁלָּהּ — הוּא נִדְחֶה מִפָּנֶיהָ. אֶלָּא לָאו כִּי הַאי גַּוְונָא, דִּלְמָא דַּאֲגִיר מֵיגָר.
מַאי הָוֵי עֲלַהּ? תָּא שְׁמַע: "הִנֵּה ה' מְטַלְטֶלְךְ טַלְטֵלָה גֶּבֶר", וְאָמַר רַב: טִלְטוּלָא דְּגַבְרָא קָשֵׁי מִדְּאִיתְּתָא.
תָּנוּ רַבָּנָן: לָוָה הַיְמָנָה בְּנִכְסֵי אֲבִיהָ — אֵינָהּ נִפְרַעַת אֶלָּא עַל יְדֵי אַחֵר. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: וְאִי אָתוּ לְקַמָּן לְדִינָא, לָא מְזַדְקְקִינַן לְהוּ. רַב פָּפָּא אָמַר: שַׁמּוֹתֵי מְשַׁמְּתִינַן לְהוּ. רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: נַגּוֹדֵי נָמֵי מְנַגְּדִינַן לְהוּ. אָמַר רַב נַחְמָן: תָּנָא בְּאֵבֶל רַבָּתִי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִן הַנִּשּׂוּאִין, אֲבָל כְּשֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִן הָאֵירוּסִין, נִפְרַעַת עַל יְדֵי עַצְמָהּ — שֶׁאֵין לְבוֹ גַּס בָּהּ.

הָהוּא אָרוּס וַאֲרוּסְתּוֹ דַּאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא. יְתֵיב רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא קַמֵּיהּ. אוֹקִי רָבָא שְׁלוּחָא בֵּינָתַיְיהוּ. אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא, וְהָאֲמַר רַב נַחְמָן: תָּנָא בְּאֵבֶל רַבָּתִי כּוּ'. אֲמַר לֵיהּ: קָא חָזֵינָא דְּ(קָא) גָּיְיסִי בַּהֲדֵדֵי.

אִיכָּא דְּאָמְרִי: לָא אוֹקִי רָבָא שָׁלִיחַ בֵּינָתַיְיהוּ. אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא: נִיקוֹם מָר שְׁלוּחָא בֵּינָתַיְיהוּ, אֲמַר לֵיהּ: וְהָא [אָמַר] רַב נַחְמָן תָּנָא בְּאֵבֶל רַבָּתִי כּוּ'. אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי מִילֵּי, הֵיכָא דְּלָא גָּיְיסִי בַּהֲדֵדֵי, אֲבָל הָנֵי — קָא חָזֵינָא לְהוּ דְּגָיְיסִי בַּהֲדֵדֵי.

מַתְנִי' וְאֵלּוּ נֶאֱמָנִין לְהָעִיד בְּגוֹדְלָן מַה שֶּׁרָאוּ בְּקוֹטְנָן. נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר: "זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אַבָּא", וְ"זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל רַבִּי", וְ"זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָחִי".

"זָכוּר הָיִיתִי בִּפְלוֹנִית שֶׁיָּצְאָה בְּהִינּוּמָא וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ", וְ"שֶׁהָיָה אִישׁ פְּלוֹנִי יוֹצֵא מִבֵּית הַסֵּפֶר לִטְבּוֹל, לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה". וְ"שֶׁהָיָה חוֹלֵק עִמָּנוּ עַל הַגּוֹרָן". וְ"הַמָּקוֹם הַזֶּה בֵּית הַפְּרָס". וְ"עַד כָּאן הָיִינוּ בָּאִין בַּשַּׁבָּת".

אֲבָל אֵין אָדָם נֶאֱמָן לוֹמַר "דֶּרֶךְ הָיָה לִפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה", "מַעֲמָד וּמוֹשָׁב הָיָה לִפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה".

גְּמָ' אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: וְהוּא שֶׁיֵּשׁ גָּדוֹל עִמּוֹ.

וּצְרִיכָא. דְּאִי אַשְׁמְעִינַן אָבִיו — מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחַ גַּבֵּיהּ, אֲבָל רַבּוֹ — לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן רַבּוֹ, מִשּׁוּם דְּאִית לֵיהּ אֵימְתֵיהּ דְּרַבֵּיהּ, אֲבָל אָבִיו — לָא.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי: אָבִיו — דִּשְׁכִיחַ גַּבֵּיהּ, וְרַבּוֹ — דְּאִית לֵיהּ אֵימְתֵיהּ, אֲבָל אָחִיו דְּלֵית לֵיהּ לָא הָא וְלָא הָא — אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לַן: כֵּיוָן דְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת מִדְּרַבָּנַן, הֵימְנוּהוּ רַבָּנַן בְּדְרַבָּנַן.

"זָכוּר הָיִיתִי בִּפְלוֹנִית שֶׁיָּצְאָה בְּהִינּוּמָא וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ". מַאי טַעְמָא — כֵּיוָן דְּרוֹב נָשִׁים בְּתוּלוֹת נִישָּׂאוֹת, גִּלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא.

וְ"שֶׁהָיָה אִישׁ פְּלוֹנִי יוֹצֵא מִבֵּית הַסֵּפֶר לִטְבּוֹל, לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה". וְדִלְמָא עֶבֶד כֹּהֵן הוּא? מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אָסוּר לְאָדָם שֶׁיְּלַמֵּד אֶת עַבְדּוֹ תּוֹרָה.

וְלָא? וְהָתַנְיָא: לָוֶה הֵימֶנּוּ רַבּוֹ, אוֹ שֶׁעָשָׂאוֹ רַבּוֹ

דף כח:

אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ תְּפִילִּין בִּפְנֵי רַבּוֹ, אוֹ שֶׁקָּרָא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת — הֲרֵי זֶה לֹא יָצָא לְחֵירוּת. הָתָם דְּאִיקְּרִי עֶבֶד מִדַּעְתּוֹ. כִּי קָאָמְרִינַן — דְּקָא נָהֵיג בֵּיהּ מִנְהַג בָּנִים.

לִטְבּוֹל לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן. וְשֶׁהָיָה חוֹלֵק עִמָּנוּ עַל הַגּוֹרָן. וְדִלְמָא עֶבֶד כֹּהֵן הוּא? תְּנַן כְּמַאן דְּאָמַר אֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לְעֶבֶד אֶלָּא אִם כֵּן רַבּוֹ עִמּוֹ. דְּתַנְיָא: אֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לְעֶבֶד אֶלָּא אִם כֵּן רַבּוֹ עִמּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יָכוֹל הוּא שֶׁיֹּאמַר: אִם כֹּהֵן אֲנִי — תְּנוּ לִי בִּשְׂבִיל עַצְמִי, וְאִם עֶבֶד כֹּהֵן אֲנִי — תְּנוּ לִי בִּשְׂבִיל רַבִּי.

בְּמָקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הָיוּ מַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיִוּחֲסִין. בְּמָקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי לֹא הָיוּ מַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיִוּחֲסִין.

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי: מֵימַי לֹא הֵעַדְתִּי. פַּעַם אַחַת הֵעַדְתִּי וְהֶעֱלוּ עֶבֶד לַכְּהוּנָּה עַל פִּי. הֶעֱלוּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! הַשְׁתָּא וּמָה בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָם, צַדִּיקִים עַצְמָם לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

אֶלָּא: בִּקְּשׁוּ לְהַעֲלוֹת עֶבֶד לַכְּהוּנָּה עַל פִּי. חָזָא בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי, וַאֲזַל וְאַסְהֵיד בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה.

וְשֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה בֵּית הַפְּרָס הוּא. מַאי טַעְמָא? בֵּית הַפְּרָס דְּרַבָּנַן. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מְנַפֵּחַ אָדָם בֵּית הַפְּרָס וְהוֹלֵךְ. וְרַב יְהוּדָה בַּר אַמֵּי מִשְׁמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר: בֵּית הַפְּרָס שֶׁנִּידַּשׁ — טָהוֹר. מַאי טַעְמָא — אִי אֶפְשָׁר לְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה שֶׁלֹּא נִידַּשׁ בָּרֶגֶל.

וְעַד כָּאן הָיֵינוּ בָּאִין בַּשַּׁבָּת. קָסָבַר: תְּחוּמִין דְּרַבָּנַן.

וְאֵין נֶאֱמָן לוֹמַר "דֶּרֶךְ הָיָה לִפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה", "מַעֲמַד וּמִסְפֵּד הָיָה לִפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה". מַאי טַעְמָא — אַפּוֹקֵי מָמוֹנָא לָא מַפְקִינַן.

תָּנוּ רַבָּנַן: נֶאֱמָן הַתִּינוֹק לוֹמַר, כָּךְ אָמַר לִי אַבָּא: "מִשְׁפָּחָה זוֹ טְהוֹרָה", "מִשְׁפָּחָה זוֹ טְמֵאָה". טְהוֹרָה וּטְמֵאָה סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא "מִשְׁפָּחָה זוֹ כְּשֵׁרָה", וּ"מִשְׁפָּחָה זוֹ פְּסוּלָה". וְ"שֶׁאָכַלְנוּ בִּקְצָצָה שֶׁל בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי", וְ"שֶׁהָיינוּ מוֹלִיכִים חַלָּה וּמַתָּנוֹת לְפְלוֹנִי כֹּהֵן". עַל יְדֵי עַצְמוֹ, אֲבָל לֹא עַל יְדֵי אַחֵר. וְכוּלָּן, אִם הָיָה גּוֹי וְנִתְגַּיֵּיר, עֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר — אֵין נֶאֱמָנִים. וְאֵין נֶאֱמָן לוֹמַר "דֶּרֶךְ הָיָה לִפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה", "מַעֲמַד וּמִסְפֵּד הָיָה לִפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה". רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: נֶאֱמָנִים.

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אַהֵייא? אִילֵימָא אַסֵּיפָא: אַפּוֹקֵי מָמוֹנָא הוּא! אֶלָּא אַרֵישָׁא. וְכוּלָּם, אִם הָיָה גּוֹי וְנִתְגַּיֵּיר, עֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר — אֵין נֶאֱמָנִין. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: נֶאֱמָנִין.

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? תַּנָּא קַמָּא סָבַר: כֵּיוָן דְּגּוֹי הוּא, לָא הֲוָה דַּיֵּיק. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא סָבַר: כֵּיוָן דְּדַעְתֵּיהּ לְאִיגַּיּוֹרֵי, מֵידַק הֲוָה דַּיֵּיק.

מַאי "קְצָצָה"? דְּתָנוּ רַבָּנַן: כֵּיצַד קְצָצָה? אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁנִּשָּׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ — בָּאִין בְּנֵי מִשְׁפָּחָה וּמְבִיאִין חֲבִית מְלֵיאָה פֵּירוֹת וְשׁוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּאֶמְצַע רְחָבָה, וְאוֹמְרִים: אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ! אָחִינוּ פְּלוֹנִי נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, וּמִתְיָירְאִים אָנוּ שֶׁמָּא

יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעֵינוּ. בּוֹאוּ וּקְחוּ לָכֶם דּוּגְמָא לְדוֹרוֹת, שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעֵינוּ. וְזוֹ הִיא קְצָצָה שֶׁהַתִּינוֹק נֶאֱמָן לְהָעִיד עָלֶיהָ.

הֲדַרַן עֲלָךְ הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאָרְמְלָה

דף כט.

אֵלּוּ נְעָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קְנָס: הַבָּא עַל הַמְמָזֶרֶת וְעַל הַנְּתִינָה וְעַל הַכּוּתִית, הַבָּא עַל הַגִּיּוֹרֶת וְעַל הַשְּׁבוּיָה וְעַל הַשִּׁפְחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד.

הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ, וְעַל אֲחוֹת אָבִיו, וְעַל אֲחוֹת אִמּוֹ, וְעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְעַל אֵשֶׁת אָחִיו, וְעַל אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וְעַל הַנִּדָּה — יֵשׁ לָהֶם קְנָס, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּהִכָּרֵת — אֵין בָּהֶן מִיתַת בֵּית דִּין.

גְּמָ׳ הָנֵי נְעָרוֹת, פְּסוּלוֹת אִית לְהוּ קְנָס, כְּשֵׁירוֹת לָא?! הָכִי קָאָמַר: אֵלּוּ נְעָרוֹת פְּסוּלוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קְנָס — הַבָּא עַל הַמְמָזֶרֶת וְעַל הַנְּתִינָה וְעַל הַכּוּתִית.

נַעֲרָה אִין, קְטַנָּה לָא. מַאן תַּנָּא?

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: רַבִּי מֵאִיר הִיא. דְּתַנְיָא: קְטַנָּה מִבַּת יוֹם אֶחָד וְעַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת — יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וְאֵין לָהּ קְנָס. וּמִשֶּׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְעַד שֶׁתִּיבָּגֵר — יֵשׁ לָהּ קְנָס וְאֵין לָהּ מֶכֶר. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר — אֵין קְנָס, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קְנָס — אֵין מֶכֶר.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קְטַנָּה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְעַד שֶׁתִּיבָּגֵר — יֵשׁ לָהּ קְנָס. קְנָס אִין, מֶכֶר לָא?! אֵימָא:

דף כט:

אַף קְנָס בִּמְקוֹם מֶכֶר.

וְהָנֵי בְּנֵי קְנָסָא נִינְהוּ? וְאַמַּאי? אִיקְּרִי כָּאן: "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה", אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: "נַעֲרָה", "נַעֲרָה", "הַנַּעֲרָה". חַד לְגוּפֵיהּ, וְחַד לְאֵתוֹיֵי חַיָּיבֵי לָאוִין, וְחַד לְאֵתוֹיֵי חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת.

רַב פָּפָּא אָמַר: "בְּתוּלָה", "בְּתוּלוֹת", "הַבְּתוּלוֹת". חַד לְגוּפֵיהּ, וְחַד לְאֵתוֹיֵי חַיָּיבֵי לָאוִין, וְחַד לְאֵתוֹיֵי חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת.

וְרַב פָּפָּא מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרֵישׁ לָקִישׁ? הָהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְאַבָּיֵי. דְּאָמַר אַבָּיֵי: בָּא עָלֶיהָ וּמֵתָה — פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה". לַאֲבִי נַעֲרָה, וְלֹא לַאֲבִי מֵתָה.

וְרֵישׁ לָקִישׁ מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַב פָּפָּא? הָהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לִגְזֵירָה שָׁוָה: דְּתַנְיָא: "כֶּסֶף יִשְׁקוֹל כְּמוֹהַר הַבְּתוּלוֹת", שֶׁיְּהֵא זֶה כְּמוֹהַר הַבְּתוּלוֹת, וּמוֹהַר הַבְּתוּלוֹת כָּזֶה. וְרֵישׁ לָקִישׁ נָמֵי, מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְאַבָּיֵי. וְרַב פָּפָּא נָמֵי, מִיבָּעֵי לֵיהּ לִגְזֵירָה שָׁוָה!

אֶלָּא: שִׁיתָּא קְרָאֵי כְּתִיבִי? "נַעֲרָה" "נַעֲרָה" "הַנַּעֲרָה". "בְּתוּלָה" "בְּתוּלוֹת" "הַבְּתוּלוֹת", תְּרֵי לְגוּפַיְיהוּ, חַד לְכִדְאַבָּיֵי, וְחַד לִגְזֵירָה שָׁוָה. אִיתַּרוּ לֵיהּ תְּרֵי. חַד — לְאֵתוֹיֵי חַיָּיבֵי לְאוִין, וְחַד — לְאֵתוֹיֵי חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת.

וּלְאַפּוֹקֵי מֵהַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: "וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה", שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי אוֹמֵר: אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הֶוְיָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אִשָּׁה הָרְאוּיָה לְקַיָּימָהּ.

מַאי בֵּינַיְיהוּ? אָמַר רַבִּי זֵירָא: מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ בָּהּ הֶוְיָה, הָא נָמֵי יֵשׁ בָּהּ הֶוְיָה. לְמַאן דְּאָמַר רְאוּיָה לְקַיָּימָהּ, הָא אֵינָהּ רְאוּיָה לְקַיָּימָהּ.

וּלְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: אֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לְאוִין, מַאי בֵּינַיְיהוּ! אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, כְּרַבִּי סִימַאי, דְּתַנְיָא: רַבִּי סִימַאי אוֹמֵר: מִן הַכֹּל עוֹשֶׂה רַבִּי עֲקִיבָא מַמְזֵרִין, חוּץ מֵאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה: "לֹא יִקַּח ... וְלֹא יְחַלֵּל" — חִילּוּלִין הוּא עוֹשֶׂה, וְאֵין עוֹשֶׂה מַמְזֵרִין.

וּלְרַבִּי יְשֵׁבָב, דְּאָמַר: בּוֹאוּ וְנִצְוַוח עַל עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: כֹּל שֶׁאֵין לוֹ בִּיאָה בְּיִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד מַמְזֵר. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ

דף ל.

חַיָּיבֵי עֲשֵׂה, מִצְרִי וַאֲדוֹמִי.

הָנִיחָא לְרַבִּי יְשֵׁבָב, אִי לְאַפּוֹקֵי מִטַּעְמָא דְּרַבִּי סִימַאי קָאָתֵי — שַׁפִּיר. אֶלָּא אִי טַעְמָא דְּנַפְשֵׁיהּ קָאָמַר, כֹּל שֶׁאֵין לוֹ בִּיאָה בְּיִשְׂרָאֵל הַוָּלָד מַמְזֵר — וַאֲפִילּוּ חַיָּיבֵי עֲשֵׂה! מַאי בֵּינַיְיהוּ?

אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ בְּעוּלָּה לְכֹהֵן גָּדוֹל. וּמַאי שְׁנָא? דְּהָוֵה לֵיהּ עֲשֵׂה שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל.

אָמַר רַב חִסְדָּא: הַכֹּל מוֹדִים בְּבָא עַל הַנִּדָּה שֶׁמְּשַׁלֵּם קְנָס. לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ בָּהּ הֶוְיָה — הָא נָמֵי יֵשׁ בָּהּ הֶוְיָה. לְמַאן דְּאָמַר רְאוּיָה לְקַיָּימָהּ — הָא נָמֵי רְאוּיָה לְקַיָּימָהּ.

וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה. דְּתַנְיָא: רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה עוֹשֶׂה אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים כַּשַּׁבָּת לְתַשְׁלוּמִין. מָה שַׁבָּת — מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ וּפָטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין, אַף יוֹם הַכִּפּוּרִים — מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ וּפָטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה? אָמַר אַבָּיֵי: נֶאֱמַר ״אָסוֹן״ בִּידֵי אָדָם. וְנֶאֱמַר ״אָסוֹן״ בִּידֵי שָׁמַיִם. מָה ״אָסוֹן״ הָאָמוּר בִּידֵי אָדָם — פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין, אַף ״אָסוֹן״ הָאָמוּר בִּידֵי שָׁמַיִם — פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין.

מַתְקֵיף לַהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: מִמַּאי דְּכִי קָא מַזְהַר לְהוּ יַעֲקֹב לִבְנֵיהּ, עַל צִינִּים וּפַחִים דְּבִידֵי שָׁמַיִם נִינְהוּ? דִּלְמָא עַל אַרְיֵא וְגַנָּבֵי דְּבִידֵי אָדָם נִינְהוּ?! אַטּוּ יַעֲקֹב אַהָא אַזְהַר, אַהָא לָא אַזְהַר? יַעֲקֹב עַל כֹּל מִילֵּי אַזְהַר.

וְצִינִּים פַּחִים בִּידֵי שָׁמַיִם נִינְהוּ? וְהָתַנְיָא: הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִצִּינִּים פַּחִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״צִינִּים פַּחִים בְּדֶרֶךְ עִקֵּשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם״! וְתוּ אַרְיֵא וְגַנָּבֵי בִּידֵי אָדָם נִינְהוּ? וְהָאָמַר רַב יוֹסֵף וְכֵן תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁבָּטְלוּ סַנְהֶדְרִין, אַרְבַּע מִיתוֹת לֹא בָּטְלוּ. לֹא בָּטְלוּ?! הָא בָּטְלוּ לְהוּ! אֶלָּא:

דף ל:

דִּין אַרְבַּע מִיתוֹת לֹא בָּטְלוּ. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב סְקִילָה — אוֹ נוֹפֵל מִן הַגָּג, אוֹ חַיָּה דּוֹרַסְתּוֹ. וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב שְׂרֵיפָה — אוֹ נוֹפֵל בְּדְלֵיקָה, אוֹ נָחָשׁ מַכִּישׁוֹ. וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב הֶרְיגָה — אוֹ נִמְסָר לַמַּלְכוּת, אוֹ לִיסְטִים בָּאִין עָלָיו. וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב חֶנֶק — אוֹ טוֹבֵעַ בַּנָּהָר, אוֹ מֵת בְּסִרּוֹנְכִי?! אֶלָּא, אֵיפוֹךְ: אַרְיֵא וְגַנָּבֵי בִּידֵי שָׁמַיִם, צִינִּים וּפַחִים בִּידֵי אָדָם.

רָבָא אָמַר, טַעְמָא דְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה מֵהָכָא: ״וְאִם הַעֻלֵּם יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ אֶת עֵינֵיהֶם מִן הָאִישׁ הַהוּא בְּתִתּוֹ מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ. וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ״, אָמְרָה תּוֹרָה: כָּרֵת שֶׁלִּי כְּמִיתָה שֶׁלָּכֶם, מָה מִיתָה שֶׁלָּכֶם — פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין. אַף כָּרֵת שֶׁלִּי — פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין.

מַאי אִיכָּא בֵּין רָבָא לְאַבָּיֵי? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ זָר שֶׁאָכַל תְּרוּמָה — לְאַבָּיֵי פָּטוּר, וּלְרָבָא חַיָּיב. וּלְאַבָּיֵי פָּטוּר?! וְהָאָמַר רַב חִסְדָּא: מוֹדָה רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה בְּגוֹנֵב חֻלְבּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וַאֲכָלוֹ, שֶׁהוּא חַיָּיב — שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בִּגְנֵיבָה קוֹדֶם שֶׁבָּא לִידֵי אִיסּוּר חֵלֶב. אַלְמָא דְּמַעִיקָּרָא דְּאַגְבְּהֵיהּ קָנְיֵיהּ, מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ לָא הֲוָה עַד דְּאָכֵיל לֵיהּ. הָכָא נָמֵי, בְּעִידָּנָא דְּאַגְבְּהֵיהּ — קָנְיֵיהּ, מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ לָא הֲוֵי עַד דְּאָכֵיל לֵיהּ! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן שֶׁתָּחַב לוֹ חֲבֵירוֹ לְתוֹךְ פִּיו.

סוֹף סוֹף כֵּיוָן דְּלַעֲסֵיהּ קָנְיֵיהּ, מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ לָא הֲוֵי עַד דְּבַלְעַהּ! כְּגוֹן שֶׁתָּחַב לוֹ לְתוֹךְ בֵּית הַבְּלִיעָה. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּמָצֵי לְאַהְדּוֹרֵהּ — נָיְהֲדַר. אִי לָא מָצֵי לְאַהְדּוֹרֵהּ — אַמַּאי חַיָּיב? לָא צְרִיכָא, דְּמָצֵי לְאַהְדּוֹרֵהּ עַל יְדֵי הַדְּחָק.

רַב פָּפָּא אָמַר: כְּגוֹן שֶׁתָּחַב לוֹ חֲבֵירוֹ מַשְׁקִין שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹךְ פִּיו. רַב אָשֵׁי אָמַר: בְּזָר שֶׁאָכַל תְּרוּמָה מִשֶּׁלּוֹ,

דף לא.

וְקָרַע שִׁירְאִין שֶׁל חֲבֵירוֹ.
גּוּפָא, אָמַר רַב חִסְדָּא: מוֹדֶה רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה בְּגוֹנֵב חֻלְבּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וַאֲכָלוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בְּגְנֵבָה קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי אִיסּוּר חֵלֶב. לֵימָא פְּלִיגָא דְּרַבִּי אָבִין. דְּאָמַר רַבִּי אָבִין: הַזּוֹרֵק חֵץ מִתְּחִילַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע, וְקָרַע שִׁירְאִין בַּהֲלִיכָתוֹ — פָּטוּר. שֶׁעֲקִירָה צוֹרֶךְ הַנָּחָה הִיא. הָכָא נָמֵי: הַגְּבָהָה צוֹרֶךְ אֲכִילָה הִיא!
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, אִי אֶפְשָׁר לְהַנָּחָה בְּלֹא עֲקִירָה. הָכָא, אֶפְשָׁר לַאֲכִילָה בְּלֹא הַגְבָּהָה, דְּאִי בָּעֵי, גָּחֵין וְאָכֵיל. אִי נָמֵי: הָתָם אִי בָּעֵי לְאַהְדּוֹרֵהּ — לָא מָצֵי מַהְדַּר לֵהּ. הָכָא — מָצֵי מַהְדַּר לֵהּ.
מַאי אִיכָּא בֵּין הַאי לִישָׁנָא לְהַאי לִישָׁנָא? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ הַמַּעֲבִיר סַכִּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְקָרַע שִׁירְאִין בַּהֲלִיכָתוֹ. לְהָךְ לִישָׁנָא דְּאָמְרַתְּ אִי אֶפְשָׁר לְהַנָּחָה בְּלֹא עֲקִירָה — הָכָא נָמֵי אִי אֶפְשָׁר לְהַנָּחָה בְּלֹא עֲקִירָה. לְהָךְ לִישָׁנָא דְּאָמְרַתְּ לָא מָצֵי מַהְדַּר לֵהּ — הָכָא מָצֵי מַהְדַּר לֵהּ.
גּוּפָא, אָמַר רַבִּי אָבִין: הַזּוֹרֵק חֵץ מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע וְקָרַע שִׁירְאִין בַּהֲלִיכָתוֹ — פָּטוּר, שֶׁעֲקִירָה צוֹרֶךְ הַנָּחָה הִיא. מֵתִיב רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: הַגּוֹנֵב כִּיס בְּשַׁבָּת — חַיָּיב, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בִּגְנֵיבָה קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי אִיסּוּר סְקִילָה. הָיָה מְגָרֵר וְיוֹצֵא, מְגָרֵר וְיוֹצֵא — פָּטוּר, שֶׁהֲרֵי אִיסּוּר שַׁבָּת וּגְנֵיבָה בְּאֵין כְּאֶחָד.
וְאַמַּאי? הָכָא נָמֵי, לֵימָא: הַגְבָּהָה צוֹרֶךְ הוֹצָאָה הִיא! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן שֶׁהִגְבִּיהוֹ עַל מְנָת לְהַצְנִיעוֹ, וְנִמְלַךְ עָלָיו וְהוֹצִיאוֹ.
וְכִי הַאי גַּוְונָא מִי חַיָּיב? וְהָאָמַר רַב סִימוֹן אָמַר רַבִּי אַמִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַמְפַנֶּה חֻפָּצִים מִזְּוִית לְזָוִית, וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶם וְהוֹצִיאָן — פָּטוּר, שֶׁלֹּא הָיְתָה עֲקִירָה מִשְּׁעָה רִאשׁוֹנָה לְכָךְ! לָא תֵּימָא עַל מְנָת לְהַצְנִיעוֹ, אֶלָּא אֵימָא עַל מְנָת לְהוֹצִיאוֹ, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּשֶׁעָמַד. עָמַד לְמַאי? אִי לְכַתֵּף — אוֹרְחֵיהּ הוּא! אֶלָּא בְּעוֹמֵד לָפוּשׁ. אֶבָל לְכַתֵּף מַאי?

דף לא:

פָּטוּר. אַדְּתָנֵי: הָיָה מְגָרֵר וְיוֹצֵא מְגָרֵר וְיוֹצֵא פָּטוּר, נִפְלוֹג וְנֵיתְנֵי בְּדִידַהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּעוֹמֵד לָפוּשׁ, אֲבָל לְכַתֵּף — פָּטוּר.
אֶלָּא: הָא מַנִּי — בֶּן עַזַּאי הִיא, דְּאָמַר: מְהַלֵּךְ כְּעוֹמֵד דָּמֵי. אֲבָל זוֹרֵק מַאי — פָּטוּר? נִיפְלוֹג [וְנֵיתְנֵי] בְּדִידַהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בִּמְהַלֵּךְ, אֲבָל זוֹרֵק — פָּטוּר!

מְגָרֵר וְיוֹצֵא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא אֵין דֶּרֶךְ הוֹצָאָה בְּכָךְ. קָא מַשְׁמַע לַן.
וּבְמַאי? אִי בְּרַבְרְבֵי — אוֹרְחֵיהּ הוּא. אִי בְּזוּטְרֵי — לָאו אוֹרְחֵיהּ הוּא. אֶלָּא בְּמִיצְעֵי.
וּדְאַפְּקֵיהּ לְהֵיכָא? אִי דְּאַפְּקֵיהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים — אִיסּוּר שַׁבָּת אִיכָּא, אִיסּוּר גְּנֵיבָה לֵיכָּא.
אִי דְּאַפְּקֵיהּ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד — אִיסּוּר גְּנֵיבָה אִיכָּא, אִיסּוּר שַׁבָּת — לֵיכָּא! לָא צְרִיכָא, דְּאַפְּקֵיהּ לְצִידֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים.
וּכְמַאן? אִי כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר צִידֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים כִּרְשׁוּת הָרַבִּים דָּמוּ — אִיסּוּר שַׁבָּת אִיכָּא, אִיסּוּר גְּנֵיבָה לֵיכָּא! אִי כְּרַבָּנַן דְּאָמְרִי צִידֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים לָאו כִּרְשׁוּת הָרַבִּים דָּמוּ — אִיסּוּר גְּנֵיבָה אִיכָּא, אִיסּוּר שַׁבָּת לֵיכָּא!
לְעוֹלָם כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְכִי אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר צִידֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים כִּרְשׁוּת הָרַבִּים דָּמוּ — הָנֵי מִילֵּי לְעִנְיַן חִיּוּבָא דְּשַׁבָּת, דְּזִימְנִין דְּדָחֲקִי רַבִּים וְעָיְילִי לְהָתָם. אֲבָל לְעִנְיַן מִיקְנָא — קָנֵי.
מַאי טַעְמָא — דְּהָא לָא שְׁכִיחִי רַבִּים.
רַב אָשֵׁי אָמַר: כְּגוֹן שֶׁצֵּירַף יָדוֹ לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה וְקִיבְּלוֹ. כִּדְרָבָא. דְּאָמַר רָבָא: יָדוֹ שֶׁל אָדָם חֲשׁוּבָה לוֹ כְּאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה. רַב אַחָא מַתְנִי הָכִי.
רָבִינָא מַתְנִי: לְעוֹלָם דְּאַפְּקֵיהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וּבִרְשׁוּת הָרַבִּים נָמֵי קָנָה, וְתַרְוַיְיהוּ בְּדִיּוּקָא דְּהָא מַתְנִיתִין קָמַיפַּלְגִי. דִּתְנַן: הָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא וּמֵת בִּרְשׁוּת בְּעָלִים — פָּטוּר. הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת בְּעָלִים וּמֵת — חַיָּיב.
רָבִינָא דַּיֵּיק מֵרֵישָׁא, רַב אַחָא דַּיֵּיק מִסֵּיפָא. רָבִינָא דַּיֵּיק מֵרֵישָׁא: הָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא וּמֵת בִּרְשׁוּת בְּעָלִים — פָּטוּר. טַעְמָא דְּמֵת בִּרְשׁוּת בְּעָלִים, הָא הוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת בְּעָלִים וָמֵת — חַיָּיב. רַב אַחָא דַּיֵּיק מִסֵּיפָא: הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ. הוֹצָאָה דּוּמְיָא דְּהַגְבָּהָה: מָה הַגְבָּהָה — דְּאָתֵי לִרְשׁוּתֵיהּ, אַף הוֹצָאָה נָמֵי — דְּאָתֵי לִרְשׁוּתֵיהּ.
לְרַב אַחָא קַשְׁיָא רֵישָׁא, לְרָבִינָא קַשְׁיָא סֵיפָא! רֵישָׁא לְרַב אַחָא לָא קַשְׁיָא: כַּמָּה דְּלָא אָתֵי לִרְשׁוּתֵיהּ, רְשׁוּת בְּעָלִים קָרֵינָא בֵּיהּ. סֵיפָא לְרָבִינָא לָא קַשְׁיָא: הוֹצָאָה דּוּמְיָא דְּהַגְבָּהָה לָא אָמְרִינַן.
הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ וְעַל אֲחוֹת אָבִיו כּוּ'. וּרְמִינְהוּ, אִלּוּ הֵן הַלּוֹקִין: הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ, וְעַל אֲחוֹת אָבִיו, וְעַל אֲחוֹת אִמּוֹ, וְעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְעַל אֵשֶׁת אָחִיו, וְעַל אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וְעַל הַנִּדָּה.

דף לב.

וְקַיְימָא לַן דְּאֵינוֹ לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם. אָמַר עוּלָּא, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בַּאֲחוֹתוֹ נַעֲרָה, כָּאן בַּאֲחוֹתוֹ בּוֹגֶרֶת.
אֲחוֹתוֹ בּוֹגֶרֶת נָמֵי, הָא אִיכָּא בּוֹשֶׁת וּפְגָם! בְּשׁוֹטָה. וְהָא אִיכָּא צַעֲרָא! בְּמְפוּתָּה.
הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, אֲפִילּוּ תֵּימָא אֲחוֹתוֹ נַעֲרָה, בִּיתוֹמָה וּמְפוּתָּה.

אַלְמָא קָסָבַר עוּלָּא: כָּל הֵיכָא דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי. מְנָא לֵיהּ לְעוּלָּא הָא? גְּמַר מֵחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ: מָה חוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי; אַף כֹּל הֵיכָא דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי.

מָה לְחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ — שֶׁכֵּן חַיָּיב בַּחֲמִשָּׁה דְּבָרִים. וְאִי מָמוֹנָא לְקוּלָּא — שֶׁכֵּן הוּתַּר מִכְּלָלוֹ בְּבֵית דִּין.

אֶלָּא גְּמַר מֵעֵדִים זוֹמְמִין: מָה עֵדִים זוֹמְמִין דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי; אַף כֹּל הֵיכָא דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי.

מָה לְעֵדִים זוֹמְמִין — שֶׁכֵּן אֵינָן צְרִיכִים הַתְרָאָה. וְאִי מָמוֹנָא לְקוּלָּא הוּא — שֶׁכֵּן לֹא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה!

אֶלָּא גְּמַר מִתַּרְוַיְיהוּ: מָה הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן, דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי; אַף כֹּל הֵיכָא דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי. מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן — שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד חָמוּר, וְאִי מָמוֹנָא לְקוּלָּא הוּא — שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד הַקַּל.

דף לב:

אֶלָּא עוּלָּא "תַּחַת" "תַּחַת" גְּמַר. כְּתִיב הָכָא: "תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ", וּכְתִיב הָתָם: "עַיִן תַּחַת עַיִן". מָה הָתָם — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי; אַף כֹּל הֵיכָא דְּאִיכָּא מָמוֹנָא וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲפִילּוּ תֵּימָא אֲחוֹתוֹ נַעֲרָה: כָּאן שֶׁהִתְרוּ בּוֹ, כָּאן שֶׁלֹּא הִתְרוּ בּוֹ.

אַלְמָא קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הֵיכָא דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת וְאַתְרוֹ בֵּיהּ — מִילְקָא לָקֵי, מָמוֹנָא לָא מְשַׁלֵּם. מְנָא לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן הָא? אָמַר קְרָא: "כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ", מִשּׁוּם רִשְׁעָה אַחַת אַתָּה מְחַיְּיבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם שְׁתֵּי רִשְׁעָיוֹת. וּסְמִיךְ לֵיהּ "אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ".

וַהֲרֵי חוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ, דְּאִיכָּא מָמוֹן וּמַלְקוֹת — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי! וְכִי תֵּימָא: הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ, אֲבָל אַתְרוֹ בֵּיהּ — מִילְקָא לָקֵי, מָמוֹנָא לָא מְשַׁלֵּם, וְהָאָמַר רַבִּי אַמֵּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִכָּהוּ הַכְּאָה שֶׁאֵין בָּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה — לוֹקֶה. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ, אַמַּאי לוֹקֶה? אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאַתְרוֹ בֵּיהּ, וְטַעְמָא — דְּלֵית בֵּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה, הָא אִית בֵּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה — מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם, מִילְקָא לָא לָקֵי!

כִּדְאָמַר רַבִּי אִילְעָא: בְּפֵירוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה עֵדִים זוֹמְמִין לְתַשְׁלוּמִין, הָכָא נָמֵי: בְּפֵירוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה חוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ לְתַשְׁלוּמִין. וְהֵיכָא אִיתְּמַר דְּרַבִּי אִילְעָא — אַהָא: מְעִידִין אָנוּ אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁחַיָּיב לַחֲבֵירוֹ מָאתַיִם זוּז, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין — לוֹקִין וּמְשַׁלְּמִין, שֶׁלֹּא הַשִּׁם

הַמְבִיאָן לִידֵי מַכּוֹת מְבִיאָן לִידֵי תַּשְׁלוּמִין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַמְשַׁלֵּם אֵינוֹ לוֹקֶה.

וְנֵימָא: כָּל הַלּוֹקֶה אֵינוֹ מְשַׁלֵּם! אָמַר רַבִּי אִילְעָא: בְּפֵירוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה עֵדִים זוֹמְמִין לְתַשְׁלוּמִין. הֵיכָן רִיבְּתָה תּוֹרָה? מִכְּדֵי כְּתִיב: "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו", "יָד בְּיָד" לְמָה לִי? דָּבָר הַנִּיתָּן מִיָּד לְיָד, וּמַאי נִיהוּ — מָמוֹן.

חוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ נָמֵי, מִכְּדֵי כְּתִיב: "כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לוֹ", "כֵּן יִנָּתֵן בּוֹ", לְמָה לִי? דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְתִינָה, וּמַאי נִיהוּ — מָמוֹן.

וְרַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּעוּלָּא? אִם כֵּן, בִּטַּלְתָּ "עֶרוַת אָחוֹתְךָ... לֹא תְגַלֶּה".

דף לג.

חוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ נָמֵי, אִם כֵּן בִּטַּלְתָּ "לֹא יוּסִיף פֶּן יוֹסִיף"! עֵדִים זוֹמְמִין נָמֵי, אִם כֵּן בִּטַּלְתָּ "וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרְשָׁע"! אֶלָּא: עֵדִים זוֹמְמִין, אֶפְשָׁר לְקַיּוֹמֵהּ בְּבֶן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה.

חוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ נָמֵי, אֵיכָא לְקַיּוֹמֵהּ כְּגוֹן שֶׁהִכָּהוּ הַכְּאָה שֶׁאֵין בָּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה.

אָחוֹתוֹ נָמֵי, אֵיכָא לְקַיּוֹמֵהּ בַּאֲחוֹתוֹ בּוֹגֶרֶת! אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן: הַאי "תַּחַת אֲשֶׁר עִינָּהּ" מְיַבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְאַבָּיֵי. דְּאָמַר אַבָּיֵי, אָמַר קְרָא: "תַּחַת אֲשֶׁר עִינָּהּ". הַאי "תַּחַת אֲשֶׁר עִינָּהּ", מִכְּלָל דְּאִיכָּא בּוֹשֶׁת וּפְגָם.

וְעוּלָּא? נָפְקָא לֵיהּ מִדְּרָבָא. דְּאָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא: "וְנָתַן הָאִישׁ הַשּׁוֹכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף", הֲנָאַת שְׁכִיבָה חֲמִשִּׁים, מִכְּלָל דְּאִיכָּא בּוֹשֶׁת וּפְגָם.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עֵדִים זוֹמְמִין מָמוֹנָא מְשַׁלְּמִי וּמִילְקָא לָא לָקֵי, מִשּׁוּם דְּלָאו בְּנֵי הַתְרָאָה נִינְהוּ. אָמַר רָבָא: תִּדַּע. נַיְתְרֵי בְּהוּ אֵימַת? נַיְתְרֵי בְּהוּ מֵעִיקָּרָא — אָמְרִי: אִישְׁתְּלִין. נַיְתְרֵי בְּהוּ בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה — פָּרְשִׁי וְלָא מַסְהֲדִי. נַיְתְרֵי בְּהוּ לְבַסּוֹף — מַאי דַּהֲוָה הֲוָה.

מַתְקִיף לַהּ אַבָּיֵי: וְנַיְתְרֵי בְּהוּ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר? מַתְקִיף לַהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: וְנַיְתְרֵי בְּהוּ מֵעִיקָּרָא וּנְרַמְּזֵי בְּהוּ רַמּוֹזֵי?

הֲדַר אָמַר אַבָּיֵי: לְאו מִילְּתָא הִיא דַּאֲמַרִי. אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ עֵדִים זוֹמְמִין צְרִיכִין הַתְרָאָה, כִּי לָא מַתְרִינַן בְּהוּ לָא קָטְלִינַן לְהוּ. מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּאִינְהוּ בָּעוּ קָטְלֵי בְּלָא הַתְרָאָה, וְאִינְהוּ בָּעוּ הַתְרָאָה? הָא בָּעֵינַן "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו", וְלֵיכָּא.

מַתְקִיף לַהּ רַב סַמָּא בְּרֵיהּ דְּרַב יִרְמְיָה: אֶלָּא מֵעַתָּה, בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה, דְּלָא מִ"כַּאֲשֶׁר זָמַם" קָא מִיתְרֵבֵי — לִיבְעֵי הַתְרָאָה! אָמַר קְרָא: "מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם", מִשְׁפַּט הַשָּׁוֶה לְכוּלְּכֶם.

רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: חוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ נָמֵי, מָמוֹנָא מְשַׁלֵּם וּמִילְקָא לָא לָקֵי, מַהָכָא:
”וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ”. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּמַצּוּת שֶׁבְּמִיתָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, דִּכְתִיב: ”וְאִם אָסוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּ נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ”.
הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ — אַמַּאי מִיקְטִיל? אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאַתְרוֹ בֵּיהּ, וּמוּתָּרָה לְדָבָר חָמוּר, הָוֵי מוּתָּרָה לְדָבָר הַקַּל. וְאָמַר רַחֲמָנָא ”וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ”.
מַתְקֵיף לַהּ, רַב אָשֵׁי: מִמַּאי דְּמוּתָּרָה לְדָבָר חָמוּר הָוֵי מוּתָּרָה לְדָבָר הַקַּל? דִּילְמָא לָא הָוֵי?! אִם תִּמְצָא לוֹמַר הָוֵי, מִמַּאי דְּמִיתָה חֲמוּרָה?

דף לג:

דִּילְמָא מַלְקוֹת חָמוּר? דְּאָמַר רַב: אִילְמָלֵי נִגְּדוּהּ לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה — פְּלַחוּ לְצַלְמָא! אֲמַר לֵיהּ רַב סַמָּא בְּרֵיהּ דְּרַב אַסִּי לְרַב אָשֵׁי, וְאָמְרִי לַהּ רַב סַמָּא בְּרֵיהּ דְּרַב אָשֵׁי לְרַב אָשֵׁי: וְלָא שָׁנֵי לָךְ בֵּין הַכָּאָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קְצָבָה לְהַכָּאָה שֶׁאֵין לָהּ קְצָבָה?
מַתְקֵיף לַהּ רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוֹד: הָנִיחָא לְרַבָּנַן דְּאָמְרִי נָפֶשׁ מַמָּשׁ, אֶלָּא לְרַבִּי דְּאָמַר מָמוֹן, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?
אֶלָּא אָמַר רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוֹד מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא, מַהָכָא: ”אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה”, וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁזֶּה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק, וְזֶה נֶהֱרָג? אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁחוֹבְשִׁין אוֹתוֹ, וְאִי מָיֵת — קָטְלִינַן לֵיהּ, וְאִי לָא מָיֵת — ”שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא”.
הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ — אַמַּאי מִיקְטִיל! אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאַתְרוֹ בֵּיהּ, וּמוּתָּרָה לְדָבָר חָמוּר, מוּתָּרָה לְדָבָר הַקַּל, וְאָמַר רַחֲמָנָא ”שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא”.
מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: מִמַּאי דְּמוּתָּרָה לְדָבָר חָמוּר הָוֵי מוּתָּרָה לְדָבָר הַקַּל? דִּילְמָא לָא הָוֵי! וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר הָוֵי, מִמַּאי דְּמִיתָה חֲמוּרָה? דִּילְמָא מַלְקוֹת חָמוּר? דְּאָמַר רַב: אִילְמָלֵי נִגְּדוּהּ לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, פְּלַחוּ לְצַלְמָא!
אֲמַר לֵיהּ רַב סַמָּא בְּרֵיהּ דְּרַב אַסִּי לְרַב אָשֵׁי, וְאָמְרִי לַהּ רַב סַמָּא בְּרֵיהּ דְּרַב אָשֵׁי לְרַב אָשֵׁי: וְלָא שָׁנֵי לָךְ בֵּין הַכָּאָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קְצָבָה לְהַכָּאָה שֶׁאֵין לָהּ קְצָבָה?
מַתְקֵיף לַהּ רַב מָרִי: מִמַּאי דִּבְמִזִּיד, ”וְנִקָּה” — מִקְּטָלָא? דִּילְמָא בִּשּׁוֹגֵג, ”וְנִקָּה” — מִגְּלוּת? קַשְׁיָא.
רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: הָא מַנִּי — רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם. אִי רַבִּי מֵאִיר — אֲפִילּוּ בְּתוֹ נָמֵי!
וְכִי תֵּימָא: רַבִּי מֵאִיר, לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם — אִית לֵיהּ, מֵת וּמְשַׁלֵּם — לֵית לֵיהּ, וְלָא? וְהָתַנְיָא: גָּנַב וְטָבַח בְּשַׁבָּת, גָּנַב וְטָבַח לַעֲבוֹדָה זָרָה, גָּנַב שׁוֹר הַנִּסְקָל וּטְבָחוֹ — מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין!

הָא אִיתְּמַר עָלָהּ, אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לַהּ: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, רַבִּי אָבִין וְרַבִּי אִילְעָא וְכֹל חֲבוּרְתָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרִי: בְּטוֹבֵחַ עַל יְדֵי אַחֵר.

וְכִי זֶה חוֹטֵא וְזֶה מְתְחַיֵּיב? אָמַר רָבָא, אָמַר רַחֲמָנָא: "וּטְבָחוֹ אוֹ מָכְרוֹ", מָה מְכִירָה עַל יְדֵי אַחֵר, אַף טְבִיחָה עַל יְדֵי אַחֵר.

דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "אוֹ" — לְרַבּוֹת אֶת הַשָּׁלִיחַ. דְּבֵי חִזְקִיָּה תָּנָא: "תַּחַת" — לְרַבּוֹת אֶת הַשָּׁלִיחַ.

מַתְקֵיף לַהּ מָר זוּטְרָא: מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּאִילּוּ עֲבַד אִיהוּ לָא מִיחַיַּיב, וְעָבֵיד שְׁלִיחַ וּמִחַיַּיב? אִיהוּ, לָאו מִשּׁוּם דְּלָא מִיחַיַּיב, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקָם לֵיהּ בְּדַרְבָּה מִינַּיְיהוּ.

אִי בְּטוֹבֵחַ עַל יְדֵי אַחֵר, מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנַן דְּפָטְרִי? מַאן חָכְמִים —

דף לד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה — לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה. הָתִינַח עֲבוֹדָה זָרָה וְשׁוֹר הַנִּסְקָל, אֶלָּא שְׁחִיטַת שַׁבָּת — שְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא! דִּתְנַן: הַשּׁוֹחֵט בְּשַׁבָּת וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ — שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה!

סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר. דְּתַנְיָא: הַמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג — יֹאכַל, בְּמֵזִיד — לֹא יֹאכַל, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג — יֹאכַל לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּמֵזִיד — לֹא יֹאכַל עוֹלְמִית. רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג — יֵאָכֵל לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לָאֲחֵרִים וְלֹא לוֹ, בְּמֵזִיד — לֹא יֵאָכֵל עוֹלְמִית, לֹא לוֹ וְלֹא לָאֲחֵרִים.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר? כִּדְדָרֵישׁ רַבִּי חִיָּיא אַפִּיתְחָא דְּבֵי נְשִׂיאָה: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם", מָה קוֹדֶשׁ אָסוּר בַּאֲכִילָה — אַף מַעֲשֶׂה שַׁבָּת אָסוּרִין בַּאֲכִילָה. אִי: מָה קוֹדֶשׁ אָסוּר בַּהֲנָאָה — אַף מַעֲשֶׂה שַׁבָּת אָסוּר בַּהֲנָאָה! תַּלְמוּד לוֹמַר: "לָכֶם" — שֶׁלָּכֶם יְהֵא.

יָכוֹל אֲפִילּוּ בְּשׁוֹגֵג? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת", בְּמֵזִיד אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא בְּשׁוֹגֵג.

פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָמַר: מַעֲשֶׂה שַׁבָּת דְּאוֹרָיְיתָא, וְחַד אָמַר: דְּרַבָּנַן. מַאן דְּאָמַר דְּאוֹרָיְיתָא — כְּדַאֲמַרַן, מַאן דְּאָמַר דְּרַבָּנַן — אָמַר קְרָא: "קֹדֶשׁ הִיא", הִיא קוֹדֶשׁ, וְאֵין מַעֲשֶׂיהָ קוֹדֶשׁ.

וּלְמַאן דְּאָמַר דְּרַבָּנַן, מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנַן דְּפָטְרִי? כִּי קָא פָּטְרִי רַבָּנַן אַשְּׁאָרָא.

טוֹבֵחַ לַעֲבוֹדָה זָרָה, כֵּיוָן דְּשָׁחַט בֵּיהּ פּוּרְתָּא — אִיתְּסַר לֵיהּ, אִידַּךְ כִּי קָא טָבַח, לְאוּ דְּמָרֵיהּ קָא טָבַח! אָמַר רָבָא: בְּאוֹמֵר בִּגְמַר זְבִיחָה הוּא עוֹבְדָהּ.

שׁוֹר הַנִּסְקָל, לָאו דִּידֵיהּ הוּא דְּקָטָבַח! אָמַר רַבָּה: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן שֶׁמְּסָרוֹ לְשׁוֹמֵר, וְהִזִּיק בְּבֵית שׁוֹמֵר, וְנִגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית שׁוֹמֵר, וּגְנָבוֹ גַּנָּב מִבֵּית שׁוֹמֵר.
וְרַבִּי מֵאִיר, סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יַעֲקֹב, וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יַעֲקֹב דְּאָמַר: אַף מְשֻׁנֶּגְמַר דִּינוֹ הֶחְזִירוֹ שׁוֹמֵר לְבָעָלָיו — מוּחְזָר. וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן — כְּמָמוֹן דָּמֵי.
רַבָּה אָמַר: לְעוֹלָם בְּטוֹבֵחַ עַל יְדֵי עַצְמוֹ,

דף לד:

וְרַבִּי מֵאִיר, לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם אִית לֵיהּ, מֵת וּמְשַׁלֵּם לֵית לֵיהּ. וְשָׁאנֵי הָנֵי, דְּחִידּוּשׁ הוּא שֶׁחִידְּשָׁה תּוֹרָה בִּקְנָס, אַף עַל גַּב דְּמִיקְּטִיל — מְשַׁלֵּם. וְאַזְדָּא רַבָּה לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַבָּה: הָיָה גָּדֵי גָּנוּב לוֹ, וּטְבָחוֹ בְּשַׁבָּת — חַיָּיב, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בִּגְנֵיבָה קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי אִיסּוּר שַׁבָּת. גָּנַב וְטָבַח בְּשַׁבָּת — פָּטוּר, שֶׁאִם אֵין גְּנֵיבָה, אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה.
וְאָמַר רַבָּה: הָיָה גָּדֵי גָּנוּב לוֹ וּטְבָחוֹ בַּמַּחֲתֶרֶת — חַיָּיב, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בִּגְנֵיבָה קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי אִיסּוּר מַחְתֶּרֶת. גָּנַב וְטָבַח בַּמַּחֲתֶרֶת — פָּטוּר, שֶׁאִם אֵין גְּנֵיבָה, אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה.
וּצְרִיכָא. דְּאִי אַשְׁמְעִינַן שַׁבָּת — מִשּׁוּם דְּאִיסּוּרָהּ אִיסּוּר עוֹלָם. אֲבָל מַחְתֶּרֶת, דְּאִיסּוּר שָׁעָה הוּא — אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן מַחְתֶּרֶת — מִשּׁוּם דְּמַחְתַּרְתּוֹ זוֹ הִיא הַתְרָאָתוֹ. אֲבָל שַׁבָּת, דְּבָעֵיָא הַתְרָאָה — אֵימָא לָא, צְרִיכָא.
אָמַר רַב פָּפָּא: הָיְתָה פָּרָה גְּנוּבָה לוֹ, וּטְבָחָהּ בְּשַׁבָּת — חַיָּיב, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בִּגְנֵיבָה קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי אִיסּוּר שַׁבָּת. הָיְתָה פָּרָה שְׁאוּלָה לוֹ, וּטְבָחָהּ בְּשַׁבָּת — פָּטוּר. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: רַב פָּפָּא, פָּרָה אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן?!
אֲמַר לֵיהּ: רַב פָּפָּא, שְׁאוּלָה אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא, הוֹאִיל וְאָמַר רַב פָּפָּא: מְשַׁעַת מְשִׁיכָה הוּא דְּאִתְחַיַּיב לֵיהּ בְּמִזּוֹנוֹתֶיהָ, הָכָא נָמִי: מִשְּׁעַת שְׁאֵלָה אִתְחַיַּיב בְּאוּנְסֶיהָ. קָא מַשְׁמַע לַן.
אָמַר רָבָא: הִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן פָּרָה שְׁאוּלָה — מִשְׁתַּמְּשִׁין בָּהּ כָּל יְמֵי שְׁאֵלָתָהּ, מֵתָה — אֵין חַיָּיבִין בְּאוֹנְסָהּ. כִּסְבוּרִין שֶׁל אֲבִיהֶם הִיא וּטְבָחוּהָ וַאֲכָלוּהָ — מְשַׁלְּמִין דְּמֵי בָשָׂר בְּזוֹל.
הִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן אַחֲרִיוּת נְכָסִים — חַיָּיבִין לְשַׁלֵּם.
אִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַרִישָׁא, וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא. מַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַרִישָׁא, כָּל שֶׁכֵּן אַסֵּיפָא — וּפְלִיגָא דְּרַב פָּפָּא. וּמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא, אֲבָל אַרִישָׁא לָא — וְהַיְינוּ דְּרַב פָּפָּא.

בִּשְׁלָמָא רַבִּי יוֹחָנָן לָא אָמַר כְּרֵישׁ לָקִישׁ, דְּקָא מוֹקֵים לָהּ כְּרַבָּנַן. אֶלָּא רֵישׁ לָקִישׁ מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן? אָמַר לָךְ: כֵּיוָן דְּאֵילּוּ אַתְרוֹ בֵּיהּ — פָּטוּר, כִּי לָא אַתְרוֹ בֵּיהּ — נָמֵי פָּטוּר.

וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ. דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: חַיָּיבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין, וְחַיָּיבֵי מַלְקִיּוֹת שׁוֹגְגִין וְדָבָר אַחֵר — רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חַיָּיב, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: פָּטוּר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חַיָּיב — דְּהָא לָא אַתְרוֹ בֵּיהּ. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר פָּטוּר — כֵּיוָן דְּאֵילּוּ אַתְרוֹ בֵּיהּ — פָּטוּר, כִּי לָא אַתְרוֹ בֵּיהּ — נָמֵי פָּטוּר.

אֵיתִיבֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: "וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ",

דף לה.

מַאי לָאו, אָסוֹן מַמָּשׁ! לָא, דִּין אָסוֹן. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: "וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ", מַאי לָאו, דִּין אָסוֹן? לֹא, אָסוֹן מַמָּשׁ.

אָמַר רָבָא: וּמִי אִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר חַיָּיבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין חַיָּיבִים? וְהָא תָּנָא דְּבֵי חִזְקִיָּה: "מַכֵּה אָדָם" וּ"מַכֵּה בְהֵמָה" —

מָה מַכֵּה בְהֵמָה לֹא חִילְּקָתְּ בּוֹ בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין מִתְכַּוֵּין לְשֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין, בֵּין דֶּרֶךְ יְרִידָה לְדֶרֶךְ עֲלִיָּיה לְפוֹטְרוֹ מָמוֹן, אֶלָּא לְחַיְּיבוֹ מָמוֹן — אַף מַכֵּה אָדָם לֹא תַּחֲלוֹק בּוֹ בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין מִתְכַּוֵּין לְשֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין, בֵּין דֶּרֶךְ יְרִידָה לְדֶרֶךְ עֲלִיָּיה — לְחַיְּיבוֹ מָמוֹן, אֶלָּא לְפוֹטְרוֹ מָמוֹן.

אֶלָּא, כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר: חַיָּיבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּפְטוּרִין. כִּי פְּלִיגִי, בְּחַיָּיבֵי מַלְקוֹת שׁוֹגְגִין וְדָבָר אַחֵר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חַיָּיבִי: חַיָּיבֵי מִיתוֹת אִיתַּקּוּשׁ, חַיָּיבֵי מַלְקִיּוֹת לָא אִיתַּקּוּשׁ. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר פָּטוּר: בְּפֵירוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה חַיָּיבֵי מַלְקִיּוֹת כְּחַיָּיבֵי מִיתוֹת.

הֵיכָן רִיבְּתָה תּוֹרָה? אָמַר אַבָּיֵי: אָתְיָא "רָשָׁע" "רָשָׁע". רָבָא אָמַר אָתְיָא "מַכֵּה" "מַכֵּה". אָמַר לֵיהּ רַב פַּפָּא לְרָבָא: הֵי "מַכֵּה"? אִילֵימָא "וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת" — הַאי בְּקַטְלָא כְּתִיב! אֶלָּא הַאי "מַכֵּה": "מַכֵּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ וְכַאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לוֹ".

וְהַאי לָאו "מַכֵּה" הִיא! אֱנַן הַכָּאָה הַכָּאָה קָאָמְרִינַן. וְהָא כִּי כְּתִיב — בְּחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ הוּא דִּכְתִיב, וְחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ בַּר תַּשְׁלוּמִין הוּא! אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְהַכָּאָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה — תְּנֵהוּ עִנְיָן לְהַכָּאָה שֶׁאֵין בָּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה.

דף לה:

סוֹף סוֹף לָאו בַּר תַּשְׁלוּמִין הוּא? לָא צְרִיכָא, דְּבַהֲדֵי דְּמַחְיֵיהּ, קָרַע שִׁירָאִין דִּילֵיהּ.
אֲמַר לֵיהּ רַב חִיָּיא לְרָבָא: וּלְתַנָּא דְּבֵי חִזְקִיָּה דְּאָמַר "מַכֵּה אָדָם" וּ"מַכֵּה בְהֵמָה", מִמַּאי דְּבָחוֹל כְּתִיב וְלֵיכָּא לְאִיפְּלוֹגֵי, דִּלְמָא בְּשַׁבָּת כְּתִיב דְּבִבְהֵמָה גּוּפַהּ אִיכָּא לְאִיפְּלוֹגֵי!
לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת". הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ, מַכֵּה אָדָם אַמַּאי יוּמָת? אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאַתְרוֹ בֵּיהּ. וְאִי בְּשַׁבָּת, מַכֵּה בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה?! אֶלָּא לָאו בְּחוֹל.
אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: לְרַבָּה דְּאָמַר חִידּוּשׁ הוּא שֶׁחִידְּשָׁה תּוֹרָה בְּקָנָס, וְאַף עַל גַּב דְּמִיקְּטִיל, מְשַׁלֵּם, מַתְנִיתִין כְּמַאן מוֹקֵים לַהּ? אִי כְּרַבִּי מֵאִיר, קַשְׁיָא בִּתּוֹ! אִי כְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה, קַשְׁיָא אֲחוֹתוֹ! אִי כְּרַבִּי יִצְחָק, קַשְׁיָא מַמְזֶרֶת!
הָנִיחָא אִי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן — הוּא נָמֵי מְתָרֵץ לַהּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן. אֶלָּא אִי סָבַר כְּרֵישׁ לָקִישׁ, הֵיכִי מְתָרֵץ לַהּ? עַל כָּרְחָךְ כְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לֵיהּ.
אֲמַר לֵיהּ רַב מַתְנָא לְאַבָּיֵי, לְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמַר: בְּפֵירוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה חַיָּיבֵי מַלְקִיּוֹת כְּחַיָּיבֵי מִיתוֹת, מַאן תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵיהּ דְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה? אִי רַבִּי מֵאִיר, אִי רַבִּי יִצְחָק.
תָּנוּ רַבָּנָן: עֲרָיוֹת וּשְׁנִיּוֹת לַעֲרָיוֹת — אֵין לָהֶן לֹא קָנָס וְלֹא פִּיתּוּי. הַמְּאֻנֶּשֶׂת — אֵין לָהּ לֹא קָנָס וְלֹא פִּיתּוּי. אַיְילוֹנִית — אֵין לָהּ לֹא קָנָס וְלֹא פִּיתּוּי, וְהַיּוֹצֵאת מִשּׁוּם שֵׁם רָע — אֵין לָהּ לֹא קָנָס וְלֹא פִּיתּוּי.
מַאי "עֲרָיוֹת" וּמַאי "שְׁנִיּוֹת לַעֲרָיוֹת"? אִילֵימָא "עֲרָיוֹת" —

דף לו.

עֲרָיוֹת מַמָּשׁ, "שְׁנִיּוֹת" — מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא חַזְיָא לֵיהּ, אַמַּאי אֵין לָהֶן קָנָס? אֶלָּא: "עֲרָיוֹת" — חַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין, "שְׁנִיּוֹת" — חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת. אֲבָל חַיָּיבֵי לָאוִין יֵשׁ לָהֶן קָנָס, וּמַנִּי שִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי הִיא.
אִיכָּא דְּאָמְרִי "עֲרָיוֹת" — חַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין וְחַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת, "שְׁנִיּוֹת" — חַיָּיבֵי לָאוִין. מַנִּי — רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא הִיא.
הַמְּאֻנֶּשֶׂת אֵין לָהּ לֹא קָנָס וְלֹא פִּיתּוּי. הָא קְטַנָּה בְּעַלְמָא — אִית לַהּ. מַנִּי — רַבָּנַן הִיא דְּאָמְרִי: קְטַנָּה יֵשׁ לָהּ קָנָס, אֵימָא סֵיפָא: אַיְילוֹנִית אֵין לָהּ לֹא קָנָס וְלֹא פִּיתּוּי. אֲתָאן לְרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: קְטַנָּה אֵין לָהּ קָנָס, וְהָא מְקַטְנוּתָהּ יָצְתָה לְבֶגֶר. רֵישָׁא רַבָּנַן וְסֵיפָא רַבִּי מֵאִיר!

וְכִי תֵּימָא: כּוּלַּהּ רַבִּי מֵאִיר הִיא, וּבְמָמְאֶנֶת סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּמִי סָבַר לַהּ? וְהָתַנְיָא: עַד מָתַי הַבַּת מְמָאֶנֶת — עַד שֶׁתְּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּרְבֶּה שָׁחוֹר עַל הַלָּבָן.

אֶלָּא: רַבִּי יְהוּדָה הִיא, וּבְקַטַנָּה סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר. וּמִי סָבַר לַהּ? וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְאִם אִיתָא, "זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה" מִיבְּעֵי לֵיהּ! הַאי תַּנָּא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר בַּחֲדָא, וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּחֲדָא.

רַפְרָם אָמַר: מַאי "מְמָאֶנֶת" — הָרְאוּיָה לְמָאֵן. וְלֵיתְנֵי קְטַנָּה! קַשְׁיָא.

אַיְילוֹנִית אֵין לָהּ לֹא קְנָס וְלֹא פִּיתּוּי. וּרְמִינְהִי: הַחֵרֶשֶׁת וְהַשּׁוֹטָה וְהָאַיְילוֹנִית — יֵשׁ לָהֶן קְנָס, וְיֵשׁ לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִים. וְהָא, מַאי רוּמְיָא? הָא רַבִּי מֵאִיר, הָא רַבָּנַן! וּדְקָאָרֵי לַהּ, מַאי קָאָרֵי לַהּ!

מְשׁוּם דְּאִית לֵיהּ לְמֵירְמָא אַחֲרִיתִי עִילָּוֵיהּ: הַחֵרֶשֶׁת וְהַשּׁוֹטָה וְהַבּוֹגֶרֶת וּמוּפֶּכֶת עֵץ — אֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִים. הַסּוֹמָא וְאַיְילוֹנִית — יֵשׁ לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִים. סוֹמְכוֹס אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: סוֹמָא אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, לָא קַשְׁיָא: הָא רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אִימַּר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל הֵיכָא דְּקָא טָעֲנָה אִיהִי, הֵיכָא דְּלָא קָא טָעֲנָה אִיהִי, מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ? אִין, כֵּיוָן דְּאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְהֵימְנָא, כְּגוֹן זוֹ "פְּתַח פִּיךְ לְאִלֵּם" הוּא.

וְהַבּוֹגֶרֶת אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים. וְהָאָמַר רַב: בּוֹגֶרֶת, נוֹתְנִין לָהּ לַיְלָה הָרִאשׁוֹן!

דף לו:

אִי דְּקָא טָעֲנַת דָּמִים — הָכִי נָמֵי. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — דְּקָטָעֲיִן טַעֲנַת פָּתַח פָּתוּחַ. סוֹמְכוֹס אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: סוֹמָא אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים. מַאי טַעְמָא דְּסוֹמְכוֹס? אָמַר רַבִּי זֵירָא: מִפְּנֵי שֶׁנֶּחְבָּטָת עַל גַּבֵּי קַרְקַע. כּוּלְּהוּ נָמֵי חַבּוֹטֵי מִיחַבְּטִי? כּוּלְּהוּ, רוֹאוֹת וּמַרְאוֹת לְאָמָן. זוֹ, אֵינָהּ רוֹאָה וְאֵינָהּ מַרְאָה לְאָמָּהּ.

וְהַיּוֹצֵאת מְשׁוּם שֵׁם רָע אֵין לָהּ לֹא קְנָס וְלֹא פִּיתּוּי. הַיּוֹצֵאת מְשׁוּם שֵׁם רָע — בַּת סְקִילָה הִיא! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הָכִי קָאָמַר: מִי שֶׁיָּצָא עָלֶיהָ שֵׁם רַע בְּיַלְדוּתָהּ — אֵין לָהּ לֹא קְנָס וְלֹא פִּיתּוּי.

אָמַר רַב פָּפָּא, שְׁמַע מִינַּהּ: הַאי שְׁטָרָא רִיעָא לָא מַגְבִּינַן בֵּיהּ. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּנָפַק קַלָּא עָלֶיהָ דִּשְׁטָרָא (דְּ)זַיְיפָא הוּא, דִּכְווֹתָהּ הָכָא, דְּנָפַק עָלַהּ קַלָּא דְּזַנַּאי, וְהָא אָמַר רָבָא: יָצָא לָהּ שֵׁם מְזַנָּה בָּעִיר — אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ.

אֶלָּא דַּאֲתוֹ בֵּי תְּרֵי וְאָמְרִי: לְדִידְהוּ תְּבַעְתַּנְהִי בְּאִיסּוּרָא. דִּכְוָותַהּ הָכָא: דַּאֲתוֹ בֵּי תְּרֵי וְאָמְרִי: לְדִידְהוּ אֲמַר לְהוּ: ״זַיְיפוּ לִי״. בִּשְׁלָמָא הָתָם — שְׁכִיחִי פְּרוּצִין. אֶלָּא הָכָא, אִם הוּא הוּחְזַק, כָּל יִשְׂרָאֵל מִי הוּחְזְקוּ? הָכָא נָמֵי: כֵּיוָן דְּקָא מְהַדַּר אַזְיוּפָא, אֵימַר, זַיּוֹפֵי זַיֵּיף וּכְתַב.

מַתְנִי׳ וְאֵלּוּ שֶׁאֵין לָהֶן קְנָס: הַבָּא עַל הַגִּיּוֹרֶת וְעַל הַשִּׁבּוּיָה וְעַל הַשִּׁפְחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, יְתֵירוֹת עַל בְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁבּוּיָה שֶׁנִּפְדֵּית — הֲרֵי הִיא בִּקְדוּשָּׁתָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁגְּדוֹלָה.

הַבָּא עַל בִּתּוֹ, עַל בַּת בִּתּוֹ, עַל בַּת בְּנוֹ, עַל בַּת אִשְׁתּוֹ, עַל בַּת בְּנָהּ, עַל בַּת בִּתָּהּ — אֵין לָהֶן קְנָס, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁמִּיתָתָן בִּידֵי בֵּית דִּין. וְכָל הַמִּתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ אֵין מְשַׁלֵּם מָמוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאִם לֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ״.

גְּמָ׳ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי דּוֹסָא אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה — הָא דַּאֲמַרַן. רַבִּי דּוֹסָא, דְּתַנְיָא: שִׁבּוּיָה — אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה, דִּבְרֵי רַבִּי דּוֹסָא. אָמַר רַבִּי דּוֹסָא: וְכִי מָה עָשָׂה לָהּ עֶרְבִי הַלָּז? וְכִי מִפְּנֵי שֶׁמִּיעֵךְ לָהּ בֵּין דַּדֶּיהָ, פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה?

אָמַר רַבָּה: דִּלְמָא לָא הִיא, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הָכָא, אֶלָּא שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׁכָּר? אֲבָל הָתָם — כְּרַבָּנַן סְבִירָא לֵיהּ. אִי נָמֵי: עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי דּוֹסָא הָתָם, אֶלָּא בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן. אֲבָל קְנָס דְּאוֹרָיְיתָא — כְּרַבָּנַן סְבִירָא לֵיהּ.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְטַעְמַיְיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה הָכָא, שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׁכָּר הוּא? וְהָא תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁבּוּיָה שֶׁנִּשְׁבֵּית — הֲרֵי הִיא בִּקְדוּשָּׁתָהּ, אֲפִילּוּ בַּת עֶשֶׂר שָׁנִים — כְּתוּבָּתָהּ מָאתַיִם. וְהָתָם מַאי ״שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׁכָּר״ אִיכָּא? הָתָם נָמֵי, דִּלְמָא מִימַנְעִי וְלָא נָסְבִי לַהּ.

וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה בִּקְדוּשָּׁתָהּ קַיְימָה? וְהָתַנְיָא: הַפּוֹדֶה אֶת הַשִּׁבּוּיָה — יִשָּׁאֶנָּה. מֵעִיד בָּהּ — לֹא יִשָּׁאֶנָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִשָּׁאֶנָּה! הָא גּוּפָהּ קַשְׁיָא, אָמְרַתְּ: הַפּוֹדֶה אֶת הַשִּׁבּוּיָה — יִשָּׁאֶנָּה, וְהָדַר תְּנָא: מֵעִיד בָּהּ — לֹא יִשָּׁאֶנָּה. מִשּׁוּם דְּמֵעִיד בָּהּ לֹא יִשָּׁאֶנָּה?!

הָא לָא קַשְׁיָא, הָכִי קָאָמַר: הַפּוֹדֶה אֶת הַשִּׁבּוּיָה וּמֵעִיד בָּהּ — יִשָּׁאֶנָּה, מֵעִיד בָּהּ כְּדֵי — לֹא יִשָּׁאֶנָּה.

מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא לְרַבִּי יְהוּדָה! אָמַר רַב פָּפָּא, אֵימָא: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יִשָּׁאֶנָּה. רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לְעוֹלָם כִּדְקָתָנֵי, רַבִּי יְהוּדָה לְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנַן קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי — בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יִשָּׁאֶנָּה, אֶלָּא לְדִידְכוּ — בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִשָּׁאֶנָּה מִבְּעֵי לֵיהּ!

וְרַבָּנַן: הַפּוֹדֶה אֶת הַשְּׁבוּיָה וּמֵעִיד בָּהּ יִשָּׂאֶנָּה — לָא שָׁדֵי אִינִישׁ זוּזֵי בִּכְדֵי. מֵעִיד בָּהּ כְּדֵי לֹא יִשָּׂאֶנָּה — שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בָּהּ.
רָמֵי לֵיהּ רַב פָּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל לְרַב יוֹסֵף:

דף לז.

וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה בַּקְּדוּשְׁתַּהּ קָיְימָא? וְהָתַנְיָא: הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּירָה וְרָאֲתָה דָּם, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דַּיָּהּ שְׁעָתָהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הֲרֵי הִיא כְּכָל הַנָּשִׁים, וּמְטַמְּאָה מֵעֵת לְעֵת, וּמַפְקִידָהּ לִפְקִידָה.
וּצְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד.
אָמַר לֵיהּ: גִּיּוֹרֶת אַשְׁבּוּיָהּ קָא רָמֵית? גִּיּוֹרֶת לָא מְנַטְּרָא נַפְשַׁהּ, שְׁבוּיָה מְנַטְּרָא נַפְשַׁהּ.
וּרְמִי שְׁבוּיָה אַשְׁבּוּיָהּ, דְּתַנְיָא: הַגִּיּוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַשִּׁפְחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ יְתֵירוֹת עַל בְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד. אִשְׁתְּמִיק.
אָמַר לֵיהּ: מִידֵּי שְׁמִיעַ לָךְ בְּהָא? אָמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, שֶׁרָאוּהָ שֶׁנִּבְעֲלָה. אִי הָכִי מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי? אָמַר רַבָּה, קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי: אִשָּׁה מְזַנָּה מִשֶּׁמֻּשֶׁת בְּמוֹךְ, שְׁלֹא תִּתְעַבֵּר.
בְּשִׁלְמָא גִּיּוֹרֶת, כֵּיוָן דְּדַעְתַּהּ לְאִינַּיּוֹרֵי מְנַטְּרָא נַפְשַׁהּ. שְׁבוּיָה נָמֵי, דְּלָא יָדְעָה הֵיכָא מַמְטוּ לָהּ. שִׁפְחָה נָמֵי, דְּשָׁמְעָה מִפִּי מָרָהּ. אֶלָּא יוֹצְאָה בְּשֵׁן וְעַיִן, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?
וְכִי תֵּימָא כֹּל מִמֵּילָא לָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי אֲנוּסָה וּמְפוּתָּה, דְּמִמֵּילָא, וְתַנְיָא: אֲנוּסָה וּמְפוּתָּה צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד!
אֶלָּא אָמַר רַבָּה: קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי: אִשָּׁה מְזַנָּה מִתְהַפֶּכֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר. וְאִידַּךְ? חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא לֹא נֶהֱפְכָה יָפֶה יָפֶה.
שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ וְכוּ'. וְהָא מֵהָכָא נָפְקָא? מֵהָתָם נָפְקָא: "כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ", מִשּׁוּם רִשְׁעָה אַחַת אַתָּה מְחַיְּיבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם שְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת!
חֲדָא בְּמִיתָה וּמָמוֹן, וַחֲדָא בְּמַלְקוֹת וּמָמוֹן. וּצְרִיכָא: דְּאִי אַשְׁמְעִינַן מִיתָה וּמָמוֹן, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא אִיבּוּד נְשָׁמָה, אֲבָל מַלְקוֹת וּמָמוֹן, דְּלֵיכָּא אִיבּוּד נְשָׁמָה, אֵימָא לָא.
וְאִי אַשְׁמְעִינַן מַלְקוֹת וּמָמוֹן, מִשּׁוּם דְּלָא חָמִיר אִיסּוּרֵיהּ. אֲבָל מִיתָה וּמָמוֹן, דַּחֲמִיר אִיסּוּרֵיהּ, אֵימָא לָא. צְרִיכָא.
וּלְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם, תִּרְתֵּי לְמָה לִי? חֲדָא בְּמִיתָה וּמָמוֹן,

דף לז:

וַחֲדָא בְּמִיתָה וּמַלְקוֹת. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן מִיתָה וּמָמוֹן, מִשּׁוּם דַּחֲדָא בְּגוּפֵּיהּ וַחֲדָא בְּמָמוֹנֵיהּ לָא עָבְדִינַן. אֲבָל בְּמִיתָה וּמַלְקוֹת, דְּאִידֵּי וְאִידֵּי בְּגוּפֵּיהּ, אֵימָא מִיתָה אֲרִיכְתָּא הִיא, וְנַעֲבֵיד בֵּיהּ.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן מִיתָה וּמַלְקוֹת, דְּתַרְתֵּי בְּגוּפֵּיהּ לָא עָבְדִינַן. אֲבָל מִיתָה וּמָמוֹן, דַּחֲדָא בְּגוּפֵּיהּ וַחֲדָא בְּמָמוֹנֵיהּ, אֵימָא נַעֲבֵיד בֵּיהּ. צְרִיכָא.

”וְלֹא תִקְחוּ כוֹפֶר לְנֶפֶשׁ רוֹצֵחַ“ לְמָה לִי? דְּאָמַר רַחֲמָנָא: לָא תִּשְׁקוֹל מָמוֹנָא מִינַּיהּ וְתִפְטְרֵיהּ מִקְּטָלָא. ”לֹא תִקְחוּ כוֹפֶר לָנוּס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ“ לְמָה לִי? דְּאָמַר רַחֲמָנָא: לָא תִּשְׁקוֹל מָמוֹנָא מִינַּיהּ וְתִפְטְרֵיהּ מִן גָּלוּת.

וּתְרֵי קְרָאֵי לְמָה לִי! חַד בְּשׁוֹגֵג וְחַד בְּמֵזִיד. וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן מֵזִיד, מִשּׁוּם דַּחֲמִיר אִיסּוּרֵיהּ. אֲבָל שׁוֹגֵג, דְּלָא חֲמִיר אִיסּוּרֵיהּ — אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן שׁוֹגֵג, מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא אִיבּוּד נְשָׁמָה. אֲבָל מֵזִיד, דְּאִיכָּא אִיבּוּד נְשָׁמָה — אֵימָא לָא. צְרִיכָא.

”וְלָאָרֶץ לֹא יְכוּפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שׁוּפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שׁוֹפְכוֹ“ לְמָה לִי?

מְבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: מִנַּיִן שֶׁאִם נִתְעָרְפָה עֲגָלָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הַהוֹרֵג, מִנַּיִן שֶׁאֵין פּוֹטְרִין אוֹתוֹ — שֶׁנֶּאֱמַר: ”וְלָאָרֶץ לֹא יְכוּפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שׁוּפַּךְ בָּהּ וְגוֹ׳“.

”וְאַתָּה תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ“ לְמָה לִי? מִיבְּעֵי לֵיהּ, לְכִדְתַנְיָא: מִנַּיִן לְמוּמָתִים בְּסַיִיף שֶׁהוּא מִן הַצַּוָּאר — תַּלְמוּד לוֹמַר: ”וְאַתָּה תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ“ — הוּקְשׁוּ כָּל שׁוֹפְכֵי דָמִים לְעֶגְלָה עֲרוּפָה, מַה לְהַלָּן מִן הַצַּוָּאר — אַף שׁוֹפְכֵי דָמִים מִן הַצַּוָּאר.

אִי מָה לְהַלָּן בְּקוֹפִיץ וּמְמוּל עוֹרֶף, אַף כָּאן בְּקוֹפִיץ וּמְמוּל עוֹרֶף? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, אָמַר קְרָא: ”וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ“, בְּרוֹר לוֹ מִיתָה יָפָה.

”כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יָחֳרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה“ לְמָה לִי? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: מִנַּיִן לַיּוֹצֵא לִיהָרֵג, וְאָמַר אֶחָד ”עֶרְכּוֹ עָלַי“, מִנַּיִן שֶׁלֹּא אָמַר כְּלוּם —

שֶׁנֶּאֱמַר: ”כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יָחֳרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה“. יָכוֹל אַף קוֹדֶם שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ”מִן הָאָדָם“ — וְלֹא כָּל הָאָדָם.

וּלְרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַבְיָא, דְּאָמַר: נֶעֱרָךְ — מִפְּנֵי שֶׁדָּמָיו קְצוּבִין, הַאי ”כָּל חֵרֶם“ מַאי עָבֵיד לֵיהּ?

מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: לְפִי שֶׁמָּצִינוּ לְמוּמָתִים בִּידֵי שָׁמַיִם שֶׁנּוֹתְנִין מָמוֹן וּמִתְכַּפֵּר לָהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: ”אִם כּוֹפֶר יוּשַׁת עָלָיו“. יָכוֹל אַף בִּידֵי אָדָם כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ”חֵרֶם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה“.

וְאֵין לִי אֶלָּא מִיתוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁלֹּא נִיתְּנָה שִׁגְגָתָן לְכַפָּרָה, מִיתוֹת קַלּוֹת שֶׁנִּיתְּנָה שִׁגְגָתָן לְכַפָּרָה, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״כָּל חֵרֶם״.
וְלָא מְמַלֵּא מ״לֹא תִקְחוּ כוֹפֶר״ שֶׁמַּעֲתִּ מִינַּהּ — לָא תִּשְׁקוֹל מָמוֹנָא מִינֵּיהּ וְתִיפְטְרֵיהּ? ״כָּל חֵרֶם״ לְמָה לִי? אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא:

דף לח.

הָנֵי מִילֵּי, הֵיכָא דַּהֲרָגוֹ דֶּרֶךְ עֲלִיָּיה, שֶׁלֹּא נִיתְּנָה שִׁגְגָתוֹ לְכַפָּרָה. אֲבָל הֲרָגוֹ דֶּרֶךְ יְרִידָה, דְּנִיתְּנָה שִׁגְגָתוֹ לְכַפָּרָה, אֵימָא: נִישְׁקוֹל מָמוֹנָא מִינֵּיהּ וְנִיפְטְרֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.
אָמַר לֵיהּ רָבָא: הָא מִדְּתַנָּא דְּבֵי חִזְקִיָּה נָפְקָא. דְּתָנָא דְּבֵי חִזְקִיָּה: ״מַכֵּה אָדָם״ וּ״מַכֵּה בְהֵמָה״.
מָה מַכֵּה בְהֵמָה לֹא חִלַּקְתָּ בּוֹ בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד, בֵּין מִתְכַּוֵּין לְשֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין, בֵּין דֶּרֶךְ יְרִידָה לְדֶרֶךְ עֲלִיָּה — לְחַיְּיבוֹ מָמוֹן אֶלָּא לְפוֹטְרוֹ מָמוֹן אֶלָּא לְחַיְּיבוֹ מָמוֹן. אַף מַכֵּה אָדָם לֹא תַּחְלוֹק בּוֹ בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד, בֵּין מִתְכַּוֵּין לְשֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין, בֵּין דֶּרֶךְ יְרִידָה לְדֶרֶךְ עֲלִיָּה — לְחַיְּיבוֹ מָמוֹן אֶלָּא לְפוֹטְרוֹ מָמוֹן.
אֶלָּא אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא, אִיצְטְרִיךְ: סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּסִימָא אֶת עֵינוֹ וַהֲרָגוֹ בָּהּ. אֲבָל הֵיכָא דְּסִימָא אֶת עֵינוֹ וַהֲרָגוֹ בְּדָבָר אַחֵר, אֵימָא נִישְׁקוֹל מָמוֹנָא מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ רָבָא: הָא נָמֵי מֵאִידַּךְ תַּנָּא דְּבֵי חִזְקִיָּה נָפְקָא. דְּתָנָא דְּבֵי חִזְקִיָּה: ״עַיִן תַּחַת עַיִן״, וְלֹא עַיִן וְנֶפֶשׁ תַּחַת עַיִן.
אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: אִיצְטְרִיךְ. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא הוֹאִיל וְחִידּוּשׁ הוּא שֶׁחִידְּשָׁה תּוֹרָה בְּקָנָס, אַף עַל גַּב דְּמִיקְּטִיל מְשַׁלֵּם, קָא מַשְׁמַע לַן. וּלְרַבָּה דְּאָמַר חִידּוּשׁ הוּא שֶׁחִידְּשָׁה תּוֹרָה בְּקָנָס, אַף עַל גַּב דְּמִיקְּטִיל מְשַׁלֵּם, הַאי ״כָּל חֵרֶם״ מַאי עָבֵיד לֵיהּ? סָבַר לַהּ כְּתַנָּא קַמָּא דְּרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַבְיָא.
מַתְנִי׳ נַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה — רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אֵין לָהּ קָנָס. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יֵשׁ לָהּ קָנָס, וּקְנָסָהּ לְעַצְמָהּ.
גְּמָ׳ מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי — אָמַר קְרָא: ״אֲשֶׁר לֹא אוֹרְשָׂה״, הָא אוֹרְסָה — אֵין לָהּ קָנָס. וְרַבִּי עֲקִיבָא? ״אֲשֶׁר לֹא אוֹרְשָׂה״ — לְאָבִיהָ, הָא אוֹרְסָה — לְעַצְמָהּ.
אֶלָּא מֵעַתָּה, ״נַעֲרָה״ וְלֹא בּוֹגֶרֶת, הָכִי נָמֵי דִּלְעַצְמָהּ? ״בְּתוּלָה״ וְלֹא בְּעוּלָה, הָכִי נָמֵי דִּלְעַצְמָהּ? אֶלָּא לְגָמְרֵי, הָכָא נָמֵי לְגָמְרֵי!
אָמַר לָךְ רַבִּי עֲקִיבָא: הַאי ״לֹא אוֹרְשָׂה״ מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: ״אֲשֶׁר לֹא אוֹרְשָׂה״ — פָּרַט לְנַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה, שֶׁאֵין לָהּ קָנָס, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר:

יֵשׁ לָהּ קְנָס, וּקְנָסָהּ לְאָבִיהָ. וְהַדִּין נוֹתֵן: הוֹאִיל וְאָבִיהָ זַכַּאי בְּכֶסֶף קִידּוּשֶׁיהָ, וְאָבִיהָ זַכַּאי בְּכֶסֶף קְנָסָהּ. מָה כֶּסֶף קִידּוּשֶׁיהָ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה — לְאָבִיהָ, אַף כֶּסֶף קְנָסָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה — לְאָבִיהָ.

אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר לֹא אוֹרָשָׂה" — מוּפְנֶה, לְהַקִּישׁ לוֹ וְלָדוֹן הֵימֶנּוּ גְּזֵירָה שָׁוָה: נֶאֱמַר כָּאן "אֲשֶׁר לֹא אוֹרָשָׂה", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "אֲשֶׁר לֹא אוֹרָשָׂה". מָה כָּאן חֲמִשִּׁים — אַף לְהַלָּן חֲמִשִּׁים, וּמָה לְהַלָּן שְׁקָלִים — אַף כָּאן שְׁקָלִים.

וְרַבִּי עֲקִיבָא, מַאי חָזֵית דַּ"אֲשֶׁר לֹא אוֹרָשָׂה" לִגְזֵירָה שָׁוָה, וּ"בְתוּלָה" לְמַעוֹטֵי בְּעוּלָה?

דף לח:

אֵימָא: "בְּתוּלָה" — לִגְזֵירָה שָׁוָה, וַ"אֲשֶׁר לֹא אוֹרָסָה" — פְּרָט לְנַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה! מִסְתַּבְּרָא "אֲשֶׁר לֹא אוֹרָסָה" לִגְזֵירָה שָׁוָה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ "נַעֲרָה בְּתוּלָה". אַדְרַבָּה: "בְּתוּלָה" לִגְזֵירָה שָׁוָה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ "אֲשֶׁר לֹא אוֹרָסָה"! מִסְתַּבְּרָא: הָא אִישְׁתַּנִּי גּוּפַהּ, וְהָא לָא אִישְׁתַּנִּי גּוּפַהּ.

וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הַאי סְבָרָא מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִדְּתַנְיָא: "כֶּסֶף יִשְׁקוֹל כְּמוֹהַר הַבְּתוּלוֹת", שֶׁיְּהֵא זֶה כְּמוֹהַר הַבְּתוּלוֹת, וּמוֹהַר הַבְּתוּלוֹת כָּזֶה.

קַשְׁיָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא אַדְּרַבִּי עֲקִיבָא. תְּרֵי תַּנָּאֵי וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא.

בְּשִׁלְמָא רַבִּי עֲקִיבָא דְּמַתְנִיתִין, לָא אָתְיָא גְּזֵירָה שָׁוָה וּמַפְקָא לֵיהּ לִקְרָא מִפְּשָׁטֵיהּ לִגְמָרֵי. אֶלָּא לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּבָרַיְיתָא, אָתְיָא גְּזֵירָה שָׁוָה וּמַפְקָא מִפְּשָׁטֵיהּ לִגְמָרֵי.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: קְרִי בֵּיהּ "אֲשֶׁר לֹא אֳרוּסָה". אֳרוּסָה בַּת סְקִילָה הִיא! סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וְחִידּוּשׁ הוּא שֶׁחִידְּשָׁה תּוֹרָה בְּקִנְסָהּ, אַף עַל גַּב דְּמִיקְּטִיל — מְשַׁלֵּם.

וּלְרַבָּה דְּאָמַר חִידּוּשׁ הוּא שֶׁחִידְּשָׁה תּוֹרָה בְּקִנְסָהּ, אַף עַל גַּב דְּמִיקְּטִיל מְשַׁלֵּם, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? סָבַר לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּמַתְנִיתִין.

תָּנוּ רַבָּנָן: קְנָסָהּ לְמִי, לְאָבִיהָ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: לְעַצְמָהּ. לְעַצְמָהּ אַמַּאי! אָמַר רַב חִסְדָּא: הָכָא בְּנַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה עָסְקִינַן, וְקָמִיפַּלְגִי בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּמַתְנִיתִין וְרַבִּי עֲקִיבָא דְּבָרַיְיתָא.

אָמַר אַבָּיֵי: בָּא עָלֶיהָ וּמֵתָה — פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה" — וְלֹא לַאֲבִי מֵתָה. מִלְתָא דְּפִשִׁיטָא לֵיהּ לְאַבָּיֵי, מִיבַּעְיָא לֵיהּ לְרָבָא.

דְּבָעֵי רָבָא: יֵשׁ בֶּגֶר בַּקֶּבֶר, אוֹ אֵין בֶּגֶר בַּקֶּבֶר? יֵשׁ בֶּגֶר בַּקֶּבֶר — וְדִבְנָהּ הָוֵי, אוֹ דִלְמָא: אֵין בֶּגֶר בַּקֶּבֶר, וּדְאָבִיהָ הָוֵי.

דף לט.

וּמִי מְעַבְּרָא? וְהָתָנֵי רַב בִּיבִי קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן: שָׁלֹשׁ נָשִׁים מְשַׁמְּשׁוֹת בְּמוֹךְ, אֵלּוּ הֵן: קְטַנָּה, וּמְעוּבֶּרֶת, וּמְנִיקָה. קְטַנָּה — שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר וְתָמוּת, מְעוּבֶּרֶת — שֶׁמָּא תַּעֲשֶׂה עוּבָּרָהּ סַנְדָּל, מְנִיקָה — שֶׁמָּא תִּגְמוֹל אֶת בְּנָהּ.

וְאֵיזוֹהִי קְטַנָּה — מִבַּת אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד עַד שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. פְּחוֹת מִיכָּן וְיָתֵר עַל כֵּן מְשַׁמֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ מְשַׁמֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת, וּמִן הַשָּׁמַיִם יְרַחֲמוּ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: ”שׁוֹמֵר פְּתָאִים ה׳“!

וְכִי תֵּימָא דְּאִיעַבַּרָא כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה, וְאוֹלִידָה כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה. וּבְשִׁיתָא יַרְחֵי מִי קָא יָלְדָה? וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין בֵּין נַעֲרוּת לְבִגְרוּת אֶלָּא שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים. וְכִי תֵּימָא: בְּצִיר הוּא דְּלֵיכָּא, הָא טְפֵי — אִיכָּא, הָא ”אֶלָּא“ קָאָמַר!

אֶלָּא, הָכִי קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ: יֵשׁ בֶּגֶר בַּקֶּבֶר וּפְקַע אָב, אוֹ דִלְמָא: אֵין בֶּגֶר בַּקֶּבֶר, וְלָא פָּקַע אָב? מָר בַּר רַב אָשֵׁי בָּעֵי לַהּ הָכִי: מֵיתָה עוֹשָׂה בַּגְּרוּת, אוֹ אֵין עוֹשָׂה בַּגְּרוּת? תֵּיקוּ.

בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵאַבָּיֵי: בָּא עָלֶיהָ וְנִתְאָרְסָה, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ, מִי כְּתִיב: ”וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר לֹא אֵרוֹסָה“? וּלְטַעְמָיךְ, הָא דְּתַנְיָא: בָּא עָלֶיהָ וְנִשֵּׂאת, לְעַצְמָהּ: מִי כְּתִיב ”וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר לֹא נְשׂוּאָה“?

הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, הוֹאִיל וּבִגְרוּת מוֹצִיאָה מֵרְשׁוּת אָב, וְנִישּׂוּאִין מוֹצִיאִין מֵרְשׁוּת אָב, מָה בִּגְרוּת בָּא עָלֶיהָ וּבְגָרָה — לְעַצְמָהּ, אַף נִישּׂוּאִין בָּא עָלֶיהָ וְנִשֵּׂאת — לְעַצְמָהּ. אֶלָּא אֵירוּסִין, מִי קָא מַפְקְעִי מֵרְשׁוּתָא דְּאָב לְגַמְרֵי? הָא תְּנַן: נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפִירִין לָהּ נְדָרֶיהָ.

מַתְנִי׳ הַמְפַתֶּה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְהָאוֹנֵס אַרְבָּעָה. הַמְפַתֶּה נוֹתֵן בּוֹשֶׁת וּפְגָם וּקְנָס, מוֹסִיף עָלָיו אוֹנֵס שֶׁנּוֹתֵן אֶת הַצַּעַר. מָה בֵּין אוֹנֵס לְמְפַתֶּה: הָאוֹנֵס נוֹתֵן אֶת הַצַּעַר, וְהַמְפַתֶּה אֵינוֹ נוֹתֵן אֶת הַצַּעַר. הָאוֹנֵס נוֹתֵן מִיָּד, וְהַמְפַתֶּה לְכְשֶׁיּוֹצִיא. הָאוֹנֵס שׁוֹתֶה בַּעֲצִיצוֹ, וְהַמְפַתֶּה, אִם רָצָה לְהוֹצִיא — מוֹצִיא.

כֵּיצַד שׁוֹתֶה בַּעֲצִיצוֹ: אֲפִילּוּ הִיא חִיגֶּרֶת, אֲפִילּוּ הִיא סוֹמָא, וַאֲפִילּוּ הִיא מוּכַּת שְׁחִין. נִמְצָא בָּהּ דָּבָר עֶרְוָה, אוֹ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְבֹא בְּיִשְׂרָאֵל — אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַיְּימָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה“, אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ.

גְּמָ׳ צַעַר דְּמַאי? אָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: צַעַר שֶׁחָבָטָהּ עַל גַּבֵּי קַרְקַע. מַתְקִיף לַהּ רַבִּי זֵירָא: אֶלָּא מֵעַתָּה, חֲבָטָהּ עַל גַּבֵּי שִׁירַאִין, הָכִי נָמֵי דְּפָטוּר? וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי — וְהָתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אוֹנֵס אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַצַּעַר — מִפְּנֵי

דף לט:

שֶׁסּוֹפָהּ לְהִצְטַעֵר תַּחַת בַּעֲלָהּ. אָמְרוּ לוֹ: אֵינוֹ דּוֹמֶה נִבְעֶלֶת בְּאוֹנֶס לְנִבְעֶלֶת בְּרָצוֹן. אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: צַעַר שֶׁל פִּיסּוּק הָרַגְלַיִם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ״וַתְּפַשְּׂקִי אֶת רַגְלַיִךְ לְכָל עוֹבֵר״.

אִי הָכִי, מְפוּתָּה נָמֵי! אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: מָשָׁל דְּמְפוּתָּה לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם שֶׁאָמַר לַחֲבֵירוֹ: קְרַע שִׁירַאיִן שֶׁלִּי וְהִפְּטֵר. שֶׁלִּי?! דַּאֲבוּהּ נִינְהוּ? אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: פִּקָּחוֹת שֶׁבָּהֶן אוֹמְרוֹת: מְפוּתָּה אֵין לָהּ צַעַר.

וְהָא קָא חָזֵינַן דְּאִית לַהּ? אָמַר אַבָּיֵי: אֲמַרָה לִי אֵם, כְּמַיָּא חַמִּימֵי עַל רֵישֵׁיהּ דְּקַרְחָא. רָבָא אָמַר: אֲמַרָה לִי בַּת רַב חִסְדָּא: כִּי רִיבְדָא דְכוּסִילְתָּא. רַב פָּפָּא אָמַר: אֲמַרָה לִי בַּת אַבָּא סוּרָאָה: כִּי נַהֲמָא אַקּוּשָׁא בְּחֵינְכֵי.

הָאוֹנֶס נוֹתֵן מִיָּד הַמְפַתֶּה לִכְשֶׁיּוֹצִיא וְכוּ׳. לִכְשֶׁיּוֹצִיא?! אִשְׁתּוֹ הִיא? אָמַר אַבָּיֵי: אֵימָא לִכְשֶׁלֹּא יְכַנּוֹס. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ הַמְפַתֶּה נוֹתֵן לִכְשֶׁלֹּא יְכַנּוֹס, בּוֹשֶׁת וּפְגָם נוֹתֵן מִיָּד. וְאֶחָד הָאוֹנֶס וְאֶחָד הַמְפַתֶּה, בֵּין הִיא וּבֵין אֲבִיהָ יְכוֹלִין לְעַכֵּב.

בְּשִׁלְמָא מְפוּתָּה — כְּתִיב: ״אִם מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ״. אֵין לִי אֶלָּא אָבִיהָ, הִיא עַצְמָהּ מִנַּיִן — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״יְמָאֵן״, מִכָּל מָקוֹם.

אֶלָּא אוֹנֶס? בְּשִׁלְמָא אִיהִי — כְּתִיב: ״וְלוֹ תִהְיֶה״, מִדַּעְתָּהּ. אֶלָּא אָבִיהָ מְנָלַן?

אָמַר אַבָּיֵי: שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר. רָבָא אָמַר: קַל וָחוֹמֶר, וּמָה מְפַתֶּה שֶׁלֹּא עָבַר אֶלָּא עַל דַּעַת אָבִיהָ בִּלְבַד, בֵּין הִיא וּבֵין אָבִיהָ יְכוֹלִין לְעַכֵּב — אוֹנֵס שֶׁעָבַר עַל דַּעַת אָבִיהָ וְעַל דַּעַת עַצְמָהּ, לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

רָבָא לָא אָמַר כְּאַבָּיֵי. כֵּיוָן דְּקָא מְשַׁלֵּם קְנָס, לָאו חוֹטֵא נִשְׂכָּר הוּא. אַבָּיֵי לָא אָמַר כְּרָבָא: מְפַתֶּה דְּאִיהוּ מְצֵי מְעַכֵּב — אָבִיהָ נָמֵי מְצֵי מְעַכֵּב, אוֹנֵס דְּאִיהוּ לָא מְצֵי מְעַכֵּב — אָבִיהָ נָמֵי לָא מְצֵי מְעַכֵּב.

תַּנְיָא אִידַּךְ: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אוֹנֵס נוֹתֵן מִיָּד, כְּשֶׁיּוֹצִיא הוּא אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם. כְּשֶׁיּוֹצִיא?! מִי מְצֵי מַפֵּיק לַהּ?! אֵימָא: כְּשֶׁתֵּצֵא הִיא, אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם. מֵת — יָצָא כֶּסֶף קְנָסָהּ בִּכְתוּבָּתָהּ. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה.

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי. רַבָּנַן סָבְרִי: טַעְמָא מַאי תַּקִּינוּ רַבָּנַן כְּתוּבָּה — כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ, וְהָא לָא מְצֵי מַפֵּיק לַהּ. וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: הָא נָמֵי מְצַעַר לַהּ עַד דְּאָמְרָה הִיא ״לָא בָּעֵינָא לָךְ״.

אוֹנֵס שׁוֹתֶה בַּעֲצִיצוֹ. אָמַר לֵיהּ רָבָא מִפַּרְזִקְיָא לְרַב אָשֵׁי: מִכְּדֵי מִיגְמָר גָּמְרִי מֵהֲדָדֵי,

דף מ.

לְהָא מִילְתָא נָמֵי לִיגְמְרוּ מֵהֲדָדֵי! אָמַר קְרָא: "מָהוֹר יִמְהָרֶנָּה לוֹ לְאִשָּׁה", "לוֹ" — מִדַּעְתּוֹ. כֵּיצַד שׁוֹתֶה בַּעֲצִיצוֹ כּוּ'. אָמַר רַב כָּהֲנָא: אַמְרִיתַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב זְבִיד מִנְּהַרְדְּעָא: נֵיתֵי עֲשֵׂה וְנִדְחֵה לֹא תַעֲשֶׂה!

אָמַר לִי: הֵיכָא אָמְרִינַן נֵיתֵי עֲשֵׂה וְנִידְחֵי לֹא תַעֲשֶׂה — כְּגוֹן מִילָה בְּצָרַעַת, דְּלָא אֶפְשָׁר לְקַיּוֹמֵיהּ לַעֲשֵׂה. אֲבָל הָכָא, אִי אָמְרָה דְּלָא בָּעֵינָא, מִי אִיתֵיהּ לַעֲשֵׂה כְּלָל?

מַתְנִי' יְתוֹמָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָאוֹנֵס — חַיָּיב, וְהַמְפַתֶּה — פָּטוּר.

גְּמָ' אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשִׁיטַת רַבִּי עֲקִיבָא רַבּוֹ אָמָרָהּ, דְּאָמַר: יֵשׁ לָהּ קְנָס וּקְנָסָהּ לְעַצְמָהּ. מְמַאי — מִדְּקָתָנֵי: יְתוֹמָה, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָאוֹנֵס חַיָּיב, וְהַמְפַתֶּה פָּטוּר.

יְתוֹמָה, פְּשִׁיטָא? אֶלָּא הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּנַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה, כִּיתוֹמָה. מָה יְתוֹמָה — לְעַצְמָהּ, אַף נַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה — לְעַצְמָהּ.

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבָּה בַּר שֵׁילָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. קָרֵי רַב עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: "טוּבְיָנָא דְּחַכִּימֵי".

מַתְנִי' אֵיזֶהוּ בּוֹשֶׁת? הַכֹּל לְפִי הַמְבַיֵּישׁ וְהַמִּתְבַּיֵּישׁ. פְּגָם — רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִילּוּ הִיא שִׁפְחָה נִמְכֶּרֶת בַּשּׁוּק, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה, וְכַמָּה הִיא יָפָה. קְנָס — שָׁוֶה בְּכָל אָדָם, וְכֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְצָבָה מִן הַתּוֹרָה — שָׁוֶה בְּכָל אָדָם.

גְּמָ' וְאֵימָא: חֲמִשִּׁים סְלָעִים אָמַר רַחֲמָנָא, מִכֹּל מִילֵּי! אָמַר רַבִּי זֵירָא יֹאמְרוּ: בָּעַל בַּת מְלָכִים חֲמִשִּׁים, בָּעַל בַּת הֶדְיוֹטוֹת חֲמִשִּׁים?! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִי הָכִי, גַּבֵּי עֶבֶד נָמֵי, יֹאמְרוּ: עֶבֶד נוֹקֵב מַרְגָּלִיּוֹת — שְׁלֹשִׁים, עֶבֶד עוֹשֶׂה

דף מ:

מַעֲשֵׂה מַחַט — שְׁלֹשִׁים?!

אֶלָּא אָמַר רַבִּי זֵירָא: אִילּוּ בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם, אֶחָד כְּדַרְכָּהּ, וְאֶחָד שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, יֹאמְרוּ: בָּעַל שְׁלֹשָׁה — חֲמִשִּׁים, בָּעַל פְּגוּמָה — חֲמִשִּׁים? אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִי הָכִי, גַּבֵּי עֶבֶד נָמֵי, יֹאמְרוּ: עֶבֶד בָּרִיא — שְׁלֹשִׁים, עֶבֶד מוּכֶּה שְׁחִין — שְׁלֹשִׁים?!

אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, אָמַר קְרָא: "תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ", הֲנֵי תַּחַת אֲשֶׁר עִינָּהּ, מִכְּלָל דְּאִיכָּא בּוֹשֶׁת וּפְגָם. רָבָא אָמַר, אָמַר קְרָא: "וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף". הֲנָאַת שְׁכִיבָה חֲמִשִּׁים, מִכְּלָל דְּאִיכָּא בּוֹשֶׁת וּפְגָם.

וְאֵימָא לְדִידַהּ? אָמַר קְרָא: ״בִּנְעוּרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ״, כָּל שֶׁבַּח נְעוּרֶיהָ — לְאָבִיהָ.
וְאֶלָּא הָא דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מִנַּיִן שֶׁמַּעֲשֶׂה הַבַּת לְאָבִיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְכִי יִמְכּוֹר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה. מָה אָמָה, מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְרַבָּהּ — אַף בַּת, מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְאָבִיהָ. לְמָה לִי? תִּיפּוֹק לֵיהּ מ״בִּנְעוּרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ״! אֶלָּא, הַהִיא בַּהֲפָרַת נְדָרִים הוּא דִּכְתִיב.
וְכִי תֵּימָא נֵילַף מִינֵּיהּ, מָמוֹנָא מֵאִיסּוּרָא לָא יָלְפִינַן. וְכִי תֵּימָא נֵילַף מִקְּנָסָא, מָמוֹנָא מִקְּנָסָא לָא יָלְפִינַן. אֶלָּא מִסְתַּבְּרָא דְּאָבִיהָ הָוֵי, דְּאִי בָּעֵי מָסַר לַהּ לִמְנֻוָּול וּמוּכֶּה שְׁחִין.
פְּגָם, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִילּוּ הִיא שִׁפְחָה נִמְכֶּרֶת. הֵיכִי שָׁיְימִינַן לַהּ? אָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן בֵּין שִׁפְחָה בְּתוּלָה לְשִׁפְחָה בְּעוּלָה לְשַׁמְּשׁוֹ.
מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּהּ? אֶלָּא בֵּין שִׁפְחָה בְּעוּלָה לְשִׁפְחָה שֶׁאֵינָהּ בְּעוּלָה, לְהַשִּׂיאָהּ לְעַבְדּוֹ. וּלְעַבְדּוֹ מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּהּ? בְּעָבֵד שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְרַבּוֹ קוֹרַת רוּחַ הֵימֶנּוּ.

מַתְנִי׳ כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר — אֵין קְנָס. וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קְנָס — אֵין מֶכֶר. קְטַנָּה — יֵשׁ לָהּ מֶכֶר, וְאֵין לָהּ קְנָס. נַעֲרָה — יֵשׁ לָהּ קְנָס, וְאֵין לָהּ מֶכֶר. הַבּוֹגֶרֶת — אֵין לָהּ לֹא מֶכֶר וְלֹא קְנָס.

גְּמָ׳ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לָהּ קְנָס בְּמָקוֹם מֶכֶר. דְּתַנְיָא: קְטַנָּה מִבַּת יוֹם אֶחָד וְעַד שֶׁתְּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת — יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וְאֵין לָהּ קְנָס. מִשֶּׁתְּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת עַד שֶׁתִּיבָּגֵר — יֵשׁ לָהּ קְנָס וְאֵין לָהּ מֶכֶר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר — אֵין קְנָס, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קְנָס — אֵין מֶכֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קְטַנָּה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְעַד שֶׁתִּיבָּגֵר — יֵשׁ לָהּ קְנָס.
קְנָס אִין, מֶכֶר לָא?! אִימָא: אַף קְנָס בְּמָקוֹם מֶכֶר. אָמַר רַב חִסְדָּא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? אָמַר קְרָא: ״וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה״ — בִּמְהֵוָּה עַצְמָהּ הַכָּתוּב מְדַבֵּר. וְרַבָּנַן? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, אָמַר קְרָא: ״נַעֲרָ״, אֲפִילּוּ קְטַנָּה בַּמַּשְׁמָע.
שַׁמְעָהּ רַב פָּפָּא בְּרֵיהּ דְּרַב חָנָן מִבֵּי כְלוֹחִית, אֲזַל אַמְרַהּ קַמֵּיהּ דְּרַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי. אֲמַר לֵיהּ: אַתּוּן, אַהָא מַתְנִיתוּ לַהּ. אָנָן, אַהָא מַתְנִינַן לָהּ, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַקְּטַנָּה — פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה״, ״נַעֲרָה״ מָלֵא דִּיבֵּר הַכָּתוּב.
מַתְקֵיף לַהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא ״נַעֲרָה״, הָא לְאוֹ הָכִי, הָוֶה אָמֵינָא אֲפִילּוּ קְטַנָּה? וְהָא כְּתִיב: ״וְאִם אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְתוּלִים לַנַּעֲרָה. וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָה אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ״, וּקְטַנָּה לָאו בַּת עוֹנְשִׁין הִיא! אֶלָּא: כָּאן נַעֲרָה, הָא כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר ״נַעֲרָ״ — אֲפִילּוּ קְטַנָּה בַּמַּשְׁמָע.

דף מא.

מַתְנִי' הָאוֹמֵר: "פִּתִּיתִי אֶת בִּתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי" — מְשַׁלֵּם בּוֹשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי עַצְמוֹ, וְאֵין מְשַׁלֵּם קְנָס. הָאוֹמֵר: "גְּנַבְתִּי" — מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן עַל פִּי עַצְמוֹ, וְאֵין מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. "הֵמִית שׁוֹרִי אֶת פְּלוֹנִי", אוֹ "שׁוֹרוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי" — הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. "הֵמִית שׁוֹרִי עַבְדּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי" — אֵין מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁלֵּם יָתֵר עַל מַה שֶּׁהִזִּיק — אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ.

גְּמָ' וְלִיתְנֵי "אָנַסְתִּי"! לָא מַבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מַבַּעְיָא "אָנַסְתִּי", דְּלָא קָא פָּגֵים לַהּ, דְּמְשַׁלֵּם בּוֹשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי עַצְמוֹ, אֲבָל "פִּתִּיתִי", דְּקָא פָּגֵים לַהּ, אֵימָא: לָא מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ — קָא מַשְׁמַע לַן.

מַתְנִיתִין דְּלָא כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אַף בּוֹשֶׁת וּפְגָם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ — לֹא כָּל הֵימֶנּוּ שֶׁיִּפְגּוֹם בִּתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: נִיחָא לַהּ לִדְדַיְהוּ, מַאי? דִּלְמָא לָא נִיחָא לֵיהּ לְאָבִיהָ. נִיחָא לֵיהּ לְאָבִיהָ, מַאי? דִּלְמָא לָא נִיחָא לְהוּ לִבְנֵי מִשְׁפָּחָה. נִיחָא לְהוּ לִבְנֵי מִשְׁפָּחָה, מַאי? אִי אֶפְשָׁר דְּלֵיכָא חַד בִּמְדִינַת הַיָּם דְּלָא נִיחָא לֵיהּ.

הָאוֹמֵר גְּנַבְתִּי מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְכוּ'. אֵיתְמַר, פַּלְגָא נִיזְקָא, רַב פָּפָּא אָמַר: פַּלְגָא נִיזְקָא — מָמוֹנָא. רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: פַּלְגָא נִיזְקָא — קְנָסָא.

רַב פָּפָּא אָמַר פַּלְגָא נִיזְקָא מָמוֹנָא, קְסָבַר: סְתָם שְׁוָורִים לָאו בְּחֶזְקַת שִׁימּוּר קָיְימִי. וּבְדִין הוּא דִּמְשַׁלֵּם כּוּלֵּיהּ, וְרַחֲמָנָא הוּא דְּחַיֵּיס עִלְוֵיהּ, דְּאַכַּתִּי לָא אִיעַד תּוֹרָא. רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר פַּלְגָא נִיזְקָא קְנָסָא, קְסָבַר: סְתָם שְׁוָורִים בְּחֶזְקַת שִׁימּוּר קָיְימִי. וּבְדִין הוּא דְּלָא לִישַׁלֵּם כְּלָל, וְרַחֲמָנָא הוּא דְּקַנְסֵיהּ, כִּי הֵיכִי דְּנִינְטְרֵיהּ לְתוֹרֵיהּ.

סִימָן: הִיזִּיק, מָה, וְהֵמִית, כְּלָל. תְּנַן: הַנִּיזָּק וְהַמַּזִּיק בְּתַשְׁלוּמִין. בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר פַּלְגָא נִיזְקָא מָמוֹנָא, הַיְינוּ דְּשֵׁייךְ נִיזָּק בְּתַשְׁלוּמִין. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר פַּלְגָא נִיזְקָא קְנָסָא, הַשְׁתָּא דְּלָאו דִּידֵיהּ קָא שָׁקֵיל, בְּתַשְׁלוּמִין אִיתֵיהּ?!

לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִפְחַת נְבֵילָה. פְּחַת נְבֵילָה, תְּנֵינָא: תַּשְׁלוּמֵי נֶזֶק — מִלַּמֵּד שֶׁהַבְּעָלִים מְטַפְּלִין בַּנְּבֵילָה!

חֲדָא בְּתָם וַחֲדָא בְּמוּעָד. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמוֹעִינַן תָּם: מִשּׁוּם דְּאַכַּתִּי לָא אִיעַד, אֲבָל מוּעָד דְּאִיעַד — אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמוֹעִינַן מוּעָד: מִשּׁוּם דְּקָא מְשַׁלֵּם כּוּלֵּיהּ, אֲבָל תָּם — אֵימָא לָא. צְרִיכָא.

תָּא שְׁמַע: מָה בֵּין תָּם לְמוּעָד, שֶׁהַתָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִגּוּפוֹ, וּמוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּיה. וְלָא קָתָנֵי שֶׁהַתָּם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, וּמוּעָד מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ.

תְּנָא וְשַׁיֵּיר: מַאי שַׁיֵּיר דְּהַאי שַׁיֵּיר! שַׁיֵּיר חֲצִי כּוֹפֶר. אִי מִשּׁוּם חֲצִי כּוֹפֶר — לָאו שִׁיּוּרָא הוּא,

דף מא:

הָא מַנִּי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דְּאָמַר: תָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי כּוֹפֶר.
תָּא שְׁמַע: ״הֵמִית שׁוֹרִי אֶת פְּלוֹנִי״, אוֹ ״שׁוֹרוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי״, הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. מַאי לָאו, בְּתָם! לָא, בְּמוּעָד.
אֲבָל בְּתָם מַאי, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ? אַדְתָּנֵי סֵיפָא: עַבְדּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, נִיפְלוֹג וְנֵיתְנֵי בְּדִידָהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּמוּעָד, אֲבָל תָּם — אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ! כּוּלָּהּ בְּמוּעָד קָמַיְירִי.
תָּא שְׁמַע, זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁלֵּם יָתֵר עַל מַה שֶּׁהִזִּיק — אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. הָא פָּחוֹת מִמַּה שֶּׁהִזִּיק — מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. לָא תֵּימָא הָא פָּחוֹת מִמַּה שֶּׁהִזִּיק, אֶלָּא אֵימָא: הָא כְּמַה שֶּׁהִזִּיק — מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ.
אֲבָל פָּחוֹת מַאי, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ? לֵיתְנֵי, זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם כְּמַה שֶּׁהִזִּיק — אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, דְּמַשְׁמַע פָּחוֹת וּמַשְׁמַע יָתֵר! תִּיּוּבְתָּא.
וְהִלְכְתָא: פַּלְגָא נִיזְקָא קָנְסָא. תִּיּוּבְתָּא וְהִלְכְתָא?! אִין: טַעְמָא מַאי אִיתּוֹתַב — מְשׁוּם דְּלָא קָתָנֵי ״כְּמַה שֶּׁהִזִּיק״, לָא פְּסִיקָא לֵיהּ. כֵּיוָן דְּאִיכָּא חֲצִי נֶזֶק צְרוֹרוֹת, דְּהִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ דְּמָמוֹנָא הוּא, מִשּׁוּם הָכִי לָא קָתָנֵי.
וְהַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ פַּלְגָא נִיזְקָא קָנְסָא, הַאי כַּלְבָּא דְּאָכֵל אִימְרֵי, וְשׁוּנָּרָא דְּאָכֵיל תַּרְנְגוֹלֵי רַבְרְבֵי, מְשׁוּנֶּה הוּא, וְלָא מַגְבֵּינַן בְּבָבֶל. אֲבָל זוּטְרֵי — אוֹרְחֵיהּ הוּא וּמַגְבֵּינַן.
וְאִי תְּפַס — לָא מַפְקִינַן מִינֵּיהּ. וְאִי אָמַר: אַקְבְּעוּ לִי זִימְנָא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — מַקְבְּעִינַן לֵיהּ. וְאִי לָא אָזֵיל — מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ.
בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ. דְּאָמְרִינַן לֵיהּ: סַלֵּיק הֶזֵּיקָךְ, מִדְּרַבִּי נָתָן. דְּתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁלֹּא יְגַדֵּל אָדָם כֶּלֶב רַע בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְלֹא יַעֲמִיד סוּלָּם רָעוּעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ״.

הֲדַרַן עֲלָךְ אֵלּוּ נְעָרוֹת

נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה — בּוֹשְׁתָּהּ וּפְגָמָהּ וְקִנְסָהּ שֶׁל אֲבִיהָ, וְהַצַּעַר בְּתִפּוּסָהּ. עָמְדָה בַּדִּין עַד שֶׁלֹּא מֵת הָאָב — הֲרֵי הֵן שֶׁל אָב. מֵת הָאָב — הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין.

לֹא הִסְפִּיקָה לַעֲמוֹד בַּדִּין עַד שֶׁמֵּת הָאָב — הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ, עָמְדָה בַּדִּין עַד שֶׁלֹּא בָּגְרָה — הֲרֵי הֵן שֶׁל אָב, מֵת הָאָב — הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין. לֹא הִסְפִּיקָה לַעֲמוֹד בַּדִּין עַד שֶׁבָּגְרָה — הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם לֹא הִסְפִּיקָה לִגְבוֹת עַד שֶׁמֵּת הָאָב — הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ,

דף מב.

מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּמְצִיאָתָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָּבְתָה, מֵת הָאָב — הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין.

גְּמָ׳ מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: הַמְפַתָּה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְהָאוֹנֵס אַרְבָּעָה. הַמְפַתֶּה נוֹתֵן בּוֹשֶׁת וּפְגָם וְקְנָס, מוֹסִיף עָלָיו אוֹנֵס שֶׁנּוֹתֵן אֶת הַצַּעַר! לְאַבִּיהָ אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ. לְאַבִּיהָ נָמֵי פְּשִׁיטָא, מִדְּקָא יָהֵיב מְפַתֶּה, דְּאִי לְעַצְמָהּ — אַמַּאי יָהֵיב מְפַתֶּה? מִדַּעְתָּהּ עָבַד!

עָמְדָה בַּדִּין אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנַן.

תְּנַן הָתָם: ״אָנַסְתָּ וּפִיתִּיתָ אֶת בִּתִּי״, וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא אָנַסְתִּי וְלֹא פִיתִּיתִי״. ״מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי״, וְאָמַר: ״אָמֵן״, וְאַחַר כָּךְ הוֹדָה — חַיָּיב.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קְנָס עַל פִּי עַצְמוֹ. אָמְרוּ לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קְנָס עַל פִּי עַצְמוֹ, אֲבָל מְשַׁלֵּם בּוֹשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי עַצְמוֹ.

בְּעָא מִינֵּיהּ אַבָּיֵי מֵרַבָּה, הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: ״אָנַסְתָּ וּפִיתִּיתָ אֶת בִּתִּי, וְהֶעֱמַדְתִּיךָ בַּדִּין, וְנִתְחַיַּיבְתָּ לִי מָמוֹן״, וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא אָנַסְתִּי וְלֹא פִיתִּיתִי, וְלֹא הֶעֱמַדְתַּנִי בַּדִּין, וְלֹא נִתְחַיַּיבְתִּי לְךָ מָמוֹן״, וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַאי?

כֵּיוָן דְּעָמַד בַּדִּין — מָמוֹנָא הָוֵאי, וּמִיחַיַּיב עֲלֵיהּ קָרְבַּן שְׁבוּעָה. אוֹ דִלְמָא, אַף עַל גַּב דְּעָמַד בַּדִּין, קְנָס הָוֵי? אֲמַר לֵיהּ: מָמוֹנָא הָוֵי, וּמִיחַיַּיב עֲלֵיהּ קָרְבַּן שְׁבוּעָה.

אֵיתֵיבֵיהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יָכוֹל הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ ״אָנַסְתָּ וּפִיתִּיתָ אֶת בִּתִּי״, וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא אָנַסְתִּי וְלֹא פִיתִּיתִי״; ״הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עַבְדִּי״, וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא הֵמִית״; אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ עַבְדּוֹ ״הִפַּלְתָּ אֶת שִׁינַּי וְסִימִיתָ אֶת עֵינַי״, וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא הִפַּלְתִּי וְלֹא סִימִיתִי״, וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה, יָכוֹל יְהֵא חַיָּיב —

תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ. אוֹ מָצָא אֲבֵידָה וְכִחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר״, מָה אֵלּוּ מְיוּחָדִין שֶׁהֵן מָמוֹן, אַף כֹּל שֶׁהֵן מָמוֹן. יָצְאוּ אֵלּוּ, שֶׁהֵן קְנָס.

דף מב:

מַאי לָאו בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין! לָא, בְּשֶׁלֹּא עָמַד בַּדִּין.

וְהָא מִדְּרֵישָׁא בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין, סֵיפָא נָמֵי בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין. דְּקָתָנֵי רֵישָׁא: אֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁמְּשַׁלְּמִין עֲלֵיהֶם אֶת הַקֶּרֶן. תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, וְהָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וּמוֹצִיא שֵׁם רָע, מִנַּיִן — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וּמָעֲלָה מַעַל״, רִיבָּה.

הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלֹא עָמַד בַּדִּין, כְּפֵילָא מִי אִיכָּא? אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין. וּמִדְּרֵישָׁא בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין, סֵיפָא נָמֵי בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין!

אָמַר לֵיהּ, יָכֵילְנָא לְשַׁנּוֹיֵי לָךְ: רֵישָׁא בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין, וְסֵיפָא בְּשֶׁלֹּא עָמַד בַּדִּין, וְכוּלַּהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. וְשִׁינּוּיֵי דְּחִיקֵי לָא מְשַׁנֵּינַן לָךְ. דְּאִם כֵּן אָמְרַתְּ לִי: לִיתְנֵי רֵישָׁא ״רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר״, אוֹ לִיתְנֵי סֵיפָא ״דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן״.

אֶלָּא: כּוּלַּהּ בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין, וְרֵישָׁא רַבָּנַן וְסֵיפָא רַבִּי שִׁמְעוֹן.

וּמוֹדֵינָא לָךְ לְעָנְיַן קָרְבַּן שְׁבוּעָה דְּרַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ, מִ״וְכִחֵשׁ״.

וְכִי קָאָמֵינָא מָמוֹן הָוֵי — לְהוֹרִישׁוֹ לְבָנָיו.

אִיתֵיבֵיהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם לֹא הִסְפִּיקָה לִגְבוֹת עַד שֶׁמֵּת הָאָב — הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ. וְאִי אָמְרַתְּ מָמוֹן הָוֵי לְהוֹרִישׁוֹ לְבָנָיו, לְעַצְמָהּ אַמַּאי? דְּאַחֵין בְּעֵי מִיהְוֵי!

אָמַר רָבָא: הַאי מִילְתָא קְשָׁאי בַּהּ רַבָּה וְרַב יוֹסֵף עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְלָא אִיפְּרַק, עַד דְּיָתֵיב רַב יוֹסֵף בְּרֵישָׁא וּפְיְרְקַהּ: שְׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא: ״וְנָתַן הָאִישׁ הַשּׁוֹכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף״, לֹא זִיכְתָה תּוֹרָה לָאָב אֶלָּא מִשְּׁעַת נְתִינָה.

וְכִי קָאָמַר רַבָּה מָמוֹנָא הָוֵי לְהוֹרִישׁוֹ לְבָנָיו — בְּשְׁאָר קְנָסוֹת.

אֶלָּא מַעֲתָה גַּבֵּי עֶבֶד, דִּכְתִיב: ״כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לַאדוֹנָיו״, הָכִי נָמֵי לֹא זִיכְתָה תּוֹרָה לָאָדוֹן אֶלָּא מִשְּׁעַת נְתִינָה?! ״יִתֵּן״ לְחוּד, ״וְנָתַן״ לְחוּד.

אִי הָכִי, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְכִחֵשׁ״? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְנָתַן״ מִיבָּעֵי לֵיהּ!

אָמַר רָבָא: כִּי אִיצְטְרִיךְ ״וְכִחֵשׁ״ — כְּגוֹן שֶׁעָמְדָה בַּדִּין, וּבָגְרָה וּמֵתָה. דְּהָתָם, כִּי קָא יָרֵית אָבִיהָ — מִינַּהּ דִּידַהּ קָא יָרֵית.

אִי הָכִי, ״יָצְאוּ אֵלּוּ שֶׁהֵן קְנָסוֹ״, מָמוֹן הוּא! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: יָצְאוּ אֵלּוּ שֶׁעִיקָּרָן קְנָס. אֵיתֵיבֵיהּ: רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קְנָס עַל פִּי עַצְמוֹ. טַעְמָא דְּלֹא עָמַד בַּדִּין, הָא עָמַד בַּדִּין, דְּמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, קָרְבַּן שְׁבוּעָה נָמֵי מִיחַיַּיב!

רַבִּי שִׁמְעוֹן לְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנַן קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי, אַף עַל גַּב דְּעָמַד בַּדִּין — רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ מִ״וְכִחֵשׁ״. אֶלָּא לְדִידְכוּ, אוֹדוֹ לִי מִיהַת הֵיכָא דְּלֹא עָמַד בַּדִּין, דְּכִי קָא תָבַע, קָנָסָא קָא תָבַע,

דף מג.

וּמוֹדֶה בְּקָנָס פָּטוּר. וְרַבָּנַן סָבְרִי, כִּי קָא תָבַע — בּוֹשֶׁת וּפְגָם קָא תָבַע.

בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? אָמַר רַב פָּפָּא, רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר: לָא שָׁבֵיק אִינִישׁ מִידֵּי דְּקִיץ, וְתָבַע מִידֵּי דְּלָא קִיץ. וְרַבָּנַן סָבְרִי: לָא שָׁבֵיק אִינִישׁ מִידֵּי דְּכִי מוֹדֵי בֵּיהּ לָא מִיפְּטַר, וְתָבַע מִידֵּי דְּכִי מוֹדֵה בֵּיהּ מִיפְּטַר.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֲבִינָא מֵרַב שֵׁשֶׁת: בַּת הַנִּיזּוֹנֶת מִן הָאַחִין — מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְמִי? בִּמְקוֹם אָב קָיְימִי, מָה הָתָם — מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לָאָב, הָכָא נָמֵי — מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לָאַחִין, אוֹ דִלְמָא: לָא דָּמֵי לְאָב. הָתָם — מִדִּידֵּיהּ מִיתַּזְנָא, הָכָא — לָאו מִדִּידְהוּ מִיתַּזְנָא.

אָמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: אַלְמָנָה נִיזּוֹנֶת מִנְּכָסֵי יְתוֹמִים וּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהֶן.

מִי דָּמֵי? אַלְמָנָתוֹ, לָא נִיחָא לֵיהּ בְּהַרְוָוחָה. בִּתּוֹ, נִיחָא לֵיהּ בְּהַרְוָוחָה.

לְמֵימְרָא דְּבִתּוֹ עֲדִיפָא לֵיהּ מֵאַלְמָנָתוֹ? וְהָאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: עָשׂוּ אַלְמָנָה אֵצֶל הַבַּת כַּבַּת אֵצֶל אַחִין בִּנְכָסִין מוּעָטִין,

מָה הַבַּת אֵצֶל אַחִין — הַבַּת נִיזּוֹנֶת, וְהָאַחִין יִשְׁאֲלוּ עַל הַפְּתָחִים, אַף אַלְמָנָה אֵצֶל הַבַּת — אַלְמָנָה נִיזּוֹנֶת, וְהַבַּת תִּשְׁאַל עַל הַפְּתָחִים. לְעִנְיַן זִילּוּתָא — אַלְמָנָתוֹ עֲדִיפָא לֵיהּ. לְעִנְיַן הַרְוָוחָה — בִּתּוֹ עֲדִיפָא לֵיהּ.

מֵיתִיב רַב יוֹסֵף: מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּמְצִיאָתָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָּבְתָה — מֵת הָאָב הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין. טַעְמָא דְּבִתְחֵיי הָאָב, הָא לְאַחַר מִיתַת הָאָב — לְעַצְמָהּ. מַאי לָאו בְּנִיזּוֹנֶת? לָא, בְּשֶׁאֵינָהּ נִיזּוֹנֶת.

אִי בְּשֶׁאֵינָהּ נִיזּוֹנֶת, מַאי לְמֵימְרָא? אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר יָכוֹל הָרַב לוֹמַר לָעֶבֶד "עֲשֵׂה עִמִּי וְאֵינִי זָנֵךְ". הָנֵי מִילֵּי בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ "עִמָּךְ".

אֲבָל עֶבֶד עִבְרִי דִּכְתִיב בֵּיהּ "עִמָּךְ" — לֹא. כָּל שֶׁכֵּן בִּתּוֹ!

אָמַר רַבָּה בַּר עוּלָּא: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְהַעֲדָפָה. אָמַר רָבָא: גַּבְרָא רַבָּה כְּרַב יוֹסֵף לָא יָדַע דְּאִיכָּא הַעֲדָפָה, וְקָמוֹתֵיב תִּיוּבְתָּא?

אֶלָּא אָמַר רָבָא: רַב יוֹסֵף מַתְנִיתִין גּוּפָא קַשְׁיָא לֵיהּ. דְּקָתָנֵי: מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּמְצִיאָתָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָּבְתָה. מְצִיאָתָהּ מִמַּאן גָּבְיָא?

אֶלָּא לָאו, הָכִי קָאָמַר: מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ כִּמְצִיאָתָהּ, מָה מְצִיאָתָהּ בְּחַיֵּי הָאָב — לָאָב, לְאַחַר מִיתַת הָאָב — לְעַצְמָהּ, אַף מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ נָמֵי: בְּחַיֵּי הָאָב — לָאָב, לְאַחַר מִיתַת הָאָב — לְעַצְמָהּ. שְׁמַע מִינַּהּ.

אִיתְמַר נָמֵי, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בַּת הַנִּיזּוֹנֶת מִן הָאַחִין, מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְעַצְמָהּ. אָמַר רַב כָּהֲנָא: מַאי טַעְמָא — דִּכְתִיב: "וְהִתְנַחַלְתֶּם אוֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם". "אוֹתָם לִבְנֵיכֶם", וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם לִבְנֵיכֶם. מַגִּיד שֶׁאֵין אָדָם מוֹרִישׁ זְכוּת בִּתּוֹ לִבְנוֹ.

מַתְקֵיף לַהּ רַבָּה: וְאֵימָא בְּפִיתּוּי הַבַּת וּקְנָסוֹת וַחֲבָלוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר. וְכֵן תָּנָא רַב חֲנִינָא: בְּפִתּוּי הַבַּת וּקְנָסוֹת וַחֲבָלוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר!

חֲבָלוֹת, צַעֲרָא דְגוּפָא נִינְהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא:

דף מג:

שֶׁפְּצָעָהּ בְּפָנֶיהָ. אָמַר רַב זֵירָא אָמַר רַב מַתְנָה אָמַר רַב, וְאָמְרִי לַהּ, אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב מַתְנָה אָמַר רַב: בַּת הַנִּיזּוֹנֶת מִן הָאַחִין מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְעַצְמָהּ, דִּכְתִיב: "וְהִתְנַחַלְתֶּם אוֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם". "אוֹתָם לִבְנֵיכֶם", וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם לִבְנֵיכֶם. מַגִּיד שֶׁאֵין אָדָם מוֹרִישׁ זְכוּת בִּתּוֹ לִבְנוֹ.

אֲמַר לֵיהּ אֲבִימִי בַּר פַּפֵּי: שָׁקוּד אַמְרַהּ. שָׁקוּד מַנּוּ? שְׁמוּאֵל, הָא רַב אַמְרַהּ! אֵימָא: אַף שָׁקוּד אַמְרַהּ. אָמַר מָר בַּר אַמֵּימָר לְרַב אָשֵׁי: הָכִי אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת. רַב אָשֵׁי אָמַר: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב, וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב.

מַתְנִי' הַמְאָרֵס אֶת בִּתּוֹ וְגֶרְשָׁהּ, אֵירְסָהּ וְנִתְאָרְמְלָה — כְּתוּבָּתָהּ שָׁלוֹ. הִשִּׂיאָהּ וְגֶרְשָׁהּ, הִשִּׂיאָהּ וְנִתְאָרְמְלָה — כְּתוּבָּתָהּ שֶׁלָּהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל אָב. אָמְרוּ לוֹ: אִם מִשֶּׁהִשִּׂיאָהּ, אֵין לְאָבִיהָ רְשׁוּת בָּהּ.

גְּמָ' טַעְמָא דְּהִשִּׂיאָהּ וְגֶרְשָׁהּ, הִשִּׂיאָהּ וְנִתְאָרְמְלָה, אֲבָל נִתְאָרְמְלָה תְּרֵי זִמְנֵי — תּוּ לָא חֲזָיָא לְאִינְסוֹבֵי. וְאַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא סָתֵים לַן תַּנָּא כְּרַבִּי, דְּאָמַר: בִּתְרֵי זִמְנֵי הַוְיָא חֲזָקָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל אָב. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הוֹאִיל וּמְשִׁעַת אֵירוּסִין זָכָה בָּהֶן הָאָב.

מֵתִיב רָבָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל אָב. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בִּמְאָרֵס אֶת בִּתּוֹ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וּבָגְרָה, וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת, שֶׁאֵין לְאָבִיהָ רְשׁוּת בָּהּ. אַמַּאי? הָכָא נָמֵי לֵימָא: הוֹאִיל וּמְשִׁעַת אֵירוּסִין זָכָה בָּהֶן הָאָב.

אֶלָּא, אִי אִתְּמַר, הָכִי אִתְּמַר: רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הוֹאִיל וּבִרְשׁוּתוֹ נִכְתָּבִין. וּמִיגְּבָא, מֵאֵימַת גְּבָיָא?

אָמַר רַב הוּנָא: מָנָה מָאתַיִם מִן הָאֵירוּסִין, וְתוֹסֶפֶת מִן הַנִּשּׂוּאִין. וְרַב אַסִי אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה מִן הַנִּשּׂוּאִין.

וּמִי אָמַר רַב הוּנָא הָכִי? וְהָאִתְּמַר: הוֹצִיאָה עָלָיו שְׁתֵּי כְּתוּבּוֹת, אַחַת שֶׁל מָאתַיִם, וְאַחַת שֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת. וְאָמַר רַב הוּנָא: בָּאתָה לִגְבּוֹת מָאתַיִם — גּוֹבָה מִזְּמַן רִאשׁוֹן, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת — גּוֹבָה מִזְּמַן שֵׁנִי.

וְאִם אִיתָא, תִּיגְבֵּי מָאתַיִם מִזְּמַן רִאשׁוֹן, וּמֵאָה מִזְּמַן שֵׁנִי.

וּלְטַעְמָיךְ, תִּיגְבֵּי חֲמֵשׁ מֵאוֹת כּוּלָּם? מָאתַיִם מִזְּמַן רִאשׁוֹן, תְּלַת מְאָה מִזְּמַן שֵׁנִי!

אֶלָּא חֲמֵשׁ מֵאוֹת מַאי טַעְמָא לָא גָּבְיָא? כֵּיוָן דְּלָא כָּתַב לָהּ: ״צְבִיתִי וְאוֹסִיפִית לָךְ תְּלַת מְאָה אַמְּאתַיִם״. הָכִי קָאָמַר לַהּ: אִי מִזְּמַן רִאשׁוֹן גָּבְיָאתְּ — גְּבַאי מָאתַיִם, אִי מִזְּמַן שֵׁנִי גָּבְיָאתְּ — גְּבַאי תְּלַת מְאָה

דף מד.

הָכָא נָמֵי הַיְינוּ טַעְמָא דְּלָא גָּבְיָא, מִדְּלָא כָּתַב לַהּ ״אוֹסִיפִית לְךְ מֵאָה אַמְּאתַיִם״, אַחוֹלֵי אַחֵילְתֵּיהּ לְשִׁעְבּוּדָא קַמָּא.

אָמַר מָר: אִי בָּעֲיָא — בְּהַאי גָּבְיָא, אִי בָּעֲיָא — בְּהַאי גָּבְיָא. לֵימָא פְּלִיגָא דְּרַב נַחְמָן? דְּאָמַר רַב נַחְמָן: שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִין בְּזֶה אַחַר זֶה — בִּיטֵּל שֵׁנִי אֶת הָרִאשׁוֹן.

לָאו מִי אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַב פָּפָּא: וּמוֹדֶה רַב נַחְמָן דְּאִי אוֹסִיף בֵּיהּ דִּיקְלָא, לְתוֹסֶפֶת כַּתְּבֵיהּ. הָכָא נָמֵי, הָא אוֹסִיף לַהּ מִידֵּי!

גּוּפָא. אָמַר רַב נַחְמָן: שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִין בְּזֶה אַחַר זֶה — בִּיטֵּל שֵׁנִי אֶת הָרִאשׁוֹן. אָמַר רַב פָּפָּא: וּמוֹדֶה רַב נַחְמָן דְּאִי אוֹסִיף בֵּיהּ דִּיקְלָא — לְתוֹסֶפֶת כַּתְּבֵיהּ. פְּשִׁיטָא רִאשׁוֹן בְּמֶכֶר וְשֵׁנִי בְּמַתָּנָה, לְיַפּוֹת כֹּחוֹ הוּא דִּכְתַב לֵיהּ — מְשׁוּם דִּינָא דְּבַר מִצְרָא.

וְכָל שֶׁכֵּן רִאשׁוֹן בְּמַתָּנָה וְשֵׁנִי בְּמֶכֶר, דְּאָמְרִינַן מְשׁוּם דִּינָא דְּבַעַל חוֹב הוּא דִּכְתַב כֵּן.

אֶלָּא אִי שְׁנֵיהֶם בְּמֶכֶר שְׁנֵיהֶם בְּמַתָּנָה בִּיטֵּל שֵׁנִי אֶת הָרִאשׁוֹן. מַאי טַעְמָא? רַפְרָם אָמַר: אֵימַר אוֹדוֹיֵי אוֹדֵי לֵיהּ. רַב אַחָא אָמַר: אֵימַר אַחוֹלֵי אַחֲלֵיהּ לְשִׁיעְבּוּדֵיהּ.

מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ: אוֹרוֹעֵי סָהֲדֵי.

וּלְשַׁלּוֹמֵי פֵּירֵי וּלְטַסְקָא.

מַאי הֲוֵי עֲלַהּ דִּכְתוּבָּה? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: מָנֶה מָאתַיִם מִן הָאֵירוּסִין, וְתוֹסֶפֶת מִן הַנִּישּׂוּאִין.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה מִן הַנִּישּׂוּאִין. וְהִלְכְתָא: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה מִן הַנִּישּׂוּאִין.

מַתְנִי׳ הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּירָה בִּתָּהּ עִמָּהּ וְזִינְּתָה — הֲרֵי זוֹ בְּחֶנֶק, אֵין לָהּ לֹא פֶּתַח בֵּית הָאָב, וְלֹא מֵאָה סֶלַע.

הָיְתָה הוֹרָתָהּ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה וְלֵידָתָהּ בִּקְדוּשָּׁה — הֲרֵי זוֹ בְּסִקִילָה, וְאֵין לָהּ לֹא פֶּתַח בֵּית הָאָב, וְלֹא מֵאָה סֶלַע. הָיְתָה הוֹרָתָהּ וְלֵידָתָהּ בִּקְדוּשָּׁה, הֲרֵי הִיא כִּבַת יִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרֶיהָ. יֵשׁ לָהּ אָב וְאֵין לָהּ פֶּתַח בֵּית הָאָב, יֵשׁ לָהּ פֶּתַח בֵּית הָאָב וְאֵין לָהּ אָב — הֲרֵי זוֹ בְּסִקִילָה. לֹא נֶאֱמַר פֶּתַח בֵּית אָב אֶלָּא לְמִצְוָה.

דף מד:

גְּמָ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר קְרָא "וּמַתָּה", לְרַבּוֹת הוֹרָתָהּ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה וְלֵידָתָהּ בִּקְדוּשָּׁה.
אִי הָכִי מִילְּקָא נָמֵי נִילְקֵי, וּמַאָה סֶלַע נָמֵי לְשַׁלֵּם! אָמַר קְרָא "וּמַתָּה" — לְמִיתָה נִתְרַבְּתָה וְלֹא לְקָנָס. וְאֵימָא לְרַבּוֹת הוֹרָתָהּ וְלֵידָתָהּ בִּקְדוּשָּׁה? הָהִיא יִשְׂרְאֵלִית מְעַלְּיָתָא הִיא.
וְאֵימָא לְרַבּוֹת הוֹרָתָהּ וְלֵידָתָהּ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה! אִם כֵּן, "בִּישְׂרְאֵל" מַאי אַהֲנִי לֵיהּ.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַיְתוֹמָה פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה" — פְּרָט לְזוֹ שֶׁאֵין לָהּ אָב.
מֵתִיב רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר זְבִידָא: "וְאִם מָאֵן יִמָּאֵן אָבִיהָ" — לְרַבּוֹת יְתוֹמָה לִקְנָס, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי.
הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ: בָּבָא עָלֶיהָ וְאַחַר כָּךְ נִתְיַתְּמָה.
רָבָא אָמַר: חַיָּיב. מִמַּאי — מִדְּתָנֵי אַמֵּי: בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בְּתוּלַת גֵּרִים.
אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא כִּי הַאי גַּוְונָא בְּיִשְׂרָאֵל מִיחַיַּיב, הַיְינוּ דְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוֹטֵי גֵּרִים. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּיִשְׂרָאֵל כְּהַאי גַּוְונָא פָּטוּר, הַשְׁתָּא בְּיִשְׂרָאֵל פָּטוּר, בְּגֵרִים מִיבַּעְיָא?!
אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַקְּטַנָּה — פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה", "נַעֲרָה" מָלֵא דִּבֵּר הַכָּתוּב.
מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בַּר אַבָּא: טַעְמָא דִּכְתִיב בַּהּ "הַנַּעֲרָה", הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא אֲפִילּוּ קְטַנָּה?! הָא כְּתִיב: "וְאִם אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְתוּלִים לַנַּעֲרָה. וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָה אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ", וּקְטַנָּה לָאו בַּת עוֹנְשִׁין הִיא!
אֶלָּא: כָּאן "נַעֲרָה", הָא כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "נַעַר" — אֲפִילּוּ קְטַנָּה בַּמַּשְׁמָע.
תְּנֵי שֵׁילָא: שָׁלֹשׁ מִדּוֹת בַּנַּעֲרָה: בָּאוּ לָהּ עֵדִים בְּבֵית חֲמִיהָ שֶׁזִּינְּתָה בְּבֵית אָבִיהָ —

דף מה.

סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ, כְּלוֹמַר: רְאוּ גִּידּוּלִים שֶׁגִּידַּלְתֶּם. בָּאוּ לָהּ עֵדִים בְּבֵית אָבִיהָ שֶׁזִּינְּתָה בְּבֵית אָבִיהָ — סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר. סָרְחָה וּלְבַסּוֹף בָּנָרָה — תִּידּוֹן בְּחֶנָק.
לְמֵימְרָא דְּכוֹל הֵיכָא דְּאִישְׁתַּנִּי גּוּפָא אִישְׁתַּנִּי קְטָלָא? וּרְמִינְהִי: נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה שֶׁזִּינְּתָה, וּמִשֶּׁבָּגְרָה הוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רַע הוּא אֵינוֹ לוֹקֶה, וְאֵינוֹ נוֹתֵן מֵאָה סֶלַע, הִיא וְזוֹמְמֶיהָ מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה.
הִיא וְזוֹמְמֶיהָ סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא: אוֹ הִיא אוֹ זוֹמְמֶיהָ מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה.

אָמַר רָבָא: מוֹצִיא שֵׁם רַע קָאָמְרַתְּ? שָׁאנֵי מוֹצִיא שֵׁם רַע דְּחִידּוּשׁ הוּא, דְּהָא נִכְנְסָה לְחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה, בְּעָלְמָא, וְזִינְּתָה — בְּחֶנָּק, וְאִילּוּ מוֹצִיא שֵׁם רַע — בִּסְקִילָה.

אָמַר לֵיהּ רַב הוֹנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרָבָא: דִּלְמָא כִּי חַדִּית רַחֲמָנָא הֵיכָא דְּלָא אִישְׁתַּנִּי גּוּפָא, אֲבָל הֵיכָא דְּאִישְׁתַּנִּי גּוּפָא, לָא חַדִּית רַחֲמָנָא!

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אִישְׁתַּנִּי וְלָא אִישְׁתַּנִּי, תַּנָּאֵי הִיא, דְּתָנַן: חָטְאוּ עַד שֶׁלֹּא נִתְמַנּוּ, וְנִתְמַנּוּ, הֲרֵי הֵן כְּהֶדְיוֹטוֹת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם נוֹדַע לָהֶם עַד שֶׁלֹּא נִתְמַנּוּ — חַיָּיבִים, מִשֶּׁנִּתְמַנּוּ — פְּטוּרִים.

דף מה:

אֵימוֹר דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָזֵיל אַף בָּתַר יְדִיעָה, דְּאָזֵיל בָּתַר יְדִיעָה וְלָא אָזֵיל בָּתַר חֶטְאָה מִי שָׁמַעְתְּ לֵיהּ? אִם כֵּן — לַיְיתֵי קָרְבָּן כִּי דְּהַשְׁתָּא: מְשׁוּחַ פַּר, וְנָשִׂיא שָׂעִיר!

הָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא: תְּנִי, תִּידּוֹן בְּסִקִילָה. וְאַמַּאי? "נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה" אָמַר רַחֲמָנָא וְהָא בּוֹגֶרֶת הִיא! אָמַר רַבִּי אִילְעָא, אָמַר קְרָא: "הַנַּעֲרָה" — הַנַּעֲרָה שֶׁהָיְתָה כְּבָר.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנַנְיָא לְרַבִּי אִילְעָא: אִי הָכִי מִילְקָא נָמֵי לִילְקֵי, וּמַאָה סֶלַע נָמֵי לִישַׁלֵּם!

אָמַר לֵיהּ: רַחֲמָנָא נַיְצְלֵן מֵהַאי דַּעְתָּא: אַדְרַבָּה, רַחֲמָנָא נַיְצְלֵן מִדַּעְתָּא דִּידָךְ.

וְטַעְמָא מַאי? אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אָבִין, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יִצְחָק בַּר אַבָּא: זוֹ מַעֲשֶׂיהָ גָּרְמוּ לָהּ, וְזֶה עֶקִימַת שְׂפָתָיו גָּרְמוּ לוֹ. זוֹ מַעֲשֶׂיהָ גָּרְמוּ לָהּ, (כְּשֶׁהִיא) [כִּי] זַנַאי — [כְּשֶׁהִיא] נַעֲרָה זַנַאי. וְזֶה עֶקִימַת שְׂפָתָיו גָּרְמוּ לוֹ, אֵימַת קָא מִיחַיֵּיב? הָהִיא שַׁעְתָּא, וְהָהִיא שַׁעְתָּא בּוֹגֶרֶת הֲוַאי.

תָּנוּ רַבָּנָן: נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה שֶׁזִּינְּתָה — סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ. אֵין לָהּ פֶּתַח בֵּית הָאָב, סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר הַהִיא. וּבְעִיר שֶׁרוּבָּהּ גּוֹיִם — סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח בֵּית דִּין. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה — סוֹקְלִין אוֹתוֹ עַל שַׁעַר שֶׁעָבַד בּוֹ, וּבְעִיר שֶׁרוּבָּהּ גּוֹיִם — סוֹקְלִין אוֹתוֹ עַל פֶּתַח בֵּית דִּין.

מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "שְׁעָרֶיךָ", זֶה שַׁעַר שֶׁעָבַד בּוֹ. אַתָּה אוֹמֵר שַׁעַר שֶׁעָבַד בּוֹ, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שַׁעַר שֶׁנִּידּוֹן בּוֹ?

נָאֱמַר "שְׁעָרֶיךָ" לְמַטָּה, וְנֶאֱמַר "שְׁעָרֶיךָ" לְמַעְלָה. מָה "שְׁעָרֶיךָ" הָאָמוּר לְמַעְלָה — שַׁעַר שֶׁעָבַד בּוֹ, אַף "שְׁעָרֶיךָ" הָאָמוּר לְמַטָּה — שַׁעַר שֶׁעָבַד בּוֹ.

דָּבָר אַחֵר: "שְׁעָרֶיךָ", וְלֹא שַׁעֲרֵי גּוֹיִם. הַאי "שְׁעָרֶיךָ", הָא אַפֵּיקְתֵּיהּ? אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא "שַׁעַר", מַאי "שְׁעָרֶיךָ"? שְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי.

אִשְׁכְּחַן עֲבוֹדָה זָרָה, נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה מְנָא לַן?

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: גְּמַר "פֶּתַח" מִ"פֶּתַח", וּ"פֶּתַח" מִ"שַׁעַר", וְ"שַׁעַר" מִ"שְׁעָרֶיךָ".

תָּנוּ רַבָּנָן: הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לִלְקוֹת — לוֹקֶה מִכָּל מָקוֹם, מֵאָה סֶלַע, בָּעַל — נוֹתֵן, לֹא בָּעַל — אֵינוֹ נוֹתֵן.
קָא מִיפַּלְגֵי בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב וְרַבָּנָן. וְהָכִי קָאָמַר: הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע — לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע, בֵּין בָּעַל בֵּין שֶׁלֹּא בָּעַל, כְּרַבָּנָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לִלְקוֹת — לוֹקֶה מִכָּל מָקוֹם, מֵאָה סֶלַע, בָּעַל — נוֹתֵן, לֹא בָּעַל — אֵינוֹ נוֹתֵן, כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב.
אִיכָּא דְּאָמְרִי: כּוּלַּהּ כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. וְהָכִי קָאָמַר: הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע — לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע, וְהוּא שֶׁבָּעַל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לִלְקוֹת — לוֹקֶה מִכָּל מָקוֹם.
וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה לִלְקוֹת לוֹקֶה מִכָּל מָקוֹם? וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בָּעַל — לוֹקֶה, לֹא בָּעַל — אֵינוֹ לוֹקֶה! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לוֹקֶה מַכַּת מַרְדּוּת מִדְּרַבָּנָן.

דף מו.

רַב פָּפָּא אָמַר: מַאי "בָּעַל לוֹקֶה" דְּקָתָנֵי הָתָם — מָמוֹן. וְקָרֵי לֵיהּ לְמָמוֹן מַלְקוֹת? אִין, וְהָא תְּנַן: "הָאוֹמֵר חֲצִי עֶרְכִּי עָלַי" — נוֹתֵן חֲצִי עֶרְכּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לוֹקֶה וְנוֹתֵן עֶרְךְּ שָׁלֵם. לוֹקֶה אַמַּאי? אָמַר רַב פָּפָּא: לוֹקֶה בְּעֶרְךְּ שָׁלֵם.
מַאי טַעְמָא — גְּזֵירָה "חֲצִי עֶרְכּוֹ" אַטּוּ "עֶרְךְּ חֲצִיוֹ". וְ"עֶרְךְּ חֲצִיוֹ" הֲוֵי לֵיהּ אֶבֶר שֶׁהַנִּשְׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ.
תָּנוּ רַבָּנָן: "וְעָנְשׁוּ אוֹתוֹ" — זֶה מָמוֹן, "וְיִסְּרוּ" — זֶה מַלְקוֹת.
בְּשִׁלְמָא "וְעָנְשׁוּ" זֶה מָמוֹן, דִּכְתִיב "וְעָנְשׁוּ אוֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה". אֶלָּא "וְיִסְּרוּ" זֶה מַלְקוֹת — מְנָלַן?
אָמַר רַבִּי אֶבָהוּ: לָמַדְנוּ "יִסְּרוּ" מִ"יִּסְּרוּ", וְ"יִסְּרוּ" מִ"בֵּן", וּ"בֵן" מִ"בֵּן" — "וְהָיָה אִם בֵּן הַכּוֹת הָרָשָׁע".
אַזְהָרָה לְמוֹצִיא שֵׁם רַע מְנָלַן? רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: מִ"לֹא תֵלֵךְ רָכִיל". רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִ"וּנְשָׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע".
וְרַבִּי אֶלְעָזָר מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מֵהַאי? הָהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר. דְּרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: "וּנְשָׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע", מִכָּאן אָמַר רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: אַל יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם וְיָבֹא לִידֵי טוּמְאָה בַּלַּיְלָה.
וְרַבִּי נָתָן מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מֵהַאי? הָהוּא: אַזְהָרָה לְבֵית דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא רַךְ לָזֶה וְקָשֶׁה לָזֶה. לֹא אָמַר לְעֵדִים "בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי", וְהֵן מְעִידִים אוֹתוֹ מֵאֲלֵיהֶן — הוּא אֵינוֹ לוֹקֶה, וְאֵינוֹ נוֹתֵן מֵאָה סְלָעִים. הֵיא וְזוֹמְמֶיהָ מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה.
הֵיא וְזוֹמְמֶיהָ סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא: אוֹ הֵיא אוֹ זוֹמְמֶיהָ מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה.

טַעְמָא דְּלָא אֲמַר לְהוּ, הָא אֲמַר לְהוּ, אַף עַל גַּב דְּלָא אַגְרִינְהוּ. לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יְהוּדָה.
דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּשְׁכּוֹר עֲדִים.
מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: אַתְיָא "שִׂימָה" "שִׂימָה" "שִׂימָה". כְּתִיב הָכָא: "וְשָׂם לָהּ עֲלִילוֹת דְּבָרִים", וּכְתִיב הָתָם: "לֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ", מָה לְהַלָּן מָמוֹן, אַף כָּאן מָמוֹן.
אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, וְכֵן תָּנֵי רַב יוֹסֵף צִידוֹנִי בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: אָתְיָא "שִׂימָה" "שִׂימָה".
בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: שְׁכָרָן בְּקַרְקַע, מַהוּ? בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, מַהוּ? שְׁנֵיהֶם בִּפְרוּטָה, מַהוּ?
בָּעֵי רַב אָשֵׁי: הוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַנִּישׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים, מַהוּ? עַל נְשׂוּאֵי אָחִיו, מַהוּ?
פְּשׁוֹט מִיהָא חָדָא. דְּתָנֵי רַבִּי יוֹנָה: "אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה". לְזֶה — וְלֹא לַיָּבָם.
מַאי רַבָּנַן וּמַאי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב? דְּתַנְיָא: כֵּיצַד הוֹצָאַת שֵׁם רַע? בָּא לְבֵית דִּין, וְאָמַר: פְּלוֹנִי, לֹא מָצָאתִי לְבִתְּךָ בְּתוּלִים. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה תַּחְתָּיו — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה.
אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה תַּחְתָּיו יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה?! בַּת סְקִילָה הִיא! הָכִי קָאָמַר: אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה תַּחְתָּיו — בְּסְקִילָה. זִינְּתָה מֵעִיקָּרָא, יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה.
נִמְצָא (שֶׁ)שֵּׁם רַע (שֶׁ)אֵינוֹ שֵׁם רַע — הוּא לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע, בֵּין בָּעַל וּבֵין לֹא בָּעַל.
רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים הַלָּלוּ אֶלָּא כְּשֶׁבָּעַל. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, הַיְינוּ דִּכְתִיב: "וּבָא אֵלֶיהָ", "וְאָקְרַב אֵלֶיהָ",
אֶלָּא לְרַבָּנַן, מַאי "וּבָא אֵלֶיהָ", "וְאָקְרַב אֵלֶיהָ"? "וּבָא אֵלֶיהָ" — בַּעֲלִילוֹת, "וְאָקְרַב אֵלֶיהָ" — בִּדְבָרִים.
בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הַיְינוּ דִּכְתִיב: "לֹא מָצָאתִי לְבִתְּךָ בְּתוּלִים". אֶלָּא לְרַבָּנַן, מַאי "לֹא מָצָאתִי לְבִתְּךָ בְּתוּלִים"! לֹא מָצָאתִי לְבִתְּךָ כְּשֵׁרֵי בְּתוּלִים.
בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, הַיְינוּ דִּכְתִיב "וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בְתִי". אֶלָּא לְרַבָּנַן, מַאי "וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בְתִי"? וְאֵלֶּה כְּשֵׁרֵי בְּתוּלֵי בְתִי.
בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, הַיְינוּ דִּכְתִיב: "וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה". אֶלָּא לְרַבָּנַן, מַאי "וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה"?
אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: פָּרְשׂוּ מַה שֶּׁשָּׁם לָהּ. כִּדְתַנְיָא: "וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה", מְלַמֵּד שֶׁבָּאִין עֵדִים שֶׁל זֶה וְעֵדִים שֶׁל זֶה, וּבוֹרְרִין אֶת הַדָּבָר כְּשִׂמְלָה חֲדָשָׁה. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: דְּבָרִים כִּכְתָבָן, שִׂמְלָה מַמָּשׁ.
שָׁלַח רַבִּי יִצְחָק בַּר רַב יַעֲקֹב בַּר גִּיּוֹרֵי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא מָצִינוּ בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ שֶׁחִלֵּק הַכָּתוּב בֵּין בִּיאָה כְּדַרְכָּהּ לְבִיאָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ לְמַכּוֹת וְלָעוֹנָשִׁין, אֲבָל מוֹצִיא שֵׁם רַע חִלֵּק: אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּבָעוֹל שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, וְיוֹצִיא שֵׁם רַע כְּדַרְכָּהּ.
כְּמַאן? אִי כְּרַבָּנַן, אַף עַל גַּב דְּלָא בָּעַל. אִי כְּרַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב,

דף מו:

אִידֵי וְאִידֵי כְּדַרְכָּהּ בָּעֵינַן! אֶלָּא שִׁלַּח רַב כָּהֲנָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּבְעוֹל כְּדַרְכָּהּ, וְיוֹצִיא שֵׁם רַע בְּכִדַּרְכָּהּ.

מַתְנִי' הָאָב זַכַּאי בְּבִתּוֹ בְּקִידּוּשֶׁיהָ בְּכֶסֶף, בִּשְׁטָר, וּבְבִיאָה. זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, וּמְקַבֵּל אֶת גִּיטָּהּ. וְאֵינוֹ אוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֶּיהָ.

נִשֵּׂאת — יָתֵר עָלָיו הַבַּעַל, שֶׁאוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֶּיהָ, וְחַיָּיב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ, וּבְפִרְקוֹנָהּ, וּקְבוּרָתָהּ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁנֵי חֲלִילִין וּמְקוֹנֶנֶת.

גְּמָ' בְּכֶסֶף מְנָלַן? אָמַר רַב יְהוּדָה: אָמַר קְרָא: "וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף", אֵין כֶּסֶף לְאָדוֹן זֶה, וְיֵשׁ כֶּסֶף לְאָדוֹן אַחֵר, וּמַנּוּ? אָבִיהָ.

וְאֵימָא לְדִידַהּ! הַשְׁתָּא אָבִיהָ מְקַבֵּל קִידּוּשֶׁיהָ, דִּכְתִיב: "אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה", אִיהִי שְׁקָלָא כַּסְפָּא?!

וְאֵימָא הָנֵי מִילֵּי קָטַנָּה, דְּלֵית לַהּ יָד. אֲבָל נַעֲרָה, דְּאִית לַהּ יָד — אִיהִי תְּקַדֵּשׁ נַפְשַׁהּ וְאִיהִי תִּשְׁקוֹל כַּסְפָּא! אָמַר קְרָא: "בִּנְעוּרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ" — כָּל שֶׁבַח נְעוּרִים לְאָבִיהָ.

וְאֶלָּא הָא דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מִנַּיִן שֶׁמַּעֲשֶׂה הַבַּת לְאָבִיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִי יִמְכּוֹר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה", מָה אָמָה מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְרַבָּהּ — אַף בַּת מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְאָבִיהָ. לְמָה לִי? תִּיפּוֹק לֵיהּ מִ"בִּנְעוּרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ"! אֶלָּא: הָהוּא בַּהֲפָרַת נְדָרִים הוּא דִּכְתִיב.

וְכִי תֵּימָא נֵילַף מִינַּהּ — מָמוֹנָא מֵאִיסּוּרָא לָא יְלְפִינַן. וְכִי תֵּימָא נֵילַף מִקְּנָסָא — מָמוֹנָא מִקְּנָסָא לָא יָלְפִינַן.

וְכִי תֵּימָא נֵילַף מִבּוֹשֶׁת וּפְגָם — שָׁאנֵי בּוֹשֶׁת וּפְגָם דְּאָבִיהָ נָמֵי שַׁייֵךְ בֵּיהּ.

אֶלָּא, מִסְתַּבְּרָא דְּכִי מְמַעֵט רַחֲמָנָא — יְצִיאָה דִּכְוותַהּ קָא מְמַעֵט.

וְהָא לָא דָּמְיָא הָא יְצִיאָה לְהָא יְצִיאָה: הָתָם, גַּבֵּי אָדוֹן, נָפְקָא לַהּ מֵרְשׁוּתֵיהּ לִגְמָרֵי, יְצִיאָה דְּאָב — אַכַּתִּי מְחַסְּרָא מִסְירָה לְחוּפָּה!

מֵהֲפָרַת נְדָרִים מִיהָא נָפְקָא לַהּ מֵרְשׁוּתֵיהּ, דִּתְנַן: נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפִירִין לָהּ נְדָרֶיהָ.

שְׁטָר וּבִיאָה מְנָא לַן? אָמַר קְרָא: "וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר", אִיתַּקּוּשׁ הָווּיוֹת לַהֲדָדֵי.

זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ —

דף מז.

מִשּׁוּם אֵיבָה.

בְּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ. מְנָלַן? דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מִנַּיִן שֶׁמַּעֲשֶׂה הַבַּת לָאָב, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה", מָה אָמָה מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְרַבָּהּ — אַף בַּת מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְאָבִיהָ. וְאֵימָא הָנֵי מִילֵּי קְטַנָּה, דְּמַצֵּי מְזַבֵּן לַהּ, אֲבָל נַעֲרָה, דְּלָא מָצֵי מְזַבֵּן לַהּ — מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ דִּידַהּ הָווּ!

מִסְתַּבְּרָא דְּאָבִיהָ הָווּ, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לָאו דְּאָבִיהָ, אֶלָּא הָא דְּזַכֵּי לֵיהּ רַחֲמָנָא לְאָב לְמִימְסַרַהּ לְחוּפָּה, הֵיכִי מָצֵי מָסַר לַהּ? הָא קָמְבַטֵּל לַהּ מִמַּעֲשֶׂה יָדֶיהָ.

פְּרֵיךְ רַב אַחַאי: אֵימָא דְּיָהֵיב לַהּ שְׂכַר פְּקָעְתַּהּ. אִי נָמֵי דְּמָסַר לָהּ בְּלֵילְיָא. אִי נָמֵי דְּמָסַר לַהּ בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים.

אֶלָּא: קְטַנָּה לָא צְרִיכָא קְרָא — הַשְׁתָּא זַבּוֹנֵי מְזַבֵּין לַהּ, מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ מִיבְּעֵי?! [וְאֶלָּא] כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא, לְנַעֲרָה.

בַּהֲפָרַת נְדָרֶיהָ. מְנָלַן? דִּכְתִיב: "בִּנְעוּרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ".

וּמְקַבֵּל אֶת גִּיטָּהּ. מְנָלַן? דִּכְתִיב: "וְיָצְאָה ... וְהָיְתָה", אִיתְּקוּשׁ יְצִיאָה לַהֲוָיָיהּ.

וְאֵינוֹ אוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֶּיהָ. תָּנוּ רַבָּנַן: הָאָב אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֵּי בִתּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאָב אוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֵּי בִתּוֹ. בְּמַאי קְמִיפַּלְגִי? תַּנָּא קַמָּא סָבַר: בִּשְׁלָמָא בַּעַל, תַּקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנַן פֵּירֵי, דְּאִם כֵּן מִימְנַע וְלָא פָּרֵיק,

אֶלָּא אָב, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר — דְּמִימְנַע וְלָא פָּרֵיק? בְּלָאו הָכִי פָּרֵיק לַהּ! וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: אָב נָמֵי מִימְנַע וְלָא פָּרֵיק. סָבַר: כִּיסָּא נְקִיטָא עִילָּוֵה, תֵּיזִיל וְתִתְפָּרוֹק נַפְשֵׁהּ.

נִיסֵּת, יָתֵר עָלָיו הַבַּעַל שֶׁהוּא אוֹכֵל כּוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: כָּתַב לָהּ פֵּירוֹת, כְּסוּת וְכֵלִים שֶׁבָּאוּ עִמָּהּ מִבֵּית אָבִיהָ לְבֵית בַּעְלָהּ — מֵתָה, לֹא זָכָה הַבַּעַל בִּדְבָרִים הַלָּלוּ. מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן אָמְרוּ: זָכָה הַבַּעַל בִּדְבָרִים הַלָּלוּ.

לֵימָא בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבָּנַן קָמִיפַּלְגִי, דִּתְנַן: נִתְאָרְמָלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין מִן הָאֵירוּסִין — גּוֹבָה אֶת הַכֹּל. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מִן הַנִּשּׂוּאִין — גּוֹבָה אֶת הַכֹּל, וּמִן הָאֵירוּסִין — בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם, וְאַלְמָנָה מָנֶה,

דף מז:

שֶׁלֹּא כָּתַב לָהּ אֶלָּא עַל מְנָת לְכוֹנְסָהּ. לְמַאן דְּאָמַר לֹא זָכָה — כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וּמַאן דְּאָמַר זָכָה — כְּרַבָּנַן.

לֹא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. מַאן דְּאָמַר לֹא זָכָה — כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וּמַאן דְּאָמַר זָכָה — עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אֶלָּא מִדִּידֵיהּ לְדִידַהּ, שֶׁלֹּא כָּתַב לָהּ אֶלָּא עַל מְנָת לְכוֹנְסָהּ.

אֲבָל מִדִּידַהּ לְדִידֵיהּ אֲפִילּוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוֹדֵי, דְּמִשּׁוּם אִיחַתּוֹנֵי הוּא, וְהָא אִיחַתַּנֵי לְהוּ.

חַיָּיב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן: תִּיקְנוּ מְזוֹנוֹתֶיהָ תַּחַת מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּקְבוּרָתָהּ תַּחַת כְּתוּבָּתָהּ, לְפִיכָךְ בַּעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת.

פֵּירוֹת מַאן דְּכַר שְׁמַיְיהוּ?! חַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: תִּיקְנוּ מְזוֹנוֹתֶיהָ תַּחַת מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּפֵירְקוֹנָהּ תַּחַת פֵּירוֹת, וּקְבוּרָתָהּ תַּחַת כְּתוּבָּתָהּ. לְפִיכָךְ בַּעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת.

מַאי "לְפִיכָךְ"?

מַהוּ דְּתֵימָא: מֵיכָל לָא נֵכְלִינְהוּ, אַנּוֹחֵי נַנְּחִינְהוּ. דְּאִם כֵּן, מִימְנַע וְלָא פָּרֵיק, קָא מַשְׁמַע לַן דְּהָא עֲדִיפָא. זִימְנִין דְּלָא מָלוּ, וּפָרֵיק לַהּ מִדִּידֵיהּ.

וְאֵיפוֹךְ אֲנָא!

אָמַר אַבָּיֵי: תִּיקְנוּ מָצוּי לְמָצוּי, וְשֶׁאֵינוֹ מָצוּי לְשֶׁאֵינוֹ מָצוּי.

אָמַר רָבָא: הַאי תַּנָּא סָבַר מְזוֹנוֹת מִדְּאוֹרָיְיתָא, דְּתַנְיָא: "שְׁאֵרָהּ" — אֵלּוּ מְזוֹנוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַאֲשֶׁר אָכְלוּ שְׁאֵר עַמִּי". "כְּסוּתָהּ" — כְּמַשְׁמָעוֹ. "עוֹנָתָהּ" — זוֹ עוֹנָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אִם תְּעַנֶּה אֶת בְּנוֹתַי".

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: "שְׁאֵרָהּ" — זוֹ עוֹנָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה". "כְּסוּתָהּ" — כְּמַשְׁמָעוֹ. "עוֹנָתָהּ" — אֵלּוּ מְזוֹנוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "יַרְעֵנְךָ וְיַרְעִיבֶךָ".

דף מח.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: "שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ" — לְפוּם שְׁאֵרָהּ תֵּן כְּסוּתָהּ, שֶׁלֹּא יִתֵּן לָהּ לֹא שֶׁל יַלְדָּה לִזְקֵנָה, וְלֹא שֶׁל זְקֵנָה לְיַלְדָּה. "כְּסוּתָהּ וְעוֹנָתָהּ" — לְפוּם עוֹנָתָהּ תֵּן כְּסוּתָהּ, שֶׁלֹּא יִתֵּן חֲדָשִׁים בִּימוֹת הַחַמָּה, וְלֹא שְׁחָקִים בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים.

תָּנֵי רַב יוֹסֵף: "שְׁאֵרָהּ" — זוֹ קֵרוּב בָּשָׂר, שֶׁלֹּא יְנַהֵג בָּהּ מִנְהַג פָּרְסִיִּים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁין מִטּוֹתֵיהֶן בִּלְבוּשֵׁיהֶן. מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַב הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: הָאוֹמֵר "אִי אֶפְשִׁי אֶלָּא אֲנִי בְּבִגְדֵי וְהִיא בְּבִגְדָהּ" — יוֹצִיא וְנוֹתֵן כְּתוּבָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפִילּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל וְכוּ'. מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר הָנֵי לָא. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאוֹרְחַהּ — מַאי טַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא דְּאָמַר לָא? וְאִי דְּלָאו אוֹרְחַהּ — מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה?

לָא צְרִיכָא: כְּגוֹן דְּאוֹרְחֵיהּ דִּידֵיהּ וְלָאו אוֹרְחַהּ דִּידַהּ, תַּנָּא קַמָּא סָבַר: כִּי אָמְרִינַן עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָהּ יוֹרֶדֶת עִמּוֹ — הָנֵי מִילֵּי מֵחַיִּים, אֲבָל לְאַחַר מִיתָה — לֹא.

וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: אֲפִילּוּ לְאַחַר מִיתָה. אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

וְאָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא: מִי שֶׁנִּשְׁתַּטָּה — בֵּית דִּין יוֹרְדִין לִנְכָסָיו וְזָנִין וּמְפַרְנְסִין אֶת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּבְנוֹתָיו, וְדָבָר אַחֵר. אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: מַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתַנְיָא: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת — בֵּית דִּין יוֹרְדִין לִנְכָסָיו, וְזָנִין וּמְפַרְנְסִין אֶת אִשְׁתּוֹ, אֲבָל לֹא בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, וְלֹא דָּבָר אַחֵר?

אָמַר לֵיהּ: וְלָא שָׁאנֵי לָךְ בֵּין יוֹצֵא לְדַעַת לַיּוֹצֵא שֶׁלֹּא לְדַעַת?

מַאי "דָּבָר אַחֵר"? רַב חִסְדָּא אָמַר: זֶה תַּכְשִׁיט. רַב יוֹסֵף אָמַר: צְדָקָה. מַאן דְּאָמַר תַּכְשִׁיט, כָּל שֶׁכֵּן צְדָקָה. מַאן דְּאָמַר צְדָקָה, אֲבָל תַּכְשִׁיט יְהַבִינַן לַהּ, דְּלָא נִיחָא לֵיהּ דְּתִינַוָּול.

אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר רַב הוּנָא: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וּמֵתָה אִשְׁתּוֹ — בֵּית דִּין יוֹרְדִין לִנְכָסָיו, וְקוֹבְרִין אוֹתָהּ לְפִי כְּבוֹדוֹ. לְפִי כְּבוֹדוֹ וְלֹא לְפִי כְּבוֹדָהּ?

אִימָא: אַף לְפִי כְּבוֹדוֹ. הָא קָא מַשְׁמַע לַן: עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָהּ יוֹרֶדֶת עִמּוֹ, וַאֲפִילּוּ לְאַחַר מִיתָה.

אָמַר רַב מַתְנָה, הָאוֹמֵר: "אִם מֵתָה, לֹא תִקָּבְרוּהָ מִנְּכָסָיו" — שׁוֹמְעִין לוֹ. מַאי שְׁנָא כִּי אָמַר — דְּנָפְלִי נִכְסֵי קַמֵּי יַתְמֵי. כִּי לָא אָמַר נָמֵי, נִכְסֵי קַמֵּי יַתְמֵי רְמוּ?

אֶלָּא: הָאוֹמֵר: "אִם מֵת הוּא, לֹא תִקָּבְרוּהוּ מִנְּכָסָיו" — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. לָאו כָּל הֵימֶנּוּ שֶׁיַּעֲשִׁיר אֶת בָּנָיו וְיַפִּיל עַצְמוֹ עַל הַצִּיבּוּר.

מַתְנִי' לְעוֹלָם הִיא בִּרְשׁוּת הָאָב עַד שֶׁתִּכָּנֵס

דף מח:

לִרְשׁוּת הַבַּעַל לְנִשּׂוּאִין. מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל — הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַבַּעַל. הָלַךְ הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁהָלְכוּ שְׁלוּחֵי הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל — הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הָאָב. מָסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל — הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַבַּעַל.

גְּמָ' מַאי לְעוֹלָם? לְאַפּוֹקֵי מִמִּשְׁנָה רִאשׁוֹנָה. דְּתָנַן: הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִישֵּׂאוּ — אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה. קָא מַשְׁמַע לַן, לְעוֹלָם.

מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַבַּעַל וְכוּ'. אָמַר רַב: מְסִירָתָהּ לַכֹּל, חוּץ מִתְּרוּמָה. וְרַב אַסִּי אָמַר: אַף לִתְרוּמָה.

אִיתְיְבֵיהּ רַב הוּנָא לְרַב אַסִּי, וְאָמְרִי לַהּ חִיָּיא בַּר רַב לְרַב אַסִּי: לְעוֹלָם הִיא בִּרְשׁוּת הָאָב עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחוּפָּה! אָמַר לְהוּ רַב: לָאו אָמֵינָא לְכוּ לָא תֵּיזְלוּ בָּתַר אִיפְּכָא?! יָכוֹל לְשַׁנּוֹיֵי לְכוּ: מְסִירָתָהּ, זוֹ הִיא כְּנִיסָתָהּ לְחוּפָּה.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לִירוּשָּׁתָהּ.

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לִכְתוּבָתָהּ. כְּתוּבָתָהּ מַאי הִיא? דְּאִי מֵתָה יָרֵית לַהּ, הַיְינוּ דִּשְׁמוּאֵל! אָמַר רָבִינָא: לוֹמַר כְּתוּבָתָהּ מֵאַחֵר מָנֶה.

רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי חֲנִינָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מְסִירָתָהּ לַכֹּל, אַף לִתְרוּמָה.

מֵיתִיבִי: הָלַךְ הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁהָלְכוּ שְׁלוּחֵי הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁהָיְתָה לָהּ חָצֵר בַּדֶּרֶךְ וְנִכְנְסָה עִמּוֹ לָלִין, אַף עַל פִּי שֶׁכְּתוּבָתָהּ בְּבֵית בַּעְלָהּ, מֵתָה — אָבִיהָ יוֹרְשָׁהּ. מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁמָּסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁהָיְתָה לוֹ חָצֵר בַּדֶּרֶךְ וְנִכְנְסָה עִמּוֹ לִשּׁוּם נִישׂוּאִין, אַף עַל פִּי שֶׁכְּתוּבָתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ, מֵתָה — בַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — לִירוּשָׁתָהּ, אֲבָל לִתְרוּמָה, אֵין אִשָּׁה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחוּפָּה. תִּיוּבְתָּא דְכוּלְּהוּ! תִּיוּבְתָּא.

הָא גּוּפָא קַשְׁיָא: אָמְרַתְּ נִכְנְסָה עִמּוֹ לָלִין. טַעְמָא דְּלָלִין, הָא סְתָמָא — לְשֵׁם נִישׂוּאִין. אֵימָא סֵיפָא: נִכְנְסָה עִמּוֹ לְשֵׁם נִישׂוּאִין, הָא סְתָמָא, לָלִין.

אָמַר רַב אָשֵׁי: סְתָמֵי סְתָמֵי קָתָנֵי. סְתָם חָצֵר דִּידַהּ — לָלִין. סְתָם חָצֵר דִּידֵיהּ — לְנִשּׂוּאִין.

תָּנָא: מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל וְזִינְּתָה — הֲרֵי זוֹ בְּחֶנָק. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי אַמֵּי בַּר חָמָא, אָמַר קְרָא: ”לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ“, פְּרָט לְשֶׁמָּסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל.

וְאֵימָא: פְּרָט שֶׁנִּכְנְסָה לַחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה!

אָמַר רָבָא: אָמַר לִי אַמֵּי, חוּפָּה בְּהֶדְיָא כְּתִיבָא: ”כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה בְתוּלָה מְאוֹרָשָׂה לְאִישׁ“. ”נַעֲרָה“ — וְלֹא בּוֹגֶרֶת, ”בְּתוּלָה“ — וְלֹא בְּעוּלָה, ”מְאוֹרָשָׂה“ — וְלֹא נְשׂוּאָה.

מַאי ”נְשׂוּאָה“? אִילֵּימָא נְשׂוּאָה מַמָּשׁ, הַיְינוּ ”בְּתוּלָה“ וְלֹא בְּעוּלָה! אֶלָּא לָאו, שֶׁנִּכְנְסָה לַחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה.

דף מט.

וְאֵימָא: הֵיכָא דְּהָדְרָא לְבֵי נָשָׂא — הָדְרָא לְמֵילְתָא קַמַּייְתָא? אָמַר רָבָא: הָהוּא כְּבָר פַּסְקַהּ תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל,

דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: ”וְנָדַר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ“, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? וַהֲלֹא מוּצֵאת מִכְּלַל אָב וּמוּצֵאת מִכְּלַל בַּעַל!

אֶלָּא, הֲרֵי שֶׁמָּסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁמָּסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, וְנִתְאָרְמְלָה בַּדֶּרֶךְ אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, הֵיאַךְ אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ: בֵּית אָבִיהָ שֶׁל זוֹ, אוֹ בֵּית בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כֵּיוָן שֶׁיָּצְאָה שָׁעָה אַחַת מֵרְשׁוּת הָאָב — שׁוּב אֵינוֹ יָכוֹל לְהָפֵר.

אָמַר רַב פָּפָּא אַף אָנָן נָמֵי תְּנֵינָא: הַבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה — אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁתְּהֵא נַעֲרָה בְּתוּלָה מְאוֹרָסָה, וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ. בִּשְׁלָמָא ”נַעֲרָה“ — וְלֹא בּוֹגֶרֶת, ”בְּתוּלָה“ — וְלֹא

בְּעוּלָה, "מְאוֹרָסָה" — וְלֹא נְשׂוּאָה. "בְּבֵית אָבִיהָ" לְמַעוֹטֵי מַאי? לָאו לְמַעוֹטֵי מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל?!

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: הַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה לִרְשׁוּת הַבַּעַל לְנִשּׂוּאִין, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה — הַבָּא עָלֶיהָ הֲרֵי זֶה בְּחֶנֶק. נִכְנְסָה לִרְשׁוּת הַבַּעַל בְּעָלְמָא שְׁמַע מִינַּהּ.

מַתְנִי' הָאָב אֵינוֹ חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹת בִּתּוֹ. זֶה מִדְּרָשׁ דְּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לִפְנֵי חֲכָמִים בַּכֶּרֶם בְּיַבְנֶה: הַבָּנִים יְרִשּׁוּ וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ. מָה הַבָּנִים אֵינָן יוֹרְשִׁין אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת הָאָב — אַף הַבָּנוֹת אֵין נִיזּוֹנוֹת אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן.

גְּמָ' בִּמְזוֹנוֹת בִּתּוֹ הוּא דְּאֵינוֹ חַיָּיב, הָא בִּמְזוֹנוֹת בְּנוֹ — חַיָּיב. בִּתּוֹ נָמֵי: חוֹבָה הוּא דְּלֵיכָּא, הָא מִצְוָה אִיכָּא. מַנִּי מַתְנִיתִין? לָא רַבִּי מֵאִיר, לָא רַבִּי יְהוּדָה, וְלָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא. דְּתַנְיָא: מִצְוָה לָזוּן אֶת הַבָּנוֹת, קַל וְחוֹמֶר לַבָּנִים — דְּעִסְקֵי בַּתּוֹרָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִצְוָה לָזוּן אֶת הַבָּנִים, וְקַל וְחוֹמֶר לַבָּנוֹת — מִשּׁוּם זִילּוּתָא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: חוֹבָה לָזוּן אֶת הַבָּנוֹת לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן, אֲבָל בְּחַיֵּי אֲבִיהֶן — אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵינָן נִיזּוֹנִין.

מַנִּי מַתְנִיתִין? אִי רַבִּי מֵאִיר הָא אָמַר בָּנִים מִצְוָה?! אִי רַבִּי יְהוּדָה, הָא אָמַר בָּנִים נָמֵי מִצְוָה! אִי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא, אֲפִילּוּ מִצְוָה נָמֵי לֵיכָּא!

אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי מֵאִיר, אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי יְהוּדָה, אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא. אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי מֵאִיר וְהָכִי קָאָמַר: הָאָב אֵינוֹ חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹת בִּתּוֹ, וְהוּא הַדִּין לִבְנוֹ. הָא מִצְוָה בְּבִתּוֹ אִיכָּא, קַל וָחוֹמֶר לַבָּנִים. וְהַאי דְּקָתָנֵי בִּתּוֹ — הָא קָא מַשְׁמַע לַן:

דף מט:

דַּאֲפִילּוּ בִּתּוֹ, חוֹבָה הוּא דְּלֵיכָּא, הָא מִצְוָה אִיכָּא.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי יְהוּדָה, וְהָכִי קָאָמַר: הָאָב אֵינוֹ חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹת בִּתּוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן לִבְנוֹ. הָא מִצְוָה בִּבְנוֹ אִיכָּא, וְקַל וָחוֹמֶר לַבָּנוֹת. וְהָא דְּקָתָנֵי בִּתּוֹ — הָא קָא מַשְׁמַע לַן דַּאֲפִילּוּ בִּתּוֹ חוֹבָה לֵיכָּא.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא, וְהָכִי קָאָמַר: אֵינוֹ חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹת בִּתּוֹ, וְהוּא הַדִּין לִבְנוֹ. וְהוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ מִצְוָה נָמֵי לֵיכָּא, וְאַיְידֵי דְּבָנוֹת לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן חוֹבָה, תְּנָא נָמֵי אֵינוֹ חַיָּיב.

אָמַר רַבִּי אֵילָעָא אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בַּר חֲנִינָא: בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם זָן אֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנוֹתָיו כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים. אִיבַּעְיָא לְהוּ: הִלְכְתָא כְּווֹתֵיהּ אוֹ אֵין הִלְכְתָא

כְּוָותֵיהּ? תָּא שְׁמַע: כִּי הֲוָה אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה אֲמַר לְהוּ: יָארוּד יָלְדָה, וְאַבְּנֵי מָתָא שָׁדְיָא?!

כִּי הֲוָה אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא, אֲמַר לְהוּ: כְּפוֹ לֵיהּ אֲסִיתָא בְּצַבּוּרָא, וְלֵיקוּם וְלֵימָא: עוֹרְבָא בָּעֵי בְּנֵיהּ וְהַהוּא גַּבְרָא לָא בָּעֵי בְּנֵיהּ?! וְעוֹרְבָא בָּעֵי בְּנֵיהּ? וְהָכְתִיב: ״לִבְנֵי עוֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ״! לָא קַשְׁיָא, הָא בְּחִיוְּרִי, הָא בְּאוּכְּמֵי.

כִּי הֲוָה אָתֵי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לֵיהּ: נִיחָא לָךְ דְּמִיתַּזְנִי בְּנָיךְ מִצְּדָקָה?

וְלָא אָמַרַן, אֶלָּא דְּלָא אָמְיד, אֲבָל אָמְיד — כָּפֵינַן לֵיהּ עַל כֶּרְחֵיהּ. כִּי הָא דְּרָבָא כַּפְיֵיהּ לְרַב נָתָן בַּר אַמֵּי וְאַפֵּיק מִינֵּיהּ אַרְבַּע מְאָה זוּזֵי לְצָדָקָה.

אָמַר רַבִּי אֵילְעָא אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: בְּאוּשָּׁא הִתְקִינוּ הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְבָנָיו — הוּא וְאִשְׁתּוֹ נְזוֹנִים מֵהֶם.

מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי זֵירָא וְאִיתֵּימָא רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי: גְּדוֹלָה מִזּוֹ אָמְרוּ, אַלְמָנָתוֹ נְזוֹנֶת מִנְּכָסָיו, הוּא וְאִשְׁתּוֹ מִיבַּעְיָא?!

דִּשְׁלַח רָבִין בְּאִיגַּרְתֵּיהּ: מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אַלְמָנָה וּבַת — אַלְמָנָתוֹ נְיזוֹנֶת מִנְּכָסָיו. נִישֵּׂאת הַבַּת — אַלְמָנָתוֹ נְיזוֹנֶת מִנְּכָסָיו.

מֵתָה הַבַּת, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אֲחוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: עַל יְדֵי הָיָה מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ: אַלְמָנָתוֹ נְיזוֹנֶת מִנְּכָסָיו. הוּא וְאִשְׁתּוֹ מִיבַּעְיָא?!

מַהוּ דְּתֵימָא: הָתָם הוּא דְּלֵיכָּא דְּטָרַח, אֲבָל הָכָא — נְטָרַח לְדִידֵיהּ וּלְדִידַהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: הִלְכָתָא כְּוָותֵיהּ אוֹ לֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ? תָּא שְׁמַע: דְּרַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יוֹנָתָן הֲווֹ קָיְימִי, אֲתָא הַהוּא גַּבְרָא גְּחֵין וְנַשְׁקֵיהּ לְרַבִּי יוֹנָתָן אַכַּרְעֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא: מַאי הַאי? אֲמַר לֵיהּ: כּוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו הוּא,

דף נ.

וְעַשִּׂיתִינְהוּ (לְזֵנֵיהּ) [וְזָנוּהּ]. אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא לָאו דִּינָא, מִשּׁוּם הָכִי עַשִּׂיינְהוּ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דִּינָא — עַשִּׂיינְהוּ בָּעֵי?

אָמַר רַבִּי אֵילְעָא, בְּאוּשָּׁא הִתְקִינוּ: הַמְבַזְבֵּז — אַל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחוֹמֶשׁ. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הַמְבַזְבֵּז — אַל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחוֹמֶשׁ, שֶׁמָּא יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבִּקֵּשׁ לְבַזְבֵּז [יוֹתֵר מֵחוֹמֶשׁ], וְלֹא הִנִּיחַ לוֹ חֲבֵירוֹ. וּמַנּוּ — רַבִּי יְשֵׁבָב. וְאָמְרִי לַהּ: רַבִּי יְשֵׁבָב, וְלֹא הִנִּיחוֹ חֲבֵירוֹ, וּמַנּוּ — רַבִּי עֲקִיבָא.

אָמַר רַב נַחְמָן, וְאִיתֵּימָא רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, מַאי קְרָא: ״וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ לָךְ״.

וְהָא לָא דָּמֵי עִישּׂוּרָא בָּתְרָא לְעִישּׂוּרָא קַמָּא! אָמַר רַב אָשֵׁי: ״אֲעַשְּׂרֶנּוּ״ לְבָתְרָא כִּי קַמָּא.

אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: וּשְׁמוּעוֹת הַלָּלוּ מִתְמַעֲטוֹת וְהוֹלְכוֹת. וְסִימָנָיךְ: קְטַנִּים כָּתְבוּ וּבְזָבְזוּ.

אָמַר רַב יִצְחָק, בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם מִתְגַּלְגֵּל עִם בָּנוֹ, עַד שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מִכָּאן וְאֵילָךְ, יוֹרֵד עִמּוֹ לְחַיָּיו. אִינִי?! וְהָא אֲמַר לֵיהּ רַב לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת: בְּצִיר מִבַּר שֵׁית — לָא תְקַבֵּיל. בַּר שֵׁית — קַבֵּיל וּסְפִי לֵיהּ כְּתוֹרָא!

אֵין, סָפֵי לֵיהּ כְּתוֹרָא, מִיהוּ אֵינוֹ יוֹרֵד עִמּוֹ לְחַיָּיו עַד לְאַחַר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, לָא קַשְׁיָא: הָא לְמִקְרָא, הָא לְמִשְׁנָה.

דְּאָמַר אַבָּיֵי, אֲמָרָה לִי אֵם: בַּר שֵׁית — לְמִקְרָא, בַּר עֶשֶׂר — לְמִשְׁנָה, בַּר תְּלֵיסַר — לְתַעֲנִיתָא מֵעֵת לְעֵת. וּבְתִינוֹקֶת — בַּת תְּרֵיסַר.

אָמַר אַבָּיֵי, אֲמָרָה לִי אֵם: הַאי בַּר שֵׁית דְּטָרְקָא לֵיהּ עַקְרְבָּא בְּיוֹמָא דְּמִישְׁלַם שֵׁית — לָא חָיֵי. מַאי אָסוּתֵיהּ — מָרְרָתָא דְּדַיָּיהּ חִיוָּרְתָא בְּשִׂיכְרָא, נְשִׁפְיֵיהּ וְנַשְׁקֵיהּ. הַאי בַּר שַׁתָּא דְּטָרֵיק לֵיהּ זִיבּוּרָא בְּיוֹמָא דְּמִישְׁלַם שַׁתָּא — לָא חָיֵי. מַאי אָסוּתֵיהּ — אַצָּוָתָא דְּדִיקְלָא בְּמַיָּא, נְשִׁפְיֵיהּ וְנַשְׁקֵיהּ.

אָמַר רַב קַטִּינָא: כָּל הַמַּכְנִיס אֶת בְּנוֹ פָּחוּת מִבֶּן שֵׁשׁ — רָץ אַחֲרָיו וְאֵינוֹ מַגִּיעוֹ. אִיכָּא דְּאָמְרִי: חֲבֵירָיו רָצִין אַחֲרָיו וְאֵין מַגִּיעִין אוֹתוֹ. וְתַרְוַיְיהוּ אִיתַּנְהוּ: חֲלִישׁ וּגְמִיר. אִיבָּעֵית אֵימָא: הָא דְּכָחִישׁ, הָא דְּבָרְיָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ: הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה בְּנִכְסֵי מְלוֹג בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ וּמֵתָה, הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת. אַשְׁכְּחֵיהּ רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף לְרַבִּי אֲבָהוּ דַּהֲוָה קָאֵי בְּאוּכְלוּסָא דְּאוּשָׁא, אֲמַר לֵיהּ: מַאן מָרַהּ דִּשְׁמַעְתָּא דְּאוּשָׁא? אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא. תְּנָא מִינַּיהּ אַרְבָּעִין זִימְנִין, וְדָמֵי לֵיהּ כְּמַאן דְּמַנְחָא לֵיהּ בְּכִיסְתֵּיהּ.

"אַשְׁרֵי שׁוֹמְרֵי מִשְׁפָּט עוֹשֵׂה צְדָקָה בְכָל עֵת". וְכִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת צְדָקָה בְּכָל עֵת? דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּיִבְנֶה, וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: זֶה הַזָּן בָּנָיו וּבְנוֹתָיו כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: זֶה הַמְגַדֵּל יָתוֹם וְיִתּוֹמָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמַשִּׂיאָן.

"הוֹן וָעוֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד". רַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא, חַד אָמַר: זֶה הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְלַמְּדָהּ. וְחַד אָמַר: זֶה הַכּוֹתֵב תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים וּמַשְׁאִילָן לַאֲחֵרִים.

"וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל". אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כֵּיוָן שֶׁ"בָּנִים לְבָנֶיךָ" — "שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל". דְּלָא אָתֵי לִידֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: כֵּיוָן שֶׁ"בָּנִים לְבָנֶיךָ" — שָׁלוֹם עַל דַּיָּינֵי יִשְׂרָאֵל, דְּלָא אָתֵי לְאִינְצוּיֵי.

זֶה מִדְרָשׁ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר לִפְנֵי חֲכָמִים כּוּ'.

דף נ:

יָתֵיב רַב יוֹסֵף קַמֵּיהּ דְּרַב הַמְנוּנָא וְיָתֵיב רַב הַמְנוּנָא, וְקָאָמַר: כְּשֵׁם שֶׁאֵין הַבָּנִים יוֹרְשִׁין אֶלָּא מִן הַקַּרְקַע — כָּךְ אֵין הַבָּנוֹת נִיזּוֹנוֹת אֶלָּא מִן הַקַּרְקַע. אֲווּשׁ עֲלֵיהּ כּוּלֵי עָלְמָא: דְּשָׁבֵיק אַרְעָא — הוּא דְּיָרְתֵי לֵיהּ בְּנֵיהּ, דְּלָא שָׁבֵיק אַרְעָא — לָא יָרְתֵי לֵיהּ בְּנֵיהּ?!

אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: וְדִלְמָא כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין קָאָמַר מָר?! אֲמַר לֵיהּ: מָר, דְּגַבְרָא רַבָּא הוּא, יָדַע מַאי קָאָמֵינָא.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף: רַב זַן מֵחִיטֵּי דַּעֲלָיֵיה. אִיבַּעְיָא לְהוּ: פַּרְנָסָה הֲוַיא, וּמַאי עֲלָיֵיה — מַעִילוּיֵיא דְּאַב, וּכְדִשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: לְפַרְנָסָה, שְׁמִין בָּאָב.

אוֹ דִלְמָא מְזוֹנֵי מַמָּשׁ הֲוָה, וּמַאי עֲלָיֵיה — מְזַבְּרִים טוֹבִים שֶׁנֶּאֶמְרוּ בָּעֲלָיֵיה. דְּאָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף: בָּעֲלָיֵיה הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ בָּנוֹת נִיזּוֹנוֹת מִן הַמֻּטַּלְטָלִין.

תָּא שְׁמַע: בֵּידֵיהּ דְּרַבִּי בַּנַּאי אֲחוּהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא הֲווֹ מְטַלְטְלִין דְּיַתְמֵי. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל. אֲמַר לֵיהּ: זִיל זוּן.

מַאי לָאו לְמְזוֹנֵי, וְכְדְרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף סְבִירָא לֵיהּ? לָא, הָתָם לְפַרְנָסָה הֲוַאי. וּשְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: לְפַרְנָסָה שָׁמִין בָּאָב.

הֲוָה עוֹבָדָא בִּנְהַרְדְּעָא, וְדִין דַּיְינֵי דִּנְהַרְדְּעָא. בְּפוּמְבְּדִיתָא, וְאַגְבֵּי רַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא. אֲמַר לְהוּ רַב נַחְמָן: זִילוּ אַהֲדְרוּ, וְאִי לָא — מַגְבֵּינָא לְכוּ לְאַפַּדְנַיְיכוּ מִינַּיְיכוּ.

רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי סְבוּר לְמֵיזַן מִמֻּטַּלְטָלֵי. אֲמַר לְהוּ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: מִילְּתָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ לָא עֲבַדוּ בָּהּ עוֹבָדָא אַתּוּן עָבְדִין בַּהּ עוֹבָדָא?!

רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר לְמֵיזַן מִמֻּטַּלְטָלִין. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיָקִים: רַבִּי, יוֹדֵעַ אֲנִי בְּךָ שֶׁאֵין מִדַּת הַדִּין אַתָּה עוֹשֶׂה, אֶלָּא מִדַּת רַחֲמָנוּת. אֶלָּא, שֶׁמָּא יִרְאוּ הַתַּלְמִידִים וְיִקְבְּעוּ הֲלָכָה לְדוֹרוֹת.

הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אֲמַר לְהוּ: הַבוּ לַהּ מִתַּמְרֵי דְּעַל בּוּדְיָא, אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִילּוּ בַּעַל חוֹב הֲוָה כִּי הַאי גַּוְונָא, מִי הֲוָה יָהֵיב לֵיהּ מָר?

אֲמַר לֵיהּ: דְּחַזְיֵיא לְבוּדְיָא קָאָמֵינָא.

דף נא.

סוֹף סוֹף, כָּל הָעוֹמֵד לִגְזוֹז כְּגָזוּז דָּמֵי! דְּצָרִיכָא לְדִיקְלָא קָאָמֵינָא.

הָהוּא יָתוֹם וִיתוֹמָה דַּאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא. אֲמַר לְהוּ רָבָא: הַעֲלוּ לַיָּתוֹם בִּשְׁבִיל יְתוֹמָה. אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן לְרָבָא: וְהָא מָר הוּא דְּאָמַר מִמְּקַרְקְעֵי וְלָא מִמֻּטַּלְטְלֵי, בֵּין לְמְזוֹנֵי בֵּין לִכְתוּבָּה וּבֵין לְפַרְנָסָה!

אֲמַר לְהוּ: אִילּוּ רָצָה שִׁפְחָה לְשַׁמְּשׁוֹ, מִי לָא יָהֲבִינַן לֵיהּ? כָּל שֶׁכֵּן הָכָא דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי.
תָּנוּ רַבָּנַן: אֶחָד נָכְסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת, וְאֶחָד נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת — מוֹצִיאִין לִמְזוֹן אִשָּׁה וּלְבָנוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת — מוֹצִיאִין לַבָּנוֹת מִן הַבָּנִים, וְלַבָּנוֹת מִן הַבָּנוֹת, וְלַבָּנִים מִן הַבָּנִים.
וְלַבָּנִים מִן הַבָּנוֹת בִּנְכָסִים מְרוּבִּין, אֲבָל לֹא לַבָּנִים מִן הַבָּנוֹת בִּנְכָסִים מוּעָטִין.
נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת מוֹצִיאִין לַבָּנִים מִן הַבָּנִים, וְלַבָּנוֹת מִן הַבָּנוֹת, וְלַבָּנִים מִן הַבָּנוֹת.
אֲבָל לֹא לַבָּנוֹת מִן הַבָּנִים.
אַף עַל גַּב דְּקַיְימָא לַן הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵחֲבֵירוֹ, הָכָא הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. דְּאָמַר רָבָא, הִלְכָתָא: מִמְקַרְקְעֵי וְלָא מִמְטַלְטְלֵי, בֵּין לִכְתוּבָּה, בֵּין לִמְזוֹנֵי, בֵּין לְפַרְנָסָה.

מַתְנִי' לֹא כָּתַב לָהּ כְּתוּבָּה — בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם, וְאַלְמָנָה מָנֶה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין. כָּתַב לָהּ שָׁדֶה שָׁוֶה מָנֶה תַּחַת מָאתַיִם זוּז, וְלֹא כָּתַב לָהּ "כֹּל נְכָסִים דְּאִית לִי אַחְרָאִין לִכְתוּבְּתִיךְ" — חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין.
לֹא כָּתַב לָהּ: "אִם תִּשְׁתַּבַאי, אֶפְרְקִינָךְ וְאוֹתְבִינָךְ לִי לְאִינְתּוּ", וּבְכֹהֶנֶת: "אַהְדְּרִינָךְ לְמִדִּינְתִּךְ" — חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין.
נִשְׁבֵּית — חַיָּיב לִפְדּוֹתָהּ. וְאִם אָמַר: הֲרֵי גִּיטָּהּ וּכְתוּבָּתָהּ, וְתִפְדֶּה אֶת עַצְמָהּ — אֵינוֹ רַשַּׁאי.
לְקָחָתָהּ — חַיָּיב לְרַפְּאוֹתָהּ. אָמַר: "הֲרֵי גִּיטָּהּ וּכְתוּבָּתָהּ, תְּרַפֵּא אֶת עַצְמָהּ" — רַשַּׁאי.

גְּמָ' מַנִּי — רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: כָּל הַפּוֹחֵת לִבְתוּלָה מִמָּאתַיִם וּלְאַלְמָנָה מִמָּנֶה — הֲרֵי זוֹ בְּעִילַת זְנוּת.
דְּאִי רַבִּי יְהוּדָה, הָאָמַר: רָצָה, כּוֹתֵב לִבְתוּלָה שְׁטָר שֶׁל מָאתַיִם, וְהִיא כּוֹתֶבֶת "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ מָנֶה". וּלְאַלְמָנָה מָנֶה, וְהִיא כּוֹתֶבֶת: "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ חֲמִשִּׁים זוּז".
אֵימָא סֵיפָא: כָּתַב לָהּ שָׁדֶה שָׁוֶה מָנֶה תַּחַת מָאתַיִם זוּז, וְלֹא כָּתַב לָהּ "כֹּל נְכָסִים דְּאִית לִי אַחְרָאִין לִכְתוּבְּתִיךְ" — חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין. אַתָּאן לְרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: אַחְרָיוּת טָעוּת סוֹפֵר הוּא.
דְּאִי רַבִּי מֵאִיר, הָאָמַר: אַחְרָיוּת — לָאו טָעוּת סוֹפֵר הוּא. דְּתָנַן: מָצָא שִׁטְרֵי חוֹב — אִם

דף נא:

יֵשׁ בָּהֶן אַחֲרָיוּת נְכָסִים — לֹא יַחֲזִיר, שֶׁבֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן.
אֵין בָּהֶן אַחֲרָיוּת נְכָסִים — יַחֲזִיר, שֶׁאֵין בֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה לֹא יַחֲזִיר, שֶׁבֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן.

רֵישָׁא רַבִּי מֵאִיר וְסֵיפָא רַבִּי יְהוּדָה! וְכִי תֵּימָא כּוּלַּהּ רַבִּי מֵאִיר הִיא, וְשָׁאנֵי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר בֵּין כְּתוּבָּה לִשְׁטָרֵי. וּמִי שָׁאנֵי לֵיהּ?

וְהָתַנְיָא: חֲמִשָּׁה גּוֹבִין מִן הַמְּחוֹרָרִין, וְאֵלּוּ הֵן: פֵּירוֹת, וּשְׁבָח פֵּירוֹת, וְהַמְקַבֵּל עָלָיו לָזוּן אֶת בֶּן אִשְׁתּוֹ וּבַת אִשְׁתּוֹ, וְגֵט חוֹב שֶׁאֵין בּוֹ אַחֲרָיוּת, וּכְתוּבַּת אִשָּׁה שֶׁאֵין בָּהּ אַחֲרָיוּת.

מַאן שְׁמַעְתְּ לֵיהּ דְּאָמַר אַחֲרָיוּת לָאו טָעוּת סוֹפֵר הוּא — רַבִּי מֵאִיר, וְקָתָנֵי כְּתוּבַּת אִשָּׁה.

אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי מֵאִיר, וְאִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי יְהוּדָה. אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי יְהוּדָה: הָתָם כְּתִיבָה לֵיהּ "הִתְקַבַּלְתִּי", הָכָא לָא כְּתִיבָה לֵיהּ "הִתְקַבַּלְתִּי".

אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי מֵאִיר: מַאי "חַיָּיב" דְּקָתָנֵי — מִן הַמְּחוֹרָרִין.

לֹא כָּתַב לָהּ וכו׳. אָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֶנְסָה — אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ. חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תְּחִלָּתָהּ בְּאוֹנֶס וְסוֹפָהּ בְּרָצוֹן.

אֵיתִיבֵיהּ רַב לַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: "אִם תִּשְׁתַּבֵּאי, אֶפְרְקִינָךְ וְאוֹתְבִינָךְ לִי לְאִינְתּוּ"! אִישְׁתִּיק.

קָרֵי רַב עֲלֵיהּ דַּאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: "שָׂרִים עָצְרוּ בְמִלִּים וְכַף יָשִׂימוּ לְפִיהֶם". מַאי אִית לֵיהּ לְמֵימַר? בִּשְׁבוּיָה הֵקֵילוּ.

וְלַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל, אוֹנֶס דְּשַׁרְיֵהּ רַחֲמָנָא הֵיכִי מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ? כְּגוֹן דְּקָאֲמְרִי עֵדִים בְּצוֹוַחַת מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף.

וּפְלִיגָא דְּרַבָּא. דְּאָמַר רָבָא: כֹּל שֶׁתְּחִלָּתָהּ בְּאוֹנֶס וְסוֹף [בְּרָצוֹן, אֲפִילּוּ] הִיא אוֹמֶרֶת: הַנִּיחוּ לוֹ, שֶׁאִלְמָלֵא (לא) נִזְקַק לָהּ הִיא שׁוֹכַרְתּוֹ, מוּתֶּרֶת. מַאי טַעְמָא — יֵצֶר אַלְבְּשֵׁהּ.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבָּא "וְהִיא לֹא נִתְפַּשָּׂה", אֲסוּרָה. הָא נִתְפַּשָּׂה — מוּתֶּרֶת. וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפַּשָּׂה — מוּתֶּרֶת, וְאֵיזוֹ — זוֹ כֹּל שֶׁתְּחִלָּתָהּ בְּאוֹנֶס וְסוֹפָהּ בְּרָצוֹן.

תַּנְיָא אִידַּךְ: "וְהִיא לֹא נִתְפַּשָּׂה" — אֲסוּרָה, הָא נִתְפַּשָּׂה — מוּתֶּרֶת. וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְפַּשָּׂה — אֲסוּרָה, וְאֵיזוֹ — זוֹ אֵשֶׁת כֹּהֵן.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְהִיא לֹא נִתְפַּשָּׂה" — אֲסוּרָה, הָא נִתְפַּשָּׂה — מוּתֶּרֶת. וְיֵשׁ לָהּ אַחֶרֶת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפַּשָּׂה, מוּתֶּרֶת. וְאֵיזוֹ — זוֹ שֶׁקִּידּוּשֶׁיהָ קִדּוּשֵׁי טָעוּת, שֶׁאֲפִילּוּ בְּנָהּ מוּרְכָּב עַל כְּתֵפָהּ — מְמָאֶנֶת וְהוֹלֶכֶת לָהּ.

אָמַר רַב יְהוּדָה: הָנֵי נְשֵׁי דְּגִנְבוּ גַּנָּבֵי — שַׁרְיָין לְגוּבְרַיְיהוּ. אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב יְהוּדָה: וְהָא קָא מַמְטְיָין לְהוּ נַהֲמָא! מֵחֲמַת יִרְאָה. וְהָא קָא מְשַׁלְּחָן לְהוּ גִּירֵי! מֵחֲמַת יִרְאָה. וַדַּאי, שַׁבְקִינְהוּ וְאָזְלָן מִנַּפְשַׁיְיהוּ — אָסִירָן.

תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁבוּיֵי מַלְכוּת — הֲרֵי הֵן כִּשְׁבוּיִין. גְּנוּבֵי לִיסְטוּת — אֵינָן כִּשְׁבוּיִין. וְהָתַנְיָא אִיפְּכָא!

מַלְכוּת אַמַּלְכוּת לָא קַשְׁיָא: הָא בְּמַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, הָא בְּמַלְכוּת בֶּן נָצַר.

לִיסְטוּת אַלִּיסְטוּת לָא קַשְׁיָא: הָא בְּבֶן נָצַר, הָא בְּלִיסְטִים דְּעָלְמָא. וּבֶן נָצַר, הָתָם קָרֵי לֵיהּ מָלֵךְ, וְהָכָא קָרֵי לֵיהּ לִסְטִים! אִין, גַּבֵּי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ — לִסְטִים הוּא, גַּבֵּי לִסְטִים דְּעָלְמָא — מָלֵךְ הוּא.

וּבְכֹהֶנֶת אַהְדְּרִינְהוּ לְמִדִּינְתְּךְ וְכוּ'. אָמַר אַבָּיֵי: אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל — חַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ, שֶׁאֲנִי קוֹרֵא בָּהּ "וּבְכֹהֶנֶת אַהְדְּרִינְהוּ לְמִדִּינְתְּךְ",

דף נב.

מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל — אֵינוֹ חַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ, שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ "וְאוֹתְבִינְהוּ לִי לְאָנְתוּ". רָבָא אָמַר: כֹּל שֶׁאִיסּוּר שְׁבִיָּיה גּוֹרֵם לָהּ — חַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ, אִיסּוּר דָּבָר אַחֵר גּוֹרֵם לָהּ — אֵינוֹ חַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ.

לֵימָא כְּתַנָּאֵי: הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִשְׁבֵּית — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: פּוֹדָהּ, וְנוֹתֵן לָהּ כְּתוּבָּתָהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: נוֹתֵן לָהּ כְּתוּבָּתָהּ, וְאֵינוֹ פּוֹדָהּ.

אָמַר רַבִּי נָתָן, שְׁאַלְתִּי אֶת סוֹמְכוֹס: כְּשֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נוֹתֵן לָהּ כְּתוּבָּתָהּ וְאֵינוֹ פּוֹדָהּ, כְּשֶׁהִדִּירָהּ וּלְבַסּוֹף נִשְׁבֵּית, אוֹ בְּנִשְׁבֵּית וּלְבַסּוֹף הִדִּירָהּ?

וְאָמַר לִי: לֹא שָׁמַעְתִּי, וְנִרְאִין דְּבָרִים שֶׁהִדִּירָהּ וּלְבַסּוֹף נִשְׁבֵּית. דְּאִי אָמְרַתְּ נִשְׁבֵּית וּלְבַסּוֹף הִדִּירָהּ — אָתֵי לְאִיעָרוֹמֵי.

מַאי לָאו: בְּמַדִּיר אֵשֶׁת כֹּהֵן קְמִיפַּלְגִי, וְאַבָּיֵי דְּאָמַר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרָבָא דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ?

לָא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? כְּגוֹן שֶׁנִּדְרָה אִיהִי, וְקַיַּים לַהּ הוּא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: הוּא נוֹתֵן אֲצְבַּע בֵּין שִׁינֶּיהָ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר: הֵיא נָתְנָה אֲצְבַּע בֵּין שִׁינֶּיהָ.

אִי הֵיא נָתְנָה אֲצְבַּע בֵּין שִׁינֶּיהָ — כְּתוּבָּה מַאי עֲבִידְתַּהּ?

וְתוּ, אָמַר רַבִּי נָתָן, שְׁאַלְתִּי אֶת סוֹמְכוֹס: כְּשֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נוֹתֵן לָהּ כְּתוּבָּתָהּ וְאֵינוֹ פּוֹדָהּ, כְּשֶׁהִדִּירָהּ וּלְבַסּוֹף נִשְׁבֵּית, אוֹ בְּשֶׁנִּשְׁבֵּית וּלְבַסּוֹף הִדִּירָהּ? וְאָמַר: לֹא שָׁמַעְתִּי.

וְאִי דְּנָדְרָה אִיהִי, מָה לִי הִדִּירָהּ וּלְבַסּוֹף נִשְׁבֵּית, מָה לִי נִשְׁבֵּית וּלְבַסּוֹף הִדִּירָהּ?

אֶלָּא, לְעוֹלָם דְּאַדְּרָה אִיהוּ. וְאַבָּיֵי מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ, וְרָבָא מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ. אַבָּיֵי מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ: אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּחַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאֵינוֹ חַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ. מַדִּיר אֵשֶׁת כֹּהֵן נָמֵי, כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּחַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ. דְּהַיְינוּ אַלְמָנָה [לְכֹהֵן גָּדוֹל].

כִּי פְּלִיגִי בְּמַדִּיר אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָזֵיל בָּתַר מַעִיקְּרָא, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָזֵיל בָּתַר בַּסּוֹף.

רָבָא מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ: אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאֵינוֹ חַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ. כִּי פְּלִיגִי בְּמַדִּיר, בֵּין אֵשֶׁת כֹּהֵן וּבֵין אֵשֶׁת יִשְׂרְאֵל.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָזֵיל בָּתַר מֵעִיקָּרָא, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָזֵיל בָּתַר בַּסּוֹף.

נִשְׁבֵּית חַיָּיב לְפַדּוֹתָהּ וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: נִשְׁבֵּית בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלָהּ. הִכִּיר בָּהּ בַּעְלָהּ — יוֹרְשִׁין חַיָּיבִין לְפַדּוֹתָהּ. לֹא הִכִּיר בָּהּ בַּעְלָהּ — אֵין יוֹרְשִׁין חַיָּיבִין לְפַדּוֹתָהּ.

לֵוִי סָבַר לְמֵיעְבַּד עוֹבָדָא כִּי הָא מַתְנִיתָא. אֲמַר לֵיהּ רַב, הָכִי אָמַר חַבִּיבִי: לֵית הִלְכְתָא כִּי הָא מַתְנִיתָא, אֶלָּא כִּי הָא דְּתַנְיָא: נִשְׁבֵּית לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ — אֵין הַיְתוֹמִין חַיָּיבִין לְפַדּוֹתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ נִשְׁבֵּית בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלָהּ — אֵין הַיְתוֹמִין חַיָּיבִין לְפַדּוֹתָהּ. שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ "וְאוֹתְבִינְךְ לְאֵינְתּוּ".

תָּנוּ רַבָּנַן: נִשְׁבֵּית, וְהָיוּ מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ עַד עֲשָׂרָה בְּדָמֶיהָ, פַּעַם רִאשׁוֹנָה — פּוֹדָהּ. מִכָּאן וְאֵילָךְ: רָצָה פּוֹדָהּ, רָצָה אֵינוֹ פּוֹדָהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

דף נב:

אֵין פּוֹדִין אֶת הַשִּׁבּוּיִין יוֹתֵר עַל כְּדֵי דְּמֵיהֶם, מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. הָא בִּכְדֵי דְּמֵיהֶן פּוֹדִין, אַף עַל גַּב דְּפִרְקוֹנָהּ יוֹתֵר עַל כְּתוּבָּתָהּ.

וּרְמִינְהִי: נִשְׁבֵּית, וְהָיוּ מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ עַד עֲשָׂרָה בִּכְתוּבָּתָהּ, פַּעַם רִאשׁוֹנָה — פּוֹדָהּ. מִכָּאן וְאֵילָךְ: רָצָה פּוֹדָהּ, רָצָה אֵינוֹ פּוֹדָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָיָה פִּרְקוֹנָהּ כְּנֶגֶד כְּתוּבָּתָהּ — פּוֹדָהּ, אִם לָאו אֵינוֹ פּוֹדָהּ!

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל תְּרֵי קוּלֵּי אִית לֵיהּ.

לָקְחָתָהּ חַיָּיב לְרַפְּאוֹתָהּ. תָּנוּ רַבָּנַן: אַלְמָנָה נִיזוֹנֶת מִנְּכָסֵי יְתוֹמִין וּצְרִיכָה רְפוּאָה — הֲרֵי הִיא כִּמְזוֹנוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: רְפוּאָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קִצְבָּה (נִתְרַפֵּאת) [תִּתְרַפֵּא] — מִכְּתוּבָּתָהּ, שֶׁאֵין לָהּ קִצְבָּה — הֲרֵי הִיא כִּמְזוֹנוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֶשּׂוּ הַקָּזַת דָּם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּרְפוּאָה שֶׁאֵין לָהּ קִצְבָּה. קָרְיֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן הֲוָה לְהוּ אִיתַּת אַבָּא דַּהֲוָת צְרִיכָה רְפוּאָה כֹּל יוֹמָא. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר לְהוּ: אֵיזִילוּ קוּצוּ לֵיהּ מִידֵּי לְרוֹפֵא.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֶשְׂינוּ עַצְמֵינוּ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּינִין. מֵעִיקָּרָא מַאי סְבַר, וּלְבַסּוֹף מַאי סְבַר? מֵעִיקָּרָא סְבַר: "וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם", וּלְבַסּוֹף סְבַר: אָדָם חָשׁוּב שְׁאנֵי.

מַתְנִי' לֹא כָּתַב לָהּ "בְּנִין דִּכְרִין דְּיֵהְווֹ לִיכִי מִינַּאי אִינּוּן יְרִתּוּן כֻּסָּף כְּתוּבְּתִיךְ יָתֵר עַל חוּלָקְהוֹן דְּעִם אֲחוּהוֹן" — חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין. "בְּנָן נוּקְבָן דְּיֵהְוֹין לִיכִי מִינַּאי יָהֲווֹן יָתְבָן בְּבֵיתִי וּמִיתַּזְנָן מִנְּכָסַי עַד דְּתִתַּלְקְחָן לְגוּבְרִין" — חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין.

”אַתְּ תְּהֵא יָתְבָא בְּבֵיתִי וּמִיתַּזְנָא מִנְּכְסַי כׇּל יְמֵי מֵיגַר אַלְמְנוּתִיךְ בְּבֵיתִי״ — חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין. כָּךְ הָיוּ אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם כּוֹתְבִין. אַנְשֵׁי גָּלִיל הָיוּ כּוֹתְבִין כְּאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם. אַנְשֵׁי יְהוּדָה הָיוּ כּוֹתְבִין: ”עַד שֶׁיִּרְצוּ הַיּוֹרְשִׁין לִיתֵּן לָךְ כְּתוּבָּתְיךְ״. לְפִיכָךְ אִם רָצוּ יוֹרְשִׁין — נוֹתְנִין לָהּ כְּתוּבָּתָהּ וּפוֹטְרִין אוֹתָהּ.

גְּמָ׳ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: מִפְּנֵי מָה הִתְקִינוּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין — כְּדֵי שֶׁיִּקְפּוֹץ אָדָם וְיִכְתּוֹב לְבִתּוֹ כִּבְנוֹ.

וּמִי אִיכָּא מִידֵּי דְּרַחֲמָנָא אָמַר בָּרָא לֵירוֹת בְּרָתָא לָא תֵּירוֹת, וַאֲתוֹ רַבָּנַן וּמְתַקְּנִי דְּתֵירוֹת בְּרָתָא?

הָא נָמֵי דְּאוֹרְיֵיתָא הוּא, דִּכְתִיב: ”זָקְחוּ נָשִׁים וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת וּקְחוּ לִבְנֵיכֶם נָשִׁים וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם תְּנוּ לַאֲנָשִׁים״. בִּשְׁלָמָא בָּנִים — בִּידֵיהּ קָיְימִי. אֶלָּא בָּנָתֵיהּ, מִי קָיְימָן בִּידֵיהּ?

הָא קָא מַשְׁמַע לַן, דְּנַלְבְּשַׁהּ וְנִיכַּסַיְהּ וְנִיתֵּיב לַהּ מִידֵּי, כִּי הֵיכִי דְּקָפְצִי עֲלַהּ וְאָתוּ נָסְבִי לַהּ.

וְעַד כַּמָּה? אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: עַד לְעִישׁוּר נְכָסֵי.

וְאֵימָא: דְּאָב לֵירוֹת, דְּבַעַל לָא לֵירוֹת! אִם כֵּן, אָב נָמֵי מִימְנַע וְלָא כָּתֵב.

וְאֵימָא: הֵיכָא דִּכְתַב אָב — לִכְתּוֹב בַּעַל, הֵיכָא דְּלָא כְּתַב אָב — לָא לִכְתּוֹב בַּעַל! לָא פְּלוּג רַבָּנַן.

בַּת בֵּין הַבָּנִים נָמֵי תֵּירוֹת? כְּנֶחָלָה שַׁוְיוּהָ רַבָּנַן.

בַּת בֵּין הַבָּנוֹת תֵּירוֹת! לָא פְּלוּג רַבָּנַן. וְתִיגְבֵּי מִמַּטַלְטְלֵי? כִּכְתוּבָּה שַׁוְיוּהָ רַבָּנַן.

תִּטְרוֹף מִמְּשַׁעְבְּדֵי! ”יִרְתוּן״ תְּנַן. וְאֵימָא אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא מוֹתַר דִּינָר! בְּמָקוֹם דְּקָא מִיעַקְּרָא נַחֲלָה דְּאוֹרְיֵיתָא, לָא תַּקִּינוּ רַבָּנַן.

רַב פָּפָּא אִיעֲסַק לֵיהּ לִבְרֵיהּ בֵּי אַבָּא סוּרָאָה. אֲזַיל לְמֵיכְתַּב לַהּ כְּתוּבְּתַהּ. שְׁמַע יְהוּדָה בַּר מָרִימָר, נְפַק אֲתָא אִיתָּחֲזֵי לֵיהּ. כִּי מְטוֹ לְפִיתְחָא, הֲוָה קָא מְפַטַּר מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: נִיעוּל מָר בַּהֲדַאי!

דף נג.

חַזְיֵיהּ דְּלָא הֲוָה נִיחָא לֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: מַאי דַּעְתָּיךְ — מִשּׁוּם דַּאֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה: שִׁינָּנָא, לָא תִּיהֱוֵי בְּעַבּוֹרֵי אַחֲסָנְתָּא אֲפִילּוּ מִבְּרָא בִּישָׁא לִבְרָא טָבָא — דְּלָא יְדִיעָא מַאי זַרְעָא נָפֵיק מִינֵּיהּ, וְכָל שֶׁכֵּן מִבְּרָא לִבְרָתָא,

הַאי נָמֵי תַּקַּנְתָּא דְּרַבָּנַן הִיא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי מִילֵּי מִדַּעְתֵּיהּ. לְעַשּׁוֹיֵיהּ נָמֵי? אֲמַר לֵיהּ: אַטּוּ מִי קָאֲמִינָא לָךְ דְּעוּל וְעַשְׁיֵיהּ? עוּל וְלָא תְּעַשְׁיֵיהּ קָאֲמִינָא. אֲמַר לֵיהּ: מַעֲלַאי דִּידִי הַיְינוּ עֲשֵׂיֵיהּ.

אַכְפְּיֵיהּ וְעוֹל. אִישְׁתִּיק וִיתֵיב. סְבַר הָהוּא מִירְתָּח רָתַח. כַּתְבֵיהּ לְכֹל מַאי דַּהֲוָה לֵיהּ. לְסוֹף אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא נָמֵי לָא מִישְׁתַּעֵי מָר? חַיֵּי דְּמָר, לָא שְׁבֵיקִי מִידֵּי לְנַפְשַׁאי.

אֲמַר לֵיהּ: אִי מִינַּאי דִּידִי — אֲפִילּוּ הַאי נָמֵי דִּכְתַבְתְּ לָא נִיחָא לִי. אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא נָמֵי אֶהְדַּר בִּי. אֲמַר לֵיהּ: שַׁוּוֵיי נַפְשָׁךְ הַדְרָנָא — לָא קָאָמֵינָא.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַב יֵימַר סָבָא מֵרַב נַחְמָן: מָכְרָה כְּתוּבָּתָהּ לְבַעְלָהּ, יֵשׁ לָהּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין אוֹ אֵין לָהּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין? אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְתִבְעֵי לָךְ מוֹחֲלֶת.

אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא, מוֹכֶרֶת קָמִיבַּעְיָא לִי, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמֵימַר זוּזֵי אַנְסוּהָ, דְּאָמֵינָא כְּמַאן דְּקָא מָחוּ לַהּ מְאָה עוּכְלֵי בְּעוּכְלָא, מוֹחֶלֶת מִיבַּעְיָא?!

אֲמַר רָבָא, פְּשִׁיטָא לִי: מוֹכֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ לַאֲחֵרִים — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין. מַאי טַעְמָא — זוּזֵי אַנְסוּהָ. מוֹחֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ לְבַעְלָהּ — אֵין לָהּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, מַאי טַעְמָא — אַחוֹלֵי אַחֵילְתַּהּ.

בָּעֵי רָבָא: מוֹכֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ לְבַעְלָהּ, כְּמוֹכֶרֶת לַאֲחֵרִים דְּמֵי, אוֹ כְּמוֹחֶלֶת לְבַעְלָהּ דְּמֵי? בָּתַר דְּבַעְיָא הֲדַר פַּשְׁטַהּ: מוֹכֶרֶת כְּתוּבָּה לְבַעְלָהּ, כְּמוֹכֶרֶת לַאֲחֵרִים דְּמֵי.

מֵתִיב רַב אִידִי בַּר אָבִין: מֵתָה — אֵין יוֹרְשִׁין שֶׁל זֶה וְאֵין יוֹרְשִׁין שֶׁל זֶה יוֹרְשִׁין כְּתוּבָּתָהּ. וְהָוֵינַן בַּהּ: כְּתוּבָּתָהּ מַאי עֲבִידְתַּהּ?!

וְאָמַר רַב פָּפָּא: כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין. וְאַמַּאי? הָכָא נָמֵי לֵימָא יֵצֵר אַנְסַהּ!

הָתָם, קְנָסָא הוּא דְּקַנְסוּהָ רַבָּנַן.

יָתֵיב רָבִין בַּר חָנִינָא קַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: מוֹחֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ לְבַעְלָהּ — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. אֲמַר לֵיהּ: אִי לָאו דְּקָאָמְרַתְּ לִי מִשְּׁמֵיהּ דְּגַבְרָא רַבָּא, הֲוָה אָמֵינָא לָךְ: "מֵשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ רָעָה מְבֵיתוֹ"?!

יָתֵיב רַב נַחְמָן וְעוּלָּא וַאֲבִימִי בַּר רַב פַּפִּי, וְיָתֵיב רַב חִיָּיא בַּר אַמֵּי גַּבַּיְיהוּ. אֲתָא הָהוּא גַּבְרָא דִּשְׁכִיבָא אֲרוּסְתֵּהּ, אָמְרִי לֵיהּ: זִיל קְבַר, אוֹ הַב לָהּ כְּתוּבְתַּהּ. אֲמַר לְהוּ רַב חִיָּיא, תְּנֵינָא: אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה — לֹא אוֹנֵן וְלֹא מְיַטַּמֵּא לַהּ, וְכֵן הִיא — לֹא אוֹנֶנֶת וְלֹא מְיַטַּמְּאָה לוֹ. מֵתָה — אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, מֵת הוּא — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ.

טַעְמָא דְּמֵת הוּא, הָא מֵתָה הִיא — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ "לִכְשֶׁתִּנָּשֵׂאי לְאַחֵר תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיכִי".

כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אֲרוּסָה שֶׁמֵּתָה — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה. אֲמַר לְהוּ אַבָּיֵי, זִילוּ אִמְרוּ לֵיהּ:

דף נג:

שְׁקִילָא טֵיבוּתָךְ שַׁדְיָא אַחֵיזָרֵי, כְּבַר תַּרְגְּמַהּ רַב הוֹשַׁעְיָא לִשְׁמַעְתֵּיהּ בְּבָבֶל.

בְּנָן נוּקְבָן דְּיִהְוְיִין לִיכִּי מִינַּאי וְכוּ׳. רַב תָּנֵי: ״עַד דְּתִתְלַקְחָן לְגוּבְרִין״, וְלֵוִי תָּנֵי: ״עַד דְּתִתְבְּגְרָן״. לְרַב, אַף עַל גַּב דִּבְגַר?! וְלֵוִי, אַף עַל גַּב דְּאִינְסִיב?!

אֶלָּא: בְּגַר וְלָא אִינְסִיב, אִינְסִיב וְלָא בְּגַר — דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי. כִּי פְּלִיגִי בַּאֲרוּסָה וְלָא בְּגַר. וְכֵן תָּנֵי לֵוִי בְּמַתְנִיתֵיהּ: ״עַד דְּתִתְבְּגְרָן וְיִמְטֵי זְמַנֵּיהוֹן דְּאִינְסָבָן״. תַּרְתֵּי? אֶלָּא: אוֹ תִּתְבְּגְרָן אוֹ יְמְטֵי זְמַנֵּיהוֹן לְאִיתְנַסָּבָא.

כְּתַנָּאֵי: עַד מָתַי הַבַּת נִזּוֹנֶת — עַד שֶׁתֵּאָרֵס, מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ: עַד שֶׁתִּתְבַּגֵּר. תָּנֵי רַב יוֹסֵף: ״עַד דְּיִהֱוְויִין״. אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֲוָיָה דְּאֵירוּסִין, אוֹ הֲוָיָה דְּנִישּׂוּאִין? תֵּיקוּ.

אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַב יוֹסֵף: מִי שְׁמִיעַ לָךְ מִינֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אֲרוּסָה יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת, אוֹ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת? אָמַר לֵיהּ: מִשְׁמָע לָא שְׁמִיעַ לִי, אֶלָּא מִסְּבָרָא לֵית לַהּ: כֵּיוָן דְּאֵירְסָהּ, לָא נִיחָא לֵיהּ דְּתִיתְזֵיל.

אָמַר לֵיהּ: אִם מִשְׁמָע לָא שְׁמִיעַ לָךְ, מִסְּבָרָא אִית לַהּ. כֵּיוָן דְּלָא קִים לֵיהּ בְּגַוּהּ, לָא שָׁדֵי זוּזֵי בִּכְדֵי.

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר לֵיהּ: מִשְׁמָע לָא שְׁמִיעַ לִי, מִסְּבָרָא אִית לַהּ — כֵּיוָן דְּלָא קִים לֵיהּ בְּגַוּהּ, לָא שָׁדֵי זוּזֵי בִּכְדֵי. אָמַר לֵיהּ: אִי מִשְׁמָע לָא שְׁמִיעַ לָךְ, מִסְּבָרָא לֵית לַהּ. כֵּיוָן דְּאֵירְסָהּ, לָא נִיחָא לֵיהּ דְּתִיתְזֵיל.

סִימָן דְּגַבְרֵי: שַׁק זָרַף. מֵאֲנָה, וִיבָמָה, שְׁנֵיָּה, אֲרוּסָה, וַאֲנֻסָּה.

בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת: מְמָאֶנֶת, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת, אוֹ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת?

אָמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת, תְּנֵיתוּהָ: אַלְמָנָה בְּבֵית אָבִיהָ, וּגְרוּשָׁה בְּבֵית אָבִיהָ, וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם בְּבֵית אָבִיהָ — יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עוֹדָהּ בְּבֵית אָבִיהָ — יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת, אֵינָהּ בְּבֵית אָבִיהָ — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא?! אֶלָּא לָאו, מְמָאֶנֶת אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר אִית לַהּ, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר לֵית לַהּ.

בָּעֵי רֵישׁ לָקִישׁ: בַּת יְבָמָה, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת אוֹ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת?

כֵּיוָן דְּאָמַר מָר כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן, לֵית לַהּ, אוֹ דִלְמָא: כֵּיוָן דְּאִי לֵית לַהּ מֵרִאשׁוֹן, תַּקִּינוּ לַהּ רַבָּנַן מִשֶּׁנִי, אִית לַהּ? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר: בַּת שְׁנִיָּה, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת, אוֹ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת?

דף נד.

כֵּיוָן דְּלֵית לַהּ כְּתוּבָּה — לֵית לַהּ מְזוֹנֵי, אוֹ דִלְמָא: אִמַּהּ דַּעֲבַדָא אִיסּוּרָא — קָנְסוּהָ רַבָּנַן, אִיהִי, דְּלָא עֲבַדָא אִיסּוּרָא — לָא קָנְסוּהָ רַבָּנַן. תֵּיקוּ.

בָּעֵי רָבָא: בַּת אֲרוּסָה, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת, אוֹ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת? כֵּיוָן דְּאִית לַהּ כְּתוּבָּה — אִית לַהּ, אוֹ דִלְמָא: כֵּיוָן דְּלָא תַּקִּינוּ רַבָּנַן כְּתוּבָּה עַד שְׁעַת נִישּׂוּאִין — לֵית לַהּ, תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַב פָּפָּא: בַּת אֲנוּסָה, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת, אוֹ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת? אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה לָא תִּיבְּעֵי לָךְ, דְּאָמַר יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה.

כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ, אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן דְּאָמְרִי: יָצָא כֶּסֶף קְנָסָהּ בִּכְתוּבָּתָהּ, מַאי?

כֵּיוָן דְּלֵית לַהּ כְּתוּבָּה, לֵית לַהּ מְזוֹנֵי, אוֹ דִלְמָא: כְּתוּבָּה טַעְמָא מַאי — כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ, וְהָא — לָא מָצֵי מַפֵּיק לַהּ. תֵּיקוּ.

אַתְּ תְּהֵא יָתְבָא בְּבֵיתִי וְכוּ'. תָּנֵי רַב יוֹסֵף: "בְּבֵיתִי" — וְלָא בְּבֵיקְתִי, אֲבָל מְזוֹנֵי אִית לַהּ.

מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲפִילּוּ מְזוֹנֵי נָמֵי לֵית לַהּ. וְלֵית הִלְכְתָא כְּמָר בַּר רַב אָשֵׁי.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: תְּבָעוּהָ לְהִנָּשֵׂא וְנִתְפַּיְּיסָה — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. הָא לֹא נִתְפַּיְּיסָה, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת? אָמַר רַב עָנָן: לְדִידִי מִפָּרְשָׁא לִי מִינַּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל: אָמְרָה "מֵחֲמַת פְּלוֹנִי בַּעְלִי" — יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת, "מֵחֲמַת בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן מְהוּגָנִין לָהּ" — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת.

אָמַר רַב חִסְדָּא: זִינְּתָה — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. אָמַר רַב יוֹסֵף: כִּיחֲלָה וּפִירְכְּסָה — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת.

מַאן דְּאָמַר זִינְּתָה, כָּל שֶׁכֵּן כִּיחֲלָה וּפִירְכְּסָה. מַאן דְּאָמַר כִּיחֲלָה וּפִירְכְּסָה, אֲבָל זִינְּתָה אִית לַהּ, מַאי טַעְמָא — יֵצֶר אַנְסָהּ.

וְלֵית הִלְכְתָא כְּכֹל הָנֵי שְׁמַעְתָּתָא, אֶלָּא כִּי הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַתּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ בְּבֵית דִּין — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת.

וְלָא?! וְהָתַנְיָא: מָכְרָה כְּתוּבָּתָהּ, וּמִשְׁכְּנָה כְּתוּבָּתָהּ, עָשְׂתָה כְּתוּבָּתָהּ אַפּוֹתֵיקִי לְאַחֵר — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. הָנֵי — אִין, אֲבָל תּוֹבַעַת — לָא!

הָנֵי, בֵּין בְּבֵית דִּין בֵּין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין. תּוֹבַעַת, בְּבֵית דִּין — אִין, שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין — לָא.

וְכָךְ הָיוּ אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם וְכוּ'. אִתְּמַר, רַב אָמַר: הֲלָכָה כְּאַנְשֵׁי יְהוּדָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הֲלָכָה כְּאַנְשֵׁי גָלִיל.

בָּבֶל וְכֹל פַּרְווֹדֶהָא נְהוּג כְּרַב, נַהַרְדְּעָא וְכֹל פַּרְווֹדֶהָא נְהוּג כִּשְׁמוּאֵל. הָהִיא בַּת מָחוֹזָא דַּהֲוָות נְסִיבָא לִנְהַרְדְּעָא. אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, שַׁמְעַהּ לְקָלֵהּ דְּבַת מָחוֹזָא הִיא.

אָמַר לְהוּ: בָּבֶל וְכָל פַּרְווֹדֶהָא נְהוּג כְּרַב. אָמְרוּ לֵיהּ: וְהָא לִנְהַרְדְּעָא נְסִיבָא! אָמַר לְהוּ: אִי הָכִי, נַהַרְדְּעָא וְכָל פַּרְווֹדֶהָא נְהוּג כִּשְׁמוּאֵל. וְעַד הֵיכָא נַהַרְדְּעָא — עַד הֵיכָא דְּסָגֵי קְבָא דְּנַהַרְדְּעָא.

אִיתְּמַר. אַלְמָנָה, רַב אָמַר: שָׁמִין מַה שֶׁעָלֶיהָ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין שָׁמִין מַה שֶׁעָלֶיהָ. אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין: וְחִילּוּפְהּ בְּלָקִיט.

רַב כָּהֲנָא מַתְנֵי: וְכֵן בְּלָקִיט. וּמַנַּח בַּהּ סִימָנָא: "יַתְמָא וְאַרְמַלְתָּא שְׁלַח וּפוֹק".

אָמַר רַב נַחְמָן: אַף עַל גַּב דְּתָנַן בְּמַתְנִיתִין כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב. דְּתָנַן: אֶחָד הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו, וְאֶחָד הַמַּעֲרִיךְ אֶת עַצְמוֹ — אֵין לוֹ לֹא בִּכְסוּת אִשְׁתּוֹ, וְלֹא בִּכְסוּת בָּנָיו, וְלֹא בְּצֶבַע שֶׁצָּבַע לִשְׁמָן, וְלֹא בְּסַנְדָּלִים חֲדָשִׁים שֶׁלָּקַח לִשְׁמָן.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: וְכִי מֵאַחַר דְּתָנַן מַתְנִיתִין כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אַמַּאי הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב? אָמַר לֵיהּ: לְכְאוֹרָה כִּשְׁמוּאֵל רְהִיטָא, כִּי מְעַיְּינַתְּ בָּהּ — הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב. מַאי טַעְמָא? כִּי אַקְנֵי לַהּ, אַדַּעְתָּא לְמֵיקַם קַמֵּיהּ. אַדַּעְתָּא לְמִשְׁקַל וּלְמִיפַּק — לָא אַקְנֵי לַהּ. כַּלְתָא דְּבֵי בַּר אֶלְיָשִׁיב הֲוָה קָא תָּבְעָה כְּתוּבְּתַהּ מִיַּתְמֵי. הֲוָה קָא מַמְטְיָא לְהוּ לְבֵי דִּינָא, אָמְרִי: זִילָא לַן מִילְתָא דְּתֵיזְלֵי הָכִי. אֲזָלָא לְבֵישְׁתִינְהוּ וְאִיכַּסְתִינְהוּ לְכוּלֵּיהּ מָנָא. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבִינָא, אָמַר לְהוּ: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב, דְּאָמַר: אַלְמָנָה שְׁמִין מַה שֶּׁעָלֶיהָ.

הָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: "נְדוּנְיָא לִבְרַת". זַל נְדוּנְיָא. אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין: פּוּרְנָא לְיִתְמֵי. הָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ:

דף נד:

"אַרְבַּע מְאָה זוּזֵי מִן חַמְרָא לִבְרַת". אִייקַר חַמְרָא. אָמַר רַב יוֹסֵף: רַוּוחָא לְיַתְמֵי.

קְרִיבֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן הֲוָה לְהוּ אִיתַּת אַבָּא דַּהֲוָה קָמַפְסְדָה מְזוֹנֵי. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לְהוּ: אֵיזִילוּ וֶאֱמְרוּ לֵיהּ לַאֲבוּכוֹן דִּנְיֵיחֵד לַהּ אַרְעָא לְמָזוֹנַהּ.

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ, אָמַר לְהוּ: כָּל שֶׁכֵּן שֶׁרִיבָּה לָהּ מְזוֹנוֹת. אָמְרוּ לֵיהּ: וְהָא רַבִּי יוֹחָנָן לָא אָמַר הָכִי! אָמַר לְהוּ: זִילוּ הַבוּ לַהּ. וְאִי לָא, מַפֵּיקְנָא לְכוּ רַבִּי יוֹחָנָן מֵאוּפְיֵיכוּ. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לְהוּ: מָה אֶעֱשֶׂה? שֶׁכְּבָר חָלוּק עָלַי.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לְדִידִי מְפָרְשָׁא לִי מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר "לִמְזוֹנוֹת" — רִיבָּה לָהּ מְזוֹנוֹת. אָמַר "בִּמְזוֹנוֹת" — קָצַץ לָהּ מְזוֹנוֹת.

הֲדָרָן עָלָךְ נַעֲרָה

אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם וְאַלְמָנָה מָנֶה, אִם רָצָה לְהוֹסִיף אֲפִילּוּ מֵאָה מָנֶה — יוֹסִיף. נִתְאָרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, בֵּין מִן הָאֵרוּסִין בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין — גּוֹבָה אֶת הַכֹּל. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מִן הַנִּשּׂוּאִין — גּוֹבָה אֶת הַכֹּל, מִן הָאֵירוּסִין — בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם וְאַלְמָנָה מָנֶה, שֶׁלֹּא כָּתַב לָהּ אֶלָּא עַל מְנַת לְכוֹנְסָהּ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רָצָה כוֹתֵב לִבְתוּלָה שְׁטָר שֶׁל מָאתַיִם, וְהִיא כוֹתֶבֶת "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ מָנֶה", וּלְאַלְמָנָה מָנֶה וְהִיא כּוֹתֶבֶת "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ חֲמִשִּׁים זוּז". רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַפּוֹחֶתֶת לִבְתוּלָה מִמָּאתַיִם וּלְאַלְמָנָה מִמָּנֶה — הֲרֵי זוֹ בְּעֵילַת זְנוּת.

גְּמָ׳ פְּשִׁיטָא? מַהוּ דְּתֵימָא: קִיצּוּתָא עֲבַדוּ רַבָּנַן שֶׁלֹּא לְבַיֵּישׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ, קָא מַשְׁמַע לַן. אִם רָצָה לְהוֹסִיף כּוּ׳. "רָצָה לִכְתּוֹב לָהּ" לָא קָתָנֵי, אֶלָּא "רָצָה לְהוֹסִיף". מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי אַיְבוּ אָמַר רַבִּי יַנַּאי. דְּאָמַר רַבִּי אַיְבוּ אָמַר רַבִּי יַנַּאי: תְּנַאי כְּתוּבָּה כִּכְתוּבָּה דָּמֵי.

נָפְקָא מִינָּהּ: לְמוֹכֶרֶת; וּלְמוֹחֶלֶת; לְמוֹרֶדֶת;
וּלְפוֹגֶמֶת; לְתוֹבַעַת; וּלְעוֹבֶרֶת עַל דָּת;

דף נה.

לְשֶׁבַח; לִשְׁבוּעָה; וְלִשְׁבִיעִית;
וּלְכוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְבָנָיו; לִגְבוֹת מִן הַקַּרְקַע וּמִן הַזִּיבּוּרִית; וְכָל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ; וְלִכְתּוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין.
אִיתְּמַר. כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, פּוּמְבְּדִיתָא אָמְרִי: לָא טָרְפָא מִמַּשַּׁעְבְּדֵי, "יְרִתּוּן" תְּנַן.
בְּנֵי מָתָא מַחְסֵיָא אָמְרִי: טָרְפָא מִמַּשַּׁעְבְּדֵי, "יִסְּבוּן" תְּנַן. וְהִלְכְתָא: לָא טָרְפָא מִמַּשַּׁעְבְּדֵי, "יְרִתּוּן" תְּנַן.
מַטַּלְטְלֵי וְאֵיתַנְהוּ בְּעֵינַיְיהוּ — בְּלָא שְׁבוּעָה,
לֵיתַנְהוּ בְּעֵינַיְיהוּ — פּוּמְבְּדִיתָא אָמְרִי: בְּלֹא שְׁבוּעָה. בְּנֵי מָתָא מַחְסֵיָא אָמְרִי: בִּשְׁבוּעָה. וְהִלְכְתָא: בְּלֹא שְׁבוּעָה.
יֵיחֵד לַהּ אַרְעָא בְּאַרְבְּעָה מִצְרָנָהָא — בְּלָא שְׁבוּעָה. בְּחַד מִצְרָא — פּוּמְבְּדִיתָא אָמְרִי: בְּלָא שְׁבוּעָה. בְּנֵי מָתָא מַחְסֵיָא אָמְרִי: בִּשְׁבוּעָה. וְהִלְכְתָא: בְּלָא שְׁבוּעָה.
אָמַר לְעֵדִים "כִּתְבוּ וְחִתְמוּ וְהַבוּ לֵיהּ", קָנוֹ מִינֵּיהּ — לָא צְרִיךְ אִימְלוֹכֵי בֵּיהּ. לָא קָנוֹ מִינֵּיהּ — פּוּמְבְּדִיתָא אָמְרִי: לָא צְרִיךְ אִימְלוֹכֵי בֵּיהּ, בְּנֵי מָתָא מַחְסֵיָא אָמְרִי: צְרִיךְ אִימְלוֹכֵי בֵּיהּ. וְהִלְכְתָא: צְרִיךְ אִימְלוֹכֵי בֵּיהּ.
רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְכוּ׳. אִיתְּמַר. רַב וְרַבִּי נָתָן, חַד אָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְחַד אָמַר: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה.
תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי נָתָן הוּא דְּאָמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי נָתָן דְּאָזֵיל בָּתַר אוּמְדָנָא. דְּאָמַר רַבִּי נָתָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי בְּמִסּוּכָּן,

דף נה:

וּבְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי.

וְרַב לָא אָזֵיל בָּתַר אוּמְדָנָא? וְהָא אִיתְמַר: מַתְנַת שְׂכִיב מְרַע שֶׁכָּתוּב בָּהּ קִנְיָן, בְּבֵי רַב מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב אָמְרִי: אַרְכְּבֵיהּ אַתְּרֵי רְכְשֵׁי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לָא יָדַעְנָא מַאי אֵידוֹן בַּהּ.
בְּבֵי רַב מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב אָמְרִי, אַרְכְּבֵיהּ אַתְּרֵי רְכְשֵׁי: הֲרֵי הִיא כְּמַתְנַת בָּרִיא, וַהֲרֵי הִיא כְּמַתְנַת שְׂכִיב מְרַע.
הֲרֵי הִיא כְּמַתְנַת בָּרִיא, דְּאִם עָמַד — אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. הֲרֵי הִיא כְּמַתְנַת שְׂכִיב מְרַע, שֶׁאִם אָמַר "הַלְוֻאתִי לְפְלוֹנִי" — הַלְוֻאתוֹ לְפְלוֹנִי.
וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לָא יָדַעְנָא מַאי אֵידוֹן בַּהּ, שֶׁמָּא לֹא נָמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר, וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה.

דף נו.

אֶלָּא: תַּרְוַיְיהוּ אָזְלִי בָּתַר אוּמְדָנָא.
מַאן דְּאָמַר הֲלָכָה — שַׁפִּיר, מַאן דְּאָמַר אֵין הֲלָכָה — הָכָא נָמֵי אוּמְדַן דַּעְתָּא הוּא. מְשׁוּם אִיקְרוֹבֵי דַּעְתָּא הוּא, וְהָא אִיקְרְבָא לֵיהּ דַּעְתָּא.
יָתֵיב רַב חָנִינָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי וְקָאָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אָמַר לֵיהּ: פּוֹק, קְרִי קְרָאֲךְ לְבָרָא! אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה.
אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי מְשׁוּם רַבֵּינוּ: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה.
וְרַב נַחְמָן דִּידֵיהּ אָמַר: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וּנְהַרְדְּעֵי מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן אָמְרִי: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וְאַף עַל גַּב דְּלָט רַב נַחְמָן וְאָמַר: כֹּל דַּיְינָא דְּדָאֵין כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָכִי וְהָכִי תֶּיהְוֵי, אֲפִילּוּ הָכִי — הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וַהֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה.
בָּעֵי רָבִין: נִכְנְסָה לְחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה, מַהוּ? חִיבַּת חוּפָּה קוֹנָה, אוֹ חִיבַּת בִּיאָה קוֹנָה.
תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי רַב יוֹסֵף: שֶׁלֹּא כָּתַב לָהּ אֶלָּא עַל חִיבַּת לַיְלָה הָרִאשׁוֹן. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא חִיבַּת חוּפָּה קוֹנָה — הַיְינוּ דְּאָמַר לַיְלָה הָרִאשׁוֹן, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ חִיבַּת בִּיאָה קוֹנָה, בִּיאָה — בְּלַיְלָה הָרִאשׁוֹן אִיתְּהּ, מִכָּאן וְאֵילָךְ לֵיתַהּ?!
וְאֶלָּא מַאי, חוּפָּה? חוּפָּה בְּלֵילְיָא אִיתַהּ, בִּימָמָא לֵיתַהּ? וּלְטַעְמָיךְ — בִּיאָה בְּלֵילְיָא אִיתַהּ, בִּימָמָא לֵיתַהּ? הָא אָמַר רָבָא, אִם הָיָה בְּבֵית אָפֵל מוּתָּר! הָא לָא קַשְׁיָא: אוֹרַח אַרְעָא קָא מַשְׁמַע לַן, דְּבִיאָה בַּלַּיְלָה.
אֶלָּא חוּפָּה קַשְׁיָא? חוּפָּה נָמֵי לָא קַשְׁיָא: כֵּיוָן דְּסָתַם חוּפָּה לְבִיאָה קָיְימָא, אוֹרַח אַרְעָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּבַלַּיְלָה.

בָּעֵי רַב אָשֵׁי: נִכְנְסָה לְחוּפָּה וּפֵירְסָה נִידָּה, מַהוּ? אִם תִּימְצֵי לוֹמַר חִיבַּת חוּפָּה קוֹנָה, חוּפָּה דְּחַזְיָא לְבִיאָה, אֲבָל חוּפָּה דְּלָא חַזְיָא לְבִיאָה — לָא, אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא? תֵּיקוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רָצָה, כּוֹתֵב לִבְתוּלָה וְכוּ'. וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה דְּכוֹתְבִין שׁוֹבָר? וְהָתְנַן: מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ — רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחְלִיף. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִכְתּוֹב לוֹ שׁוֹבָר!

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: כְּשֶׁשּׁוֹבַרְתָּהּ מִתּוֹכָהּ.

אַבָּיֵי אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא בְּשֶׁאֵין שׁוֹבַרְתָּהּ מִתּוֹכָהּ, בִּשְׁלָמָא הָתָם, וַדַּאי פַּרְעֵיהּ — דִּלְמָא מִירְכַּס תְּבִרְתָּא, וּמַפֵּיק לֵיהּ לִשְׁטָרָא, וַהֲדַר גָּבֵי זִימְנָא אַחֲרִינָא. הָכָא, וַדַּאי יְהַב לַהּ? מִילְּתָא בְּעָלְמָא הִיא דַּאֲמַרָה לֵיהּ, אִי נַטְרֵיהּ — נַטְרֵיהּ, אִי לָא נַטְרֵיהּ — אִיהוּ הוּא דְּאַפְסֵיד אַנַּפְשֵׁיהּ.

בִּשְׁלָמָא אַבָּיֵי לָא אָמַר כְּרַבִּי יִרְמְיָה, לָא קָתָנֵי שׁוֹבַרְתָּהּ מִתּוֹכָהּ. אֶלָּא רַבִּי יִרְמְיָה מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּאַבָּיֵי? גְּזֵירָה שׁוֹבָר דְּהָכָא אַשּׁוֹבָר דְּעָלְמָא.

טַעְמָא — דְּכָתְבָה לֵיהּ, אֲבָל עַל פֶּה — לָא. אַמַּאי? דְּבָר שֶׁבְּמָמוֹן הוּא, וְשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר: דְּבָר שֶׁבְּמָמוֹן — תְּנָאוֹ קַיָּים.

דְּתַנְיָא: הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה "הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי עַל מְנָת שֶׁאֵין לִיךְ עָלַי שְׁאָר כְּסוּת וְעוֹנָה" הֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת, וּתְנָאוֹ בָּטֵל, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּדָבָר שֶׁבְּמָמוֹן — תְּנָאוֹ קַיָּים!

קָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה: כְּתוּבָּה דְּרַבָּנַן, וַחֲכָמִים עָשׂוּ חִיזּוּק לְדִבְרֵיהֶם יוֹתֵר מִשֶּׁל תּוֹרָה.

הֲרֵי פֵּירוֹת דְּרַבָּנַן, וְלָא עֲבַדוּ לְהוּ רַבָּנַן חִיזּוּק! דִּתְנַן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא אוֹכֵל פֵּירֵי פֵּירוֹת — עַד שֶׁיִּכְתּוֹב לָהּ: "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בְּנִכְסַיִךְ. וּבְפֵירוֹתֵיהֶן, וּבְפֵירוֹת פֵּירוֹתֵיהֶן עַד עוֹלָם".

דף נו:

וְקַיְימָא לַן: מַאי "כּוֹתֵב" — אוֹמֵר!

אָמַר אַבָּיֵי: לַכֹּל יֵשׁ כְּתוּבָּה, וְלֹא לַכֹּל יֵשׁ פֵּירוֹת. מִילְּתָא דִּשְׁכִיחָא — עֲבַדוּ בַּהּ רַבָּנַן חִיזּוּק, מִילְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא — לָא עֲבַדוּ בַּהּ רַבָּנַן חִיזּוּק.

הֲרֵי חֲמָרִים, דִּשְׁכִיחִי, וְלָא עֲבַדוּ לַהּ רַבָּנַן חִיזּוּק!

דִּתְנַן: הַחֲמָרִין שֶׁנִּכְנְסוּ לָעִיר, וְאָמַר אֶחָד מֵהֶן: שֶׁלִּי חָדָשׁ, וְשֶׁל חֲבֵרַי יָשָׁן. שֶׁלִּי אֵינוֹ מְתוּקָּן, וְשֶׁל חֲבֵרַי מְתוּקָּן אֵין נֶאֱמָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נֶאֱמָנִים.

אָמַר אַבָּיֵי: וַדַּאי דִּדְבֵרֵיהֶם — עֲבַדוּ רַבָּנַן חִיזּוּק. סָפֵק דִּדְבֵרֵיהֶם, לָא עֲבַדוּ רַבָּנַן חִיזּוּק. רָבָא אָמַר: בְּדַמַאי הֵקִילוּ.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַפּוֹחֵת אֲפִילּוּ בִּתְנָאָה — אַלְמָא קָסָבַר תְּנָאוֹ בָּטֵל, וְאִית לַהּ. וְכֵיוָן דְּאָמַר לַהּ "לֵית לִיךְ אֶלָּא מָנֶה" — לָא סָמְכָא דַּעְתַּהּ, וְהָוְיָא לַהּ בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת.

וְהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר: כָּל הַמַּתָּנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה — תְּנָאוֹ בָּטֵל. הָא בִּדְרַבָּנַן — תְּנָאוֹ קַיָּים?! קָסָבַר רַבִּי מֵאִיר כְּתוּבָּה דְּאוֹרָיְיתָא.

תַּנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַפּוֹחֵת לִבְתוּלָה מִמָּאתַיִם וּלְאַלְמָנָה מִמָּנֶה — הֲרֵי זוֹ בְּעִילַת זְנוּת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: רַשַּׁאי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רָצָה, כּוֹתֵב לִבְתוּלָה שְׁטָר שֶׁל מָאתַיִם, וְהִיא כּוֹתֶבֶת לוֹ: "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ מָנֶה", וּלְאַלְמָנָה מָנֶה, וְהִיא כּוֹתֶבֶת לוֹ: "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ חֲמִשִּׁים זוּז".

וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי רַשַּׁאי? וּרְמִינְהִי: אֵין עוֹשִׂין כְּתוּבַּת אִשָּׁה מִטַּלְטְלִין, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְכִי מָה תִּיקּוּן הָעוֹלָם יֵשׁ בְּזוֹ? וַהֲלֹא אֵין קְצוּבִין וּפוֹחֲתִין!

תַּנָּא קַמָּא נָמֵי "אֵין עוֹשִׂין" קָאָמַר! אֶלָּא לָאו הָכִי קָאָמַר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּשֶׁלֹּא קִבֵּל עָלָיו אַחֲרָיוּת, אֲבָל קִבֵּל עָלָיו אַחֲרָיוּת — עוֹשִׂין. וַאֲתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר כִּי קִיבֵּל עָלָיו אַחֲרָיוּת אַמַּאי עוֹשִׂין? וַהֲלֹא אֵין קְצוּבִין וּפוֹחֲתִין!

הַשְׁתָּא, וּמָה הָתָם דִּדְלָמָא פָּחֲתִי — חָיֵישׁ רַבִּי יוֹסֵי, הָכָא, דְּוַדַּאי קָא פָּחֲתָה — לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם לָא יָדְעָה דְּתַחֵיל, הָכָא יָדְעָה וְקָא מָחֲלָה.

אֲחָתֵיהּ דְּרַמֵי בַּר חָמָא הֲוָת נְסִיבָא לְרַב אַוְיָא.

דף נז.

אִירְכַּס כְּתוּבָּתַהּ. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אֲמַר לְהוּ: הָכִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: מְשַׁהֶא אָדָם אֶת אִשְׁתּוֹ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים בְּלֹא כְּתוּבָּה. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר בְּגֵזֵירוֹתָיו! אִי הָכִי, זִיל כְּתוֹב לַהּ.

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: מַחְלוֹקֶת בַּתְּחִלָּה, אֲבָל בַּסּוֹף — לְדִבְרֵי הַכֹּל אֵינָהּ מוֹחֶלֶת. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בֵּין בָּזוֹ וּבֵין בָּזוֹ מַחְלוֹקֶת. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לְדִידִי מִיפְּרְשָׁא לִי מִינַּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דַּאֲנָא וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָא פְּלִיגִינַן אַהֲדָדֵי:

מַאי "בַּתְּחִלָּה" דְּקָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי — תְּחִלַּת חוּפָּה, וּמַאי "סוֹף" — סוֹף בִּיאָה. וְכִי קָאָמֵינָא אֲנָא בֵּין בָּזוֹ וּבֵין בָּזוֹ מַחְלוֹקֶת, תְּחִלַּת חוּפָּה וְסוֹף חוּפָּה, דְּהִיא תְּחִילַּת בִּיאָה.

כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: מַחְלוֹקֶת לְבַסּוֹף, אֲבָל בַּתְּחִלָּה — דִּבְרֵי הַכֹּל מוֹחֶלֶת, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בֵּין בָּזוֹ וּבֵין בָּזוֹ מַחְלוֹקֶת.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לְדִידִי מִיפְּרְשָׁא לִי מִינַּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דַּאֲנָא וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָא פְּלִיגִינַן אַהֲדָדֵי: מַאי ״לְבַסּוֹף״ דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי — סוֹף חוּפָּה, וּמַאי ״תְּחִלָּה״ — תְּחִלַּת חוּפָּה. וְכִי קָאָמֵינָא אֲנָא בֵּין בָּזוֹ בֵּין בָּזוֹ מַחְלוֹקֶת — תְּחִלַּת בִּיאָה וְסוֹף בִּיאָה.

אָמַר רַב פָּפָּא: אִי לָאו דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ ״לְדִידִי מִיפְּרְשָׁא לִי מִינַּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דַּאֲנָא וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָא פְּלִיגִינַן אַהֲדָדֵי״, הֲוָה אָמֵינָא: רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי פְּלִיגִי, רַב דִּימִי וְרָבִין לָא פְּלִיגִי.

מַאי ״סוֹף״ דְּקָאָמַר רָבִין — סוֹף חוּפָּה, וּמַאי ״תְּחִלָּה״ דְּקָאָמַר רַב דִּימִי — תְּחִלַּת בִּיאָה.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן?

הָא קָא מַשְׁמַע לַן, דִּפְלִיגִי תְּרֵי אָמוֹרָאֵי אַטַּעְמָא דְּנַפְשַׁיְיהוּ, וְלָא פְּלִיגִי תְּרֵי אָמוֹרָאֵי אַלִּיבָּא דְּחַד אָמוֹרָא.

מַתְנִי׳ נוֹתְנִין לַבְּתוּלָה שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ מִשֶּׁתִּבָּעֶה הַבַּעַל, לְפָרְנֵס אֶת עַצְמָהּ. וּכְשֵׁם שֶׁנּוֹתְנִין לָאִשָּׁה — כָּךְ נוֹתְנִין לָאִישׁ לְפַרְנֵס אֶת עַצְמוֹ. וּלְאַלְמָנָה שְׁלֹשִׁים יוֹם. הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִישְׂאוּ — אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ, וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה.

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: נוֹתְנִין לָהּ הַכֹּל תְּרוּמָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מֻחֱצָה חוּלִּין וּמֻחֱצָה תְּרוּמָה. הַיָּבָם אֵינוֹ מַאֲכִיל בִּתְרוּמָה. עָשְׂתָה שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בִּפְנֵי הַבַּעַל וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בִּפְנֵי הַיָּבָם, וַאֲפִילּוּ כּוּלָּן בִּפְנֵי הַבַּעַל חֶסֶר יוֹם אֶחָד בִּפְנֵי הַיָּבָם, אוֹ כּוּלָּן בִּפְנֵי הַיָּבָם חֶסֶר יוֹם אֶחָד בִּפְנֵי הַבַּעַל — אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה.

זוֹ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה. בֵּית דִּין שֶׁל אַחֲרֵיהֶן אָמְרוּ:

דף נז:

אֵין הָאִשָּׁה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחוּפָּה.

גְּמָ׳ מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב חִסְדָּא, דְּאָמַר קְרָא: ״וַיֹּאמֶר אָחִיהָ וְאִמָּהּ תֵּשֶׁב הַנַּעֲרָה אִתָּנוּ יָמִים אוֹ עָשׂוֹר״.

מַאי ״יָמִים״? אִילֵּימָא תְּרֵי יוֹמֵי, מִשְׁתַּעֵי אִינִישׁ הָכִי? אֲמַרוּ לֵיהּ: תְּרֵי יוֹמֵי, אֲמַר לְהוּ: לָא. אֲמַרוּ לֵיהּ עֲשָׂרָה יוֹמֵי?! אֶלָּא מַאי ״יָמִים״ — שָׁנָה, דִּכְתִיב: ״יָמִים תִּהְיֶה גְּאוּלָּתוֹ״.

וְאֵימָא חֹדֶשׁ, דִּכְתִיב ״עַד חֹדֶשׁ יָמִים״. אָמְרִי: דָּנִין ״יָמִים״ סְתָם מִ״יָמִים״ סְתָם, וְאֵין דָּנִין ״יָמִים״ סְתָם מִ״יָמִים״ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן חֹדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי זֵירָא, תָּנָא: קְטַנָּה, בֵּין הֵיא וּבֵין אֲבִיהָ יְכוֹלִין לְעַכֵּב. בִּשְׁלָמָא אִיהִי מָצֵי מְעַכְּבָא, אֶלָּא אֲבִיהָ — אִי אִיהִי נִיחָא לַהּ, אֲבִיהָ מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּהּ? סָבַר: הַשְׁתָּא לָא יָדְעָה, לְמָחָר מִיפַּרְדָא וְנָפְקָא, וְאָתְיָא וְנָפְלָה עִילָּוַאי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר לֵוִי: אֵין פּוֹסְקִין עַל הַקְּטַנָּה לְהַשִּׂיאָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה, אֲבָל פּוֹסְקִין עַל הַקְּטַנָּה לְהַשִּׂיאָהּ כְּשֶׁהִיא גְּדוֹלָה. פְּשִׁיטָא? מַהוּ דְּתֵימָא: לֵיחוּשׁ דִּלְמָא מְעַיְּילָא פַּחְדָּא מֵהַשְׁתָּא וְחָלְשָׁה, קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר רַב הוּנָא: בָּגְרָה יוֹם אֶחָד וְנִתְקַדְּשָׁה — נוֹתְנִין לָהּ שְׁלֹשִׁים יוֹם, כְּאַלְמָנָה. מֵיתִיבִי: בָּגְרָה הֲרֵי הִיא כִּתְבוּעָה. מַאי לָאו, כִּתְבוּעָה דִּבְתוּלָה? לָא, כִּתְבוּעָה דְּאַלְמָנָה.

תָּא שְׁמַע: בּוֹגֶרֶת שֶׁשָּׁהֲתָה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הוֹאִיל וְחַיָּיב בַּעְלָהּ בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ — יָפֵר! אֵימָא: בּוֹגֶרֶת וְשֶׁשָּׁהֲתָה שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הוֹאִיל וּבַעְלָהּ חַיָּיב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ — יָפֵר.

תָּא שְׁמַע: הַמְאָרֵס אֶת הַבְּתוּלָה, בֵּין שֶׁתְּבָעָהּ הַבַּעַל וְהִיא מְעַכֶּבֶת, וּבֵין שֶׁתְּבָעָה הִיא וּבַעַל מְעַכֵּב — נוֹתְנִין לָהּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מִשְּׁעַת תְּבִיעָה, אֲבָל לֹא מִשְּׁעַת אֵירוּסִין. וּבָגְרָה, הֲרֵי הִיא כִּתְבוּעָה. כֵּיצַד: בָּגְרָה יוֹם אֶחָד וְנִתְקַדְּשָׁה — נוֹתְנִין לָהּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְלָאֲרוּסָה שְׁלֹשִׁים יוֹם. תְּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא תְּיוּבְתָּא.

מַאי "וְלָאֲרוּסָה שְׁלֹשִׁים יוֹם"? אָמַר רַב פָּפָּא, הָכִי קָאָמַר: בּוֹגֶרֶת שֶׁעָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּבַגְרוּת וְנִתְקַדְּשָׁה — נוֹתְנִין לָהּ שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּאַלְמָנָה.

הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִישְׂאוּ. אָמַר עוּלָּא: דִּבֵּר תּוֹרָה, אֲרוּסָה בַּת יִשְׂרָאֵל אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ", וְהַאי נָמֵי קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא. מָה טַעַם אָמְרוּ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת — שֶׁמָּא יִמְזְגוּ לָהּ כּוֹס בְּבֵית אָבִיהָ, וְתַשְׁקֶה לְאָחִיהָ וְלַאֲחוֹתָהּ.

אִי הָכִי, הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִישְׂאוּ נָמֵי! הָתָם, דּוּכְתָּא מְיַיחֵד לַהּ.

אֶלָּא מֵעַתָּה, לָקִיט כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל לָא לֵיכוֹל בִּתְרוּמָה, דִּלְמָא אָתוּ לְמֵיכַל בַּהֲדֵיהּ! הַשְׁתָּא מִדִּידְהוּ סָפוּ לֵיהּ — מִדִּידֵיהּ אָכְלִי?!

רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יְהוּדָה אָמַר: מִשּׁוּם סִימְפּוֹן.

אִי הָכִי, נִכְנְסָה לְחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה נָמֵי! הָתָם, מִיבְדַּק בְּדִיק לַהּ וַהֲדַר מְעַיֵּיל.

אֶלָּא מֵעַתָּה, עֶבֶד כֹּהֵן שֶׁלְּקָחוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לָא לֵיכוֹל בִּתְרוּמָה, מִשּׁוּם סִימְפּוֹן! סִימְפּוֹן בַּעֲבָדִים לֵיכָּא, דְּאִי דְּאַבְּרָאי — הָא קָחֲזֵי לֵיהּ. וְאִי דְּגַוַּאי — לִמְלָאכָה קָא בָּעֵי, וְשֶׁבַּסֵּתֶר לָא אִיכְּפַת לֵיהּ. נִמְצָא גַּנָּב אוֹ

דף נח.

קוּבְיוֹסְטוּס — הִגִּיעוֹ. מַאי אִיכָּא — לִסְטִים מְזוּיָּין אוֹ מוּכְתָּב לַמַּלְכוּת, הָנְהוּ קַלָּא אִית לְהוּ. מִכְּדֵי, בֵּין לָמָר וּבֵין לְמָר לָא אָכְלָה, מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ? קִבֵּל, מָסַר, וְהִלַּךְ.

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: נוֹתְנִין לָהּ הַכֹּל תְּרוּמָה וְכוּ'. אָמַר אַבָּיֵי: מַחְלוֹקֶת בְּבַת כֹּהֵן לְכֹהֵן, אֲבָל בְּבַת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן — דִּבְרֵי הַכֹּל מֻחֲצָה חוּלִּין וּמֻחֲצָה תְּרוּמָה.

וְאָמַר אַבָּיֵי: מַחְלוֹקֶת בַּאֲרוּסָה, אֲבָל בִּנְשׂוּאָה — דִּבְרֵי הַכֹּל מֻחֶצָּה חוּלִּין וּמֻחֶצָּה תְּרוּמָה. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: נוֹתְנִין לָהּ הַכֹּל תְּרוּמָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מֻחֶצָּה חוּלִּין וּמֻחֶצָּה תְּרוּמָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּבַת כֹּהֵן לְכֹהֵן, אֲבָל בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן — דִּבְרֵי הַכֹּל מֻחֶצָּה חוּלִּין וּמֻחֶצָּה תְּרוּמָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בַּאֲרוּסָה, אֲבָל בִּנְשׂוּאָה — דִּבְרֵי הַכֹּל מֻחֶצָּה חוּלִּין וּמֻחֶצָּה תְּרוּמָה.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר: נוֹתְנִין לָהּ שְׁתֵּי יָדוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, וְאַחַת שֶׁל חוּלִּין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נוֹתֵן לָהּ הַכֹּל תְּרוּמָה, וְהִיא מוֹכֶרֶת וְלוֹקַחַת בַּדָּמִים חוּלִּין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהוּזְכְּרָה תְּרוּמָה — נוֹתְנִין לָהּ כִּפְלַיִם בְּחוּלִּין.

מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ טִירְחָא.

הַיְבָם אֵינוֹ מַאֲכִיל בִּתְרוּמָה. מַאי טַעְמָא? "קִנְיַן כַּסְפּוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהַאי קִנְיַן דְּאָחִיו הוּא.

עִשְׂתָּה שִׁשָּׁה חֲדָשִׁים בִּפְנֵי הַבַּעַל. הַשְׁתָּא בִּפְנֵי הַבַּעַל אָמְרַתְּ לָא, בִּפְנֵי הַיָּבָם מִיבַּעְיָא?! "זוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ" קָתָנֵי.

זוֹ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה כּוּ'. מַאי טַעְמָא? אָמַר עוּלָּא, וְאִיתֵּימָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: מְשׁוּם סִימְפּוֹן.

בִּשְׁלָמָא לְעוּלָּא, קַמַּיְיתָא שֶׁמָּא יִמְזְגוּ לָהּ כּוֹס בְּבֵית אָבִיהָ, וּבָתָרַיְיתָא מִשּׁוּם סִימְפּוֹן.

דף נח:

אֶלָּא לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, קַמַּיְיתָא מִשּׁוּם סִימְפּוֹן וּבָתָרַיְיתָא מִשּׁוּם סִימְפּוֹן, מַאי בֵּינַיְיהוּ?

אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ בְּדִיקַת חוּץ. מָר סָבַר: בְּדִיקַת חוּץ — שְׁמָהּ בְּדִיקָה. וּמָר סָבַר: בְּדִיקַת חוּץ — לֹא שְׁמָהּ בְּדִיקָה.

מַתְנִי' הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ — הֲרֵי זוֹ עוֹשָׂה וְאוֹכֶלֶת. הַמּוֹתָר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֶקְדֵּשׁ, רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר: חוּלִּין.

גְּמָ' אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: יְכוֹלָה אִשָּׁה לוֹמַר לְבַעְלָהּ "אֵינִי נִיזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה". קָסָבַר: כִּי תַּקִּינוּ רַבָּנַן מְזוֹנֵי — עִיקָּר, וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ מִשּׁוּם אֵיבָה. וְכִי אָמְרָה "אֵינִי נִיזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה" — הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ.

מֵיתִיבִי: תִּקְּנוּ מְזוֹנוֹת תַּחַת מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ! אֵימָא: תִּקְּנוּ מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ תַּחַת מְזוֹנוֹת.

לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ — הֲרֵי הִיא עוֹשָׂה וְאוֹכֶלֶת. מַאי לָאו, בְּנִיזּוֹנֶת? לָא, בְּשֶׁאֵינָהּ נִיזּוֹנֶת.

אִי בְּשֶׁאֵינָהּ נִיזּוֹנֶת, מַאי לְמֵימְרָא? אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר יָכוֹל הָרַב לוֹמַר לָעֶבֶד "עֲשֵׂה עִמִּי וְאֵינִי זָנְךָ" — הָנֵי מִילֵּי בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ "עִמָּךְ", אֲבָל עֶבֶד עִבְרִי, דִּכְתִיב בֵּיהּ "עִמָּךְ" — לָא, וְכָל שֶׁכֵּן אִשְׁתּוֹ!

סֵיפָא אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ: מוֹתָר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֶקְדֵּשׁ, רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר: חוּלִּין.

וּפְלִיגָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ. דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לָא תֵּימָא טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר מִשּׁוּם דְּקָסָבַר אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם. אֶלָּא טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר, מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לְכוּפָּהּ לְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ — נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר לָהּ "יִקְדְּשׁוּ יָדַיִךְ לְעוֹשֵׂיהֶם".

וְהָא לָא אָמַר לַהּ הָכִי! כֵּיוָן דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר: אֵין אָדָם מוֹצִיא דְּבָרָיו לְבַטָּלָה — נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר לָהּ "יִקְדְּשׁוּ יָדַיִךְ לְעוֹשֵׂיהֶם".

וְסָבַר רַבִּי מֵאִיר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם? וְהָתַנְיָא, הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: "הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּיר", אוֹ: "לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּירִי", "לְאַחַר שֶׁאֶשְׁתַּחְרֵר", "לְאַחַר שֶׁתִּשְׁתַּחְרְרִי", "לְאַחַר שֶׁיָּמוּת בַּעְלִיךְ", אוֹ "שֶׁתָּמוּת אֲחוֹתִיךְ", אוֹ: "לְאַחַר שֶׁיְּחַלּוֹץ לִיךְ יְבָמְיךְ", רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְקוּדֶּשֶׁת.

מֵהָהִיא — אִין, מֵהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ.

הַמּוֹתָר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר הֶקְדֵּשׁ. אֵימַת קָדוֹשׁ? רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַויְיהוּ: מוֹתָר לְאַחַר מִיתָה קָדוֹשׁ. רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: מוֹתָר מֵחַיִּים קָדוֹשׁ.

הָוֵי בַּהּ רַב פָּפָּא: בְּמַאי? אִילֵימָא בְּמַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת וּמַעֲלֶה לָהּ מָעָה כֶּסֶף לִצְרָכֶיהָ — מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר לְאַחַר מִיתָה קָדוֹשׁ?

וְאֶלָּא כְּשֶׁאֵין מַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת וְלֹא מַעֲלֶה לָהּ מָעָה כֶּסֶף לִצְרָכֶיהָ — מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר מֵחַיִּים קָדוֹשׁ?

לְעוֹלָם בְּמַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת וְאֵינוֹ מַעֲלֶה לָהּ מָעָה כֶּסֶף לִצְרָכֶיהָ. רַב וּשְׁמוּאֵל סָבְרִי: תִּקְּנוּ

דף נט.

מְזוֹנוֹת תַּחַת מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּמָעָה כֶּסֶף תַּחַת מוֹתָר, וְכֵיוָן דְּלָא קָא יָהֵיב לַהּ מָעָה כֶּסֶף — מוֹתָר דִּידַהּ הָוֵי. רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה סָבַר: תִּקְּנוּ מְזוֹנוֹת תַּחַת מוֹתָר, וּמָעָה כֶּסֶף תַּחַת מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וְכֵיוָן דְּקָא יָהֵיב לַהּ מְזוֹנֵי, מוֹתָר דִּידֵיהּ הָוֵי.

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: מִידֵּי דִּשְׁכִיחַ מִמִּידֵּי דִּשְׁכִיחַ. וּמָר סָבַר: מִידֵּי דְּקִיְּיץ מִמִּידֵּי דְּקִיְּיץ.

מֵיתִיבִי: תִּקְּנוּ מְזוֹנוֹת תַּחַת מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ! אֵימָא: תַּחַת מוֹתַר מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ.

תָּא שְׁמַע: אִם אֵינוֹ נוֹתֵן לָהּ מָעָה כֶּסֶף לִצְרָכֶיהָ — מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ. אֵימָא: מוֹתַר מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ. וְהָא עֲלַהּ קָתָנֵי: מָה הִיא עוֹשָׂה לוֹ — מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים שְׁתֵּי בִּיהוּדָה!

הָכִי קָאָמַר: מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ כַּמָּה הָוֵי, דְּלִידַּע מוֹתָר דִּידַהּ כַּמָּה — מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים שְׁתֵּי בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֶשֶׂר סְלָעִים בַּגָּלִיל.

אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר.

וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי? וְהָתְנַן: ״קָנוֹנָם שֶׁאֲנִי עוֹשָׂה לְפִיךְ״ — אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָפֵר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יָפֵר, שֶׁמָּא תַּעֲדִיף עָלָיו יָתֵר מִן הָרָאוּי לוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: יָפֵר, שֶׁמָּא יְגָרְשֶׁנָּה וּתְהֵא אֲסוּרָה לַחֲזוֹר.

וְאָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. כִּי אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, לְהַעְדָּפָה.

וְלֵימָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְהַעְדָּפָה! אִי נָמֵי: אֵין הֲלָכָה כְּתַנָּא קַמָּא! אִי נָמֵי: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא!

אֶלָּא, אָמַר רַב יוֹסֵף: קָנוֹנָמוֹת קָאָמְרַתְּ? שְׁאנֵי קָנוֹנָמוֹת, מִתּוֹךְ שֶׁאָדָם אוֹסֵר פֵּירוֹת חֲבֵירוֹ עָלָיו, אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: בִּשְׁלָמָא אָדָם אוֹסֵר פֵּירוֹת חֲבֵירוֹ עָלָיו — שֶׁכֵּן אָדָם אוֹסֵר פֵּירוֹתָיו עַל חֲבֵירוֹ. יֶאֱסֹר דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם עַל חֲבֵירוֹ, שֶׁכֵּן אֵין אָדָם אוֹסֵר פֵּירוֹת חֲבֵירוֹ עַל חֲבֵירוֹ? אֶלָּא אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: בְּאוֹמֶרֶת ״יִקְדְּשׁוּ יָדַי לְעוֹשֵׂיהֶם״, דְּיָדִים אִיתַּנְהוּ בָּעוֹלָם.

וְכִי קָאָמְרָה הָכִי מִי מַקְדְּשָׁה? הָא מְשַׁעְבְּדָא לֵיהּ! דְּאָמְרָה לְכִי מִיגְּרְשָׁה.

וּמִי אִיכָּא מִידֵּי דְּאִילּוּ הַשְׁתָּא לָא קָדֵישׁ וּלְקַמֵּיהּ קָדֵישׁ? אָמַר רַבִּי אִלְעַאי: אַלְמָה לָא? אִילּוּ הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ ״שָׂדֶה זוֹ שֶׁאֲנִי מוֹכֵר לְךָ לִכְשֶׁאֶקָּחֶנָּה מִמְּךָ תִּיקָּדֵשׁ״, מִי לָא קָדְשָׁה?

מַתְקִיף לַהּ רַבִּי יִרְמְיָה: מִי דָּמֵי? הָתָם, בְּיָדוֹ לְהַקְדִּישָׁהּ. הָכָא, אֵין בְּיָדָהּ לְגָרֵשׁ אֶת עַצְמָהּ.

הָא לָא דָּמְיָא אֶלָּא לְאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ ״שָׂדֶה זוֹ שֶׁמָּכַרְתִּי לְךָ, לִכְשֶׁאֶקָּחֶנָּה מִמְּךָ — תִּיקָּדֵשׁ״, דְּלָא קָדְשָׁה.

מַתְקִיף לַהּ רַב פָּפָּא: מִי דָּמֵי? הָתָם, גּוּפָא וּפֵירוֹת בִּידָא דְּלוֹקֵחַ. הָכָא, גּוּפָהּ בִּידָהּ הוּא. הָא לָא דָּמְיָא אֶלָּא לְאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ

דף נט:

״שָׂדֶה זוֹ שֶׁמִּשְׁכַּנְתִּי לְךָ, לִכְשֶׁאֶפְדֶּנָּה מִמְּךָ — תִּיקָּדֵשׁ״, דְּקָדְשָׁה.

מַתְקִיף לַהּ רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: מִי דָּמֵי? הָתָם, בְּיָדוֹ לִפְדּוֹתָהּ. הָכָא, אֵין בְּיָדָהּ לְגָרֵשׁ עַצְמָהּ! הָא לָא דָּמְיָא אֶלָּא לְאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ ״שָׂדֶה זוֹ שֶׁמִּשְׁכַּנְתִּי לְךָ לְעֶשֶׂר שָׁנִים, לִכְשֶׁאֶפְדֶּנָּה מִמְּךָ — תִּיקָּדֵשׁ״, דְּקָדְשָׁה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: מִי דָּמֵי? הָתָם, לְעֶשֶׂר שָׁנִים מִיהָא בְּיָדוֹ לִפְדּוֹתָהּ. הָכָא, אֵין בְּיָדָהּ לָגֶרֶשׁ עַצְמָהּ לְעוֹלָם.

אֶלָּא, אָמַר רַב אָשֵׁי: קוּנָּמוֹת קָא אָמְרַתְּ? שָׁאנֵי קוּנָּמוֹת, דְּקִדּוּשֵׁת הַגּוּף נִינְהוּ, וְכִדְרָבָא. דְּאָמַר רָבָא: הֶקְדֵּשׁ, חָמֵץ וְשִׁחְרוּר — מַפְקִיעִין מִידֵי שִׁיעְבּוּד.

וְנִקְדְּשׁוּ מֵהַשְׁתָּא? אַלְמוּהָ רַבָּנַן לְשִׁיעְבּוּדֵיהּ דְּבַעַל, כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּיקְדַּשׁ מֵהַשְׁתָּא.

מַתְנִי׳ וְאֵלּוּ מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ: טוֹחֶנֶת, וְאוֹפָה, וּמְכַבֶּסֶת, מְבַשֶּׁלֶת, וּמְנִיקָה אֶת בְּנָהּ, מַצַּעַת לוֹ הַמִּטָּה, וְעוֹשָׂה בַּצֶּמֶר. הִכְנִיסָה לוֹ שִׁפְחָה אַחַת — לֹא טוֹחֶנֶת וְלֹא אוֹפָה וְלֹא מְכַבֶּסֶת. שְׁתַּיִם — אֵין מְבַשֶּׁלֶת, וְאֵין מְנִיקָה אֶת בְּנָהּ. שָׁלֹשׁ — אֵין מַצַּעַת לוֹ הַמִּטָּה, וְאֵין עוֹשָׂה בַּצֶּמֶר. אַרְבַּע — יוֹשֶׁבֶת בְּקָתֶדְרָא.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ הִכְנִיסָה לוֹ מֵאָה שְׁפָחוֹת — כּוֹפָהּ לַעֲשׂוֹת בַּצֶּמֶר, שֶׁהַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִימָּה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלַּעֲשׂוֹת מְלָאכָה — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה, שֶׁהַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שִׁיעֲמוּם.

גְּמָ׳ טוֹחֶנֶת סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא אֵימָא: מַטְחֶנֶת. וְאֵיבָעֵית אֵימָא: בְּרֵיחָיְא דִּידָא.

מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי חִיָּיא, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֵין אִשָּׁה אֶלָּא לְיוֹפִי, אֵין אִשָּׁה אֶלָּא לְבָנִים. וְתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֵין אִשָּׁה אֶלָּא לְתַכְשִׁיטֵי אִשָּׁה. וְתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: הָרוֹצֶה שֶׁיְּעַדֵּן אֶת אִשְׁתּוֹ — יַלְבִּישֶׁנָּה כְּלֵי פִשְׁתָּן. הָרוֹצֶה שֶׁיַּלְבִּין אֶת בִּתּוֹ — יַאֲכִילֶנָּה אֶפְרוֹחִים וְיַשְׁקֶנָּה חָלָב סָמוּךְ לְפִירְקָהּ.

וּמְנִיקָה אֶת בְּנָהּ. לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּבֵית שַׁמַּאי. דְּתַנְיָא: נָדְרָה שֶׁלֹּא לְהָנִיק אֶת בְּנָהּ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שׁוֹמֶטֶת דַּד מִפְּיו. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: כּוֹפָהּ וּמְנִיקָתוֹ. נִתְגָּרְשָׁה — אֵינוֹ כּוֹפָהּ. וְאִם הָיָה מַכִּירָהּ — נוֹתֵן לָהּ שְׂכָרָהּ וְכוֹפָהּ, וּמְנִיקָתוֹ מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה.

אֲפִילּוּ תֵּימָא בֵּית שַׁמַּאי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן: כְּגוֹן שֶׁנָּדְרָה הִיא, וְקַיָּים לַהּ הוּא. וְקָסָבְרִי בֵּית שַׁמַּאי: הוּא נוֹתֵן אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ, וּבֵית הִלֵּל סָבְרִי: הִיא נָתְנָה אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ.

וְנִפְלְגוּ בִּכְתוּבָּה בְּעָלְמָא. וְעוֹד: תַּנְיָא, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵינָהּ מְנִיקָה! אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּבֵית שַׁמַּאי.

אִם הָיָה מַכִּירָהּ.

דף ס.

עַד כַּמָּה? אָמַר רָבָא אָמַר רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר רַב: שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְרַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲמִשִּׁים יוֹם. אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אַבָּיֵי: הֲלָכָה כְּרַבִּי

יִצְחָק שָׁאְמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹחָנָן. בִּשְׁלָמָא רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן — כָּל חַד וְחַד כִּי חוּרְפֵּיהּ. אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל, כִּי הַאי גַּוְונָא מִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ?

כִּי אֲתָא רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל, אָמַר: לָא תְּצִיתִינְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי דְּכָיֵיל יְהוּדָה אֲחִי מִשְׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל זְמַן שֶׁמַּכִּירָהּ.

הָהִיא דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל. אֲמַר לֵיהּ לְרַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף: זִיל בְּדָקֵהּ. אֲזַל אוֹתְבֵהּ בְּדָרֵי דִּנְשֵׁי, וְשַׁקְלֵיהּ לִבְרֵהּ וְקָמְהַדַּר לֵיהּ עֲלַיְיהוּ. כִּי מְטָא לְגַבֵּהּ, הֲוָת קָא מְסַוֵּי לְאַפֵּהּ כְּבַשְׁתְּנְהִי לְעֵינֵהּ מִינֵּיהּ. אֲמַר לַהּ: נְטֹל עֵינִיךְ, קוּם דְּרֵי בְּרִיךְ. סוֹמֵא מְנָא יָדַע? אָמַר רַב אַשֵׁי: בְּרֵיחָא וּבְטַעְמָא.

תָּנוּ רַבָּנָן: יוֹנֵק תִּינוֹק וְהוֹלֵךְ עַד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, מִכָּאן וְאֵילָךְ — כְּיוֹנֵק שֶׁקֵּץ, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שָׁנִים. פֵּירֵשׁ לְאַחַר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ וְחָזַר — כְּיוֹנֵק שֶׁקֵּץ.

אָמַר מָר: מִכָּאן וְאֵילָךְ כְּיוֹנֵק שֶׁקֵּץ. וּרְמִינְהִי: יָכוֹל יְהֵא חֲלֵב מְהַלְּכֵי שְׁתַּיִם טָמֵא. וְדִין הוּא: וּמָה בְּהֵמָה שֶׁהַקֵּלְתָּ בְּמַגָּעָהּ — הֶחְמַרְתָּ בַּחֲלָבָהּ, אָדָם שֶׁהֶחְמַרְתָּ בְּמַגָּעוֹ — אֵינוֹ דִּין שֶׁתַּחְמִיר בַּחֲלָבוֹ?

תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵּרָה הוּא", הוּא טָמֵא, וְאֵין חֲלֵב מְהַלְּכֵי שְׁתַּיִם טָמֵא, אֲלָא טָהוֹר. יָכוֹל אוֹצִיא אֶת הֶחָלָב, שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל, וְלֹא אוֹצִיא אֶת הַדָּם שֶׁהוּא שָׁוֶה בַּכֹּל — תַּלְמוּד לוֹמַר "הוּא" — הוּא טָמֵא, וְאֵין דַּם מְהַלְּכֵי שְׁתַּיִם טָמֵא, אֲלָא טָהוֹר.

וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אֲפִילּוּ מִצְוַת פְּרִישָׁה אֵין בּוֹ.

לָא קַשְׁיָא: הָא דְּפָרֵישׁ, הָא דְּלָא פָּרֵישׁ.

וְחִילּוּפֵּהּ בְּדָם. כִּדְתַנְיָא: דָּם שֶׁעַל גַּבֵּי כִּכָּר — גּוֹרְרוֹ וְאוֹכְלוֹ. שֶׁבֵּין הַשִּׁינַּיִם — מוֹצְצוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

אָמַר מָר, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שָׁנִים. וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֲפִילּוּ חֲבִילְתּוֹ עַל כְּתֵיפָיו! אִידֵּי וְאִידֵּי חַד שִׁיעוּרָא הוּא. אָמַר רַב יוֹסֵף: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ.

תַּנְיָא, רַבִּי מָרִינוּס אוֹמֵר: גּוֹנֵחַ — יוֹנֵק חָלָב בְּשַׁבָּת. מַאי טַעְמָא: יוֹנֵק מְפֵרֵק כִּלְאַחַר יָד, וּבְמָקוֹם צַעֲרָא לָא גָּזְרוּ רַבָּנַן. אָמַר רַב יוֹסֵף: הֲלָכָה כְּרַבִּי מָרִינוּס.

תַּנְיָא, נַחוּם אִישׁ גַּלְיָא אוֹמֵר: צִינּוֹר שֶׁעָלוּ בּוֹ קַשְׁקְשִׁין — מְמַעֲכָן בְּרַגְלוֹ בְּצִנְעָא בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מַאי טַעְמָא — מְתַקֵּן כְּלִאַחַר יָד הוּא, וּבְמָקוֹם פְּסִידָא לָא גָּזְרוּ בַּהּ רַבָּנַן. אָמַר רַב יוֹסֵף: הֲלָכָה כְּנַחוּם אִישׁ גַּלְיָא.

פֵּירֵשׁ לְאַחַר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ וְחָזַר — כְּיוֹנֵק שֶׁקֵּץ. וְכַמָּה? אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר חֲבִיבָא אָמַר שְׁמוּאֵל: שִׁלְשָׁה יָמִים. אִיכָּא דְּאָמְרִי, תָּנֵי רַב יְהוּדָה בַּר חֲבִיבָא קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל: שְׁלֹשָׁה יָמִים.

תָּנוּ רַבָּנַן: מֵינֶקֶת שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ — הֲרֵי זוֹ לֹא תִתְאָרֵס וְלֹא תִינָּשֵׂא

דף ס:

עַד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בְּשִׁמּוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי נָתָן בַּר יוֹסֵף: הֵן הֵן דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, הֵן הֵן דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל. שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שְׁמוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ.

אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֲנִי אַכְרִיעַ. לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ — מוּתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ, לְפִי שֶׁאֵין הֶחָלָב נֶעְכָּר אֶלָּא לְאַחַר שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים.

אָמַר עוּלָּא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְאָמַר מָר עוּקְבָא: לִי הִתִּיר רַבִּי חֲנִינָא לְשֵׁאת לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ. אֲרִיסֵיהּ דְּאַבָּיֵי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, אֲמַר לֵיהּ: מַהוּ לֵיאָרֵס בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ? אֲמַר לֵיהּ: חָדָא, דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה — הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְעוֹד: בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל — הֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל. וְאָמַר עוּלָּא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְאָמַר מָר עוּקְבָא: לִי הִתִּיר רַבִּי חֲנִינָא לְשֵׁאת לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ, כָּל שֶׁכֵּן דְּאַתְּ לֵיאָרֵס.

כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אֲמַר לֵיהּ: רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: צְרִיכָה לְהַמְתִּין עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, חוּץ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ וְחוּץ מִיּוֹם שֶׁנִּתְאָרְסָה בּוֹ. רְהַט בָּתְרֵיהּ תְּלָתָא פַּרְסֵי וְאָמְרִי לַהּ פַּרְסָא בְּחַלָּא, וְלָא אַדְרְכֵיהּ.

אָמַר אַבָּיֵי: הַאי מִילְתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן אֲפִילּוּ בִּיעָתָא בְּכוּתְחָא לָא לִישְׁרֵי אִינִישׁ בִּמְקוֹם רַבֵּיהּ, לָא מְשׁוּם דְּמִיחֲזֵי כְּאַפְקִירוּתָא, אֶלָּא מְשׁוּם דְּלָא מִסְתַּיְיעָא מִילְתָא לְמֵימְרָא. דְּהָא אֲנָא הֲוָה גְּמִירְנָא לֵיהּ לְהָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל, אֲפִילּוּ הָכִי לָא מִסְתַּיְיעָא לִי מִילְתָא לְמֵימַר.

תָּנוּ רַבָּנַן: נָתְנָה בְּנָהּ לְמֵינֶקֶת, אוֹ גְּמָלַתּוּ, אוֹ מֵת — מוּתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא מִיָּד. רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ סְבוּר לְמֵיעְבַּד עוֹבָדָא כִּי הָא מַתְנִיתָא. אֲמַרָה לְהוּ הָהִיא סָבְתָא: בְּדִידִי הֲוָה עוֹבָדָא, וַאֲסַר לִי רַב נַחְמָן.

אִינִי?! וְהָא רַב נַחְמָן שָׁרָא לְהוּ לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא! שָׁאנֵי בֵּי רֵישׁ גָּלוּתָא דְּלָא הָדְרִי בְּהוּ.

אֲמַר לְהוּ רַב פַּפִּי: וְאַתּוּן לָא תִּסְבְּרוּהָ — מֵהָא דְּתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָיְתָה רְדוּפָה לֵילֵךְ לְבֵית אָבִיהָ, אוֹ שֶׁהָיָה לָהּ כַּעַס בְּבֵית בַּעְלָהּ, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִין, אוֹ שֶׁהָלַךְ

בַּעְלָהּ לְמִדְרַשׁ הַיָּם, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ זָקֵן, אוֹ חוֹלֶה, אוֹ שֶׁהָיְתָה עֲקָרָה וּזְקֵנָה אַיְילוֹנִית וּקְטַנָּה, וְהַמַּפֶּלֶת אַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, וְשֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד — כּוּלָּן צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד. וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר בִּגְזֵירוֹתָיו.

אָמְרִי לֵיהּ: לָאו אַדַּעְתִּין. וְהִלְכָתָא: מֵת — מוּתָּר, גְּמָלַתּוּ — אָסוּר. מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲפִילּוּ מֵת נָמֵי אָסוּר, דִּלְמָא קָטְלָה לֵיהּ וְאָזְלָא וּמִינַסְבָא. הֲוָה עוֹבָדָא וַחֲנַקְתֵּיהּ. וְלָא הִיא, הָהִיא שׁוֹטָה הֲוַאי, דְּלָא עָבְדִי נָשֵׁי דְּחָנְקָן בְּנַיְיהוּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: הֲרֵי שֶׁנָּתְנוּ לָהּ בֵּן לְהָנִיק — הֲרֵי זוֹ לֹא תִניק עִמּוֹ לֹא בְּנָהּ וְלֹא בֶּן חֲבֶרְתָּהּ. פָּסְקָה קִימְעָא — אוֹכֶלֶת הַרְבֵּה. לֹא תֹּאכַל עִמּוֹ דְּבָרִים הָרָעִים לְחָלָב.

הַשְׁתָּא בְּנָהּ אָמְרַתְּ לָא, בֶּן חֲבֶרְתָּהּ מִיבַּעְיָא?! מַהוּ דְּתֵימָא: בְּנָהּ הוּא דְּחָיֵיס[א] עֵילָּוֵיהּ מַמְצָיָא לֵיהּ טְפֵי. אֲבָל בֶּן חֲבֶרְתָּהּ, אִי לָאו דַּהֲוָה לַהּ מוֹתָר לָא הֲוָה מַמְצָיָא לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.

פָּסְקָה קִימְעָא — אוֹכֶלֶת הַרְבֵּה. מֵהֵיכָא? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מִשֶּׁלָּהּ.

לֹא תֹּאכַל עִמּוֹ דְּבָרִים הָרָעִים. מַאי נִינְהוּ? אָמַר רַב כָּהֲנָא: כְּגוֹן כְּשׁוּת וַחֲזִיז וְדָגִים קְטַנִּים וַאֲדָמָה. אַבָּיֵי אָמַר: אֲפִילּוּ קָרָא וַחֲבוּשָׁא. רַב פָּפָּא אָמַר: אֲפִילּוּ קוֹרָא וְכוּפְרָא. רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲפִילּוּ כַּמְכָא וְהַרְסָנָא. מִינַּיְיהוּ פָּסְקִי חֲלָבָא, מִינַּיְיהוּ עָכְרִי חֲלָבָא.

דְּמִשַּׁמְשָׁא בֵּי רִיחְיָא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי נִכְפֵּי. דְּמִשַּׁמְשָׁא עַל אַרְעָא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי שְׁמוּטֵי. דְּדָרְכָא עַל (רְמָא) [דְּמָא] דַּחֲמָרָא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי גִּירְדָנֵי. דְּאָכְלָה חַרְדָּלָא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי זַלְזָלָנֵי. דְּאָכְלָה תַּחֲלֵי — הָוֵו לַהּ בְּנֵי דּוּלְפָנֵי. דְּאָכְלָה מוֹנִינֵי — הָוֵו לַהּ בְּנֵי מְצִיצֵי עֵינָא. דְּאָכְלָה גַּרְגּוּשְׁתָּא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי מְכוֹעֲרֵי. דְּשָׁתְיָא שִׁיכְרָא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי אוּכְמֵי. דְּאָכְלָה בִּישְׂרָא וְשָׁתְיָא חַמְרָא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי

דף סא.

בָּרְיֵי. דְּאָכְלָה בֵּיעֵי — הָוֵו לַהּ בְּנֵי עֵינָנֵי. דְּאָכְלָה כְּווֹרֵי — הָוֵו לַהּ בְּנֵי חִינָּנֵי. דְּאָכְלָה כַּרְפְּסָא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי זִיזָתָנֵי. דְּאָכְלָה כּוּסְבַּרְתָּא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי בִּישְׁרָנֵי. דְּאָכְלָה אֶתְרוֹגָא — הָוֵו לַהּ בְּנֵי רֵיחָנֵי. בְּרַתֵּיהּ דְּשַׁבּוּר מַלְכָּא אֲכָלָה בַּהּ אַמָּה אֶתְרוֹגָא, וַהֲווֹ מַסְקֵי לַהּ לְקַמֵּיהּ אֲבוּהָּ בָּרִישׁ רֵיחָנֵי.

אָמַר רַב הוּנָא, בְּדַק לַן רַב הוּנָא בַּר חִינָּנָא: הִיא אוֹמֶרֶת לְהָנִיק, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁלֹּא לְהָנִיק — שׁוֹמְעִין לָהּ. צַעֲרָא דִּידַהּ הוּא. הוּא אוֹמֵר לְהָנִיק, וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא לְהָנִיק, מַהוּ? כֹּל

הֵיכָא דְּלָאו אוֹרְחַהּ — שׁוֹמְעִין לָהּ. הֵיא אוֹרְחַהּ וְהוּא לָאו אוֹרְחֵיהּ, מַאי? בָּתַר דִּידֵיהּ אָזְלִינַן, אוֹ בָּתַר דִּידַהּ אָזְלִינַן?

וּפָשֵׁיטְנָא לֵיהּ מֵהָא: עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָהּ יוֹרֶדֶת עִמּוֹ. אָמַר רַב הוּנָא: מַאי קְרָאָה — ״וְהִיא בְּעוּלַּת בָּעַל״, בַּעֲלִיָּיתוֹ שֶׁל בַּעַל, וְלֹא בִּירִידָתוֹ שֶׁל בַּעַל. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר מֵהָכָא: ״כִּי הִיא הָיְתָה אֵם כָּל חָי״, לְחַיִּים נִיתְּנָה, וְלֹא לְצַעַר נִיתְּנָה.

הִכְנִיסָה לוֹ שִׁפְחָה וְכוּ׳. הָא שְׁאָרָא עָבְדָא. וְתֵימָא לֵיהּ: עַיֵּילִית לָךְ אִיתְּתָא בַּחֲרִיקָאי! מִשּׁוּם דְּאָמַר לַהּ: הָא טָרְחָא לְדִידִי וּלְדִידַהּ, קַמֵּי דִּידָךְ מַאן טָרַח?

שְׁתַּיִם אֵינָהּ מְבַשֶּׁלֶת וְאֵינָהּ מְנַקֶּה וְכוּ׳. הָא שְׁאָרָא עָבְדָא. וְתֵימָא לֵיהּ: עַיֵּילִית לָךְ אִיתְּתָא אַחֲרִיתִי דְּטָרְחָה לְדִידִי וּלְדִידַהּ, וַחֲדָא לְדִידָךְ וּלְדִידַהּ! מִשּׁוּם דְּאָמַר לַהּ: קַמֵּי אוֹרְחֵי וּפָרְחֵי מַאן טָרַח?

שָׁלֹשׁ, אֵינָהּ מַצַּעַת הַמִּטָּה. הָא שְׁאָרָא עָבְדָא. וְתֵימָא לֵיהּ: עַיֵּילִית לָךְ אַחֲרִיתִי לְאוֹרְחֵי וּפָרְחֵי! מִשּׁוּם דְּאָמַר לַהּ: נְפִישׁ בְּנֵי בֵיתָא, נְפִישׁ אוֹרְחֵי וּפָרְחֵי.

אִי הָכִי, אֲפִילּוּ אַרְבַּע נָמֵי! אַרְבַּע, כִּיוָן דִּנְפִישִׁי לְהוּ, מְסַיְּיעָן אַהֲדָדֵי.

אָמַר רַב חָנָא וְאִיתֵּימָא רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי: לֹא הִכְנִיסָה לוֹ מַמָּשׁ, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָאוּיָה לְהַכְנִיס, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכְנִיסָה. תָּנָא: אֶחָד שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ, וְאֶחָד שֶׁצִּמְצְמָה לוֹ מִשֶּׁלָּהּ.

אַרְבַּע, יוֹשֶׁבֶת בְּקָתֶדְרָא. אָמַר רַב יִצְחָק בַּר חֲנַנְיָא אָמַר רַב הוּנָא: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ יוֹשֶׁבֶת בְּקָתֶדְרָא, אֲבָל מוֹזֶגֶת לוֹ כּוֹס וּמַצַּעַת לוֹ אֶת הַמִּטָּה וּמְרַחֶצֶת לוֹ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו.

אָמַר רַב יִצְחָק בַּר חֲנַנְיָא אָמַר רַב הוּנָא: כָּל מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ, נָדָה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ, חוּץ מִמְּזִיגַת הַכּוֹס, וְהַצָּעַת הַמִּטָּה, וְהַרְחָצַת פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו.

וְהַצָּעַת הַמִּטָּה. אָמַר רָבָא: לָא אָמְרַן אֶלָּא בְּפָנָיו, אֲבָל שֶׁלֹּא בְּפָנָיו — לֵית לַן בַּהּ. וּמְזִיגַת הַכּוֹס. שְׁמוּאֵל מְחַלְּפָא לֵיהּ דְּבֵיתְהוּ בִּידָא דְשָׁמְאלָא. אַבָּיֵי מַנַּח לֵיהּ אַפּוּמָּא דְכוּבָּא. רָבָא אַבֵּי סַדְיָא. רַב פָּפָּא אַשַּׁרְשִׁיפָא.

אָמַר רַב יִצְחָק בַּר חֲנַנְיָא אָמַר רַב הוּנָא: הַכֹּל מְשַׁהִין בִּפְנֵי הַשַּׁמָּשׁ, חוּץ מִבָּשָׂר וְיַיִן. אָמַר רַב חִסְדָּא: בָּשָׂר שָׁמֵן וְיַיִן יָשָׁן. אָמַר רָבָא: בָּשָׂר שָׁמֵן — כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ, יַיִן יָשָׁן — בְּתְקוּפַּת תַּמּוּז.

אָמַר רַב עָנָן בַּר תַּחְלִיפָא: הָוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל וְאַיְיתוֹ לֵיהּ תַּבְשִׁילָא דְאַרְדֵּי, וְאִי לָאו דִּיהַב לִי, אֵיסְתַּכַּנְי. אָמַר רַב אָשֵׁי: הָוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְאַיְיתוֹ לֵיהּ גַּרְגְּלִידֵי דְּלִיפְתָּא בְּחַלָּא, וְאִי לָאו דִּיהַב לִי, אֵיסְתַּכַּנְי. רַב פָּפָּא אָמַר: אֲפִילּוּ תְּמַרְתָּא דַּהֲנוּנֵיתָא. כְּלָלָא דְמִילְתָא: כֹּל דְּאִית לֵיהּ רֵיחָא וְאִית לֵיהּ קִיּוּהָא.

אֲבוּהּ בַּר אִיהִי וּמְנִימִין בַּר אִיהִי, חַד סָפֵי מִכֹּל מִינָא וּמִינָא, וְחַד סָפֵי מֵחַד מִינָא. מָר — מִשְׁתַּעֵי אֵלְיָהוּ בַּהֲדֵיהּ, וּמָר — לָא מִשְׁתַּעֵי אֵלְיָהוּ בַּהֲדֵיהּ.
הָנְהוּ תַּרְתֵּין חֲסִידֵי, וְאָמְרִי לַהּ: רַב מָרִי וְרַב פִּנְחָס בְּנֵי רַב חִסְדָּא, מָר קָדֵים סָפֵי, וּמָר מְאַחַר סָפֵי. דְּקָדֵים סָפֵי — אֵלְיָהוּ מִשְׁתַּעֵי בַּהֲדֵיהּ, דְּמְאַחַר סָפֵי — לָא מִשְׁתַּעֵי אֵלְיָהוּ בַּהֲדֵיהּ.
אַמֵּימָר וּמָר זוּטְרָא וְרַב אָשֵׁי הֲווּ קָא יָתְבִי אַפִּיתְחָא דְּבֵי אִזְגּוּר מַלְכָּא. חָלִיף וְאָזֵיל אֲטוּרַנְגָּא דְּמַלְכָּא. חַזְיֵיהּ רַב אָשֵׁי לְמָר זוּטְרָא

דף סא:

דַּחֲוַור אַפֵּיהּ, שְׁקַל בְּאֶצְבַּעְתֵּיהּ אַנַּח לֵיהּ בְּפוּמֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אַפְסַדְתְּ לִסְעוּדְתָּא דְּמַלְכָּא. אֲמַרוּ לֵיהּ: אַמַּאי תִּיעְבֵּיד הָכִי? אֲמַר לְהוּ: מַאן דְּעָבֵיד הָכִי פְּסִיל לְמַאֲכַל דְּמַלְכָּא. אֲמַרוּ לֵיהּ: אַמַּאי? אֲמַר לְהוּ: דְּבָר אַחֵר חֲזַאי בֵּיהּ. בְּדַקוּ וְלָא אַשְׁכְּחוּ. שְׁקַל אֶצְבַּעְתֵּיהּ, אַנַּח עֲלֵיהּ, אֲמַר לְהוּ: הָכָא מִי בָּדְקִיתוּ? בְּדַקוּ אַשְׁכַּחוּ. אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן: מַאי טַעְמָא סָמְכַתְּ אַנִּיפָּא? אֲמַר לְהוּ: חֲזַאי רוּחַ צְרַעַת דְּקָא פָּרְחָה עִילְוַיהּ.
הָהוּא רוֹמָאָה דַּאֲמַר לָהּ לְהַהִיא אִיתְּתָא: מִינַסְבַת לִי? אֲמַרָה לֵיהּ: לָא. אֲזַל אַייְתִי רֵימָנֵי, פֵּלִי וַאֲכַל קַמַּהּ. כֹּל מֵיָא דְּצַעֲרֵי לַהּ, בְּלַעְתֵּיהּ, וְלָא הַב לַהּ עַד דְּזָג לַהּ. לְסוֹף אֲמַר לַהּ: אִי מַסֵּינָא לָךְ, מִינַסְבַת לִי? אֲמַרָה לֵיהּ: אִין. אֲזַל אַייְתִי רֵימָנֵי, פֵּלִי וַאֲכַל קַמַּהּ. אֲמַר לַהּ: כֹּל מַיָא דְּצַעֲרֵי לָךְ, תּוּף שְׁדַאי תּוּף שְׁדַאי! עַד דְּנָפְקָא מִינַּהּ כִּי הוּצָא יָרְקָא וְאִתְּסִיאַת.
וְעוֹשֶׂה בַּצֶּמֶר. בְּצֶמֶר אִין, בְּפִשְׁתִּים לָא. מַתְנִיתִין מַנִּי — רַבִּי יְהוּדָה הִיא. דְּתַנְיָא: אֵינוֹ כּוֹפֶה לֹא לַעֲמוֹד לִפְנֵי אָבִיו, וְלֹא לַעֲמוֹד לִפְנֵי בְנוֹ, וְלֹא לִיתֵּן תֶּבֶן לִפְנֵי בְהֶמְתּוֹ. אֲבָל כּוֹפֶה לִיתֵּן תֶּבֶן לִפְנֵי בְקָרוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף אֵינוֹ כּוֹפֶה לַעֲשׂוֹת בְּפִשְׁתָּן, מִפְּנֵי שֶׁפִּשְׁתָּן מַסְרִיחַ אֶת הַפֶּה, וּמְשַׁרְבֵּט אֶת הַשִּׁפָּתַיִם. וְהָנֵי מִילֵּי בְּכִיתָּנָא רוֹמָאָה.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ הִכְנִיסָה לוֹ מֵאָה שִׁפָּחוֹת. אָמַר רַב מַלְכִּיּוֹ אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר.
אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: שַׁפּוּד, שִׁפָּחוֹת וְגוּמּוֹת — רַב מַלְכִּיּוֹ.
בְּלוֹרִית, אֲפָר מִקְלֶה וּגְבִינָה — רַב מַלְכִּיָא.
רַב פָּפָּא אָמַר: מַתְנִיתִין וּמַתְנִיתָא — רַב מַלְכִּיָא. שְׁמַעְתָּתָא — רַב מַלְכִּיּוֹ. וְסִימָנָךְ: מַתְנִיתָא מַלְכָּתָא. מַאי בֵּינַיְיהוּ — אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ שִׁפָּחוֹת.
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר וְכוּ'. הֵיינוּ תַּנָּא קַמָּא! אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּמִיטַּלְּלָא בְּגוּרְיֵיתָא קִיטָנְיֵיתָא וְנַדְרְשִׁיר.

מַתְנִי׳ הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: שַׁבָּת אַחַת.

הַתַּלְמִידִים יוֹצְאִין לְתַלְמוּד תּוֹרָה שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת שְׁלֹשִׁים יוֹם. הַפּוֹעֲלִים שַׁבָּת אַחַת. הָעוֹנָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה: הַטַּיָּילִין — בְּכָל יוֹם. הַפּוֹעֲלִים — שְׁתַּיִם בְּשַׁבָּת. הַחַמָּרִים — אַחַת בְּשַׁבָּת. הַגַּמָּלִים — אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. הַסַּפָּנִים — אַחַת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים. דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

גְּמָ׳ מַאי טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי? גָּמְרִי מִיּוֹלֶדֶת נְקֵבָה. וּבֵית הִלֵּל? גָּמְרִי מִיּוֹלֶדֶת זָכָר. וּבֵית הִלֵּל נָמֵי נִגְמְרוּ מִיּוֹלֶדֶת נְקֵבָה! אִי מִיּוֹלֶדֶת גָּמְרִי לַהּ — הָכִי נָמֵי, אֶלָּא בֵּית הִלֵּל מִנְּדָה גָּמְרִי לַהּ.

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: מִידֵּי דִּשְׁכִיחַ מִמִּידֵּי דִּשְׁכִיחַ, וּמָר סָבַר: מִידֵּי דְּהוּא גָּרִים לַהּ מִמִּידֵּי דְּהוּא גָּרִים לַהּ.

אָמַר רַב: מַחְלוֹקֶת בְּמְפָרֵשׁ, אֲבָל בְּסָתָם — דִּבְרֵי הַכֹּל יוֹצִיא לְאַלְתַּר וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ בְּסָתָם נָמֵי יַמְתִּין, שֶׁמָּא יִמְצָא פֶּתַח לְנִדְרוֹ.

הָא פְּלִיגִי בַּהּ חֲדָא זִימְנָא, דְּתָנַן: הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלֵּיהָנוֹת לוֹ, עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם — יַעֲמִיד פְּרָנָס, יוֹתֵר מִכָּאן — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. וְאָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּמְפָרֵשׁ, אֲבָל בְּסָתָם — יוֹצִיא לְאַלְתַּר וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ בְּסָתָם נָמֵי יַמְתִּין, שֶׁמָּא יִמְצָא פֶּתַח לְנִדְרוֹ!

צָרִיכָא, דְּאִי אִיתְּמַר בְּהָא: בְּהָא קָאָמַר רַב — מִשּׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר בְּפַרְנָס, אֲבָל בְּהַהִיא דְּאֶפְשָׁר בְּפַרְנָס — אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל. וְאִי אִיתְּמַר בְּהַהִיא — בְּהָךְ קָאָמַר שְׁמוּאֵל, אֲבָל בְּהָא — אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַב, צָרִיכָא.

הַתַּלְמִידִים יוֹצְאִין לְתַלְמוּד וְכוּ׳. בִּרְשׁוּת כַּמָּה? כַּמָּה דְּבָעֵי.

דף סב.

אוֹרְחָא דְּמִילְתָא כַּמָּה? אָמַר רַב: חֹדֶשׁ כָּאן, וְחֹדֶשׁ בַּבַּיִת. שֶׁנֶּאֱמַר: ״לְכָל דְּבַר הַמַּחְלֹקוֹת הַבָּאָה וְהַיּוֹצֵאת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ לְכֹל חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה״. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חֹדֶשׁ כָּאן וּשְׁנַיִם בְּבֵיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְבָנוֹן שְׁנַיִם חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ״.

וְרַב נָמֵי, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מֵהַהִיא? שָׁאנֵי בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דְּאֶפְשָׁר עַל יְדֵי אֲחֵרִים: וְרַבִּי יוֹחָנָן מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מֵהַהִיא? שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִית לֵיהּ הַרְוָוחָה.

אָמַר רַב: אֲנָחָה שׁוֹבֶרֶת חֲצִי גּוּפּוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאַתָּה בֶּן אָדָם הֵאָנַח בְּשִׁבְרוֹן מָתְנַיִם וּבְמְרִירוּת תֵּאָנַח״. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף כָּל גּוּפּוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ

עַל מָה אַתָּה נֶאֱנָח וְאָמַרְתָּ אֶל שְׁמוּעָה כִּי בָאָה וְנָמֵס כָּל לֵב וְרִפּוּ כָל יָדַיִם וְכֹהֲתָה כָּל רוּחַ וְכָל בִּרְכַּיִם תֵּלַכְנָה מַיִם".

וְרַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי, הָכְתִיב "בְּשִׁבְרוֹן מָתְנַיִם"! הָהִיא דְּכִי מַתְחֲלָא — מִמָּתְנַיִם מַתְחֲלָא. וְרַב נָמֵי, הָכְתִיב: "וְנָמֵס כָּל לֵב וְרִפּוּ כָל יָדַיִם וְכֹהֲתָה כָּל רוּחַ"! שָׁאנֵי שְׁמוּעָה דְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, דְּתַקִּיפָא טוּבָא.

הָהוּא יִשְׂרָאֵל וְגוֹי דַּהֲווֹ קָאָזְלִי בְּאוֹרְחָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי. לָא אִימְצֵי גּוֹי לְסַגּוֹיֵי בַּהֲדֵי יִשְׂרָאֵל. אַדְכְּרֵיהּ חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נְגִיד וְאִיתְנַח, וַאֲפִילּוּ הָכִי לָא אִימְצֵי גּוֹי לְסַגּוֹיֵי בַּהֲדֵיהּ.

אֲמַר לֵיהּ: לָאו אָמְרִיתוּ "אֲנָחָה שׁוֹבֶרֶת חֲצִי גּוּפּוֹ שֶׁל אָדָם"? אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי מִילֵּי מִילְּתָא חַדְתִּי, אֲבָל הָא דַּשְׁנַן בָּהּ — לָא. דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: (דְּמַלְפֵי) [דְּמַלְפָא] תִּכְלֵי — לָא בָּהֲתָה.

הַטַּיָּילִין בְּכָל יוֹם. מַאי "טַיָּילִין"? אָמַר רָבָא: בְּנֵי פִּירְקֵי. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאן דִּכְתִיב בְּהוּ "שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא", וְאָמַר רַב יִצְחָק: אֵלּוּ נְשׁוֹתֵיהֶן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁמְּנַדְּדוֹת שֵׁינָה מֵעֵינֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבָאוֹת לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְאַתְּ אָמַרְתְּ בְּנֵי פִּירְקֵי?!

אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: כִּדְרַב, דְּאָמַר רַב: כְּגוֹן רַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת, דְּאָכֵיל מִדִּידֵיהּ, וְשָׁתֵי מִדִּידֵיהּ, וְגָנֵי בְּטוּלָּא דְּאַפַּדְנֵיהּ, וְלָא חָלֵיף פְּרִיסְתְּקָא דְּמַלְכָּא אַבְּבֵיהּ. כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר: כְּגוֹן מְפַנְּקֵי דְּמַעְרְבָא.

רַבִּי אֲבָהוּ הֲוָה קָאֵי בֵּי בָאנֵי. הֲווֹ סָמְכִי לֵיהּ תְּרֵי עַבְדֵי. אִיפְּחִית בֵּי בָאנֵי מִתּוּתֵיהּ, אִיתְרְמִי לֵיהּ עַמּוּדָא, סְלֵיק וְאַסְקִינְהוּ. רַבִּי יוֹחָנָן הֲוָה קָסְלִיק בְּדַרְגָּא, הֲווֹ סָמְכִי לֵיהּ רַב אַמֵּי וְרַב אַסִּי. אִיפְּחָתָא דַּרְגָּא תּוּתֵיהּ, סְלֵיק וְאַסְקִינְהוּ. אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן: וְכִי מֵאַחַר דְּהָכִי, לְמָה לֵיהּ לְמִיסְמְכֵיהּ? אֲמַר לְהוּ: אִם כֵּן מָה אַנִּיחַ לְעֵת זְקָנָה?

וְהַפּוֹעֲלִים שְׁתַּיִם בַּשַּׁבָּת. וְהָתַנְיָא: הַפּוֹעֲלִים אַחַת בַּשַּׁבָּת! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּעוֹשִׁין מְלָאכָה בְּעִירָן, כָּאן בְּעוֹשִׁין מְלָאכָה בְּעִיר אַחֶרֶת. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הַפּוֹעֲלִים שְׁתַּיִם בַּשַּׁבָּת, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּעוֹשִׁין מְלָאכָה בְּעִירָן, אֲבָל בְּעוֹשִׁין מְלָאכָה בְּעִיר אַחֶרֶת — אַחַת בַּשַּׁבָּת.

הַחַמָּרִים אַחַת בַּשַּׁבָּת. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנָן לְאַבָּיֵי: אִיכְּפַל תַּנָּא לְאַשְׁמוּעִינַן טַיָּיל וּפוֹעֵל? אֲמַר לֵיהּ: לָא,

דף סב:

אַכּוּלְהוּ. וְהָא שִׁשָּׁה חֲדָשִׁים קָאָמַר? אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ.

אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנָן לְאַבָּיֵי: חַמָּר וְנַעֲשֶׂה גַּמָּל, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: רוֹצֶה אִשָּׁה בְּקַב וְתִיפְלוּת מֵעֲשָׂרָה קַבִּין וּפְרִישׁוּת.

הַסַּפָּנִים אַחַת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר רַב בְּרוֹנָא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: הַתַּלְמִידִים יוֹצְאִין לְתַלְמוּד תּוֹרָה שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת. אָמַר רָבָא: סָמְכוּ רַבָּנַן אַדְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה וְעָבְדִי עוֹבָדָא בְּנַפְשַׁיְיהוּ.

כִּי הָא דְּרַב רְחוּמֵי הֲוָה שְׁכִיחַ קַמֵּיהּ דְּרָבָא בְּמָחוֹזָא, הֲוָה רָגִיל דַּהֲוָה אָתֵי לְבֵיתֵיהּ כֹּל מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי. יוֹמָא חַד מְשַׁכְּתֵיהּ שְׁמַעְתָּא. הֲוָה מְסַכְּיָא דְּבֵיתְהוּ: הַשְׁתָּא אָתֵי, הַשְׁתָּא אָתֵי. לָא אָתָא. חֲלַשׁ דַּעְתַּהּ, אַחִית דְּמָעָתָא מֵעֵינֵהּ. הֲוָה יָתֵיב בְּאִיגָּרָא, אִפְּחִית אִיגָּרָא מִתּוּתֵיהּ וְנָח נַפְשֵׁיהּ.

עוֹנָה שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֵימַת? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. "אֲשֶׁר פְּרִיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ", אָמַר רַב יְהוּדָה, וְאִיתֵּימָא רַב הוּנָא, וְאִיתֵּימָא רַב נַחְמָן: זֶה הַמְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת.

יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא, חַתְנֵיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי, הֲוָה אָזֵיל וְיָתֵיב בְּבֵי רַב, וְכָל בֵּי שַׁמְשֵׁי הֲוָה אָתֵי לְבֵיתֵיהּ, וְכִי הֲוָה אָתֵי, הֲוָה קָא חָזֵי קַמֵּיהּ עַמּוּדָא דְנוּרָא. יוֹמָא חַד מְשַׁכְּתֵיהּ שְׁמַעְתָּא. כֵּיוָן דְּלָא חָזֵי הָהוּא סִימָנָא, אֲמַר לְהוּ רַבִּי יַנַּאי: כְּפוּ מִטָּתוֹ, שֶׁאֵילְמָלֵי יְהוּדָה קַיָּים לֹא בִּיטֵּל עוֹנָתוֹ. הֲוַאי כִּ"שְׁגָגָה שֶׁיּוֹצָא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט", וְנָח נַפְשֵׁיהּ.

רַבִּי אִיעֲסֵק לֵיהּ לִבְרֵיהּ בֵּי רַבִּי חִיָּיא, כִּי מָטָא לְמֵיכַּתַּב כְּתוּבָּה נָח נַפְשֵׁהּ דְּרַבִּיתָא. אֲמַר רַבִּי: חַס וְשָׁלוֹם פְּסוּלָא אִיכָּא? יְתִיבוּ וְעַיְּינוּ בְּמִשְׁפָּחוֹת, רַבִּי אָתֵי מִשְּׁפַטְיָה בֶּן אֲבִיטַל, וְרַבִּי חִיָּיא אָתֵי מִשִּׁמְעִי אָחִי דָּוִד.

אָזַל אִיעֲסֵק לֵיהּ לִבְרֵיהּ בֵּי רַבִּי יוֹסֵי בֶּן זִימְרָא. פְּסַקוּ לֵיהּ תַּרְתֵּי סְרֵי שְׁנִין לְמֵיזַל בְּבֵי רַב. אַחְלְפוּהָ קַמֵּיהּ, אֲמַר לְהוּ: נִיהְווֹ שֵׁית שְׁנִין. אַחְלְפוּהָ קַמֵּיהּ, אֲמַר לְהוּ: אֵיכְנֵיס וַהֲדַר אֵיזֵיל. הֲוָה קָא מִכְסֵיף מֵאֲבוּהּ. אֲמַר לֵיהּ: בְּנִי, דַּעַת קוֹנָךְ יֵשׁ בָּךְ —

מֵעִיקָּרָא כְּתִיב: "וְתִבְיאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ", וּלְבַסּוֹף כְּתִיב: "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם".

אָזַל יְתֵיב תַּרְתֵּי סְרֵי שְׁנֵי בְּבֵי רַב. עַד דַּאֲתָא, אִיעֲקַרָא דְּבֵיתְהוּ. אֲמַר רַבִּי: הֵיכִי נַעֲבֵיד, נְגָרְשָׁהּ — יֹאמְרוּ: עֲנָיֶיהָ זוֹ לַשָּׁוְא שִׁימְּרָה. נִינְסֵיב אִיתְּתָא אַחֲרִיתִי — יֹאמְרוּ: זוֹ אִשְׁתּוֹ, וְזוֹ זוֹנָתוֹ. בָּעָא עֲלַהּ רַחֲמֵי וְאִיתַּסְיָאת.

רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן חֲכִינַאי הֲוָה קָאָזֵיל לְבֵי רַב בְּשֵׁילְהֵי הִלּוּלֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, אֲמַר לֵיהּ: אִיעַכַּב לִי עַד דְּאֵתֵי בַּהֲדָךְ. לָא אִיעַכַּב לֵיהּ. אָזַל יְתֵיב תְּרֵי סְרֵי שְׁנֵי בְּבֵי רַב. עַד דְּאֵתֵי, אִישְׁתַּנּוֹ שְׁבִילֵי דְּמָתָא וְלָא יָדַע לְמֵיזַל לְבֵיתֵיהּ.

אֲזַל יְתִיב אַגּוּדָּא דְּנַהֲרָא. שְׁמַע לְהַהִיא רְבִיתָא דַּהֲווֹ קָרוּ לַהּ: ״בַּת חֲכִינַאי, בַּת חֲכִינַאי, מַלֵּי קוּפְתִּיךְ וְתָא נֵיזִיל״. אֲמַר: שְׁמַע מִינַּהּ הַאי רְבִיתָא דִּידַן. אֲזַל בָּתְרַהּ. הֲוָה יְתִיבָא דְּבֵי תְּהוּ קָא נָהֲלָה קְמָחָא, דַּל עֵינַהּ חֲזִיתֵיהּ, סְוִי לִבַּהּ, פְּרַח רוּחַהּ, אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עֲנִייָה זוֹ זֶה שְׂכָרָהּ?! בְּעָא רַחֲמֵי עָלַהּ וְ[א]חַייֵהּ.

רַבִּי חָמָא בַּר בִּיסָא אֲזַל יְתִיב תְּרֵי סְרֵי שְׁנֵי בְּבֵי מִדְרְשָׁא. כִּי אֲתָא, אֲמַר: לָא אֱייֶבֵיד כִּדְעֲבֵיד בֶּן חֲכִינַאי. עֱייֵל יָתִיב בֵּ[י] מִדְרְשָׁא, שְׁלַח לְבֵיתֵיהּ. אֲתָא רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּרֵיהּ, יָתִיב קַמֵּיהּ. הֲוָה קָא מְשַׁאֵיל לֵיהּ שְׁמַעְתָּא, חָזָא דְּקָא מְחַדְּדִי שְׁמַעְתָּתֵיהּ, חָלַשׁ דַּעְתֵּיהּ, אֲמַר: אִי הָוַאי הָכָא, הֲוָה לִי זֶרַע כִּי הַאי.

עַל לְבֵיתֵיהּ, עַל בְּרֵיהּ, קָם קַמֵּיהּ. הוּא סָבַר לְמִשְׁאֲלֵיהּ שְׁמַעְתָּתָא קָא בָּעֵי, אֲמַרָה לֵיהּ דְּבֵיתְהוּ: מִי אִיכָּא אַבָּא דְּקָאֵים מְקַמֵּי בְּרָא? קָרֵי עֲלֵיהּ רְמֵי בַּר חָמָא: ״הַחוּט הַמְשׁוּלָּשׁ לֹא בִּמְהֵרָה יִנָּתֵק״ — זֶה רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי חָמָא בַּר בִּיסָא.

רַבִּי עֲקִיבָא רָעֶיָא דְּבֶן כַּלְבָּא שָׁבוּעַ הָוָה, חֲזִיתֵיהּ בְּרַתֵּיהּ דַּהֲוָה צָנְיַע וּמְעַלֵּי, אֲמַרָה לֵיהּ: אִי מְקַדַּשְׁנָא לָךְ, אָזְלַתְּ לְבֵי רַב? אֲמַר לַהּ: אִין, אִיקַּדְּשָׁא לֵיהּ בְּצִינְעָה וְשַׁדַּרְתֵּיהּ. שְׁמַע אֲבוּהָ, אַפְּקָהּ מִבֵּיתֵיהּ אַדְּרַהּ הֲנָאָה מִנְּכָסֵיהּ. אֲזַל יְתִיב תְּרֵי סְרֵי שְׁנִין בְּבֵי רַב. כִּי אֲתָא, אַיְיתִי בַּהֲדֵיהּ תְּרֵי סְרֵי אַלְפֵי תַּלְמִידֵי. שַׁמְעֵיהּ לְהָהוּא סָבָא דְּקָאֲמַר לַהּ: עַד כַּמָּה

דף סג.

קָא מְדַבְּרַתְּ אַלְמְנוּת חַיִּים?! אָמַרָה לֵיהּ: אִי לְדִידִי צָיֵית — יָתִיב תְּרֵי סְרֵי שְׁנֵי אַחֲרִינֵיי[וְא]. אָמַר: בִּרְשׁוּת קָא עָבֵידְנָא. הֲדַר אָזֵיל וְיָתִיב תְּרֵי סְרֵי שְׁנֵי אַחֲרִינֵיי[וְא] בְּבֵי רַב. כִּי אָתָא אַיְיתִי בַּהֲדֵיהּ עֶשְׂרִין וְאַרְבְּעָה אַלְפֵי תַּלְמִידֵי, שְׁמַעָהּ דְּבֵיתְהוּ, הֲוָת קָא נָפְקָא לְאַפֵּיהּ. אָמַרוּ לַהּ שִׁיבְתָא: שְׁאִילִי מָאנֵי לְבוּשׁ וְאִיכַּסָּאי. אָמַרָה לְהוּ: ״יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ״. כִּי מָטְיָא לְגַבֵּיהּ, נְפַלָה עַל אַפֵּיהּ, קָא מְנַשְּׁקָא לֵיהּ לְכַרְעֵיהּ. הֲווֹ קָא מְדַחֲפִי לַהּ שַׁמְעֵיהּ. אָמַר לְהוּ: שִׁבְקוּהָ, שֶׁלִּי וְשֶׁלָּכֶם — שֶׁלָּהּ הוּא.

שְׁמַע אֲבוּהָ דַּאֲתָא גַּבְרָא רַבָּה לְמָתָא, אָמַר: אֵיזִיל לְגַבֵּיהּ, אֶפְשָׁר דְּמֵפַר נִדְרַאי. אֲתָא לְגַבֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ: אַדַּעְתָּא דְּגַבְרָא רַבָּה מִי נְדַרְתְּ? אָמַר לוֹ: אֲפִילּוּ פֶּרֶק אֶחָד, וַאֲפִילּוּ הֲלָכָה אַחַת. אָמַר לֵיהּ: אֲנָא הוּא. נָפַל עַל אַפֵּיהּ וְנַשְּׁקֵיהּ עַל כַּרְעֵיהּ וִיהַב לֵיהּ פַּלְגָא מָמוֹנֵיהּ. בָּרְתֵּיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא עֲבַדָא לֵיהּ לְבֶן עַזַּאי הָכִי. וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: רְחֵילָא בָּתַר רְחֵילָא אָזְלָא, כְּעוֹבְדֵי אִמָּא כָּךְ עוֹבְדֵי בְּרַתָּא.

רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרָבָא שַׁדְּרֵיהּ אֲבוּהִי לְבֵי רַב לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף. פְּסַקוּ לֵיהּ שֵׁית שְׁנֵי. כִּי הֲוָה תְּלַת שְׁנֵי, מְטָא מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִפּוּרֵי, אָמַר: אֵיזִיל וְאֵיחְזִינְהוּ לְאִינָשֵׁי בֵּיתִי. שְׁמַע אֲבוּהִי,

שְׁקַל מָנָא וּנְפַק לְאַפֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: זוֹנָתְךְ נִזְכַּרְתָּ? אֵיכָּא דְּאָמְרִי אֲמַר לֵיהּ: יוֹנָתְךְ נִזְכַּרְתָּ? אִיטְרוּד. לָא מָר אִיפְּסִיק, וְלָא מָר אִיפְּסִיק.

מַתְנִי' הַמּוֹרֶדֶת עַל בַּעֲלָהּ — פּוֹחֲתִין לָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ שִׁבְעָה דִּינָרִין בַּשַּׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁבְעָה טַרְפְּעִיקִין. עַד מָתַי הוּא פּוֹחֵת — עַד כְּנֶגֶד כְּתוּבָּתָהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא פּוֹחֵת וְהוֹלֵךְ, עַד שֶׁאִם תִּפּוֹל לָהּ יְרוּשָּׁה מִמָּקוֹם אַחֵר, גּוֹבָה הֵימֶנָּה. וְכֵן, הַמּוֹרֵד עַל אִשְׁתּוֹ — מוֹסִיפִין עַל כְּתוּבָּתָהּ שִׁלְשָׁה דִּינָרִין בְּשַׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁלְשָׁה טַרְפְּעִיקִין.

גְּמָ' מוֹרֶדֶת מִמַּאי? רַב הוּנָא אָמַר: מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: מִמְּלָאכָה. תְּנַן: וְכֵן הַמּוֹרֵד עַל אִשְׁתּוֹ. בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר מִתַּשְׁמִישׁ, לְחַיֵּי. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מִמְּלָאכָה, מִי מְשׁוּעְבָּד לַהּ? אִין, בְּאוֹמֵר "אֵינִי זָן וְאֵינִי מְפַרְנֵס".

וְהָאָמַר רַב: הָאוֹמֵר "אֵינִי זָן וְאֵינִי מְפַרְנֵס" — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה! וְלָאו לְאַמְלוֹכֵי בֵּיהּ בָּעֵי? מֵיתְבִי: אַחַת לִי אֲרוּסָה, וּנְשׂוּאָה, וְאַפִּילּוּ נִדָּה, וַאֲפִילּוּ חוֹלָה, וַאֲפִילּוּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם.

בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר מִמְּלָאכָה, שַׁפִּיר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מִתַּשְׁמִישׁ — נִדָּה בַּת תַּשְׁמִישׁ הִיא? אָמַר לָךְ: אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ.

אֵיכָּא דְּאָמְרִי: בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר מִתַּשְׁמִישׁ, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי חוֹלָה.

דף סג:

אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מִמְּלָאכָה, חוֹלָה בַּת מְלָאכָה הִיא? אֶלָּא: מִתַּשְׁמִישׁ כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּהָוְיָא מוֹרֶדֶת. כִּי פְּלִיגִי מִמְּלָאכָה, מָר סָבַר: מִמְּלָאכָה — לָא הָוְיָא מוֹרֶדֶת, וּמָר סָבַר: מִמְּלָאכָה — נָמֵי הָוְיָא מוֹרֶדֶת.

גּוּפָא: הַמּוֹרֶדֶת עַל בַּעֲלָהּ — פּוֹחֲתִין לָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ שִׁבְעָה דִּינָרִים בְּשַׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁבְעָה טַרְפְּעִיקִין. רַבּוֹתֵינוּ חָזְרוּ וְנִמְנוּ, שֶׁיִּהוּ מַכְרִיזִין עָלֶיהָ אַרְבַּע שַׁבָּתוֹת זוֹ אַחַר זוֹ, וְשׁוֹלְחִין לָהּ בֵּית דִּין: הֲוֵי יוֹדַעַת שֶׁאֲפִילּוּ כְּתוּבָּתִיךְ מֵאָה מָנֶה הִפְסַדְתְּ. אַחַת לִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה, אֲפִילּוּ נִדָּה, אֲפִילּוּ חוֹלָה, וַאֲפִילּוּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף לִשְׁמוּאֵל: נִדָּה בַּת תַּשְׁמִישׁ הִיא? אָמַר לֵיהּ: אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ.

אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: אֵין מַכְרִיזִין עָלֶיהָ אֶלָּא בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. אָמַר רָבָא: דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: אַרְבַּע שַׁבָּתוֹת זוֹ אַחַר זוֹ. שְׁמַע מִינַּהּ. אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: פַּעֲמַיִם שׁוֹלְחִין לָהּ מִבֵּית דִּין, אַחַת קוֹדֶם הַכְרָזָה, וְאַחַת לְאַחַר הַכְרָזָה.

דָּרֵשׁ רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא: הֲלָכָה כְּרַבּוֹתֵינוּ. אָמַר רָבָא: הַאי בּוּרְכָא. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַאי בּוּרְכָתֵיהּ? אֲנָא אַמְרִיתַהּ נִיהֲלֵיהּ, וּמִשְּׁמֵיהּ דְּגַבְרָא רַבָּה אַמְרִיתַהּ נִיהֲלֵיהּ, וּמַנּוּ, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא.

וְאֵיהוּ כְּמַאן סָבַר? כִּי הָא דְּאִתְּמַר: רָבָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הֲלָכָה, נִמְלָכִין בָּהּ. רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הֲלָכָה, אֵין נִמְלָכִין בָּהּ.

הֵיכִי דָּמְיָא מוֹרֶדֶת? אָמַר אַמֵּימָר: דְּאָמְרָה "בָּעֵינָא לֵיהּ וּמְצַעֲרָנָא לֵיהּ". אֲבָל אָמְרָה "מְאִיס עָלַי" — לָא כָּיְיפִינַן לַהּ. מָר זוּטְרָא אָמַר: כָּיְיפִינַן לָהּ.

הֲוָה עוֹבָדָא וְאַכְפְּיֵהּ מָר זוּטְרָא, וּנְפַק מִינֵּיהּ רַבִּי חֲנִינָא מְסוּרָא. וְלָא הֵיא: הָתָם סַיְּיעְתָּא דִּשְׁמַיָּא הֲוָה.

כַּלְּתֵיהּ דְּרַב זְבִיד אִימְּרַדָא, הֲוָה תְּפִיסָא חַד שֵׁירָא. יְתֵיב אַמֵּימָר וּמָר זוּטְרָא וְרַב אָשֵׁי, וִיתֵיב רַב גַּמְדָּא גַּבַּייהוּ. יָתְבִי וְקָאָמְרִי: מָרְדָה — הִפְסִידָה בְּלָאוֹתֶיהָ קַיְימִין. אֲמַר לְהוּ רַב גַּמְדָּא: מִשּׁוּם דְּרַב זְבִיד גַּבְרָא רַבָּה, מַחְנִיפִיתוּ לֵיהּ? וְהָאָמַר רַב כָּהֲנָא: מִיבַּעְיָא בָּעֵי רָבָא, וְלָא פְּשִׁיט? אִיכָּא דְּאָמְרִי, יָתְבִי וְקָאָמְרִי, מָרְדָה — לֹא הִפְסִידָה בְּלָאוֹתֶיהָ קַיְימִין. אֲמַר לְהוּ רַב גַּמְדָּא:

דף סד.

מִשּׁוּם דְּרַב זְבִיד גַּבְרָא רַבָּה הוּא, אָפְכִיתוּ לֵיהּ לְדִינָא עִילָּוַיהּ? הָאָמַר רַב כָּהֲנָא: מִיבַּעְיָא בָּעֵי לַהּ רָבָא, וְלָא פְּשִׁיט?! הַשְׁתָּא דְּלָא אִתְּמַר לָא הָכִי וְלָא הָכִי, תְּפַסָה — לָא מַפְקִינַן מִינַּהּ, לָא תְּפַסָה — לָא יָהֲבִינַן לַהּ.

וּמְשַׁהֵינַן לַהּ תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא אַגִּיטָא, וּבְהָנָךְ תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא לֵית לַהּ מְזוֹנֵי מִבַּעַל.

אָמַר רַב טוֹבִי בַּר קִיסָנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: כּוֹתְבִין אִגֶּרֶת מָרֵד עַל אֲרוּסָה, וְאֵין כּוֹתְבִין אִגֶּרֶת מָרֵד עַל שׁוֹמֶרֶת יָבָם. מֵיתִיבִי: אַחַת לִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה, אֲפִילּוּ נִדָּה, אֲפִילּוּ חוֹלָה, וַאֲפִילּוּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם!

לָא קַשְׁיָא: כָּאן שֶׁתִּבַּע הוּא, כָּאן שֶׁתִּבְעָה הִיא. דְּאָמַר רַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִימִי אָמַר שְׁמוּאֵל: תִּבַּע הוּא — נִזְקָקִין לוֹ. תִּבְעָה הִיא — אֵין נִזְקָקִין לָהּ.

בְּמַאי אוֹקֵימְתַּהּ לְהָא דִּשְׁמוּאֵל — בְּשֶׁתִּבְעָה הִיא, הַאי "כּוֹתְבִין אִגֶּרֶת מָרֵד עַל אֲרוּסָה"? "לַאֲרוּסָה" מִיבְּעֵי לֵיהּ! הָא לָא קַשְׁיָא, תְּנִי "לַאֲרוּסָה".

מַאי שְׁנָא שׁוֹמֶרֶת יָבָם דְּלָא — דְּאָמְרִינַן לַהּ: זִיל, לָא מְפַקְּדַתְּ, אֲרוּסָה נָמֵי, נֵימָא לַהּ: זִיל, לָא מְפַקְּדַתְּ! אֶלָּא בְּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה, דְּאָמְרָה: בָּעֵינָא חוּטְרָא לִידָא וּמָרָה לְקִבּוּרָה.

הָכִי נָמֵי שׁוֹמֶרֶת יָבָם, בְּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה?! אֶלָּא, אִידֵי וְאִידֵי שֶׁתָּבַע הוּא, וְלָא קַשְׁיָא: כָּאן לַחֲלוֹץ, וְכָאן לְיַיבֵּם. דְּאָמַר רַבִּי פְּדָת אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תָּבַע לַחֲלוֹץ — נִזְקָקִין לוֹ. תָּבַע לְיַיבֵּם — אֵין נִזְקָקִין לוֹ.

מַאי שְׁנָא לְיַיבֵּם דְּלָא, דְּאָמְרִינַן לֵיהּ: זִיל וּנְסֵיב אִיתְּתָא אַחֲרִיתִי. לַחֲלוֹץ נָמֵי נֵימָא לֵיהּ: זִיל וּנְסֵיב אִיתְּתָא אַחֲרִיתִי!

אֶלָּא דְּאָמַר: "כֵּיוָן דַּאֲגִידָא בִּי, לָא קָא יָהֲבוּ לִי אַחֲרִיתִי".

הָכָא נָמֵי: "כֵּיוָן דַּאֲגִידָא בִּי, לָא קָא יָהֲבוּ לִי אַחֲרִיתִי"! אֶלָּא אִידֵי וְאִידֵי שֶׁתָּבַע לְיַיבֵּם, וְלָא קַשְׁיָא: כָּאן — כְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה, כָּאן — כְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה.

דִּתְנַן: מְצָוֹת יְבוּם קוֹדֶמֶת לִמְצָוֹת חֲלִיצָה — בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁהָיוּ מִתְכַּוְונִין לְשׁוּם מִצְוָה. עַכְשָׁיו שֶׁאֵין מִתְכַּוְונִין לְשׁוּם מִצְוָה, אָמְרוּ: מְצָוֹת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לִמְצָוֹת יְבוּם.

עַד מָתַי הוּא פּוֹחֵת וְכוּ'. מַאי טַרְפִּעִיקִין? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אִסְתֵּירָא. וְכַמָּה אִסְתֵּירָא — פַּלְגָא דְּזוּזָא. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה טַרְפִּעִיקִין, שֶׁהֵן תֵּשַׁע מַעֲיִן, מָעָה וַחֲצִי לְכָל יוֹם.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִייָא בַּר יוֹסֵף לִשְׁמוּאֵל: מַאי שְׁנָא אִיהוּ דְּיָהֲבִינַן לֵיהּ דְּשַׁבָּת. וּמַאי שְׁנָא אִיהִי דְּלָא יָהֲבִינַן לַהּ דְּשַׁבָּת? אִיהִי דְּמִיפְחָת קָא פָּחֵית, לָא מִיחֲזֵי כִּשְׁכַר שַׁבָּת, אִיהוּ דְּאוֹסוֹפֵי קָא מוֹסְפָא,

דף סד:

מִיחֲזֵי כִּשְׁכַר שַׁבָּת.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִייָא בַּר יוֹסֵף לִשְׁמוּאֵל: מָה בֵּין מוֹרֶד לְמוֹרֶדֶת? אָמַר לֵיהּ: צֵא וּלְמַד מִשּׁוּק שֶׁל זוֹנוֹת, מִי שׁוֹכֵר אֶת מִי? דָּבָר אַחֵר: זֶה יִצְרוֹ מְבַחוּץ, וְזוֹ יִצְרָהּ מְבִפְנִים.

מַתְנִי' הַמַּשְׂרֶה אֶת אִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי שְׁלִישׁ — לֹא יִפְחוֹת לָהּ מִשְּׁנֵי קַבִּין חִטִּין, אוֹ מֵאַרְבָּעָה קַבִּין שְׂעוֹרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֹא פָּסַק לָהּ שְׂעוֹרִין אֶלָּא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שֶׁהָיָה סָמוּךְ לָאֲדוֹם. וְנוֹתֵן לָהּ חֲצִי קַב קִיטְנִית, וַחֲצִי לוֹג שֶׁמֶן, וְקַב גְּרוֹגְרוֹת אוֹ מָנֶה דְּבֵילָה. וְאִם אֵין לוֹ — פּוֹסֵק לְעוּמָתָן פֵּירוֹת מִמָּקוֹם אַחֵר.

וְנוֹתֵן לָהּ מִטָּה, מַפָּץ וּמַחְצֶלֶת. וְנוֹתֵן לָהּ כִּכָּה לִרְאשָׁהּ, וַחֲגוֹר לְמָתְנֶיהָ, וּמְנַעֲלִים מִמּוֹעֵד לְמוֹעֵד, וְכֵלִים שֶׁל חֲמִשִּׁים זוּז מִשָּׁנָה לְשָׁנָה. וְאֵין נוֹתְנִין לָהּ לֹא חֲדָשִׁים בִּימוֹת הַחַמָּה, וְלֹא שְׁחָקִים בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים. אֶלָּא נוֹתֵן לָהּ כֵּלִים שֶׁל חֲמִשִּׁים זוּז בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, וְהִיא מִתְכַּסָּה בִּבְלָאוֹתֵיהֶן בִּימוֹת הַחַמָּה. וְהַשְּׁחָקִים — שֶׁלָּהּ.

נוֹתֵן לָהּ מָעָה כֶּסֶף לְצוֹרְכָהּ. וְאוֹכֶלֶת עִמּוֹ מִלֵּילֵי שַׁבָּת לְלֵילֵי שַׁבָּת. וְאִם אֵין נוֹתֵן לָהּ מָעָה כֶּסֶף לְצוֹרְכָהּ — מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ.

וּמָה הִיא עוֹשָׂה לוֹ? מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים שְׁתֵּי בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֶשֶׂר סְלָעִים בַּגָּלִיל. אוֹ מִשְׁקַל עֶשֶׂר סְלָעִים עֶרֶב בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֶשְׂרִים סְלָעִים בַּגָּלִיל. וְאִם הָיְתָה מְנִיקָה — פּוֹחֶתִין לָהּ מִמַּעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּמוֹסִיפִין לָהּ עַל מְזוֹנוֹתֶיהָ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּעָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּמְכוּבָּד הַכֹּל לְפִי כְּבוֹדוֹ.

גְּמָ' מַנִּי מַתְנִיתִין, לָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא, וְלָא רַבִּי שִׁמְעוֹן. דִּתְנַן: וְכַמָּה שִׁיעוּרוֹ — מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. מְזוֹנוֹ לַחוֹל וְלֹא לַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לַשַּׁבָּת וְלֹא לַחוֹל. וְזֶה וְזֶה מִתְכַּוְּונִין לְהָקֵל.

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: כִּכָּר הַלָּקוּחַ בְּפוּנְדְּיוֹן, מֵאַרְבַּע סְאִין לְסֶלַע. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁתֵּי יָדוֹת לַכִּכָּר, מִשֶּׁלֹּשׁ כִּכָּרוֹת לַקַּב.

חֻצְיָהּ — לְבֵית הַמְנוּגָּע. וַחֲצִי חֻצְיָהּ — לִפְסוֹל אֶת הַגְּוָיָּה. וַחֲצִי חֲצִי חֻצְיָהּ — לְקַבֵּל טוּמְאַת אוֹכָלִין.

מַנִּי? אִי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא, תַּמְנֵי הָוְיִין! וְאִי רַבִּי שִׁמְעוֹן, תַּמְנֵי סְרֵי הָוְיִין!

לְעוֹלָם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא, וְכִדְאָמַר רַב חִסְדָּא: צֵא מֵהֶן שְׁלִישׁ לַחֲנוּנִי. הָכָא נָמֵי: אַיְיתִי תִּילְתָּא שְׁדֵי עֲלַיְיהוּ. אַכַּתִּי תַּרְתֵּי סְרֵי הָוְיִין! אוֹכֶלֶת עִמּוֹ לֵילֵי שַׁבָּת.

הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר אֲכִילָה מַמָּשׁ. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר אֲכִילָה תַּשְׁמִישׁ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? וְעוֹד, תְּלֵיסַר הָוְיִין! אֶלָּא כִּדְאָמַר רַב חִסְדָּא, צֵא מֵהֶן מֻחֲצָה לַחֲנוּנִי. הָכִי נָמֵי אַיְתִי פַּלְגָא וּשְׁדֵי עֲלַיְיהוּ.

קַשְׁיָא דְּרַב חִסְדָּא אַדְּרַב חִסְדָּא! לָא קַשְׁיָא: הָא בְּאַתְרָא דְּיָהֲבִי צִיבֵי, הָא בְּאַתְרָא דְּלָא יָהֲבִי צִיבֵי.

אִי הָכִי, שִׁיתַּסְרֵי הָוְיִין. כְּמַאן, כְּרַבִּי חִידְקָא, דְּאָמַר: אַרְבַּע סְעוּדוֹת חַיָּיב אָדָם לֶאֱכוֹל בַּשַּׁבָּת.

אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנָן, דַּל חֲדָא לְאָרְחֵי וּפָרְחֵי.

הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי שִׁמְעוֹן: לְרַבָּנָן — דַּל תְּלַת לְאָרְחֵי וּפָרְחֵי, לְרַבִּי חִידְקָא — דַּל תַּרְתֵּי לְאָרְחֵי וּפָרְחֵי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֹא פָּסַק שְׁעוֹרִין וְכוּ'. אֶלָּא בֶּאֱדוֹם הוּא דְּאָכְלִין שְׁעוֹרִים, בְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא אָכְלִי! הָכִי קָאָמַר: לֹא פָּסַק שְׁעוֹרִים כִּפְלַיִם בְּחִטִּין אֶלָּא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁהָיָה סָמוּךְ לֶאֱדוֹם, מִפְּנֵי שֶׁשְּׁעוֹרִין אֲדוֹמִיּוֹת רָעוֹת הֵן.

וְנוֹתֵן לָהּ חֲצִי קַב קִיטְנִית. וְאִילּוּ יַיִן לָא קָתָנֵי. מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר

דף סה.

אֵין פּוֹסְקִין יֵינוֹת לְאִשָּׁה, וְאִם תֹּאמַר: ״אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נוֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי שַׁמְנִי וְשִׁקּוּיָי״ — דְּבָרִים שֶׁהָאִשָּׁה מִשְׁתּוֹקֶקֶת עֲלֵיהֶן, וּמַאי נִינְהוּ — תַּכְשִׁיטִין.

דָּרֵשׁ רַבִּי יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר נְבִירְיָא, וְאָמְרִי לַהּ אִישׁ כְּפַר נְפוֹר חַיִל: מִנַּיִן שֶׁאֵין פּוֹסְקִין יֵינוֹת לְאִשָּׁה — שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אָכְלָה בְשִׁילֹה וְאַחֲרֵי שְׁתֹה״. ״שְׁתֹה״, וְלֹא ״שָׁתֹת״. אֶלָּא מַעֲתָּה ״אָכְלָה״ וְלֹא ״אָכְלוֹ״, הָכִי נָמֵי?! אֶנֶן מִדְּשַׁנִּי קְרָא בְּדִבּוּרֵיהּ קָאָמְרִינַן. מִכְּדֵי בְּנַוּהּ קָא עָסֵיק וְאָתֵי, מַאי טַעְמָא שַׁנִּי? שְׁמַע מִינַּהּ ״שְׁתֹה״ וְלֹא ״שָׁתֹת״.

מֵיתִיבִי: רְגִילָה — נוֹתְנִין לָהּ! רְגִילָה שָׁאנֵי, דְּאָמַר רַב חִינְּנָא בַּר כָּהֲנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: רְגִילָה — נוֹתְנִין לָהּ כּוֹס אֶחָד. שְׁאֵינָהּ רְגִילָה — נוֹתְנִין לָהּ שְׁנֵי כּוֹסוֹת.

מַאי קָאָמַר?! אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: רְגִילָה, בְּפָנֵי בַּעְלָהּ — שְׁנֵי כּוֹסוֹת, שֶׁלֹּא בְּפָנֵי בַּעְלָהּ — נוֹתְנִין לָהּ כּוֹס אֶחָד. אֵינָהּ רְגִילָה, בְּפָנֵי בַּעְלָהּ — אֶלָּא כּוֹס אֶחָד, שֶׁלֹּא בְּפָנֵי בַּעְלָהּ — אֵין נוֹתְנִין לָהּ כָּל עִיקָּר.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא: רְגִילָה, נוֹתְנִין לָהּ לְצִיקֵי קְדֵירָה. דְּאָמַר רַבִּי אֶבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֶׂה בְּכַלְתּוֹ שֶׁל נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן שֶׁפָּסְקוּ לָהּ חֲכָמִים סָאתַיִם יַיִן לְצִיקֵי קְדֵרָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. אָמְרָה לָהֶן: כָּךְ תִּפְסְקוּ לִבְנוֹתֵיכֶם. תָּנָא: שׁוֹמֶרֶת יָבָם הָיְתָה, וְלֹא עָנוּ אַחֲרֶיהָ אָמֵן.

תָּנָא: כּוֹס אֶחָד — יָפֶה לְאִשָּׁה. שְׁנַיִם — נִיוּוּל הוּא. שְׁלֹשָׁה — תּוֹבַעַת בַּפָּה. אַרְבָּעָה — אֲפִילּוּ חֲמוֹר תּוֹבַעַת בַּשּׁוּק וְאֵינָהּ מַקְפֶּדֶת. אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין בַּעְלָהּ עִמָּהּ. אֲבָל בַּעְלָהּ עִמָּהּ, לֵית לַן בַּהּ.

וְהָא חַנָּה, דְּבַעְלָהּ עִמָּהּ הֲוַאי! אַכְסָנַאי שָׁאנֵי. דְּאָמַר רַב הוּנָא: מִנַּיִן לְאַכְסָנַאי שֶׁאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי ה׳ וַיָּשׁוּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הָרָמָתָה וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרֶהָ ה׳״, הַשְׁתָּא — אִין, מֵעִיקָּרָא — לָא.

חוּמָא דְּבֵיתְהוּ דְּאַבָּיֵי אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַרָה לֵיהּ: פְּסוֹק לִי מְזוֹנַי! פְּסַק לַהּ. פְּסוֹק לִי חַמְרָא! אֲמַר לֵיהּ: יָדַעְנָא בֵּיהּ בְּנַחְמָנִי דְּלָא הֲוָה שָׁתֵי חַמְרָא. אֲמַרָה לֵיהּ: חַיֵּי דְּמָר דַּהֲוָה מַשְׁקֵי לִי בְּשׁוּפְרָזֵי כִּי הַאי. בַּהֲדֵי דְּקָא מַחְוְיָא לֵיהּ אִיגַּלִּי דְּרָעָא, נְפַל נְהוֹרָא בְּבֵי דִּינָא.

קָם רָבָא, עָל לְבֵיתֵיהּ תַּבְעַהּ לְבַת רַב חִסְדָּא. אֲמַרָה לֵיהּ בַּת רַב חִסְדָּא: מַאן הֲוֵי הָאִידָּנָא בְּבֵי דִּינָא? אֲמַר לַהּ: חוּמָא דְּבֵיתְהוּ דְּאַבָּיֵי. נָפְקָא אַבָּתְרֵהּ, מָחֲתָא לָהּ בְּקוּלְפֵי דְּשִׁידָּא עַד דְּאַפְּקַהּ לַהּ מִכּוּלֵּי מָחוֹזָא. אָמְרָה לַהּ: קְטַלְתְּ לִיךְ תְּלָתָא, וְאָתֵית לְמִיקְטַל אַחֲרִינָא?!

דְּבֵיתְהוּ דְּרַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרָבָא אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף. אֲמַרָה לֵיהּ: פְּסוֹק לִי מְזוֹנַי! פְּסַק לַהּ. פְּסוֹק לִי חַמְרָא! פְּסַק לַהּ. אֲמַר לַהּ: יָדַעְנָא בְּהוּ בִּבְנֵי מָחוֹזָא דְּשָׁתוּ חַמְרָא.

דְּבֵיתְהוּ דְּרַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרַב מְנַשְּׁיָא מִדְּוִיל אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף. אֲמַרָה לֵיהּ: פְּסוֹק לִי מְזוֹנַי! פְּסַק לַהּ. פְּסוֹק לִי חַמְרָא! פְּסַק לַהּ. פְּסוֹק לִי שִׁירָאֵי! אֲמַר לַהּ: שִׁירָאֵי לְמָה? אֲמַרָה לֵיהּ: לָךְ וּלְחַבְרָךְ וּלְחַבְרוּרָךְ.

וְנוֹתֵן לָהּ מִטָּה וּמַפָּץ וְכוּ'. מַפָּץ וּמַחֲצֶלֶת לְמָה לַהּ דְּיָהֵב לַהּ? אָמַר רַב פָּפָּא: בְּאַתְרָא דִּנְהִיגִי דְּמָלוּ פּוּרְיָא בְּחַבְלֵי, דְּמַבְגַּר לַהּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין נוֹתְנִין לָהּ כַּר וְכֶסֶת. מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן אָמְרוּ: נוֹתְנִין לָהּ כַּר וְכֶסֶת. הֵיכִי דָּמֵי: אִי דְּאוֹרְחָהּ, מַאי טַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא? וְאִי דְּלָאו אוֹרְחָהּ, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי נָתָן?

לָא צְרִיכָא, כְּגוֹן דְּאוֹרְחֵיהּ דִּידֵיהּ וְלָאו אוֹרְחָהּ דִּידָהּ. תַּנָּא קַמָּא סָבַר, אָמַר לַהּ: כִּי אֲזֵילְנָא שְׁקֵילְנָא לְהוּ, וְכִי אָתֵינָא, מַיְיתֵינָא לְהוּ בַּהֲדַאי. וְרַבִּי נָתָן סָבַר: אָמַרָה לֵיהּ: זִימְנִין דְּמִיתְרְמֵי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְלָא מָצֵית מַיְיתֵת לְהוּ, וְשָׁקְלַתְּ לְהוּ לְדִידִי וּמַגְנֵית לִי עַל אַרְעָא.

וְנוֹתֵן לָהּ כְּפָה. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי:

דף סה:

הַאי תַּנָּא שְׁלִיחַ עֶרְטִלַאי וּרְמֵי מְסָאנֵי! אֲמַר לֵיהּ: תַּנָּא בְּמָקוֹם הָרִים קָאֵי, דְּלָא סַגִּיא בְּלָא תְּלָתָא זוּגֵי מְסָאנֵי. וְאַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לַן דְּנִיתְּבִינְהוּ נִיהֲלַהּ בַּמּוֹעֵד, כִּי הֵיכִי דְּנֶיהְוֵי לַהּ שִׂמְחָה בְּגַוְיִיהוּ.

וְכֵלִים שֶׁל חֲמִשִּׁים זוּז. אָמַר אַבָּיֵי: חֲמִשִּׁים זוּזֵי פְּשִׁיטֵי. מִמַּאי? מִדְּקָתָנֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּעָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּמִכּוּבָּד — הַכֹּל לְפִי כְּבוֹדוֹ. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חֲמִשִּׁים זוּז מַמָּשׁ, עָנִי, חֲמִשִּׁים זוּז מָנָא לֵיהּ? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ חֲמִשִּׁים זוּזֵי פְּשִׁיטֵי.

וְאֵין נוֹתְנִין לָהּ לֹא חֲדָשִׁים וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן: מוֹתַר מְזוֹנוֹת לַבַּעַל, מוֹתַר בְּלָאוֹת לָאִשָּׁה. מוֹתַר בְּלָאוֹת לָאִשָּׁה, לְמָה לַהּ? אָמַר רַחֲבָה: שֶׁמִּתְכַּסָּה בָּהֶן בִּימֵי נִדָּתָהּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְגַּנֶּה עַל בַּעְלָהּ.

אָמַר אַבָּיֵי: נָקְטִינַן, מוֹתַר בְּלָאוֹת אַלְמָנָה לְיוֹרְשָׁיו. הָתָם הוּא דְּלָא תִּתְגַּנֵּי בְּאַפֵּיהּ, הָכָא — תִּתְגַּנֵּי וְתִתְגַּנֵּי.

נוֹתֵן לָהּ מָעָה כֶּסֶף וְכוּ'. מַאי "אוֹכֶלֶת"? רַב נַחְמָן אָמַר: אוֹכֶלֶת מַמָּשׁ. רַב אָשֵׁי אָמַר: תַּשְׁמִישׁ.

תְּנַן: אוֹכֶלֶת עִמּוֹ לֵילֵי שַׁבָּת. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר אֲכִילָה — הַיְינוּ דְּקָתָנֵי ״אוֹכֶלֶת״, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר תַּשְׁמִישׁ, מַאי ״אוֹכֶלֶת״? לִישָּׁנָא מְעַלְּיָא, כִּדְכְתִיב: ״אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן״.

מֵיתִיבִי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אוֹכֶלֶת בְּלֵילֵי שַׁבָּת וְשַׁבָּת. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר אֲכִילָה — הַיְינוּ דְּקָתָנֵי ״וְשַׁבָּת״. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר תַּשְׁמִישׁ — תַּשְׁמִישׁ בְּשַׁבָּת מִי אִיכָּא? וְהָאָמַר רַב הוּנָא: יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הֵן, וְאֵין מְשַׁמְּשִׁין מִטּוֹתֵיהֶן בַּיּוֹם! הָאָמַר רָבָא: בְּבַיִת אָפֵל מוּתָּר.

וְאִם הָיְתָה מְנִיקָה. דְּרֵשׁ רַבִּי עוּלָּא רַבָּה אַפִּיתְחָא דְּבֵי נְשִׂיאָה: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין אָדָם זָן אֶת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים, אֲבָל זָן קְטַנֵּי קְטַנִּים.

עַד כַּמָּה — עַד בֶּן שֵׁשׁ, כִּדְרַב אַסִי. דְּאָמַר רַב אַסִי: קָטָן בֶּן שֵׁשׁ יוֹצֵא בְּעֵירוּב אִמּוֹ.

מַמַּאי? מִדְּקָתָנֵי: הָיְתָה מְנִיקָה — פּוֹחֶתִין לָהּ מִמַּעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּמוֹסִיפִין לָהּ עַל מְזוֹנוֹתֶיהָ.

מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמֵיכַל בַּהֲדָהּ? וְדִלְמָא מִשּׁוּם דְּחוֹלָה הִיא.

אִם כֵּן, לִיתְנֵי ״אִם הָיְתָה חוֹלָה״, מַאי אִם הָיְתָה מְנִיקָה? וְדִלְמָא הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּסַתָּם מְנִיקוֹת חוֹלוֹת נִינְהוּ. אִיתְמַר, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מוֹסִיפִין לָהּ יַיִן, שֶׁהַיַּיִן יָפֶה לְחָלָב.

הֲדַרַן עֲלָךְ אַף עַל פִּי

מְצִיאַת הָאִשָּׁה וּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְבַעְלָהּ. וִירוּשָּׁתָהּ — הוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֶּיהָ. בּוֹשְׁתָּהּ, וּפְגָמָהּ — שֶׁלָּהּ.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: בִּזְמַן שֶׁבַּסֵּתֶר — לָהּ שְׁנֵי חֲלָקִים, וְלוֹ אֶחָד. וּבִזְמַן שֶׁבַּגָּלוּי לוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים, וְלָהּ אֶחָד. שֶׁלּוֹ יְנָתֵן מִיָּד, וְשֶׁלָּהּ יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

גְּמָ' מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא הָאָב זַכַּאי בְּבִתּוֹ בְּקִידּוּשֶׁיהָ, בְּכֶסֶף, בִּשְׁטָר וּבְבִיאָה. זַכַּאי בְּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ. מְקַבֵּל אֶת גִּיטָּהּ, וְאֵינוֹ אוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֶּיהָ. נִישֵּׂאת — יָתֵר עָלָיו הַבַּעַל, שֶׁהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֶּיהָ.

בּוֹשְׁתָּהּ וּפְגָמָהּ אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וְרַבָּנַן.

תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרָבָא: מְצִיאַת הָאִשָּׁה לְעַצְמָהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְבַעְלָהּ. אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא וּמָה הָעֲדָפָה,

דף סו.

דְּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ הִיא, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְעַצְמָהּ — מְצִיאָתָהּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

דִּתְנַן: ״קָוְנָם שֶׁאֲנִי עוֹשָׂה לְפִיךְ״ — אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָפֵר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יָפֵר, שֶׁמָּא תַּעֲדִיף עָלָיו יוֹתֵר מִן הָרָאוּי לוֹ! אֶלָּא אֵיפוֹךְ: מְצִיאַת הָאִשָּׁה לְבַעְלָהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְעַצְמָהּ. וְהָא כִּי אֲתָא רַבִּין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּהַעְדָּפָה שֶׁלֹּא עַל יְדֵי הַדְּחָק — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּבַעַל הָוֵי. כִּי פְּלִיגִי בְּהַעְדָּפָה שֶׁעַל יְדֵי הַדְּחָק: תַּנָּא קַמָּא סָבַר לְבַעְלָהּ, וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר לְעַצְמָהּ. אָמַר רַב פָּפָּא: מְצִיאָתָהּ כְּהַעְדָּפָה שֶׁעַל יְדֵי הַדְּחָק דָּמֵי. פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבָּנַן.

בָּעֵי רַב פָּפָּא: עָשְׂתָה לוֹ שְׁתִּים בְּבַת אַחַת, מַהוּ? בָּעֵי רָבִינָא: שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה בְּבַת אַחַת, מַהוּ? תֵּיקוּ.

בּוֹשְׁתָּהּ וּפְגָמָהּ. מַתְקִיף לַהּ רָבָא בַּר רַב חָנָן: אֶלָּא מֵעַתָּה, בִּייֵשׁ סוֹסְתּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, הָכִי נָמֵי דְּבָעֵי לְמֵיתַן לֵיהּ בּוֹשֶׁת? וְסוּס בַּר בּוֹשֶׁת הוּא?! אֶלָּא: רָקַק בְּבִגְדּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, הָכִי נָמֵי דְּבָעֵי לְמֵיתַן לֵיהּ בּוֹשֶׁת?

וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי — וְהָתְנַן: רָקַק וְהִגִּיעַ בּוֹ הָרוֹק, וּפָרַע רֹאשׁ הָאִשָּׁה, וְהֶעֱבִיר טַלִּיתוֹ מִמֶּנּוּ — חַייָב לִיתֵּן לוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. וְאָמַר רַב פָּפָּא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בּוֹ, אֲבָל בְּבִגְדּוֹ — פָּטוּר! בְּבִגְדּוֹ — לֵית לֵיהּ זִילּוּתָא, אִשְׁתּוֹ — אִית לַהּ זִילּוּתָא.

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: אֶלָּא מֵעַתָּה, בִּייֵשׁ עָנִי בֶּן טוֹבִים, דְּאִית לְהוּ זִילּוּתָא לְכוּלְהוּ בְּנֵי מִשְׁפָּחָה, הָכִי נָמֵי דְּבָעֵי לְמֵיתַן לְהוּ בּוֹשֶׁת לְכָל בְּנֵי מִשְׁפָּחָה? אֲמַר לֵיהּ: הָתָם — לָאו גּוּפַיְיהוּ, הָכָא — אִשְׁתּוֹ גּוּפֵיהּ הִיא.

מַתְנִי׳ הַפּוֹסֵק מָעוֹת לַחֲתָנוֹ, וּמֵת חֲתָנוֹ, אָמְרוּ חֲכָמִים: יָכוֹל הוּא שֶׁיֹּאמַר: לְאָחִיךָ הָיִיתִי רוֹצֶה לִיתֵּן, וְלָךְ אֵי אֶפְשִׁי לִיתֵּן.

פָּסְקָה לְהַכְנִיס לוֹ אֶלֶף דִּינָר — הוּא פּוֹסֵק כְּנֶגְדָּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מָנֶה, וּכְנֶגֶד הַשּׁוּם הוּא פּוֹסֵק פָּחוֹת חוֹמֶשׁ.

שׁוּם בְּמָנֶה וְשָׁוֶה מָנֶה — אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה. שׁוּם בְּמָנֶה, הִיא נוֹתֶנֶת שִׁלֹּשִׁים וְאֶחָד סֶלַע וְדִינָר. וּבְאַרְבַּע מֵאוֹת, הִיא נוֹתֶנֶת חֲמֵשׁ מֵאוֹת. מַה

דף סו:

שֶׁחָתָן פּוֹסֵק — הוּא פּוֹסֵק פָּחוֹת חוֹמֶשׁ.

גְּמָ׳ תְּנוּ רַבָּנַן: אֵין צָרִיךְ לוֹמַר רִאשׁוֹן תַּלְמִיד חָכָם וְשֵׁנִי עַם הָאָרֶץ, אֶלָּא אֲפִילּוּ רִאשׁוֹן עַם הָאָרֶץ וְשֵׁנִי תַּלְמִיד חָכָם, יָכוֹל לוֹמַר: לְאָחִיךָ הָיִיתִי רוֹצֶה לִיתֵּן, לְךָ אֵי אֶפְשִׁי לִיתֵּן.

פָּסְקָה לְהַכְנִיס לוֹ אֶלֶף דִּינָר כּוּ׳. הֵיכִינוּ רֵישָׁא! תְּנָא שׁוּמָא רַבָּה וְקָתָנֵי שׁוּמָא זוֹטָא. תְּנָא שׁוּמָא דִּידֵיהּ, וְקָתָנֵי שׁוּמָא דִּידָהּ.

מַתְנִי׳ פָּסְקָה לְהַכְנִיס לוֹ כְּסָפִים — סַלְעָהּ נַעֲשֶׂה שִׁשָּׁה דִּינָרִין. הֶחָתָן מְקַבֵּל עָלָיו עֲשָׂרָה דִּינָרִים לַקּוּפָּה לְכָל מָנֶה וּמָנֶה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.

גְּמָ׳ הֵיינוּ פּוֹסֵק כְּנֶגְדָּם חֲמִשָּׁה עָשָׂר מָנֶה!

תְּנָא עִסְקָא רַבָּה, וּתְנָא עִסְקָא זוּטָא. וּצְרִיכָא, דְּאִי תְּנָא עִסְקָא רַבָּה — דְּנָפִישׁ רַוְוחָא, אֲבָל עִסְקָא זוּטָא, דְּזוּטַר רַוְוחָא — אֵימָא לָא, צְרִיכָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן עִסְקָא זוּטָא — דְּזוּטַר זִיוּנָא, אֲבָל עִסְקָא רַבָּה, דְּנָפִישׁ זִיוּנָא — אֵימָא לָא, צְרִיכָא.

הֶחָתָן מְקַבֵּל עָלָיו עֲשָׂרָה דִּינָר לַקּוּפָּה. מַאי קוּפָּה? אָמַר רַב אָשֵׁי: קוּפָּה שֶׁל בְּשָׂמִים. וְאָמַר רַב אָשֵׁי: לֹא נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים הַלָּלוּ אֶלָּא בִּירוּשָׁלַיִם.

בָּעֵי רַב אָשֵׁי: בְּמָנֶה הַנִּישׁוֹם, אוֹ בְּמָנֶה הַמִּתְקַבֵּל?

אִם תִּמְצָא לוֹמַר מָנֶה הַמִּתְקַבֵּל: יוֹם רִאשׁוֹן, אוֹ כָּל יוֹם וְיוֹם? אִם תִּמְצָא לוֹמַר כָּל יוֹם וְיוֹם: שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה, אוֹ כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת? אִם תִּמְצָא לוֹמַר כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת: חֹדֶשׁ רִאשׁוֹן, אוֹ כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ? אִם תִּמְצָא לוֹמַר כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ: שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, אוֹ כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה? תֵּיקוּ.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַעֲשֶׂה בְּבִתּוֹ שֶׁל נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן שֶׁפָּסְקוּ לָהּ חֲכָמִים אַרְבַּע מֵאוֹת זְהוּבִים לַקּוּפָּה שֶׁל בְּשָׂמִים לְבוֹ בַּיּוֹם. אָמְרָה לָהֶם: כָּךְ תִּפְסְקוּ לִבְנוֹתֵיכֶם, וְעָנוּ אַחֲרֶיהָ אָמֵן.

תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר וְהָיָה יוֹצֵא מִירוּשָׁלַיִם, וְהָיוּ תַּלְמִידָיו מְהַלְכִין אַחֲרָיו. רָאָה רִיבָה אַחַת שֶׁהָיְתָה מְלַקֶּטֶת שְׂעוֹרִים מִבֵּין גֶּלְלֵי בְּהֵמָתָן שֶׁל עֲרָבִיִּים. כֵּיוָן שֶׁרָאָתָה אוֹתוֹ, נִתְעַטְּפָה בִּשְׂעָרָהּ וְעָמְדָה לְפָנָיו.

אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, פַּרְנְסֵנִי. אָמַר לָהּ: בִּתִּי, מִי אַתְּ? אָמְרָה לוֹ: בַּת נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן אֲנִי. אָמַר לַהּ: בִּתִּי, מָמוֹן שֶׁל בֵּית אָבִיךְ הֵיכָן הָלַךְ? אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, לָא כְּדֵין מָתְלִין מַתְלָא בִּירוּשָׁלַיִם: "מֶלַח מָמוֹן — חֶסֶר"? וְאָמְרִי לַהּ: "חֶסֶד". וְשֶׁל בֵּית חָמִיךְ הֵיכָן הוּא? אָמְרָה לוֹ: בָּא זֶה וְאִיבֵּד אֶת זֶה.

אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, זְכוֹר אַתָּה כְּשֶׁחָתַמְתָּ עַל כְּתוּבָּתִי? אָמַר לָהֶן לְתַלְמִידָיו: זְכוֹר אֲנִי כְּשֶׁחָתַמְתִּי עַל כְּתוּבָּתָהּ שֶׁל זוֹ, וְהָיִיתִי קוֹרֵא בָּהּ: אֶלֶף אֲלָפִים דִּינְרֵי זָהָב מִבֵּית אָבִיהָ, חוּץ מִשֶּׁל חָמִיהָ. בָּכָה רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְאָמַר: אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם אֵין כָּל אוּמָּה וְלָשׁוֹן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם, וּבִזְמַן שֶׁאֵין עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, מוֹסְרָן בְּיַד אוּמָּה שְׁפָלָה. וְלֹא בְּיַד אוּמָּה שְׁפָלָה, אֶלָּא בְּיַד בְּהֵמָתָן שֶׁל אוּמָּה שְׁפָלָה.

וְנַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן לָא עֲבַד צְדָקָה? וְהָתַנְיָא: אָמְרוּ עָלָיו עַל נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן כְּשֶׁהָיָה יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, כְּלֵי מֵילֶת הָיוּ

דף סז.

מַצִּיעִין תַּחְתָּיו, וּבָאִין עֲנִיִּים וּמְקַפְּלִין אוֹתָן מֵאֲחָרָיו! אִיבָּעֵית אֵימָא: לִכְבוֹדוֹ הוּא דַּעֲבַד, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כִּדְבָעֵי לֵיהּ לְמִיעְבַּד לָא עֲבַד. כִּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי: לְפוּם גַּמְלָא שְׁיחְנָא.

תַּנְיָא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: אֲרָאֶה בְּנֶחָמָה, אִם לֹא רְאִיתִיהָ שֶׁהָיְתָה מְלַקֶּטֶת שְׁעוֹרִים מִבֵּין טַלְפֵּי סוּסִים בְּעַכּוֹ. קְרָאתִי עָלֶיהָ מִקְרָא זֶה: "אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ". אַל תִּקְרֵי "גְּדִיּוֹתַיִךְ", אֶלָּא "גְּוִיּוֹתַיִךְ".

אָמַר רַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִכְנִיסָה לוֹ זָהָב — שָׁמִין אוֹתוֹ, וַהֲרֵי הוּא כְּשָׁוְויוֹ.

מֵיתִיבִי: הַזָּהָב הֲרֵי הוּא כְּכֵלִים. מַאי לָאו: כְּכֵלִים שֶׁל כֶּסֶף, דְּפָחֲתִי! לָא, כְּכֵלִים שֶׁל זָהָב, דְּלָא פָּחֲתִי. אִם כֵּן, כְּכֵלָיו מִיבָּעֵי לֵיהּ!

וְעוֹד, תַּנְיָא: זָהָב הֲרֵי הוּא כְּכֵלִים. דִּינָרֵי זָהָב, הֲרֵי הֵן כִּכְסָפִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְפוֹרְטָן — שָׁמִין אוֹתָן וַהֲרֵי הֵן בְּשָׁוְויֵהֶן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַהֲיֵיא? אִילֵימָא אַסֵּיפָא, מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר אֲפִילּוּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְפוֹרְטָן? הָא לָא נָפְקִי!

אֶלָּא לָאו אַרֵישָׁא, וְהָכִי קָאָמַר: זָהָב הֲרֵי הוּא כְּכֵלִים, מַאי כֵּלִים — כֵּלִים שֶׁל כֶּסֶף. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא כְּדִינָרִין שֶׁל זָהָב, בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְפוֹרְטָן!

לָא, לְעוֹלָם אַסֵּיפָא, וּדְנָפְקִי עַל יְדֵי הַדְּחָק. וּבְהָא קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: כֵּיוָן דְּנָפְקִי, מַשְׁבְּחִינַן לַהּ, וּמָר סָבַר: כֵּיוָן דְּלָא נָפְקִי אֶלָּא עַל יְדֵי הַדְּחָק, לָא מַשְׁבְּחִינַן לַהּ.

אִיבָּעֵית אֵימָא: כּוּלַּהּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא, וְחַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: זָהָב הֲרֵי הוּא כְּכֵלִים, דִּינְרֵי זָהָב הֲרֵי הֵן כִּכְסָפִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְפוֹרְטָן. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְפוֹרְטָן — שָׁמִין אוֹתָם וַהֲרֵי הֵן בְּשָׁוְויֵהֶן, דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. שֶׁרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְפוֹרְטָן, שָׁמִין אוֹתָם וַהֲרֵי הֵן בְּשָׁוְויֵהֶן.

מִכָּל מָקוֹם, "כְּכֵלָיו" מִיבָּעֵי לֵיהּ! קַשְׁיָא. אִיבָּעֵית אֵימָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — בְּדַהֲבָא פְּרִיכָא. רַב אָשֵׁי אָמַר: בְּמַמְלָא.

אָמַר רַבִּי יַנַּאי: בְּשָׁמִים שֶׁל אַנְטוֹכְיָא — הֲרֵי הֵן כִּכְסָפִים. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גְּמַלִּים שֶׁל עַרְבְיָא — אִשָּׁה גוֹבָה פֶּרְנָא מֵהֶם.

אָמַר רַב פַּפִּי: הָנֵי תּוֹתְבֵי דְּבֵי מִכְסֵי, אִשָּׁה גוֹבָה פֶּרְנָא מֵהֶם. וְאָמַר רַב פַּפִּי: הָנֵי שַׁקֵּי דְּרוּדְיָא וְאַשְׁלֵי דְּקִמְחוֹנְיָא — אִשָּׁה גוֹבָה פֶּרְנָא מֵהֶן. אָמַר רָבָא, מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי אַרְנָקֵי דְּמָחוֹזָא — אִשָּׁה גוֹבָה פֶּרְנָא מֵהֶם. מַאי טַעְמָא? אַסְמַכְתַּיְיהוּ עֲלַיְיהוּ. כֵּיוָן דַּחֲזַאי דְּשַׁקְלִי לְהוּ וְנָפְקִי, וְכִי מַשְׁבְּחִי אַרְעָא זַבְנִי בְּהוּ, אָמֵינָא: אַסְמַכְתַּיְיהוּ אַאַרְעָא הוּא.

מַתְנִי׳ הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ סְתָם — לֹא יִפְחוֹת לָהּ מֵחֲמִשִּׁים זוּז. פָּסַק לְהַכְנִיסָהּ עֲרוּמָּה — לֹא יֹאמַר הַבַּעַל ״כְּשֶׁאַכְנִיסֶנָּה לְבֵיתִי אֲכַסֶּנָּה בִּכְסוּתִי״, אֶלָּא מְכַסָּהּ וְעוֹדָהּ בְּבֵית אָבִיהָ. וְכֵן הַמַּשִּׂיא אֶת הַיְתוֹמָה — לֹא יִפְחוֹת לָהּ מֵחֲמִשִּׁים זוּז. אִם יֵשׁ בַּכִּיס — מְפַרְנְסִין אוֹתָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ.

גְּמָ׳ אָמַר אַבָּיֵי: חֲמִשִּׁים זוּזֵי פְּשִׁיטֵי. מִמַּאי — מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: אִם יֵשׁ בַּכִּיס — מְפַרְנְסִין אוֹתָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ, וְאָמְרִינַן מַאי כִּיס? אָמַר רַחֲבָה: אַרְנָקִי שֶׁל צָדָקָה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתִּין חֲמִשִּׁים זוּזֵי מַמָּשׁ, אִם יֵשׁ בַּכִּיס כַּמָּה יָהֲבִינַן לַהּ? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ חֲמִשִּׁים זוּזֵי פְּשִׁיטֵי.

תָּנוּ רַבָּנַן: יָתוֹם וְיִתוֹמָה שֶׁבָּאוּ לְהִתְפַּרְנֵס — מְפַרְנְסִין אֶת הַיְתוֹמָה וְאַחַר כָּךְ מְפַרְנְסִין אֶת הַיָּתוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהָאִישׁ דַּרְכּוֹ לַחְזוֹר עַל הַפְּתָחִים, וְאֵין אִשָּׁה דַּרְכָּהּ לַחְזוֹר. יָתוֹם וְיִתוֹמָה

דף סז:

שֶׁבָּאוּ לְינָשֵׂא — מַשִּׂיאִין אֶת הַיְתוֹמָה וְאַחַר כָּךְ מַשִּׂיאִין אֶת הַיָּתוֹם, מִפְּנֵי שֶׁבּוֹשְׁתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה מְרוּבָּה מִשֶּׁל אִישׁ.

תָּנוּ רַבָּנַן: יָתוֹם שֶׁבָּא לְישָׂא — שׁוֹכְרִין לוֹ בַּיִת, וּמַצִּיעִין לוֹ מִטָּה וְכָל כְּלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ, וְאַחַר כָּךְ מַשִּׂיאִין לוֹ אִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״דֵּי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ״. ״דֵּי מַחְסוֹרוֹ״ — זֶה הַבַּיִת, ״אֲשֶׁר יֶחְסַר״ — זֶה מִטָּה וְשֻׁלְחָן, ״לוֹ״ — זוֹ אִשָּׁה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ״אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ״.

תָּנוּ רַבָּנַן: ״דֵּי מַחְסוֹרוֹ״ — אַתָּה מְצַוֶּה עָלָיו לְפַרְנְסוֹ, וְאִי אַתָּה מְצַוֶּה עָלָיו לְעַשְּׁרוֹ. ״אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ״ — אֲפִילּוּ סוּס לִרְכּוֹב עָלָיו וְעֶבֶד לָרוּץ לְפָנָיו. אָמְרוּ עָלָיו עַל הִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁלָּקַח לְעָנִי בֶּן טוֹבִים אֶחָד סוּס לִרְכּוֹב עָלָיו וְעֶבֶד לָרוּץ לְפָנָיו. פַּעַם אַחַת לֹא מָצָא עֶבֶד לָרוּץ לְפָנָיו, וְרָץ לְפָנָיו שְׁלֹשָׁה מִילִין.

תָּנוּ רַבָּנַן: מַעֲשֶׂה בְּאַנְשֵׁי גָּלִיל הָעֶלְיוֹן שֶׁלָּקְחוּ לְעָנִי בֶּן טוֹבִים אֶחָד מִצִּיפּוֹרִי לִיטְרָא בָּשָׂר בְּכָל יוֹם. לִיטְרָא בָּשָׂר מַאי רְבוּתָא? אָמַר רַב הוּנָא: לִיטְרָא בָּשָׂר מִשֶּׁל עוֹפוֹת. וְאִיבָּעֵית אֵימָא בְּלִיטְרָא, בָּשָׂר מַמָּשׁ. רַב אָשֵׁי אָמַר: הָתָם כְּפַר קָטָן הָיָה, בְּכָל יוֹמָא הֲוָה מַפְסְדֵי חֵיוָתָא אַמְטוּלְתֵּיהּ.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי נְחֶמְיָה, אָמַר לֵיהּ: בַּמָּה אַתָּה סוֹעֵד? אֲמַר לֵיהּ בְּבָשָׂר שָׁמֵן וְיַיִן יָשָׁן. רְצוֹנְךָ שֶׁתְּגַלְגֵּל עִמִּי בַּעֲדָשִׁים? גִּלְגֵּל עִמּוֹ בַּעֲדָשִׁים וָמֵת. אָמַר: אוֹי לוֹ לָזֶה שֶׁהֲרָגוֹ נְחֶמְיָה. אַדְּרַבָּה, ״אוֹי לוֹ לִנְחֶמְיָה שֶׁהֲרָגוֹ לָזֶה״ מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא: אִיהוּ הוּא דְּלָא אִיבָּעֵי לֵיהּ לְפַנּוֹקֵי נַפְשֵׁיהּ כּוּלֵּי הַאי.

הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַר לוֹ: בַּמָּה אַתָּה סוֹעֵד? אָמַר לוֹ: בְּתַרְנְגוֹלֶת פְּטוּמָה וְיַיִן יָשָׁן. אָמַר לֵיהּ: וְלָא חָיְישַׁתְּ לְדוּחְקָא דְּצִיבּוּרָא? אָמַר לֵיהּ: אַטּוּ מִדִּידְהוּ קָאֲכֵילְנָא?

מִדְּרַחְמָנָא קָאֲכִילְנָא! דְּתָנֵינָא: ״עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ״. ״בְּעִתָּם״ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ״בְּעִתּוֹ״ — מְלַמֵּד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן בָּרוּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּרְנָסָתוֹ בְּעִתּוֹ.

אַדְּהָכִי, אֲתַאי אֲחָתֵיהּ דְּרָבָא דְּלָא חָזְיָא לֵיהּ תְּלִיסְרֵי שְׁנֵי, וַאֲתָיָא לֵיהּ תַּרְנְגוֹלְתָּ פְּטוּמָה וְיַיִן יָשָׁן. אָמַר: מַאי דְּקַמָּא? אֲמַר לֵיהּ: נַעֲנֵתִי לָךְ, קוּם אֱכוֹל.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס — נוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם הַלְוָאָה, וְחוֹזְרִין וְנוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה, וְחוֹזְרִין וְנוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם הַלְוָאָה. לְשׁוּם מַתָּנָה? הָא לָא שָׁקֵיל! אָמַר רָבָא: לְפָתּוֹחַ לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה.

יֵשׁ לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס — נוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה, וְחוֹזְרִין וְנִפְרָעִין מִמֶּנּוּ. חוֹזְרִין וְנִפְרָעִין הֵימֶנּוּ, תּוּ לָא שָׁקֵיל! אָמַר רַב פָּפָּא: לְאַחַר מִיתָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס — אֵין נִזְקָקִין לוֹ. אֵין לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס — אוֹמְרִים לוֹ: הָבֵא מַשְׁכּוֹן וְטוֹל, כְּדֵי שֶׁתְּזוֹחַ דַּעְתּוֹ עָלָיו.

תָּנוּ רַבָּנַן: ״הַעֲבֵט״, זֶה שֶׁאֵין לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס, שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ לְשׁוּם הַלְוָאָה, וְחוֹזְרִין וְנוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה. ״תַּעֲבִיטֶנּוּ״, זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס, שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה, וְחוֹזְרִין וְנִפְרָעִין הֵימֶנּוּ לְאַחַר מִיתָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס — אֵין נִזְקָקִין לוֹ. וְאֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״תַּעֲבִיטֶנּוּ״? דִּבְּרָה תוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם.

מָר עוּקְבָא הֲוָה עַנְיָא בְּשִׁיבְבוּתֵיהּ דַּהֲוָה רְגִיל כָּל יוֹמָא דְּשָׁדֵי לֵיהּ אַרְבְּעָה זוּזֵי בְּצִינּוֹרָא דְּדַשָּׁא. (יוֹם אֶחָד) [יוֹמָא חַד] אֲמַר: אֵיזִיל אֵיחֲזֵי מַאן קָעֲבֵיד בֵּי הָהוּא טֵיבוּתָא. הָהוּא יוֹמָא נָגְהָא לֵיהּ לְמָר עוּקְבָא לְבֵי מִדְרְשָׁא, אָתְיָא דְּבֵיתְהוּ בַּהֲדֵיהּ.

כֵּיוָן דְּחַזְיֵוהּ דְּקָא מַצְלֵי לֵיהּ לְדַשָּׁא, נְפַק בָּתְרֵיהּוּ. רְהוּט מִקַּמֵּיהּ, עָיְילִי לְהָהוּא אַתּוּנָא דַּהֲוָה גְּרוֹפָה נוּרָא, הֲוָה קָא מִיקַּלְיָין כִּרְעֵיהּ דְּמָר עוּקְבָא. אֲמַרָה לֵיהּ דְּבֵיתְהוּ: שְׁקוֹל כַּרְעָךְ אוֹתֵיב אַכַּרְעַאי. חֲלַשׁ דַּעְתֵּיהּ, אֲמַרָה לֵיהּ: אֲנָא שְׁכִיחְנָא בְּגַוֵּיהּ דְּבֵיתָא וּמְקָרְבָא אַהֲנָיֵיתִי. וּמַאי כּוּלֵּי הַאי? דְּאָמַר מָר זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַב הוּנָא בַּר בִּיזְנָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: נוֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁיִּמָּסוֹר עַצְמוֹ לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ, וְאַל יַלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים. מְנָא לַן — מִתָּמָר, דִּכְתִיב: ״הִיא מוּצֵאת״.

מָר עוּקְבָא הֲוָה עַנְיָא בְּשִׁיבְבוּתֵיהּ דַּהֲוָה רְגִיל לְשַׁדּוֹרֵי לֵיהּ אַרְבַּע מְאָה זוּזֵי כָּל מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרָא. יוֹמָא חַד שַׁדְּרִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ בְּיַד בְּרֵיהּ. אֲתָא אֲמַר לֵיהּ: לָא צְרִיךְ. אֲמַר מַאי חֲזֵית? חֲזַאי דְּקָא מְזַלְּפֵי לֵיהּ יַיִן יָשָׁן. אָמַר: מְפַנֵּק כּוּלֵּי הַאי! עַיְּיפִינְהוּ וְשַׁדְּרִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ.

כִּי קָא נִיחָא נַפְשֵׁיהּ, אָמַר: אַיְיתוֹ לִי חוּשְׁבְּנַאי דִּצְדָקָה. אַשְׁכַּח דַּהֲוָה כְּתִיב בֵּיהּ שִׁבְעַת אַלְפֵי דִּינָרֵי סְיָאנְקֵי. אָמַר: זַוּודַאי קַלִּילֵי וְאוֹרְחָא רַחִיקְתָּא. קָם בַּזְבְּזֵיהּ לְפַלְגֵיהּ מָמוֹנֵיהּ. הֵיכִי עֲבַד הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי אִילְעַאי, בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ: הַמְבַזְבֵּז — אַל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחוֹמֶשׁ! הָנֵי מִילֵּי מֵחַיִּים, שֶׁמָּא יֵרֵד מִנְּכָסָיו. אֲבָל לְאַחַר מִיתָה לֵית לַן בַּהּ.

רַבִּי אַבָּא הֲוָה צָיֵיר זוּזֵי בְּסוּדְרֵיהּ, וְשָׁדֵי לֵיהּ לַאֲחוֹרֵיהּ, וּמַמְצֵי נַפְשֵׁיהּ לְבֵי עַנְיֵי, וּמַצְלֵי עֵינֵיהּ מֵרַמָּאֵי.

רַבִּי חֲנִינָא הֲוָה הָהוּא עַנְיָא דַּהֲוָה רָגִיל לְשַׁדּוֹרֵי לֵיהּ אַרְבָּעָה זוּזֵי כָּל מַעֲלֵי שַׁבְּתָא. יוֹמָא חַד שַׁדְּרִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ בְּיַד דְּבֵיתְהוּ, אֲתַאי אֲמַרָה לֵיהּ: לָא צְרִיךְ. מַאי חָזֵית? שְׁמַעְיֵי דַּהֲוֹה קָאָמְרִי לֵיהּ: בַּמֶּה אַתָּה סוֹעֵד,

דף סח.

בְּטָלֵי כֶּסֶף אוֹ בְּטָלֵי זָהָב? אָמַר: הַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בּוֹאוּ וְנַחֲזִיק טוֹבָה לְרַמָּאִין, שֶׁאִלְמָלֵא הֵן, הָיִינוּ חוֹטְאִין בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל ה׳ וְהָיָה בְךָ חֵטְא״.

וְתָנֵי רַבִּי חִיָּיא בַּר רַב מִדִּיפְתִּי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה — כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. כְּתִיב הָכָא: ״הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְלִיַּעַל וְגוֹ׳״, וּכְתִיב הָתָם: ״יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל״. מָה לְהַלָּן עֲבוֹדָה זָרָה, אַף כָּאן עֲבוֹדָה זָרָה.

תָּנוּ רַבָּנָן: הַמְסַמֵּא אֶת עֵינוֹ וְהַמַּצְבֶּה אֶת בִּטְנוֹ, וְהַמְקַפֵּחַ אֶת שׁוֹקוֹ — אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבֹא לִידֵי כָךְ. הַמְקַבֵּל צְדָקָה וְאֵין צָרִיךְ לְכָךְ — סוֹפוֹ אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבֹא לִידֵי כָךְ.

תָּנַן הָתָם: אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְמָכוֹר אֶת בֵּיתוֹ וְאֶת כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ. וְלָא? וְהָתַנְיָא: הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי זָהָב — יִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי כֶסֶף, בִּכְלֵי כֶסֶף — יִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי נְחוֹשֶׁת!

אָמַר רַב זְבִיד לָא קַשְׁיָא: הָא — בְּמִטָּה וְשׁוּלְחָן, הָא — בְּכוֹסוֹת וּקְעָרוֹת. מַאי שְׁנָא כּוֹסוֹת וּקְעָרוֹת דְּלָא — דְּאָמַר: מְאִיסִי לִי. מִטָּה וְשׁוּלְחָן נָמֵי, אָמַר: לָא מְקַבֵּל עִילְוַאי. אָמַר רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה: בְּמַחֲרִישָׁה דְכַסְפָּא.

רַב פָּפָּא אָמַר, לָא קַשְׁיָא: כָּאן — קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי גִיבּוּי. כָּאן — לְאַחַר שֶׁיָּבֹא לִידֵי גִיבּוּי.

מַתְנִי׳ יְתוֹמָה שֶׁהִשִּׂיאַתָּה אִמָּהּ אוֹ אֲחֶיהָ מִדַּעְתָּהּ, וְכָתְבוּ לָהּ בְּמֵאָה אוֹ בַּחֲמִשִּׁים זוּז — יְכוֹלָה הִיא מִשֶּׁתַּגְדִּיל לְהוֹצִיא מִיָּדָן מַה שֶּׁרָאוּי לְהִנָּתֵן לָהּ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִשִּׂיא אֶת הַבַּת הָרִאשׁוֹנָה — יִנָּתֵן לַשְּׁנִיָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּתַּן לָרִאשׁוֹנָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פְּעָמִים שֶׁאָדָם עָנִי וְהֶעֱשִׁיר, אוֹ עָשִׁיר וְהֶעֱנִי. אֶלָּא שָׁמִין אֶת הַנְּכָסִים וְנוֹתְנִין לָהּ.

גְּמָ׳ אָמַר שְׁמוּאֵל: לְפַרְנָסָה — שָׁמִין בָּאָב. מֵתִיבִי: הַבָּנוֹת נִיזּוֹנוֹת וּמִתְפַּרְנְסוֹת מִנְּכְסֵי אֲבִיהֶן. כֵּיצַד? אֵין אוֹמְרִים אִילּוּ אֲבִיהָ קַיָּים, כָּךְ וְכָךְ הָיָה נוֹתֵן לָהּ. אֶלָּא שָׁמִין אֶת הַנְּכָסִים וְנוֹתְנִין לָהּ. מַאי לָאו: פַּרְנָסַת הַבַּעַל? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לֹא, בְּפַרְנָסַת עַצְמָהּ.

הָא נִיזּוֹנוֹת וּמִתְפַּרְנְסוֹת קָתָנֵי, מַאי לָאו: אַחַת — פַּרְנָסַת הַבַּעַל, וְאַחַת — פַּרְנָסַת עַצְמָהּ?! לָא, אִידִי וְאִידִי בְּפַרְנָסַת עַצְמָהּ, וְלָא קַשְׁיָא: הָא — בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה, וְהָא — בִּלְבוּשָׁא וְכִיסּוּיָא.

תְּנַן, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פְּעָמִים שֶׁאָדָם עָנִי וְהֶעָשִׁיר אוֹ עָשִׁיר וְהֶעֱנִי, אֶלָּא שָׁמִין הַנְּכָסִים וְנוֹתְנִין לָהּ. מַאי ״עָנִי״, וּמַאי ״עָשִׁיר״? אִי נִימָא ״עָנִי״ — עָנִי בִּנְכָסִים, ״עָשִׁיר״ — עָשִׁיר בִּנְכָסִים, מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר אֲפִילּוּ עָשִׁיר וְהֶעֱנִי כִּדְמַעִיקָּרָא יָהֲבִינַן לַהּ — הָא לֵית לֵיהּ? אֶלָּא לָאו ״עָנִי״ — עָנִי בְּדַעַת, ״עָשִׁיר״ — עָשִׁיר בְּדַעַת, וְקָתָנֵי: שָׁמִין אֶת הַנְּכָסִים וְנוֹתְנִין לָהּ, אַלְמָא לָא אָזְלִינַן בָּתַר אוּמְדָנָא, וּתְיוּבְתָּא דִּשְׁמוּאֵל! הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּתָנַן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִשִּׂיא בַּת הָרִאשׁוֹנָה — יִנָּתֵן לַשֵּׁנִיָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּתַן לָרִאשׁוֹנָה.

וְנֵימָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה! אִי אָמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, הֲוָה אָמֵינָא דַּוְקָא הִשִּׂיאָהּ, דְּגַלִּי דַּעְתֵּיהּ. אֲבָל לֹא הִשִּׂיאָהּ — לָא! קָא מַשְׁמַע לַן טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָזְלִינַן בָּתַר אוּמְדָנָא, לָא שָׁנָא הִשִּׂיאָהּ וְלָא שָׁנָא לֹא הִשִּׂיאָהּ.

וְהַאי דְּקָתָנֵי ״הִשִּׂיאָהּ״ — לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחַן דְּרַבָּנַן, דְּאַף עַל גַּב דְּהִשִּׂיאָהּ וְגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ, לָא אָזְלִינַן בָּתַר אוּמְדָנָא.

אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב חִסְדָּא: דְּרִשִׁינַן מִשְׁמָךְ הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לֵיהּ: יְהֵא רַעֲוָא כֹּל כִּי הָנֵי מִילֵּי מְעַלְּיֶיתָא תִּדְרְשׁוּ מִשְׁמַאי.

וּמִי אָמַר רָבָא הָכִי? וְהָתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: בַּת הַנִּיזּוֹנֶת מִן הָאַחִין — נוֹטֶלֶת עִישּׂוּר נְכָסִים. וְאָמַר רָבָא: הִלְכְתָא כְּרַבִּי! לָא קַשְׁיָא הָא — דַּאֲמֵידְנֵיהּ, הָא — דְּלָא אֲמֵידְנֵיהּ.

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: מַעֲשֶׂה וְנָתַן לָהּ רַבִּי אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר בַּנְּכָסִים! קַשְׁיָין אַהֲדֵדֵי. אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: הָא — דַּאֲמֵידְנֵיהּ, הָא — דְּלָא אֲמֵידְנֵיהּ. שְׁמַע מִינַּהּ.

גּוּפָא, אָמַר רַבִּי: בַּת הַנִּיזּוֹנֶת מִן הָאַחִין נוֹטֶלֶת עִישּׂוּר נְכָסִים. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי: לִדְבָרֶיךָ, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֶשֶׂר בָּנוֹת וּבֵן, אֵין לוֹ לַבֵּן בְּמָקוֹם בָּנוֹת כְּלוּם!

אָמַר לָהֶן, כָּךְ אֲנִי אוֹמֵר: רִאשׁוֹנָה נוֹטֶלֶת עִישּׂוּר נְכָסִים, שְׁנִיָּה — בַּמֶּה שֶׁשִּׁיְּירָה, וּשְׁלִישִׁית — בַּמֶּה שֶׁשִּׁיְּירָה. וְחוֹזְרוֹת וְחוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה.

דף סח:

כָּל חֲדָא וַחֲדָא דְּנַפְשַׁהּ שָׁקְלָה? הָכִי קָאָמַר: אִם בָּאוּ כּוּלָּם לְהַנְשֵׂא כְּאַחַת חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה. מְסַיֵּיע לֵיהּ לְרַב מַתְנָה. דְּאָמַר רַב מַתְנָה: אִם בָּאוּ לְהַנְשֵׂא כּוּלָּם כְּאַחַת — נוֹטְלוֹת עִישׂוּר אֶחָד. עִישׂוּר אֶחָד סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא: נוֹטְלוֹת עִישׂוּר כְּאֶחָד.

תָּנוּ רַבָּנָן: הַבָּנוֹת בֵּין בָּגְרוּ עַד שֶׁלֹּא נִישְׂאוּ וּבֵין נִישְׂאוּ עַד שֶׁלֹּא בָּגְרוּ — אִיבְּדוּ מְזוֹנוֹתֵיהֶן וְלֹא אִיבְּדוּ פַּרְנָסָתָן, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף אִיבְּדוּ פַּרְנָסָתָן. כֵּיצַד הֵן עוֹשׂוֹת? שׁוֹכְרוֹת לָהֶן בָּעֲלִים, וּמוֹצִיאִין לָהֶן פַּרְנָסָתָן.

אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר לִי הוּנָא: הִלְכְתָא כְּרַבִּי. אִיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: יְתוֹמָה שֶׁהִשִּׂיאַתָּה אִמָּהּ אוֹ אַחֶיהָ מִדַּעְתָּהּ, וְכָתְבוּ לָהּ בְּמֵאָה אוֹ בַּחֲמִשִּׁים זוּז, יְכוֹלָה הִיא מְשֻׁתַּגְּדִיל לְהוֹצִיא מִיָּדָם מַה שֶּׁרָאוּי לְהִנָּתֵן לָהּ. טַעְמָא דְּקָטָנָה, הָא גְּדוֹלָה, וִיתְּרָה!

לָא קַשְׁיָא: הָא — דְּמַחַאי, הָא — דְּלָא מַחַאי.

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִם כֵּן, קַשְׁיָא דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי. דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: בַּת הַנִּיזּוֹנֶת מִן הָאַחִין — נוֹטֶלֶת עִישׂוּר נְכָסִים. נִיזּוֹנֶת — אִין, שֶׁאֵינָהּ נִיזּוֹנֶת — לָא.

אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: הָא — דְּמַחַאי, הָא — דְּלָא מַחַאי. שְׁמַע מִינַּהּ.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: אָמַר לַן רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה מִשְׁמֵהּ: בָּגְרָה — אֵינָהּ צְרִיכָה לְמַחוֹת, נִישֵּׂאת — אֵינָהּ צְרִיכָה לְמַחוֹת. בָּגְרָה וְנִישֵּׂאת — צְרִיכָה לְמַחוֹת.

מִי אָמַר רָבָא הָכִי? וְהָא אִיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן יְתוֹמָה, וְשַׁנִּי לֵיהּ: הָא — דְּמַחַי, הָא — דְּלָא מַחַי! לָא קַשְׁיָא: הָא — דְּקָא מִיתַּזְנָא מִינַּיְיהוּ. הָא — דְּלָא קָא מִיתַּזְנָא מִינַּיְיהוּ.

אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַבִּי: פַּרְנָסָה אֵינָהּ כְּתַנַּאי כְּתוּבָּה. מַאי "אֵינָהּ כְּתַנַּאי כְּתוּבָּה"? אִי נֵימָא: דְּאִילּוּ פַּרְנָסָה — טָרְפָא מִמְּשַׁעְבְּדֵי, וּתְנַאי כְּתוּבָּה — לָא טָרְפָא מִמְּשַׁעְבְּדֵי, מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? הָא מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם מוֹצִיאִין לְפַרְנָסָה, וְאֵין מוֹצִיאִין לִמְזוֹנוֹת.

וְאֶלָּא, דְּאִילּוּ פַּרְנָסָה גָּבְיָא נָמֵי מִמְּטַלְטְלֵי, וּתְנַאי כְּתוּבָּה מִמְּקַרְקְעֵי גָּבְיָא, מִמְּטַלְטְלֵי לָא גָּבְיָא.

לְרַבִּי אִידִּי וְאִידִּי מִיגְבָּא גָּבְיָא, דְּתַנְיָא: אֶחָד נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחְרָיוּת וְאֶחָד נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחְרָיוּת — מוֹצִיאִין לִמְזוֹן הָאִשָּׁה וְלִבָּנוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי.

אֶלָּא מַאי "פַּרְנָסָה אֵינָהּ כִּתְנַאי כְּתוּבָּה" — לְכִדְתַנְיָא: הָאוֹמֵר "אַל יְזוֹנוּ בָּנוֹתַיו מִנְּכָסָיו" — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. "אַל יִתְפַּרְנְסוּ בָּנוֹתַיו מִנְּכָסָיו" — שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁהַפַּרְנָסָה אֵינָהּ כִּתְנַאי כְּתוּבָּה.

דף סט.

תְּלָה לֵיהּ רַב לְרַבִּי בֵּינֵי חִטֵּי: הָאַחִין שֶׁשִּׁעְבְּדוּ, מַהוּ? הֲוָה יָתֵיב רַבִּי חִיָּיא קַמֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מָכְרוּ אוֹ מִשְׁכְּנוּ? אֲמַר לֵיהּ: מַאי נָפְקָא מִינַּהּ? בֵּין מָכְרוּ בֵּין שֶׁמִּשְׁכְּנוּ — מוֹצִיאִין לְפַרְנָסָה וְאֵין מוֹצִיאִין לִמְזוֹנוֹת!

וְרַב, אִי מָכְרוּ קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ, נִכְתּוֹב לֵיהּ מָכְרוּ? אִי מִשְׁכְּנוּ קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ, נִכְתּוֹב לֵיהּ מִשְׁכְּנוּ?!

רַב תַּרְוַיְיהוּ קָמִבַּעְיָא לֵיהּ וְסָבַר: אִי כָּתֵיבְנָא לֵיהּ מָכְרוּ, הָא נִיחָא אִי שָׁלַח לִי דְּמוֹצִיאִין — כָּל שֶׁכֵּן מִשְׁכְּנוּ. אִי שָׁלַח לִי אֵין מוֹצִיאִין — אֲכַתְּבִי מִשְׁכְּנוּ קָמִיבַּעְיָא לִי.

אִי כָּתֵיבְנָא לֵיהּ מִשְׁכְּנוּ, אִי שָׁלַח לִי דְּאֵין מוֹצִיאִין — כָּל שֶׁכֵּן מָכְרוּ. אִי שָׁלַח לִי מוֹצִיאִין, אֲכַתְּבִי מָכְרוּ קָא מִיבַּעְיָא לִי. אֶכְתּוֹב לֵיהּ שִׁיעְבְּדוּ, דְּמַשְׁמַע הָכִי וּמַשְׁמַע הָכִי.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה אֵין מוֹצִיאִין. אִיבַּעְיָא לְהוּ: לְרַבִּי יוֹחָנָן, לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ הָא דְּרַבִּי, וְאִי שְׁמִיעַ לֵיהּ הֲוָה מְקַבֵּל לֵיהּ, אוֹ דִלְמָא: שְׁמִיעַ לֵיהּ וְלָא מְקַבֵּל לֵיהּ?

תָּא שְׁמַע, דְּאִתְמַר: מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ שְׁתֵּי בָּנוֹת וּבֵן, וְקָדְמָה הָרִאשׁוֹנָה וְנָטְלָה עִישּׂוּר נְכָסִים, וְלֹא הִסְפִּיקָה שְׁנַיָּה לִגְבּוֹת עַד שֶׁמֵּת הַבֵּן,

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנַיָּה וִיתְרָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, גְּדוֹלָה מִזּוֹ אָמְרוּ: מוֹצִיאִין לְפַרְנָסָה וְאֵין מוֹצִיאִין לִמְזוֹנוֹת, וְאַתְּ אָמְרַתְּ שְׁנַיָּה וִיתְרָה?!

וְאִם אִיתָא, נֵימָא לֵיהּ: מַאן אֲמַרַהּ? וְדִלְמָא לְעוֹלָם לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ, וְכִי שְׁמִיעַ לֵיהּ — קַבֵּיל, וְשָׁאנֵי הָתָם, דְּאִיכָּא רָווח בֵּיתָא.

אָמַר לֵיהּ רַב יִימַר לְרַב אָשֵׁי: אֶלָּא מֵעַתָּה, אִשְׁכְּחָהּ מְצִיאָה בְּעָלְמָא, דְּאִיכָּא רָווח בֵּיתָא — הָכִי נָמֵי דְּלָא יָהֲבִינַן לַהּ עִישּׂוּר נְכָסִים?! אָמַר לֵיהּ: אָנָא רָווח בֵּיתָא מֵהָנֵי נִכְסֵי קָאָמֵינָא.

אָמַר אַמֵּימָר: בַּת יוֹרֶשֶׁת הָוְיָא. אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: אִילּוּ בָּעֵי לְסַלּוֹקַהּ בְּזוּזֵי, הָכִי נָמֵי דְּלָא מָצֵי לְסַלּוֹקַהּ? אָמַר לֵיהּ: אִין. אִי בָּעֵי לְסַלּוֹקַהּ בַּחֲדָא אַרְעָא, הָכִי נָמֵי דְּלָא מָצֵי מְסַלֵּק לַהּ? אָמַר לֵיהּ: אִין.

רַב אָשֵׁי אָמַר: בַּת — בַּעֲלַת חוֹב הָוְיָא. וְאַף אַמֵּימָר הֲדַר בֵּיהּ, דְּאָמַר רַב מְנִיוֹמֵי בְּרֵיהּ דְּרַב נְיחוּמִי: הָוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּאַמֵּימָר, וַאֲתַאי הַאי אִיתְתָא לְקַמֵּיהּ, דַּהֲוָת קָא בָּעֲיָא עִישּׂוּר נְכָסִים. וַחֲזַיתֵיהּ לְדַעְתֵּיהּ דְּאִי בָּעֵי לְסַלּוֹקַהּ בְּזוּזֵי הֲוָה מְסַלֵּק לַהּ. דְּשָׁמְעִי מֵאַחֵי דַּהֲווֹ קָאָמְרִי לַהּ: אִילּוּ הָוָה לַן זוּזֵי, סַלֵּיקְנָא בְּזוּזֵי וְאִישְׁתִּיק, וְלָא אֲמַר לְהוּ וְלָא מִידֵּי.

וְהַשְׁתָּא דְּאִמְרַתְּ בַּעֲלַת חוֹב הָוְיָא: דְּאַבָּא אוֹ דְאַחֵי? לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? לְמִיגְבֵּא לְבֵינוֹנִית שֶׁלֹּא בְּשִׁבּוּעָה, וְזִיבּוּרִית בִּשְׁבוּעָה.

מַאי? תָּא שְׁמַע דְּרָבִינָא אַגְּבֵיהּ לְבַרְתֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי מִמָּר בְּרֵיהּ דְּרַב אָשֵׁי בֵּינוֹנִית, וְשָׁלְאָ בְּשְׁבוּעָה. מִבְּרֵיהּ דְּרַב סָמָא בְּרֵיהּ דְּרַב אָשֵׁי זְבוּרִית, בְּשְׁבוּעָה.

שְׁלַח לֵיהּ רַב נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְרָבָּה בַּר רַב הוּנָא זוּטָא מִנְּהַרְדְּעָא: כִּי אָתֵיתָ הָא אִיתְּתָא לְקַמָּךְ, אַגְּבֵיהּ עִישּׁוּר נְכְסֵי אֲפִילּוּ מֵאִיצְטְרוֹבְלָא. אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב כָּהֲנָא, הֲוָה מַגְּבֵינַן אֲפִילּוּ מֵעַמְלָא דְּבֵיתֵי.

שְׁלַח לֵיהּ רַב עָנָן לְרַב הוּנָא: הוּנָא חַבְרִין, שְׁלָם! כִּי אָתֵיתָ הָא אִיתְּתָא לְקַמָּךְ אַגְּבֵיהּ עִישּׁוּר נְכְסֵי. הֲוָה יָתֵיב רַב שֵׁשֶׁת קַמֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: זִיל אֵימָא לֵיהּ: וּבְשַׁמְתָּא יְהֵא מַאן דְּלָא אָמַר לֵיהּ: "עָנָן עָנָן! מִמְּקַרְקְעֵי אוֹ מִמְּטַלְטְלֵי?" וּ"מַאן יָתֵיב בֵּי מַרְזֵיחָא בְּרֵישָׁא?"

אָזַל רַב שֵׁשֶׁת לְקַמֵּיהּ דְּרַב עָנָן, אֲמַר לֵיהּ: מָר רַבָּה, וְרַב הוּנָא רַבֵּיהּ דְּרַבָּה, וְשַׁמּוֹתַי שַׁמִּית מַאן דְּלָא אָמַר לֵיהּ, וְאִי לָאו דְּשַׁמִּית, לָא הֲוָה קָאָמֵינָא: "עָנָן, עָנָן, מִמְּקַרְקְעֵי אוֹ מִמְּטַלְטְלֵי? וּמַאן יָתֵיב בֵּי מַרְזֵיחָא בְּרֵישָׁא?"

אָזַל רַב עָנָן לְקַמֵּיהּ דְּמָר עוּקְבָא, אֲמַר לֵיהּ: חָזֵי מָר הֵיכִי שְׁלַח לִי רַב הוּנָא "עָנָן עָנָן", וְעוֹד "מַרְזֵיחָא" דְּשְׁלַח לִי [לָא יָדַעְנָא] מַאי נִיהוּ. אֲמַר לֵיהּ: אִימָא לִי אִיזִי

דף סט:

גּוּפָא דְּעוֹבָדָא הֵיכִי הֲוָה? אֲמַר לֵיהּ: הָכִי וְהָכִי הֲוָה מַעֲשֶׂה. אֲמַר לֵיהּ: גַּבְרָא דְּלָא יָדַע מַאי נִיהוּ "מַרְזֵיחָא", שְׁלַח לֵיהּ לְרַב הוּנָא "הוּנָא חַבְרִין"?! מַאי "מַרְזֵיחָא" — אֵבֶל, דְּכְתִיב: "כֹּה אָמַר ה' אַל תָּבֹא בֵּית מַרְזֵחַ וְגוֹ'".

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מִנַּיִן לָאֵבֶל שֶׁמֵּיסֵב בָּרֹאשׁ — שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶבְחַר דַּרְכָּם וְאֵשֵׁב רֹאשׁ וְאֶשְׁכּוֹן כְּמֶלֶךְ בַּגְּדוּד כַּאֲשֶׁר אֲבֵלִים יְנַחֵם". יְנַחֵם אֲחֵרִים מִשְּׁמֵיהּ! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: "יְנַחֵם" כְּתִיב.

מָר זוּטְרָא אָמַר, מֵהָכָא: "וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים". מַר וָזַח — נַעֲשֶׂה שַׂר לִסְרוּחִים.

אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: מִמְּקַרְקְעֵי וְלָא מִמְּטַלְטְלֵי, בֵּין לִמְזוֹנֵי, בֵּין לִכְתוּבָּה, בֵּין לְפַרְנָסָה.

מַתְנִי' הַמַּשְׁלִישׁ מָעוֹת לְבִתּוֹ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: נֶאֱמָן בַּעְלִי עָלַי — יַעֲשֶׂה הַשְּׁלִישׁ מַה שֶּׁהוּשְׁלַשׁ בְּיָדוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: וְכִי אֵינָהּ אֶלָּא שְׁדֵה, וְהִיא רוֹצָה לְמוֹכְרָהּ, הֲרֵי הִיא מְכוּרָה מֵעַכְשָׁיו. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים: בִּגְדוֹלָה. אֲבָל בִּקְטַנָּה — אֵין מַעֲשֶׂה קְטַנָּה כְּלוּם.

גְּמָ' תְּנוּ רַבָּנַן: הַמַּשְׁלִישׁ מָעוֹת לַחֲתָנוֹ לִיקַּח מֵהֶן שָׂדֶה לְבִתּוֹ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: יִנָּתְנוּ לְבַעְלִי, מִן הַנִּשּׁוּאִין — הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ, מִן הָאֵירוּסִין — יַעֲשֶׂה הַשְּׁלִישׁ מַה שֶּׁהוּשְׁלַשׁ בְּיָדוֹ, דִּבְרֵי

רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַגְּדוֹלָה, בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין וּבֵין מִן הָאֵירוּסִין — הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ.
קְטַנָּה, בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין מִן הָאֵירוּסִין — יַעֲשֶׂה הַשָּׁלִישׁ מַה שֶּׁהוּשְׁלַשׁ בְּיָדוֹ.
מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִילֵימָא קְטַנָּה מִן הַנִּשּׂוּאִין אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ, וַאֲתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר אֲפִילּוּ מִן הַנִּשּׂוּאִין נָמֵי: גְּדוֹלָה אִין, קְטַנָּה לָא.
אֵימָא סֵיפָא: אֲבָל בִּקְטַנָּה — אֵין מַעֲשֶׂה קְטַנָּה כְּלוּם. הָא מַאן קָתָנֵי לַהּ? אִילֵימָא רַבִּי יוֹסֵי, הָא מֵרֵישָׁא שָׁמְעַתְּ מִינַּהּ, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְכִי אֵינָהּ אֶלָּא שָׁדֶה וְהִיא רוֹצָה לְמוֹכְרָהּ, הֲרֵי הִיא מְכוּרָה מֵעַכְשָׁיו. גְּדוֹלָה דְּבַת זְבִינֵי — אִין, קְטַנָּה דְּלָאו בַּת זְבִינֵי הִיא — לָא!
אֶלָּא רַבִּי מֵאִיר הִיא, וְחַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: יַעֲשֶׂה הַשָּׁלִישׁ מַה שֶּׁהוּשְׁלַשׁ בְּיָדוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — מִן הָאֵירוּסִין, אֲבָל מִן הַנִּשּׂוּאִין — הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בִּגְדוֹלָה, אֲבָל בִּקְטַנָּה — אֵין מַעֲשֶׂה קְטַנָּה כְּלוּם. אֶלָּא גְּדוֹלָה מִן הָאֵירוּסִין אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ.
אִיתְּמַר, רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי, רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר.
אִילְּפָא תְּלָא נַפְשֵׁיהּ בְּאִיסְקָרְיָא דְּמָכוּתָא, אֲמַר: אֵיכָּא דְּאָתֵי דְּאָמַר לִי מִילְּתָא דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא וְלָא פָּשֵׁיטְנָא לֵיהּ מִמַּתְנִיתִין, נָפֵילְנָא מֵאִסְקָרְיָא וְטָבַעְנָא.
אֲתָא הָהוּא סָבָא תְּנָא לֵיהּ: הָאוֹמֵר "תְּנוּ שֶׁקֶל לְבָנַי בְּשַׁבָּת", וּרְאוּיִן לִיתֵּן לָהֶם סֶלַע — נוֹתְנִין לָהֶם סֶלַע. וְאִם אָמַר "אַל תִּתְּנוּ לָהֶם אֶלָּא שֶׁקֶל" — אֵין נוֹתְנִין לָהֶם אֶלָּא שֶׁקֶל. וְאִם אָמַר "אִם מֵתוּ יִירְשׁוּ אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶם", בֵּין שֶׁאָמַר "תְּנוּ", בֵּין שֶׁאָמַר "אַל תִּתְּנוּ" — אֵין נוֹתְנִים לָהֶם אֶלָּא שֶׁקֶל.
אָמַר לֵיהּ: הָא מַנְיָ?

דף ע.

רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: מִצְוָה לְקַיֵּים דִּבְרֵי הַמֵּת.
אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא, הִלְכְתָא: בֵּין שֶׁאָמַר "תְּנוּ" וּבֵין שֶׁאָמַר "אַל תִּתְּנוּ" — נוֹתְנִין לָהֶם כָּל צוֹרְכָם. הָא קַיְימָא לַן הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: מִצְוָה לְקַיֵּים דִּבְרֵי הַמֵּת?
הָנֵי מִילֵּי בְּמִילֵּי אַחְרָנְיָתָא, אֲבָל בְּהָא מֵינָח נִיחָא לֵיהּ, וְהָא דְּאָמַר הָכִי — לְזָרוּזֵינְהוּ הוּא דַּאֲתָא.
תְּנַן הָתָם: הַפְּעוֹטוֹת מְקַחָן מְקַח וּמִמְכָּרָן מֶכֶר בְּמַטַּלְטְלִים.
אָמַר רַפְרָם: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין שָׁם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, אֲבָל יֵשׁ שָׁם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס — אֵין מְקַחָן מְקַח, וְאֵין מִמְכָּרָן מֶכֶר.

מַאי? מִדְּקָתָנֵי: אֵין מַעֲשֶׂה קְטַנָּה כְּלוּם. וְדִלְמָא הֵיכָא דְּאִיכָּא שְׁלִישׁ שָׁאנֵי? אִם כֵּן לִיתְנֵי "אֲבָל בִּקְטַנָּה, יֵעָשֶׂה שָׁלִישׁ מַה שֶּׁהוּשְׁלַשׁ בְּיָדוֹ". מַאי "אֵין מַעֲשֶׂה קְטַנָּה כְּלוּם"? שְׁמַע מִינַּהּ אֲפִילּוּ בְּעָלְמָא.

הֲדַרַן עֲלָךְ מְצִיאַת הָאִשָּׁה

הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלֵּיהָנוֹת לוֹ, עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם יַעֲמִיד פַּרְנָס. יָתֵר מִיכֵּן — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל, חֹדֶשׁ אֶחָד — יְקֵיִּים, וּשְׁנַיִם — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. בְּכֹהֵן, שְׁנַיִם — יְקֵיִּים, וּשְׁלֹשָׁה — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה.

הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תִּטְעוֹם אֶחָד מִכָּל הַפֵּירוֹת — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל, יוֹם אֶחָד — יְקֵיִּים, שְׁנַיִם — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. וּבְכֹהֵן, שְׁנַיִם — יְקֵיִּים, שְׁלֹשָׁה — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה.

הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תִּתְקַשֵּׁט בְּאֶחָד מִכָּל הַמִּינִין — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּעֲנִיּוּת — שֶׁלֹּא נָתַן קִצְבָה, וּבַעֲשִׁירוּת — שְׁלֹשִׁים יוֹם.

גְּמָ' וְכִיוָן דִּמְשׁוּעְבַּד לָהּ הֵיכִי מָצֵי מַדִּיר לַהּ? כָּל כְּמִינֵיהּ דְּמַפְקַע לַהּ לְשִׁיעְבּוּדַהּ?

וְהָתְנַן: "קוֹנָם שֶׁאֵינִי עוֹשָׂה לְפִיךְ" — אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָפֵר. אַלְמָא כֵּיוָן דִּמְשַׁעְבְּדָא לֵיהּ, לָאו כָּל כְּמִינֵיהּ דְּמַפְקַע לֵיהּ לְשִׁיעְבּוּדֵיהּ. הָכָא נָמֵי: כֵּיוָן דִּמְשׁוּעְבַּד לַהּ, לָאו כָּל כְּמִינֵיהּ דְּמַפְקַע לַהּ לְשִׁיעְבּוּדַהּ!

אֶלָּא: מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לָהּ "צְאִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ בְּמִזּוֹנוֹתַיִךְ",

דף ע:

נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר לָהּ "צְאִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ בְּמִזּוֹנוֹתַיִךְ". וְאִם אִיתָּהּ לְהָא דְּרַב הוּנָא אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: יְכוֹלָה אִשָּׁה שֶׁתֹּאמַר לְבַעְלָהּ "אֵינִי נִיזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה", "קוֹנָם שֶׁאֲנִי עוֹשָׂה לְפִיךָ", אַמַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָפֵר? לֵימָא: מִתּוֹךְ שֶׁיְּכוֹלָה לוֹמַר "אֵינִי נִיזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה", נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁאוֹמֶרֶת לוֹ: "אֵינִי נִיזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה".

אֶלָּא, לָא תֵּימָא "נַעֲשֶׂה", אֶלָּא בְּאוֹמֵר לָהּ: "צְאִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ בְּמִזּוֹנוֹתַיִךְ".

אִי הָכִי פַּרְנָס לְמָה לַהּ? בִּדְלָא סָפְקָה: אִי בִּדְלָא סָפְקָה — הֲדַר קוּשְׁיַין לְדוּכְתֵּיהּ? אָמַר רַב אָשֵׁי: בְּמַסְפֶּקֶת לִדְבָרִים גְּדוֹלִים, וְאֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לִדְבָרִים קְטַנִּים.

הָנֵי דְּבָרִים קְטַנִּים, הֵיכִי דָּמֵי? אִי דִּרְגִילָה בְּהוּ — הָא רְגִילָה בְּהוּ! וְאִי לָא רְגִילָה בְּהוּ — פַּרְנָס לְמָה לַהּ? לָא צְרִיכָא: דִּרְגִילָה בְּבֵית נָשָׂא, וְקָא מְגַלְגְּלָא בַּהֲדֵיהּ, דְּאָמְרָה לֵיהּ: עַד הָאִידָּנָא דְּלָא אַדְּרַתַּן — גַּלְגֵּילְנָא בַּהֲדָךְ, הַשְׁתָּא דְּאַדְּרַתַּן — לָא מָצֵינָא דֶּאֱיַגְלֵגֵל בַּהֲדָךְ.

וּמַאי שְׁנָא עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם? עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם לֹא שָׁמְעִי בַּהּ אִינָשֵׁי וְלָא זִילָא בַּהּ מִילְּתָא, טְפֵי — שָׁמְעִי בַּהּ אִינָשֵׁי וְזִילָא בַּהּ מִילְּתָא.

אִיבָּעֵית אֵימָא שֶׁהִדִּירָהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה, אֲרוּסָה מִי אִית לַהּ מְזוֹנֵי? שֶׁהִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִשְּׂאוּ.

דִּתְנַן: הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִשְּׂאוּ — אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה.

וּמַאי שְׁנָא עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם? עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם עָבִיד שָׁלִיחַ שְׁלִיחוּתֵיהּ, טְפֵי — לָא עָבִיד שָׁלִיחַ שְׁלִיחוּתֵיהּ.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא שֶׁהִדִּירָהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְנִישֵּׂאת, נִישֵּׂאת — הָא סְבָרָה וְקַבִּילָה! דְּאָמְרָה: כְּסְבוּרָה אֲנִי שֶׁאֲנִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל, עַכְשָׁיו אֵין אֲנִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל.

אֵימַר דְּאָמְרִינַן הָכִי גַּבֵּי מוּמִין, לְעִנְיַן מְזוֹנֵי מִי אָמְרִינַן הָכִי? אֶלָּא מְחַוְורְתָּא כִּדְשַׁנִּינַן מֵעִיקָּרָא.

עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם יַעֲמִיד פַּרְנָס. וּפַרְנָס לָאו שְׁלִיחוּתֵיהּ קָא עָבִיד? אָמַר רַב הוּנָא, בְּאוֹמֵר: "כָּל הַזָּן אֵינוֹ מַפְסִיד".

וְכִי אָמַר הָכִי לָאו שְׁלִיחוּתֵיהּ קָעָבִיד? וְהָתְנַן: מִי שֶׁהָיָה מוּשְׁלָךְ בְּבוֹר, וְאָמַר: "כָּל הַשּׁוֹמֵעַ קוֹלִי יְכַתּוֹב גֵּט לְאִשְׁתִּי" — הֲרֵי אֵלּוּ יְכַתְּבוּ וְיִתְּנוּ!

הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם קָאָמַר "יְכַתּוֹב", הָכָא מִי קָאָמַר "יָזוּן"? "כָּל הַזָּן" קָאָמַר!

וְהָא אָמַר רַבִּי אַמִּי: בְּדְלֵיקָה הִתִּירוּ לוֹמַר: "כָּל הַמְכַבֶּה אֵינוֹ מַפְסִיד". בְּדְלֵיקָה לְמַעוֹטֵי מַאי? לָאו לְמַעוֹטֵי כִּי הַאי גַּוְונָא?! לָא, לְמַעוֹטֵי שְׁאָר אִיסּוּרִים דְּשַׁבָּת.

מֵתִיב רַבָּה: הַמּוּדָּר הֲנָאָה מֵחֲבֵירוֹ, וְאֵין לוֹ מַה יֹּאכַל — יֵלֵךְ אֵצֶל חֲנָוָנִי הָרָגִיל אֶצְלוֹ, וְיֹאמַר לוֹ: "אִישׁ פְּלוֹנִי מוּדָּר הֲנָאָה מִמֶּנִּי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה אֶעֱשֶׂה לוֹ". הוּא נוֹתֵן לוֹ, וּבָא וְנוֹטֵל מִזֶּה. הָכִי הוּא דִּשְׁרֵי, אֲבָל "כָּל הַזָּן אֵינוֹ מַפְסִיד" — לָא!

לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבַּעְיָא "כָּל הַזָּן אֵינוֹ מַפְסִיד" — דִּלְעָלְמָא קָאָמַר, אֲבָל הַאי, כֵּיוָן דְּרָגִיל אֶצְלוֹ וְקָאָזֵיל קָאָמַר לֵיהּ, כְּמַאן דְּאָמַר לֵיהּ זִיל, "הַב לֵיהּ אַתְּ" דָּמֵי — קָא מַשְׁמַע לַן.

גּוּפָא: הַמּוּדָּר הֲנָאָה מֵחֲבֵירוֹ וְאֵין לוֹ מַה יֹּאכַל, הוֹלֵךְ אֵצֶל חֲנָוָנִי הָרָגִיל אֶצְלוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ: "אִישׁ פְּלוֹנִי מוּדָּר הֲנָאָה מִמֶּנִּי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה אֶעֱשֶׂה לוֹ". הוּא נוֹתֵן לוֹ, וּבָא וְנוֹטֵל מִזֶּה. בֵּיתוֹ לִבְנוֹת, וּגְדִירוֹ לִגְדּוֹר, וְשָׂדֵהוּ לְקַצּוֹר — הוֹלֵךְ אֵצֶל פּוֹעֲלִין הָרְגִילִין אֶצְלוֹ, וְאוֹמֵר לָהֶן: "אִישׁ פְּלוֹנִי מוּדָּר הֲנָאָה מִמֶּנִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה אֶעֱשֶׂה לוֹ". הֵן עוֹשִׂין עִמּוֹ, וּבָאִין וְנוֹטְלִים שְׂכָרָן מִזֶּה.

הָיוּ מְהַלְכִין בַּדֶּרֶךְ, וְאֵין עִמּוֹ מַה יֹּאכַל — נוֹתֵן לְאַחֵר לְשׁוּם מַתָּנָה, וְהַלָּה נוֹטֵל וְאוֹכֵל, וּמוּתָּר. וְאִם אֵין שָׁם אַחֵר — מַנִּיחַ עַל גַּבֵּי הַסֶּלַע אוֹ עַל גַּבֵּי הַגָּדֵר, וְאוֹמֵר: ״הֲרֵי הֵן מוּפְקָרִין לְכָל מִי שֶׁיַּחְפּוֹץ״, וְהַלָּה נוֹטֵל וְאוֹכֵל, וּמוּתָּר. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר. אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי — גְּזֵירָה מִשּׁוּם

דף עא.

מַעֲשֶׂה דְּבֵית חוֹרוֹן.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל חֹדֶשׁ אֶחָד וְכוּ׳. הֵיכִינוּ תַּנָּא קַמָּא? אָמַר אַבָּיֵי: כֹּהֶנֶת אֶתָּא לְאַשְׁמוּעִינַן. רָבָא אָמַר: חֹדֶשׁ מָלֵא וְחֹדֶשׁ חָסֵר אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ.

אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בִּמְפָרֶשׁ, אֲבָל בִּסְתָם — יוֹצִיא לְאַלְתַּר וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ בִּסְתָם לֹא יוֹצִיא, שֶׁמָּא יִמְצָא פֶּתַח לְנִדְרוֹ.

וְהָא אִיפְּלְגוּ בַּיהּ חֲדָא זִימְנָא, דְּתָנַן: הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. — וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שַׁבָּת אַחַת. וְאָמַר רַב: מַחְלוֹקֶת בְּמְפָרֶשׁ, אֲבָל בִּסְתָם — יוֹצִיא לְאַלְתַּר וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ בִּסְתָם נָמֵי לֹא יוֹצִיא, שֶׁמָּא יִמְצָא פֶּתַח לְנִדְרוֹ.

צְרִיכָא, דְּאִי אִיתְּמַר בְּהָהִיא: בְּהָהִיא קָאָמַר רַב — מִשּׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר בְּפַרְנָס, אֲבָל בְּהָא, דְּאֶפְשָׁר בְּפַרְנָס — אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל. וְאִי אִתְּמַר בְּהָא: בְּהָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל — מִשּׁוּם דְּאֶפְשָׁר בְּפַרְנָס, אֲבָל בְּהָהִיא, אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לְרַב — צְרִיכָא.

תָּנַן: הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תִּטְעוֹם אֶחָד מִכָּל הַפֵּירוֹת — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. בִּשְׁלָמָא לְרַב: כָּאן בִּסְתָם, כָּאן בִּמְפָרֶשׁ. אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא!

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן שֶׁנִּדְרָה הֵיא, וְקַיֵּים לָהּ אִיהוּ. וְקָסָבַר רַבִּי מֵאִיר, הוּא נוֹתֵן אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ.

וְסָבַר רַבִּי מֵאִיר הוּא נוֹתֵן אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ? וְהָתַנְיָא: הָאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה בְּנָזִיר, וְשָׁמַע בַּעְלָהּ וְלֹא הֵפֵר לָהּ, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים: הֵיא נָתְנָה אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ, לְפִיכָךְ אִם רָצָה הַבַּעַל לְהָפֵר — יָפֵר. וְאִם אָמַר אִי אֶפְשִׁי בְּאִשָּׁה נְזִירָנִית — תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמְרִים: הוּא נוֹתֵן אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ, לְפִיכָךְ אִם רָצָה הַבַּעַל לְהָפֵר — יָפֵר. וְאִם אָמַר: אִי אֶפְשִׁי בְּאִשָּׁה נְזִירָנִית — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה! אֵיפוֹךְ, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים: הוּא נוֹתֵן, רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמְרִים: הֵיא נָתְנָה.

וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי הֵיא נָתְנָה? וְהָתְנַן: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּעֲנִיוּת שֶׁלֹּא נָתַן קִצְבָּה!

אֵימָא, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמְרִים: הוּא נוֹתֵן, רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמְרִים: הֵיא נָתְנָה. וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה הֵיא נָתְנָה? וְהָתְנַן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל יוֹם אֶחָד — יְקַיֵּים!

אֵימָא, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמְרִים: הוּא נוֹתֵן, וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הִיא נָתְנָה. וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר זוּגֵי זוּגֵי קָתָנֵי, אֵימָא, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמְרִים: הִיא נָתְנָה, רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמְרִים: הוּא נוֹתֵן. וְהָא סְתָמָא דְּלָא כְּרַבִּי מֵאִיר.

וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי בַּעֲנִיּוּת שֶׁלֹּא נָתַן קְצָבָה, אַלְמָא בַּעַל מָצֵי מֵיפַר? וּרְמִינְהוּ: אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁהַבַּעַל מֵיפֵר: דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן עִינּוּי נֶפֶשׁ, "אִם אֶרְחַץ", "אִם לֹא אֶרְחַץ". "אִם אֶתְקַשֵּׁט", "אִם לֹא אֶתְקַשֵּׁט". אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֵין אֵלּוּ נִדְרֵי עִינּוּי נֶפֶשׁ, וְאֵלּוּ הֵן נִדְרֵי עִינּוּי נֶפֶשׁ: "שֶׁלֹּא אוֹכַל בָּשָׂר", וְ"שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה יַיִן", וְ"שֶׁלֹּא אֶתְקַשֵּׁט

דף עא:

בְּבִנְדֵי צִבְעוֹנִין"! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — בִּדְבָרִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ.

הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר דְּבָרִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ הַבַּעַל מֵיפֵר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר אֵין הַבַּעַל מֵיפֵר, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? דְּאִתְמַר: דְּבָרִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ, רַב הוּנָא אָמַר: הַבַּעַל מֵיפֵר, רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: אֵין הַבַּעַל מֵיפֵר, שֶׁלֹּא מָצִינוּ שׁוּעָל שֶׁמֵּת בַּעֲפַר פִּיר.

אֶלָּא הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן דִּתְלָ[תַ]נְהוּ לְקִישׁוּטֶיהָ בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, דְּאָמְרָה: "יֵאָסֵר הֲנָאַת תַּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֶתְקַשֵּׁט", כִּדְאָמַר רַב כָּהֲנָא.

דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא: "הֲנָאַת תַּשְׁמִישִׁי עָלֶיךָ" — כּוֹפֶה וּמְשַׁמְּשָׁתוֹ. "הֲנָאַת תַּשְׁמִישְׁךָ עָלַי" — יָפֶר, לְפִי שֶׁאֵין מַאֲכִילִין לָאָדָם דָּבָר הָאָסוּר לוֹ.

וְלֹא תִּתְקַשֵּׁט וְלֹא תֵּאָסֵר! אִם כֵּן קְרוֹ לַהּ "מְנֻוָּולֶת".

וְתִתְקַשֵּׁט וְתֵאָסֵר, אִי לְבֵית שַׁמַּאי שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת, אִי לְבֵית הִלֵּל שַׁבָּת אַחַת! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּאַדְּרַהּ אִיהוּ, דְּסָבְרָה: מִירְתָּח רָתַח עִילָּוַאי וְהַשְׁתָּא מוֹתִיב דַּעְתֵּיהּ. אֲבָל הָכָא, דִּנְדָרָה אִיהִי וְשָׁתֵיק לַהּ, סָבְרָה מִדְּאִישְׁתִּיק — מִיסְנָא הוּא דְּסָנֵי לִי.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּעֲנִיּוּת שֶׁלֹּא נָתַן קְצָבָה. וְכַמָּה קְצָבָה? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֶשֶׂר שָׁנִים. רַב חִסְדָּא אָמַר אֲבִימִי: רֶגֶל, שֶׁכֵּן בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְקַשְּׁטוֹת בָּרֶגֶל.

וּבַעֲשִׁירוּת שְׁלֹשִׁים יוֹם. מַאי שְׁנָא שְׁלֹשִׁים יוֹם? אָמַר אַבָּיֵי: שֶׁכֵּן אִשָּׁה חֲשׁוּבָה נֶהֱנֵית מֵרֵיחַ קִשּׁוּטֶיהָ שְׁלֹשִׁים יוֹם.

מַתְנִי' הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תֵּלֵךְ לְבֵית אָבִיהָ, בִּזְמַן שֶׁהוּא עִמָּהּ בָּעִיר — חוֹדֶשׁ אֶחָד יְקַיֵּים, שְׁנַיִם יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. וּבִזְמַן שֶׁהוּא בְּעִיר אַחֶרֶת — רֶגֶל אֶחָד יְקַיֵּים, שְׁלֹשָׁה — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה.

הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תֵּלֵךְ לְבֵית הָאֵבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה, מִפְּנֵי שֶׁנּוֹעֵל בְּפָנֶיהָ. וְאִם הָיָה טוֹעֵן מִשּׁוּם דָּבָר אַחֵר — רַשַּׁאי.

אָמַר לָהּ: ״עַל מְנָת שֶׁתֹּאמְרִי לִפְלוֹנִי מַה שֶׁאָמַרְתְּ לִי״, אוֹ: ״מַה שֶׁאָמַרְתִּי לָךְ״, אוֹ שֶׁתְּהֵא מְמַלְּאָה וּמְעָרָה לָאַשְׁפָּה — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה.

גְּמָ׳ הָא גּוּפַהּ קַשְׁיָא: אָמְרַתְּ רֶגֶל אֶחָד יְקַיֵּים. הָא שְׁנַיִם — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. אֵימָא סֵיפָא: שְׁלֹשָׁה — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. הָא שְׁנַיִם — יְקַיֵּים.

אָמַר אַבָּיֵי: סֵיפָא אָתְאן לְכוֹהֶנֶת, וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא. רַבָּה בַּר עוּלָּא אָמַר, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּרְדוּפָה, כָּאן בְּשֶׁאֵינָהּ רְדוּפָה.

״אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו כְּמוֹצְאֵת שָׁלוֹם״, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּכַלָּה שֶׁנִּמְצֵאת שְׁלֵמָה בְּבֵית חָמִיהָ, וּרְדוּפָה לֵילֵךְ וּלְהַגִּיד שִׁבְחָהּ בְּבֵית אָבִיהָ.

״וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נְאוּם ה׳ תִּקְרְאִי אִישִׁי וְלֹא תִקְרְאִי לִי עוֹד בַּעְלִי״, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּכַלָּה בְּבֵית חָמִיהָ, וְלֹא כְּכַלָּה בְּבֵית אָבִיהָ.

הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ וְכוּ׳. בִּשְׁלָמָא לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה

דף עב.

אִיכָּא נוֹעֵל בְּפָנֶיהָ, אֶלָּא לְבֵית הָאֵבֶל מַאי נוֹעֵל בְּפָנֶיהָ אִיכָּא? תְּנָא: לְמָחָר הִיא מֵתָה וְאֵין כָּל בְּרִיָּה סוֹפְדָה. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אֵין כָּל בְּרִיָּה סוֹפְנָהּ.

תַּנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מַאי דִּכְתִיב ״טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ״, מַאי ״וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ״? דְּבָרִים שֶׁל מִיתָה: דְּ[י]סְפּוֹד — יְסִפְּדוּנִיהּ, דְּ[י]קְבֹּר — יִקְבְּרוּנִיהּ, דִּידַל — יְדַלּוּנִיהּ, דְּ[י]לַוֵּאי — יְלַוּוּנִיהּ, דְּ[י]טְעֹן — יִטְעֲנוּנִיהּ.

וְאִם הָיָה טוֹעֵן מִשּׁוּם דָּבָר אַחֵר — רַשַּׁאי. מַאי ״דָּבָר אַחֵר״? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מִשּׁוּם בְּנֵי אָדָם פְּרוּצִין שֶׁמְּצוּיִין שָׁם. אָמַר רַב אָשֵׁי: לָא אָמַרַן אֶלָּא דְּאִיתַּחְזַק, אֲבָל לָא אִיתַּחְזַק — לֹא כָּל כְּמִינֵיהּ.

וְאִם אָמַר לָהּ עַל מְנָת שֶׁתֹּאמְרִי. וְתֵימָא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: דְּבָרִים שֶׁל קַלּוֹן. אוֹ שֶׁתְּהֵא מְמַלְּאָה וּמְעָרָה לְאַשְׁפָּה. וְתֵיעְבֵּיד! אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שֶׁתְּמַלֵּא וְנוֹפָצֶת. בְּמַתְנִיתָא תַּנָּא: שֶׁתְּמַלֵּא עֲשָׂרָה כַּדֵּי מַיִם וּתְעָרָה לְאַשְׁפָּה.

בִּשְׁלָמָא לִשְׁמוּאֵל — מִשּׁוּם הָכִי יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. אֶלָּא לְמַתְנִיתָא מַאי נָפְקָא לַהּ מִינַּהּ? תֵּיעְבֵּיד! אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֵית כְּשׁוֹטָה.

אָמַר רַב כָּהֲנָא: הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תִּשְׁאַל וְשֶׁלֹּא תַּשְׁאִיל נָפָה וּכְבָרָה וְרֵיחַיִם וְתַנּוּר — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. שֶׁמַּשְׁאִילָה שֵׁם רַע בִּשְׁכֵינוֹתֶיהָ.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תִּשְׁאַל וְשֶׁלֹּא תַּשְׁאִיל נָפָה וּכְבָרָה רֵיחַיִם וְתַנּוּר — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה, מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁאִילָה שֵׁם רַע בִּשְׁכֵינוֹתֶיהָ. וְכֵן הִיא שֶׁנֶּדְרָה שֶׁלֹּא תִּשְׁאַל וְשֶׁלֹּא תַּשְׁאִיל נָפָה וּכְבָרָה וְרֵיחַיִם וְתַנּוּר, וְשֶׁלֹּא תֶּאֱרוֹג בְּגָדִים נָאִים לְבָנָיו — תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה, מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁאִילָתוֹ שֵׁם רַע בִּשְׁכֵינָיו.

מַתְנִי' וְאֵלּוּ יוֹצְאוֹת שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה — הָעוֹבֶרֶת עַל דָּת מֹשֶׁה וִיהוּדִית. וְאֵיזוֹ הִיא דָּת מֹשֶׁה? מַאֲכִילָתוֹ שֶׁאֵינוֹ מְעוּשָּׂר, וּמְשַׁמַּשְׁתּוֹ נִדָּה, וְלֹא קוֹצָה לָהּ חַלָּה, וְנוֹדֶרֶת וְאֵינָהּ מְקַיֶּמֶת.

וְאֵיזוֹהִי דָּת יְהוּדִית? יוֹצְאָה וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ, וְטוֹוָה בְּשׁוּק, וּמְדַבֶּרֶת עִם כָּל אָדָם. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: אַף הַמְקַלֶּלֶת יוֹלְדָיו בְּפָנָיו. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אַף הַקּוֹלָנִית. וְאֵיזוֹהִי קוֹלָנִית? לְכְשֶׁהִיא מְדַבֶּרֶת בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ וּשְׁכֵינֶיהָ שׁוֹמְעִין קוֹלָהּ.

גְּמָ' מַאֲכִילָתוֹ שֶׁאֵינוֹ מְעוּשָּׂר, הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּיָדַע — נִפְרוֹשׁ. אִי דְּלָא יָדַע — מְנָא יָדַע? לָא צְרִיכָא, דְּאָמְרָה לֵיהּ "פְּלוֹנִי כֹּהֵן תִּיקֵּן לִי אֶת הַכִּרִי", וְאָזַיל שַׁיְילֵיהּ, וְאִשְׁתְּכַח שִׁיקְרָא.

וּמְשַׁמַּשְׁתּוֹ נִדָּה. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּיָדַע בָּהּ — נִפְרוֹשׁ, אִי דְּלָא יָדַע — נִסְמוֹךְ עִילָּוַהּ. דְּאָמַר רַב חִינָּנָא בַּר כָּהֲנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: מְנַיִן לְנִדָּה שֶׁסּוֹפֶרֶת לְעַצְמָהּ — שֶׁנֶּאֱמַר: "וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים", "לָהּ" — לְעַצְמָהּ!

לָא צְרִיכָא, דְּאָמְרָה לֵיהּ: פְּלוֹנִי חָכָם טִיהֵר לִי אֶת הַדָּם, וַאֲזַל שַׁיְילֵיהּ, וְאִשְׁתְּכַח שִׁיקְרָא.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא כִּדְרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: הוּחְזְקָה נִדָּה בִּשְׁכֵינוֹתֶיהָ — בַּעְלָהּ לוֹקֶה עָלֶיהָ מִשּׁוּם נִדָּה.

וְלֹא קוֹצָה לָהּ חַלָּה. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּיָדַע — נִפְרוֹשׁ, אִי דְּלָא יָדַע — מְנָא יָדַע? לָא צְרִיכָא, דְּאָמְרָה לֵיהּ: פְּלוֹנִי גַּבָּל תִּיקֵּן לִי אֶת הָעִיסָּה, וְאָזַיל שַׁיְילֵיהּ, וְאִשְׁתְּכַח שִׁיקְרָא.

וְנוֹדֶרֶת וְאֵינָהּ מְקַיֶּמֶת. דְּאָמַר מָר: בַּעֲוֹן נְדָרִים בָּנִים מֵתִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ וְגוֹ'". וְאֵיזוֹ הֵן מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁל אָדָם — הֱוֵי אוֹמֵר בָּנָיו וּבְנוֹתָיו. רַב נַחְמָן אָמַר מֵהָכָא: "לַשָּׁוְא הִכֵּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם", "לַשָּׁוְא" — עַל עִסְקֵי שָׁוְא.

תַּנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַיּוֹדֵעַ בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁנּוֹדֶרֶת וְאֵינָהּ מְקַיֶּמֶת — יַחְזוֹר וְיַדִּירֶנָּה. יַדִּירֶנָּה?! בְּמַאי מְתַקֵּן לַהּ? אֶלָּא: יַחְזוֹר וְיַקְנִיטֶנָּה, כְּדֵי שֶׁתִּדּוֹר בְּפָנָיו וְיָפֵר לָהּ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה.

תַּנְיָא, הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל הַיּוֹדֵעַ בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁאֵינָהּ קוֹצָה לוֹ חַלָּה — יַחְזוֹר וְיַפְרִישׁ אַחֲרֶיהָ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה.

מַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַהָא, כָּל שֶׁכֵּן אַהָךְ. אֲבָל מַאן דְּמַתְנֵי אַהָךְ, אֲבָל הָא — זִימְנִין דְּמִקָּרֵי וְאָכֵיל. וְאֵיזוֹהִי דָּת יְהוּדִית? יוֹצְאָה וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ. רֹאשָׁהּ פָּרוּעַ דְּאוֹרָיְיתָא הִיא, דִּכְתִיב: ״וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה״, וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: אַזְהָרָה לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵצְאוּ בְּפִרּוּעַ רֹאשׁ! דְּאוֹרָיְיתָא —

דף עב:

קָלְתָּהּ שַׁפִּיר דָּמֵי, דָּת יְהוּדִית — אֲפִילּוּ קָלְתָּהּ נָמֵי אָסוּר.

אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קָלְתָּהּ, אֵין בָּהּ מִשּׁוּם פִּרּוּעַ רֹאשׁ. הָוֵי בַּהּ רַבִּי זֵירָא: הֵיכָא? אִילֵּימָא בְּשׁוּק — דָּת יְהוּדִית הִיא! וְאֶלָּא בָּחֲצֵר — אִם כֵּן לֹא הִנַּחְתָּ בַּת לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁיּוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעְלָהּ! אָמַר אַבָּיֵי וְאִיתֵּימָא רַב כָּהֲנָא: מֵחָצֵר לְחָצֵר וְדֶרֶךְ מָבוֹי.

וְטוֹוֶה בַּשּׁוּק. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּמַרְאָה זְרוֹעוֹתֶיהָ לִבְנֵי אָדָם. רַב חִסְדָּא אָמַר אֲבִימִי: בְּטוֹוֶה וְרֹד כְּנֶגֶד פָּנֶיהָ, וּמְדַבֶּרֶת עִם כָּל אָדָם. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּמִשְׂחָק עִם בַּחוּרִים.

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חָדָא הֲוָה קָאָזִילְנָא בָּתְרֵיהּ דְּרַב עוּקְבָא, חֲזִיתֵיהּ לְהַהִיא עַרְבְיָא דַּהֲוָה יָתְבָה קָא שָׁדְיָא פִּילְכַּהּ, וְטוֹוֶה וְרֹד כְּנֶגֶד פָּנֶיהָ. כֵּיוָן דַּחֲזִיתִינַן, פְּסִיקְתֵּיהּ לְפִילְכַּהּ שְׁדֵיתֵיהּ. אֲמַרָה לִי: עוּלְּם, הַב לִי פֶּלֶךְ. אָמַר בַּהּ רַב עוּקְבָא מִילְּתָא. מַאי אָמַר בָּהּ? רָבִינָא אָמַר: ״טוֹוָה בַּשּׁוּק״ אָמַר בַּהּ. רַבָּנַן אָמְרִי: ״מְדַבֶּרֶת עִם כָּל אָדָם״ אָמַר בָּהּ.

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: אַף הַמְקַלֶּלֶת יוֹלְדֶיהָ בְּפָנֶיהָ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּמְקַלֶּלֶת יוֹלְדֶיהָ בְּפָנֶי מוֹלָדֶיהָ. וְסֵימָנֵיךְ: ״אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי״. אָמַר רַבָּה: דְּאָמְרָה לֵיהּ ״נֵיכְלֵיהּ אַרְיֵא לְסָבָא בְּאַפֵּי בְּרֵיהּ״.

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אַף הַקּוֹלָנִית. מַאי ״קוֹלָנִית״? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּמַשְׁמַעַת קוֹלָהּ עַל עִסְקֵי תַּשְׁמִישׁ. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: בְּמִשַּׁמֶּשֶׁת בְּחָצֵר זוֹ וְנִשְׁמַע קוֹלָהּ בְּחָצֵר אַחֶרֶת. וְנֵיתְנֵיהּ גַּבֵּי מוּמִין בְּמַתְנִיתִין! אֶלָּא מְחַוְורְתָּא כִּדְשַׁנִּין מֵעִיקָּרָא.

מַתְנִי' הַמְקֻדֶּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מְנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים, וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים — תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה.

עַל מְנָת שֶׁאֵין בָּהּ מוּמִין וְנִמְצְאוּ בָּהּ מוּמִין — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ בָּהּ מוּמִין — תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה. כֹּל הַמּוּמִין הַפּוֹסְלִין בַּכֹּהֲנִים — פּוֹסְלִין בִּנָּשִׁים.

גְּמ' וּתְנַן נָמֵי גַּבֵּי קִדּוּשִׁין כִּי הַאי גַּוְונָא! הָכָא — כְּתוּבוֹת אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, תָּנָא קִדּוּשִׁין אַטּוּ כְּתוּבוֹת. הָתָם — קִדּוּשִׁין אִצְטְרִיכָא לֵיהּ, תָּנָא כְּתוּבוֹת אַטּוּ קִדּוּשִׁין.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: בְּאֵלּוּ נְדָרִים אָמְרוּ — שֶׁלֹּא תֹּאכַל בָּשָׂר, וְשֶׁלֹּא תִּשְׁתֶּה יַיִן, וְשֶׁלֹּא תִּתְקַשֵּׁט בְּבִגְדֵי צִבְעוֹנִים. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: בְּאֵלּוּ נְדָרִים אָמְרוּ — דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן עִינּוּי נֶפֶשׁ: שֶׁלֹּא תֹּאכַל בָּשָׂר, וְשֶׁלֹּא תִּשְׁתֶּה יַיִן, וְשֶׁלֹּא תִּתְקַשֵּׁט בְּבִגְדֵי צִבְעוֹנִין. הָוֵי בַּהּ רַב פָּפָּא: אַהֲיֵיא? אִילֵּימָא אַרִישָׁא: כֵּיוָן דְּקָא קָפִיד — אֲפִילּוּ כֹּל מִילֵּי נָמֵי! אֶלָּא אַסֵּיפָא.

רַב אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם אַרִישָׁא, וּמִידֵּי דְּקָפְדֵי בַּהּ אִינָשֵׁי — הָוָה קָפִידֵיהּ קְפִידָא. מִידֵּי דְּלָא קָפְדֵי בַּהּ אִינָשֵׁי — לָא הָוֵי קָפִידֵיהּ קְפִידָא.

אִיתְמַר: קִידְּשָׁהּ עַל תְּנַאי וּכְנָסָהּ סְתָם, רַב אָמַר: צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. אָמַר אַבָּיֵי:

דף עג.

לָא תֵּימָא טַעֲמַיְיהּ דְּרַב כֵּיוָן שֶׁכְּנָסָהּ סְתָם אַחוֹלֵי אַחֲלֵיהּ לְתְנָאֵיהּ, אֶלָּא טַעְמָא דְּרַב: לְפִי שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת.

הָא פְּלִיגִי בַּהּ חֲדָא זִימְנָא, דְּאִתְמַר: קְטַנָּה שֶׁלֹּא מֵיאֲנָה, וְהִגְדִּילָה, עָמְדָה וְנִישֵּׂאת — רַב אָמַר: אֵין צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי.

צְרִיכָא, דְּאִי אִתְּמַר בְּהָהִיא: בְּהָהִיא קָאָמַר רַב מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא תְּנָאָה, אֲבָל בְּהָא דְּאִיכָּא תְּנָאָה — אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל.

וְאִי אִתְּמַר בְּהָא: בְּהָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל, אֲבָל בְּהָךְ — אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַב, צְרִיכָא.

תְּנַן: כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים — תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה. כְּתוּבָּה הוּא דְּלָא בָּעֲיָא, הָא גִּיטָּא בָּעֲיָא. מַאי לָאו, קִידְּשָׁהּ עַל תְּנַאי וּכְנָסָהּ סְתָם, תִּיובְתָּא דִּשְׁמוּאֵל!

דף עג:

לָא, קִידְּשָׁהּ סְתָם, וּכְנָסָהּ סְתָם.

אֲבָל, קִידְּשָׁהּ עַל תְּנַאי וּכְנָסָהּ סְתָם — הָכִי נָמֵי דְּלָא בָּעֲיָא גִּיטָּא? אַדְּתָנֵי הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מְנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, לִיתְנֵי: כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, וְכָל שֶׁכֵּן הָא.

הָכִי נָמֵי קָאָמַר: הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מְנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים וּכְנָסָהּ סְתָם, וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. קִידְּשָׁהּ סְתָם וּכְנָסָהּ סְתָם — תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה.

כְּתוּבָּה הוּא דְּלָא בָּעֲיָא, הָא גִּיטָּא — בָּעֲיָא. וּמַאי שְׁנָא כְּתוּבָּה דְּלָא בָּעֲיָא — דְּאָמַר: אִי אֶפְשִׁי בְּאִשָּׁה נַדְרָנִית, אִי הָכִי גֵּט נָמֵי לָא תִּיבְּעֵי!

אָמַר רַבָּה: צְרִיכָה גֵּט מִדִּבְרֵיהֶם. וְכֵן אָמַר רַב חִסְדָּא: צְרִיכָה גֵּט מִדִּבְרֵיהֶם. רָבָא אָמַר: תַּנָּא סַפּוֹקֵי מְסַפְקָא לֵיהּ, גַּבֵּי מָמוֹנָא לְקוּלָּא, גַּבֵּי אִיסּוּרָא לְחוּמְרָא.

אָמַר רַבָּה: מַחְלוֹקֶת בְּטָעוּת שְׁתֵּי נָשִׁים. אֲבָל בְּטָעוּת אִשָּׁה אַחַת — דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט.

אָמַר (לֵיהּ) אַבָּיֵי: וְהָא מַתְנִיתִין דְּטָעוּת אִשָּׁה אַחַת הִיא, וְקָמוֹתְבִינַן תְּיוּבְתָּא מִינַּיהּ!

אֶלָּא אִי אִתְּמַר הָכִי אִתְּמַר, אָמַר רַבָּה: מַחְלוֹקֶת בְּטָעוּת אִשָּׁה אַחַת כְּעֵין שְׁתֵּי נָשִׁים. אֲבָל בְּטָעוּת אִשָּׁה אַחַת גְּרִידְתָּא — דִּבְרֵי הַכֹּל אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט.

אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי: קִידְּשָׁהּ בְּטָעוּת, וּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, וְכֵן קָטָן שֶׁקִּידֵּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁלַח סְבָלוֹנוֹת לְאַחַר מִיכָּן — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, שֶׁמַּחֲמַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים שָׁלַח. וְאִם בָּעֲלוּ — קָנוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר: אִם בָּעֲלוּ לֹא קָנוּ.

וְהָא הָכָא דְּטָעוּת אִשָּׁה אַחַת הִיא, וּפְלִיגִי. מַאי לָאו טָעוּת נָדָרִים?

לָא, טָעוּת פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה. פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לַהּ: קִידְּשָׁהּ בְּטָעוּת וּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה! פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ: קִידְּשָׁהּ בְּטָעוּת כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁקִּידְּשָׁהּ בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה.

בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, וְגָמַר וּבָעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין. וּמַר סָבַר: אֵין אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, וְכִי קָא בָּעַל, אַדַּעְתָּא דְּקִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים בָּעַל.

אֵיתִיבֵיהּ: "הֲרֵינִי בּוֹעֲלִיךְ עַל מְנָת שֶׁיִּרְצֶה אַבָּא", אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָצָה הָאָב — מְקוּדֶּשֶׁת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: רָצָה הָאָב מְקוּדֶּשֶׁת, לֹא רָצָה הָאָב אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. וְהָא הָכָא, דְּכִי טָעוּת אִשָּׁה אַחַת דָּמֵי, וּפְלִיגִי!

הָתָם בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר "עַל מְנָת שֶׁיִּרְצֶה הָאָב" — עַל מְנָת שֶׁיִּשְׁתּוֹק הָאָב, וְהָא שְׁתֵיק לֵיהּ. וּמַר סָבַר "עַל מְנָת שֶׁיֹּאמַר אַבָּא 'הֵן'", וְהָא לָא אָמַר אַבָּא 'הֵן'.

אֵיתִיבֵיהּ: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּקָטָנָה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ, וְנִתְגָּרְשָׁה וְהִיא יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב, וְהֶחְזִירָהּ — שֶׁחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת,

מִפְּנֵי שֶׁגֵּירוּשֶׁיהָ גֵּירוּשִׁין גְּמוּרִין, וְאֵין חֲזָרָתָהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — שֶׁגֵּירְשָׁהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה, וְהֶחְזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה. אֲבָל גֵּירְשָׁהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְהֶחְזִירָהּ כְּשֶׁהִיא גְּדוֹלָה, אוֹ שֶׁהֶחְזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְנֶדְלָה אֶצְלוֹ וָמֵת — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת.

דף עד.

מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמְרוּ: חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. וְהָא הָכָא, דִּכְטָעוּת אִשָּׁה אַחַת דָּמֵי, וּפְלִיגִי!

הָתָם נָמֵי בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִידּוּשֵׁי קְטַנָּה כְּלוּם, וְנָמַר וּבָעַל לְשֵׁם קִידּוּשִׁין, וּמַר סָבַר: אֵין אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִידּוּשֵׁי קְטַנָּה כְּלוּם, וְכִי קָא בָעַל — אַדַּעְתָּא דְּקִידּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים קָא בָעַל.

אִתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנַאי וּבָעַל — [דִּבְרֵי הַכֹּל] אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. אִיתְּיבֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא בַּר אֲחֵתֵיהּ: חֲלִיצָה מוּטְעֵת כְּשֵׁירָה. אֵיזוֹ הִיא חֲלִיצָה מוּטְעֵת? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כֹּל שֶׁאוֹמֵר לוֹ "חֲלוֹץ לָהּ, וּבְכָךְ אַתָּה כּוֹנְסָהּ".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲנִי שׁוֹנֶה: בֵּין שֶׁנִּתְכַּוְּונָה הוּא וְלֹא נִתְכַּוְּונָה הִיא, בֵּין שֶׁנִּתְכַּוְּונָה הִיא וְלֹא נִתְכַּוֵּון הוּא חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, עַד שֶׁיִּתְכַּוְּונוּ שְׁנֵיהֶם. וְאַתְּ אָמַרְתְּ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל שֶׁאוֹמֵר לוֹ "חֲלוֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז".

אַלְמָא כֵּיוָן דַּעֲבַד מַעֲשֶׂה — אַחוֹלֵי אַחֲלֵיהּ לִתְנָאֵיהּ. הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דִּבְעַל — אַחוֹלֵי אַחֲלֵיהּ לִתְנָאֵיהּ!

אֲמַר לֵיהּ בַּר בֵּי רַב: שַׁפִּיר קָא אָמְרַתְּ? מִכְּדֵי כֹּל תְּנַאי מֵהֵיכָא גָּמְרִינַן — מִתְּנַאי בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן,

תְּנָאָה דְּאֶפְשָׁר לְקַיּוֹמֵיהּ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, כִּי הָתָם — הָוֵי תְּנָאֵיהּ תְּנָאָה. דִּלְא אֶפְשָׁר לְקַיּוֹמֵיהּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, כִּי הָתָם — לָא הָוֵי תְּנָאָה.

וְהָא בִּיאָה, דִּלְא אֶפְשָׁר לְקַיּוֹמֵיהּ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ כִּי הָתָם, וְקָא הָוֵי תְּנָאָה!

הָתָם, מִשּׁוּם דְּאִיתַּקּוּשׁ הֲוָיוֹת לַהֲדָדֵי.

אָמַר רַב עוּלָּא בַּר אַבָּא אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוָה וּבָעַל, עַל תְּנַאי וּבָעַל, בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה וּבָעַל — דִּבְרֵי הַכֹּל צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט.

אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי מְנַחֵם אָמַר רַבִּי אַמֵּי: הַמְקַדֵּשׁ בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה וּבָעַל, צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. בְּהָא הוּא דְּלָא טָעֵי, אֲבָל בְּהָנָךְ טָעֵי.

אָמַר רַב כָּהֲנָא מִשְׁמֵיהּ דְּעוּלָּא: הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנַאי וּבָעַל — צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. זֶה הַיָּה מַעֲשֶׂה, וְלֹא הָיָה כֹּחַ בַּחֲכָמִים לְהוֹצִיאָהּ בְּלֹא גֵּט.

לְאַפּוֹקֵי מֵהַאי תַּנָּא. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה" — אֲסוּרָה. הָא נִתְפָּשָׂה — מוּתֶּרֶת. וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפָּשָׂה, מוּתֶּרֶת. וְאֵיזוֹ זוֹ? שֶׁקִּידּוּשֶׁיהָ קִידּוּשֵׁי טָעוּת, שֶׁאֲפִילּוּ בָּנָה מוּרְכָּב עַל כְּתֵיפָהּ,

דף עד:

מְמָאֶנֶת וְהוֹלֶכֶת לָהּ.
תָּנוּ רַבָּנָן: הָלְכָה אֵצֶל חָכָם וְהִתִּירָהּ — מְקוּדֶּשֶׁת. אֵצֶל רוֹפֵא וְרִיפְּאָ אוֹתָהּ — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. מָה בֵּין חָכָם לְרוֹפֵא? חָכָם עוֹקֵר אֶת הַנֶּדֶר מֵעִיקָּרוֹ, וְרוֹפֵא אֵינוֹ מְרַפֵּא אֶלָּא מִכָּאן וּלְהַבָּא.
וְהָתַנְיָא: אֵצֶל חָכָם וְהִתִּירָהּ, אֵצֶל רוֹפֵא וְרִיפְּאָ אוֹתָהּ — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת! אָמַר רָבָא: לָא קַשְׁיָא, הָא — רַבִּי מֵאִיר, הָא — רַבִּי אֶלְעָזָר. הָא רַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין. הָא רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: אֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין.
מַאי הִיא? דְּתָנַן: הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם נֶדֶר — לֹא יַחְזִיר. מִשּׁוּם שֵׁם רָע — לֹא יַחְזִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל נֶדֶר שֶׁיְּדָעוּ בּוֹ רַבִּים — לֹא יַחֲזִיר. לֹא יָדְעוּ בּוֹ רַבִּים — יַחֲזִיר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל נֶדֶר שֶׁצָּרִיךְ חֲקִירַת חָכָם — לֹא יַחֲזִיר. וְשֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ חֲקִירַת חָכָם — יַחֲזִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֶחָד צָרִיךְ וְאֶחָד אֵינוֹ צָרִיךְ — לֹא יַחֲזִיר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא אָסְרוּ צָרִיךְ אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? דִּכְתִיב:

דף עה.

”וְלֹא הִכּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂיאֵי הָעֵדָה”, וְכַמָּה רַבִּים? רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: שְׁלֹשָׁה. יְמִים — שְׁנַיִם, רַבִּים — שְׁלֹשָׁה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר: עֲשָׂרָה, ”עֵדָה” כְּתִיב בְּהוּ.
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל נֶדֶר שֶׁצָּרִיךְ חֲקִירַת חָכָם — לֹא יַחֲזִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא אָסְרוּ צָרִיךְ אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? רַבִּי מֵאִיר סָבַר: אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין, רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר: אֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין.
רָבָא אָמַר: הָכָא בְּאִשָּׁה חֲשׁוּבָה עָסְקִינַן, דְּאָמַר: לָא נִיחָא לִי דְּאִיתְסַר בְּקָרוֹבוֹתֶיהָ.
אִי הָכִי, סֵיפָא דְּקָתָנֵי: אֲבָל הוּא שֶׁהָלַךְ אֵצֶל חָכָם וְהִתִּירוֹ, אֵצֶל רוֹפֵא וְרִיפְּאָ אוֹתוֹ — מְקוּדֶּשֶׁת, לֵיתְנֵי אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, וְלֵימָא הָכָא בְּאָדָם חָשׁוּב עָסְקִינַן, דְּאָמְרָה: לָא נִיחָא לִי דְּאִיתְסַר בְּקָרִיבֵיהּ!
אִיהִי בְּכָל דְּהוּ נִיחָא לַהּ, כִּדְרֵישׁ לָקִישׁ. דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: ”טַב לְמֵיתַב טַן דּוּ מִלְּמֵיתַב אַרְמְלוּ”, אַבָּיֵי אָמַר: דְּשׁוּמְשְׁמָנָא גַּבְרָא כּוּרְסְיָהּ בֵּי חָרָאתָא רָמֵי לַהּ.
רַב פָּפָּא אָמַר: דְּנַפְסָא גַּבְרָא, תִּיקְרֵייהּ בְּסִיפֵּי בָבָא וְתַיְתִיב. רַב אָשֵׁי אָמַר: דְּקַלְסָא גַּבְרָא, לָא בָּעֲיָא טְלָפְחֵי לְקִידְרָא. תָּנָא: וְכוּלָּן מְזוֹנוֹת וְתוֹלוֹת בְּבַעֲלֵיהֶן.

כָּל מוּמִין שֶׁפּוֹסְלִין וְכוּ׳. תָּנָא: הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן זֵיעָה, וְשׁוּמָא, וְרֵיחַ הַפֶּה. וְהָנֵי בְּכָהֲנֵי לָא פָּסְלִי? וְהָתְנַן: הַזָּקֵן, וְהַחוֹלֶה, וְהַמְּזוֹהָם. וּתְנַן: מוּמִין אֵלּוּ, בֵּין קְבוּעִין בֵּין עוֹבְרִין — פְּסוּלִין בָּאָדָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּזֵיעָה עוֹבֶרֶת, כָּאן בְּזֵיעָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת. רַב אָשֵׁי אָמַר: זֵיעָה אַמְּזוֹהָם קָא רָמֵית? הָתָם גַּבֵּי כֹּהֲנִים — אֶפְשָׁר לְעַבּוֹרֵהּ בְּקִיּוּהָא דְּחַמְרָא. וּמֵרֵיחַ הַפֶּה נָמֵי — אֶפְשָׁר דְּנָקֵט פִּילְפְּלָא בְּפוּמֵיהּ וְעָבֵיד עֲבוֹדָה. אֲבָל גַּבֵּי אִשָּׁה לָא אֶפְשָׁר.

הַאי שׁוּמָא הֵיכִי דָּמְיָא? אִי דְּאִית בַּהּ שֵׂעָר — הָכָא וְהָכָא פְּסָלָה. אִי דְּלָא אִית בַּהּ שֵׂעָר, אִי שׁוּמָא גְּדוֹלָה הִיא — הָכָא וְהָכָא פְּסָלָה, אִי שׁוּמָא קְטַנָּה הִיא — הָכָא וְהָכָא לָא פְּסָלָה, דְּתַנְיָא: שׁוּמָא שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שֵׂעָר — הֲרֵי זֶה מוּם. אֵין בָּהּ שֵׂעָר, גְּדוֹלָה הֲרֵי זֶה מוּם, קְטַנָּה אֵין זֶה מוּם. וְאֵיזוֹהִי גְּדוֹלָה? פֵּירֵשׁ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: עַד כְּאִיסָּר הָאִיטַלְקִי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּעוֹמֶדֶת עַל פַּדַּחְתָּהּ. פַּדַּחְתָּהּ — רָאָה וְנִיפֵּיס הוּא! אָמַר רַב פָּפָּא: בְּעוֹמֶדֶת לָהּ תַּחַת כִּפָּה שֶׁל רֹאשָׁהּ, וְזִימְנִין דִּמְתַחֲזְיָא וְזִימְנִין דְּלָא מִתְחַזְיָא.

אָמַר רַב חִסְדָּא: הָא מִילְתָא מִגַּבְרָא רַבָּה שְׁמִיעַ לִי, וּמַנּוּ — רַבִּי שֵׁילָא: נִשְׂכָּהּ כֶּלֶב וְנַעֲשָׂה מְקוֹמוֹ צַלֶּקֶת — הֲרֵי זֶה מוּם. אָמַר רַב חִסְדָּא: קוֹל עָבָה בָּאִשָּׁה — הֲרֵי זֶה מוּם, שֶׁנֶּאֱמַר: ”כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵךְ נָאוֶה”. תָּנֵי רַבִּי בִּירָאָה: בֵּין דַּדֵּי אִשָּׁה טָפַח. סָבַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא קַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי לְמֵימַר טָפַח לִמְעַלְיוּתָא. אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי: גַּבֵּי מוּמִין תַּנְיָא, וְכַמָּה? אָמַר אַבָּיֵי: שִׁלֹּשׁ אֶצְבָּעוֹת.

תַּנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: כָּל אִשָּׁה שֶׁדַּדֶּיהָ גַּסִּין מִשֶּׁל חֲבֶרוֹתֶיהָ — הֲרֵי זֶה מוּם. וְכַמָּה? אָמַר רַבִּי מְיַישָׁא בַּר בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: טָפַח. וּמִי אִיכָּא כִּי הַאי גַּוְונָא? אִין, דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: אֲנִי רָאִיתִי עַרְבִיָּא אַחַת שֶׁהִפְשִׁילָה דַּדֶּיהָ לְאֲחוֹרֶיהָ וְהֵנִיקָה אֶת בְּנָהּ.

”וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר אִישׁ וְאִישׁ יוּלַּד בָּהּ וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן”. אָמַר רַבִּי מְיַישָׁא בַּר בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֶחָד הַנּוֹלָד בָּהּ, וְאֶחָד הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתָהּ. אָמַר אַבָּיֵי: וְחַד מִינַּייהוּ עָדִיף כְּתִרֵי מִינַּן. אָמַר רָבָא: וְחַד מִינַּן כִּי סָלֵיק לְהָתָם — עָדִיף כִּתְרֵי מִינַּייהוּ. דְּהָא רַבִּי יִרְמְיָה דְּכִי הֲוָה הָכָא לָא הֲוָה יָדַע מַאי קָאָמְרִי רַבָּנַן, כִּי סָלֵיק לְהָתָם, קָרֵי לַן ”בַּבְלָאֵי טַפְשָׁאֵי”.

מַתְנִי׳ הָיוּ בָהּ מוּמִין וְעוֹדָהּ בְּבֵית אָבִיהָ — הָאָב צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁמִּשֶּׁנִּתְאָרְסָה הָיוּ בָּהּ מוּמִין הַלָּלוּ וְנִסְתַּחֲפָה שָׁדַהוּ. נִכְנְסָה לִרְשׁוּת הַבַּעַל — הַבַּעַל צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִתְאָרְסָה הָיוּ בָהּ מוּמִין אֵלּוּ, וְהָיָה מִקָּח טָעוּת. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּמוּמִין שֶׁבַּסֵּתֶר,

דף עה:

אֲבָל בְּמוּמִין שֶׁבַּגְּלוּי אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעוֹן. וְאִם יֵשׁ מֶרְחָק בְּאוֹתָהּ הָעִיר — אַף מוּמִין שֶׁבַּסֵּתֶר אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹדְקָהּ בְּקֵרוֹבוֹתֶיהָ.

גְּמָ' טַעְמָא דְּמַיְיתֵי הָאִב רְאָיָה, הָא לָא מַיְיתֵי הָאִב רְאָיָה — (הַ)בַּעַל מְהֵימַן. מַנִּי? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דְּאָמַר: לָא מִפְּיהָ אָנוּ חַיִּין.

אֵימָא סֵיפָא: נִכְנְסָה לִרְשׁוּת הַבַּעַל — הַבַּעַל צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. טַעְמָא דְּמַיְיתֵי הַבַּעַל רְאָיָה, הָא לָא מַיְיתֵי הַבַּעַל רְאָיָה — (הָ)אָב מְהֵימַן. אֲתָאן לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר נֶאֱמָנֶת! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: תַּבְרַהּ, מִי שֶׁשָּׁנָה זוֹ לֹא שָׁנָה זוֹ.

אָמַר רָבָא: לָא תֵּימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לָא אָזֵיל בָּתַר חֲזָקָה דְּגוּפָא כְּלָל, אֶלָּא: כִּי לָא אָזֵיל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בָּתַר חֲזָקָה דְּגוּפָא, הֵיכָא דְּאִיכָּא חֲזָקָה דְּמָמוֹנָא.

אֲבָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא חֲזָקָה דְּמָמוֹנָא — אָזֵיל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בָּתַר חֲזָקָה דְּגוּפָא. דְּתַנְיָא: אִם בַּהֶרֶת קוֹדֶם לְשֵׂעָר לָבָן — טָמֵא, אִם שֵׂעָר לָבָן קוֹדֶם לַבַּהֶרֶת — טָהוֹר, סָפֵק — טָמֵא. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כֹּהֵה. מַאי "כֹּהֵה"? אָמַר רַבָּה: "כֹּהֵה" — טָהוֹר.

רָבָא אָמַר: רֵישָׁא, כָּאן נִמְצְאוּ וְכָאן הָיוּ. סֵיפָא נָמֵי, כָּאן נִמְצְאוּ וְכָאן הָיוּ.

אִיתֵיבֵיהּ אַבָּיֵי: נִכְנְסָה לִרְשׁוּת הַבַּעַל — הַבַּעַל צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁעַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס הָיוּ בָּהּ מוּמִין אֵלּוּ, וְהָיָה מְקֻחוֹ מְקַח טָעוּת. עַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס — אִין, מִשֶּׁתִּתְאָרֵס — לָא, וְאַמַּאי? לֵימָא: כָּאן נִמְצְאוּ וְכָאן הָיוּ!

אָמַר לֵיהּ: מִשְּׁנִתְאָרְסָה. מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר: חֲזָקָה אֵין אָדָם שׁוֹתֶה בְּכוֹס אֶלָּא אִם כֵּן בּוֹדְקוֹ. וְהַאי רָאָה וְנִיפַּיֵּיס הוּא.

אִי הָכִי, עַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס נָמֵי! אֶלָּא אָמְרִינַן: חֲזָקָה אֵין אָדָם מִיפַּיֵּיס בְּמוּמִין. הָכָא נָמֵי, חֲזָקָה אֵין אָדָם מִיפַּיֵּיס בְּמוּמִין!

אֶלָּא: מִשְּׁנִתְאָרְסָה, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי: חֲזָקָה הַעֲמֵד הַגּוּף עַל חֶזְקָתוֹ, וַחֲזָקָה אֵין אָדָם שׁוֹתֶה בְּכוֹס אֶלָּא אִם כֵּן בּוֹדְקוֹ, וְהַאי רָאָה וְנִיפַּיֵּיס הוּא. מַאי אִיכָּא? חֲזָקָה דְּאֵין אָדָם שׁוֹתֶה בְּכוֹס אֶלָּא אִם כֵּן בּוֹדְקוֹ, וְהַאי רָאָה וְנִיפַּיֵּיס הוּא — אַדְרַבָּה: חֲזָקָה אֵין אָדָם מִיפַּיֵּיס בְּמוּמִין, וְהַעֲמֵד מָמוֹן עַל חֶזְקָתוֹ.

רַב אָשֵׁי אָמַר: רֵישָׁא "מָנֶה לְאַבָּא בְּיָדְךָ", וְסֵיפָא "מָנֶה לִי בְּיָדְךָ".

דף עו.

חָדָא בְּמָקוֹם תַּרְתֵּי, וַחֲדָא בִּמְקוֹם תַּרְתֵּי לָא אָמְרִינַן. עַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס — הַעֲמֵד הַגּוּף עַל חֶזְקָתוֹ לָא אִיכָּא לְמֵימַר. מַאי אִיכָּא? חֲזָקָה דְּאֵין אָדָם שׁוֹתֶה בְּכוֹס אֶלָּא אִם כֵּן בּוֹדְקוֹ, וְהַאי רָאָה וְנִיפַּיֵּיס הוּא — אַדְרַבָּה: חֲזָקָה אֵין אָדָם מִיפַּיֵּיס בְּמוּמִין, וְהַעֲמֵד מָמוֹן עַל חֶזְקָתוֹ.

רַב אָשֵׁי אָמַר: רֵישָׁא "מָנֶה לְאַבָּא בְּיָדְךָ", וְסֵיפָא "מָנֶה לִי בְּיָדְךָ".

אִיתְיבֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי: מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר בְּמוּמִין הָרְאוּיִין לְבֹא עִמָּהּ מִבֵּית אָבִיהָ, שֶׁעַל הָאָב לְהָבִיא רְאָיָה. וְאַמַּאי? ”מָנָה לִי בְּיָדֵךְ” הוּא!

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — בִּיתֶיהָ. יְתֵירֶת. מַאי רְאָיָה מַיְיתֵי? רְאָיָה דְּרָאָה וְנִיפַּיֵּיס הוּא.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַמַּחֲלִיף פָּרָה בַּחֲמוֹר, וּמָשַׁךְ בַּעַל הַחֲמוֹר אֶת הַפָּרָה, וְלֹא הִסְפִּיק בַּעַל הַפָּרָה לִמְשׁוֹךְ אֶת הַחֲמוֹר עַד שֶׁמֵּת הַחֲמוֹר — עַל בַּעַל הַחֲמוֹר לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה חֲמוֹרוֹ קַיָּים בִּשְׁעַת מְשִׁיכַת פָּרָה.

וְתַנָּא תּוּנָא כַּלָּה? הֵי כַּלָּה? אִילֵימָא

דף עו:

כַּלָּה בְּבֵית אָבִיהָ, מִי דָּמֵי? הָתָם — מַיְיתֵי אָב רְאָיָה וּמַפֵּיק, הָכָא — מַיְיתֵי בַּעַל הַחֲמוֹר רְאָיָה וּמוֹקֵים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא: כַּלָּה בְּבֵית חָמִיהָ. וְאַבַּתְּי לָא דָּמֵי: הָתָם — בַּעַל מַיְיתֵי רְאָיָה וּמַרַע לֵיהּ לַחֲזָקֵיהּ דְּאָב, הָכָא — בַּעַל הַחֲמוֹר מַיְיתֵי רְאָיָה וּמוֹקֵים חֲזָקֵיהּ בִּידֵיהּ.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: כַּלָּה בְּבֵית אָבִיהָ, וּלְקִידּוּשִׁין.

וְלָא תֵּימָא אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר קִדּוּשִׁין לָאו לְטִיבּוּעֵין נִיתְּנוּ. אֶלָּא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר קִדּוּשִׁין לְטִיבּוּעֵין נִיתְּנוּ — הָנֵי מִילֵּי קִידּוּשֵׁי וַדַּאי, אֲבָל קִידּוּשֵׁי טָעוּת, אִי מַיְיתֵי רְאָיָה — אִין, אִי לָא — לָא.

מֵיתִיבִי: מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעוֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת, מִצַּד אֶחָד — כְּשֵׁרָה. מִשְּׁנֵי צְדָדִין — טְרֵיפָה. נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרֶט דָּם — בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא לִפְנֵי שְׁחִיטָה, לֹא נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרֶט דָּם — בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא לְאַחַר שְׁחִיטָה.

הוּגְלַד פִּי הַמַּכָּה — בְּיָדוּעַ שֶׁשִּׁלְשָׁה יָמִים קוֹדֶם שְׁחִיטָה. לֹא הוּגְלַד פִּי הַמַּכָּה — הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. וְאִי יְהַיב טַבָּח דְּמֵי — בָּעֵי לְאֵיתּוֹיֵי רְאָיָה וּמַפֵּיק.

וְאַמַּאי? בַּעַל בְּהֵמָה לַיְיתֵי רְאָיָה וְנוֹקֵים?

בִּדְלָא יְהַיב טַבָּחָא דָּמֵי. מַאי פַּסְקָא?

אֶלָּא, כִּי אֲתָא רְמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל, אָמַר: לָא תְּצִייתִינְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי דְּכָיֵיל יְהוּדָה אַחֵי מִשְׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: כֹּל שֶׁנּוֹלַד סָפֵק בִּרְשׁוּתוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. וְתַנָּא תּוּנָא כַּלָּה.

מֵיתִיבִי: מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעוֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת כּוּ', וְאִי דְּלָא יְהַיב טַבָּח דְּמֵי — בַּעַל בְּהֵמָה בָּעֵי לְאֵיתּוֹיֵי רְאָיָה וּמַפֵּיק, וְאַמַּאי? סְפֵיקָא בִּרְשׁוּת טַבָּח אִיתְיְלִיד!

דִּיהַיב טַבָּח דְּמֵי. וּמַאי פַּסְקָא? סְתָמָא דְּמֵילְתָא, כַּמָּה דְּלָא יְהַיב אִינִישׁ זוּזֵי — לָא יְהַיב אִינִישׁ חֵיוּתָא.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּמוּמִין שֶׁבַּסֵּתֶר. אָמַר רַב נַחְמָן:

דף עז.

וְנִכְפֶּה — כְּמוּמִין שֶׁבַּסֵּתֶר דָּמֵי. וְהֲנֵי מִילֵּי דְּקָבִיעַ לֵיהּ זְמַן, אֲבָל לָא קָבִיעַ לֵיהּ — כְּמוּמִין שֶׁבַּגָּלוּי דָּמֵי.

מַתְנִי' הָאִישׁ שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ מוּמִין — אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּמוּמִין הַקְּטַנִּים, אֲבָל בְּמוּמִין הַגְּדוֹלִים — כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא.

גְּמָ' רַב יְהוּדָה תָּנֵי נוֹלְדוּ. חִיָּיא בַּר רַב תָּנֵי הָיוּ. מַאן דְּאָמַר נוֹלְדוּ, כָּל שֶׁכֵּן הָיוּ — (דְּקָסָבְרָה) [דְּהָא סְבָרָה] וְקָבִילָה. מַאן דְּאָמַר הָיוּ, אֲבָל נוֹלְדוּ — לֹא.

תָּנָן, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּמוּמִין קְטַנִּים, אֲבָל בְּמוּמִין גְּדוֹלִים — כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר "נוֹלְדוּ", הַיְינוּ דְּשָׁאנֵי בֵּין גְּדוֹלִים לְקָטַנִּים. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר "הָיוּ" — מָה לִי גְּדוֹלִים מָה לִי קְטַנִּים? הָא סְבָרָה וְקָבִילָה!

כִּסְבוּרָה הִיא שֶׁיְּכוֹלָה לְקַבֵּל, וְעַכְשָׁיו אֵין יְכוֹלָה לְקַבֵּל. וְאֵלּוּ הֵן מוּמִין גְּדוֹלִים? פֵּירֵשׁ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: [כְּגוֹן] נִיסְמֵית עַיְינוֹ, נִקְטְעָה יָדוֹ, וְנִשְׁבְּרָה רַגְלוֹ.

אִתְּמַר, רַבִּי אַבָּא בַּר יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים.

וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי? וְהָא אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּכָל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמִשְׁנָתֵנוּ — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, חוּץ מֵעֶרֶב, וְצֵיְדָן, וּרְאָיָה אַחֲרוֹנָה. אִמּוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן.

מַתְנִי' וְאֵלּוּ שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא: מוּכֶּה שְׁחִין, וּבַעַל פּוֹלִיפּוּס, וְהַמְקַמֵּץ, וְהַמְצָרֵף נְחוֹשֶׁת, וְהַבּוֹרְסִי. בֵּין שֶׁהָיוּ עַד שֶׁלֹּא נִישְׂאוּ, וּבֵין מִשֶּׁנִּישְׂאוּ נוֹלְדוּ. וְעַל כּוּלָּן אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אַף עַל פִּי שֶׁהִתְנָה עִמָּהּ, יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר: "סְבוּרָה הָיִיתִי שֶׁאֲנִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל, וְעַכְשָׁיו אֵינִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל".

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְקַבֶּלֶת הִיא עַל כָּרְחָהּ, חוּץ מִמּוּכֶּה שְׁחִין, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַקְּתוֹ. מַעֲשֶׂה בְּצַיְדוֹן בְּבוּרְסִי אֶחָד שֶׁמֵּת, וְהָיָה לוֹ אָח בּוּרְסִי. אָמְרוּ חֲכָמִים: יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר "לְאָחִיךָ הָיִיתִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל, וּלְךָ אֵינִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל".

גְּמָ' מַאי "בַּעַל פּוֹלִיפּוּס"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: רֵיחַ הַחוֹטֶם. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: רֵיחַ הַפֶּה. רַב אַסִי מַתְנִי אִיפְּכָא. וּמַנַּח בַּהּ סֵימָנָא: שְׁמוּאֵל לָא פָּסֵיק פּוּמֵיהּ מִכּוּלֵּיהּ פִּירְקִין.

וְהַמְקַמֵּץ. מַאי "מְקַמֵּץ"? אָמַר רַב יְהוּדָה: זֶה הַמְקַבֵּץ צוֹאַת כְּלָבִים. מֵיתִיבִי: "מְקַמֵּץ" זֶה בּוּרְסִי! וּלְטַעְמִיךָ תִּיקְשֵׁי לְךָ מַתְנִיתִין: "הַמְקַמֵּץ וְהַמְצָרֵף נְחוֹשֶׁת וְהַבּוֹרְסִי"!

בִּשְׁלָמָא מַתְנִיתִין לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּבוּרְסִי גָּדוֹל, כָּאן בְּבוּרְסִי קָטָן. אֶלָּא לְרַב יְהוּדָה קַשְׁיָא! תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: "מְקַמֵּץ" זֶה בּוּרְסִי, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הַמְקַמֵּץ צוֹאַת כְּלָבִים.

וְהַמְצָרֵף נְחוֹשֶׁת וְהַבּוֹרְסִי. מַאי "מְצָרֵף נְחוֹשֶׁת"? רַב אָשֵׁי אָמַר: חָשְׁלֵי דּוּדֵי. רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר: זֶה הַמְחַתֵּךְ נְחוֹשֶׁת מֵעִיקָּרוֹ. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה: אֵיזֶהוּ "מְצָרֵף"? זֶה הַמְחַתֵּךְ נְחוֹשֶׁת מֵעִיקָּרוֹ.

אָמַר רַב: הָאוֹמֵר "אֵינִי זָן וְאֵינִי מְפַרְנֵס" — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. אֲזַל רַבִּי אֶלְעָזָר אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל. אָמַר: אַכְּסוּהּ שְׁעָרֵי לְאֶלְעָזָר. עַד שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא — יְכַפּוּהוּ לָזוּן.

וְרַב: אֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה. כִּי סְלֵיק רַבִּי זֵירָא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי בְּנָיָמִין בַּר יֶפֶת דְּיָתֵיב וְקָאָמַר לַהּ, מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ: עַל דָּא אַכְסוּהּ שְׁעָרִין לְאֶלְעָזָר בְּבָבֶל.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אַסִּי: אֵין מְעַשְּׂין אֶלָּא לִפְסוּלוֹת. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר: כְּגוֹן אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, וּגְרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל, בַּת יִשְׂרְאֵל לְנָתִין וּלְמַמְזֵר. אֲבָל נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה — אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ.

וְרַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִימִי אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילּוּ נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה — כּוֹפִין אוֹתוֹ. תְּנַן, אֵלּוּ שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא: מוּכֵּה שְׁחִין וּבַעַל פּוֹלִיפּוּס. בְּשֶׁלָּמָּא לְרַב אַסִּי: דְּרַבָּנַן קָתָנֵי, דְּאוֹרָיְיתָא לָא קָתָנֵי. אֶלָּא לְרַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִימִי, לֵיתְנֵי נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה — כּוֹפִין אוֹתוֹ.

אָמַר רַב נַחְמָן, לָא קַשְׁיָא: הָא בְּמִילֵּי, הָא בְּשׁוֹטֵי. מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי אַבָּא: "בִּדְבָרִים לֹא יִוָּסֵר עֶבֶד"! אֶלָּא אָמַר רַבִּי אַבָּא: הָא וְהָא בְּשׁוֹטֵי,

דף עז:

הָתָם, כִּי אָמְרָה "הָוֵינָא בַּהֲדֵיהּ" — שָׁבְקִינַן לַהּ. הָכָא, אַף עַל גַּב דְּאָמְרָה "הָוֵינָא בַּהֲדֵיהּ" — לָא שָׁבְקִינַן לַהּ. וְהָרֵי מוּכֵּה שְׁחִין, דְּאַף עַל גַּב דַּאֲמָרָה "הָוֵינָא בַּהֲדֵיהּ" — לָא שָׁבְקִינַן לַהּ. דִּתְנַן: חוּץ מִמּוּכֵּה שְׁחִין, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַקְּתוֹ וְקָתָנֵי!

הָתָם כִּי אָמְרָה "דְּיֵירְנָא בַּהֲדֵיהּ בְּסָהֲדֵי" — שָׁבְקִינַן לַהּ. הָכָא אַף עַל גַּב דְּאָמְרָה "דְּיֵירְנָא בַּהֲדֵיהּ בְּסָהֲדֵי" — לָא שָׁבְקִינַן לַהּ.

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: שָׁח לִי זָקֵן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מוּכֵּי שְׁחִין הֵן, וְכוּלָּן אָמְרוּ חֲכָמִים תַּשְׁמִישׁ קָשֶׁה לָהֶן, וּבַעֲלֵי רָאתָן קָשֶׁה מִכּוּלָּן. מַמַּאי הָוֵי? דְּתַנְיָא: הִקִּיז דָּם וְשִׁימֵּשׁ — הָוְיִין לוֹ בָּנִים וִיתִיקִין. הַקִּיזוּ שְׁנֵיהֶם וְשִׁימְּשׁוּ — הָוְיִין לוֹ בָּנִים בַּעֲלֵי רָאתָן.

אָמַר רַב פָּפָּא: לָא אָמַרַן אֶלָּא דְּלָא טָעֵים מִידֵּי, אֲבָל טָעֵים מִידֵּי — לֵית לַן בַּהּ.

מַאי סִימָנֵיהּ? דָּלְקָן עֵינֵיהּ, וְדָיְיבֵי נְחִירֵיהּ, וְאָיְתֵי לֵיהּ רִירָא מִפּוּמֵיהּ, וּרְמוּ דִּידְבֵי עִילָּוֵיהּ. וּמַאי אָסוּתֵיהּ? אָמַר אַבָּיֵי: פִּילָא, וְלוּדְנָא, גִּירְדָּא דֶּאֱגוֹזָא, וְגִירְדָּא דְּאַשְׁפָּא, וּכְלִיל מַלְכָּא,

וּמְתַחְלָא דְּדִיקְלָא סוּמָקָא. וְשָׁלֵיק לְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, וּמְעַיֵּיל לֵיהּ לְבֵיתָא דְּשֵׁישָׁא. וְאִי לָא אִיכָּא בֵּיתָא דְּשֵׁישָׁא — מְעַיֵּיל לֵיהּ לְבֵיתָא דְּשַׁב לִבְנֵי וַאֲרִיחָא,

וְנָטֵיל לֵיהּ תִּלְתָּ מְאָה כָּסֵי עַל רֵישֵׁיהּ, עַד דְּרָפְיָא אַרְעִיתָא דְּמוֹחֵיהּ, וְקָרֵע לְמוֹחֵיהּ וּמַיְיתֵי אַרְבַּע טַרְפֵי דְּאָסָא וּמַדְלֵי כֹּל חַד כַּרְעָא וּמוֹתֵיב חַד, וְשָׁקֵיל בִּצְבָתָא וְקָלֵי לֵיהּ. דְּאִי לָא — הָדַר עִילָּוֵיהּ.

מַכְרִיז רַבִּי יוֹחָנָן: הִזָּהֲרוּ מִזְּבוּבֵי (שֶׁל) בַּעֲלֵי רָאתָן. רַבִּי זֵירָא לָא הֲוָה יָתֵיב בְּזִיקֵיהּ. רַבִּי אֶלְעָזָר לָא עַיֵּיל בְּאֶהֱלֵיהּ. רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי לָא הֲווֹ אָכְלִי מִבֵּיעֵי דְּהָהִיא מְבוֹאָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִיכְרַךְ בְּהוּ וְעָסֵיק בַּתּוֹרָה. אָמַר: "אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן", אִם חֵן מַעֲלָה עַל לוֹמְדֶיהָ, אַגּוֹנֵי לָא מַגְּנָא?

כִּי הֲוָה שָׁכֵיב, אֲמַרוּ לֵיהּ לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת: זִיל, עֲבִיד לֵיהּ רְעוּתֵיהּ. אֲזַל אִיתְחֲזִי לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אַחְוִי לִי דּוּכְתַּאי. אֲמַר לֵיהּ: לְחַיֵּי. אֲמַר לֵיהּ: הַב לִי סַכִּינָךְ, דִּלְמָא מְבַעֲתַתְּ לִי בְּאוֹרְחָא. יַהֲבַהּ נִיהֲלֵיהּ. כִּי מְטָא לְהָתָם דַּלְיֵיהּ, קָא מַחֲוֵי לֵיהּ. שְׁוַוּר נְפַל לְהָהוּא גִּיסָא.

נַקְטֵיהּ בְּקָרְנָא דְּגְלִימֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: בִּשְׁבוּעָתָא דְּלָא אָתֵינָא. אֲמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא: אִי אִיתְּשֵׁיל אַשְׁבּוּעָתָא — נָיְיהֲדַר. אִי לָא — לָא נָיְיהֲדַר. אֲמַר לֵיהּ: הַב לִי סַכִּינַאי. לָא הֲוָה קָא יָהֵיב לֵיהּ. נְפַקָא בַּת קָלָא וַאֲמָרָה לֵיהּ: הַב נִיהֲלֵיהּ, דְּמִיתַּבְעָא לְבִרְיֵיתָא. מַכְרִיז אֱלִיָּהוּ קַמֵּיהּ: פַּנּוּ מָקוֹם לְבַר לֵיוַאי! פַּנּוּ מָקוֹם לְבַר לֵיוַאי!

אֲזַל, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי דַּהֲוָה יָתֵיב עַל תִּלְתָּ עֲשַׂר תַּכְטָקֵי פִּיזְא. אֲמַר לֵיהּ: אַתְּ הוּא בַּר לֵיוַאי? אֲמַר לֵיהּ: הֵן. נְרֵאֲתָה קֻשְׁטָ בְּיָמֵיךְ? אֲמַר לֵיהּ: הֵן. אִם כֵּן, אִי אַתָּה בַּר לֵיוַאי. וְלָא הִיא, דְּלָא הֲוַאי מִידֵּי. אֶלָּא סָבַר: לָא אַחְזֵיק טִיבוּתָא לְנַפְשַׁאי.

רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא שׁוֹשְׁבִינֵיהּ הֲוָה. כִּי הֲוָה קָא נָיְחָא נַפְשֵׁיהּ, אֲמַרוּ לֵיהּ לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת: זִיל עֲבִיד לֵיהּ רְעוּתֵיהּ. אֲזַל לְגַבֵּיהּ וְאִיתְחֲזִי לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: שְׁבָקֵי תִּלְתִין יוֹם עַד דְּנַהֲדַר תַּלְמוּדַאי. דְּאָמְרִי: אִשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. שַׁבְקֵיהּ, לְבָתַר תְּלָתִין יוֹמִין אֲזַל אִיתְחֲזִי לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אַחְוִי לִי דּוּכְתַּאי. אֲמַר לֵיהּ: לְחַיֵּי. אֲמַר לֵיהּ: הַב לִי סַכִּינָךְ דִּלְמָא מְבַעֲתַתְּ לִי בְּאוֹרְחָא. אֲמַר לֵיהּ: כְּחַבְרָךְ בָּעֵית לְמֵיעְבַּד לִי?

אֲמַר לֵיהּ: אַיְיתִי סֵפֶר תּוֹרָה וַחֲזִי מִי אִיכָּא מִידֵּי דִּכְתִיב בֵּיהּ דְּלָא קַיֵּימְתֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מִי אִיכָּרַכְתְּ בְּבַעֲלֵי רָאתָן וְאִיעֲסֵקְתְּ בַּתּוֹרָה? וַאֲפִילּוּ הָכִי, כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ אַפְסֵיק לֵיהּ עַמּוּדָא דְּנוּרָא בֵּין דִּידֵיהּ לְעָלְמָא. וּגְמִירִי דְּלָא מַפְסֵיק עַמּוּדָא דְּנוּרָא אֶלָּא לְחַד בְּדָרָא אוֹ לִתְרֵין בְּדָרָא.

קָרֵב לְגַבֵּיהּ רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי, אָמַר: "עֲשֵׂה בִּשְׁבִיל כְּבוֹד חֲכָמִים". לָא אַשְׁגַּח. "עֲשֵׂה בִּשְׁבִיל כְּבוֹד אָבִיךָ". לָא אַשְׁגַּח. "עֲשֵׂה בִּשְׁבִיל כְּבוֹד עַצְמְךָ", אִיסְתַּלַּק. אָמַר אַבָּיֵי: לְאַפּוֹקֵי מִמַּאן

דְּלָא קַיָּים (אֲפִילּוּ אוֹת אַחַת). אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא: לְאַפּוֹקֵי מִמָּר דְּלָא אִית לֵיהּ מַעֲקֶה לְאִיגָּרֵיהּ. וְלָא הִיא: מִיהְוָה הֲוָה, וְהָהִיא שַׁעְתָּא הוּא דְּשַׁדְיֵיהּ זִיקָא.
אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מִפְּנֵי מָה אֵין בַּעֲלֵי רָאתָן בְּבָבֶל — מִפְּנֵי שֶׁאוֹכְלִין תְּרֵדִין, וְשׁוֹתִין שֵׁכָר שֶׁל הֵיזְמֵי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי מָה אֵין מְצוֹרָעִין בְּבָבֶל — מִפְּנֵי שֶׁאוֹכְלִין תְּרֵדִין, וְשׁוֹתִין שֵׁכָר, וְרוֹחֲצִין בְּמֵי פְּרָת.

הֲדַרַן עֲלָךְ הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ

דף עח.

הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים עַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס — מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל שֶׁמּוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת וְקַיָּים. נָפְלוּ לָהּ מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה — בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תִּמְכּוֹר, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא תִּמְכּוֹר. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה קַיָּים.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אָמְרוּ חֲכָמִים לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הוֹאִיל וְזָכָה בָּאִשָּׁה, לֹא יִזְכֶּה בַּנְּכָסִים? אָמַר לָהֶם: עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁים, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְגַלְגְּלִין עָלֵינוּ אֶת הַיְשָׁנִים?!
נָפְלוּ לָהּ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה, שֶׁהַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְּקוֹחוֹת. עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת וְנִשֵּׂאת, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מָכְרָה וְנָתְנָה — קַיָּים. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָא, אָמְרוּ לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הוֹאִיל וְזָכָה בָּאִשָּׁה, לֹא יִזְכֶּה בַּנְּכָסִים? אָמַר לָהֶם: עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁים, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְגַלְגְּלִין עָלֵינוּ הַיְשָׁנִים?!
רַבִּי שִׁמְעוֹן חוֹלֵק בֵּין נְכָסִים לִנְכָסִים, נְכָסִים הַיְדוּעִין לַבַּעַל — לֹא תִּמְכּוֹר, וְאִם מָכְרָה וְנָתְנָה — בָּטֵל. שֶׁאֵינָן יְדוּעִין לַבַּעַל — לֹא תִּמְכּוֹר, וְאִם מָכְרָה וְנָתְנָה — קַיָּים.
גְּמָ' מַאי שְׁנָא רֵישָׁא דְּלָא פְּלִיגִי, וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא דְּפְלִיגִי?
אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: רֵישָׁא — בִּזְכוּתָהּ נָפְלוּ. סֵיפָא — בִּזְכוּתוֹ נָפְלוּ.
אִם בִּזְכוּתוֹ נָפְלוּ, כִּי מָכְרָה וְנָתְנָה אַמַּאי קַיָּים? אֶלָּא: רֵישָׁא — וַדַּאי בִּזְכוּתָהּ נָפְלוּ. סֵיפָא — אֵימַר בִּזְכוּתָהּ, אֵימַר בִּזְכוּתוֹ. לְכַתְּחִלָּה לֹא תִּמְכּוֹר, אִם מָכְרָה וְנָתְנָה — קַיָּים.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמְרוּ לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל. אִיבַּעְיָא לְהוּ, רַבִּי יְהוּדָה אַלְכַּתְּחִלָּה, אוֹ אַדִּיעֲבַד?

דף עח:

תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אָמְרוּ לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הוֹאִיל וְזוֹ אִשְׁתּוֹ וְזוֹ אִשְׁתּוֹ — זוֹ מִכְרָה בָּטֵל, אַף זוֹ מִכְרָה בָּטֵל! אָמַר לָהֶן: עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁים, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְגַלְגְּלִים עָלֵינוּ אֶת הַיְשָׁנִים? שְׁמַע מִינַּהּ דִּיעֲבַד קָאָמַר: שְׁמַע מִינַּהּ.

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָא: לֹא כְּדִּ הֶשִׁיבָן רַבָּן גַּמְלִיאֵל לַחֲכָמִים, אֶלָּא כְּדִּ הֶשִׁיבָן: לֹא אִם אֲמַרְתֶּם בִּנְשׂוּאָה — שֶׁכֵּן בַּעֲלָהּ זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, תֹּאמְרוּ בָּאֲרוּסָה שֶׁאֵין בַּעֲלָהּ זַכַּאי לֹא בִּמְצִיאָתָהּ וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וְלֹא בַּהֲפָרַת נְדָרֶיהָ!

אָמְרוּ לוֹ: רַבִּי, מָכְרָה לְהּ עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת, נִשֵּׂאת וְאַחַר כְּדִּ מָכְרָה, מַהוּ? אָמַר לְהוּ: אַף זוֹ מוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת וְקַיָּים. אָמְרוּ לוֹ: הוֹאִיל וְזָכָה בָּאִשָּׁה, לֹא יִזְכֶּה בַּנְּכָסִים?! אָמַר לָהֶם: עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁין, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְגַלְגְּלִין עָלֵינוּ אֶת הַיְשָׁנִים?!

וְהָאָנַן תְּנַן: עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת וְנִשֵּׂאת, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מָכְרָה וְנָתְנָה — קַיָּים.

אָמַר רַב זְבִיד, תְּנִי: מוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת וְקַיָּים. רַב פָּפָּא אָמַר, לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי יְהוּדָה אַלִּיבָּא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, הָא רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָא אַלִּיבָּא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. וְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָא כְּבֵית שַׁמַּאי? הָכִי קָאָמַר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל דָּבָר זֶה.

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: בֵּין שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים עַד שֶׁלֹּא נִתְאָרְסָה, בֵּין שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה, וְנִיסֵּת — הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת.

כְּמַאן? דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָא! אִינְהוּ דְּאָמְרִי כְּרַבּוֹתֵינוּ. דְּתַנְיָא, רַבּוֹתֵינוּ חָזְרוּ וְנִמְנוּ: בֵּין שֶׁנָּפְלוּ לָהּ עַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס, וּבֵין שֶׁנָּפְלוּ לָהּ מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה וְנִיסֵּת — הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת.

מִשֶּׁנִּיסֵּת אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים. לֵימָא תְּנֵינָא לְתַקָּנַת אוּשָּׁא? דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, בְּאוּשָּׁא הִתְקִינוּ: הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה בִּנְכְסֵי מְלוֹג בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ וּמֵתָה — הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת.

מַתְנִיתִין — בְּחַיֶּיהָ וּלְפֵירוֹת, תַּקָּנַת אוּשָּׁא — בְּגוּפָהּ שֶׁל קַרְקַע וּלְאַחַר מִיתָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן חוֹלֵק בֵּין נְכָסִים. אֵלּוּ הֵן יְדוּעִין וְאֵלּוּ הֵן שֶׁאֵינָן יְדוּעִין? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: יְדוּעִין — מְקַרְקְעֵי. שֶׁאֵינָן יְדוּעִין — מִטַּלְטְלִין. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵלּוּ וְאֵלּוּ יְדוּעִין הֵן. וְאֵלּוּ הֵן שֶׁאֵינָן יְדוּעִין — כֹּל שֶׁיּוֹשְׁבֶת כָּאן וְנָפְלוּ לָהּ נְכָסִים בְּמְדִינַת הַיָּם.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אֵלּוּ הֵן שֶׁאֵינָן יְדוּעִין — כֹּל שֶׁיּוֹשְׁבֶת כָּאן וְנָפְלוּ לָהּ נְכָסִים בְּמְדִינַת הַיָּם. הָהִיא אִיתְּתָא דְּבָעְיָא דְּתַבְרְחִינְהוּ לְנִכְסַהּ מִגַּבְרַהּ, כְּתַבְתִּינְהוּ לִבְרַתַּהּ. אִינְּסִיבָה וְאִיגַּרְשָׁה.

דף עט.

אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, קָרְעֵיהּ רַב נַחְמָן לִשְׁטָרָא. אֲזַל רַב עָנָן לְקַמֵּיהּ דְּמָר עוּקְבָא, אֲמַר לֵיהּ: חֲזִי מָר נַחְמָן חַקְלָאָה הֵיכִי מְקָרַע שְׁטָרֵי דְּאִינָשֵׁי. אֲמַר לֵיהּ: אֵימָא לִי אִיזִי, גּוּפָא דְּעוֹבָדָא הֵיכִי הֲוָה?

אֲמַר לֵיהּ: הָכִי וְהָכִי הֲוָה. אֲמַר לֵיהּ: שְׁטַר מַבְרַחַת קָא אָמְרַתְּ? הָכִי אָמַר רַב חֲנִילַאי בַּר אִידִי אָמַר שְׁמוּאֵל: מוֹרֶה הוֹרָאָה אֲנִי: אִם יָבֹא שְׁטַר מַבְרַחַת לְיָדֶי — אֶקְרָעֶנּוּ.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: טַעְמָא מַאי? דִּלְמָא שָׁבֵיק אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ וְיָהֵיב לְאַחֲרִינֵי. הָנֵי מִילֵּי לְאַחֲרִינֵי, אֲבָל לִבְרַתֵּהּ יָהֲיבָא! אָפִילּוּ הָכִי: בְּמִקּוֹם בְּרַתֵּהּ, נַפְשֵׁיהּ עֲדִיפָא לֵהּ.

מֵיתִיבִי: הָרוֹצֶה שֶׁתַּבְרִיחַ נְכָסֶיהָ מִבַּעְלָהּ, כֵּיצַד הִיא עוֹשָׂה? כּוֹתֶבֶת שְׁטַר פַּסִּים לַאֲחֵרִים, דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: רָצָה — מְצַחֵק בָּהּ. עַד שֶׁתִּכְתְּבוּ לוֹ מֵהַיּוֹם וְלִכְשֶׁאֶרְצֶה.

טַעְמָא דִּכְתָבָה לֵיהּ הָכִי, הָא לָא כָּתְבָה לֵיהּ הָכִי — קְנָנָהִי לוֹקֵחַ!

אָמַר רַבִּי זֵירָא, לָא קַשְׁיָא: הָא — בְּכוּלֵּהּ, הָא — בְּמִקְצָתָהּ.

וְאִי לָא קְנָנָהִי לוֹקֵחַ — נִיקְנְיִנְהוּ בַּעַל! אָמַר אַבָּיֵי: עֶשְׂאוּם כִּנְכָסִים שֶׁאֵין יְדוּעִין לַבַּעַל, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

מַתְנִי' נִפְלוּ לָהּ כְּסָפִים — יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת. פֵּירוֹת הַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע — יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

[פֵּירוֹת] הַמְחוּבָּרִים בַּקַּרְקַע? אָמַר רַבִּי מֵאִיר: שְׁמִין אוֹתָהּ כַּמָּה הִיא יָפָה בְּפֵירוֹת וְכַמָּה הִיא יָפָה בְּלֹא פֵּירוֹת, וּמוֹתַר — יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמְחוּבָּרִים לַקַּרְקַע — שָׁלוֹ, וְהַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע — שֶׁלָּהּ, וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְקוֹם שֶׁיִּפָּה כֹּחוֹ בִּכְנִיסָתָהּ — הוֹרַע כֹּחוֹ בִּיצִיאָתָהּ. מְקוֹם שֶׁהוֹרַע כֹּחוֹ בִּכְנִיסָתָהּ — יִפָּה כֹּחוֹ בִּיצִיאָתָהּ. כֵּיצַד? פֵּירוֹת הַמְחוּבָּרִים לַקַּרְקַע, בִּכְנִיסָתָהּ — שֶׁלּוֹ, וּבִיצִיאָתָהּ — שֶׁלָּהּ. וְהַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, בִּכְנִיסָתָהּ — שֶׁלָּהּ, וּבִיצִיאָתָהּ — שֶׁלּוֹ.

גְּמָ' פְּשִׁיטָא: אַרְעָא וּבָתֵּי — אַרְעָא. בָּתֵּי וְדֵיקְלֵי — בָּתֵּי. דֵּיקְלֵי וְאֵילָנֵי — דֵּיקְלֵי. אֵילָנֵי וְגוּפְנֵי — אֵילָנֵי.

אִבָּא, זַרְדְּתָא, וּפִירָא דְּכַוּורֵי, אָמְרִי לַהּ פִּירָא וְאָמְרִי לַהּ קַרְנָא. כְּלָלָא דְּמִילְּתָא: גִּזְעוֹ מַחְלִיף — פִּירָא, אֵין גִּזְעוֹ מַחְלִיף — קַרְנָא.

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר רַבִּי יַנַּאי, וְאָמְרִי לַהּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר רַבִּי יַנַּאי: הַגּוֹנֵב

דף עט:

וְלַד בֶּהֱמַת מְלוֹג — מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל לָאִשָּׁה.
כְּמַאן? לָא כְּרַבָּנַן וְלָא כַּחֲנַנְיָה! דְּתַנְיָא: וְלַד בֶּהֱמַת מְלוֹג לְבַעַל, וְלַד שִׁפְחַת מְלוֹג לָאִשָּׁה, וַחֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי יֹאשִׁיָּה אָמַר: עָשׂוּ וְלַד שִׁפְחַת מְלוֹג כְּוָלַד בֶּהֱמַת מְלוֹג.
אֲפִילּוּ תֵּימָא דִּבְרֵי הַכֹּל: פֵּירָא תַּקִּינוּ לֵיה רַבָּנַן, פֵּירָא דְּפֵירָא לָא תַּקִּינוּ לֵיה רַבָּנַן.
בִּשְׁלָמָא לַחֲנַנְיָה — הַיְינוּ דְּלָא חָיְישִׁינַן לְמִיתָה.
אֶלָּא רַבָּנַן אִי חָיְישִׁי לְמִיתָה — אֲפִילּוּ וְלַד בֶּהֱמַת מְלוֹג נָמֵי לָא. וְאִי לָא חָיְישִׁי לְמִיתָה — אֲפִילּוּ וְלַד שִׁפְחַת מְלוֹג נָמֵי?
לְעוֹלָם חָיְישִׁי לְמִיתָה, וְשָׁאנֵי בְּהֵמָה דְּאִיכָּא עוֹרָהּ.
אָמַר רַב הוּנָא בַּר חִייָא אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כַּחֲנַנְיָה. אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: אַף עַל גַּב דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כַּחֲנַנְיָה, מוֹדֶה חֲנַנְיָה שֶׁאִם נִתְגָּרְשָׁה — נוֹתֶנֶת דָּמִים וְנוֹטֶלְתָּן, מִפְּנֵי שֶׁבַח בֵּית אֲבִיהָ.
אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: הִכְנִיסָה לוֹ עַז לַחֲלָבָהּ וְרָחֵל לְגִיזָתָהּ, וְתַרְנְגוֹלֶת לְבֵיצָתָהּ, וְדֶקֶל לְפֵירוֹתָיו — אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּכְלֶה הַקֶּרֶן. אָמַר רַב נַחְמָן: עַיֶּילָא לֵיהּ גְּלִימָא — פֵּירָא הָוֵי, מִכַּסֵּי בֵּיהּ וְאָזֵיל עַד דְּכָלְיָא.
כְּמַאן? כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: הַמֻּלַּח וְהַחוֹל — הֲרֵי זֶה פֵּירוֹת. פִּיר שֶׁל גֶּפְרִית, מַחְפּוֹרֶת שֶׁל צָרִיף, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קֶרֶן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פֵּירוֹת.
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מָקוֹם שֶׁיִּפָּה כֹּחוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא? אָמַר רָבָא: מְחוּבָּרִין בִּשְׁעַת יְצִיאָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ.

מַתְנִי' נִפְלוּ לָהּ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת זְקֵנִים — יִמְכְּרוּ, וְיִלָּקַח מֵהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא תִּמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁבַח בֵּית אֲבִיהָ. נִפְלוּ לָהּ זֵיתִים וּגְפָנִים זְקֵנִים — יִמְכְּרוּ, וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא תִּמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁבַח בֵּית אֲבִיהָ.

גְּמָ' אָמַר רַב כָּהֲנָא אָמַר רַב: מַחְלוֹקֶת שֶׁנָּפְלוּ בְּשָׁדֶה שֶׁלָּהּ, אֲבָל בְּשָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלָּהּ — דִּבְרֵי הַכֹּל תִּמְכּוֹר, מִשּׁוּם דְּקָא כָּלְיָא קַרְנָא.
מַתְקֵיף לַהּ רַב יוֹסֵף: הֲרֵי עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, דְּכִי שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלָּהּ דָּמֵי, וּפְלִיגִי! אֶלָּא אִי אִיתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר: אָמַר רַב כָּהֲנָא אָמַר רַב: מַחְלוֹקֶת בְּשָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלָּהּ, אֲבָל בְּשָׂדֶה שֶׁלָּהּ — דִּבְרֵי הַכֹּל לֹא תִּמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁבַח בֵּית אֲבִיהָ.

מַתְנִי' הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נְכָסֵי אִשְׁתּוֹ, הוֹצִיא הַרְבֵּה וְאָכַל קִימְעָא, קִימְעָא וְאָכַל הַרְבֵּה — מַה שֶּׁהוֹצִיא הוֹצִיא, וּמַה שֶּׁאָכַל אָכַל. הוֹצִיא וְלֹא אָכַל — יִשְׁבַּע כַּמָּה הוֹצִיא, וְיִטּוֹל.

גְּמָ' וְכַמָּה קִימְעָא? אָמַר רַבִּי אַסִי: אֲפִילּוּ גְּרוֹגֶרֶת אַחַת, וְהוּא שֶׁאָכְלָהּ דֶּרֶךְ כָּבוֹד. אָמַר

דף פ.

רַבִּי אַבָּא, אָמְרִי בֵּי רַב: אֲפִילּוּ שִׁיגְרָא דְתַמְרֵי. בָּעֵי רַב בִּיבִי: חוּבְצָא דְתַמְרֵי מַאי? תֵּיקוּ.
לָא אָכְלָהּ דֶּרֶךְ כָּבוֹד מַאי? אָמַר עוּלָּא: פְּלִיגִי בַּהּ תְּרֵי אָמוֹרָאֵי בְּמַעְרָבָא, חַד אָמַר: בִּכְאִיסָּר, וְחַד אָמַר: בִּכְדִינָר.
אָמְרִי דַּיְינֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא: עֲבַד רַב יְהוּדָה עוֹבָדָא בַּחֲבִילֵי זְמוֹרוֹת. רַב יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: אָכְלָהּ עָרְלָה, שְׁבִיעִית, וְכִלְאַיִם — הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.
אָמַר רַב יַעֲקֹב אָמַר רַב חִסְדָּא: הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ קְטַנָּה — כְּמוֹצִיא עַל נִכְסֵי אַחֵר דָּמֵי. מַאי טַעְמָא — עֲבַדוּ בַּהּ רַבָּנַן תַּקָּנְתָא, כִּי הֵיכִי דְּלָא נִיפְסְדִינְהוּ.
הָהִיא אִיתְּתָא דִּנְפְּלוּ לַהּ אַרְבַּע מְאָה זוּזֵי בֵּי חוֹזָאֵי, אֲזַל גַּבְרָא אַפִּיק שֵׁית מְאָה אַיְיתֵי אַרְבַּע מְאָה. בַּהֲדֵי דְּקָאָתֵי, אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ חַד זוּזָא וּשְׁקַל מִנַּיְיהוּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, אֲמַר לֵיהּ: מַה שֶּׁהוֹצִיא — הוֹצִיא, וּמַה שֶּׁאָכַל — אָכַל.
אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַבִּי אַמֵּי: הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּקָאֲכִיל פֵּירָא, הָא קָרְנָא קָאֲכִיל וְהוֹצָאָה הִיא.
אִם כֵּן, הָוֶה לֵיהּ הוֹצִיא וְלֹא אָכַל, יִשְׁבַּע כַּמָּה הוֹצִיא, וְיִטּוֹל.
יִשְׁבַּע כַּמָּה הוֹצִיא וְיִטּוֹל. אָמַר רַבִּי אַסִי: וְהוּא שֶׁיֵּשׁ שָׁבַח כְּנֶגֶד הוֹצָאָה. לְמַאי הִלְכְתָא?
אָמַר אַבָּיֵי: שֶׁאִם הָיָה שָׁבַח יָתֵר עַל הוֹצָאָה — נוֹטֵל אֶת הַהוֹצָאָה בְּלֹא שְׁבוּעָה.
אֲמַר לֵיהּ רָבָא: אִם כֵּן, אָתֵי לְאִיעָרוֹמֵי! אֶלָּא אָמַר רָבָא: שֶׁאִם הָיְתָה הוֹצָאָה יְתֵירָה עַל הַשָּׁבַח — אֵין לוֹ אֶלָּא הוֹצָאָה שֶׁיֵּשׁ עִיעוּר שָׁבַח, וּבִשְׁבוּעָה.
אִיבַּעְיָא לְהוּ: בַּעַל שָׁהוֹרִיד אֲרִיסִין תַּחְתָּיו, מַהוּ? אַדַּעְתָּא דְבַעַל נָחֵית. אִיסְתַּלַּיק לֵיהּ בַּעַל, אִיסְתַּלַּיקוּ לְהוּ. אוֹ דִלְמָא: אַדַּעְתָּא דְאַרְעָא נָחֵית, וְאַרְעָא כִּי קַיְימָא — לַאֲרִיסֵי קַיְימָא?
מַתְקֵיף לַהּ רָבָא בַּר רַב חָנָן: מַאי שְׁנָא מֵהַיּוֹרֵד לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ וּנְטָעָהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, שָׁמִין לוֹ, וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה?
הָתָם לֵיכָּא אִינִישׁ דְּטָרַח, הָכָא אִיכָּא בַּעַל דְּטָרַח.
מַאי הָוֵי עֲלַהּ? אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: חָזִינַן אִי בַּעַל אָרִיס הוּא — אִיסְתַּלַּק לֵיהּ בַּעַל, אִסְתַּלַּקוּ לְהוּ. אִי בַּעַל לְאוֹ אָרִיס הוּא, אַרְעָא לַאֲרִיסֵי קַיְימָא.
אִיבַּעְיָא לְהוּ: בַּעַל שָׁמְכַר קַרְקַע לְפֵירוֹת, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן מַאי דְּקָנֵי (לַהּ) אַקְנֵי, אוֹ דִלְמָא: כִּי תַּקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנַן פֵּירוֹת לְבַעַל —

דף פ:

מִשּׁוּם רְוָוח בֵּיתָא, אֶבָל לְזַבּוֹנֵי — לָא? יְהוּדָה מָר בַּר מָרִימָר מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: מַה שֶּׁעָשָׂה, עָשׂוּי. רַב פָּפָּא אָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם.

אָמַר רַב פָּפָּא: הָא דִּיהוּדָה מָר בַּר מָרִימָר לָאו בְּפֵירוּשׁ אִתְמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִתְמַר. דְּהָהִיא אִיתְתָא דְּעַיְּילָה לֵיהּ לְגַבְרָא תַּרְתֵּי אַמְהָתָא, אָזַל גַּבְרָא נְסֵיב אִיתְתָא אַחֲרִיתִי, עַיֵּיל לַהּ חֲדָא מִנַּיְיהוּ.

אָתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, צְוָוחָה, לָא אַשְׁגַּח בַּהּ. מַאן דַּחֲזָא סָבַר מִשּׁוּם דְּסָבַר מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. וְלָא הִיא, מִשּׁוּם רְוָוח בֵּיתָא — וְהָא קָא רָוַוח.

וְהִלְכְתָא: בַּעַל שָׁמְכַר קַרְקַע לְפֵירוֹת — לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם. מַאי טַעְמָא? אַבָּיֵי אָמַר: חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא תִּכְסִיף. רָבָא אָמַר: מִשּׁוּם רְוָוח בֵּיתָא.

מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ אַרְעָא דְּמָקְרְבָא לְמָתָא, אִי נָמֵי: בַּעַל אָרִיס הוּא. אִי נָמֵי, זוּזֵי וְקָא עָבֵיד בְּהוּ עִיסְקָא.

מַתְנִי' שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁנִּפְלוּ לָהּ נְכָסִים — מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל שֶׁמּוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת וְקַיָּים.

מַתָּה, מָה יַעֲשׂוּ בִּכְתוּבָּתָהּ וּבִנְכָסִים הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצְאִין עִמָּהּ? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְלְקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן, וּכְתוּבָּה בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל. נְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצְאִים עִמָּהּ — בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב.

הִנִּיחַ אָחִיו מָעוֹת — יְלֵקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת. פֵּירוֹת הַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע — יְלֵקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

הַמְחוּבָּרִין בַּקַּרְקַע, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: שְׁמִין אוֹתָן כַּמָּה הֵן יָפִין בְּפֵירוֹת, וְכַמָּה הֵן יָפִין בְּלֹא פֵּירוֹת, וְהַמּוֹתָר — יְלֵקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פֵּירוֹת הַמְחוּבָּרִין בַּקַּרְקַע — שָׁלוֹ. הַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע — כָּל הַקּוֹדֵם זָכָה בָּהֶן. קָדַם הוּא — זָכָה, קָדְמָה הִיא — יְלֵקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

כְּנָסָהּ, הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר. בִּלְבַד שֶׁתְּהֵא כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן.

לֹא יֹאמַר לָהּ "הֲרֵי כְּתוּבָּתִיךְ מוּנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן", אֶלָּא כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ. וְכֵן: לֹא יֹאמַר אָדָם לְאִשְׁתּוֹ "הֲרֵי כְּתוּבָּתִיךְ מוּנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן", אֶלָּא כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ.

גֵּירְשָׁהּ — אֵין לָהּ אֶלָּא כְּתוּבָּה. הֶחְזִירָהּ — הֲרֵי הִיא כְּכָל הַנָּשִׁים, וְאֵין לָהּ אֶלָּא כְּתוּבָּה בִּלְבָד.

גְּמָ' אִיבַּעְיָא לְהוּ: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה, מִי קוֹבְרָהּ? יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל קְבְרִי לַהּ דְּקָא יָרְתִי כְּתוּבָּה, אוֹ דִלְמָא יוֹרְשֵׁי הָאָב קִבְרִי לַהּ, דְּקָא יָרְתִי נְכָסִים הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצְאִין עִמָּהּ? אָמַר רַב עַמְרָם: תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה —

דף פא.

יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשֵׁי כְּתוּבָּתָהּ חַיָּיבִין בִּקְבוּרָתָהּ. אָמַר אַבָּיֵי, אַף אָנָן נָמֵי תְּנֵינָא: אַלְמָנָה נִיזוֹנֶת מִנְּכְסֵי יְתוֹמִין, וּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהֶן, וְאֵין חַיָּיבִין בִּקְבוּרָתָהּ. יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשֵׁי כְּתוּבָּתָהּ חַיָּיבִין בִּקְבוּרָתָהּ, וְאֵיזוֹהִי אַלְמָנָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי יוֹרְשִׁין? הֱוֵי אוֹמֵר: זוֹ שׁוֹמֶרֶת יָבָם.

אָמַר רָבָא, וְלֵימָא: אָח אֲנִי יוֹרֵשׁ. אִשְׁתּוֹ אֵין אֲנִי קוֹבֵר. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִשּׁוּם דְּבָאִין עָלָיו מִשְּׁנֵי צְדָדִין: אִם אָחִיו יוֹרֵשׁ — יִקְבּוֹר אֶת אִשְׁתּוֹ. אִם אֵינוֹ קוֹבֵר אֶת אִשְׁתּוֹ — יִתֵּן כְּתוּבָּתָהּ.

אָמַר לֵיהּ, הָכִי קָא אָמֵינָא: אָח אֲנִי יוֹרֵשׁ, אֶת אִשְׁתּוֹ אֵין אֲנִי קוֹבֵר. וְאִי מִשּׁוּם כְּתוּבָּה — לֹא נִיתְּנָה כְּתוּבָּה לְגָבוֹת מֵחַיִּים.

מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאִית לֵיהּ מִדְרַשׁ כְּתוּבָּה — בֵּית שַׁמַּאי. וְשָׁמְעִינַן לְהוּ לְבֵית שַׁמַּאי דְּאָמְרִי: שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבוֹת כְּגָבוּי דָּמֵי!

דִּתְנַן: מֵתוּ בַּעֲלֵיהֶן עַד שֶׁלֹּא שָׁתוּ — בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה וְלֹא שׁוֹתוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אוֹ שׁוֹתוֹת אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה.

אוֹ שׁוֹתוֹת?! "וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן" אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֵיכָּא! אֶלָּא: מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא שׁוֹתוֹת — לֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה וְלֹא שׁוֹתוֹת. וְאַמַּאי? סְפֵיקָא הוּא: סָפֵק זַנַּאי סָפֵק לָא זַנַּאי — וְקָאָתֵי סָפֵק וּמוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי.

קָסָבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי: שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבוֹת — כְּגָבוּי דָּמֵי.

וְהָא בָּעֵינַן: "כְּשֶׁתִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיכִי", וְלֵיכָּא?

אָמַר רַב אָשֵׁי: יָבָם נָמֵי כְּאַחֵר דָּמֵי.

שְׁלַח לֵיהּ רָבָא לְאַבָּיֵי בְּיַד רַב שְׁמַעְיָה בַּר זֵירָא: וּמִי נִתְּנָה כְּתוּבָּה לְגָבוֹת מֵחַיִּים?

וְהָתַנְיָא, רַבִּי אַבָּא אוֹמֵר, שָׁאַלְתִּי אֶת סוֹמְכוֹס: הָרוֹצֶה שֶׁיִּמְכּוֹר בְּנְכָסֵי אָחִיו, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? אִם כֹּהֵן הוּא — יַעֲשֶׂה סְעוּדָה וִיפַיֵּיס. אִם יִשְׂרְאֵל הוּא — מְגָרֵשׁ בְּגֵט וְיַחְזִיר.

דף פא:

וְאִי סָלְקָא דַּעְתִּין נִתְּנָה כְּתוּבָּה לְגָבוֹת מֵחַיִּים, נְיַיחֵד לַהּ שִׁיעוּר כְּתוּבָּה, וְהַשְׁאֵר לִיזַבֵּין! וּלְטַעְמִיךְ, וְלוֹתְבֵהּ מִמַּתְנִיתִין: לֹא יֹאמַר לָהּ הֲרֵי כְּתוּבָּתִיךְ מוּנַּחַת לִיךְ עַל הַשֻּׁלְחָן, אֶלָּא כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ?!

הָתָם עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, סֵיפָא דְּקָתָנֵי: וְכֵן לֹא יֹאמַר אָדָם לְאִשְׁתּוֹ ״הֲרֵי כְּתוּבָּתִיךְ מוּנַּחַת לִיךְ עַל הַשֻּׁלְחָן״, אֶלָּא כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתוּבַּת אִשְׁתּוֹ — אִי בָּעֵי לֵיהּ לְזַבּוֹנֵי, הָכָא נָמֵי דְּלָא מָצֵי מְזַבֵּין?! אֶלָּא עֵצָה טוֹבָה קָמַשְׁמַע לַן, הָכָא נָמֵי עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן,

אֶלָּא, דְּרַבִּי אַבָּא קַשְׁיָא? דְּרַבִּי אַבָּא נָמֵי לָא קַשְׁיָא, מְשׁוּם אֵיבָה.

הָהוּא גַּבְרָא דְּנָפַלָה לֵיהּ יְבָמָה בְּפוּמְבְּדִיתָא, בָּעֵי אֲחוּהּ לְמִפְסְלַהּ (לַהּ) בְּגִיטָּא מִינֵּיהּ.

אָמַר לֵיהּ: מַאי דַּעְתָּיךְ — מְשׁוּם נִכְסֵי? אֲנָא בְּנִכְסֵי פָּלֵיגְנָא לָךְ.

אָמַר רַב יוֹסֵף: כֵּיוָן דַּאֲמוּר רַבָּנַן לָא לִיזַבֵּין, אַף עַל גַּב דְּזַבֵּין — לָא הֲוָה זְבִינֵיהּ זְבִינֵי.

דְּתַנְיָא: מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ שׁוֹמֶרֶת יָבָם, וְהִנִּיחַ נְכָסִים בְּמֵאָה מָנֶה, אַף עַל פִּי שֶׁכְּתוּבָּתָהּ אֵינָהּ אֶלָּא מָנֶה — לֹא יִמְכּוֹר, שֶׁכָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ.

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְכָל הֵיכָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן לָא לִיזַבֵּין — אַף עַל גַּב דְּזַבֵּין לָא הֲוָה זְבִינֵיהּ זְבִינֵי?

וְהָתְנַן: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים תִּמְכּוֹר, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לֹא תִּמְכּוֹר, אֲלוּ וְאֲלוּ מוֹדִים שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה — קַיָּים. שַׁלְּחוּהָ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי, שַׁלְּחַהּ: כִּדְרַב יוֹסֵף.

אָמַר אַבַּיֵי: אַטּוּ רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי כִּיפֵי תְּלָה לַהּ? שַׁלְּחוּהָ לְקַמֵּיהּ דְּרַב מְנְיוֹמֵי בְּרֵיהּ דְּרַב נְחוּמִי, שַׁלְּחַהּ: כִּדְאַבָּיֵי, וְאִי אָמַר בַּהּ רַב יוֹסֵף טַעְמָא אַחֲרִינָא שַׁלְּחוּ לִי.

נָפַק רַב יוֹסֵף דָּק וְאַשְׁכַּח דְּתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָיָה נוֹשֶׂה בְּאָחִיו, וּמֵת וְהִנִּיחַ שׁוֹמֶרֶת יָבָם, לֹא יֹאמַר: הוֹאִיל וְשֶׁאֲנִי יוֹרֵשׁ — הֶחְזִקְתִּי, אֶלָּא מוֹצִיאִין מִיָּבָם, וְיִקַּח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: דִּלְמָא דְּטָבָא לֵיהּ עֲבַדוּ לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: תַּנָּא תָּנֵי מוֹצִיאִין, וְאַתְּ אָמְרַתְּ דְּטָבָא לֵיהּ עֲבַדוּ לֵיהּ?

הֲדוּר שַׁלְּחוּהָ קַמֵּיהּ דְּרַב מְנְיוֹמֵי בְּרֵיהּ דְּרַב נְחוּמִי. אָמַר לְהוּ: הָכִי אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: זוֹ אֵינָהּ מִשְׁנָה.

מַאי טַעְמָא? אִילֵּימָא מְשׁוּם דְּהָווּ לְהוּ מְטַלְטְלֵי, וּמְטַלְטְלֵי לְכְתוּבָּה לָא מְשַׁעְבְּדֵי — דִּלְמָא רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: מְטַלְטְלֵי מְשַׁעְבְּדֵי לְכְתוּבָּה.

וְאֶלָּא — מְשׁוּם דְּאָמַר לַהּ: אַתְּ לָאו בַּעֲלַת דְּבָרִים דִּידִי אַתְּ.

דף פב.

דִּלְמָא רַבִּי נָתָן הִיא. דְּתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִנַּיִן לַנּוֹשֶׂה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה, וְחָבֵירוֹ בַּחֲבֵירוֹ, מִנַּיִן שֶׁמּוֹצִיאִין מִזֶּה וְנוֹתְנִין לָזֶה — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ״.

אֶלָּא: לָא אַשְׁכְּחַן תַּנָּא דְּמַחְמִיר תְּרֵי חוּמְרֵי בִּכְתוּבָּה, אֶלָּא אִי כְּרַבִּי מֵאִיר אִי כְּרַבִּי נָתָן.

אָמַר רָבָא: אִם כֵּן, הַיְינוּ דִּשְׁמַעְנָא לֵיהּ לְאַבָּיֵי דְּאָמַר: ״זוֹ אֵינָהּ מִשְׁנָה״, וְלָא יָדַעְנָא מַאי הִיא.

הָהוּא גַּבְרָא דִּנְפַלָה לֵיהּ יָבָמָה בְּמָתָא מַחְסֵיָא. בָּעָא אֲחוּהּ לְמִיפְסְלַהּ בְּגִיטָא מִינַּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מַאי דַּעְתָּיךְ, אִי מִשּׁוּם נִכְסֵי — אֲנָא בְּנִכְסֵי פָּלֵיגְנָא לָךְ. אֲמַר לֵיהּ: מִסְתְּפֵינָא דְּעָבְדַתְּ לִי כְּדַעֲבִיד פּוּמְבְּדִיתָאָה רַמָּאָה. אֲמַר לֵיהּ: אִי בָּעֵית — פְּלוֹג לָךְ מֵהַשְׁתָּא.

אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: אַף עַל גַּב דְּכִי אָתָא רַב דִּימִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ ״לֵךְ וּמְשׁוֹךְ פָּרָה זוֹ וְלֹא תִּהְיֶה קְנוּיָה לְךָ אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם״, לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם קָנָה, וַאֲפִילּוּ עוֹמֶדֶת בַּאֲגַם.

הָתָם — בְּיָדוֹ, הָכָא — לָאו בְּיָדוֹ.

וְהָא כִּי אָתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא קָנֵי! לָא קַשְׁיָא: הָא דַּאֲמַר לֵיהּ ״קְנֵי מֵעַכְשָׁיו״, הָא דְּלָא אֲמַר לֵיהּ ״קְנֵי מֵעַכְשָׁיו״.

בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵעוּלָּא: יְבֵם וְאַחֵר כָּךְ חִילֵּק, מַהוּ? לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם. חִילֵּק וְאַחַר כָּךְ יְבֵם, מַהוּ? לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם.

מַתְקֵיף לַהּ רַב שֵׁשֶׁת: הַשְׁתָּא יְבֵם וְאַחַר כָּךְ חִילֵּק, לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם, חִילֵּק וְאַחַר כָּךְ יְבֵם מִבַּעְיָא?! שְׁנֵי מַעֲשִׂים הָווֹ.

כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: בֵּין יְבֵם וְאַחַר כָּךְ חִילֵּק, בֵּין חִילֵּק וְאַחַר כָּךְ יְבֵם — לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם. וְהִלְכְתָא: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פֵּירוֹת הַמְחוּבָּרִים לַקַּרְקַע — שֶׁלּוֹ. אַמַּאי? וְהָא כָּל נְכָסָיו אַחְרָאִין וְעַרְבָאִין לְכְתוּבָּתָהּ! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: תְּנִי — שֶׁלָּהּ.

כְּנָסָהּ — הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: לוֹמַר שֶׁמְּגָרְשָׁהּ בְּגֵט וּמַחְזִירָהּ. מְגָרְשָׁהּ בְּגֵט פְּשִׁיטָא?

מַהוּ דְּתֵימָא: ״וְיִבְּמָהּ״ אָמַר רַחֲמָנָא, וַעֲדַיִין יְבוּמִין הָרִאשׁוֹנִים עָלֶיהָ. לָא תֵּיסְגֵּי לַהּ בְּגֵט אֶלָּא בַּחֲלִיצָה, קָא מַשְׁמַע לַן.

מַחְזִירָהּ: פְּשִׁיטָא!

דף פב:

מַהוּ דְּתֵימָא: מִצְוָה דְּרָמָא רַחֲמָנָא עֲלֵיהּ עַבְדַּהּ, וְהַשְׁתָּא תֵּיקוּם עֲלֵיהּ בְּאִיסּוּר אֵשֶׁת אָח, קָא מַשְׁמַע לַן.

וְאֵימָא הָכִי נָמֵי! אָמַר קְרָא ״וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה״. כֵּיוָן שֶׁלְּקָחָהּ — נַעֲשֵׂית כְּאִשְׁתּוֹ.

בְּלָבַד שֶׁתְּהֵא כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן. מַאי טַעְמָא — אִשָּׁה הִקְנוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם. וְאִי לֵית לַהּ מֵרִאשׁוֹן, אִית לַהּ מִשֵּׁנִי. כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ.

לֹא יֹאמַר לָהּ ״הֲרֵי כְּתוּבָּתִיךְ״. מַאי וְכֵן?
מַהוּ דְּתֵימָא: הָתָם הוּא דְּלָא כְּתַב לָהּ ״דִּקְנַאי וּדְקָנֵינָא״, אֲבָל הָכָא דִּכְתַב לַהּ ״דִּקְנַאי וּדְקָנֵינָא״, אֵימָא סָמְכָה דַּעְתַּהּ — קָא מַשְׁמַע לַן.
גֵּרְשָׁהּ — אֵין לָהּ אֶלָּא כְּתוּבָּתָהּ. גֵּרְשָׁהּ — אִין, לֹא גֵּרְשָׁהּ — לָא. קָא מַשְׁמַע לַן כִּדְרַבִּי אַבָּא.
הֶחְזִירָהּ — הֲרֵי הִיא כְּכָל הַנָּשִׁים, וְאֵין לָהּ אֶלָּא כְּתוּבָּתָהּ. הֶחְזִירָהּ, מַאי קָא מַשְׁמַע לַן?
תְּנֵינָא: הַמְגָרֵשׁ אֶת הָאִשָּׁה וּמַחְזִירָהּ, עַל מְנָת כְּתוּבָּה רִאשׁוֹנָה מַחְזִירָהּ!
מַהוּ דְּתֵימָא: אִשְׁתּוֹ הוּא דְּאִיהוּ כְּתַב לַהּ כְּתוּבָּה מִינַּיהּ, אֲבָל יְבִמְתּוֹ דְּלָא אִיהוּ כְּתַב לַהּ, הֵיכָא דְּגָרְשַׁהּ וְאַהְדְּרַהּ — אֵימָא כְּתוּבְּתַהּ מִינַּיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.
אָמַר רַב יְהוּדָה: בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כּוֹתְבִין לִבְתוּלָה מָאתַיִם וּלְאַלְמָנָה מָנֶה, וְהָיוּ מַזְקִינִין וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נָשִׁים, עַד שֶׁבָּא שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח וְתִיקֵּן, כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ.
תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כּוֹתְבִין לִבְתוּלָה מָאתַיִם וּלְאַלְמָנָה מָנֶה, וְהָיוּ מַזְקִינִין וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נָשִׁים. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מַנִּיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ. וַעֲדַיִין: כְּשֶׁהוּא כוֹעֵס עָלֶיהָ, אוֹמֵר לָהּ: ״לְכִי אֵצֶל כְּתוּבָּתִיךְ״,
הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מַנִּיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית חָמִיהָ. עֶשְׂרוֹת עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ קְלָתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, עֲנִיּוֹת הָיוּ עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ עֲבִיט שֶׁל מֵימֵי רַגְלַיִם.
וַעֲדַיִין, כְּשֶׁכּוֹעֵס עָלֶיהָ אוֹמֵר לָהּ: ״טְלִי כְּתוּבָּתִיךְ וְצֵאִי״. עַד שֶׁבָּא שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח וְתִיקֵּן, שֶׁיְּהֵא כּוֹתֵב לָהּ: כָּל נְכָסַי אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ.

הַדַּרַן עֲלָךְ הָאִשָּׁה

דף פג.

הַכּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ: ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ״ — הֲרֵי זֶה אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ, וְאִם מֵתָה יוֹרְשָׁהּ. אִם כֵּן, לָמָּה כָּתַב לָהּ ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ״? שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה — קַיָּים. כָּתַב לָהּ ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵרוֹתֵיהֶן״ — הֲרֵי זֶה אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ, וְאִם מֵתָה — יוֹרְשָׁהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם אוֹכֵל פֵּירֵי פֵּירוֹת. עַד שֶׁיִּכְתּוֹב לַהּ ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵרוֹתֵיהֶן וּבְפֵירֵי פֵּירוֹתֵיהֶן עַד עוֹלָם״.
כָּתַב לַהּ ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵרוֹתֵיהֶן וּבְפֵירֵי פֵּירוֹתֵיהֶן בְּחַיַּיִךְ וּבְמוֹתֵךְ״ — אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּירוֹת בְּחַיֶּיהָ, וְאִם מֵתָה — אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מֵתָה

— יְרֻשָּׁנָה, מִפְּנֵי שֶׁמַּתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, וְכָל הַמַּתָּנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה — תְּנָאוֹ בָּטֵל.

גְּמָ׳ תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: ״הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ״.

וְכִי כְּתַב לַהּ הָכִי, מַאי הָוֵי? וְהָתַנְיָא: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עַל שָׂדֶה זוֹ״, ״וְאֵין לִי עֵסֶק בָּהּ״, ״וְיָדַי מְסוּלָּקוֹת הֵימֶנָּה״ — לֹא אָמַר כְּלוּם!

אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: בְּכוֹתֵב לָהּ וְעוֹדָהּ אֲרוּסָה, כִּדְרַב כָּהֲנָא. דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא: נַחֲלָה הַבָּאָה לְאָדָם מִמָּקוֹם אַחֵר — אָדָם מַתָּנָה עָלֶיהָ שֶׁלֹּא יִרָּשֶׁנָּה, וְכִדְרָבָא. דְּאָמַר רָבָא: הָאוֹמֵר ״אִי אֶפְשִׁי בְּתַקָּנַת חֲכָמִים כְּגוֹן זוֹ״ — שׁוֹמְעִין לוֹ.

מַאי ״כְּגוֹן זוֹ״? כִּדְרַב הוּנָא אָמַר רַב. דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: יְכוֹלָה אִשָּׁה שֶׁתֹּאמַר לְבַעְלָהּ ״אֵינִי נִיזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה״.

אִי הָכִי, אֶפִילּוּ נְשׂוּאָה נָמֵי?

אָמַר אַבָּיֵי: נְשׂוּאָה — יָדוֹ כְּיָדָהּ. רָבָא אָמַר: יָדוֹ עֲדִיפָא מִיָּדָהּ. נָפְקָא מִינַּהּ לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: קָנוּ מִיָּדוֹ, מַהוּ? אָמַר רַב יוֹסֵף: מִדִּין וּדְבָרִים קָנוּ מִיָּדוֹ. רַב נַחְמָן אָמַר: מִגּוּפָהּ שֶׁל קַרְקַע קָנוּ מִיָּדוֹ. אָמַר אַבָּיֵי: מִסְתַּבְּרָא מִילְּתָא דְּרַב יוֹסֵף

דף פג:

בְּעוֹרֵר. אֲבָל בְּעוֹמֵד, מִגּוּפָהּ שֶׁל קַרְקַע קָנוּ מִיָּדוֹ.

אָמַר אַמֵּימָר: הִלְכְתָא, מִגּוּפָהּ שֶׁל קַרְקַע קָנוּ מִיָּדוֹ. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: בְּעוֹרֵר אוֹ בְּעוֹמֵד? לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ, לְכִדְרַב יוֹסֵף. אֲמַר לֵיהּ: לָא שְׁמִיעַ לִי. כְּלוֹמַר: לָא סְבִירָא לִי. אִם כֵּן לָמָּה כָּתַב לָהּ וְכוּ'. וְתֵימָא לֵיהּ: מִכָּל מִילֵּי סַלֵּיקְתְּ נַפְשָׁךְ! אָמַר אַבָּיֵי: יַד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה.

וְאֵימָא מִפֵּירֵי? אָמַר אַבָּיֵי: ״בּוּצִינָא טָב מִקָּרָא״.

וְאֵימָא מִירוּשָּׁה! אָמַר אַבָּיֵי: מִיתָה שְׁכִיחָא, מְכִירָה לָא שְׁכִיחָא. וְכִי מְסַלֵּיק אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ מִמֵּילְתָא דְּלָא שְׁכִיחָא, מִמֵּילְתָא דִּשְׁכִיחָא לָא מְסַלֵּיק אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ. רַב אָשֵׁי אָמַר, ״בִּנְכָסַיִיךְ״ — וְלֹא בְּפֵירוֹתַיִךְ, ״בִּנְכָסַיִיךְ״ — וְלֹא לְאַחַר מִיתָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא אוֹכֵל פֵּירֵי פֵּירוֹת. תָּנוּ רַבָּנָן: אֵלּוּ הֵן פֵּירוֹת וְאֵלּוּ הֵן פֵּירֵי פֵּירוֹת? הִכְנִיסָה לוֹ קַרְקַע וְעָשְׂתָה פֵּירוֹת — הֲרֵי הֵן פֵּירוֹת. מָכַר פֵּירוֹת וְלָקַח מֵהֶן קַרְקַע וְעָשְׂתָה פֵּירוֹת — הֲרֵי הֵן פֵּירֵי פֵּירוֹת.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: לְרַבִּי יְהוּדָה ״פֵּירֵי פֵּירוֹת״ דַּוְקָא, אוֹ דִלְמָא ״עַד עוֹלָם״ דַּוְקָא, אוֹ דִלְמָא תַּרְוַיְיהוּ דַּוְקָא?

אִם תִּמְצֵי לוֹמַר "פֵּירֵי פֵּירוֹת" דַּוְקָא, "עַד עוֹלָם" לָמָּה לִי? הָא קָא מַשְׁמַע לַן: כֵּיוָן דִּכְתַב לַהּ "פֵּירֵי פֵּירוֹת", כְּמַאן דִּכְתַב לַהּ "עַד עוֹלָם" דָּמֵי.

וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר "עַד עוֹלָם" דַּוְקָא, "פֵּירֵי פֵּירוֹת" לָמָּה לִי? הָא קָא מַשְׁמַע לַן: אַף עַל גַּב דִּכְתַב לַהּ "פֵּירֵי פֵּירוֹת", אִי כְּתַב לַהּ "עַד עוֹלָם" — אִין, אִי לָא — לָא.

וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר תַּרְוַיְיהוּ דַּוְקָא, תַּרְתֵּי לָמָּה לִי? צְרִיכָא, דְּאִי כְּתַב לַהּ "פֵּירֵי פֵּירוֹת", וְלֹא כְּתַב לָהּ "עַד עוֹלָם", הֲוָה אָמֵינָא: פֵּירֵי פֵּירוֹת הוּא דְּלָא אָכֵיל, אֲבָל פֵּירָא דְּפֵירֵי פֵּירוֹת — אָכֵיל, לְהָכִי אִיצְטְרִיךְ "עַד עוֹלָם". וְאִי כְּתַב לַהּ "עַד עוֹלָם", וְלָא כְּתַב לָהּ "פֵּירֵי פֵּירוֹת", הֲוָה אָמֵינָא: לְעוֹלָם אַפֵּירוֹת קָאֵי, לְהָכִי אִיצְטְרִיךְ "פֵּירֵי פֵּירוֹת".

אִיבַּעְיָא לְהוּ: כְּתַב לַהּ: "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵירֵי פֵּירוֹת", מַהוּ שֶׁיֹּאכַל פֵּירוֹת? מִפֵּירֵי פֵּירוֹת סָלֵיק נַפְשֵׁיהּ, מִפֵּירֵי לָא סָלֵיק נַפְשֵׁיהּ, אוֹ דִלְמָא: מִכֹּל מִילֵּי סָלֵיק נַפְשֵׁיהּ? פְּשִׁיטָא דְּמִכֹּל מִילֵּי סָלֵיק נַפְשֵׁיהּ. דְּאִי אָמְרַתְּ מִפֵּירֵי פֵּירוֹת סָלֵיק נַפְשֵׁיהּ, מִפֵּירֵי לָא סָלֵיק נַפְשֵׁיהּ: כֵּיוָן דְּאַכְלִינְהוּ לְפֵירוֹת — פֵּירֵי פֵּירוֹת מַהֵיכָא?

וְלִיטַעְמָיךְ — הָא דְּתָנַן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא אוֹכֵל פֵּירֵי פֵּירוֹת כּוּ'. כֵּיוָן דְּאַכְלִינְהוּ לְפֵירֵי, פֵּירֵי פֵּירוֹת מַהֵיכָא? אֶלָּא בְּדְשַׁיְירָא, הָכָא נָמֵי בְּדְשַׁיְיר.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כּוּ'. אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְלָא מִטַּעְמֵיהּ. מַאי הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלָא מִטַּעְמֵיהּ? אִילֵּימָא הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דְּאָמַר: אִם מֵתָה יְרֻשָּׁנָה, וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ, דְּאִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: מַתְּנָה עַל מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה — תְּנָאוֹ בָּטֵל, וְרַב סָבַר: תְּנָאוֹ קַיָּים, וְקָסָבַר: יְרוּשַׁת הַבַּעַל דְּרַבָּנַן, וַחֲכָמִים עָשׂוּ חִיזּוּק לְדִבְרֵיהֶם יוֹתֵר מִשֶּׁל תּוֹרָה.

דף פד.

וְסָבַר רַב תְּנָאוֹ קַיָּים? וְהָא אִיתְּמַר: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ עַל מְנָת שֶׁאֵין לְךָ עָלַי אוֹנָאָה, רַב אָמַר: יֵשׁ לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה.

אֶלָּא: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר: הַמַּתְּנָה עַל מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה — תְּנָאוֹ בָּטֵל, וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ, דְּאִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: מֵתָה — יְרֻשָּׁנָה, וְרַב סָבַר: מֵתָה — לֹא יְרֻשָּׁנָה.

הַאי מִטַּעְמֵיהּ וְלָא כְּהִילְכְתֵיהּ הוּא!

אֶלָּא: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר אִם מֵתָה יְרֻשָּׁנָה, וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ, דְּאִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר בִּדְאוֹרְיְיתָא תְּנָאוֹ בָּטֵל — הָא בִּדְרַבָּנַן תְּנָאוֹ קַיָּים. וְרַב סָבַר אֲפִילּוּ בִּדְרַבָּנַן — תְּנָאוֹ בָּטֵל.

הַאי כְּטַעְמֵיהּ וּכְהִילְכְתֵיהּ הוּא, וְרַב מוֹסִיף הוּא!

אֶלָּא: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר אִם מֻתָּה יִירָשֶׁנָּה, וְלָאו מִשְּׁמֵיהּ, דְּאִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר יְרוּשַׁת הַבַּעַל דְּאוֹרָיְיתָא, וְכָל הַמַּתָּנָה עַל מָה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה — תְּנָאוֹ בָּטֵל. וְרַב סָבַר: יְרוּשַׁת הַבַּעַל דְּרַבָּנָן, וַחֲכָמִים עָשׂוּ חִיזּוּק לְדִבְרֵיהֶם כְּשֶׁל תּוֹרָה.
וְרַב סָבַר יְרוּשַׁת הַבַּעַל דְּרַבָּנָן? וְהָתְנַן, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: הַיּוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, יַחְזִיר לִבְנֵי מִשְׁפָּחָה, וִינֵקֶה לָהֶן מִן הַדְּמִים.
וְהָווינַן בַּהּ: מַאי קָסָבַר? אִי קָסָבַר יְרוּשַׁת הַבַּעַל דְּאוֹרָיְיתָא, אַמַּאי יַחְזִיר? וְאִי דְּרַבָּנָן, דָּמִים מַאי עֲבִידְתַּייהוּ?
וְאָמַר רַב: לְעוֹלָם קָסָבַר יְרוּשַׁת הַבַּעַל דְּאוֹרָיְיתָא, וּכְגוֹן שֶׁהוֹרִישַׁתּוּ אִשְׁתּוֹ בֵּית הַקְּבָרוֹת, מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה אָמוּר רַבָּנַן לִישְׁקוֹל דְּמֵי וְלִיהְדַּר.
וּמַאי "יְנֵקֶה לָהֶן מִן הַדְּמִים" — דְּמֵי קֶבֶר אִשְׁתּוֹ. כִּדְתַנְיָא: הַמּוֹכֵר קִבְרוֹ, וְדֶרֶךְ קִבְרוֹ, מַעֲמָדוֹ, וּמְקוֹם הֶסְפֵּידוֹ — בָּאִין בְּנֵי מִשְׁפָּחָה וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ, מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה!
רַב לְטַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא קָאָמַר, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ.

מַתְנִי' מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב וְיוֹרְשִׁין, וְהָיָה לוֹ פִּקָּדוֹן אוֹ מִלְוָה בְּיַד אֲחֵרִים, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יִנָּתְנוּ לַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין מְרַחֲמִין בַּדִּין, אֶלָּא יִנָּתְנוּ לַיּוֹרְשִׁין. שֶׁכּוּלָּן צְרִיכִין שְׁבוּעָה, וְאֵין הַיּוֹרְשִׁין צְרִיכִין שְׁבוּעָה.
הִנִּיחַ פֵּירוֹת תְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, כָּל הַקּוֹדֵם בָּהֶן — זָכָה בָּהֶן. זָכְתָה אִשָּׁה יוֹתֵר מִכְּתוּבָּתָהּ, וּבַעַל חוֹב יוֹתֵר עַל חוֹבוֹ, הַמּוֹתָר — רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יִנָּתְנוּ לַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין מְרַחֲמִין בַּדִּין, אֶלָּא יִנָּתְנוּ לַיּוֹרְשִׁין. שֶׁכּוּלָּם צְרִיכִין שְׁבוּעָה, וְאֵין הַיּוֹרְשִׁין צְרִיכִין שְׁבוּעָה.

גְּמָ' לְמָה לִי לְמֵיתְנֵי מִלְוָה, לְמָה לִי לְמֵיתְנֵי פִּקָּדוֹן? צְרִיכָא, דְּאִי תְּנָא מִלְוָה, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי טַרְפוֹן, מִשּׁוּם דְּמִלְוָה לְהוֹצָאָה נִיתְּנָה. אֲבָל פִּקָּדוֹן, דְּאִיתֵּיהּ בְּעֵינֵיהּ — אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא.
וְאִי תְּנָא הָא, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲבָל בְּהָךְ — אֵימָא מוֹדֵי לְרַבִּי טַרְפוֹן, צְרִיכָא.
מַאי "לַכּוֹשֵׁל"? רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אוֹמֵר: לַכּוֹשֵׁל שֶׁבִּרְאָיָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לִכְתוּבַּת אִשָּׁה, מִשּׁוּם חִינָּא.
כְּתַנָּאֵי, רַבִּי בְּנָיָמִין אוֹמֵר: לַכּוֹשֵׁל שֶׁבִּרְאָיָה, וְהוּא כָּשֵׁר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לִכְתוּבַּת אִשָּׁה, מִשּׁוּם חִינָּא.
הִנִּיחַ פֵּירוֹת הַתְּלוּשִׁין. וְרַבִּי עֲקִיבָא, מַאי אִירְיָא מוֹתָר? כּוּלְּהוּ נָמֵי דְּיוֹרְשִׁין הָווּ? אֵין הָכִי נָמֵי, וְאַיְּידֵי דְּאָמַר רַבִּי טַרְפוֹן מוֹתָר, תְּנָא אִיהוּ נָמֵי מוֹתָר.

דף פד:

וְרַבִּי עֲקִיבָא, תְּפִיסָה לָא מַהְנְיָא כְּלָל? אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: וְהוּא שֶׁתָּפַס מֵחַיִּים.
וּלְרַבִּי טַרְפוֹן, דְּמַנְחֵי הֵיכָא? רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: וְהוּא שֶׁצִּבּוּרִין וּמוּנָּחִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֲבָל בְּסִימְטָא — לֹא. וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֲפִילּוּ בְּסִימְטָא.
דּוּן דַּיְּינֵי כְּרַבִּי טַרְפוֹן, וְאַהְדְּרֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְעוֹבָדָא מִינַּיְיהוּ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: עָשִׂיתָ כְּשֵׁל תּוֹרָה.
לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: דְּמָר סָבַר טָעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה חוֹזֵר, וּמָר סָבַר טָעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה אֵינוֹ חוֹזֵר?
לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא טָעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה חוֹזֵר. וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא מֵחֲבֵירוֹ וְלֹא מֵרַבּוֹ, וּמָר סָבַר הֲלָכָה אֲפִילּוּ מֵרַבּוֹ.
וְאִיבָּעֵית אֵימָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא מֵחֲבֵירוֹ וְלֹא מֵרַבּוֹ. וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר רַבִּי טַרְפוֹן רַבּוֹ הָוָה, וּמָר סָבַר חֲבֵירוֹ הָוָה.
וְאִיבָּעֵית אֵימָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא חֲבֵירוֹ הָוָה, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר הֲלָכָה אִיתְמַר, וּמָר סָבַר מַטִּין אִיתְמַר.
קָרִיבֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן תְּפוּס פָּרָה דְּיַתְמֵי מִסִּימְטָא. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר לְהוּ: שַׁפִּיר תְּפַסְתּוּהָ. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, אֲמַר לְהוּ: זִילוּ אַהְדּוּר. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר לְהוּ: מָה אֶעֱשֶׂה? שֶׁכְּנֶגְדִּי חָלוּק עָלַי.
הָהוּא בַּקָּרָא דְּיַתְמֵי דְּתָפְסִי תּוֹרָא מִינֵּיהּ. בַּעַל חוֹב אָמַר: מֵחַיִּים תְּפֵיסְנָא לֵיהּ. וּבַקָּרָא אָמַר: לְאַחַר מִיתָה תַּפְסֵיהּ. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: אִית לָךְ סָהֲדֵי דְּתַפְסֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ: לָאו. אֲמַר לֵיהּ: מִגּוֹ דְּיָכוֹל לְמֵימַר "לְקוּחַ הוּא בְּיָדִי", יָכוֹל נָמֵי לְמֵימַר "מֵחַיִּים תְּפֵיסְנָא לֵיהּ".
וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַגּוֹדְרוֹת אֵין לָהֶן חֲזָקָה! שְׁאנֵי תּוֹרָא דְּמִסְירָה לְרוֹעֶה.
דְּבֵי נְשִׂיאָה תְּפוּס אַמְתָא דְּיַתְמֵי מִסִּימְטָא. יְתִיב רַבִּי אֲבָהוּ וְרַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי וְרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, וְיָתֵיב רַבִּי אַבָּא גַּבַּיְיהוּ. אֲמַר לְהוּ: שַׁפִּיר תָּפְסִיתוּהָ. אֲמַר לְהוּ רַבִּי אַבָּא: מְשׁוּם דְּבֵי נְשִׂיאָה נִינְהוּ מְחַנְּפִיתוּ לְהוּ? וְהָא דּוּן דַּיְּינֵי כְּרַבִּי טַרְפוֹן, וְאַהְדְּרֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ עוֹבָדָא מִינַּיְיהוּ.
יֵימַר בַּר חְשׁוּ הָוָה מַסֵּיק בֵּיהּ זוּזֵי בְּהָהוּא גַּבְרָא, שְׁכֵיב וּשְׁבַק אַרְבָּא. אֲמַר לֵיהּ לִשְׁלוּחֵיהּ: זִיל, תְּפַסָה נִיהֲלֵי. אֲזַל תַּפְסַהּ. פְּגַעוּ בֵּיהּ רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, אֲמַרוּ לֵיהּ: אַתְּ תּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמָקוֹם שֶׁחָב לַאֲחֵרִים. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַתּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמָקוֹם שֶׁחָב לַאֲחֵרִים

דף פה.

לֹא קָנָה. תַּפְסוּהָ אִינְהוּ. רַב פָּפָּא מְיַמַּלַּח מַלּוֹחֵי. רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ מְמַתַּח לַהּ בְּאַשְׁלָא. מָר אָמַר: אָנָא קָנֵינָא לַהּ לְכוּלָּהּ, וּמָר אָמַר: אֲנָא קָנֵינָא לַהּ לְכוּלָּהּ.

פְּגַע בְּהוּ רַב פִּנְחָס בַּר אַמֵּי, אָמַר לְהוּ: רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ וְהוּא שֶׁצִּבּוּרִין וּמוּנָּחִין בְּרֹאשׁוּת הָרַבִּים! אָמַר לְהוּ: אֲנַן נָמֵי מַחֲרִיפוּתָא דְּנַהֲרָא תְּפֵיסְנָא.

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַר לְהוּ: קָאקֵי חִיוְּרֵי, מְשַׁלְּחֵי גְּלִימֵי דְּאִינָשֵׁי! הָכִי אָמַר רַב נַחְמָן: וְהוּא שֶׁתְּפָסָהּ מֵחַיִּים.

אֲבִימִי בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ הֲווֹ מַסְקֵי בֵּיהּ זוּזֵי בֵּי חוֹזָאֵי, שַׁדְּרִינְהוּ בְּיַד חָמָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה בַּר אֲבָהוּ. אֲזַל פַּרְעִינְהוּ. אָמַר לְהוּ: הַבוּ לִי שְׁטָרָא. אֲמַרוּ לֵיהּ: סִיטְרָאֵי נִינְהוּ.

אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ. אָמַר לֵיהּ: אִית לְךָ סָהֲדֵי דִּפְרַעְתִּינְהוּ? אָמַר לֵיהּ: לָא. אָמַר לֵיהּ: מִיגּוֹ דְּיכוֹלִין לוֹמַר "לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם", יְכוֹלִין נָמֵי לְמֵימַר "סִיטְרָאֵי נִינְהוּ".

לְעִנְיַן שֶׁלּוֹמֵי שְׁלִיחַ מַאי? אָמַר רַב אַשֵּׁי: חָזִינַן, אִי אָמַר לֵיהּ "שְׁקוֹל שְׁטָרָא וְהַב זוּזֵי" — מְשַׁלֵּם. "הַב זוּזֵי וּשְׁקוֹל שְׁטָרָא" — לָא מְשַׁלֵּם.

וְלָא הִיא, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מְשַׁלֵּם. דְּאָמַר לֵיהּ: "לְתַקּוֹנֵי שַׁדַּרְתָּיךְ וְלָא לְעַוּוֹתֵי".

הָהִיא אִיתְּתָא דַּהֲווֹ מִיפַּקְדִי גַּבַּהּ מְלוּגָא דְּשָׁטָרֵי. אֲתוֹ יוֹרְשִׁים קָא תָּבְעִי לֵיהּ מִינַּהּ. אֲמַרָה לְהוּ: מֵחַיִּים תְּפֵיסְנָא לְהוּ. אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אָמַר לַהּ: אִית לִיךְ סָהֲדֵי דְּתַבְעוּהָ מִינִּיךְ מֵחַיִּים וְלָא יְהַבְתְּ נִיהֲלֵיהּ? אָמְרָה לֵיהּ: לָא. אִם כֵּן, הָוֵי תְּפִיסָה דְּלְאַחַר מִיתָה, וּתְפִיסָה דְּלְאַחַר מִיתָה — לֹא כְלוּם הִיא.

הָהִיא אִיתְּתָא דְּאִיחַיַּיבָא שְׁבוּעָה בֵּי דִינָא דְּרָבָא. אֲמַרָה לֵיהּ בַּת רַב חִסְדָּא: יָדְעָנָא בָּהּ דַּחֲשׁוּדָה אַשְׁבּוּעָה. אַפְכַהּ רָבָא לִשְׁבוּעָה אַשֶּׁכְנֶגְדָּהּ.

זִימְנִין הָווּ יָתְבֵי קַמֵּיהּ רַב פָּפָּא וְרַב אַדָּא בַּר מַתְנָא, אַיְיתוֹ הָהוּא שְׁטָרָא גַּבֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא: יָדַעְנָא בֵּיהּ דְּשָׁטָרָא פְּרִיעָא הוּא. אָמַר לֵיהּ: אֵיכָא אִינִישׁ אַחֲרִינָא בַּהֲדֵיהּ דְּמָר? אָמַר לֵיהּ: לָא. אָמַר לֵיהּ: אַף עַל גַּב דְּאֵיכָא מָר, עַד אֶחָד לָאו כְּלוּם הוּא.

אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא: וְלֹא יְהֵא רַב פָּפָּא כְּבַת רַב חִסְדָּא? בַּת רַב חִסְדָּא קִים לִי בְּגַוָּוהּ, מָר לָא קִים לִי בְּגַוָּוהּ.

אָמַר רַב פָּפָּא: הַשְׁתָּא דְּאָמַר מָר "קִים לִי בְּגַוָּוהּ" מִילְּתָא הִיא, כְּגוֹן אַבָּא מָר בְּרִי דְּקִים לִי בְּגַוָּוהּ, קָרַעְנָא שְׁטָרָא אַפּוּמֵּיהּ.

קָרַעְנָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא: מַרַעְנָא שְׁטָרָא אַפּוּמֵּיהּ.

הָהִיא אִיתְּתָא דְּאִיחַיַּיבָא שְׁבוּעָה בֵּי דִינָא דְּרַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי. אֲמַר לְהוּ הַהוּא בַּעַל דִּין: תֵּיתֵי וְתִישְׁתְּבַע בְּמָתָא, אֶפְשָׁר דְּמִיכַסְפָא וּמוֹדְיָא. אֲמָרָה לְהוּ: כְּתֻבוּ לִי זַכְווֹתָא, דְּכִי מִשְׁתְּבַעְנָא יָהֲבִי לִי. אֲמַר לְהוּ רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: כִּתְבוּ לַהּ.

אָמַר רַב פַּפָּי: מִשּׁוּם דְּאָתֵיתוּ מִמּוּלָאֵי אָמְרִיתוּ מִילֵּי מוּלָיָתָא?!

הָא אָמַר רָבָא: הַאי אַשַּׁרְתָּא דְּדַיָּינֵי דְּמִיכַּתְבָא מִקַּמֵּי דְּנַחְווֹ סָהֲדֵי אַחֲתִימוּת יְדַיְיהוּ — פְּסוּלָה. אַלְמָא מִיחְזֵי כְּשִׁיקְרָא, הָכִי נָמֵי מִיחְזֵי כְּשִׁיקְרָא.

וְלֵיתַהּ, מִדְּרַב נַחְמָן. דְּאָמַר רַב נַחְמָן, אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר: אֲפִילּוּ מְצָאוֹ בְּאַשְׁפָּה וַחֲתָמוֹ וּנְתָנוֹ לָהּ — כָּשֵׁר. וַאֲפִילּוּ רַבָּנָן לָא פְּלִיגִי עֲלֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר אֶלָּא בְּגִיטֵּי נָשִׁים, דְּבָעֵינַן כְּתִיבָה לִשְׁמָהּ, אֲבָל בִּשְׁאָר שְׁטָרוֹת מוֹדוּ לֵיהּ.

דְּאָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁטָר שֶׁלָּוָה בּוֹ וּפָרָעוֹ — אֵינוֹ חוֹזֵר וְלָוֶה בּוֹ. שֶׁכְּבָר נִמְחַל שֶׁיִּעְבּוּדוֹ: טַעְמָא דְּנִמְחַל שִׁיעְבּוּדוֹ, אֲבָל לְמִיחְזֵי

דף פה:

כְּשִׁיקְרָא לָא חָיְישִׁינַן.

הָהוּא גַּבְרָא דְּאַפְקֵיד שַׁד מַרְגָּנִיתָא דְּצִיְירִי בִּסְדִינָא בֵּי רַבִּי מְיָאשָׁא בַּר בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. שְׁכֵיב רַבִּי מְיָאשָׁא וְלָא פַּקֵּיד. אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, אֲמַר לְהוּ: חֲדָא, דְּיַדְעָנָא בֵּיהּ בְּרַבִּי מְיָאשָׁא בַּר בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דְּלָא אֲמִיד. וְעוֹד, הָא קָא יָהֵיב סִימָנָא. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא רְגִיל דְּעֲיֵיל וְנָפֵיק לְהָתָם, אֲבָל רְגִיל דְּעֲיֵיל וְנָפֵיק לְהָתָם, אֵימָא אִינִישׁ אַחֲרִינָא אַפְקֵיד וְאִיהוּ מִיחְזָא חָזָא.

הָהוּא גַּבְרָא דְּאַפְקֵיד כָּסָא דְּכַסְפָּא בֵּי חָסָא. שְׁכֵיב חָסָא, וְלָא פַּקֵּיד. אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן אֲמַר לְהוּ: יָדְעָנָא בֵּיהּ בְּחָסָא דְּלָא אֲמִיד. וְעוֹד, הָא קָא יָהֵיב סִימָנָא. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא רְגִיל דְּעֲיֵיל וְנָפֵיק לְהָתָם, אֲבָל רְגִיל דְּעֲיֵיל וְנָפֵיק לְהָתָם, אֵימַר אִינִישׁ אַחֲרִינָא אַפְקֵיד וְאִיהוּ מִיחְזָא חָזָא.

הָהוּא דְּאַפְקֵיד מְטַכְסָא בֵּי רַב דִּימִי אָחוּהּ דְּרַב סָפְרָא, שְׁכֵיב רַב דִּימִי וְלָא פַּקֵּיד. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּא, אָמַר לְהוּ: חֲדָא, דְּיַדְעָנָא בֵּיהּ בְּרַב דִּימִי דְּלָא אֲמִיד. וְעוֹד, הָא קָא יָהֵיב סִימָנָא. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא רְגִיל דְּעֲיֵיל וְנָפֵיק לְהָתָם, אֲבָל רְגִיל דְּעֲיֵיל וְנָפֵיק לְהָתָם, אֵימָא אִינִישׁ אַחֲרִינָא אַפְקֵיד וְאִיהוּ מִיחְזָא חָזָא.

הָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: נִכְסַיי לְטוֹבִיָּה. שְׁכֵיב, אָתָא טוֹבִיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲרֵי בָּא טוֹבִיָּה.

אָמַר "טוֹבִיָּה" וַאֲתָא רַב טוֹבִיָּה — לְטוֹבִיָּה אָמַר, לְרַב טוֹבִיָּה לָא אָמַר. וְאִי אִינִישׁ דְּגִיס בֵּיהּ, הָא גִּיס בֵּיהּ. אָתוֹ שְׁנֵי טוֹבִיָּה, שָׁכֵן וְתַלְמִיד חָכָם — תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם. קָרוֹב וְתַלְמִיד חָכָם — תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: שָׁכֵן וְקָרוֹב מַאי? תָּא שְׁמַע: ״טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָח רָחוֹק״. שְׁנֵיהֶם קְרוֹבִים, וּשְׁנֵיהֶם שְׁכֵנִים, וּשְׁנֵיהֶם חֲכָמִים? שׁוֹדָא דְּדַיְינֵי.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא לִבְרֵיהּ דְּרַב חִיָּיא בַּר אָבִין: תָּא אֵימָא לָךְ מִילְּתָא מְעַלְּיוּתָא דַּהֲוָה אָמַר אֲבוּךְ. הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הַמּוֹכֵר שְׂטַר חוֹב לַחֲבֵירוֹ וְחָזַר וּמְחָלוֹ — מָחוּל, וַאֲפִילּוּ יוֹרֵשׁ מוֹחֵל — מוֹחֵל שְׁמוּאֵל בְּמַכְנֶסֶת שְׂטַר חוֹב לְבַעְלָהּ, וְחָזְרָה וּמְחָלַתּוֹ — שֶׁאֵינוֹ מָחוּל, מִפְּנֵי שֶׁיָּדוֹ כְּיָדָהּ.

קְרִיבְתַּיהּ דְּרַב נַחְמָן זַבִּינְתַּהּ לִכְתוּבְתַּהּ בְּטוֹבַת הֲנָאָה — אִיגַּרְשָׁהּ וּשְׁכִיבָה. אֲתוֹ קָא תָּבְעִי לַהּ לִבְרַתַּהּ. אָמַר לְהוּ רַב נַחְמָן: לֵיכָּא דְּלַיְסַבַהּ (לָהּ) עֲצָה?!

דף פו.

תֵּיזִיל וְתֵיחֲלַהּ לִכְתוּבְתַּהּ דְּאִמַּהּ לְגַבֵּי אֲבוּהּ, וְתֵירְתַהּ מִינֵּיהּ. שְׁמַעָה אֲזָלָה אַחֵילְתֵּהּ.

אָמַר רַב נַחְמָן: עָשִׁינוּ עַצְמֵינוּ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּינִין. מַעְיְקְרָא מַאי סְבַר, וּלְבַסּוֹף מַאי סְבַר? מֵעִיקְּרָא סְבַר: ״וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם״, וּלְבַסּוֹף סָבַר: אָדָם חָשׁוּב שְׁאנֵי.

גּוּפָא, אָמַר שְׁמוּאֵל: הַמּוֹכֵר שְׂטַר חוֹב לַחֲבֵירוֹ, וְחָזַר וּמְחָלוֹ — מָחוּל, וַאֲפִילּוּ יוֹרֵשׁ מוֹחֵל.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: וְאִי פְּקֵחַ הוּא, מְקַרְקֵשׁ לֵיהּ זוּזֵי, וְכָתֵב לֵיהּ שְׁטָרָא בְּשָׁמַיּהּ.

אָמַר אַמֵּימָר: מַאן דְּדָאֵין דִּינָא דְּגַרְמֵי — מַגְבֵּי בֵּיהּ דְּמֵי שְׁטָרָא מְעַלְּיָא. מַאן דְּלָא דָּאֵין דִּינָא דְּגַרְמֵי, מַגְבֵּי בֵּיהּ דְּמֵי נְיָירָא בְּעָלְמָא.

הֲוָה עוֹבָדָא וְכָפְיֵיהּ רַפְרָם לְרַב אָשֵׁי, וְאַגְבֵּי בֵּיהּ כִּי כְּשׁוּרָא לְצַלְמֵי.

אָמַר אַמֵּימָר מִשְׁמֵיהּ דְּרַב חָמָא: הַאי מַאן דְּאֵיכָּא עֲלֵיהּ כְּתוּבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב, וְאֵית לֵיהּ אַרְעָא וְאֵית לֵיהּ זוּזֵי — לְבַעַל חוֹב מְסַלְּקִינַן לֵיהּ בְּזוּזֵי, לְאִשָּׁה מְסַלְּקִינַן לַהּ בְּאַרְעָא, הַאי כִּי דִּינֵיהּ וְהַאי כִּי דִּינֵיהּ.

וְאִי לָא אִיכָּא אֶלָּא חַד אַרְעָא וְלָא חַזְיָא אֶלָּא לְחַד — לְבַעַל חוֹב יָהֲבִינַן לֵיהּ, לְאִשָּׁה לָא יָהֲבִינַן לַהּ. מַאי טַעְמָא — יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָאִישׁ רוֹצֶה לִישָּׂא, אִשָּׁה רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרַב חָמָא: וַדַּאי דְּאָמְרִיתוּ מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא, הַאי מַאן דְּמַסְקֵי בֵּיהּ זוּזֵי, וְאֵית לֵיהּ אַרְעָא, וַאֲתָא בַּעַל חוֹב וְקָא תָּבַע מִינֵּיהּ, וְאָמַר לֵיהּ: ״זִיל שְׁקוֹל מֵאַרְעָא״, אָמְרִינַן לֵיהּ: ״זִיל זַבֵּין אַתְּ, וְאַיְיתֵי הַב לֵיהּ״? אָמַר לֵיהּ: לָא.

אֵימָא לִי גּוּפָא דְּעוֹבָדָא הֵיכִי הֲוָה. אָמַר לֵיהּ: תּוֹלֶה מְעוֹתָיו בְּגוֹי הֲוָה, הוּא עָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהוֹגֶן — לְפִיכָךְ עֲשׂוּ בּוֹ שֶׁלֹּא כַּהוֹגֶן.

אֲמַר לֵיהּ רַב כָּהֲנָא לְרַב פָּפָּא: לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ פְּרִיעַת בַּעַל חוֹב מִצְוָה, אָמַר: "לָא נִיחָא לִי דְּאֶיעְבֵּיד מִצְוָה", מַאי? אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵינָא: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, אֲבָל בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּגוֹן שֶׁאוֹמְרִין לוֹ עֲשֵׂה סוּכָּה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, לוּלָב וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה —

דף פו:

מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ.

בָּעָא מִינֵּיהּ רָמֵי בַּר חָמָא מֵרַב חִסְדָּא: "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּיךְ, וְלֹא תִתְגָּרְשִׁי בּוֹ אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם", וְהָלְכָה וְהִנִּיחַתּוּ בְּצִידֵי רְשׁוּת הָרַבִּים, מַהוּ?

אֲמַר לֵיהּ: אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת, מִדְּרַב וּשְׁמוּאֵל. דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ, וְהוּא שֶׁצְּבוּרִין וּמוּנָּחִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְצִידֵי רְשׁוּת הָרַבִּים כִּרְשׁוּת הָרַבִּים דָּמוּ.

אַדְּרַבָּה, מְגוֹרֶשֶׁת, מִדְּרַב נַחְמָן. דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "מְשׁוֹךְ פָּרָה זוֹ, וְלֹא תִהְיֶה קְנוּיָה לְךָ עַד לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם" — קָנָה, וַאֲפִילּוּ עוֹמֶדֶת בַּאֲגַם. מַאי לָאו: הַיְינוּ אֲגַם, וְהַיְינוּ צִידֵי רְשׁוּת הָרַבִּים? לָא, אֲגַם לְחוּד וְצִידֵי רְשׁוּת הָרַבִּים לְחוּד.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אֲמַר לֵיהּ: מְגוֹרֶשֶׁת, מִדְּרַב נַחְמָן. וְצִידֵי רְשׁוּת הָרַבִּים כַּאֲגַם דָּמֵי. אַדְּרַבָּה: אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת, מִדְּרַב וּשְׁמוּאֵל. מַאי לָאו: הַיְינוּ "רְשׁוּת הָרַבִּים", וְהַיְינוּ "צִידֵי רְשׁוּת הָרַבִּים". לָא, רְשׁוּת הָרַבִּים לְחוֹד, וְצִידֵי רְשׁוּת הָרַבִּים לְחוֹד.

מַתְנִי' הַמּוֹשִׁיב אֶת אִשְׁתּוֹ חָנְוָונִית, אוֹ שֶׁמִּינָּהּ אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — הֲרֵי זֶה מַשְׁבִּיעָהּ כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ עַל פִּילְכָּהּ וְעַל עִיסָּתָהּ.

גְּמָ' אִיבַּעְיָא לְהוּ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר עַל יְדֵי גִּלְגּוּל קָאָמַר — אוֹ לְכַתְּחִלָּה קָאָמַר?

תָּא שְׁמַע, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא לְכַתְּחִלָּה — שַׁפִּיר. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ עַל יְדֵי גִּלְגּוּל, מַאי נָפְקָא לַהּ מִינַּהּ?

דְּאָמְרָה לֵיהּ: כֵּיוָן דְּקָדַיְיקַתְּ בָּתְרַאי כּוּלֵּי הַאי — לָא מָצֵינָא דְּאֵדוּר בַּהֲדָךְ.

תָּא שְׁמַע: הֲרֵי שֶׁלֹּא פָּטַר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַנֶּדֶר וּמִן הַשְּׁבוּעָה, וְהוֹשִׁיבָהּ חָנְוָונִית, אוֹ שֶׁמִּינָּהּ אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — הֲרֵי זֶה מַשְׁבִּיעָהּ כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה. לֹא הוֹשִׁיבָהּ חָנְוָונִית, וְלֹא מִינָּהּ אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוֹשִׁיבָהּ חָנְוָונִית, וְלֹא מִינָּהּ אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — הֲרֵי זֶה מַשְׁבִּיעָהּ כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה, שֶׁאֵין לְךָ אִשָּׁה שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפְּיָא שָׁעָה אַחַת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ עַל פִּילְכָּהּ וְעַל עִיסָּתָהּ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה. שְׁמַע מִינָּהּ לְכַתְּחִלָּה שְׁמַע מִינָּהּ.

מַתְנִי׳ כָּתַב לָהּ ״נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ״ — אֵין יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ, אֲבָל מַשְׁבִּיעַ הוּא אֶת יוֹרְשֶׁיהָ, וְאֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ.

״נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ וְעַל יוֹרְשַׁיִךְ וְעַל הַבָּאִים בִּרְשׁוּתֵיךְ״ — אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ, לֹא הִיא, וְלֹא יוֹרְשֶׁיהָ, וְלֹא אֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ. אֲבָל יוֹרְשָׁיו מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ וְאֶת יוֹרְשֶׁיהָ, וְאֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ.

״נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי, וְלֹא לְיוֹרְשַׁי, וְלֹא לַבָּאִים בִּרְשׁוּתִי עָלַיִךְ, וְעַל יוֹרְשַׁיִךְ, וְעַל הַבָּאִים בִּרְשׁוּתֵיךְ״ — אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ, לֹא הוּא וְלֹא יוֹרְשָׁיו וְלֹא הַבָּאִים בִּרְשׁוּתוֹ, לֹא אוֹתָהּ וְלֹא יוֹרְשֶׁיהָ, וְלֹא הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ.

הָלְכָה מִקֶּבֶר בַּעְלָהּ לְבֵית אָבִיהָ, אוֹ שֶׁחָזְרָה לְבֵית חָמִיהָ וְלֹא נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — אֵין הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. וְאִם נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ עַל הֶעָתִיד לָבֹא, וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ עַל מַה שֶּׁעָבַר.

גְּמָ׳ שְׁבוּעָה מַאי עֲבִידְתֵּיהּ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:

דף פז.

עַל אַפּוֹטְרוֹפְּיָא שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: עַל הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ. אָזַל רַב מָרְדֳּכַי, אֲמָרָהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי: בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר עַל הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ — דְּמַסְקָא אַדַּעְתָּהּ: דִּילְמָא מִצְטָרְכִי לִי זוּזֵי וְשַׁקֵּילְנָא מִכְּתוּבְּתַאי, וְאָמְרָה לֵיהּ: כְּתוֹב לִי דִּלָּא מַשְׁבַּעְתְּ לִי. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר עַל אַפּוֹטְרוֹפְּיָא שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, אִיהִי מִי הֲוָת יָדְעָה דְּמוֹתֵיב לַהּ אַפּוֹטְרוֹפְּיָא, דְּאָמְרָה לֵיהּ: ״כְּתוֹב לִי דִּלָּא מַשְׁבַּעְתְּ לִי״?

אֲמַר לֵיהּ: אַתּוּן, אַהָא מַתְנִיתוּ לַהּ, אֲנַן אַהָא מַתְנִינַן לַהּ: הָלְכָה מִקֶּבֶר בַּעְלָהּ לְבֵית אָבִיהָ, אוֹ שֶׁחָזְרָה לְבֵית חָמִיהָ וְלֹא נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — אֵין הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. וְאִם נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ עַל הֶעָתִיד לָבֹא, וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ עַל שֶׁעָבַר.

שֶׁעָבַר מַאי עֲבִידְתֵּיהּ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עַל אַפּוֹטְרוֹפְּיָא שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּחַיֵּי הַבַּעַל, אֲבָל בֵּין מִיתָה לְקִבּוּרָה מַשְׁבִּיעִינַן לַהּ. וְרַב מַתְנָא אָמַר: אֲפִילּוּ בֵּין מִיתָה לְקִבּוּרָה לָא מַשְׁבִּעִינַן לַהּ, דְּאָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: לְכַרְגָּא וּלְמָזוֹנֵי וּלְקִבּוּרָה — מְזַבְּנִינַן בְּלָא אַכְרָזָתָא.

אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי חִיָּיא: ״דִּלָּא נֶדֶר וּדְלָא שְׁבוּעָה״ — הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ, אֲבָל יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. ״נְקִי נֶדֶר נְקִי שְׁבוּעָה״ — בֵּין הוּא וּבֵין יוֹרְשִׁין אֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. הָכִי קָאָמַר לַהּ: מְנַקְּיָתְּ מִשְׁבוּעָתָא.

וְרַב יוֹסֵף אָמַר רַבִּי חִיָּיא: ״דְּלָא נֶדֶר וּדְלָא שְׁבוּעָה״ — הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ, אֲבָל יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. ״נָקִי נֶדֶר נָקִי שְׁבוּעָה״ — בֵּין הוּא וּבֵין יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. הָכִי קָאָמַר לַהּ: נַקֵּי נַפְשֵׁךְ בִּשְׁבוּעָתָא.

שְׁלַח רַבִּי זַבַּאי לְמָר עוּקְבָא: בֵּין ״דְּלָא שְׁבוּעָה״, בֵּין ״דִּנְקִי שְׁבוּעָה״, בֵּין ״דְּלָא נֶדֶר״ וּבֵין ״דִּנְקִי נֶדֶר״ — ״בְּנִכְסַי״ הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ, אֲבָל יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. מִנְּכָסַיָּא אִילֵּין — בֵּין הוּא וּבֵין יוֹרְשָׁיו אֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם אַבָּא שָׁאוּל בֶּן אִימָּא מִרְיָם: בֵּין ״דְּלָא שְׁבוּעָה״, בֵּין ״דִּנְקִי שְׁבוּעָה״, בֵּין ״דְּלָא נֶדֶר״, וּבֵין ״דִּנְקִי נֶדֶר״, בֵּין ״מִנְּכָסַי״, וּבֵין ״מִנְּכָסַיָּא אִילֵּין״ — בֵּין הוּא וּבֵין יוֹרְשָׁיו אֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ חֲכָמִים: הַבָּא לִיפָּרַע מִנְּכָסֵי יְתוֹמִים לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי לַהּ, מַתְנִיתָא אַבָּא שָׁאוּל בֶּן אִימָּא מִרְיָם אָמַר: בֵּין ״דְּלָא שְׁבוּעָה״, בֵּין ״דִּנְקִי שְׁבוּעָה״, בֵּין ״דְּלָא נֶדֶר״, וּבֵין ״נָקִי נֶדֶר״, בֵּין ״מִנְּכָסַי״, וּבֵין ״מִנְּכָסַיָּא אִילֵּין״ — בֵּין הוּא וּבֵין יוֹרְשָׁיו אֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ, אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ חֲכָמִים: הַבָּא לִיפָּרַע מִנְּכָסֵי יְתוֹמִים לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּבֶן אִימָּא מִרְיָם.

מַתְנִי׳ הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ — לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. עַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה — לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים, וּמִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים, וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו — לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ כֵּיצַד? הָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ אֶלֶף זוּז, וְאָמַר לָהּ: הִתְקַבַּלְתְּ כְּתוּבָּתִיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא הִתְקַבַּלְתִּי אֶלָּא מָנֶה — לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

עַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה, כֵּיצַד? הָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ אֶלֶף זוּז, וְאָמַר לָהּ: הִתְקַבַּלְתְּ כְּתוּבָּתִיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא הִתְקַבַּלְתִּי, וְעַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה — לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים כֵּיצַד? מָכַר נְכָסָיו לַאֲחֵרִים וְהִיא נִפְרַעַת מִן הַלָּקוֹחוֹת — לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים כֵּיצַד? מֵת וְהִנִּיחַ נְכָסָיו לְיתוֹמִים, וְהִיא נִפְרַעַת מִן הַיְתוֹמִים — לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו כֵּיצַד? הָלַךְ לוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְהִיא נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בְּפָנָיו — אֵינָהּ נִפְרַעַת אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

דף פז:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל זְמַן שֶׁהִיא תּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ — הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ, וְאִם אֵינָהּ תּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ — אֵין הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ.

גְּמָ' סְבַר רָמֵי בַּר חָמָא לְמֵימַר שְׁבוּעָה דְּאוֹרָיְיתָא — דְּקָא טָעֵין מָאתַיִם וְקָא מוֹדֶה לֵיהּ בְּמֵאָה, הָוְיָא לֵיהּ הוֹדָאָה בְּמִקְצָת הַטַּעֲנָה, וְכָל הַמּוֹדֶה בְּמִקְצָת הַטַּעֲנָה — יִשָּׁבַע.

אָמַר רָבָא: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר: חָדָא — דְּכָל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין, וְהֵיא נִשְׁבַּעַת וְנוֹטֶלֶת. וְעוֹד: אֵין נִשְׁבָּעִין עַל כְּפִירַת שִׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת.

אֶלָּא אָמַר רָבָא: מִדְּרַבָּנָן, דְּפָרַע — דְּיֵיק, דְּמִיפְּרַע — לָא דָּיֵיק, וּרְמוֹ רַבָּנַן שְׁבוּעָה עָלַהּ כִּי הֵיכִי דְּתִידּוֹק.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: פּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ בְּעֵדִים, מַהוּ? אִם אִיתָא דְּפָרְעָה — בְּעֵדִים הֲוָה פָּרַע לַהּ, אוֹ דִלְמָא אִיתְרְמוֹיֵי אִיתְרְמֵי לֵיהּ?

תָּא שְׁמַע: כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין. וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין: הַשָּׁכִיר, וְהַנִּגְזָל, וְהַנֶּחְבָּל, וְשֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה, וְחֶנְוָנִי עַל פְּנָקְסוֹ, וְהַפּוֹגֵם שְׁטָרוֹ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים. שֶׁלֹּא בְּעֵדִים — אִין, בְּעֵדִים — לָא!

לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבַּעְיָא בְּעֵדִים — דְּוַדַּאי צְרִיכָה שְׁבוּעָה, אֲבָל שֶׁלֹּא בְּעֵדִים, אֵימָא תֵּיהֲוִי כְּמַשִּׁיב אֲבֵידָה וְתִשְׁקוֹל בְּלֹא שְׁבוּעָה, קָא מַשְׁמַע לַן.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ פָּחוֹת פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: כֵּיוָן דְּקָא דָּיֵיקָא כּוּלֵּי הַאי, קוּשְׁטָא קָא אַמְרָה, אוֹ דִלְמָא אֵיעָרוֹמֵי קָא מְעָרְמָא? תֵּיקוּ.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: פּוֹחֶתֶת כְּתוּבָּתָהּ, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן הַיְינוּ פּוֹגֶמֶת, אוֹ דִלְמָא: פּוֹגֶמֶת מוֹדָיָא בְּמִקְצָת, הָא לָא קָא מוֹדָיָא בְּמִקְצָת.

תָּא שְׁמַע: פּוֹחֶתֶת — תִּפָּרַע שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. כֵּיצַד? הָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ אֶלֶף זוּז, וְאָמַר לָהּ "הִתְקַבַּלְתְּ כְּתוּבָּתִיךְ", וְהִיא אוֹמֶרֶת "לֹא הִתְקַבַּלְתִּי, וְאֵינָהּ אֶלָּא מָנֶה" — נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה.

בְּמַאי גָּבְיָא? בְּהַאי שְׁטָרָא? הַאי שְׁטָרָא חַסְפָּא בְּעָלְמָא הוּא! אָמַר רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה: בְּאוֹמֶרֶת "אֲמָנָה הָיְתָה לִי בֵּינִי לְבֵינוֹ".

עַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה. סְבַר רָמֵי בַּר חָמָא לְמֵימַר שְׁבוּעָה דְּאוֹרָיְיתָא, דִּכְתִיב: "לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת". לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת הוּא דְּאֵינוֹ קָם, אֲבָל קָם הוּא לִשְׁבוּעָה. וְאָמַר מָר: כָּל מָקוֹם שֶׁהַשָּׁנִים מְחַיְּבִין אוֹתוֹ מָמוֹן — אֶחָד מְחַיְּבוֹ שְׁבוּעָה.

אָמַר רָבָא, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר. חָדָא: דְּכָל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין, וְהֵיא נִשְׁבַּעַת וְנוֹטֶלֶת. וְעוֹד: אֵין נִשְׁבָּעִין עַל כְּפִירַת שִׁיעְבּוּד קַרְקָעוֹת.

אֶלָּא אָמַר רָבָא: מִדְּרַבָּנַן, כְּדֵי לְהָפִיס דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל.
אָמַר רַב פָּפָּא:

דף פח.

אִי פִּיקֵּחַ הוּא, מַיְיתֵי לַהּ לִידֵי שְׁבוּעָה דְּאוֹרָיְיתָא. יְהֵיב לַהּ כְּתוּבְתַהּ בְּאַפֵּי חַד סָהֲדָא, וְסָמֵיךְ סָהֲדָא קַמָּא אַסָּהֲדָא בָּתְרָא, וּמוֹקֵים לְהוּ לְהָנָךְ קַמָּאֵי בְּמִלְוָה.
מַתְקֵיף לַהּ רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: הֵיאַךְ סָמֵיךְ סָהֲדָא קַמָּא אַסָּהֲדָא בָּתְרָא? אֶלָּא אָמַר רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: יְהֵיב לַהּ כְּתוּבְתַהּ בְּאַפֵּי סָהֲדָא קַמָּא וְסָהֲדָא בָּתְרָא וּמוֹקֵים לְה[וּ] לְהָנָךְ קַמָּאֵי בְּהַלְוָאָה.
מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי, אַכַּתִּי יְכוֹלָה לְמֵימַר: שְׁתֵּי כְּתוּבּוֹת הֲוַאי! אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: הוּא דְּמוֹדַע לְהוּ.
מְנָכְסִים מְשׁוּעְבָּדִים. תְּנַן הָתָם: וְכֵן הַיְתוֹמִים לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.
מַאי? אִילֵימָא מִלְוָה — הַשְׁתָּא אֲבִיהֶן שֶׁקִּיל בְּלָא שְׁבוּעָה, וְאִינְהוּ בִּשְׁבוּעָה?! אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: וְכֵן הַיְתוֹמִים מִן הַיְתוֹמִים — לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.
אָמַר רַב זְרִיקָא אָמַר רַב יְהוּדָה, לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאָמְרוּ יְתוֹמִים: אָמַר לָנוּ אַבָּא "לְוִיתִי וּפָרַעְתִּי", אֲבָל אָמְרוּ: אָמַר לָנוּ אַבָּא "לֹא לְוִיתִי" — אַף בִּשְׁבוּעָה לֹא יִפָּרְעוּ.
מַתְקֵיף לַהּ רָבָא, אַדְּרַבָּה: כָּל הָאוֹמֵר "לֹא לְוִיתִי" — כְּאוֹמֵר "לֹא פָּרַעְתִּי" דָּמֵי,
אֶלָּא אִי אִתְּמַר, הָכִי אִתְּמַר, אָמַר רַב זְרִיקָא אָמַר רַב יְהוּדָה: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאָמְרוּ יְתוֹמִים: אָמַר לָנוּ אַבָּא "לְוִיתִי וּפָרַעְתִּי", אֲבָל אָמְרוּ: אָמַר לָנוּ אַבָּא "לֹא לְוִיתִי" — נִפְרָעִין שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. שֶׁכָּל הָאוֹמֵר "לֹא לְוִיתִי" כְּאוֹמֵר "לֹא פָּרַעְתִּי" דָּמֵי.
וְנִפְרַעַת שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. אָמַר רַב אַחָא שַׂר הַבִּירָה: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי יִצְחָק בְּאַנְטוֹכְיָא, וְאָמַר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לִכְתוּבַת אִשָּׁה, מִשּׁוּם חִינָּא. אֲבָל בַּעַל חוֹב — לָא.
וְרָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: אֲפִילּוּ בַּעַל חוֹב, שֶׁלֹּא יְהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל מְעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְהוֹלֵךְ וְיוֹשֵׁב בְּמִדִּינַת הַיָּם, וְאַתָּה נוֹעֵל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין.
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל זְמַן שֶׁתּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ וְכוּ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אַהֵיָיא? אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, אַהָא: וְנִפְרַעַת שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, לָא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. לָא שְׁנָא לְמְזוֹנֵי וְלָא שְׁנָא לִכְתוּבָּה.
וַאֲתָא רַבִּי שִׁמְעוֹן לְמֵימַר: כָּל זְמַן שֶׁתּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ — יוֹרְשֶׁיהָ מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ.

דף פח:

אֵינָהּ תּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ — אֵין יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. וְקָמִיפַּלְגִי בִּפְלוּגְתָּא דְּחָנָן וּבְנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים. דִּתְנַן: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, חָנָן אוֹמֵר: תִּשָּׁבַע בַּסּוֹף, וְלֹא תִּשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה.

נֶחְלְקוּ עָלָיו בְּנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וְאָמְרוּ: תִּשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף. רַבִּי שִׁמְעוֹן כְּחָנָן, רַבָּנַן כִּבְנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים.

מַתְקֵיף לַהּ רַב שֵׁשֶׁת: הַאי יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ? בֵּית דִּין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, אַהָא: הִלְכָה מְקֻבָּר בַּעְלָהּ לְבֵית אָבִיהָ, אוֹ שֻׁחְזְרָה לְבֵית חֲמִיהָ וְלֹא נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — אֵין הַיּוֹרְשִׁים מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. וְאִם נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפְּיָא — יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ עַל הֶעָתִיד לָבֹא, וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ עַל מַה שֶּׁעָבַר. וַאֲתָא רַבִּי שִׁמְעוֹן לְמֵימַר: כָּל זְמַן שֶׁתּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ — יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ, אֵינָהּ תּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ — אֵין הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ.

וְקָמִיפַּלְגִי בִּפְלוּגְתָּא דְּאַבָּא שָׁאוּל וְרַבָּנַן. דִּתְנַן: אַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁמִּינָּהוּ אֲבִי יְתוֹמִים — יִשָּׁבַע. מִינּוּהוּ בֵּית דִּין — לֹא יִשָּׁבַע. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, חִילּוּף הַדְּבָרִים: מִינּוּהוּ בֵּית דִּין — יִשָּׁבַע, מִינָּהוּ אֲבִי יְתוֹמִים — לֹא יִשָּׁבַע.

רַבִּי שִׁמְעוֹן כְּאַבָּא שָׁאוּל, וְרַבָּנַן כְּרַבָּנַן.

מַתְקֵיף לַהּ אַבָּיֵי: הַאי "כָּל זְמַן שֶׁתּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ" — אִם תּוֹבַעַת מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, אַהָא: כָּתַב לָהּ "נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ" — אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ כּוּ'. "נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי, וְלֹא לְיוֹרְשַׁי, וְלֹא לַבָּאִים בִּרְשׁוּתִי, עָלַיִךְ, וְעַל יוֹרְשַׁיִךְ, וְעַל הַבָּאִין בִּרְשׁוּתֵךְ" — אֵין יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ לֹא הוּא, וְלֹא יוֹרְשָׁיו, וְלֹא הַבָּאִין בִּרְשׁוּתוֹ. לֹא הִיא, וְלֹא יוֹרְשֶׁיהָ, וְלֹא הַבָּאִין בִּרְשׁוּתָהּ. וַאֲתָא רַבִּי שִׁמְעוֹן לְמֵימַר: כָּל זְמַן שֶׁתּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ — יוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ.

וְקָמִיפַּלְגִי בִּפְלוּגְתָּא דְּאַבָּא שָׁאוּל בֶּן אִימָּא מִרְיָם וְרַבָּנַן. רַבִּי שִׁמְעוֹן כְּאַבָּא שָׁאוּל, וְרַבָּנַן כְּרַבָּנַן.

מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: הָתִינַח כָּל זְמַן שֶׁתּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ. אֵינָהּ תּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?

אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּמַחְלוֹקְתּוֹ.

מַתְנִי' הוֹצִיאָה גֵּט וְאֵין עִמּוֹ כְּתוּבָּה —

דף פט.

גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ.
כְּתוּבָּה וְאֵין עִמָּהּ גֵּט, הֵיא אוֹמֶרֶת: אָבַד גִּיטִּי. וְהוּא אוֹמֵר: אָבַד שׁוֹבָרִי. וְכֵן בַּעַל חוֹב שֶׁהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב וְאֵין עִמּוֹ פְּרוֹזְבּוּל — הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יִפָּרְעוּ.
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִן הַסַּכָּנָה וְאֵילְךָ — אִשָּׁה גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ שֶׁלֹּא בְּגֵט, וּבַעַל חוֹב גּוֹבֶה שֶׁלֹּא בִּפְרוֹזְבּוּל.
גְּמָ' שְׁמַע מִינַּהּ כּוֹתְבִין שׁוֹבָר. דְּאִי אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבָר, לֵיחוּשׁ דִּלְמָא מַפְקָא לַהּ לִכְתוּבָּתַהּ, וְגָבְיָא בַּהּ.
אָמַר רַב: בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין כְּתוּבָּה עָסְקִינַן. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אַף בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין כְּתוּבָּה.
וְלִשְׁמוּאֵל כּוֹתְבִין שׁוֹבָר? אָמַר רַב עָנָן: לְדִידִי מִיפָּרְשָׁא לִי מִינַּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל: בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין וְאָמַר "כָּתַבְתִּי" — עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה. בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין וְאָמְרָה "לֹא כָּתַב לִי" — עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה.
וְאַף רַב הֲדַר בֵּיהּ, דְּאָמַר רַב: בֵּין בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין, בֵּין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין, גֵּט — גּוֹבָה עִיקָּר. כְּתוּבָּה — גּוֹבָה תּוֹסֶפֶת. וְכָל הָרוֹצֶה לְהַשִּׁיב — יָבֹא וְיָשִׁיב.
תָּנָן: כְּתוּבָּה וְאֵין עִמָּהּ גֵּט, הֵיא אוֹמֶרֶת "אָבַד גִּיטִּי", וְהוּא אוֹמֵר "אָבַד שׁוֹבָרִי". וְכֵן בַּעַל חוֹב שֶׁהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב וְאֵין עִמּוֹ פְּרוֹזְבּוּל — הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יִפָּרְעוּ.
בְּשִׁלְמָא לִשְׁמוּאֵל — מוֹקֵי לַהּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין וְאָמַר כָּתַבְתִּי, דְּאָמְרִינַן לֵיהּ: אַיְיתִי רְאָיָה, וְאִי לָא מַיְיתֵי רְאָיָה, אָמְרִינַן לֵיהּ: זִיל פְּרַע־מִיהּ.
אֶלָּא לְרַב: נְהִי דְּעִיקָּר לָא גָּבְיָא, תּוֹסֶפֶת מִיהָא תִּיגְבֵּי.
אָמַר רַב יוֹסֵף: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּשֶׁאֵין שָׁם עֵדֵי גֵּירוּשִׁין. מִיגּוֹ דְּיָכוֹל לְמֵימַר: לֹא גֵּירַשְׁתִּיהָ,

דף פט:

יָכוֹל לְמֵימַר: גֵּירַשְׁתִּיהָ וְנָתַתִּי לָהּ כְּתוּבָּתָהּ.
הָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִן הַסַּכָּנָה וְאֵילְךָ אִשָּׁה גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ שֶׁלֹּא בְּגֵט, וּבַעַל חוֹב שֶׁלֹּא בִּפְרוֹזְבּוּל. בְּדְאִיכָּא עֵדֵי גֵּירוּשִׁין עָסְקִינַן. דְּאִי לֵיכָּא עֵדֵי גֵּירוּשִׁין, בְּמַאי עָסְקִינַן?

אֶלָּא כּוּלָּהּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא, וְחַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יִפָּרְעוּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים: כְּשֶׁאֵין שָׁם עֵדֵי גֵירוּשִׁין, אֲבָל יֵשׁ שָׁם עֵדֵי גֵירוּשִׁין — גָּבְיָא תּוֹסֶפֶת. וְעִיקָּר, אִי מַפְקָא גִּיטָּא — גָּבְיָא, וְאִי לָא מַפְקָא גִּיטָּא — לָא גָּבְיָא.

וּמִן הַסַּכָּנָה וְאֵילָךְ, אַף עַל גַּב דְּלָא מַפְקָא גִּיטָּא — גָּבְיָא. שֶׁרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִסַּכָּנָה וְאֵילָךְ אִשָּׁה גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ שֶׁלֹּא בְּגֵט, וּבַעַל חוֹב שֶׁלֹּא בְּפָרוֹזְבּוּל.

אָמְרִי לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב: לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ גֵּט גּוֹבָה עִיקָּר, אַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין בְּמַאי גָּבְיָא? בְּעֵדֵי מִיתָה. וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא גֵּירְשָׁהּ, וּמַפְקָא לְגִיטָּא וְגָבְיָא בֵּיהּ?! בְּיוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעְלָהּ.

וְדִלְמָא סָמוּךְ לְמִיתָה גֵּירְשָׁהּ! אִיהוּ הוּא דְּאַפְסִיד אַנַפְשֵׁיהּ.

אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין בְּמַאי גָּבְיָא — בְּעֵדֵי מִיתָה, וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא גֵּירְשָׁהּ, וּמַפְקָא גִּיטָּא וְגָבְיָא!

אֶלָּא: בְּמָקוֹם דְּלָא אֶפְשָׁר כָּתְבִינַן שׁוֹבָר. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, עֲדֵי מִיתָה גּוּפַיְיהוּ נֵיחוּשׁ דִּלְמָא מַפְקָא עֲדֵי מִיתָה בְּהַאי בֵּי דִינָא וְגָבְיָא, וַהֲדַר מַפְקָא בְּבֵי דִינָא אַחֲרִינָא וְגָבְיָא. אֶלָּא וַדַּאי בְּמָקוֹם דְּלָא אֶפְשָׁר כָּתְבִינַן שׁוֹבָר.

אֲמַר לֵיהּ מָר קַשִּׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אָשֵׁי: אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין, מְנָלַן דְּאֵית לַהּ כְּתוּבָּה? אֵילֵימָא מֵהָא: נִתְאָרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, בֵּין מִן הָאֵירוּסִין בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין, גּוֹבָה אֶת הַכֹּל — דִּלְמָא דִּכְתַב לַהּ.

וְכִי תֵּימָא: אִי כְּתַב לַהּ, מַאי לְמֵימְרָא! לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, דְּאָמַר: שֶׁלֹּא כָּתַב לָהּ אֶלָּא עַל מְנָת שֶׁהוּא כּוֹנְסָהּ.

דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: גּוֹבָה אֶת הַכֹּל. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּכָתַב לָהּ — מִשּׁוּם הָכִי גּוֹבָה אֶת הַכֹּל. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דְּלָא כָּתַב לַהּ. מַאי "גּוֹבָה אֶת הַכֹּל"? מָנֶה מָאתַיִם הוּא דְּאִית לָהּ!

וְאֶלָּא, מִדְּתָנֵי רַב חִיָּיא בַּר אָבִין: אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה, לֹא אוֹנֵן וְלֹא מְיַטַּמֵּא לָהּ. וְכֵן הִיא, לֹא אוֹנֶנֶת וְלֹא מְיַטַּמְּאָה לוֹ. מֵתָה — אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, מֵת הוּא — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ.

דִּלְמָא דִּכְתַב לַהּ. וְכִי תֵּימָא: אִי כְּתַב לַהּ מַאי לְמֵימְרָא? מֵתָה אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא: לְרַב דְּאָמַר גֵּט גּוֹבָה עִיקָּר, לֵיחוּשׁ דִּלְמָא מַפְקָא גִּיטָּא בְּהַאי בֵּי דִינָא וְגָבְיָא, וְהַדְרָא מַפְקָא בְּבֵי דִינָא אַחֲרִינָא וְגָבְיָא? וְכִי תֵּימָא דְּקָרְעִינַן לֵיהּ! אָמְרָה: בָּעֵינָא לְאִנְסוֹבֵי בֵּיהּ.

דְּקָרְעִינַן לֵיהּ וְכָתְבִינַן אַגַּבֵּיהּ: גִּיטָּא דְּנַן קָרַעְנוּהִי לָאו מִשּׁוּם דְּגִיטָּא פָּסוּל הוּא, אֶלָּא דְּלָא תִּיהְדַּר וְתִיגְבֵּי בֵּיהּ זִמְנָא אַחֲרִינָא.

מַתְנִי' שְׁנֵי גִיטִּין וּשְׁתֵּי כְתוּבּוֹת, גּוֹבָה שְׁתֵּי כְתוּבּוֹת.

שְׁתֵּי כְתוּבּוֹת וְגֵט אֶחָד, אוֹ כְּתוּבָּה וּשְׁנֵי גִּטִּין, אוֹ כְּתוּבָּה וְגֵט וּמִיתָה — אֵינָהּ גּוֹבָה אֶלָּא כְּתוּבָּה אַחַת. שֶׁהַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶחְזִירָהּ — עַל מְנָת כְּתוּבָּה הָרִאשׁוֹנָה מַחְזִירָהּ.

גְּמָ' אִי בָּעֵיָא בְּהַאי — גְּבֵיָא, אִי בָּעֵיָא בְּהַאי — גְּבֵיָא?

לֵימָא תֵּיהְוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל. דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִין בְּזֶה אַחַר זֶה, בִּיטֵּל שֵׁנִי אֶת הָרִאשׁוֹן.

לָאו אִתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַב פָּפָּא: וּמוֹדֶה רַב נַחְמָן דְּאִי אוֹסִיף בֵּיהּ דִּיקְלָא, לְתוֹסֶפֶת כַּתְּבֵיהּ. הָכָא נָמֵי בְּדְאוֹסִיף לַהּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: הוֹצִיאָהּ גֵּט וּכְתוּבָּה וּמִיתָה,

דף צ.

אִם גֵּט קוֹדֵם לַכְּתוּבָּה — גּוֹבָה שְׁתֵּי כְתוּבּוֹת. כְּתוּבָּה קוֹדֶמֶת לַגֵּט — אֵינָהּ גּוֹבָה אֶלָּא כְּתוּבָּה אַחַת, שֶׁהַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶחְזִירָהּ — עַל מְנָת כְּתוּבָּה הָרִאשׁוֹנָה הֶחְזִירָהּ.

מַתְנִי' קָטָן שֶׁהִשִּׂיאוֹ אָבִיו — כְּתוּבָּתָהּ קַיֶּימֶת, שֶׁעַל מְנָת כֵּן קִיְּימָהּ. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיְּירָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ — כְּתוּבָּתָהּ קַיֶּימֶת, שֶׁעַל מְנָת כֵּן קִיְּימָהּ.

גְּמָ' אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מָנָה מָאתַיִם, אֲבָל תּוֹסֶפֶת — אֵין לָהּ. וְרַב יְהוּדָה אָמַר: אֲפִילּוּ תּוֹסֶפֶת יֵשׁ לָהּ.

מֵיתִיבִי: חִידְּשׁוּ — נוֹטֶלֶת מַה שֶּׁחִידְּשׁוּ. חִידְּשׁוּ אֵין, לֹא חִידְּשׁוּ לָא!

אֵימָא: אַף מַה שֶּׁחִידְּשׁוּ. וְהָא לָא תָּנֵי הָכִי: חִידְּשׁוּ — נוֹטֶלֶת מַה שֶּׁחִידְּשׁוּ, לֹא חִידְּשׁוּ — בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם, וְאַלְמָנָה מָנֶה! תִּיוּבְתָּא דְּרַב יְהוּדָה.

רַב יְהוּדָה מַתְנִיתִין אַטְעֵיתֵיהּ, הוּא סָבַר: "כְּתוּבָּתָהּ קַיֶּימֶת" — אַכּוֹלַהּ מִילְּתָא קָאֵי. וְלָא הִיא, אַעִיקָּר כְּתוּבָּה קָאֵי.

הֲדַרַן עָלָךְ הַכּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ

מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, וָמֵת — הָרִאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לַשְּׁנִיָּה. וְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי שְׁנִיָּה.

נָשָׂא אֶת הָרִאשׁוֹנָה וָמֵתָה, נָשָׂא שְׁנִיָּה וּמֵת הוּא — שְׁנִיָּה וְיוֹרְשֶׁיהָ קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה.

גְּמָ' מִדְּקָתָנֵי "הָרִאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לַשְּׁנִיָּה", וְלָא קָתָנֵי "הָרִאשׁוֹנָה יֵשׁ לָהּ וְהַשְּׁנִיָּה אֵין לָהּ", מִכְּלָל דְּאִי קָדְמָה שְׁנִיָּה וְתָפְסָה — לָא מַפְקִינַן מִינַּהּ,

שְׁמַע מִינַּהּ: בַּעַל חוֹב מְאוּחָר שֶׁקִּדֵּם וְגָבָה — מַה שֶּׁגָּבָה גָּבָה.
לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: מָה שֶּׁגָּבָה — לֹא גָּבָה, וּמַאי "קוֹדֶמֶת" — לִגְמַרֵי קָתָנֵי, כְּדִתְנַן: בֵּן קוֹדֵם לַבַּת.
אִיכָּא דְּאָמְרִי: מִדְּלָא קָתָנֵי "אִם קָדְמָה שְׁנִיָּה וְתָפְסָה אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָהּ", מִכְּלָל דְּאִי קָדְמָה שְׁנִיָּה וְתָפְסָה — מַפְקִינַן מִינַּהּ.
שְׁמַע מִינַּהּ: בַּעַל חוֹב מְאוּחָר שֶׁקִּדֵּם וְגָבָה — מַה שֶּׁגָּבָה לֹא גָּבָה.
לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ מַה שֶּׁגָּבָה — גָּבָה, אַיְידֵי דְּתָנָא: שְׁנִיָּה וְיוֹרְשֶׁיהָ קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה,

דף צ:

תְּנָא נָמֵי: הָרִאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לַשְּׁנִיָּה.
נָשָׂא אֶת הָרִאשׁוֹנָה. שְׁמַע מִינַּהּ תְּלַת: שְׁמַע מִינַּהּ אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, וְלָא חֲיִישִׁינַן לְאִינְצוֹיֵי.
מַמַּאי — מִדְּקָתָנֵי: שְׁנִיָּה וְיוֹרְשֶׁיהָ קוֹדְמִים לְיוֹרְשֵׁי רִאשׁוֹנָה, מִיקַּדַּם הוּא דְּקַדְמִי, הָא אִיכָּא — שָׁקְלִי.
וּשְׁמַע מִינַּהּ: כְּתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ.
מַמַּאי? מִדְּלָא קָתָנֵי "אִם יֵשׁ שָׁם מוֹתַר דִּינָר".
וּשְׁמַע מִינַּהּ: כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין לָא טָרְפָה מִמְּשַׁעְבְּדֵי, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתִּין טָרְפָה מִמְּשַׁעְבְּדֵי — לֵיתוֹ בְּנֵי רִאשׁוֹנָה וְלִטְרְפִינְהוּ לִבְנֵי שְׁנִיָּה.
מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: מַמַּאי? דִּלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ אֵין לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, וּמַאי "קוֹדְמִין" — לְנַחֲלָה קָתָנֵי.
וְכִי תֵּימָא: "יוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה" לְמָה לִי? אַיְידֵי דְּתָנָא "שְׁנִיָּה וְיוֹרְשֶׁיהָ", תְּנָא נָמֵי "לְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה".
וּדְקָאָמְרַתְּ: כְּתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ — דִּלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: אֵין כְּתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ, וְהָכָא הוּא דְּאִיכָּא מוֹתַר דִּינָר.
"וְאַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ" — תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: מֵתוּ אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ, בֶּן נָפֵס אוֹמֵר: יְכוֹלִין בְּנֵי הָרִאשׁוֹנָה לוֹמַר לִבְנֵי הַשְּׁנִיָּה: בְּנֵי בַּעֲלַת חוֹב אַתֶּם, טְלוּ כְּתוּבַּת אִמְּכֶם וּצְאוּ.
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּבָר קִפְּצָה נַחֲלָה מִלִּפְנֵי בְּנֵי הָרִאשׁוֹנָה וְנָפְלָה לִפְנֵי בְּנֵי הַשְּׁנִיָּה.
מַאי לָאו בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ — יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, וּמָר סָבַר: אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ — אֵין לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין.

אָמַר רַבָּה, אַשְׁכַּחְתִּינְהוּ לְרַבָּנַן דְּבֵי רַב דְּיָתְבִי וְקָאָמְרִי: דְּכוּלֵּי עָלְמָא אַחַת בְּתַיְיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ — יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, וְהָכָא בִּכְתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ וְהוּא הַדִּין לְבַעַל חוֹב קָמִיפַּלְגִי.

מָר סָבַר: כְּתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ, וְהוּא הַדִּין לְבַעַל חוֹב, וּמַר סָבַר: אֵין כְּתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ, וְהוּא הַדִּין לְבַעַל חוֹב,

וְאָמֵינָא לְהוּ אֲנָא: בְּבַעַל חוֹב כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּהָווּ מוֹתָר, כִּי פְּלִיגִי בִּכְתוּבָּה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב יוֹסֵף: אִי הָכִי, "רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּבָר קָפְצָה נַחֲלָה" — "אִם יֵשׁ מוֹתַר דִּינָר" מִיבְּעֵי לֵיהּ!

אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: בְּאַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ קָא מִיפַּלְגִי.

וְהָנֵי תַּנָּאֵי כִּי הָנֵי תַּנָּאֵי, דְּתַנְיָא: נָשָׂא אֶת הָרִאשׁוֹנָה וָמֵתָה, נָשָׂא אֶת הַשְּׁנִיָּה וּמֵת הוּא — בְּאֵין בָּנֶיהָ שֶׁל זוֹ לְאַחַר מִיתָה וְנוֹטְלִין כְּתוּבַּת אִמָּן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם יֵשׁ מוֹתַר דִּינָר — אֵלּוּ נוֹטְלִין כְּתוּבַּת אִמָּן, וְאֵלּוּ נוֹטְלִין כְּתוּבַּת אִמָּן. וְאִם לָאו — חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה.

מַאי לָאו בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ — יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, וּמַר סָבַר: אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ — אֵין לָהֶם כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין.

לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ — יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין,

דף צא.

וְהָכָא בְּדִינָר מְקַרְקְעֵי קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: מְקַרְקְעֵי — אִין, מִטַּלְטְלֵי — לָא. וּמָר סָבַר: אֲפִילּוּ מִטַּלְטְלֵי.

וּמִי מָצֵית אָמַרְתְּ הָכִי? וְהָתְנַן, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִילּוּ יֵשׁ שָׁם נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחְרָיוּת — אֵינָן כְּלוּם, עַד שֶׁיְּהֵא שָׁם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחְרָיוּת יָתֵר עַל שְׁתֵּי כְּתוּבּוֹת דִּינָר!

אֶלָּא, הָכָא בְּדִינָר מְשַׁעְבְּדִי קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: מִבְּנֵי חוֹרִין — אִין, מִמְּשַׁעְבְּדֵי — לָא, וּמָר סָבַר: אֲפִילּוּ מִמְּשַׁעְבְּדֵי.

אִי הָכִי, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "אִם יֵשׁ שָׁם מוֹתַר דִּינָר" — "כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ שָׁם מוֹתַר דִּינָר" מִיבְּעֵי לֵיהּ!

אֶלָּא: בְּפָחוֹת מִדִּינָר קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: דִּינָר — אִין, פָּחוֹת מִדִּינָר — לָא, וּמָר סָבַר: אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִדִּינָר.

וְהָא רַבִּי שִׁמְעוֹן "דִּינָר" קָאָמַר! וְכִי תֵּימָא: אֵיפוֹךְ, תַּנָּא קַמָּא דְּמַתְנִיתִין נָמֵי דִּינָר קָאָמַר! אֶלָּא כִּי הָנָךְ תְּרֵי לִישָׁנֵאי קַמָּאֵי וְאֵיפוֹךְ.

אָמַר מָר זוּטְרָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא, הִלְכְתָא: אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ — יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, וּכְתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ.

בִּשְׁלָמָא אִי אַשְׁמְעִינַן אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּיכְרִין, וְלָא אַשְׁמְעִינַן כְּתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ, הֲוָה אָמֵינָא: אִי אִיכָּא מוֹתַר דִּינָר — אִין, אִי לָא — לָא. אֶלָּא לַיִּשְׁמְעִינַן כְּתוּבָּה נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ, וַאֲנָא יָדַעְנָא מִשּׁוּם דְּאַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין!

אִי אַשְׁמְעִינַן הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא: כְּגוֹן שֶׁנָּשָׂא שָׁלֹשׁ נָשִׁים, וָמֵתוּ שְׁתַּיִם בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ. וְהָךְ דְּמָיֵית לְאַחַר מִיתָה — יוֹלֶדֶת נְקֵבָה הִיא, וְלָאו בַּת יְרוּשָּׁה הִיא.

אֲבָל אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ, וְהָא דְּלְאַחַר מִיתָה יוֹלֶדֶת זָכָר הִיא — אֵימָא לֵיחוּשׁ לְאִינְצוֹיֵי, קָא מַשְׁמַע לַן.

מַתְנִי' מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, וָמֵתוּ, וְאַחַר כָּךְ מֵת הוּא, וִיתוֹמִים מְבַקְּשִׁין כְּתוּבַּת אִמָּן וְאֵין שָׁם אֶלָּא שְׁתֵּי כְתוּבּוֹת — חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה.

הָיָה שָׁם מוֹתַר דִּינָר — אֵלּוּ נוֹטְלִים כְּתוּבַּת אִמָּן וְאֵלּוּ נוֹטְלִים כְּתוּבַּת אִמָּן.

אִם אָמְרוּ יְתוֹמִים: אֲנַחְנוּ מַעֲלִים עַל נִכְסֵי אֲבִינוּ יָפָה דִּינָר כְּדֵי שֶׁיִּטְּלוּ כְּתוּבַּת אִמָּן — אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן, אֶלָּא שָׂמִין אֶת הַנְּכָסִים בְּבֵית דִּין.

הָיוּ שָׁם נְכָסִים בְּרָאוּי — אֵינָן כִּבְמוּחְזָק.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִילּוּ יֵשׁ שָׁם נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחְרָיוּת, אֵינָן כְּלוּם, עַד שֶׁיִּהְיוּ שָׁם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחְרָיוּת יוֹתֵר עַל שְׁתֵּי הַכְּתוּבּוֹת דִּינָר.

גְּמָ' תְּנוּ רַבָּנָן: לָזוֹ אֶלֶף וְלָזוֹ חֲמֵשׁ מֵאוֹת, אִם יֵשׁ שָׁם מוֹתַר דִּינָר — אֵלּוּ נוֹטְלִין כְּתוּבַּת אִמָּן וְאֵלּוּ נוֹטְלִין כְּתוּבַּת אִמָּן. וְאִם לְאו — יַחְלְקוּ בְּשָׁוֶה.

פְּשִׁיטָא: מְרוּבִּין וְנִתְמַעֲטוּ — כְּבָר זָכוּ בָּהֶן יוֹרְשִׁין. מוּעָטִין וְנִתְרַבּוּ מַאי?

תָּא שְׁמַע: דְּנִיכְסֵי דְּבֵי בַּר צַרְצוּר מוּעָטִין וְנִתְרַבּוּ הֲווֹ, וַאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב עַמְרָם. אֲמַר לְהוּ: זִילוּ פַּיְּיסִינְהוּ. לָא אַשְׁגַּחוּ.

אֲמַר לְהוּ: אִי לָא מְפַיְּיסִיתוּ לְהוּ, מָחֵינָא לְכוּ בְּסִילְוָא דְּלָא מַבַּע דְּמָא. שַׁדְּרִינְהוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לָהֶן: כְּשֵׁם שֶׁמְּרוּבִּין וְנִתְמַעֲטוּ

דף צא:

זָכוּ בָּהֶן יוֹרְשִׁין — כָּךְ מוּעָטִין וְנִתְרַבּוּ זָכוּ בָּהֶן יוֹרְשִׁין.

(סִימָן: אֶלֶף וּמֵאָה מְצָוָה בִּכְתוּבָּה יַעֲקֹב זָקֵף שְׁדוֹתָיו בִּדְבָרִים עֲסִיקִין).

הָהוּא גַּבְרָא דַּהֲווֹ מַסְקֵי בֵּיהּ אַלְפָּא זוּזֵי, הֲווֹ לֵיהּ תְּרֵי אַפַּדְנֵי, זַבְנִינְהוּ חָדָא בַּחֲמֵשׁ מְאָה וַחֲדָא בַּחֲמֵשׁ מְאָה. אֲתָא בַּעַל חוֹב טָרְפָא לַחֲדָא מִינַּייְהוּ, הֲדַר קָטָרֵיף לְאִידַּךְ.

שְׁקַל אַלְפָּא זוּזֵי וְקָא אָזֵיל לְגַבֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: אִי שַׁוְיָא לָךְ אַלְפָּא זוּזֵי — לְחַיֵּי, וְאִי לָא — שְׁקֵיל אַלְפָּא זוּזֵי וְאִיסְתַּלַק.

סְבַר רָמֵי בַּר חָמָא לְמֵימַר: הַיְינוּ מַתְנִיתִין אִם אָמְרוּ יְתוֹמִים "הֲרֵי אָנוּ מַעֲלִין עַל נִכְסֵי אֲבִינוּ יָפֶה דִּינָר".

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מִי דָּמֵי? הָתָם — אִית לְהוּ פְּסִידָא לְיַתְמֵי, הָכָא — מִי אִית לֵיהּ פְּסִידָא? אַלְפָּא יְהֵיב וְאַלְפָּא שְׁקֵיל!

וְטִירְפָּא, בְּכַמָּה כָּתְבִינַן?

רַבִּינָא אָמַר: בְּאַלְפָּא. רַב עַוִירָא אָמַר: בַּחֲמֵשׁ מְאָה. וְהִלְכְתָא: בַּחֲמֵשׁ מְאָה.

הָהוּא גַּבְרָא דַּהֲווֹ מַסְקֵי בֵּיהּ מְאָה זוּזֵי. הֲווֹ לֵיהּ תְּרֵי קַטְיֵנֵי דְּאַרְעָא, (חַד זַבִּינְהוּ) [זַבְּנִינְהוּ לְחַד] בְּחַמְשִׁין וְחַד בְּחַמְשִׁין. אֲתָא בַּעַל חוֹב טַרְפָּא לְחַד מִינַּייהוּ, הֲדַר אֲתָא וְקָטָרַיף לְאִידָּךְ.

שְׁקַל מְאָה זוּזֵי וְקָאָזֵיל לְגַבֵּיהּ וַאֲמַר לֵיהּ: אִי שָׁוְיָא לָךְ מְאָה זוּזֵי — לְחַיֵּי, וְאִי לָא — שְׁקוֹל מְאָה זוּזֵי וְאִיסְתַּלַק.

סָבַר רַב יוֹסֵף לְמֵימַר: הַיְינוּ מַתְנִיתִין אִם אָמְרוּ יְתוֹמִים כּוּ'. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי דָּמֵי? הָתָם — אִית לְהוּ פְּסִידָא לְיַתְמֵי, הָכָא — מַאי פְּסִידָא אִית לֵיהּ? מְאָה יְהֵיב, מְאָה שָׁקֵיל.

וְטִירְפָּא בְּכַמָּה כָּתְבִינַן? רַבִּינָא אָמַר: בִּמְאָה, רַב עַוִירָא אָמַר: בְּחַמְשִׁין. וְהִלְכְתָא בְּחַמְשִׁין.

הָהוּא גַּבְרָא דַּהֲווֹ מַסְקֵי בֵּיהּ מְאָה זוּזֵי. שְׁכִיב, שְׁבַק קַטְיָנָא דְּאַרְעָא דַּהֲווֹ שָׁוְיָא חַמְשִׁין זוּזֵי. אֲתָא בַּעַל חוֹב וְקָטָרַיף לֵיהּ, אֲזוּל יַתְמֵי יְהַבוּ לֵיהּ חַמְשִׁין זוּזֵי, הֲדַר קָטָרַיף לַהּ.

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי. אֲמַר לָהֶן: מִצָּוָה עַל הַיְתוֹמִים לִפְרוֹעַ חוֹב אֲבִיהֶן. הָנֵי קַמָּאֵי מִצָּוָה עָבְדִיתוּ, הַשְׁתָּא כִּי טָרֵיף — בְּדִין קָטָרֵיף.

וְלָא אֲמַרַן דְּלָא אֲמַרוּ לֵיהּ: "הָנֵי חַמְשִׁין זוּזֵי דְּמֵי דְּאַרְעָא קַטְיָנָא", אֲבָל אֲמַרוּ לֵיהּ: "הָנֵי חַמְשִׁין זוּזֵי דְּמֵי אַרְעָא קַטְיָנָא" — סַלּוֹקֵי סַלְּקוּהּ.

הָהוּא גַּבְרָא דְּזַבְּנַהּ לִכְתוּבְּתַהּ דְּאִימֵּיהּ בְּטוֹבַת הֲנָאָה, וַאֲמַר לֵיהּ: אִי אָתְיָא אֵם וּמְעַרְעֲרָא, לָא מְפַצֵּינָא לָךְ.

שְׁכִיבָא אִימֵּיהּ וְלָא (אִי)עַרְעַרָא, וַאֲתָא אִיהוּ וְקָא מְעַרְעַר. סְבַר רָמֵי בַּר חָמָא לְמֵימַר: אִיהוּ בְּמָקוֹם אִימֵּיהּ קָאֵי. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: נָהֵי דְּאַחְרִיוּת דִּידַהּ לָא קָבֵיל עֲלֵיהּ, אַחְרִיוּת דִּידֵיהּ מִי לָא קָבֵיל?

אֲמַר רָמֵי בַּר חָמָא: רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן שֶׁלֹּא בְּאַחְרִיוּת, וַאֲתָא שִׁמְעוֹן וּמְכָרָהּ לְרְאוּבֵן בְּאַחְרִיוּת,

דף צב.

וַאֲתָא בַּעַל חוֹב דִּרְאוּבֵן וְקָטָרֵיף לֵיהּ מִינַּיְיהוּ — דִּינָא הוּא דְּאָזֵיל שִׁמְעוֹן וּמְפַצֵּי לֵיהּ.
אֲמַר לֵיהּ רָבָא: נְהִי דְּאַחְרִיוּת דְּעָלְמָא קָבֵיל עֲלֵיהּ, אַחְרִיוּת דְּנַפְשֵׁיהּ מִי קָבֵיל עֲלֵיהּ?
וּמוֹדֶה רָבָא בִּרְאוּבֵן שֶׁיֵּרֵשׁ שָׂדֶה מִיַּעֲקֹב, וּמְכָרָהּ לְשִׁמְעוֹן שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת, וַאֲתָא שִׁמְעוֹן וּמְכָרָהּ לִרְאוּבֵן בְּאַחֲרָיוּת, וַאֲתָא בַּעַל חוֹב דְּיַעֲקֹב, וְקָטָרֵיף לֵיהּ מִינַּיְיהוּ — דִּינָא הוּא דְּאָזֵיל שִׁמְעוֹן וּמְפַצֵּי לֵיהּ מִינַּיְיהוּ.
מַאי טַעְמָא? בַּעַל חוֹב דְּיַעֲקֹב כְּבַעַל חוֹב דְּעָלְמָא דְּמֵי.
אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן בְּאַחֲרָיוּת, וְזָקַף עָלָיו בְּמִלְוָה, וּמֵת רְאוּבֵן, וַאֲתָא בַּעַל חוֹב דִּרְאוּבֵן וְקָטָרֵיף לַהּ מִשִּׁמְעוֹן וּפַיְיסֵיהּ בְּזוּזֵי —
דִּינָא הוּא דְּאָמְרִי לֵיהּ בְּנֵי רְאוּבֵן: אֲנַן מִטַּלְטְלֵי שְׁבַק אֲבוּן גַּבָּךְ, וּמִטַּלְטְלֵי דְּיַתְמֵי לְבַעַל חוֹב לָא מְשַׁתְּעְבְּדִי.
אָמַר רָבָא: אִי פְּקִקַח אִידַּךְ, מַגְבֵּי לְהוּ נִיהֲלַיְיהוּ אַרְעָא וַהֲדַר גָּבֵי לַהּ מִינַּיְיהוּ, כְּרַב נַחְמָן.
דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: יְתוֹמִים שֶׁגָּבוּ קַרְקַע בְּחוֹבַת אֲבִיהֶן — בַּעַל חוֹב חוֹזֵר וְגוֹבֶה אוֹתָהּ מֵהֶן.
אָמַר רַבָּה: רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר כָּל שְׁדוֹתָיו לְשִׁמְעוֹן, וְחָזַר שִׁמְעוֹן וּמָכַר שָׂדֶה אַחַת לְלֵוִי, וַאֲתָא בַּעַל חוֹב דִּרְאוּבֵן — רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה, רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה.
וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּזַבְּנֵהּ בֵּינוֹנִית, אֲבָל זַבְּנֵהּ עִידִּית וְזִבּוּרִית, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: לְהָכִי טָרַחְתְּ וּזְבַנְתְּ אַרְעָא דְּלָא חָזְיָא לָךְ.
וּבֵינוֹנִית נָמֵי לָא אֲמַרַן, אֶלָּא דְּלָא שְׁבַק בֵּינוֹנִית דִּכְוָותַהּ,

דף צב:

אֲבָל שְׁבַק בֵּינוֹנִית דִּכְוָותַהּ, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: הִנַּחְתִּי לָךְ מָקוֹם לִגְבוֹת הֵימֶנּוּ.
אָמַר אַבָּיֵי: רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן בְּאַחֲרָיוּת, וַאֲתָא בַּעַל חוֹב דִּרְאוּבֵן וְקָטָרֵיף לַהּ מִינַּיְיהוּ, דִּינָא הוּא דְּאָזֵיל רְאוּבֵן וּמְפַצֵּי לֵיהּ. וְלָא מָצֵי אָמַר לֵיהּ: לָאו בַּעַל דְּבָרִים דִּידִי אַתְּ. מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ: דְּמַפְקַתְּ מִינַּיְיהוּ, עָלַי הָדַר.
וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת נָמֵי, דְּאָמַר לֵיהּ: לָא נִיחָא לִי דְּתֶהֱוֵי לֵיהּ לִשְׁמְעוֹן תַּרְעוֹמֶת עָלַי.
אָמַר אַבָּיֵי: רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת, וְיָצְאוּ עָלָיו

דף צג.

עָסִיקִין, עַד שֶׁלֹּא הֶחְזִיק בָּהּ — יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, מִשֶּׁהֶחְזִיק בָּהּ — אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. מְשׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ: חַיְיתָא דְּקִיטְרֵי סְבַרְתְּ וְקַבֵּילְתְּ. וּמֵאֵימַת מַחְזֵיק בַּהּ? מִכִּי דָּיֵישׁ אַמְצָרֵי. אִיכָּא דְּאָמְרִי אָפִילּוּ בְּאַחֲרָיוּת נָמֵי. דְּאָמַר לֵיהּ: אַחְוִי טִירְפָּךְ וַאֲשַׁלֵּם לָךְ.

מַתְנִי' מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁלֹשׁ נָשִׁים, וָמֵת, כְּתוּבָּתָהּ שֶׁל זוֹ מָנֶה, וְשֶׁל זוֹ מָאתַיִם, וְשֶׁל זוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת, וְאֵין שָׁם אֶלָּא מָנֶה — חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה.

הָיוּ שָׁם מָאתַיִם, שֶׁל מָנֶה נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים, שֶׁל מָאתַיִם וְשֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה שֶׁל זָהָב. הָיוּ שָׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת — שֶׁל מָנֶה נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים, וְשֶׁל מָאתַיִם מָנֶה, וְשֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשָּׁה שֶׁל זָהָב.

וְכֵן שְׁלֹשָׁה שֶׁהִטִּילוּ לַכִּיס, פִּיחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ — כָּךְ הֵן חוֹלְקִין.

גְּמָ' שֶׁל מָנֶה נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים? תִּלְתִין וּתְלָתָא וְתִילְתָא הוּא דְּאִית לַהּ!

אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּכוֹתֶבֶת בַּעֲלַת מָאתַיִם לְבַעֲלַת מָנֶה "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ בְּמָנֶה".

אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: שֶׁל מָאתַיִם וְשֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ שֶׁל זָהָב. תֵּימָא לַהּ: הָא סַלְּקָתְּ נַפְשָׁךְ מִינַּהּ!

מְשׁוּם דְּאָמְרָה לַהּ: מִדִּין וּדְבָרִים הוּא דְּסַלְּקִי נַפְשַׁאי.

הָיוּ שָׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְכוּ'.

שֶׁל מָאתַיִם מָנֶה? שִׁבְעִים וַחֲמִשָּׁה הוּא דְּאִית לַהּ!

אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּכוֹתֶבֶת בַּעֲלַת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְבַעֲלַת מָאתַיִם וּלְבַעֲלַת מָנֶה "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּכֶם בְּמָנֶה".

רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוֹד מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּינָא אָמַר: רֵישָׁא בִּשְׁתֵּי תְּפִיסוֹת, וְסֵיפָא בִּשְׁתֵּי תְּפִיסוֹת.

רֵישָׁא בִּשְׁתֵּי תְּפִיסוֹת — דְּנָפְלוּ שִׁבְעִין וַחֲמִשָּׁה בְּחַד זִימְנָא, וּמֵאָה וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה בְּחַד זִימְנָא.

סֵיפָא בִּשְׁתֵּי תְּפִיסוֹת — דְּנָפְלוּ שִׁבְעִים וַחֲמִשָּׁה בְּחַד זִימְנָא, וּמָאתַיִם וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה בְּחַד זִימְנָא.

תַּנְיָא: זוֹ מִשְׁנַת רַבִּי נָתָן. רַבִּי אוֹמֵר: אֵין אֲנִי רוֹאֶה דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי נָתָן בְּאֵלּוּ, אֶלָּא חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה.

וְכֵן שְׁלֹשָׁה שֶׁהֵטִילוּ. אָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁנַיִם שֶׁהִטִּילוּ לְכִיס, זֶה מָנֶה וְזֶה מָאתַיִם —

דף צג:

הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע.

אָמַר רַבָּה: מִסְתַּבְּרָא מִילְּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לַחֲרִישָׁה, אֲבָל בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה — זֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו. וְרַב הַמְנוּנָא אָמַר: אֲפִילּוּ שׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה — הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע.

מֵיתִיבִי: שְׁנַיִם שֶׁהִטִּילוּ לַכִּיס, זֶה מָנֶה וְזֶה מָאתַיִם — הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע. מַאי לָאו, בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה, וּתְיוּבְתָּא דְּרַבָּה? לָא, בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לַחֲרִישָׁה.

אֲבָל שׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה מַאי — זֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו.

אַדְּתָנֵי סֵיפָא: לָקַח זֶה בְּשֶׂלּוֹ וְזֶה בְּשֶׂלּוֹ וְנִתְעָרְבוּ — זֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו, וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו,

לִיפְלוֹג וְלֵיתְנֵי בְּדִידֵיהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לַחֲרִישָׁה. אֲבָל בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה — זֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו!

הָכִי נָמֵי קָאָמַר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לַחֲרִישָׁה. אֲבָל בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה — נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁלָּקַח זֶה בְּשֶׂלּוֹ וְזֶה בְּשֶׂלּוֹ וְנִתְעָרְבוּ, זֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מְעוֹתָיו.

תְּנַן: וְכֵן שְׁלֹשָׁה שֶׁהִטִּילוּ לַכִּיס, פִּחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ — כָּךְ הֵן חוֹלְקִין,

מַאי לָאו: ״פִּחֲתוּ״ — פִּחֲתוּ מַמָּשׁ, ״הוֹתִירוּ״ — הוֹתִירוּ מַמָּשׁ!

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לָא, ״הוֹתִירוּ״ — זוּזֵי חַדְתֵּי, ״פִּחֲתוּ״ — אִסְתֵּירָא דְּצוֹנִיתָא.

מַתְנִי׳ מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי אַרְבַּע נָשִׁים וָמֵת — הָרִאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לַשְּׁנִיָּה, וּשְׁנִיָּה לַשְּׁלִישִׁית, וּשְׁלִישִׁית לָרְבִיעִית. וְרִאשׁוֹנָה נִשְׁבַּעַת לַשְּׁנִיָּה. וּשְׁנִיָּה לַשְּׁלִישִׁית, וּשְׁלִישִׁית לָרְבִיעִית, וְהָרְבִיעִית נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. בֶּן נַנָּס אוֹמֵר: וְכִי מִפְּנֵי שֶׁהִיא אַחֲרוֹנָה נִשְׁכֶּרֶת? אַף הִיא לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

הָיוּ יוֹצְאוֹת כּוּלָּן בְּיוֹם אֶחָד — כָּל הַקּוֹדֶמֶת לַחֲבֶרְתָּהּ אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת זָכְתָה. וְכָךְ הָיוּ כּוֹתְבִין בֵּירוּשָׁלַיִם שָׁעוֹת. הָיוּ כּוּלָּן יוֹצְאוֹת בְּשָׁעָה אַחַת, וְאֵין שָׁם אֶלָּא מָנֶה — חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה.

גְּמָ׳ בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? אָמַר שְׁמוּאֵל:

דף צד.

כְּגוֹן שֶׁנִּמְצְאוּ אַחַת מֵהֶן שְׂדֵה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ. וּבְבַעַל חוֹב מְאוּחָר שֶׁקָּדַם וְגָבָה קָמִיפַּלְגִי.

תַּנָּא קַמָּא סָבַר: מַה שֶּׁגָּבָה לֹא גָּבָה.

וּבֶן נַנָּס סָבַר: מַה שֶּׁגָּבָה גָּבָה.

(אָמַר) רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: דְּכוּלֵּי עָלְמָא — מַה שֶּׁגְּבָה לֹא גָּבָה. וְהָכָא בְּחַיְישִׁינַן שֶׁמָּא תַּכְסִיף קָמִיפַּלְגִי,

מָר סָבַר: חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא תַּכְסִיף. וּמַר סָבַר: לָא חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא תַּכְסִיף.

אַבָּיֵי אָמַר: דְּאַבָּיֵי קַשְׁישָׁא אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. דְּתָנֵי אַבָּיֵי קַשִּׁישָׁא: יְתוֹמִים שֶׁאָמְרוּ — גְּדוֹלִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר קְטַנִּים.

תַּנָּא קַמָּא לֵית לֵיהּ דְּאַבָּיֵי קַשִּׁישָׁא. וּבֶן נַנָּס אִית לֵיהּ דְּאַבָּיֵי קַשִּׁישָׁא.

אָמַר רַב הוּנָא: הָנֵי תְּרֵי אַחֵי וּתְרֵי שׁוּתָּפֵי דְּאִית לְהוּ דִּינָא בַּהֲדֵי חַד, וַאֲזַל חַד מִינַּיְיהוּ בַּהֲדֵיהּ לְדִינָא — לָא מָצֵי אִידָּךְ לְמֵימַר לֵיהּ: אַתְּ לָאו בַּעַל דְּבָרִים דִּידִי אַתְּ. אֶלָּא שְׁלִיחוּתֵיהּ עָבַד.

אִקְּלַע רַב נַחְמָן לְסוּרָא. שַׁיְילוּהִי: כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי?

אָמַר לְהוּ, מַתְנִיתִין הִיא: הָרִאשׁוֹנָה נִשְׁבַּעַת לַשְּׁנִיָּה, וּשְׁנֵיָּה לַשְּׁלִישִׁית, וּשְׁלִישִׁית לָרְבִיעִית. וְאִילּוּ רִאשׁוֹנָה לַשְּׁלִישִׁית לָא קָתָנֵי, מַאי טַעְמָא, לָאו מִשּׁוּם דִּשְׁלִיחוּתֵיהּ עָבְדָה?

מִי דָּמֵי? הָתָם שְׁבוּעָה לְאֶחָד וּשְׁבוּעָה לְמֵאָה, הָכָא אָמַר: אִילּוּ אֲנָא הֲוַאי, טָעֵינְנָא טְפֵי.

וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא אִיתֵיהּ בְּמָתָא, אֲבָל אִיתֵיהּ בְּמָתָא — אִיבְּעֵי לֵיהּ לְמֵיתֵי.

אִתְּמַר: שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִים בְּיוֹם אֶחָד, רַב אָמַר: חוֹלְקִין, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: שׁוּדָּא דְּדַיְינֵי.

לֵימָא רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: עֵדֵי חֲתִימָה כָּרְתִי.

דף צד:

וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: עֵדֵי מְסִירָה כָּרְתִי.

לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, רַב סָבַר: חֲלוּקָה עֲדִיפָא. וּשְׁמוּאֵל סָבַר: שׁוּדָּא דְּדַיְינֵי עֲדִיפָא.

וּמִי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לֵיהּ לְרַב כְּרַבִּי אֶלְעָזָר? וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין. כִּי אֲמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר: אַף בִּשְׁטָרוֹת. מִכְּלָל דְּרַב סָבַר בִּשְׁטָרוֹת לָא!

אֶלָּא: מְחַוְורְתָּא רַב כְּרַבִּי מֵאִיר, וּשְׁמוּאֵל כְּרַבִּי אֶלְעָזָר.

מֵיתִיבִי: שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִים בְּיוֹם אֶחָד חוֹלְקִין, תִּיובְתָּא דִּשְׁמוּאֵל. אָמַר לָךְ שְׁמוּאֵל: הָא מַנִּי — רַבִּי מֵאִיר הִיא, וַאֲנָא דַּאֲמַרִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר.

אִי רַבִּי מֵאִיר, אֵימָא סֵיפָא: כָּתַב לְאֶחָד וּמָסַר לְאַחֵר — זֶה שֶׁמָּסַר לוֹ קָנָה. וְאִי רַבִּי מֵאִיר, אַמַּאי קָנָה? הָאָמַר עֵדֵי חֲתִימָה כָּרְתִי!

תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יַחְלוֹקוּ, וְכֵן אָמְרוּ: מַה שֶּׁיִּרְצֶה הַשָּׁלִישׁ, יַעֲשֶׂה.

אִמֵּיהּ דְּרָמֵי בַּר חָמָא כְּתַבְתִּינְהוּ לְנִכְסֵהּ לְרָמֵי בַּר חָמָא בְּצַפְרָא, לְאוּרְתָּא כְּתַבְתִּינְהוּ לְמָר עוּקְבָא בַּר חָמָא.

אֲתָא רָמֵי בַּר חָמָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, אוֹקְמֵיהּ בְּנִכְסֵי. אֲתָא מָר עוּקְבָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אוֹקְמֵיהּ בְּנִכְסֵי. אֲתָא רַב שֵׁשֶׁת לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא עֲבַד מָר הָכִי? אֲמַר לֵיהּ: וּמַאי טַעְמָא עֲבַד מָר הָכִי?

אֲמַר לֵיהּ: דִּקְדֵּים. אֲמַר לֵיהּ: אַטּוּ בִּירוּשָׁלַיִם יָתְבִינַן דְּכָתְבִינַן שְׁעוֹת? אֶלָּא מָר מַאי טַעְמָא עֲבַד הָכִי? אֲמַר לֵיהּ: שׁוּדָּא דְּדַיָּינֵי.

אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא נָמֵי שׁוּדָּא דְּדַיָּינֵי, אֲמַר לֵיהּ: חֲדָא, דַּאֲנָא דַּיָּינָא וּמָר לָאו דַּיָּינָא. וְעוֹד, מֵעִיקָּרָא לָאו בְּתוֹרַת הָכִי אֲתֵית לַהּ.

הָנְהוּ תְּרֵי שְׁטָרֵי דַּאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף. חַד הָוָה כָּתוּב בְּחַמְשָׁא בְּנֵיסָן, וְחַד הָוָה כָּתוּב בֵּיהּ בְּנֵיסָן סְתָמָא. אוֹקְמֵיהּ רַב יוֹסֵף לְהָהוּא דְּחַמְשָׁא בְּנֵיסָן בִּנְכָסִים.

אֲמַר לֵיהּ אִידַּךְ: וַאֲנָא אַפְסֵיד? אֲמַר לֵיהּ: אַתְּ יָדְךָ עַל הַתַּחְתּוֹנָה, אֵימָא בַּר עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּנֵיסָן אַתְּ.

אֲמַר לֵיהּ: וְנִכְתּוֹב לִי מָר

דף צה.

טִירְפָּא מֵאַיִּר וְאֵילָךְ. אֲמַר לֵיהּ: יָכְלִי לְמֵימַר לָךְ: אַתְּ בַּר חַד בְּנֵיסָן אַתְּ.

מַאי תַּקָּנְתֵּיהּ? נִכְתְּבוּ הַרְשָׁאָה לַהֲדָדֵי.

מַתְנִי' מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וּמָכַר אֶת שָׂדֵהוּ, וְכָתְבָה רִאשׁוֹנָה לַלּוֹקַחַ "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ" — הַשְּׁנִיָּה מוֹצִיאָה מֵהַלּוֹקֵחַ, וְרִאשׁוֹנָה מִן הַשְּׁנִיָּה, וְהַלּוֹקֵחַ מִן הָרִאשׁוֹנָה. וְחוֹזְרוֹת חֲלִילָה, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ פְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶם. וְכֵן בַּעַל חוֹב, וְכֵן אִשָּׁה בַּעֲלַת חוֹב.

גְּמָ' וְכִי כָּתְבָה לֵיהּ מַאי הֲוֵי? וְהָתַנְיָא: הָאוֹמַר לַחֲבֵירוֹ "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עַל שָׂדֶה זוֹ", וְ"אֵין לִי עֵסֶק בָּהּ", וְ"יָדַי מְסוּלָּקוֹת הֵימֶנָּה" — לֹא אָמַר כְּלוּם. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — בְּשֶׁקִּנּוּ מִיָּדָהּ.

וְכִי קִנּוּ מִיָּדָהּ מַאי הֲוֵי? תֵּימָא: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי. מִי לָא תְּנַן: לָקַח מִן הָאִישׁ וְחָזַר וְלָקַח מִן הָאִשָּׁה — מִקָּחוֹ בָּטֵל. אֶלְמָא: יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי.

אֲמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב חִסְדָּא, לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי מֵאִיר, הָא רַבִּי יְהוּדָה.

דְּתַנְיָא: כָּתַב לָרִאשׁוֹן וְלֹא חָתְמָה לוֹ, לַשֵּׁנִי וְחָתְמָה לוֹ — אֵיבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר: "נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי, אַתֶּם מַה לָּכֶם עָלַיי"?

וְרַבִּי, סָתֵם לַהּ הָכָא כְּרַבִּי מֵאִיר וְסָתֵם לַהּ הָתָם כְּרַבִּי יְהוּדָה?!

אָמַר רַב פָּפָּא: בִּגְרוּשָׁה, וְדִבְרֵי הַכֹּל.

רַב אָשֵׁי אָמַר: כּוּלַּהּ רַבִּי מֵאִיר הִיא, וְעַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם, אֶלָּא בִּשְׁנֵי לָקוֹחוֹת, דְּאָמְרִי לַהּ: אִי אִיתָא דְּנַחַת רוּחַ עֲבַדְתְּ — לְקַמָּא אִיבְּעֵי לָךְ לְמִיעְבַּד. אֲבָל בְּלוֹקֵחַ אֶחָד, אֲפִילּוּ רַבִּי מֵאִיר מוֹדֶה. וּמַתְנִיתִין דִּכְתַב לֵיהּ לְאַחֵר.

תְּנַן הָתָם: אֵין נִפְרָעִין מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין, וַאֲפִילּוּ הֵן זִיבּוּרִית. אִיבַּעְיָא לְהוּ: אִישְׁתְּדּוּף בְּנֵי חָרֵי, מַהוּ דְּלִיטְרוֹף מִמְּשַׁעְבְּדֵי?

תָּא שְׁמַע: כָּתַב לְרֹאשׁוֹן וְלֹא חָתְמָה לוֹ, לַשֵּׁנִי וְחָתְמָה לוֹ — אִיבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ אִישְׁתְּדּוּף בְּנֵי חָרֵי טָרֵיף מִמְּשַׁעְבְּדֵי, נְהִי דְּאִיבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ מִשֵּׁנִי — מֵרֹאשׁוֹן מִיהָא תִּיגְבֵּי.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַאי "אִיבְּדָה" — אִיבְּדָה מִשֵּׁנִי.

אָמַר רָבָא: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר, חֲדָא: דְּ"אִיבְּדָה" לְגַמְרֵי מַשְׁמַע. וְעוֹד, תַּנְיָא: לָוָה מִן הָאֶחָד וּמָכַר נְכָסָיו לְשְׁנַיִם, וְכָתַב בַּעַל חוֹב לְלוֹקֵחַ שֵׁנִי: "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ" — אֵין לוֹ עַל לוֹקֵחַ רִאשׁוֹן כְּלוּם. מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר: הִנַּחְתִּי לְךָ מָקוֹם לִגְבוֹת הֵימֶנּוּ.

הָתָם אֵיהוּ דְּאַפְסֵיד נַפְשֵׁיהּ בְּיָדַיִם.

אָמַר לֵיהּ רַב יֵימַר לְרַב אָשֵׁי:

דף צה:

וְהָא מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם, דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּמַישְׁכֵּן לֵיהּ פַּרְדֵּיסָא לְחַבְרֵיהּ לְעֲשַׂר שְׁנִין, וְקַשׁ לַחֲמֵשׁ שְׁנִין, וַאֲתָא לְקַמַּייהוּ דְּרַבָּנַן וּכְתַבוּ לֵיהּ טִירְפָא!

הָתָם נָמֵי, אֵינָהוּ הוּא דְּאַפְסִידוּ אַנַּפְשַׁיְיהוּ, כֵּיוָן דַּהֲווֹ יָדְעִי דְּפַרְדֵּיסָא עֲבִיד דְּקִישׁ, לָא אִיבְּעִי לְהוּ לְמִיזְבַן.

וְהִלְכְתָא: אִישְׁתְּדּוּף בְּנֵי חָרֵי — טָרְפָא מִמְּשַׁעְבְּדֵי.

אָמַר אַבָּיֵי: "נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרַיִךְ לִפְלוֹנִי", וְעָמְדָה וְנִיסֵּת — בַּעַל לוֹקֵחַ הָוֵי, וְאֵין לְ"אַחֲרַיִךְ" בְּמָקוֹם בַּעַל כְּלוּם.

כְּמַאן — כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: "נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרַיִךְ לִפְלוֹנִי", יָרַד הָרִאשׁוֹן וּמָכַר — הַשֵּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לַשֵּׁנִי אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁייֵר רִאשׁוֹן.

וּמִי אָמַר אַבָּיֵי הָכִי? וְהָאָמַר אַבָּיֵי: אֵיזֶהוּ רָשָׁע עָרוּם — זֶה הַמַּשִּׂיא עֵצָה לְמְכוֹר בִּנְכָסִים כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל!

מִי קָאָמַר תִּינָשֵׂא? "נִשֵּׂאת" קָאָמַר.

וְאָמַר אַבָּיֵי: ״נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרִיךְ לִפְלוֹנִי״ וּמָכְרָה וְמֵתָה — הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת, וְ״אַחֲרִיךְ״ מִיַּד בַּעַל, וְלוֹקֵחַ מִיַּד ״אַחֲרִיךְ״. וּמוֹקְמִינַן לְכוּלְּהוּ בִּידָא דְּלוֹקֵחַ.

מַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתָנַן: וְחוֹזְרוֹת חֲלִילָה עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ פְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶן? הָתָם אִית לְהוּ פְּסֵידָא לְכוּלְּהוּ, הָכָא לוֹקֵחַ הוּא דְּאִית לֵיהּ פְּסֵידָא.

אָזַל רַפְרָם אֲמַר לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי. מִי אָמַר אַבָּיֵי הָכִי? וְהָאָמַר אַבָּיֵי: ״נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרִיךְ לִפְלוֹנִי״, עָמְדָה וְנִיסֵּת — בַּעַל לוֹקֵחַ הָוֵי, וְאֵין לְ״אַחֲרִיךְ״ בִּמְקוֹם בַּעַל כְּלוּם.

אֲמַר לֵיהּ: הָתָם דְּאָמַר לַהּ כְּשֶׁהִיא פְּנוּיָה, הָכָא דְּאָמַר לַהּ כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה. מַאי קָאָמַר לַהּ — ״אַחֲרִיךְ״ לִיקְנֵי, בַּעַל לָא לִיקְנֵי.

וְכֵן בַּעַל חוֹב. תָּנָא: וְכֵן בַּעַל חוֹב וּשְׁנֵי לָקוֹחוֹת.

וְכֵן אִשָּׁה בַּעֲלַת חוֹב וּשְׁנֵי לָקוֹחוֹת.

הֲדַרַן עָלָךְ מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי

אַלְמָנָה נִיזוֹנֶת מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים — מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהֶן, וְאֵין חַיָּיבִין בִּקְבוּרָתָהּ. יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשֵׁי כְתוּבָּתָהּ חַיָּיבִין בִּקְבוּרָתָהּ.

גְּמָ׳ אִיבַּעְיָא לְהוּ: ״נִיזוֹנֶת״ תְּנַן אוֹ ״הַנִּיזוֹנֶת״ תְּנַן? נִיזוֹנֶת תְּנַן, וּכְאַנְשֵׁי גָלִיל, וְלָא סַגִּי דְּלָא יָהֲבִי לַהּ,

אוֹ דִלְמָא ״הַנִּיזוֹנֶת״ תְּנַן, וּכְאַנְשֵׁי יְהוּדָה, וְאִי בָּעוּ לָא יָהֲבִי לַהּ.

דף צו.

תָּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר שְׁמוּאֵל: מְצִיאַת אַלְמָנָה לְעַצְמָהּ. אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלָּמָא ״הַנִּיזוֹנֶת״ תְּנַן — שַׁפִּיר. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ ״נִיזוֹנֶת״ תְּנַן, נִיהְווֹ כְּבַעַל: מָה בַּעַל מְצִיאַת אִשָּׁה לְבַעְלָהּ, הָכָא נָמֵי מְצִיאַת אִשָּׁה לַיּוֹרְשִׁים!

לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: ״נִיזוֹנֶת״ תְּנַן: טַעְמָא מַאי אָמוּר רַבָּנַן מְצִיאַת אִשָּׁה לְבַעְלָהּ — דִּלָּא תֶּיהְוֵי לַהּ אֵיבָה. הָנֵי — תֶּיהְוֵי לְהוּ אֵיבָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: כָּל מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ, אַלְמָנָה עוֹשָׂה לַיּוֹרְשִׁים, חוּץ מִמְּזִינַת הַכּוֹס וְהַצָּעַת הַמִּטָּה וְהַרְחָצַת פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל מְלָאכוֹת שֶׁהָעֶבֶד עוֹשֶׂה לְרַבּוֹ — תַּלְמִיד עוֹשֶׂה לְרַבּוֹ, חוּץ מֵהַתָּרַת (לוֹ) מְנָעָל.

אָמַר רָבָא: לָא אֲמַרַן אֶלָּא בִּמְקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, אֲבָל בִּמְקוֹם שֶׁמַּכִּירִין אוֹתוֹ לֵית לַן בַּהּ. אָמַר רַב אָשֵׁי: וּבִמְקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ נָמֵי, לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא מַנַּח תְּפִלִּין, אֲבָל מַנַּח תְּפִלִּין — לֵית לַן בַּהּ.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמּוֹנֵעַ תַּלְמִידוֹ מִלְּשַׁמְּשׁוֹ — כְּאִילּוּ מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ חֶסֶד, שֶׁנֶּאֱמַר: "לַמָּס מֵרֵעֵהוּ חָסֶד". רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אוֹמֵר: אַף פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב".

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַלְמָנָה שֶׁתִּפְסָה מִטַּלְטְלִין בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ — מַה שֶּׁתִּפְסָה תְּפָסָה. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אַלְמָנָה שֶׁתִּפְסָה מִטַּלְטְלִין בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ — מַה שֶּׁתִּפְסָה תְּפָסָה.

וְכֵן כִּי אָתָא רַב דִּימִי, אָמַר: מַעֲשֶׂה בְּכַלָּתוֹ שֶׁל רַבִּי שַׁבְּתַי שֶׁתִּפְסָה דִּסְקַיְּא מְלֵאָה מָעוֹת, וְלֹא הָיָה כֹּחַ בְּיַד חֲכָמִים לְהוֹצִיא מִיָּדָהּ.

אָמַר רָבִינָא: וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא לְמְזוֹנֵי, אֲבָל לִכְתוּבָּה — מַפְקִינַן מִינַּהּ.

מַתְקֵיף לַהּ מָר בַּר רַב אָשֵׁי: מַאי שְׁנָא לִכְתוּבָּה, דְּמִמְקַרְקְעֵי וְלָא מִמְטַלְטְלִי? מְזוֹנוֹת נָמֵי מִמְקַרְקְעֵי וְלָא מִמְטַלְטְלִי! אֶלָּא לְמְזוֹנֵי — מַאי דְּתָפְסָה תְּפָסָה, הָכִי נָמֵי לִכְתוּבָּה!

אָמַר לֵיהּ רַב יִצְחָק בַּר נַפְתָּלִי לְרָבִינָא: הָכִי אָמְרִינַן מְשֻׁמֵּיהּ דְּרָבָא כְּוָותָיךְ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשֻׁמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן זִימְרָא: אַלְמָנָה שֶׁשָּׁהֲתָה שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים וְלֹא תָּבְעָה מְזוֹנוֹת — אֵיבְּדָה מְזוֹנוֹת.

הַשְׁתָּא שְׁתַּיִם — אִיבְּדָה, שָׁלֹשׁ מִיבַּעְיָא?! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בַּעֲנִיָּה, כָּאן בַּעֲשִׁירָה.

אִי נָמֵי: כָּאן בִּפְרוּצָה, כָּאן בִּצְנוּעָה.

אָמַר רָבָא: לָא אֲמַרַן אֶלָּא לְמַפְרֵעַ, אֲבָל לְהַבָּא יֵשׁ לָהּ.

בָּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן: יְתוֹמִים אוֹמְרִים נָתַנּוּ, וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא נָטַלְתִּי, עַל מִי לְהָבִיא רְאָיָה?

דף צו:

נִכְסֵי בְּחֶזְקַת יַתְמֵי קַיְימִי וְעַל אַלְמָנָה לְהָבִיא רְאָיָה, אוֹ דִלְמָא נִכְסֵי בְּחֶזְקַת אַלְמָנָה קַיְימִי, וְעַל הַיְתוֹמִים לְהָבִיא רְאָיָה.

תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי לֵוִי: אַלְמָנָה, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִיסֵּת — עַל הַיְתוֹמִים לְהָבִיא רְאָיָה. נִיסֵּת — עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה.

אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי, כְּתַנָּאֵי: מוֹכֶרֶת, וְכוֹתֶבֶת: "אֵלּוּ לִמְזוֹנוֹת מָכַרְתִּי" וְ"אֵלּוּ לִכְתוּבָּה מָכַרְתִּי", דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מוֹכֶרֶת וְכוֹתֶבֶת סְתָם, וְכֵן כֹּחָהּ יָפֶה.

מַאי לָאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר בָּעֵי לְפָרוּשֵׁי, סָבַר: נִכְסֵי בְּחֶזְקַת יַתְמֵי קַיְימִי, וְעַל הָאַלְמָנָה לְהָבִיא רְאָיָה. וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: לָא בָּעֵי לְפָרוּשֵׁי, נִכְסֵי בְּחֶזְקַת אַלְמָנָה קַיְימִי, וְעַל הַיְתוֹמִים לְהָבִיא רְאָיָה.

מִמַּאי? דִּלְמָא דְּכוּלֵּי עָלְמָא נִכְסֵי בְּחֶזְקַת אַלְמָנָה קָיְימִי, וְעַל הַיְתוֹמִים לְהָבִיא רְאָיָה, וְרַבִּי יְהוּדָה עֲצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן — דְּלָא לִיקְרוֹ לַהּ רַעֲבָתָנוּתָא.

דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, הָא דְּבָעֵי רַבִּי יוֹחָנָן, תִּפְשׁוֹט לֵיהּ מִמַּתְנִיתִין: מוֹכֶרֶת לִמְזוֹנוֹת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, וְכוֹתֶבֶת: "אֵלּוּ לִמְזוֹנוֹת מָכַרְתִּי"! אֶלָּא מִמַּתְנִיתִין לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ, דְּעֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן. הָכִי נָמֵי עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן.

אִי נָמֵי: דְּכוּלֵּי עָלְמָא נִכְסֵי בְּחֶזְקַת יַתְמֵי קָיְימִי, וְהַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי — כִּדְאַבָּיֵי קַשְׁשָׁא. דְּאָמַר אַבָּיֵי קַשְׁשָׁא, מָשָׁל דְּרַבִּי יוֹסֵי לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִשְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר "תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לְפְלוֹנִי בַּעַל חוֹבִי", רָצָה — בְּחוֹבוֹ נוֹטְלָן, רָצָה — בְּמַתָּנָה נוֹטְלָן.

דף צז.

אִם בְּמַתָּנָה נוֹטְלָן לֹא כָּךְ יָפֶה כֹּחוֹ.

כֵּיצַד מוֹכֶרֶת? אָמַר רַבִּי דְּנִיאֵל בַּר רַב קַטִּינָא אָמַר רַב הוּנָא: מוֹכֶרֶת אַחַת לִשְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְלוֹקַחַ מְפַרְנֵס אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. וְרַב יְהוּדָה אָמַר: מוֹכֶרֶת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וְלוֹקֵחַ מְפַרְנֵס אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב הוּנָא: מוֹכֶרֶת לִשְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְלוֹקֵחַ מְפַרְנֵס אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: מוֹכֶרֶת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וְלוֹקֵחַ מְפַרְנֵס אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם.

אָמַר אַמֵּימָר, הִלְכְתָא: מוֹכֶרֶת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וְלוֹקֵחַ מְפַרְנֵס אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: דְּרַב הוּנָא מַאי? אָמַר לֵיהּ: לָא שְׁמִיעַ לִי, כְּלוֹמַר: לָא סְבִירָא לִי.

בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת: מוֹכֶרֶת לִמְזוֹנוֹת, מַהוּ שֶׁתַּחֲזוֹר וְתִטְרוֹף לִכְתוּבָּה?

קָמִיבַּעְיָא לְהוּ בְּדְרַב יוֹסֵף. דְּאָמַר רַב יוֹסֵף: אַרְמַלְתָּא דְּזַבֵּין — אַחֲרָיוּת אַיְתְמֵי, וּבֵי דִינָא דְּזַבֵּין — אַחֲרָיוּת אַיְתְמֵי. מַאי?

כֵּיוָן דְּאַחֲרָיוּת אַיְתְמֵי, טָרְפָא, אוֹ דִלְמָא מָצֵי אָמְרִי לַהּ: נְהִי דְּאַחֲרָיוּת דְּעָלְמָא לָא קַבֵּילְתְּ עִילָּוֵךְ, אַחֲרָיוּת דְּנַפְשָׁךְ מִי לָא קַבּוֹלֵי קַבֵּילְתְּ?

אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: מוֹכֶרֶת וְהוֹלֶכֶת עַד כְּדֵי כְּתוּבָּתָהּ, וְסָמֵךְ לָהּ שֶׁתִּגְבֶּה כְּתוּבָּתָהּ מִן הַשְּׁאָר. שְׁמַע מִינַּהּ: שַׁיְירָא — אִין, לָא שַׁיְירָא — לָא.

וְדִלְמָא עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן, דְּלָא לִיקְרוֹ לַהּ הַדְּרָנְיתָא. אִם כֵּן, לִיתְנֵי: "גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ מִן הַשְּׁאָר", מַאי "סָמֵךְ לָהּ"? שְׁמַע מִינַּהּ: שַׁיְירָא — אִין, לָא שַׁיְירָא — לָא.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: זַבִּין וְלָא אִיצְטְרִיכוּ לֵיהּ זוּזֵי, הָדְרִי זְבִינֵי, אוֹ לָא הָדְרִי זְבִינֵי?

תָּא שְׁמַע: דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּזַבֵּין אַרְעָא לְרַב פָּפָּא, דְּאִצְטְרִיכוּ לֵיהּ זוּזֵי לְמִיזְבַּן תּוֹרֵי. לְסוֹף לָא אִיצְטְרִיכוּ לֵיהּ, וְאַהְדְּרֵיהּ נִיהֲלֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַרְעֵיהּ. רַב פָּפָּא לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין הוּא דַּעֲבַד.

תָּא שְׁמַע: דְּהָהוּא בְּצוּרְתָּא דַּהֲוָות בִּנְהַרְדְּעָא, זַבְּנִינְהוּ כּוּלֵּי עָלְמָא לְאַפַּדְנַיְיהוּ, לְסוֹף אֲתוֹ חִיטֵּי. אֲמַר לְהוּ רַב נַחְמָן: דִּינָא הוּא דְּהָדְרִי אַפַּדְנֵי לְמָרַיְיהוּ.

הָתָם נָמֵי: זְבִינֵי בְּטָעוּת הֲווֹ, דְּאִיגַּלַאי מִילְּתָא דְּאַרְבָּא בְּעִקּוּלֵּי הֲוָה קָיְימָא.

אִי הָכִי, הַיְינוּ דַּאֲמַר לֵיהּ רָמֵי בַּר שְׁמוּאֵל לְרַב נַחְמָן: אִם כֵּן נִמְצֵאתָ מַכְשִׁילָן לָעָתִיד לָבֹא!

אֲמַר לֵיהּ: אַטּוּ כָּל יוֹמָא בְּצוּרְתָּא שְׁכִיחָא? אֲמַר לֵיהּ: אִין, בְּצוּרְתָּא בִּנְהַרְדְּעָא מִשְׁכָּח שְׁכִיחָא.

וְהִלְכְתָא: זַבֵּין וְלָא אִיצְטְרִיכוּ לֵיהּ זוּזֵי — הָדְרִי זְבִינֵי.

מַתְנִי' אַלְמָנָה, בֵּין מִן הָאֵירוּסִין בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין — מוֹכֶרֶת שָׂלֹא בְּבֵית דִּין.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִן הַנִּשּׂוּאִין מוֹכֶרֶת שָׂלֹא בְּבֵית דִּין, מִן הָאֵירוּסִין לֹא תִּמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. וְכֹל שֶׁאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת — לֹא תִּמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין.

גְּמָ' בְּשְׁלָמָא מִן הַנִּשּׂוּאִין — מִשּׁוּם מְזוֹנֵי,

דף צז:

אֶלָּא מִן הָאֵירוּסִין מַאי טַעְמָא? אָמַר עוּלָּא: מִשּׁוּם חִינָּא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְפִי שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין.

מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ גְּרוּשָׁה. לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם חִינָּא — גְּרוּשָׁה נָמֵי בָּעֲיָא חֵן, לְמַאן דְּאָמַר לְפִי שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין — גְּרוּשָׁה לָא אִיכְפַּת לֵיהּ.

תְּנַן: וּגְרוּשָׁה לֹא תִּמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין. בְּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְפִי שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין — גְּרוּשָׁה לָא אִיכְפַּת לֵיהּ. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם חִינָּא, גְּרוּשָׁה נָמֵי בָּעֲיָא חֵן!

הָא מַנִּי — רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא.

אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא תְּנָא לֵיהּ רֵישָׁא: מִן הָאֵירוּסִין לֹא תִּמְכּוֹר כּוּ'?

מַהוּ דְּתֵימָא: אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין הוּא דְּלָא נָפִישׁ חֵן דִּידַהּ, אֲבָל גְּרוּשָׁה דְּנָפִישׁ חֵן דִּידַהּ, אֵימָא תִּיבְּעֵי חֵן.

הָא נָמֵי תְּנִינָא: "כֹּל שֶׁאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת". לְאֵתוֹיֵי מַאי? לָאו לְאֵתוֹיֵי גְּרוּשָׁה?

לָא, לְאֵתוֹיֵי "מְגוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת" — כִּדְרַבִּי זֵירָא. דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא: כָּל מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ מְגוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת — בַּעַל חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ.

תָּא שְׁמַע: כְּשֵׁם שֶׁמּוֹכֶרֶת שָׂלֹא בְּבֵית דִּין, כָּךְ יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשֵׁי כְתוּבָּתָהּ מוֹכְרִים שָׂלֹא בְּבֵית דִּין. בְּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְפִי שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין, כִּי הֵיכִי דְּאִיהִי

לָא נִיחָא לֵיהּ דְּתִתְבַּזֵּי — יוֹרְשֶׁיהָ נָמֵי לָא נִיחָא לֵיהּ דְּלִיבַּזּוּ, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם חִינָּא, יוֹרְשֶׁיהָ מַאי חֵן אִיכָּא? תַּרְגְּמַהּ עוּלָּא: כְּגוֹן שֶׁיֵּרְשַׁתָּה בִּתָּהּ אוֹ אֲחוֹתָהּ.

מַתְנִי׳ מָכְרָה כְּתוּבָּתָהּ אוֹ מְקָצָתָהּ, מִשְׁכְּנָה כְּתוּבָּתָהּ אוֹ מְקָצָתָהּ, נָתְנָה כְּתוּבָּתָהּ לְאַחֵר אוֹ מְקָצָתָהּ — לֹא תִּמְכּוֹר אֶת הַשְּׁאָר אֶלָּא בְּבֵית דִּין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוֹכֶרֶת הִיא אֲפִילּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים. וּמוֹכֶרֶת לִמְזוֹנוֹת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, וְכוֹתֶבֶת "לִמְזוֹנוֹת מָכַרְתִּי". וּגְרוּשָׁה לֹא תִּמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין.

גְּמָ׳ מַתְנִיתִין מַנִּי? רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. דְּתַנְיָא: מָכְרָה כְּתוּבָּתָהּ, מִשְׁכְּנָה כְּתוּבָּתָהּ, עָשְׂתָה כְּתוּבָּתָהּ אַפּוֹתֵיקֵי לְאַחֵר — אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָכְרָה וְלֹא מִשְׁכְּנָה כְּתוּבָּתָהּ אֶלָּא מַחֲצִיתָהּ — אִבְּדָה מְזוֹנוֹתֶיהָ.

לְמֵימְרָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר דְּלָא אָמְרִינַן מִקְצָת פֶּסֶף כְּכָל פֶּסֶף, וְרַבָּנַן סָבְרִי אָמְרִינַן מִקְצָת פֶּסֶף כְּכָל פֶּסֶף?

הָא אִיפְּכָא שְׁמַעְינַן לְהוּ! דְּתַנְיָא: "וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ" — פְּרָט לִבְוּגֶּרֶת שֶׁכָּלוּ בְּתוּלֶיהָ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין בִּבְוּגֶּרֶת.

הָתָם בִּקְרָאֵי פְּלִיגִי. רַבִּי מֵאִיר סָבַר: "בְּתוּלָה" — אֲפִילּוּ מִקְצָת בְּתוּלִים. "בְּתוּלֶיהָ" — עַד דְּאִיכָּא כּוּלְהוּ בְּתוּלִים. "בִּבְתוּלֶיהָ", בִּכְדַרְכָּהּ — אִין, שֶׁלֹּא כִּדַרְכָּהּ — לָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבְרִי: "בְּתוּלָה" — שְׁלֵמָה מַשְׁמַע, "בְּתוּלֶיהָ" — אֲפִילּוּ מִקְצָת בְּתוּלִים.

דף צח.

"בִּבְתוּלֶיהָ" — שֶׁיִּהוּ כָּל בְּתוּלֶיהָ קַיְימִין, בֵּין בִּכְדַרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כִּדַרְכָּהּ.

הֲהֵיא אִיתְּתָא דִּתְפַסָּה כָּסָא דְּכִסְפָּא בִּכְתוּבְתַהּ, קְתָבְעָה מְזוֹנֵי. אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא. אֲמַר לְהוּ לְיַתְמֵי: זִילוּ הַבוּ לַהּ מְזוֹנוֹת, לֵית דְּחָשׁ לְהָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר: לָא אָמְרִינַן מִקְצָת כֶּסֶף כְּכָל כֶּסֶף.

שְׁלַח לֵיהּ רַבָּה בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב יוֹסֵף: מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין צְרִיכָה שְׁבוּעָה, אוֹ אֵין צְרִיכָה שְׁבוּעָה? וְתִבְעֵי לָךְ הַכְרָזָה?!

אֲמַר לֵיהּ: הַכְרָזָה לָא קָמִיבַּעְיָא לִי, דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב נַחְמָן: אַלְמָנָה שֶׁשָּׁמָה לְעַצְמָהּ — לֹא עָשְׂתָה וְלֹא כְּלוּם.

הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאַכְרוּז — אַמַּאי לֹא עָשְׂתָה וְלֹא כְּלוּם? אֶלָּא לָאו, דְּלָא אַכְרוּז, וּלְעַצְמָהּ הוּא דְּלֹא עָשְׂתָה וְלֹא כְּלוּם, הָא לְאַחֵר — מַה שֶּׁעָשְׂתָה עָשְׂתָה.

לְעוֹלָם דְּאַכְרוּז, וּדְאָמְרִי לַהּ: מַאן שָׁם לִיךְ?

כִּי הַאי דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּאַפְקִידוּ גַּבֵּיהּ כִּיסְתָּא דְּזִימֵּי. אֲזַל, שְׁמַהּ לְנַפְשֵׁיהּ בְּאַרְבַּע מְאָה זוּזֵי. אֲיֵיקַר קָם בְּשֵׁית מְאָה.

אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי. אֲמַר לֵיהּ: מַאן שָׁם לָךְ?

וְהִלְכְתָא: צְרִיכָה שְׁבוּעָה וְאֵינָהּ צְרִיכָה הַכָּרָזָה.

מַתְנִי' אַלְמָנָה שֶׁהָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ מָאתַיִם, וּמָכְרָה שָׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם, אוֹ שָׁוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה — נִתְקַבְּלָה כְּתוּבָּתָהּ.

הָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ מָנֶה, וּמָכְרָה שָׁוֶה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה — מִכְרָהּ בָּטֵל. אֲפִילּוּ הִיא אוֹמֶרֶת אַחְזִיר דִּינָר לְיוֹרְשִׁין — מָכְרָה בָּטֵל.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְעוֹלָם מִכְרָהּ קַיָּים, עַד שֶׁתְּהֵא שָׁם כְּדֵי שֶׁתִּשְׁתַּיֵּיר בְּשָׂדֶה — בַּת תִּשְׁעָה קַבִּין, וּבְגִנָּה — בַּת חֲצִי קַב, וּכְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא — בֵּית רוֹבַע.

הָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז וּמָכְרָה לָזֶה בְּמָנֶה, וְלָזֶה בְּמָנֶה, וְלָאַחֲרוֹן יָפָה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה — שֶׁל אַחֲרוֹן בָּטֵל, וְשֶׁל כּוּלָּן מִכְרָן קַיָּים.

גְּמָ' מַאי שָׁנָא שָׁוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה — דְּאָמְרִי לַהּ: אַתְּ אַפְסַדְתְּ, שָׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם נָמֵי, תֵּימָא: אֲנָא אַרְוַוחְנָא!

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ:

דף צח:

כָּאן שָׁנָה רַבִּי, הַכֹּל לְבַעַל הַמָּעוֹת, כִּדְתַנְיָא: הוֹסִיפוּ לוֹ אַחַת יְתֵירָה, הַכֹּל לַשָּׁלִיחַ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חוֹלְקִין.

וְהָתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַכֹּל לְבַעַל הַמָּעוֹת! אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: לָא קַשְׁיָא. כָּאן בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִצְבָה, כָּאן בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָה.

אָמַר רַב פָּפָּא, הִלְכְתָא: דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִצְבָה — חוֹלְקִין, דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָה — הַכֹּל לְבַעַל הַמָּעוֹת. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? שִׁינּוּיָא דְּשַׁנְיֵנַן שִׁינּוּיָא הוּא.

אִיבַּעְיָא לְהוּ, אָמַר לֵיהּ: זַבֵּין לִי לִיתְכָּא, וְאָזַל וְזַבֵּין לֵיהּ כּוֹרָא, מַאי? מוֹסִיף עַל דְּבָרָיו הוּא, וְלִיתְכָּא מִיהָא קָנֵי, אוֹ דִלְמָא מַעֲבִיר עַל דְּבָרָיו הוּא, וְלִיתְכָּא נָמֵי לָא קָנֵי?

אָמַר רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוֹד מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּינָא: תָּא שְׁמַע, אָמַר בַּעַל הַבַּיִת לִשְׁלוּחוֹ: "תֵּן לָהֶן חֲתִיכָה לְאוֹרְחִין", וְהוּא אוֹמֵר: "טְלוּ שְׁתַּיִם", וְהֵן נָטְלוּ שָׁלֹשׁ — כּוּלָּן מָעֲלוּ.

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא מוֹסִיף עַל דְּבָרָיו הָוֵי — מִשּׁוּם הָכִי בַּעַל הַבַּיִת מָעַל. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מַעֲבִיר עַל דְּבָרָיו הָוֵי — בַּעַל הַבַּיִת אַמַּאי מָעַל? וְהָתְנַן: הַשָּׁלִיחַ שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ — בַּעַל הַבַּיִת מָעַל, לֹא עָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ — שָׁלִיחַ מָעַל!

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, דְּאָמַר לְהוּ: ״טְלוּ אַחַת מִדַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, וְאַחַת מִדַּעְתִּי״, וּשְׁקָלוּ אִינְהוּ תְּלָת.

תָּא שְׁמַע: הָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ מָנֶה, וּמָכְרָה שָׁוֶה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה — מִכְרָהּ בָּטֵל.

מַאי לָאו דְּזַבֵּין שָׁוֶה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה וְדִינָר, וּמַאי ״בְּמָנֶה״ — מָנֶה שֶׁלָּהּ. וּמַאי ״אֲפִילּוּ״? אֲפִילּוּ הִיא אוֹמֶרֶת ״אַחְזִיר אֶת הַדִּינָר לַיּוֹרְשִׁים בְּדִינָר מְקֻרְקָעִי״, וְקָתָנֵי: מִכְרָהּ בָּטֵל.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: לָא, בִּדְאוֹזֵיל.

דף צט.

הָא מִדְּסֵיפָא בִּדְאוֹזֵיל הָוֵי, רֵישָׁא בִּדְלָא אוֹזֵיל, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: הָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, מָכְרָה לָזֶה בְּמָנֶה וְלָזֶה בְּמָנֶה, וְלָאַחֲרוֹן יָפֶה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה — שֶׁל אַחֲרוֹן מִכְרָהּ בָּטֵל, וְשֶׁל כּוּלָּן מִכְרָן קַיָּים!

לָא, רֵישָׁא וְסֵיפָא בִּדְאוֹזֵיל, וְסֵיפָא הָא קָא מַשְׁמַע לַן: טַעְמָא דְּאוֹזֵיל בִּדְיַתְמֵי, אֲבָל בִּדְיַדֵּהּ — מִכְרָהּ קַיָּים.

הָא מִדְּרֵישָׁא שָׁמְעַתְּ מִינַּהּ: הָיְתָה כְּתוּבָּתָהּ מָאתַיִם, וּמָכְרָה שָׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם, אוֹ שָׁוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה — נִתְקַבְּלָה כְּתוּבָּתָהּ.

מַהוּ דְּתֵימָא: הָתָם הוּא דְּאִיסְתַּלַּקָא לַהּ מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי, אֲבָל הָכָא נִיגְזוֹר מָנֶה רִאשׁוֹן אַטּוּ מָנֶה אַחֲרוֹן — קָא מַשְׁמַע לַן.

וְאֵיכָּא דְּאָמְרִי: הָא לָא תִּיבְעֵי לָךְ הֵיכָא דַּאֲמַר לֵיהּ ״זִיל זַבֵּין לִי לִיתְכָּא״ וְזַבֵּין לֵיהּ כּוֹרָא, דְּוַדַּאי מוֹסִיף עַל דְּבָרָיו הָוֵי.

כִּי תִּיבְעֵי לָךְ דַּאֲמַר לֵיהּ: ״זִיל זַבֵּין לִי כּוֹרָא״ וַאֲזַל וְזַבֵּין לֵיהּ לִיתְכָּא, מַאי? מִי אָמְרִינַן אֲמַר לֵיהּ: דְּטָבָא לָךְ עֲבַדִי לָךְ, דְּאִי לָא מִצְטָרְכִי לָךְ זוּזֵי, לָא מָצֵית הָדְרַתְּ בֵּיהּ.

אוֹ דִלְמָא אֲמַר לֵיהּ: לָא נִיחָא לִי דְּלִיפֵּשׁוּ שְׁטָרֵי עִילְוַאי.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא מְסוּרָא, תָּא שְׁמַע: נָתַן לוֹ דִּינָר שֶׁל זָהָב וְאָמַר לוֹ: ״הָבֵא לִי חָלוּק״, וְהָלַךְ וְהֵבִיא לוֹ בְּשָׁלֹשׁ חָלוּק וּבְשָׁלֹשׁ טַלִּית — שְׁנֵיהֶם מָעָלוּ.

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא: שְׁלִיחַ כִּי הַאי גַּוְונָא עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, וּמוֹסִיף עַל דְּבָרָיו הָוֵי — מִשּׁוּם הָכִי בַּעַל הַבַּיִת מָעַל, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ: מַעֲבִיר עַל דְּבָרָיו הָוֵי — אַמַּאי מָעַל?

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — דְּאַיְיתִי לֵיהּ שָׁוֶה שֵׁשׁ בְּשָׁלֹשׁ.

אִי הָכִי, שְׁלִיחַ אַמַּאי מָעַל? אַטַּלִּית.

אִי הָכִי אֵימָא סֵיפָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף בָּזֶה בַּעַל הַבַּיִת לֹא מָעַל, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר: חָלוּק גָּדוֹל הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ, וְאַתָּה הֵבֵאתָ לִי חָלוּק קָטָן וְרַע.

מַאי ״רַע״? רַע בְּדָמִים, דְּאָמַר לֵיהּ: אִי אַיְיתִית לִי בְּשֵׁשׁ, כָּל שֶׁכֵּן דַּהֲוָה שָׁוֶה תַּרְתֵּי סְרֵי.

דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּקַטְנִית שֶׁשְּׁנֵיהֶם מְעֻלִּין,

דף צט:

שֶׁהַקַּטְנִית בְּסֶלַע, וְקַטְנִית בִּפְרוּטָה. שְׁמַע מִינַּהּ.
הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא בְּאַתְרָא דְּמַזְבְּנִי בִּשְׁוּמָא, הֵיכָא דְּיָהֲבִי לֵיהּ סֶלַע — מוֹזְלִי גַּבֵּיהּ טְפֵי!
אֲמַר רַב פָּפָּא: בְּאַתְרָא דְּכָיְילִי בְּכַנֵּי, דְּאָמַר לֵיהּ: "כַּנָּא כַּנָּא בִּפְרוּטָה".
תָּא שְׁמַע: הָיְתָה כְתוּבָּתָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, מָכְרָה לָזֶה בְּמָנֶה וְלָזֶה בְּמָנֶה וְלַאֲחֵרוֹן יָפָה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה — שֶׁל אַחֲרוֹן בָּטֵל, וְשֶׁל כּוּלָּן מִכְרָן קַיָּים.
כִּדְאָמַר רַב שִׁישָּׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי, בְּקַטִּינֵי, הָכָא נָמֵי בְּקַטִּינֵי.
פְּשִׁיטָא, אָמַר "לְאֶחָד, וְלֹא לִשְׁנַיִם" — הָאָמַר לֵיהּ "לְאֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם". אֲמַר לֵיהּ "לְאֶחָד" סְתָמָא, מַאי?
רַב הוּנָא אָמַר: "לְאֶחָד", וְלֹא לִשְׁנַיִם. רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: "לְאֶחָד", וַאֲפִילּוּ לִשְׁנַיִם. "לְאֶחָד", וַאֲפִילּוּ לְמֵאָה.
אִיקְּלַע רַב נַחְמָן לְסוּרָא, עוּל לְגַבֵּיהּ רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא, אֲמַרוּ לֵיהּ: כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי? אֲמַר לְהוּ: "לְאֶחָד" וַאֲפִילּוּ לִשְׁנַיִם, "לְאֶחָד" וַאֲפִילּוּ לְמֵאָה.
אֲמַרוּ לֵיהּ: אַף עַל גַּב דְּטָעָה שָׁלִיחַ? אֲמַר לְהוּ: דְּטָעָה שָׁלִיחַ לָא קָאָמִינָא. אֲמַרוּ לֵיהּ: וְהָאָמַר מָר אֵין אוֹנָאָה לְקַרְקָעוֹת!
הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּטָעָה בַּעַל הַבַּיִת, אֲבָל טָעָה שָׁלִיחַ, אֲמַר לֵיהּ: "לְתַקּוֹנֵי שַׁדַּרְתִּיךְ וְלֹא לְעַוּוֹתֵי".
וּמְנָא תֵּימְרָא דְּשָׁאנֵי בֵּין שָׁלִיחַ לְבַעַל הַבַּיִת?
דְּתָנַן: הָאוֹמֵר לְשָׁלוּחוֹ צֵא וּתְרוֹם — תּוֹרֵם כְּדַעַת בַּעַל הַבַּיִת. וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת — תּוֹרֵם בְּבֵינוֹנִית אֶחָד מֵחֲמִשִּׁים, פִּיחֵת עֲשָׂרָה אוֹ הוֹסִיף עֲשָׂרָה — תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.
וְאִילּוּ גַּבֵּי בַּעַל הַבַּיִת תָּנְיָא: תָּרַם וְעָלָה בְּיָדוֹ אֲפִילּוּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים — תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.
תָּא שְׁמַע: הָיְתָה כְתוּבָּתָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, מָכְרָה לָזֶה בְּמָנֶה וְלָזֶה בְּמָנֶה וְלַאֲחֵרוֹן שָׁוֶה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה — שֶׁל אַחֲרוֹן בָּטֵל, וְשֶׁל כּוּלָּן מִכְרָן קַיָּים.
אֲמַר רַב שִׁישָּׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: בְּקַטִּינֵי.

מַתְנִי' שׁוּם הַדַּיָּינִין שֶׁפִּיחֲתוּ שְׁתוּת אוֹ הוֹסִיפוּ שְׁתוּת — מִכְרָן בָּטֵל.
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִכְרָן קַיָּים. אִם כֵּן — מָה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה? אֶלָּא אִם עָשׂוּ אֲגֻדָּת בְּקוֹרֶת בֵּינֵיהֶן, אֲפִילּוּ מָכְרוּ שָׁוֶה מָנֶה בְּמֵאתַיִם אוֹ שָׁוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה — מִכְרָן קַיָּים.

גְּמָ' אִיבַּעְיָא לְהוּ: שְׁלִיחַ, כְּמַאן?

דף ק.

רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: שָׁלִיחַ כְּדַיָּינִין. רַב שְׁמוּאֵל בַּר בִּיסְנָא אָמַר רַב נַחְמָן: כְּאַלְמָנָה.
רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: שָׁלִיחַ כְּדַיָּינִין. מָה דַּיָּינִין לָאו לְדִידְהוּ — אַף שָׁלִיחַ נָמֵי לָאו לְדִידֵיהּ, לְאַפּוֹקֵי אַלְמָנָה דִּלְדִידַהּ.
רַב שְׁמוּאֵל בַּר בִּיסְנָא אָמַר רַב נַחְמָן: כְּאַלְמָנָה, מָה אַלְמָנָה יְחִידָה — אַף שָׁלִיחַ יָחִיד, לְאַפּוֹקֵי בֵּית דִּין — דְּרַבִּים נִינְהוּ. וְהִלְכְתָא, שָׁלִיחַ כְּאַלְמָנָה.
וּמַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתָנַן: הָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ "צֵא וּתְרוֹם" — תּוֹרֵם כְּדַעַת בַּעַל הַבַּיִת, וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת — תּוֹרֵם בְּבֵינוֹנִית אֶחָד מֵחֲמִשִּׁים. פִּיחֵת עֶשְׂרָה אוֹ הוֹסִיף עֶשְׂרָה, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.
הָתָם כֵּיוָן דְּאִיכָּא דְּתוֹרֵם בְּעַיִן רָעָה וְאִיכָּא דְּתוֹרֵם בְּעַיִן יָפָה, אָמַר לֵיהּ: לְהָכִי אֲמַדְתִּיךְ. אֲבָל הָכָא טָעוּתָא הוּא, אָמַר לֵיהּ: לָא אִיבְּעִי לְךָ לְמִיטְעֵי.
אָמַר רַב הוּנָא בַּר חֲנִינָא אָמַר רַב נַחְמָן, הֲלָכָה כִּדְבְרֵי חֲכָמִים: וְלֵית לֵיהּ לְרַב נַחְמָן מָה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה? וְהָאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: יְתוֹמִים שֶׁבָּאוּ לַחְלוֹק בְּנִכְסֵי אֲבִיהֶן — בֵּית דִּין מַעֲמִידִין לָהֶן אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, וּבוֹרְרִין לָהֶם חֵלֶק יָפֶה. הִגְדִּילוּ — יְכוֹלִין לְמַחוֹת. וְרַב נַחְמָן דִּידֵיהּ אָמַר: הִגְדִּילוּ — אֵין יְכוֹלִין לְמַחוֹת, אִם כֵּן מָה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה.
לָא קַשְׁיָא: הָא דִּטְעוֹ, הָא דְּלָא טָעוֹ.
אִי דְּלָא טָעוֹ, בְּמַאי יְכוֹלִין לְמַחוֹת? בְּרוּחוֹת.
כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: מַעֲשֶׂה וְעָשָׂה רַבִּי כְּדִבְרֵי חֲכָמִים, אָמַר לְפָנָיו פַּרְטָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פַּרְטָא בֶּן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי פַּרְטָא הַגָּדוֹל: אִם כֵּן מָה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה, וְהֶחְזִיר רַבִּי אֶת הַמַּעֲשֶׂה.
רַב דִּימִי מַתְנֵי הָכִי, רַב סָפְרָא מַתְנֵי הָכִי: מַעֲשֶׂה וּבִיקֵּשׁ רַבִּי לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי חֲכָמִים, אָמַר לְפָנָיו פַּרְטָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פַּרְטָא בֶּן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי פַּרְטָא הַגָּדוֹל: אִם כֵּן מָה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה? לֹא עָשָׂה רַבִּי אֶת הַמַּעֲשֶׂה.
לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: טָעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה — חוֹזֵר, וּמָר סָבַר: אֵינוֹ חוֹזֵר.
לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא טָעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה חוֹזֵר, וּמָר סָבַר הָכִי הֲוָה מַעֲשֶׂה, וּמָר סָבַר הָכִי הֲוָה מַעֲשֶׂה.
אָמַר רַב יוֹסֵף: אַרְמַלְתָּא דְּזַבִּינָה — אַחֲרָיוּת אַיַּתְמֵי. וּבֵית דִּין דְּזַבֵּין — אַחֲרָיוּת אַיַּתְמֵי. פְּשִׁיטָא!
אַלְמָנָה לָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ. כִּי אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ, בֵּי דִּינָא — מַהוּ דְּתֵימָא:

דף ק:

כֹּל דְּזָבֵין מִבֵּי דִינָא — אַדַּעְתָּא לְמִיפַּק לֵיהּ קָלָא הוּא דְּזָבֵין, קָא מַשְׁמַע לַן.
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כּוּ׳. וְעַד כַּמָּה? אָמַר רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: עַד פַּלְגָא.
תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בֵּית דִּין שֶׁמָּכְרוּ שָׂוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה אוֹ שָׂוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם — מִכְרָן קַיָּים.
אָמַר אַמֵּימָר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף: בֵּית דִּין שֶׁמָּכְרוּ בְּלֹא הַכָּרָזָה — נַעֲשׂוּ כְּמִי שֶׁטָּעוּ בְּדָבָר מִשְׁנָה וְחוֹזְרִין.
נַעֲשׂוּ? וַדַּאי טָעוּ! דְּתָנַן: שׁוּם הַיְתוֹמִין שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְשׁוּם הַהֶקְדֵּשׁ שִׁשִּׁים יוֹם, וּמַכְרִיזִין בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב.
אִי מַהֲהִיא הָווּ אָמֵינָא הָנֵי מִילֵּי שְׁלִיחַ, אֲבָל בֵּית דִּין — לָא, קָא מַשְׁמַע לַן.
אֵיתֵיבֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: שׁוּם הַדַּיְינִין שֶׁפִּחֲתוּ שְׁתוּת אוֹ הוֹתִירוּ שְׁתוּת — מִכְרָן בָּטֵל. הָא שָׂוֶה בְּשָׂוֶה — מִכְרָן קַיָּים. מַאי לָאו דְּלָא אַכְרוּז? לָא, בְּדְאַכְרוּז.
הָא מְדְּסֵיפָא בְּדְאַכְרוּז הָווּ, רֵישָׂא בְּדְלָא אַכְרוּז, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: אִם עָשׂוּ אֻגֶּרֶת בְּקוֹרֶת, אֲפִילּוּ מָכְרוּ שָׂוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם אוֹ שָׂוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה — מִכְרָן קַיָּים.
אֶלָּא, לְעוֹלָם בְּדְלָא אַכְרוּז, וְלָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּדְבָרִים שֶׁמַּכְרִיזִין עֲלֵיהֶן, כָּאן בִּדְבָרִים שֶׁאֵין מַכְרִיזִין עֲלֵיהֶן.
וְאֵלּוּ הֵן דְּבָרִים שֶׁאֵין מַכְרִיזִין עֲלֵיהֶן: הָעֲבָדִים וְהַמִּטַּלְטְלִין וְהַשְּׁטָרוֹת. עֲבָדִים טַעְמָא מַאי? שֶׁמָּא יִשְׁמְעוּ וְיִבְרְחוּ. מִטַּלְטְלִין וּשְׁטָרוֹת — שֶׁמָּא יִגָּנְבוּ.
וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כָּאן בְּשָׁעָה שֶׁמַּכְרִיזִין, כָּאן בְּשָׁעָה שֶׁאֵין מַכְרִיזִין.
דְּאָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: לְכָרָא לִמְזוֹנֵי וְלִקְבוּרָה — מְזַבְּנִינַן בְּלָא אַכְרָזְתָּא.
וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כָּאן בִּמְקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין, כָּאן בִּמְקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין. דְּאָמַר רַב נַחְמָן: מֵעוֹלָם לֹא עָשׂוּ אֻגֶּרֶת בְּקוֹרֶת בִּנְהַרְדְּעָא.
סְבוּר מִינַּהּ מִשּׁוּם דִּבְקִיאֵי בְּשׁוּמָא. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמִי: לְדִידִי מִיפְּרְשָׁא לִי מִינֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, מִשּׁוּם דְּקָרוּ לְהוּ "בְּנֵי אָכְלִי נִכְסֵי דְּאַכְרָזְתָּא".
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מְטַלְטְלִין שֶׁל יְתוֹמִים — שָׁמִין אוֹתָן וּמוֹכְרִין אוֹתָן לְאַלְתַּר.
רַב חִסְדָּא אָמַר אֲבִימִי: מוֹכְרִין אוֹתָן לִשְׁווּקִים.
וְלָא פְּלִיגִי: הָא — דְּמִיקָּרַב שׁוּקָא, הָא — דְּמִרַחַק שׁוּקָא.
רַב כָּהֲנָא הָווּ בֵּידֵיהּ שִׁכְרָא דְּרַב מְשַׁרְשְׁיָא בַּר חִילְקַאי יַתְמָא. שַׁהֲיֵיהּ עַד רֵינְגָא, אָמַר: אַף עַל גַּב דְּנָפֵל בֵּיהּ אִיצְצָתָא, מַיְיתֵי זוּזָא חֲרִיפָא.

רַבִּינָא הֲוָה בִּידֵיהּ חַמְרָא דְּרַבִּינָא זוּטֵי יַתְמָא בַּר אֲחָתֵיהּ. הֲוָה לְדִידֵיהּ נָמֵי חַמְרָא, הֲוָה קָמַסֵּיק לֵיהּ לְסִיכְרָא.
אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי, אֲמַר לֵיהּ: מַהוּ לְאַמְטוֹיֵי בַּהֲדָן? אֲמַר לֵיהּ: זִיל, לָא עָדִיף מִדִּידָךְ.
מַתְנִי' הַמְמָאֶנֶת, הַשְּׁנִיָּה, וְהָאֵילוֹנִית — אֵין לָהֶן כְּתוּבָּה, וְלֹא פֵּירוֹת וְלֹא מְזוֹנוֹת וְלֹא בְּלָאוֹת.
אִם מִתְּחִלָּה נִשְׂאָהּ לְשֵׁם אֵילוֹנִית — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה.
אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל, בַּת יִשְׂרְאֵל לְנָתִין וּלְמַמְזֵר — יֵשׁ לָהֶם כְּתוּבָּה.
גְּמָ' רַב תָּנֵי: קְטַנָּה — יוֹצְאָה בְּגֵט אֵין לָהּ כְּתוּבָּה. וְכָל שֶׁכֵּן מְמָאֶנֶת.
שְׁמוּאֵל תָּנֵי: מְמָאֶנֶת — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה, אֲבָל יוֹצְאָה בְּגֵט — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה.
וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מְמָאֶנֶת — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה, יוֹצְאָה בְּגֵט — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה.
מְמָאֶנֶת — לֹא פְּסָלָהּ מִן הָאַחִין, וְלֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. יוֹצְאָה בְּגֵט — פְּסָלָהּ מִן הָאַחִין, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה.
מְמָאֶנֶת אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים,

דף קא.

יוֹצְאָה בְּגֵט צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים.
מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא כּוּתִּית: הַמְמָאֶנֶת בְּאִישׁ — הוּא מוּתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא מוּתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו, וְלֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. נָתַן לָהּ גֵּט — הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה.
צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, דְּלָא תִּנַּן.
לֵימָא כְּתַנָּאֵי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מַעֲשֶׂה קְטַנָּה כְּלוּם, וְאֵין בַּעְלָהּ זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ, וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וְלֹא בַּהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, וְאֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, וְאֵינוֹ מְיַטַּמֵּא לָהּ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: אֵינָהּ כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁצְּרִיכָה מֵיאוּן.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מַעֲשֶׂה קְטַנָּה כְּלוּם, וּבַעְלָהּ זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, וְיוֹרְשָׁהּ, וּמְיַטַּמֵּא לָהּ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁיּוֹצְאָה בְּמֵיאוּן.
לֵימָא רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ?
אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי.

כִּי פְּלִיגִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שְׁמוּאֵל כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַב: עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָתָם אֶלָּא מִדִּידַהּ לְדִידֵיהּ, אֲבָל מִדִּידֵיהּ לְדִידַהּ — לָא.

וְלָא בְּלָאוֹת. אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בַּר חִיָּיא לְרַב כָּהֲנָא: אֲמַרְתְּ לַן מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא נִכְסֵי מְלוֹג, אֲבָל נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, אִית לַהּ.

הָוֵי בַּהּ רַב פָּפָּא: אַהֲיָיא? אִילֵּימָא אַמְּמָאֲנָת, אִי דְּאִיתַנְהוּ — אִידֵּי וְאִידֵּי שָׁקְלָא. וְאִי דְּלֵיתַנְהוּ — אִידֵּי וְאִידֵּי לָא שָׁקְלָא!

אֶלָּא אַאַיְילוֹנִית: אִי דְּאִיתַנְהוּ — אִידֵּי וְאִידֵּי שָׁקְלָא, אִי דְּלֵיתַנְהוּ — אֵיפְכָא מִיבְּעֵי לֵיהּ: נִכְסֵי מְלוֹג דְּבִרְשׁוּתַהּ קָיְימִי — אִית לַהּ, נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל דְּלָאו בִּרְשׁוּתַהּ קָיְימִי — לֵית לַהּ!

אֶלָּא אַשְּׁנִיָּה, וּקְנָסוּ רַבָּנָן לְדִידַהּ בְּדִידֵיהּ וּלְדִידֵיהּ בְּדִידַהּ.

אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אַשִׁי, שְׁמַע מִינַּהּ מִדְּרַב כָּהֲנָא: עַיְילָא לֵיהּ גְּלִימָא — קַרְנָא הָוֵי, וְלָא מִכַּסֵּי לַהּ וְאָזֵיל עַד דְּבָלֵי.

וְהָאָמַר רַב נַחְמָן פִּירָא הָוֵי! דְּרַב נַחְמָן פְּלִיגָא.

אֵין לָהֶן כְּתוּבָּה. אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל תּוֹסֶפֶת, יֵשׁ לָהֶן.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין לָהֶן כְּתוּבָּה, כְּגוֹן הַמְמָאֶנֶת וְחַבְרוֹתֶיהָ — אֵין לָהֶן מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל תּוֹסֶפֶת — יֵשׁ לָהֶן.

נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים יוֹצְאוֹת שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה, כְּגוֹן עוֹבֶרֶת עַל דָּת וְחַבְרוֹתֶיהָ — אֵין לָהֶן תּוֹסֶפֶת, וְכָל שֶׁכֵּן מָנֶה מָאתַיִם. וְהַיּוֹצֵאת מִשּׁוּם שֵׁם רָע — נוֹטֶלֶת מַה שֶּׁלְּפָנֶיהָ וְיוֹצְאָה.

מְסַיֵּיע לֵיהּ לְרַב הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: זִינְּתָה לֹא הִפְסִידָה

דף קא:

בְּלָאוֹתֶיהָ קַיְימִין.

תָּנֵי תִּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן: זִינְּתָה — הִפְסִידָה בְּלָאוֹתֶיהָ קַיְימִין. אֲמַר לֵיהּ: אִם הָיְתָה זִינְּתָה, כֵּיצַד? תָּנֵי: לֹא הִפְסִידָה בְּלָאוֹתֶיהָ קַיְימִין.

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מְנַחֵם סְתִימְתָּאָה, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: זִינְּתָה — לֹא הִפְסִידָה בְּלָאוֹתֶיהָ קַיְימִין.

אִם מִתְחַלָּה נָשְׂאָה כּוּ'. אָמַר רַב הוּנָא: אַיְילוֹנִית — אִשָּׁה וְאֵינָהּ אִשָּׁה, אַלְמָנָה — אִשָּׁה גְּמוּרָה.

אַיְילוֹנִית אִשָּׁה וְאֵינָהּ אִשָּׁה: הִכִּיר בָּהּ — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה, לֹא הִכִּיר בָּהּ — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה.

אַלְמָנָה אִשָּׁה גְּמוּרָה: בֵּין הִכִּיר בָּהּ, בֵּין לֹא הִכִּיר בָּהּ — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה.

וְרַב יְהוּדָה אוֹמֵר: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ אִשָּׁה וְאֵינָהּ אִשָּׁה. הִכִּיר בָּהּ — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה, לֹא הִכִּיר בָּהּ — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה.

מֵיתִיבִי: כְּנָסָהּ בְּחֶזְקַת שֶׁהִיא כֵּן, וְנִמְצֵאת שֶׁהִיא כֵּן — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה. הָא סְתָמָא — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה.

לָא תֵּימָא: הָא סְתָמָא אֵין לָהּ כְּתוּבָּה, אֶלָּא אֵימָא: כְּנָסָהּ בְּחֶזְקַת שֶׁאֵינָהּ כֵּן, וְנִמְצֵאת שֶׁהִיא כֵּן — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה.

אֲבָל סְתָמָא מַאי — אִית לַהּ, אַדְּתָנֵי בְּחֶזְקַת שֶׁהִיא כֵּן וְנִמְצֵאת שֶׁהִיא כֵּן יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה, לַשְׁמְעִינַן סְתָמָא, וְכָל שֶׁכֵּן הָא!

וְעוֹד, תָּנֵי: כְּנָסָהּ בְּיָדוּעַ וְנִמְצֵאת בְּיָדוּעַ — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה, כְּנָסָהּ סְתָם — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה. תִּיובְתָּא דְּרַב הוּנָא!

רַב הוּנָא מַתְנִיתִין אַטְעִיתֵיהּ. הוּא סָבַר: מִדְּקָא מְפַלֵּיג בְּאַיְלוֹנִית וְלָא קָמְפַלֵּיג בְּאַלְמָנָה, מִכְּלָל דְּאַלְמָנָה אֲפִילּוּ בְּסְתָמָא נָמֵי אִית לַהּ, וְלָא הִיא: כִּי קָתָנֵי לַהּ לְאַלְמָנָה, אַפְּלוּגְתָּא דְּאַיְלוֹנִית קָאֵי.

הֲדַרַן עֲלָךְ אַלְמָנָה נִיזּוֹנֶת

הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה וּפְסָקָה עִמּוֹ כְּדֵי שֶׁיְּזוֹן אֶת בִּתָּהּ חֲמֵשׁ שָׁנִים — חַיָּיב לְזוֹנָהּ חֲמֵשׁ שָׁנִים.

נִיסֵּת לְאַחֵר, וּפְסָקָה עִמּוֹ כְּדֵי שֶׁיְּזוֹן אֶת בִּתָּהּ חֲמֵשׁ שָׁנִים חַיָּיב לְזוֹנָהּ חֲמֵשׁ שָׁנִים. לֹא יֹאמַר הָרִאשׁוֹן: לִכְשֶׁתָּבֹא אֲצְלִי אֲזוֹנָהּ, אֶלָּא מוֹלִיךְ לָהּ מְזוֹנוֹתֶיהָ לַמָּקוֹם שֶׁאִמָּהּ.

וְכֵן לֹא יֹאמְרוּ שְׁנֵיהֶם "הֲרֵי אָנוּ זָנִין אוֹתָהּ כְּאֶחָד", אֶלָּא אֶחָד זָנָה, וְאֶחָד נוֹתֵן לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹת.

נִיסֵּת — הַבַּעַל נוֹתֵן לָהּ מְזוֹנוֹת, וְהֵן נוֹתְנִין לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹת. מֵתוּ — בְּנוֹתֶיהֶן נִיזּוֹנוֹת מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין, וְהִיא נִיזּוֹנֶת מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבַעֲלַת חוֹב.

הַפְּקֻחִים הָיוּ כּוֹתְבִים: עַל מָנָת שֶׁאָזוֹן אֶת בִּתֵּךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ עִמִּי.

גְּמָ' אִתְּמַר: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ "חַיָּיב אֲנִי לְךָ מָנֶה". רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חַיָּיב, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: פָּטוּר.

הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאָמַר לְהוּ "אַתֶּם עֵדַיי", מַאי טַעְמָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ דְּקָפַטַר! אִי דְּלָא אָמַר לְהוּ "אַתֶּם עֵדַיי", מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּקָמְחַיֵּיב?

לְעוֹלָם דְּלָא קָאָמַר לְהוּ "אַתֶּם עֵדַיי", וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — דְּאָמַר לֵיהּ "חַיָּיב אֲנִי לְךָ מָנֶה בִּשְׁטָר". רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חַיָּיב — אַלִּימָא מִילְּתָא דִּשְׁטָרָא כְּמַאן דְּאָמַר לְהוּ "אַתֶּם עֵדִים" דָּמֵי. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: פָּטוּר, לָא אַלִּימָא מִילְּתָא דִּשְׁטָרָא.

תְּנַן: הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה וּפָסְקָה עִמּוֹ לָזוּן אֶת בִּתָּהּ חֲמֵשׁ שָׁנִים, חַיָּיב לְזוּנָהּ חֲמֵשׁ שָׁנִים. מַאי לָאו כִּי הַאי גַּוְונָא?

דף קב.

לָא, בִּשְׁטָרֵי פְּסִיקְתָא, וְכִדְרַב גִּידֵּל.

דְּאָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: כַּמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִנְךָ? כָּךְ וְכָךְ. וְכַמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִתְּךָ? כָּךְ וְכָךְ. עָמְדוּ וְקִידְּשׁוּ — קָנוּ. הֵן הֵן הַדְּבָרִים הַנִּקְנִין בַּאֲמִירָה.

תָּא שְׁמַע, כָּתַב לְכֹהֵן: "שֶׁאֲנִי חַיָּיב לְךָ חֲמֵשׁ סְלָעִים" — חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ חֲמֵשׁ סְלָעִים, וּבְנוֹ אֵינוֹ פָּדוּי.

שָׁאנֵי הָתָם דְּמִשּׁוּעְבַּד לֵיהּ מִדְּאוֹרָיְיתָא: אִי הָכִי, אַמַּאי כָּתַב? כְּדֵי לְבָרֵר לוֹ כֹּהֵן.

אִי הָכִי, בְּנוֹ אַמַּאי אֵינוֹ פָּדוּי? כִּדְעוּלָּא. דְּאָמַר עוּלָּא: דְּבַר תּוֹרָה — פָּדוּי לְכָשֶׁיִּתֵּן, וּמַאי טַעְמָא אָמְרוּ בְּנוֹ אֵינוֹ פָּדוּי? גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ פּוֹדִין בִּשְׁטָרוֹת.

אָמַר רָבָא, כְּתַנָּאֵי: עֶרֶב הַיּוֹצֵא אַחַר חִיתּוּם שְׁטָרוֹת — גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.

מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְאָמַר: גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ בֶּן נַנָּס: אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין וְלֹא מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים.

אָמַר לוֹ: לָמָּה? אָמַר לוֹ: הֲרֵי שֶׁהָיָה חוֹנֵק אֶת חֲבֵירוֹ בַּשּׁוּק, וּמְצָאוֹ חֲבֵירוֹ וְאָמַר לוֹ: הַנַּח לוֹ, וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ — פָּטוּר, שֶׁלֹּא עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ.

לֵימָא רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמַר כְּבֶן נַנָּס.

אַלִּיבָּא דְּבֶן נַנָּס כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי,

דף קב:

כִּי פְּלִיגִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי יוֹחָנָן כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְרֵישׁ לָקִישׁ — עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָתָם אֶלָּא דְּשַׁיֵּיךְ לֵיהּ לְשִׁיעְבּוּדָא דְּאוֹרָיְיתָא, אֲבָל הָכָא לָא שַׁיֵּיךְ שִׁיעְבּוּדָא דְּאוֹרָיְיתָא.

גּוּפָא, אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: "כַּמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִנְךָ?", "כָּךְ וְכָךְ". "וְכַמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִתְּךָ?", "כָּךְ וְכָךְ". עָמְדוּ וְקִידְּשׁוּ קָנוּ, הֵן הֵן הַדְּבָרִים הַנִּקְנִים בַּאֲמִירָה.

אָמַר רָבָא: מִסְתַּבְּרָא מִילְּתָא דְּרַב בְּבִתּוֹ נַעֲרָה — דְּקָא מָטֵי הֲנָאָה לִידֵיהּ, אֲבָל בּוֹגֶרֶת דְּלָא מָטֵי הֲנָאָה לִידֵיהּ — לָא.

וְהָאֱלֹהִים! אָמַר רַב: אֲפִילּוּ בּוֹגֶרֶת. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, אֲבִי הַבֵּן מַאי הֲנָאָה אֲתָא לִידֵיהּ? אֶלָּא בְּהַהִיא הֲנָאָה דְּקָמַיְיחַתְנִי אַהֲדָדֵי גָּמְרִי וּמַקְנֵי לַהֲדָדֵי.

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: דְּבָרִים הַלָּלוּ נִיתְּנוּ לִיכָּתֵב, אוֹ לֹא נִיתְּנוּ לִיכָּתֵב? אֲמַר לֵיהּ: לֹא נִיתְּנוּ לִיכָּתֵב.

אֵיתִיבֵיהּ: הַפְּקָחִין הָיוּ כּוֹתְבִין "עַל מְנָת שֶׁאָזוּן אֶת בִּתְּךָ חֲמֵשׁ שָׁנִים כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ עִמִּי"! מַאי "כּוֹתְבִין" — אוֹמְרִים.

וְקָרֵי לֵיהּ לַאֲמִירָה כְּתִיבָה? אִין, וְהָתְנַן: הַכּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בְּנָכְסַיִךְ", וְתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ.

תָּא שְׁמַע: אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי אֵירוּסִין וְנִשּׂוּאִין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם. הָא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם כּוֹתְבִין. מַאי לָאו שְׁטָרֵי פְּסִיקְתָא!

לָא, שְׁטָרֵי אֵירוּסִין מַמָּשׁ. כִּדְרַב פָּפָּא וְרַב שֵׁרֵבְיָא. דְּאִיתְמַר: כְּתָבוֹ לִשְׁמָהּ, וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ — רַבָּה וְרָבִינָא אָמְרִי: מְקוּדֶּשֶׁת, רַב פָּפָּא וְרַב שֵׁרֵבְיָא אָמְרִי: אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת.

תָּא שְׁמַע: מֵתוּ — בְּנוֹתֵיהֶן נִיזּוֹנוֹת מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין, וְהֵיא נִיזּוֹנֶת מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא כְּבַעֲלַת חוֹב.

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — בְּשֶׁקִּנּוּ מִיָּדוֹ.

אִי הָכִי, בָּנוֹת נָמֵי! בְּשֶׁקִּנּוּ לָזוֹ וְלֹא קִנּוּ לָזוֹ.

וּמַאי פְּסָקָא? אִיהִי דַּהֲוַאי בִּשְׁעַת קִנְיָן — מַהֲנֵי לַהּ קִנְיָן, בָּנוֹת דְּלָא הֲווֹ בִּשְׁעַת קִנְיָן — לָא מַהֲנֵי לְהוּ קִנְיָן.

מִי לָא עָסְקִינַן דַּהֲוַאי בִּשְׁעַת קִנְיָן, וְהֵיכִי דָּמֵי — כְּגוֹן דְּגָרְשַׁהּ וְאַהְדְּרַהּ!

אֶלָּא: אִיהִי דְּלֵיתַא בְּתְנַאי בֵּית דִּין — מַהֲנֵי לַהּ קִנְיָן, בָּנוֹת דְּאִיתַנְהוּ בִּתְנַאי בֵּית דִּין — לָא מַהֲנֵי לְהוּ קִנְיָן.

מִגָּרַע גָּרְעִי? אֶלָּא: בְּנוֹתָיו הַיְינוּ טַעְמָא — כֵּיוָן דְּאִיתַנְהוּ בַּתְנַאי בֵּית דִּין, אֵימַר צְרָרֵי אֶתְפְּסִינְהוּ.

לֹא יֹאמַר הָרִאשׁוֹן. אָמַר רַב חִסְדָּא: זֹאת אוֹמֶרֶת בַּת אֵצֶל אִמָּהּ.

מַמַּאי דְּבִגְדוֹלָה עָסְקִינַן? דִּילְמָא בִּקְטַנָּה עָסְקִינַן, וּמִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה.

דְּתַנְיָא: מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בֵּן קָטָן לְאִמּוֹ, יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים: יְהֵא גָּדֵל אֶצְלֵנוּ, וְאִמּוֹ אוֹמֶרֶת: יְהֵא בְּנִי גָּדֵל אֶצְלִי — מַנִּיחִין אוֹתוֹ אֵצֶל אִמּוֹ, וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ אֵצֶל רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ. מַעֲשֶׂה הָיָה וּשְׁחָטוּהוּ עֶרֶב הַפֶּסַח!

אִם כֵּן לִיתְנֵי לְמָקוֹם שֶׁהֵיא,

דף קג.

מַאי לְמָקוֹם שֶׁאִמָּהּ? שָׁמְעַתְּ מִינַּהּ בַּת אֵצֶל הָאֵם, לָא שְׁנָא גְּדוֹלָה וְלָא שְׁנָא קְטַנָּה.

לֹא יֹאמְרוּ שְׁנֵיהֶם וְכוּ'.

הָהוּא גַּבְרָא דְּאוֹגַר לֵיהּ רֵיחְיָא לְחַבְרֵיהּ לִטְחִינָה. לְסוֹף אִיעַתַּר, זְבִין רֵיחְיָא וְחַמְרָא, אֲמַר לֵיהּ: עַד הָאִידָּנָא הֲוָה טָחֵינְנָא גַּבָּךְ, הַשְׁתָּא הַב לִי אַגְרָא. אֲמַר לֵיהּ: מִיטְחַן טָחֵינְנָא לָךְ.

סְבַר רָבִינָא לְמֵימַר: הַיְינוּ מַתְנִיתִין לֹא יֹאמְרוּ שְׁנֵיהֶם "הֲרֵי אָנוּ זָנִין אוֹתָהּ כְּאֶחָד", אֶלָּא אֶחָד זָנָהּ וְאֶחָד נוֹתֵן לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹת.

אֲמַר לֵיהּ רַב עַוִּירָא: מִי דָּמֵי? הָתָם, חַד כְּרֵיסָא אִית לַהּ, תַּרְתֵּי כְּרֵיסָתָא לֵית לַהּ. הָכָא מָצֵי אֲמַר לֵיהּ: טָחוֹן וְזַבֵּין, טָחוֹן וְאוֹתֵיב.

וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלֵית לֵיהּ טָחִינָא לְרֵיחְיָא, אֲבָל אִית לֵיהּ טָחִינָא לְרֵיחְיָא — כְּגוֹן זוֹ כּוֹפִין אוֹתוֹ עַל מִדַּת סְדוֹם.

מַתְנִי' אַלְמָנָה שֶׁאָמְרָה: אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית בַּעְלִי — אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לוֹמַר לָהּ: "לְכִי לְבֵית אָבִיךְ וְאָנוּ זָנִין אוֹתָךְ", אֶלָּא זָנִין אוֹתָהּ, וְנוֹתְנִין לָהּ מָדוֹר לְפִי כְּבוֹדָהּ.

אָמְרָה: אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית אַבָּא" — יְכוֹלִין הַיּוֹרְשִׁין לוֹמַר לָהּ: אִם אַתְּ אֶצְלֵנוּ — יֵשׁ לִיךְ מְזוֹנוֹת, וְאִם אֵין אַתְּ אֶצְלֵנוּ אֵין לִיךְ מְזוֹנוֹת.

אִם הָיְתָה טוֹעֶנֶת מִפְּנֵי שֶׁהִיא יַלְדָּה וְהֵן יְלָדִים — זָנִין אוֹתָהּ וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ.

גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בַּמִּדּוֹר כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. בַּעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. בְּכָרִים וּכְסָתוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. בִּכְלֵי כֶסֶף וּבִכְלֵי זָהָב כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. שֶׁכָּךְ כָּתַב לָהּ: "וְאַתְּ תִּהְיֶא יָתְבַתְּ בְּבֵיתִי וּמִיתַּזְנָא מִנְּכְסֵי כֹּל יְמֵי מֵגַר אַרְמְלוּתִיךְ בְּבֵיתִי".

תָּנֵי רַב יוֹסֵף: "בְּבֵיתִי" — וְלֹא בְּבִקְתִּי.

אָמַר רַב נַחְמָן: יְתוֹמִים שֶׁמָּכְרוּ מְדוֹר אַלְמָנָה — לֹא עָשׂוּ וְלֹא כְּלוּם.

וּמַאי שְׁנָא מִדְּרַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן? דְּאָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יְתוֹמִים שֶׁקִּדְּמוּ וּמָכְרוּ בִּנְכָסִים מוּעָטִין — מַה שֶּׁמָּכְרוּ מָכְרוּ.

הָתָם לָא מִשְׁתַּעְבְּדִי לַהּ מֵחַיִּים, הָכָא מִשְׁתַּעְבְּדִי לַהּ מֵחַיִּים.

אָמַר אַבָּיֵי, נְקִיטִינַן: מְדוֹר אַלְמָנָה שֶׁנִּפַּל — אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּיבִין לִבְנוֹתוֹ,

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: מְדוֹר אַלְמָנָה שֶׁנִּפַּל — אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּיבִין לִבְנוֹתוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ הִיא אוֹמֶרֶת "הַנִּיחוּנִי וְאֶבְנֶנּוּ מִשֶּׁלִּי" — אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ.

בָּעֵי אַבָּיֵי: שִׁיפְצָה, מַאי? תֵּיקוּ.

אָמְרָה אִי אֶפְשִׁי.

וְלִיתְּבוּ לַהּ כִּי יָתְבָה הָתָם? מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַב הוּנָא. דְּאָמַר רַב הוּנָא: בִּרְכַּת הַבַּיִת בְּרוּבָּה.

וְלִיתְּבוּ לַהּ לְפִי בִּרְכַּת הַבַּיִת? הָכִי נָמֵי.

אָמַר רַב הוּנָא: לְשׁוֹן חֲכָמִים בְּרָכָה, לְשׁוֹן חֲכָמִים עוֹשֶׁר, לְשׁוֹן חֲכָמִים מַרְפֵּא. בְּרָכָה הָא דַּאֲמַרַן.

עוֹשֶׁר, דִּתְנַן: הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵירוֹ, מָשַׁךְ וְלֹא מָדַד — קָנָה, מָדַד וְלֹא מָשַׁךְ — לֹא קָנָה. וְאִם הָיָה פִּקֵּחַ — שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמוֹ.

מַרְפֵּא, דִּתְנַן: לֹא יִלְעוֹס אָדָם חִטִּין וְיַנִּיחַ עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ בַּפֶּסַח, מִפְּנֵי שֶׁמַּחְמִיצוֹת.

תָּנוּ רַבָּנַן, בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי, אָמַר: לְבָנַי אֲנִי צָרִיךְ. נִכְנְסוּ בָּנָיו אֶצְלוֹ. אָמַר לָהֶם: הִזָּהֲרוּ בְּכָבוֹד אִמְּכֶם. נֵר יִהֵא דָּלוּק בִּמְקוֹמוֹ, שׁוּלְחָן יְהֵא עָרוּךְ בִּמְקוֹמוֹ, מִטָּה תְּהֵא מוּצַעַת בִּמְקוֹמָהּ. יוֹסֵף חָפְנִי שִׁמְעוֹן אֶפְרָתִי הֵם שִׁמְּשׁוּנִי בְּחַיַּי, וְהֵם יְשַׁמְּשׁוּנִי בְּמוֹתִי.

הִזָּהֲרוּ בְּכָבוֹד אִמְּכֶם. דְּאוֹרָיְיתָא הִיא, דִּכְתִיב: "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ"! אֵשֶׁת אָב הֲוַאי.

אֵשֶׁת אָב נָמֵי דְּאוֹרָיְיתָא הִיא, דְּתַנְיָא: "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ", "אֶת אָבִיךָ" — זוֹ אֵשֶׁת אָבִיךָ, "וְאֶת אִמֶּךָ" — זוֹ בַּעַל אִמֶּךָ, וְיוֹ יְתֵירָה — לְרַבּוֹת אֶת אֲחִיךָ הַגָּדוֹל!

הָנֵי מִילֵּי מֵחַיִּים, אֲבָל לְאַחַר מִיתָה לָא.

"נֵר יִהֵא דָּלוּק בִּמְקוֹמוֹ, שׁוּלְחָן יְהֵא עָרוּךְ בִּמְקוֹמוֹ, מִטָּה תְּהֵא מוּצַעַת בִּמְקוֹמָהּ", מַאי טַעְמָא? כֹּל בֵּי שִׁמְשֵׁי הֲוָה אָתֵי לְבֵיתֵיהּ.

הַהוּא בֵּי שִׁמְשָׁא אֲתַאי שְׁבָבְתָּא, קָא קָרְיָה אַבָּבָא, אֲמַרָה אִמְּתֵיהּ: שְׁתִיקוּ, דְּרַבִּי יָתֵיב. כֵּיוָן דִּשְׁמַע, שׁוּב לָא אֲתָא, שָׁלֵא לְהוֹצִיא לַעַז עַל צַדִּיקִים הָרִאשׁוֹנִים.

"יוֹסֵף חָפְנִי שִׁמְעוֹן אֶפְרָתִי, הֵם שִׁמְּשׁוּנִי בְּחַיַּי וְהֵם יְשַׁמְּשׁוּנִי בְּמוֹתִי". סְבוּר מִינָּה בְּהָדֵין עָלְמָא הוּא דְּקָאָמַר, כֵּיוָן דַּחֲזוֹ דְּקָדֵים עַרְסַיְיהוּ לְעַרְסֵיהּ, אָמְרִי: שְׁמַע מִינַּהּ לְהָהוּא עָלְמָא הוּא דְּקָאָמַר.

וְהַאי דַּאֲמַר הָכִי — דְּלָא לֵימְרוּ: מִילְּתָא הֲוַאי לְהוּ וְעַד הַאִידָּנָא נָמֵי זְכוּתוֹ דְּרַבִּי הוּא דְּאַהַנְיָא לְהוּ.

אָמַר לָהֶן: לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי צָרִיךְ. נִכְנְסוּ אֶצְלוֹ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, אָמַר לָהֶן: "אַל תִּסְפְּדוּנִי בָּעֲיָירוֹת,

דף קג:

וְהוֹשִׁיבוּ יְשִׁיבָה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם". "שִׁמְעוֹן בְּנִי חָכָם, גַּמְלִיאֵל בְּנִי נָשִׂיא, חֲנִינָא בַּר חָמָא יֵשֵׁב בָּרֹאשׁ".

אַל תִּסְפְּדוּנִי בָּעֲיָירוֹת — סְבוּר מִינַּהּ מִשּׁוּם טִרְחָא הוּא דְּקָאָמַר. כֵּיוָן דַּחֲזוֹ דְּקַסְפְּדִי בְּכַרְכֵּים וְקָאָתוּ כּוּלֵּי עָלְמָא, אָמְרוּ: שְׁמַע מִינַּהּ מִשּׁוּם יְקָרָא הוּא דְּקָאָמַר.

הוֹשִׁיבוּ יְשִׁיבָה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם — דְּלָא עֲדִיפְנָא מִמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ, דִּכְתִיב: "וַיִּבְכּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם", תְּלָתִין יוֹמִין סְפִדִין בֵּימָמָא וְלֵילְיָא, מִכָּאן

וְאֵילָךְ סָפְדוּ בִּימָמָא וְנָרְסִי בְּלֵילְיָא, אוֹ סָפְדוּ בְּלֵילְיָא וְנָרְסִי בִּימָמָא, עַד דְּסָפְדֵי תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא.

הָהוּא יוֹמָא דְּאַשְׁכְּבְתֵּיהּ דְּרַבִּי נְפַקָא בַּת קָלָא וַאֲמַרָה: כֹּל דַּהֲוָה בְּאַשְׁכָּבְתֵּיהּ דְּרַבִּי, מְזוּמָּן הוּא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. הָהוּא כּוֹבֵס כֹּל יוֹמָא הֲוָה אָתֵי קַמֵּיהּ, הָהוּא יוֹמָא לָא אָתָא. כֵּיוָן דְּשָׁמַע הָכִי, סְלִיק לְאִיגָּרָא וּנְפַל לְאַרְעָא וּמֵית. יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: אַף הָהוּא כּוֹבֵס מְזוּמָּן הוּא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

שִׁמְעוֹן בְּנִי חָכָם — מַאי קָאָמַר? הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁמְעוֹן בְּנִי חָכָם, גַּמְלִיאֵל בְּנִי נָשִׂיא.

אָמַר לֵוִי: צְרִיכָא לְמֵימַר? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי: צְרִיכָא לָךְ וּלְמַטְלַעְתָּךְ. מַאי קַשְׁיָא לֵיהּ — הָא קְרָא קָאָמַר: "וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי הוּא הַבְּכוֹר"!

הַהוּא, מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו הָוֵה, וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו הָוֵה.

וְרַבִּי מַאי טַעְמָא עֲבַד הָכִי? נְהִי דְּאֵינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו בְּחָכְמָה — בְּיִרְאַת חֵטְא מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו הָוֵה.

חֲנִינָא בַּר חָמָא יֵשֵׁב בְּרֹאשׁ — לֹא קִיבֵּל רַבִּי חֲנִינָא, שְׁהָיָה רַבִּי אַפָּס גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים וּמֶחֱצָה. יְתֵיב רַבִּי אַפָּס בְּרֵישָׁא וִיתֵיב רַבִּי חֲנִינָא אַבָּרַאי, וַאֲתָא לֵוִי וִיתֵיב גַּבֵּיהּ.

נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי אַפָּס וִיתֵיב רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵישָׁא, וְלָא הֲוָה לֵיהּ לְלֵוִי אִינִישׁ לְמֵיתַב גַּבֵּיהּ, וְקָאָתֵי לְבָבֶל. וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי לֵיהּ לְרַב: גַּבְרָא רַבָּה אִקְלַע לִנְהַרְדְּעָא וּמַטְלַע וְדָרֵישׁ כְּלֵילְיָא שְׁרֵי. אֲמַר: שְׁמַע מִינַּהּ נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי אַפָּס, וִיתֵיב רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵישָׁא, וְלָא הֲוָה לֵיהּ לְלֵוִי אִינִישׁ לְמֵיתַב גַּבֵּיהּ, וְקָאָתֵי.

וְאֵימָא, רַבִּי חֲנִינָא נָח נַפְשֵׁיהּ וְרַבִּי אַפָּס כְּדִיתֵיב יְתֵיב, וְלָא הֲוָה לֵיהּ לְלֵוִי אִינִישׁ לְמֵיתַב גַּבֵּיהּ וְקָאָתֵי? אִיבָּעֵית אֵימָא: לֵוִי לְרַבִּי אַפָּס מִיכָּף הֲוָה כַּייף לֵיהּ.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא: כֵּיוָן דְּאָמַר "רַבִּי חֲנִינָא בַּר חָמָא יֵשֵׁב בָּרֹאשׁ" — לָא סַגֵּי דְּלָא מָלֵיךְ, דִּכְתִיב בְּהוּ בְּצַדִּיקִים: "וְתִגְזַר אוֹמֶר וְיָקֻם לָךְ".

וְהָא הֲוָה רַבִּי חִיָּיא! נָח נַפְשֵׁיהּ. וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּיא: אֲנִי רָאִיתִי קִבְרוֹ שֶׁל רַבִּי, וְהוֹרַדְתִּי עָלָיו דְּמָעוֹת! אֵיפוֹךְ.

וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּיא: אוֹתוֹ הַיּוֹם שֵׁמֵת רַבִּי בָּטְלָה קְדוּשָּׁה! אֵיפוֹךְ.

וְהָתַנְיָא: כְּשֶׁחָלָה רַבִּי, נִכְנַס רַבִּי חִיָּיא אֶצְלוֹ וּמְצָאוֹ שֶׁהוּא בּוֹכֶה, אָמַר לוֹ: רַבִּי, מִפְּנֵי מָה אַתָּה בּוֹכֶה? וְהָתַנְיָא: מֵת מִתּוֹךְ הַשְּׂחוֹק — סִימָן יָפֶה לוֹ, מִתּוֹךְ הַבֶּכִי — סִימָן רַע לוֹ. פָּנָיו לְמַעְלָה — סִימָן יָפֶה לוֹ, פָּנָיו לְמַטָּה — סִימָן רַע לוֹ. פָּנָיו כְּלַפֵּי הָעֹם — סִימָן יָפֶה לוֹ, כְּלַפֵּי הַכּוֹתֶל — סִימָן רַע לוֹ. פָּנָיו יְרוּקִין — סִימָן רַע לוֹ, פָּנָיו צְהוּבִין וַאֲדוּמִים — סִימָן יָפֶה לוֹ.

מֵת בְּעֶרֶב שַׁבָּת — סִימָן יָפֶה לוֹ. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת — סִימָן רַע לוֹ. מֵת בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים — סִימָן רַע לוֹ, בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים — סִימָן יָפֶה לוֹ. מֵת מֵחוֹלֵי מֵעַיִים — סִימָן יָפֶה לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁרוּבָּם שֶׁל צַדִּיקִים מִיתָתָן בְּחוֹלֵי מֵעַיִים.

אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא אַתּוֹרָה וּמִצְוֹת קָא בָּכֵינָא!

אִיבָּעֵית אֵימָא אֵיפּוֹךְ, וְאִיבָּעֵית אֵימָא לְעוֹלָם לָא תֵּיפּוֹךְ, רַבִּי חִיָּיא עָסוּק בְּמִצְוֹת הֲוָה וְרַבִּי סָבַר לָא אֲפַגְּרֵיהּ.

וְהַיְינוּ דְּכִי הֲווֹ מְינַצּוּ רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי חִיָּיא, אֲמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא לְרַבִּי חִיָּיא: בַּהֲדֵי דִּידִי מְינַצַּת? דְּאִם חַס וְשָׁלוֹם נִשְׁתַּכְּחָה תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, מֵהֲדְרָא לֵיהּ מִפִּלְפּוּלַי.

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּיא: אֲנָא עֲבַדִי דְּלָא מִשְׁתַּכְחָה תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל. דְּאַיְיתִינָא כִּיתָנָא וְשָׁדַיְינָא, וּמְגַדְּלָנָא נִישְׁבֵי, וְצַיְּידָנָא טְבֵי(א), וּמַאֲכֵילְנָא בִּישְׂרָא לְיַתְמֵי, וְאָרֵיכְנָא מְגִילְתָא מִמַּשְׁכֵי דְּטְבֵי, וְסָלֵיקְנָא לְמָתָא דְּלֵית בַּהּ מַקְרֵי דַּרְדְּקֵי, וְכָתֵיבְנָא חַמְשָׁא חוּמְשֵׁי לְחַמְשָׁא יָנוֹקֵי, וּמַתְנֵינָא שִׁיתָּא סִידְרֵי לְשִׁיתָּא יָנוֹקֵי, לְכֹל חַד וְחַד אֲמַרִי לֵיהּ אַתְנִי סִידְרָךְ לְחַבְרָךְ.

וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי: כַּמָּה גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂה חִיָּיא. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי: אֲפִילּוּ מִמְּךָ? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: אֲפִילּוּ מֵאַבָּא? אֲמַר לֵיהּ: חַס וְשָׁלוֹם, לֹא תְּהֵא כָּזֹאת בְּיִשְׂרָאֵל.

אָמַר לָהֶן: לִבְנֵי קָטָן אֲנִי צָרִיךְ. נִכְנַס רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶצְלוֹ, מָסַר לוֹ סִדְרֵי חָכְמָה,

אָמַר לָהֶן: לִבְנֵי גָּדוֹל אֲנִי צָרִיךְ. נִכְנַס רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֶצְלוֹ, וּמָסַר לוֹ סִדְרֵי נְשִׂיאוּת. אָמַר לוֹ: ”בְּנִי, נָהוֹג נְשִׂיאוּתְךָ בְּרָמִים, זְרוֹק מָרָה בַּתַּלְמִידִים“.

אִינִי? וְהָא כְּתִיב: ”וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד“, וְאָמַר מָר: זֶה יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה תַּלְמִיד חָכָם הָיָה עוֹמֵד מִכִּסְאוֹ, וּמְחַבְּקוֹ וּמְנַשְּׁקוֹ, וְקוֹרֵא לוֹ: רַבִּי רַבִּי, מָרִי מָרִי!

לָא קַשְׁיָא: הָא בְּצִינְעָא, הָא בְּפַרְהֶסְיָא.

תַּנְיָא: רַבִּי מוּטָל בְּצִיפּוֹרִי, וּמָקוֹם מוּכָן לוֹ בְּבֵית שְׁעָרִים. וְהָתַנְיָא: ”צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף“ — הַלֵּךְ אַחַר רַבִּי לְבֵית שְׁעָרִים!

רַבִּי בְּבֵית שְׁעָרִים הֲוָה, אֶלָּא כֵּיוָן דַּחֲלַשׁ אַמְטְיוּהִי לְצִיפּוֹרִי,

דף קד.

דְּמַדְלְיָא וּבְסִים אַוִּירָא.

הָהוּא יוֹמָא דְּנָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי, גְּזַרוּ רַבָּנַן תַּעֲנִיתָא, וּבְעוֹ רַחֲמֵי, וְאָמְרִי: כֹּל מַאן דְּאָמַר ”נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי“ — יִדָּקֵר בַּחֶרֶב.

סְלִיקָא אַמְתֵּיהּ דְּרַבִּי לְאִיגָּרָא, אָמְרָה: עֶלְיוֹנִים מְבַקְּשִׁין אֶת רַבִּי, וְהַתַּחְתּוֹנִים מְבַקְּשִׁין אֶת רַבִּי. יְהִי רָצוֹן שֶׁיָּכוֹפוּ תַּחְתּוֹנִים אֶת הָעֶלְיוֹנִים. כֵּיוָן דַּחֲזַאי כַּמָּה זִימְנֵי דְּעַיֵּיל לְבֵית הַכִּסֵּא וְחָלַץ תְּפִילִּין וּמַנַּח לְהוּ וְקָמְצָטַעַר, אֲמַרָה: יְהִי רָצוֹן שֶׁיָּכוֹפוּ עֶלְיוֹנִים אֶת הַתַּחְתּוֹנִים.

וְלָא הֲווֹ שָׁתְקִי רַבָּנַן מִלְּמֵיבְעֵי רַחֲמֵי. שְׁקָלָה כּוּזָא, שָׁדְיָיא מֵאִיגָּרָא [לְאַרְעָא], אִישְׁתִּיקוּ מֵרַחֲמֵי, וְנָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי.

אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְבַר קַפָּרָא: זִיל עַיֵּין, אֲזַל אַשְׁכְּחֵיהּ דְּנָח נַפְשֵׁיהּ. קָרְעֵיהּ לְלִבּוּשֵׁיהּ וְאַהְדְּרֵיהּ לְקָרְעֵיהּ לַאֲחוֹרֵיהּ, פְּתַח וַאֲמַר: אֶרְאֶלִּים וּמְצוּקִים אָחֲזוּ בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, נִצְּחוּ אֶרְאֶלִּים אֶת הַמְּצוּקִים, וְנִשְׁבָּה אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ. אֲמַרוּ לֵיהּ: נָח נַפְשֵׁיהּ? אֲמַר לְהוּ: אַתּוּן קַאֲמְרִיתּוּ וַאֲנָא לָא קַאֲמִינָא.

בְּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי זָקוּף עָשָׂר אֶצְבְּעוֹתָיו כְּלַפֵּי מַעְלָה, אָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁיְּגַעְתִּי בָּעָשָׂר אֶצְבְּעוֹתַי בַּתּוֹרָה, וְלֹא נֶהֱנֵיתִי אֶפִילּוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁיְּהֵא שָׁלוֹם בְּמְנוּחָתִי. יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: "יָבֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם".

"עַל מִשְׁכָּבְךָ" מִיבָּעֵי לֵיהּ! מְסַיֵּיעַ לֵיהּ לְרַבִּי חִיָּיא בַּר גַּמְדָא. דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר גַּמְדָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן שָׁאוּל: בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, אוֹמְרִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, צַדִּיק פְּלוֹנִי בָּא. אוֹמֵר לָהֶם: יָבוֹאוּ צַדִּיקִים וְיֵצְאוּ לְקָרְאתוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: "יָבֹא בְּשָׁלוֹם", יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, שְׁלֹשׁ כִּיתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת יוֹצְאוֹת לְקָרְאתוֹ, אַחַת אוֹמֶרֶת לוֹ: "בֹּא בְשָׁלוֹם", וְאַחַת אוֹמֶרֶת: "הוֹלֵךְ נָכוֹחַ", וְאַחַת אוֹמֶרֶת לוֹ: "יָבֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם". בְּשָׁעָה שֶׁהָרָשָׁע נֶאֱבָד מִן הָעוֹלָם, שְׁלֹשׁ כִּיתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי חַבָּלָה יוֹצְאוֹת לְקָרְאתוֹ, אַחַת אוֹמֶרֶת: "אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה' לָרְשָׁעִים", וְאַחַת אוֹמֶרֶת לוֹ: "לְמַעֲצֵבָה יִשְׁכָּב", וְאַחַת אוֹמֶרֶת לוֹ: "יְרֵדָה וְהָשְׁכְּבָה אֶת עֲרֵלִים".

מַתְנִי' כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ, גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ לְעוֹלָם. כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ, גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים. שֵׁשׁ בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים שֶׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה כְּנֶגֶד כְּתוּבָּתָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ לְעוֹלָם, כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים.

מַתָּה — יוֹרְשֶׁיהָ מַזְכִּירִין כְּתוּבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים.

גְּמָ' אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: עֲנִייָה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים, וּמָרְתָּא בַּת בַּייְתוֹס עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים?

אָמַר לֵיהּ: לְפוּם גַּמְלָא שִׂיחְנָא.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: לְרַבִּי מֵאִיר מַהוּ שֶׁתִּשַּׁלֵּשׁ? תֵּיקוּ.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: אֲתַאי קוֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ, לְאַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה לָא גָּבְיָא? בְּהַהִיא פּוּרְתָּא אַחֵילְתַּהּ?

אֲמַר לֵיהּ: אִין, כָּל מִדַּת חֲכָמִים, כֵּן הִיא. בְּאַרְבָּעִים סְאָה — טוֹבֵל, בְּאַרְבָּעִים סְאָה חָסֵר קוּרְטוֹב — אֵינוֹ יָכוֹל לִטְבּוֹל בָּהֶן.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֵעִיד רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי לִפְנֵי רַבִּי, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם אָבִיו: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין שְׁטַר כְּתוּבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֶיהָ, אֲבָל שְׁטַר כְּתוּבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֶיהָ — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ לְעוֹלָם. וְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: אֲפִילּוּ שְׁטַר כְּתוּבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֶיהָ — אֵינָהּ גּוֹבָה אֶלָּא עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים.

מֵתִיב רַב שֵׁשֶׁת: בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה שֶׁלֹּא בְּהַזְכָּרָה. הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּלָא נָקֵט שְׁטָרָא — בְּמַאי גָּבֵי? אֶלָּא דְּנָקֵיט שְׁטָרָא: וּבַעַל חוֹב הוּא דְּלָאו בַּר אַחוֹלֵי הוּא, הָא אַלְמָנָה אַחֵילְתַּהּ!

הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ: לְעוֹלָם דְּלָא נָקֵיט שְׁטָרָא, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּשֶׁחַיָּיב מוֹדֶה.

וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָא, שׁוֹנִין: גְּרוּשָׁה הֲרֵי הִיא כְּבַעַל חוֹב. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא נָקִיטָא כְּתוּבָּה, בְּמַאי גָּבְיָא? אֶלָּא לָאו דְּנָקִיטָא כְּתוּבָּה, וּגְרוּשָׁה הִיא דְּלָאו בַּת אַחוֹלֵי הִיא, הָא אַלְמָנָה אַחֵילְתַּהּ!

הָכָא נָמֵי כְּשֶׁחַיָּיב מוֹדֶה.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: תָּנֵי רַב יְהוּדָה בַּר קָזָא בְּמַתְנִיתָא דִּבֵי בַּר קָזָא: תָּבְעָה כְּתוּבָּתָהּ —

דף קד:

הֲרֵי הִיא כְּבַתְּחִלָּה. וְאִם הָיָה שְׁטַר כְּתוּבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֶיהָ — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ לְעוֹלָם.

שְׁלַח לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא לְרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב: יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ, כְּשֶׁשְּׁטַר כְּתוּבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ מַחְלוֹקֶת, אוֹ כְּשֶׁאֵין שְׁטַר כְּתוּבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ? וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי?

שְׁלַח לֵיהּ: בְּשֶׁאֵין שְׁטַר כְּתוּבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ מַחְלוֹקֶת, אֲבָל שְׁטַר כְּתוּבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ לְעוֹלָם. וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים.

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל תּוֹסֶפֶת — יֵשׁ לָהּ.

וְרַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ תּוֹסֶפֶת אֵין לָהּ. דְּאָמַר רַבִּי אַיְיבוּ אָמַר רַבִּי יַנַּאי: תְּנַאי כְּתוּבָּה כִּכְתוּבָּה דָּמֵי.

אִתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל תּוֹסֶפֶת יֵשׁ לָהּ.

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב הוּנָא: אֲמַר רַב הָכִי? אֲמַר לֵיהּ: אִישְׁתִּיק(ן) קָאָמְרַתְּ, אוֹ אַשְׁקְיֵין קָאָמְרַתְּ? אֲמַר לֵיהּ: אִישְׁתִּיק(ן) קָאָמֵינָא.

חֲמָתֵיהּ דְּרַב חִיָּיא אֲרִיכָא אִינְתַּת אֲחוּהּ הֲוַאי, וְאַלְמָנָה בְּבֵית אֲבִיהָ הֲוַאי, וְזָנַהּ עֲשָׂרִים וַחֲמֵשׁ שְׁנִין בְּבֵי נָשָׁא.

לְסוֹף אֲמַרָה לֵיהּ: הַב לִי מְזוֹנֵי. אֲמַר לַהּ: לֵית לִיךְ מְזוֹנֵי. הַב לִי כְּתוּבָּה. אֲמַר לַהּ: לָא מְזוֹנֵי אִית לִיךְ, וְלָא כְּתוּבָּה אִית.

תְּבַעְתֵּיהּ לְדִינָא קַמֵּיהּ דְּרַבָּה בַּר שֵׁילָא. אֲמַר לֵיהּ: אֵימָא לִי אִיזִי גּוּפָא דְּעוֹבָדָא הֵיכִי הֲוָה? אֲמַר לֵיהּ: זָנִיתַהּ עֶשְׂרִים וַחֲמֵשׁ שְׁנִים בְּבֵי נָשָׁא, בְּחַיֵּי דְמָר, דִּבְכַתְפַאי אַמְטַאי לַהּ.

אֲמַר לֵיהּ: טַעְמָא מַאי אֶמּוּר רַבָּנַן: כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ לְעוֹלָם, דְּאָמְרִינַן: מִשּׁוּם כִּיסּוּפָא הוּא דְּלָא תָּבְעָה. הָכָא נָמֵי: מִשּׁוּם כִּיסּוּפָא הוּא דְּלָא תָּבְעָה, זִיל הַב לַהּ.

לָא אַשְׁגַּח. כְּתַב לַהּ אַדְרָכְתָּא אַנִּיכְסֵיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לֵיהּ: חֲזִי מָר הֵיכִי דָּנֵן! אֲמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר דָּנָךְ.

אֲמַרָה לֵיהּ: אִי הָכִי, לֵיזִיל לַהְדַר לִי פֵּירֵי דְּמִן הָהוּא יוֹמָא עַד הָאִידָּנָא. אֲמַר לַהּ: אַחְוִי לִי אַדְרָכְתִּיךְ. חַזְיֵיהּ דְּלָא הֲוָה כְּתִיב בָּהּ "וְאִישְׁתְּמוֹדַעְנָא דְּנָכְסִים אֵלּוּ דְּמִיתָּנָא אִינּוּן". אֲמַר לַהּ: אַדְרָכְתָּא לָאו שַׁפִּיר כְּתִיבָא.

אֲמַרָה לֵיהּ: תֵּיזִיל אַדְרַכְתָּא, אֵישְׁקוֹל מִיּוֹמָא דִּשְׁלִימִי יוֹמֵי אַכְרָזְתָּא עַד הַשְׁתָּא. אֲמַר לַהּ: הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא כְּתִיב טָעוּתָא בְּאַדְרָכְתָּא, אֲבָל הֵיכָא דִּכְתִיב טָעוּתָא בְּאַדְרָכְתָּא — לֵית לַן בַּהּ.

אֲמַרָה לֵיהּ: וְהָא מָר הוּא דְּאָמַר אַחֲרָיוּת טָעוּת סוֹפֵר הוּא.

אֲמַר לַהּ רָבָא: בְּהָא לֵיכָּא לְמֵימַר טָעוּת סוֹפֵר הוּא, דִּבְהָא אֲפִילּוּ רַבָּה בַּר שֵׁילָא טָעֵי. מֵעִיקָּרָא הוּא סָבַר הָנֵי וְהָנֵי דִּידֵיהּ, מָה לִי מֵהָנֵי, מָה לִי מֵהָנֵי,

וְלָא הִיא. זִימְנִין דְּאָזְלָה וּמַשְׁבְּחָה לְהוּ וּדְבַעְלַהּ מַכְסְפִי, וְאָמַר לַהּ: שְׁקוֹל דִּידָךְ וְהַב לִי דִּידִי, וְאָתֵי לְאַפּוֹקֵי לַעַז עַל בֵּי דִינָא.

הֲדַרַן עָלָךְ הַנּוֹשֵׂא

שְׁנֵי דַיָּינֵי גְּזֵירוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, אַדְמוֹן וְחָנָן בֶּן אֲבִישָׁלוֹם. חָנָן אוֹמֵר שְׁנֵי דְּבָרִים, אַדְמוֹן אוֹמֵר שִׁבְעָה. מִי שֶׁהָלַךְ לְמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, חָנָן אוֹמֵר:

דף קה.

תִּשְׁבַּע בַּסּוֹף, וְלֹא תִּשְׁבַּע בַּתְּחִלָּה. נֶחְלְקוּ עָלָיו בְּנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים, וְאָמְרוּ: תִּשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף. אָמַר רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס כְּדִבְרֵיהֶם. אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: יָפֶה אָמַר חָנָן, לֹא תִּשָּׁבַע אֶלָּא בַּסּוֹף.

גְּמָ' וּרְמִינְהִי: שִׁלְשָׁה דַּיָּינֵי גְּזֵילוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם: אַדְמוֹן בֶּן גַּדַּאי, וְחָנָן הַמִּצְרִי, וְחָנָן בֶּן אֲבִישָׁלוֹם. קַשְׁיָא תְּלַת אַתְּרִין, קַשְׁיָא גְּזֵירוֹת אַגְּזֵילוֹת!

בִּשְׁלָמָא תְּלַת אַתְּרִין לָא קַשְׁיָא: דַּחֲשִׁיב לֵיהּ — קָתָנֵי, דְּלָא חֲשִׁיב לֵיהּ — לָא קָתָנֵי. אֶלָּא גְּזֵירוֹת אַגְּזֵילוֹת קַשְׁיָא!

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: שֶׁהָיוּ גּוֹזְרִין גְּזֵירוֹת עַל גְּזֵילוֹת. כִּדְתַנְיָא: קִיטְמָה נְטִיעָה, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: גּוֹזְרֵי גְּזֵירוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם אוֹמְרִים: נְטִיעָה בַּת שְׁנָתָהּ — שְׁתֵּי כֶּסֶף, בַּת שְׁתֵּי שָׁנִים — אַרְבַּע כֶּסֶף.

וּרְמִינְהִי, שִׁלְשָׁה דַּיָּינֵי גְּזֵירוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם: אַדְמוֹן וְחָנָן וְנַחוּם! אָמַר רַב פָּפָּא: מַאן תְּנָא נַחוּם — רַבִּי נָתָן הִיא. דְּתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אַף נַחוּם הַמָּדִי מִגּוֹזְרֵי גְּזֵירוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם הָיָה, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים.

וְתוּ לֵיכָּא? וְהָאָמַר רַבִּי פִּנְחָס אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִינִין הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, כְּנֶגְדָּן בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת, וּכְנֶגְדָּן בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וּכְנֶגְדָּן בָּתֵּי סוֹפְרִים! דַּיָּינִין טוּבָא הֲווֹ, וְכִי קָאָמְרִינַן — אַגּוֹזְרֵי גְּזֵירוֹת קָאָמְרִינַן.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אַסִּי: גּוֹזְרֵי גְּזֵירוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם הָיוּ נוֹטְלִין שְׂכָרָן תִּשְׁעִים וְתִשַּׁע מָנֶה מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה, לֹא רָצוּ — מוֹסִיפִין לָהֶם. לֹא רָצוּ? אַטּוּ בְּרַשִּׁיעֵי עָסְקִינַן? אֶלָּא: לֹא סָפְקוּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָצוּ — מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן.

קַרְנָא הֲוָה שָׁקֵיל אִיסְתֵּירָא מִזַּכַּאי וְאִיסְתֵּירָא מֵחַיָּיב, וְדָאֵין לְהוּ דִּינָא. וְהֵיכִי עָבֵיד הָכִי? וְהָכְתִיב: "וְשׁוֹחַד לֹא תִקָּח"!

וְכִי תֵּימָא הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא שָׁקֵיל מִתַּרְוַיְיהוּ דִּלְמָא אָתֵי לְאַצְלוֹיֵי דִּינָא, קַרְנָא כֵּיוָן דְּשָׁקֵיל מִתַּרְוַיְיהוּ — לָא אָתֵי לְאַצְלוֹיֵי דִּינָא, וְכִי לָא אָתֵי לְאַצְלוֹיֵי דִּינָא מִי שָׁרֵי?

וְהָתַנְיָא: "וְשׁוֹחַד לֹא תִקָּח" מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? אִם לְלַמֵּד שֶׁלֹּא לְזַכּוֹת אֶת הַחַיָּיב וְשֶׁלֹּא לְחַיֵּיב אֶת הַזַּכַּאי — הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר "לֹא תַטֶּה מִשְׁפָּט", אֶלָּא אֲפִילּוּ לְזַכּוֹת אֶת הַזַּכַּאי וּלְחַיֵּיב אֶת הַחַיָּיב אֲמָרָהּ תּוֹרָה "וְשׁוֹחַד לֹא תִקָּח"!

הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּשָׁקֵיל בְּתוֹרַת שׁוֹחַד, קַרְנָא בְּתוֹרַת אַגְרָא הֲוָה שָׁקֵיל. וּבְתוֹרַת אַגְרָא מִי שָׁרֵי? וְהָתְנַן: הַנּוֹטֵל שָׂכָר לְדוּן — דִּינָיו בְּטֵלִין! הָנֵי מִילֵּי אֲגַר דִּינָא, קַרְנָא אֲגַר בְּטֵילָא הֲוָה שָׁקֵיל.

וַאֲגַר בְּטֵילָא מִי שָׁרֵי? וְהָתַנְיָא: מְכוֹעָר הַדַּיָּין שֶׁנּוֹטֵל שָׂכָר לָדוּן, אֶלָּא שֶׁדִּינוֹ דִּין. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא אֲגַר דִּינָא, דִּינוֹ דִּין? וְהָתַנְיָא: הַנּוֹטֵל שָׂכָר לָדוּן — דִּינָיו בְּטֵילִין! אֶלָּא אֲגַר בְּטֵילָא, וְקָתָנֵי: מְכוֹעָר הַדַּיָּין!

הָנֵי מִילֵּי בְּטֵילָא דְּלָא מוֹכְחָא. קַרְנָא בְּטֵילָא דְּמוֹכְחָא הֲוָה שָׁקֵיל, דַּהֲוָה תָּהֵי בְּאַמְבָּרָא דְּחַמְרָא וְיָהֲבִי לֵיהּ זוּזָא.

כִּי הָא דְּרַב הוּנָא כִּי הֲוָה אָתֵי דִּינָא לְקַמֵּיהּ, אָמַר לְהוּ: הַבוּ לִי גַּבְרָא דְּדָלֵי לִי בַּחֲרִיקַאי וְאֵידוּן לְכוּ דִּינָא.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה סְמוּיוֹת עֵינֵיהֶן שֶׁל מְקַבְּלֵי שׁוֹחַד. אָדָם חָשׁ בְּעֵינָיו, נוֹתֵן מָמוֹן לְרוֹפֵא — סָפֵק מִתְרַפֵּא סָפֵק אֵינוֹ מִתְרַפֵּא. וְהֵן נוֹטְלִין שָׂוֶה פְּרוּטָה וּמְסַמִּין עֵינֵיהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: ”כִּי הַשֹּׁוחַד יְעַוֵּר פִּקְחִים”.

תָּנוּ רַבָּנָן: ”כִּי הַשֹּׁוחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים”, קַל וָחוֹמֶר לַטִּפְּשִׁין. ”וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים”, קַל וָחוֹמֶר לְרַשָּׁעִים. מִידֵּי טִפְּשִׁים וּרְשָׁעִים בְּנֵי דִּינָא נִינְהוּ? אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: ”כִּי הַשֹּׁוחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים”, אֲפִילּוּ חָכָם גָּדוֹל וְלוֹקֵחַ שׁוֹחַד — אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם בְּלֹא סַמְיוּת הַלֵּב. ”וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים”,

דף קה:

אֲפִילּוּ צַדִּיק גָּמוּר וְלוֹקֵחַ שׁוֹחַד — אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם בְּלֹא טֵירוּף דַּעַת.

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: דָּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר כֹּהֵן, מַאי דִּכְתִיב ”מָלֵךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה” — אִם דּוֹמֶה דַּיָּין לְמֶלֶךְ, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִכְלוּם — ”יַעֲמִיד אָרֶץ”. וְאִם דּוֹמֶה לְכֹהֵן שֶׁמְּחַזֵּר עַל הַגָּרְנוֹת — ”יֶהֶרְסֶנָּה”.

אָמַר רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא: הַאי דַּיָּינָא דְּשָׁאֵיל שְׁאֵילְתָא — פָּסוּל לְמֵידַן דִּינָא. וְלָא אָמַרַן אֶלָּא דְּלֵית לֵיהּ לְאוֹשׁוֹלֵי, אֲבָל אִית לֵיהּ לְאוֹשׁוֹלֵי — לֵית לַן בַּהּ.

אִינִי? וְהָא רָבָא שָׁאֵיל שְׁאֵילְתָא מִדְּבֵי בַּר מָרְיוֹן אַף עַל גַּב דְּלָא שָׁיְילִי מִינֵּיהּ? הָתָם לְאַחְשׁוֹבֵינְהוּ הוּא דְּבָעֵי.

אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּשׁוֹחֲדָא? כֵּיוָן דְּקַבֵּיל לֵיהּ שׁוּחְדָּא מִינֵּיהּ, אִיקָּרְבָא לֵיהּ דַּעְתֵּיהּ לְגַבֵּיהּ וְהָוֵי כְּגוּפֵיהּ, וְאֵין אָדָם רוֹאֶה חוֹבָה לְעַצְמוֹ. מַאי ”שׁוֹחַד” — שָׁהוּא חַד. אָמַר רַב פָּפָּא: לָא לֵידוֹן אִינִישׁ דִּינָא לְמַאן דְּרָחֵים לֵיהּ, וְלָא לְמַאן דְּסָנֵי לֵיהּ. דְּרָחֵים לֵיהּ — לָא חָזֵי לֵיהּ חוֹבָה, דְּסָנֵי לֵיהּ — לָא חָזֵי לֵיהּ זְכוּתָא.

אָמַר אַבָּיֵי: הַאי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן דִּמְרַחֲמִין לֵיהּ בְּנֵי מָתָא — לָאו מִשּׁוּם דִּמְעַלֵּי טְפֵי, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מוֹכַח לְהוּ בְּמִילֵּי דִּשְׁמַיָּא.

אָמַר רָבָא, מֵרִישׁ הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי בְּנֵי מָחוֹזָא כּוּלְּהוּ רָחֲמוּ לִי. כֵּיוָן דַּהֲוַאי דַּיָּינָא, אָמֵינָא: מִינַּייְהוּ סָנוּ לִי וּמִינַּייְהוּ רָחֲמוּ לִי. כֵּיוָן דַּחֲזַאי דְּמַאן דְּמִיחַייֵב (לֵיהּ) הָאִידָּנָא קָא זָכֵי לְמָחַר, אָמֵינָא: אִם מְרָחֲם — כּוּלְּהוּ רָחֲמוּ לִי, אִי מִסְנוֹ — כּוּלְּהוּ סָנוּ לִי.

תָּנוּ רַבָּנַן: "וְשׁוֹחַד לֹא תִקָּח", אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שׁוֹחַד מָמוֹן, אֶלָּא אֲפִילּוּ שׁוֹחַד דְּבָרִים נָמֵי אָסוּר, מִדְּלָא כְּתִיב "בֶּצַע לֹא תִקָּח". הֵיכִי דָּמֵי שׁוֹחַד דְּבָרִים?

כִּי הָא דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה עָבַר בְּמַבָּרָא, אֲתָא הָהוּא גַּבְרָא יָהֵיב לֵיהּ יְדֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ: מַאי עֲבִידְתָּיךְ? אֲמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי. אֲמַר לֵיהּ: פְּסִילְנָא לָךְ לְדִינָא.

אַמִּימָר הֲוָה יָתֵיב וְקָא דָאֵין דִּינָא. פָּרַח גַּדְפָּא אַרִישֵׁיהּ, אֲתָא הָהוּא גַּבְרָא שַׁקְלֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מַאי עֲבִידְתָּיךְ? אֲמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי. אֲמַר לֵיהּ: פְּסִילְנָא לָךְ לְדִינָא. מָר עוּקְבָא הֲוָה שָׁדֵי רוּקָא קַמֵּיהּ, אֲתָא הָהוּא גַּבְרָא כַּסֵּייֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ: מַאי עֲבִידְתָּיךְ? אֲמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי. אֲמַר לֵיהּ: פְּסִילְנָא לָךְ לְדִינָא.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי הֲוָה רָגִיל אֲרִיסֵיהּ דַּהֲוָה מַיְיתֵי לֵיהּ כָּל מַעֲלֵי שַׁבְּתָא כַּנְתָּא דְּפֵירֵי. יוֹמָא חַד אַיְיתֵי לֵיהּ בְּחַמְשָׁה בְּשַׁבְּתָא. אֲמַר לֵיהּ: מַאי שְׁנָא הָאִידָּנָא? אֲמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי, וְאָמֵינָא, אַגַּב אוֹרְחֵי אַיְיתֵי לֵיהּ לְמָר. לָא קַבֵּיל מִינַּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: פְּסִילְנָא לָךְ לְדִינָא. אוֹתֵיב זוּזָא דְּרַבָּנָן וְקָדָיְינִין לֵיהּ. בַּהֲדֵי דְּקָאָזֵיל וְאָתֵי אֲמַר: אִי בָּעֵי — טָעֵין הָכִי, וְאִי בָּעֵי — טָעֵין הָכִי. אֲמַר: תִּיפַּח נַפְשָׁם שֶׁל מְקַבְּלֵי שׁוֹחַד! וּמָה אֲנִי שֶׁלֹּא נָטַלְתִּי, וְאִם נָטַלְתִּי — שֶׁלִּי נָטַלְתִּי, כָּךְ, מְקַבְּלֵי שׁוֹחַד — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר אֱלִישָׁע אַיְיתִי לֵיהּ הָהוּא גַּבְרָא רֵאשִׁית הַגֵּז. אֲמַר לֵיהּ: מֵהֵיכָא אַתְּ? אֲמַר לֵיהּ: מִדּוּכְּ פְּלָן. וּמֵהָתָם לְהָכָא לָא הֲוָה כֹּהֵן לְמִיתְבָּא לֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי, וְאָמֵינָא, אַגַּב אוֹרְחַאי אַיְיתֵי לֵיהּ לְמָר. אֲמַר לֵיהּ: פְּסִילְנָא לָךְ לְדִינָא, לָא קַבֵּיל מִינַּיהּ.

אוֹתֵיב לֵיהּ זוּגָא דְּרַבָּנָן וְקָדָיְינֵי לֵיהּ. בַּהֲדֵי דְּקָאָזֵיל וְאָתֵי, אֲמַר: אִי בָּעֵי טָעֵין הָכִי, וְאִי בָּעֵי טָעֵין הָכִי. אֲמַר: תִּיפַּח נַפְשָׁם שֶׁל מְקַבְּלֵי שׁוֹחַד! וּמָה אֲנִי שֶׁלֹּא נָטַלְתִּי, וְאִם נָטַלְתִּי — שֶׁלִּי נָטַלְתִּי, כָּךְ, מְקַבְּלֵי שׁוֹחַד — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַב עָנָן אַיְיתִי לֵיהּ הָהוּא גַּבְרָא כַּנְתָּא דְּגִילְדָּנֵי דְּבֵי גִילֵי. אֲמַר לֵיהּ: מַאי עֲבִידְתָּיךְ? אֲמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי. לָא קַבֵּיל מִינַּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: פְּסִילְנָא לָךְ לְדִינָא.

אֲמַר לֵיהּ: דִּינָא דְּמָר לָא בָּעֵינָא, קַבּוֹלֵי לְקַבֵּיל מָר דְּלָא לִמְנָעַן מָר מֵאַקְרוֹבֵי בִּכּוּרִים. דְּתַנְיָא: "וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִישָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעוֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ". וְכִי אֱלִישָׁע אוֹכֵל בִּכּוּרִים הֲוָה? אֶלָּא לוֹמַר לָךְ: כָּל הַמֵּבִיא דּוֹרוֹן לְתַלְמִיד חָכָם — כְּאִילּוּ מַקְרִיב בִּכּוּרִים.

אָמַר לֵיהּ: קַבּוֹלֵי לָא בָּעֵינַן דְּאֵיקַבֵּיל, הַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ לִי טַעְמָא, מְקַבֵּילְנָא. שַׁדְּרֵיהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, שְׁלַח לֵיהּ: נִידַּיְינֵיהּ מָר לְהַאי גַּבְרָא, דַּאֲנָא עָנְן פִּסִילְנָא לֵיהּ לְדִינָא. אָמַר: מִדְּשְׁלַח לִי הָכִי, שְׁמַע מִינַּהּ קָרִיבֵיהּ הוּא. הֲוָה קָאֵים דִּינָא דְּיַתְמֵי קַמֵּיהּ, אָמַר:

דף קו.

הַאי עֲשֵׂה וְהַאי עֲשֵׂה — עֲשֵׂה דִּכְבוֹד תּוֹרָה עֲדִיף. סַלְּקֵיהּ לְדִינָא דְּיַתְמֵי וְאַחֲתֵיהּ לְדִינֵיהּ, כֵּיוָן דַּחֲזָא בַּעַל דִּינֵיהּ יָקְרָא דְּקָא עָבֵיד לֵיהּ, אִיסְתַּתֵּם טַעְנָתֵיהּ.

רַב עָנָן הֲוָה רָגִיל אֵלִיָּהוּ דְּאָתֵי גַּבֵּיהּ, דַּהֲוָה מַתְנֵי לֵיהּ סֵדֶר דְּאֵלִיָּהוּ. כֵּיוָן דַּעֲבַד הָכִי, אִיסְתַּלַק. יְתֵיב בְּתַעֲנִיתָא וּבָעָא רַחֲמֵי וַאֲתָא. כִּי אֲתָא, הֲוָה מְבַעֵית לֵיהּ בַּעוֹתֵי.

וַעֲבַד תֵּיבוּתָא וְיתֵיב קַמֵּיהּ עַד דְּאַפֵּיק לֵיהּ סִידְרֵיהּ. וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי: סֵדֶר דְּאֵלִיָּהוּ רַבָּה, סֵדֶר אֵלִיָּהוּ זוּטָא.

בְּשֵׁנִי דְּרַב יוֹסֵף הֲוָה רִיתְחָא. אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב יוֹסֵף: לִיבְעֵי מָר רַחֲמֵי. אֲמַר לְהוּ: הַשְׁתָּא וּמָה אֲלִישָׁע דְּכִי הֲווֹ רַבָּנַן מִיפַּטְרִי מִקַּמֵּיהּ, הֲווֹ פָּיְישִׁי תְּרֵי אַלְפֵּי וּמָאתַן רַבָּנַן, בְּעִידָּן רִיתְחָא לָא הֲוָה בָּעֵי רַחֲמֵי, אֲנָא אֵיבְעֵי רַחֲמֵי?

וּמַאי דְּפָיְישִׁי הָכִי? דִּכְתִיב: ״וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ מָה אֶתֵּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ״. מַאי ״לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ״? אִילֵימָא דְּכוּלְּהוּ, לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ בִּשְׁנֵי בַצּוֹרֶת טוּבָא הֲוֹוּ! אֶלָּא דְּכֹל חַד וְחַד קַמֵּי מֵאָה אִישׁ.

כִּי הֲוֹוּ מִיפַּטְרִי רַבָּנַן מִבֵּי רַב, הֲוֹוּ פָּיְישִׁי אַלְפָּא וּמָאתַן רַבָּנַן. מִבֵּי רַב הוּנָא, הֲוֹוּ פָּיְישִׁי תַּמְנֵי מְאָה רַבָּנַן. רַב הוּנָא הֲוָה דָּרֵישׁ בִּתְלֵיסַר אָמוֹרָאֵי. כִּי הֲוֹוּ קָיְימִי רַבָּנַן מִמְּתִיבְתָּא דְּרַב הוּנָא וְנָפְצִי גְּלִימַיְיהוּ הֲוָה סָלֵיק אַבְקָא וְכָסֵי לֵיהּ לְיוֹמָא, וְאָמְרִי בְּמַעְרְבָא: קָמוּ לֵיהּ מִמְּתִיבְתָּא דְּרַב הוּנָא בַּבְלָאָה.

כִּי מִיפַּטְרִי רַבָּנַן מִבֵּי רַבָּה וְרַב יוֹסֵף, הֲוֹוּ פָּיְישִׁי אַרְבַּע מְאָה רַבָּנַן, וְקָרוּ לָנַפְשַׁיְיהוּ: ״יַתְמֵי״.

כִּי הֲוֹוּ מִיפַּטְרִי רַבָּנַן מִבֵּי אַבַּיֵי, וְאָמְרִי לַהּ מִבֵּי רַב פַּפָּא, וְאָמְרִי לַהּ מִבֵּי רַב אָשֵׁי, הֲוֹוּ פָּיְישִׁי מָאתַן רַבָּנַן, וְקָרוּ נַפְשַׁיְיהוּ ״יַתְמֵי דְּיַתְמֵי״.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר רְדִיפָא אָמַר רַבִּי אַמֵּי: מְבַקְּרֵי מוּמִין שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, הָיוּ נוֹטְלִין שְׁכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְלַמְּדִין הִלְכוֹת שְׁחִיטָה לְכֹהֲנִים, הָיוּ נוֹטְלִין שְׁכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה.

אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְלַמְּדִים הִלְכוֹת קְמִיצָה לַכֹּהֲנִים, נוֹטְלִין שְׁכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַגִּיהֵי סְפָרִים שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, הָיוּ נוֹטְלִין שְׁכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב: נָשִׁים הָאוֹרְגוֹת בַּפָּרֹכוֹת, נוֹטְלוֹת שְׂכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה. וַאֲנִי אוֹמֵר, מִקְּדֻשֵּׁי בֶּדֶק הַבַּיִת. הוֹאִיל וּפָרֹכוֹת תַּחַת בְּנָיָן עֲשׂוּיוֹת.

מֵיתִיבִי: נָשִׁים הָאוֹרְגוֹת בַּפָּרֹכוֹת, וּבֵית גַּרְמוּ עַל מַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים, וּבֵית אַבְטִינָס עַל מַעֲשֵׂה הַקְטֹרֶת — כּוּלָּן הָיוּ נוֹטְלוֹת שְׂכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה!

הָתָם בִּדְבָבֵי. דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פָּרֹכוֹת הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי, שֶׁבַע כְּנֶגֶד שִׁבְעָה שְׁעָרִים, אַחַת לְפִתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל, וְאַחַת לְפִתְחוֹ שֶׁל אוּלָם. שְׁתַּיִם בַּדְּבִיר, שְׁתַּיִם כְּנֶגְדָּן בָּעֲלִיָּה.

תָּנוּ רַבָּנָן: נָשִׁים הַמְגַדְּלוֹת בְּנֵיהֶן לַפָּרָה — הָיוּ נוֹטְלוֹת שְׂכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: נָשִׁים יְקָרוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם הָיוּ זָנוֹת אוֹתָן וּמְפַרְנְסוֹת אוֹתָן.

בְּעָא מִינֵּיהּ רַב הוּנָא מֵרַב:

דף קו:

כְּלֵי שָׁרֵת מַהוּ שֶׁיֵּעָשׂוּ מִקְּדֻשֵּׁי בֶּדֶק הַבַּיִת? צוֹרֶךְ מִזְבֵּחַ נִינְהוּ, וּמִקְּדֻשֵּׁי בֶּדֶק הַבַּיִת אִתּוּ? אוֹ צוֹרֶךְ קָרְבָּן נִינְהוּ, וּמִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה הָיוּ עוֹשִׂין אוֹתָן? אָמַר לֵיהּ: אֵין נַעֲשִׂין אֶלָּא מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה.

אֵיתִיבֵיהּ: "וּכְכָלּוֹתָם הֵבִיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיהוֹיָדָע (הַכֹּהֵן) אֶת שְׁאָר הַכֶּסֶף וַיֵּעָשֵׂהוּ כֵלִים לְבֵית ה' כְּלֵי שָׁרֵת וְגוֹ'"!

אָמַר לֵיהּ: דְּאַקְרֵיךְ כְּתוּבֵי לָא אַקְרֵיךְ נְבִיאֵי, "אַךְ לֹא יֵעָשֶׂה בֵּית ה' סִפּוֹת וְגוֹ' כִּי לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה יִתְּנֻהוּ".

אִי הָכִי, קָשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי! לָא קַשְׁיָא: כָּאן שֶׁגָּבוּ וְהוֹתִירוּ, כָּאן שֶׁגָּבוּ וְלֹא הוֹתִירוּ.

וְכִי גָּבוּ וְהוֹתִירוּ מַאי הָוֵי? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לֵב בֵּית דִּין מַתְנֶה עֲלֵיהֶן, אִם הוּצְרְכוּ — הוּצְרְכוּ, וְאִם לָאו — יְהוּ לִכְלֵי שָׁרֵת.

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כְּלֵי שָׁרֵת בָּאִין מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶת שְׁאָר הַכֶּסֶף", אֵיזֶהוּ כֶּסֶף שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׁירַיִם — הֱוֵי אוֹמֵר זֶה תְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה.

וְאֵימָא שִׁירַיִם גּוּפַיְיהוּ? כִּדְאָמַר רָבָא: "הָעוֹלָה" — עוֹלָה רִאשׁוֹנָה, הָכִי נָמֵי: "הַכֶּסֶף" — כֶּסֶף רִאשׁוֹן.

מֵיתִיבִי: הַקְּטוֹרֶת וְכָל קָרְבְּנוֹת צִבּוּר — בָּאִין מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה, מִזְבַּח הַזָּהָב וּלְבוֹנָה וּכְלֵי שָׁרֵת — בָּאִין מִמּוֹתַר נְסָכִים.

מִזְבַּח הָעוֹלָה, הַלִּשְׁכוֹת וְהָעֲזָרוֹת — בָּאִין מִקְּדֻשֵּׁי בֶּדֶק הַבַּיִת. חוּץ לְחוֹמַת הָעֲזָרָה — בָּאִין מִשְּׁיָרֵי הַלִּשְׁכוֹת. זוֹ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ: חוֹמַת הָעִיר וּמִגְדְּלוֹתֶיהָ וְכָל צָרְכֵי הָעִיר בָּאִין מִשְּׁיָרֵי הַלִּשְׁכָּה.

תַּנָּאֵי הִיא, דִּתְנַן: מוֹתַר תְּרוּמָה, מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ? רִיקּוּעֵי זָהָב צִיפּוּי לְבֵית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: מוֹתַר פֵּירוֹת — לְקֵיץ הַמִּזְבֵּחַ. מוֹתַר תְּרוּמָה — לִכְלֵי שָׁרֵת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מוֹתַר תְּרוּמָה — לְקֵיץ הַמִּזְבֵּחַ, מוֹתַר נְסָכִים — לִכְלֵי שָׁרֵת. רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: מוֹתַר נְסָכִים לְקֵיץ הַמִּזְבֵּחַ, מוֹתַר תְּרוּמָה לִכְלֵי שָׁרֵת. וְזֶה וָזֶה, לֹא הָיוּ מוֹדִים בְּפֵירוֹת.

"פֵּירוֹת" מַאי הִיא? — דִּתַנְיָא: מוֹתַר תְּרוּמָה מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ? לוֹקְחִין פֵּירוֹת בְּזוֹל וּמוֹכְרִין אוֹתָם בְּיוֹקֶר, וְהַשָּׂכָר — מְקַיְּצִין בּוֹ אֶת הַמִּזְבֵּחַ. וְזוֹ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ: מוֹתַר פֵּירוֹת לְקֵיץ הַמִּזְבֵּחַ.

מַאי "זֶה וָזֶה לֹא הָיוּ מוֹדִין בְּפֵירוֹת"? דִּתְנַן: מוֹתַר שִׁירֵי לִשְׁכָּה מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהֶן? לוֹקְחִין בָּהֶן יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת, וְהַשָּׂכָר — לַהֶקְדֵּשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין מִשְׁתַּכְּרִין בְּשֶׁל הֶקְדֵּשׁ, אַף לֹא בְּשֶׁל עֲנִיִּים.

בְּשֶׁל הֶקְדֵּשׁ מַאי טַעְמָא לָא — אֵין עֲנִיּוּת בְּמָקוֹם עֲשִׁירוּת. בְּשֶׁל עֲנִיִּים מַאי טַעְמָא לָא — דִּלְמָא מִתְרְמֵי לְהוּ עַנְיָא וְלֵיכָּא לְמִיתְבָא לֵיהּ.

מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם. אִיתְּמַר, רַב אָמַר:

דף קז.

פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לְאֵשֶׁת אִישׁ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לְאֵשֶׁת אִישׁ. אָמַר שְׁמוּאֵל: מוֹדֶה לִי אַבָּא בִּשְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים, לְפִי שֶׁאֵין אָדָם מַנִּיחַ בֵּיתוֹ רֵיקָן.

בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי. כִּי פְּלִיגִי, בְּשֶׁלֹּא שָׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת. רַב אָמַר: פּוֹסְקִין, דְּהָא מְשׁוּעְבַּד לַהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין פּוֹסְקִין.

מַאי טַעְמָא? רַב זְבִיד אָמַר: אֵימָא צְרָרֵי אַתְפְּסַהּ. רַב פָּפָּא אָמַר: חֲיֵישִׁינַן שֶׁמָּא אָמַר לָהּ "צְאִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ בִּמְזוֹנוֹתַיִךְ".

מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ גְּדוֹלָה, וְלָא סָפְקָה.

אִי נָמֵי קְטַנָּה וְסָפְקָה.

תָּנָן: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, חָנָן אָמַר: תִּשָּׁבַע בַּסּוֹף, וְלֹא תִּשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה. נֶחְלְקוּ עָלָיו בְּנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וְאָמְרוּ: תִּשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף. עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי אֶלָּא לְעִנְיַן שְׁבוּעָה, אֲבָל מְזוֹנֵי יָהֲבִינַן לַהּ! תַּרְגְּמַהּ שְׁמוּאֵל: בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת.

תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, בְּנֵי כֹהֲנִים גְּדוֹלִים אוֹמְרִים: תִּשָּׁבַע, חָנָן אוֹמֵר: לֹא תִּשָּׁבַע. וְאִם בָּא וְאָמַר: פָּסַקְתִּי לָהּ מְזוֹנוֹת — נֶאֱמָן!

הָכָא נָמֵי בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת. וְהָא "אִם בָּא וְאָמַר" קָאָמַר! אִם בָּא לְאַחַר שְׁמוּעָה.

תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, וְאִם בָּא וְאָמַר ״צְאִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ בְּמְזוֹנוֹתַיִךְ״ — רַשַּׁאי. קָדְמוּ בֵּית דִּין וּפְסָקוּ — מַה שֶּׁפְּסָקוּ פָּסְקוּ. הָכָא נָמֵי בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת.

תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת — בֵּית דִּין יוֹרְדִים לִנְכָסָיו וְזָנִין וּמְפַרְנְסִין לְאִשְׁתּוֹ, אֲבָל לֹא בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, וְלֹא דָּבָר אַחֵר!

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: בְּמַשָּׂרֵה אֶת אִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי שָׁלִישׁ. אִי הָכִי, בָּנָיו וּבְנוֹתָיו נָמֵי! כְּשֶׁהִשְׂרָה לָזוֹ, וְלֹא הִשְׂרָה לָזוֹ. מַאי פַּסְקָא?

אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: כְּשֶׁשָּׁמְעָה בּוֹ שֶׁמֵּת בְּעֵד אֶחָד. הֵיא, דְּאִי בָּעֲיָא אִינְסוֹבֵי בְּעֵד אֶחָד מָצְיָא מִינַסְבָא — מְזוֹנֵי נָמֵי יָהֲבִינַן לַהּ.

בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, דְּאִי בָּעוּ לְמֵיחַת לְנָכְסָיו בְּעֵד אֶחָד לָא מָצוּ נָחֲתִי — מְזוֹנֵי נָמֵי לָא יָהֲבִינַן לְהוּ.

מַאי ״דָּבָר אַחֵר״? רַב חִסְדָּא אָמַר: תַּכְשִׁיט. רַב יוֹסֵף אָמַר: צְדָקָה. מַאן דְּאָמַר תַּכְשִׁיט, כָּל שֶׁכֵּן

דף קז:

צְדָקָה. מַאן דְּאָמַר צְדָקָה — אֲבָל תַּכְשִׁיט יָהֲבִינַן לַהּ, דִּלְמָא נִיחָא לֵיהּ דְּתִינַּוול.

תָּא שְׁמַע: הַיְבָמָה — שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים נִיזוֹנֶת מִשֶּׁל בַּעְלָהּ,

מִיכָּן וְאֵילָךְ, אֵינָהּ נִיזוֹנֶת לֹא מִשֶּׁל בַּעְלָהּ וְלֹא מִשֶּׁל יָבָם. עָמַד בַּדִּין וּבָרַח — נִיזוֹנֶת מִשֶּׁל יָבָם.

אָמַר לְךָ שְׁמוּאֵל: לְמַאי נִיחוּשׁ לַהּ לְהַאי? אִי מִשּׁוּם צָרְרֵי — לָא מִיקָּרְבָא דַּעְתֵּיהּ לְגַבַּהּ, אִי מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ — לָא מִשְׁתַּעְבְּדָא לֵיהּ.

תָּא שְׁמַע: הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאת וְאָמְרָה ״מֵת בַּעְלִי״, רָצְתָה — נִיזוֹנֶת, רָצְתָה — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ. ״גֵּירְשַׁנִי בַּעְלִי״ — מִתְפַּרְנֶסֶת וְהוֹלֶכֶת עַד כְּדֵי כְּתוּבָּתָהּ. הָכָא נָמֵי כְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת. וּמַאי שְׁנָא עַד כְּדֵי כְּתוּבָּתָהּ? דְּאִיהִי הִיא דְּאַפְסֵידָה אַנַּפְשַׁהּ.

תָּא שְׁמַע: כֵּיצַד אָמְרוּ מְמָאֲנֶת אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת? אִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר בְּיוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעְלָהּ — שֶׁהֲרֵי בַּעְלָהּ חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹת. אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, לָוְתָה וְאָכְלָה עָמְדָה וּמֵיאֲנָה. טַעְמָא דְּמֵיאֲנָה, הָא לֹא מֵיאֲנָה — יָהֲבִינַן לַהּ!

אָמַר לְךָ שְׁמוּאֵל: הָכָא לְמַאי נִיחוּשׁ לַהּ? אִי מִשּׁוּם צָרְרֵי — צָרְרֵי לִקְטַנָּה לָא מַתְפִּיס, וְאִי מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ — קְטַנָּה לָא סָפְקָה.

מַאי הֲוָה עֲלַהּ? כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי בְּבֵית שְׁעָרִים וּפָסַק לָהּ מְזוֹנוֹת. לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּצִפּוֹרִי, וְלֹא פָּסַק לָהּ מְזוֹנוֹת. תְּהֵי בַּהּ רַבִּי יוֹחָנָן: וְכִי מָה רָאָה

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁלֹּא פָּסַק לָהּ מְזוֹנוֹת? הָא לֹא נֶחְלְקוּ בְּנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וְחָנָן אֶלָּא לְעִנְיַן שְׁבוּעָה, אֲבָל מְזוֹנֵי יָהֲבִינַן לַהּ!

אֲמַר לֵיהּ רַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא: כְּבָר תַּרְגְּמַהּ רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל בְּבָבֶל כְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת. אֲמַר לֵיהּ: פָּתְרִיתוּ בָּהּ כּוּלֵי הַאי?

כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי בְּבֵית שְׁעָרִים, וְלֹא פָּסַק לָהּ מְזוֹנוֹת. לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּצִיפּוֹרִי, וּפָסַק לָהּ מְזוֹנוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָה רָאָה רַבִּי שֶׁלֹּא פָּסַק לָהּ? דְּהָא לֹא נֶחְלְקוּ חָנָן וּבְנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים אֶלָּא לְעִנְיַן שְׁבוּעָה, אֲבָל מְזוֹנוֹת יָהֲבִינַן לַהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא: כְּבָר תַּרְגְּמַהּ שְׁמוּאֵל בְּבָבֶל כְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת. אֲמַר לֵיהּ: פָּתְרִיתוּ בָּהּ כּוּלֵי הַאי?

וְהִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב, וּפוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לְאֵשֶׁת אִישׁ. וְהִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב הוּנָא אָמַר רַב. דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: יְכוֹלָה אִשָּׁה שֶׁתֹּאמַר לְבַעְלָהּ "אֵינִי נִיזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה".

וְהִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב זְבִיד בְּקוּנְיָא. דְּאָמַר רַב זְבִיד: הָנֵי מָאנֵי דְּקוּנְיָא — חִיוְּרֵי וְאוּכְמֵי שְׁרוּ. יְרוּקֵי אֲסִירִי. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלֵית בְּהוּ קַרְטוּפָנֵי, אֲבָל אִית בְּהוּ קַרְטוּפָנֵי — אֲסִירִי.

מַתְנִי' מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם, וְעָמַד אֶחָד וּפִירְנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ, חָנָן אוֹמֵר: אִיבֵּד אֶת מְעוֹתָיו.

נֶחְלְקוּ עָלָיו בְּנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וְאָמְרוּ: יְשַׁבַּע כַּמָּה הוֹצִיא וְיִטּוֹל. אָמַר רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס כִּדְבְרֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: יָפֶה אָמַר חָנָן, הִנִּיחַ מְעוֹתָיו עַל קֶרֶן הַצְּבִי.

גְּמָ' תְּנַן הָתָם: הַמּוּדָּר הֲנָאָה מֵחֲבֵירוֹ —

דף קח.

שׁוֹקֵל לוֹ אֶת שִׁקְלוֹ, וּפוֹרֵעַ אֶת חוֹבוֹ, וּמַחֲזִיר לוֹ אֲבִידָתוֹ. וּבְמָקוֹם שֶׁנּוֹטְלִין שָׂכָר — תִּפּוֹל הֲנָאָה לַהֶקְדֵּשׁ.

בְּשִׁלְמָא שׁוֹקֵל לוֹ אֶת שִׁקְלוֹ — מִצְוָה קָעֲבִיד. דִּתְנַן: תּוֹרְמִין עַל הָאָבוּד וְעַל הַגָּבוּי וְעַל הֶעָתִיד לִגָּבוֹת.

וּמַחֲזִיר לוֹ אֲבִידָתוֹ נָמֵי מִצְוָה קָעֲבִיד. אֶלָּא פּוֹרֵעַ לוֹ אֶת חוֹבוֹ, הָא קָמִשְׁתַּרְשֵׁי לֵיהּ!

אָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא: הָא מַנִּי? חָנָן הִיא, דְּאָמַר: אִיבֵּד אֶת מְעוֹתָיו.

וְרָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, שֶׁלָּוָה עַל מְנַת שֶׁלֹּא לִפְרוֹעַ.

בְּשִׁלְמָא רָבָא לָא אָמַר כְּרַב אוֹשַׁעְיָא: דְּמוֹקֵים לַהּ כְּרַבָּנַן. אֶלָּא רַב אוֹשַׁעְיָא, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרָבָא? אָמַר לָךְ רַב אוֹשַׁעְיָא: נְהִי דַּהֲנָאָה לֵית לֵיהּ,

דף קח:

כִּיסּוּפָא מִי לֵית לֵיהּ? הָתָם נָמֵי אִית לֵיהּ הֲנָאָה בְּהָהִיא הֲנָאָה דְּמִיכְסֵיף מִינֵּיהּ.

מַתְנִי' אַדְמוֹן אוֹמֵר, שִׁבְעָה: מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת, בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרוּבִּין — הַבָּנִים יוֹרְשִׁים, וְהַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת. וּבִנְכָסִים מוּעָטִים — הַבָּנוֹת יְזוֹנוּ, וְהַבָּנִים — יְחַזְּרוּ עַל הַפִּתְחִים. אַדְמוֹן אוֹמֵר: בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי זָכָר הִפְסַדְתִּי?! אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן.

גְּמָ' מַאי קָאָמַר? אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי זָכָר וְרָאוּי לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה — הִפְסַדְתִּי?

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מַאן דְּעָסֵיק בַּתּוֹרָה הוּא דְּיָרֵית, מַאן דְּלָא עָסֵיק בַּתּוֹרָה לָא יָרֵית?! אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי זָכָר וְרָאוּי לִירַשׁ בִּנְכָסִים מְרוּבִּין — הִפְסַדְתִּי בִּנְכָסִים מוּעָטִין?!

מַתְנִי' הַטּוֹעֵן אֶת חֲבֵירוֹ כַּדֵּי שֶׁמֶן וְהוֹדָה בַּקַּנְקַנִּים, אַדְמוֹן אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהוֹדָה בְּמִקְצָת הַטְּעָנָה — יִשָּׁבַע. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הוֹדָאַת מִקְצָת מִמִּין הַטַּעֲנָה. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן.

גְּמָ' שְׁמַע מִינַּהּ לְרַבָּנַן: טָעָנוֹ חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְהוֹדָה בְּשְׂעוֹרִין — פָּטוּר.

לֵימָא תְּהֵוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: טָעָנוֹ חִטִּין וּשְׂעוֹרִים וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן — חַיָּיב!

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּטוֹעֲנוֹ מִדָּה. אִי הָכִי, מַאי טַעְמָא דְּאַדְמוֹן?

אֶלָּא אָמַר רָבָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא הֵיכָא דַּאֲמַר לֵיהּ "מְלֹא עֲשָׂרָה כַּדֵּי שֶׁמֶן יֵשׁ לִי בְּבוֹרֶךָ", שֶׁמֶן קָטָעֵין לֵיהּ, קַנְקַנִּים לָא קָטָעֵין לֵיהּ. "עֲשָׂרָה כַּדֵּי שֶׁמֶן מְלֵאִים יֵשׁ לִי אֶצְלְךָ" — שֶׁמֶן וְקַנְקַנִּים קָטָעֵין לֵיהּ.

כִּי פְּלִיגִי הֵיכָא דַּאֲמַר לֵיהּ "עֲשָׂרָה כַּדֵּי שֶׁמֶן יֵשׁ לִי אֶצְלְךָ". אַדְמוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן קַנְקַנִּים, וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן קַנְקַנִּים.

אֶלָּא טַעְמָא דְּאֵין בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן קַנְקַנִּים, הָא יֵשׁ בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן קַנְקַנִּים — חַיָּיב.

לֵימָא תְּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא. דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: טָעָנוֹ חִטִּין וּשְׂעוֹרִים וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶם — פָּטוּר!

אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁטָּעָנוֹ רִימּוֹן בְּקִלִּיפָּתוֹ. מַתְקִיף לַהּ רָבִינָא: רִימּוֹן בְּלֹא קְלִיפָּתוֹ לָא מִינְטַר, שֶׁמֶן מִינְטַר בְּלֹא קַנְקַנִּים!

אֶלָּא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, דַּאֲמַר לֵיהּ: עֲשָׂרָה כַּדֵּי שֶׁמֶן יֵשׁ לִי אֶצְלְךָ, וַאֲמַר לֵיהּ אִידַּךְ: שֶׁמֶן — לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם, קַנְקַנִּים נָמֵי — חַמְשָׁה אִית לָךְ, וְחַמְשָׁה לֵית לָךְ.

אַדְמוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן קַנְקַנִּים, וּמִגּוֹ דְּקָמְשְׁתְּבַע אַקַּנְקַנִּים מִשְׁתְּבַע נָמֵי אַשָּׁמָן עַל יְדֵי גִּלְגּוּל. וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן קַנְקַנִּים. מַה שֶּׁטָּעָנוּ לֹא הוֹדָה לוֹ, וּמַה שֶּׁהוֹדָה לוֹ — לֹא טָעָנוּ.

מַתְנִי' הַפּוֹסֵק מָעוֹת לַחֲתָנוֹ, וּפָשַׁט לוֹ אֶת הָרֶגֶל —

דף קט.

תֵּשֵׁב עַד שֶׁיַּלְבִּין רֹאשֶׁהּ. אַדְמוֹן אוֹמֵר: יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר: אֵילּוּ אֲנִי פָּסַקְתִּי לְעַצְמִי — אֵשֵׁב עַד שֶׁיַּלְבִּין רֹאשִׁי, עַכְשָׁיו שֶׁאַבָּא פָּסַק — מָה אֲנִי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת? אוֹ כְּנוֹס, אוֹ פְּטוֹר. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן.

גְּמָ' מַתְנִיתִין דְּלָא כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ אַדְמוֹן וַחֲכָמִים עַל הַפּוֹסֵק מָעוֹת לַחֲתָנוֹ וּפָשַׁט לוֹ אֶת הָרֶגֶל, שֶׁיְּכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר: "אַבָּא פָּסַק עָלַי, מָה אֲנִי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת".

עַל מָה נֶחְלְקוּ — עַל שֶׁפָּסְקָה הִיא עַל עַצְמָהּ. שֶׁחֲכָמִים אוֹמְרִים: תֵּשֵׁב עַד שֶׁתַּלְבִּין רֹאשָׁהּ. אַדְמוֹן אוֹמֵר, יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר: כִּסְבוּרָה אֲנִי שֶׁאַבָּא נוֹתֵן עָלַי, וְעַכְשָׁיו שֶׁאֵין אַבָּא נוֹתֵן עָלַי — מָה אֲנִי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת? אוֹ כְּנוֹס אוֹ פְּטוֹר. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן.

תָּנָא: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּגְדוֹלָה, אֲבָל בִּקְטַנָּה — כּוֹפִין. כּוֹפִין לְמַאן? אִילֵימָא לְאָב — אִיפְּכָא מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא אָמַר רָבָא: כּוֹפִין לַבַּעַל לִיתֵּן גֵּט.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר מִשְּׁמֵיהּ דְּחִזְקִיָּה: כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל "רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן" — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: אֲפִילּוּ בְּבָרַיְיתָא? אָמַר לֵיהּ: מִי קָאָמְרִינַן בַּמִּשְׁנָה?! בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל קָאָמְרִינַן.

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבָּה בַּר יִרְמְיָה: שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁאָמַר חָנָן — הֲלָכָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ, שִׁבְעָה דְּבָרִים שֶׁאָמַר אַדְמוֹן — אֵין הֲלָכָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ. מַאי קָאָמַר?

אִילֵימָא הָכִי קָאָמַר: שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁאָמַר חָנָן — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, וְשִׁבְעָה דְּבָרִים שֶׁאָמַר אַדְמוֹן — אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְלֹא כַּיּוֹצֵא בּוֹ. וְהָאָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר מִשְּׁמֵיהּ דְּחִזְקִיָּה: כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל "רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן" — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ!

אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁאָמַר חָנָן — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, שִׁבְעָה דְּבָרִים שֶׁאָמַר אַדְמוֹן — אֵין הֲלָכָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ. הָא כְּמוֹתוֹ — הֲלָכָה בְּכוּלְּהוּ.

וְהָאָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר מִשְּׁמֵיהּ דְּחִזְקִיָּה: כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל "רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן" — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, אָמַר — אִין, לֹא אָמַר — לָא!

אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁאָמַר חָנָן — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, שִׁבְעָה דְּבָרִים שֶׁאָמַר אַדְמוֹן — יֵשׁ מֵהֶן שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אֶלָּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ. בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, אֵינָךְ — לָא.

מַתְנִי׳ הָעוֹרֵר עַל הַשְּׁדֶה, וְהוּא חָתוּם עָלֶיהָ בְּעֵד — אַדְמוֹן אוֹמֵר: הַשֵּׁנִי נוֹחַ לִי, וְהָרִאשׁוֹן קָשֶׁה הֵימֶנּוּ.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִיבֵּד אֶת זְכוּתוֹ. עֲשָׂאָהּ סִימָן לְאַחֵר — אִיבֵּד אֶת זְכוּתוֹ.

גְּמָ׳ אָמַר אַבָּיֵי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא עֵד, אֲבָל דַּיָּין — לֹא אִיבֵּד אֶת זְכוּתוֹ. דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר אֶלָּא אִם כֵּן קָרָאוּהוּ.

דף קט:

אֲבָל הַדַּיָּינִין חוֹתְמִים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קְרָאוּהוּ.

עֲשָׂאָהּ סִימָן לְאַחֵר. אָמַר אַבָּיֵי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְאַחֵר, אֲבָל לְעַצְמוֹ — לֹא אִיבֵּד אֶת זְכוּתוֹ.

דְּאָמַר: אִי דְּלָא עֲבַדִי לֵיהּ הָכִי לָא הֲוָה מְזַבֵּין לַהּ נִיהָלִי, מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר? אִיבְּעִי לִי לְמֵימַסַר מוֹדָעָא — חַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, וְחַבְרָא דְּחַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ.

הָהוּא דַּעֲשָׂאָהּ סִימָן לְאַחֵר, עַרְעַר, וּשְׁכִיב, וְאוֹקִים אַפּוֹטְרוֹפָּא. אֲתָא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי. אֲמַר לֵיהּ: עֲשָׂאָהּ סִימָן לְאַחֵר אִיבֵּד אֶת זְכוּתוֹ.

אָמַר: אִי הֲוָה אֲבוּהוֹן דְּיַתְמֵי קַיָּים, הֲוָה טָעֵין וְאָמַר: "תֶּלֶם אֶחָד עֲשִׂיתִי לָךְ". אֲמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר קָאָמְרַתְּ. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אִם טָעַן וְאָמַר "תֶּלֶם אֶחָד עֲשִׂיתִי לָךְ" — נֶאֱמָן. זִיל הַב לֵיהּ מִיהַת תֶּלֶם אֶחָד.

הֲוָה עָלַהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלֵי, אֲמַר לֵיהּ: אִי הֲוָה אֲבוּהוֹן דְּיַתְמֵי קַיָּים, הֲוָה טָעֵין וְאָמַר, חֲזָרְתִּי וְלָקַחְתִּי מִמֶּנּוּ. אֲמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר קָאָמְרַתְּ. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אִם טָעַן וְאָמַר "חֲזָרְתִּי וּלְקַחְתִּיו מִמֶּנּוּ" — נֶאֱמָן. אָמַר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּמוֹקֵים אַפּוֹטְרוֹפָּא — נוֹקֵים כִּי הַאי דְּיָדַע לְאַפּוֹכֵי בִּזְכוּתָא דְּיַתְמֵי.

מַתְנִי׳ מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאָבְדָה דַּרְכּוֹ שָׁדֵהוּ. אַדְמוֹן אוֹמֵר: יֵלֵךְ לוֹ בְּקִצָּרָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִקְנֶה לוֹ דֶּרֶךְ בְּמֵאָה מָנֶה, אוֹ יִפְרַח בָּאֲוִיר.

גְּמָ׳ מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן, שַׁפִּיר קָאָמַר אַדְמוֹן! אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כְּגוֹן שֶׁהִקִּיפוּהָ אַרְבָּעָה בְּנֵי אָדָם מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ — אִי הָכִי, מַאי טַעְמָא דְּאַדְמוֹן?

אָמַר רָבָא: בְּאַרְבָּעָה דְּאָתוּ מִכֹּחַ אַרְבָּעָה, וְאַרְבָּעָה דְּאָתוּ מִכֹּחַ חַד — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמָצֵי מְדַחֵי לֵיהּ. כִּי פְּלִיגִי בְּחַד דְּאָתֵי מִכֹּחַ אַרְבָּעָה.

אַדְמוֹן סָבַר: מִכָּל מָקוֹם דַּרְכָּא אִית לִי גַּבָּךְ. וְרַבָּנַן סָבְרִי: אִי שָׁתְקַתְּ — שָׁתְקַתְּ, וְאִי לָא — מַהְדַּרְנָא שְׁטָרָא לְמָרַיְיהוּ וְלָא מָצֵית לְאַשְׁתַּעוֹיֵי דִּינָא בַּהֲדַיְיהוּ.

הָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: דִּיקְלָא לִבְרַת. אָזוּל יַתְמֵי פְּלוּג לְנִכְסֵי, לָא יְהַבוּ לַהּ דִּיקְלָא. סְבַר רַב יוֹסֵף לְמֵימַר: הַיְינוּ מַתְנִיתִין.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי דָּמֵי? הָתָם כֹּל חַד וְחַד מָצֵי מְדַחֵי לֵיהּ, הָכָא דִּיקְלָא גַּבַּיְיהוּ הוּא. מַאי תַּקַּנְתַּיְיהוּ? לִיתְּבוּ לַהּ דִּיקְלָא וְלֵיהְדְּרוּ וְלִיפְלְגוּ מֵרֵישָׁא.

הָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: דִּיקְלָא לִבְרַת. שְׁכֵיב וּשְׁבִיק תְּרֵי פַּלְגֵי דְּדִיקְלָא.

יָתֵיב רַב אָשֵׁי וְקָא קַשְׁיָא לֵיהּ: מִי קָרוּ אִינָשֵׁי לִתְרֵי פַּלְגֵי דִּיקְלֵי דִּיקְלָא, אוֹ לָא? אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדֶּכַי לְרַב אָשֵׁי: הָכִי אָמַר אֲבִימִי מֵהַגְרוֹנְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: קָרוּ אִינָשֵׁי לִתְרֵי פַּלְגֵי דִּיקְלֵי דִּיקְלָא.

דף קי.

מַתְנִי' הַמּוֹצִיא שְׁטַר חוֹב עַל חֲבֵרוֹ, וְהַלָּה הוֹצִיא שֶׁמָּכַר לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה. אַדְמוֹן אוֹמֵר: יָכוֹל הוּא שֶׁיֹּאמַר: אִילּוּ הָיִיתִי חַיָּיב לְךָ — הָיָה לְךָ לְהַפְרַע אֶת שֶׁלְּךָ כְּשֶׁמָּכַרְתָּ לִי אֶת הַשָּׂדֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה הָיָה פִּקֵּחַ, שֶׁמָּכַר לוֹ אֶת הַקַּרְקַע מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל לְמַשְׁכְּנוֹ.

גְּמָ' מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן? שַׁפִּיר קָאָמַר אַדְמוֹן! בְּאַתְרָא דְּיָהֲבִי זוּזֵי וַהֲדַר כָּתְבִי שְׁטָרָא — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמָצֵי אָמַר לֵיהּ: הָיָה לְךָ לִפְרוֹעַ אֶת שֶׁלְּךָ כְּשֶׁמָּכַרְתָּ לִי אֶת הַשָּׂדֶה. כִּי פְּלִיגִי, בְּאַתְרָא דְּכָתְבִי שְׁטָרָא וַהֲדַר יָהֲבִי זוּזֵי. אַדְמוֹן סָבַר: אֵיבָּעֵי לֵיהּ לְמֵימְסַר מוֹדָעָא. וְרַבָּנַן סָבְרִי: חַבְרָא אִית לֵיהּ וְחַבְרָא דְּחַבְרָא חַבְרָא אִית לֵיהּ.

מַתְנִי' שְׁנַיִם שֶׁהוֹצִיאוּ שְׁטַר חוֹב זֶה עַל זֶה, אַדְמוֹן אוֹמֵר: אִילּוּ הָיִיתִי חַיָּיב לְךָ — כֵּיצַד אַתָּה לוֹוֶה מִמֶּנִּי?! וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה גּוֹבֶה שְׁטַר חוֹבוֹ, וְזֶה גּוֹבֶה שְׁטַר חוֹבוֹ.

גְּמָ' אִתְּמַר: שְׁנַיִם שֶׁהוֹצִיאוּ שְׁטַר חוֹב זֶה עַל זֶה. רַב נַחְמָן אָמַר: זֶה גּוֹבֶה וְזֶה גּוֹבֶה. רַב שֵׁשֶׁת אָמַר: הַפּוֹכֵי מַטְרָתָא לְמָה לִי. אֶלָּא זֶה עוֹמֵד בְּשֶׁלּוֹ וְזֶה עוֹמֵד בְּשֶׁלּוֹ.

דְּכוּלֵּי עָלְמָא עִידִּית וְעִידִּית, בֵּינוֹנִית וּבֵינוֹנִית, זִיבּוּרִית וְזִיבּוּרִית — וַדַּאי הַפּוֹכֵי מַטְרָתָא הוּא.

כִּי פְּלִיגִי, דְּאִית לֵיהּ לְחַד בֵּינוֹנִית וּלְחַד זִיבּוּרִית — רַב נַחְמָן סָבַר: זֶה גּוֹבֶה וְזֶה גּוֹבֶה. קָסָבַר: בְּשֶׁלּוֹ הֵן שָׁמִין.

אָתֵי בַּעַל זִיבּוּרִית וְגָבֵי לֵיהּ לְבֵינוֹנִית, דַּהֲוָה גַּבֵּיהּ עִידִּית, וְאָתָא הָהוּא וְשָׁקֵיל זִיבּוּרִית. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר: הַפּוֹכֵי מַטְרָתָא לְמָה לִי, קָסָבַר: בְּשֶׁל כָּל אָדָם הֵן שָׁמִין, סוֹף סוֹף כִּי אָתֵי הָהוּא — בֵּינוֹנִית דְּנַפְּשֵׁיהּ קָשְׁקֵיל.

וּלְרַב נַחְמָן: מַאי חָזֵית דְּאָתֵי בַּעַל זִיבּוּרִית בְּרִישָׁא, לֵיתֵי בַּעַל בֵּינוֹנִית בְּרִישָׁא וְלִיגְבֵּי זִיבּוּרִית, וְלֵיהְדַּר וְלִיגְבֵּי נִיהֲלֵיהּ!

לָא צְרִיכָא, דִּקְדֵים תַּבְעֵיהּ. סוֹף סוֹף כִּי אֲתוֹ לְמִגְבֵּי, בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ!

אֶלָּא, לָא צְרִיכָא דְּאִית לֵיהּ לְחַד עִידִּית וּבֵינוֹנִית, וְאִית לֵיהּ לְחַד זִיבּוּרִית — מָר סָבַר: בְּשֶׁלּוֹ הֵן שָׁמִין, וּמָר סָבַר: בְּשֶׁל כָּל אָדָם הֵן שָׁמִין.

תְּנַן, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה גּוֹבֶה וְזֶה גּוֹבֶה! תַּרְגְּמַהּ רַב נַחְמָן אַלִּיבָּא דְּרַב שֵׁשֶׁת: כְּגוֹן שֶׁלָּוָה זֶה לְעֶשֶׂר וְזֶה לְחָמֵשׁ.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא רִאשׁוֹן לְעֶשֶׂר וְשֵׁנִי לְחָמֵשׁ, בְּהָא לֵימָא אַדְמוֹן: אִילּוּ הָיִיתִי חַיָּיב לְךָ כֵּיצַד אַתָּה לוֶֹה מִמֶּנִּי? הָא לָא מְטָא זִמְנֵיהּ. אֶלָּא רִאשׁוֹן לְחָמֵשׁ, וְשֵׁנִי לְעֶשֶׂר.

הֵיכִי דָּמֵי? אִי דִּמְטָא זִמְנֵיהּ — מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן. וְאִי דְּלָא מְטָא זִמְנֵיהּ — הָא לָא מְטָא זִמְנֵיהּ, וּמַאי טַעְמָא דְּאַדְמוֹן?

לָא צְרִיכָא דַּאֲתָא בְּהָהוּא יוֹמָא דְּמִשְׁלַם חֲמֵשׁ. מָר סָבַר: עֲבִיד אִינִישׁ דְּיֵזֵיף לְיוֹמֵיהּ, וּמָר סָבַר: לָא עֲבִיד אִינִישׁ דְּיֵזֵיף לְיוֹמֵיהּ.

רָמֵי בַּר חָמָא אָמַר: הָכָא בְּיִתְמֵי עָסְקִינַן, דְּיַתְמֵי מִיגְבָּא גָּבֵי, אַגְבּוֹיֵי לָא מַגְבִּינַן מִינַּיְיהוּ. וְהָא "זֶה גּוֹבֶה וְזֶה גּוֹבֶה" קָתָנֵי! זֶה גּוֹבֶה, וְזֶה רָאוּי לִגְבּוֹת וְאֵין לוֹ.

אָמַר רָבָא: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר, חָדָא: דְּזֶה גּוֹבֶה וְזֶה גּוֹבֶה קָתָנֵי. וְעוֹד, לַגְבִּינְהוּ אַרְעָא לְיַתְמֵי וְלֵיהְדַּר וְלִיגְבֵּינְהוּ מִינַּיְיהוּ, כִּדְרַב נַחְמָן. דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: יְתוֹמִים שֶׁגָּבוּ קַרְקַע בְּחוֹבַת אֲבִיהֶן — בַּעַל חוֹב חוֹזֵר וְגוֹבֶה אוֹתָהּ מֵהֶן. קַשְׁיָא.

וְלוֹקְמַהּ דְּאִית לְהוּ לְיַתְמֵי זִיבּוּרִית, וְאִית לֵיהּ לְדִידֵיהּ עִידִּית וּבֵינוֹנִית, דְּאָזְלִי יַתְמֵי גָּבוּ בֵּינוֹנִית, וּמַגְבּוּ לֵיהּ זִיבּוּרִית. דְּאִי נָמֵי בְּשֶׁל כָּל אָדָם הֵן שָׁמִין, הָא אֵין נִפְרָעִין מִנְּכָסֵי יְתוֹמִים אֶלָּא מִזִּיבּוּרִית!

הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא תְּפַס, אֲבָל הֵיכָא דִּתְפַס — תְּפַס.

מַתְנִי' שְׁלֹשׁ אַרְצוֹת לְנִשּׂוּאִין: יְהוּדָה וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגָּלִיל — אֵין מוֹצִיאִין מֵעִיר לָעִיר וּמִכְּרַךְ לִכְרַךְ. אֲבָל בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ — מוֹצִיאִין מֵעִיר לָעִיר וּמִכְּרַךְ לִכְרַךְ.

דף קי:

אֲבָל לֹא מֵעִיר לִכְרַךְ, וְלֹא מִכְּרַךְ לָעִיר.

מוֹצִיאִין מִנְּוֶה הָרַע(ה) לְנָוֶה הַיָּפֶה, אֲבָל לֹא מִנָּוֶה הַיָּפֶה לְנָוֶה הָרַע(ה). רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף לֹא מִנָּוֶה רַע(ה) לְנָוֶה יָפֶה, מִפְּנֵי שֶׁהַנָּוֶה הַיָּפֶה בּוֹדֵק.

גְּמָ' בִּשְׁלָמָא מִכְּרַךְ לָעִיר — דִּבְכְרַךְ שְׁכִיחִי כֹּל מִילֵּי, בְּעִיר לָא שְׁכִיחִי כֹּל מִילֵּי. אֶלָּא מֵעִיר לִכְרַךְ מַאי טַעְמָא?

מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא. דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: מִנַּיִן שֶׁיְּשִׁיבַת כְּרַכִּים קָשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְבָרְכוּ הָעָם לְכֹל הָאֲנָשִׁים הַמִּתְנַדְּבִים לָשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלִָם".

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כּוּ'. מַאי "בּוֹדֵק"? כְּדִשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: שִׁינּוּי וֶסֶת תְּחִלַּת חוֹלִי מֵעַיִם. כְּתִיב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא: "כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים". וְהָאִיכָּא שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים? כְּדִשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: שִׁינּוּי וֶסֶת תְּחִלַּת חוֹלִי מֵעַיִם.

בֶּן סִירָא אוֹמֵר: "אַף לֵילוֹת, בִּשְׁפַל גַּגִּים גָּגוֹ, וּבְמִרוֹם הָרִים כַּרְמוֹ, מִמְּטַר גַּגִּים לְגָגוֹ, וּמֵעֳפַר כַּרְמוֹ לִכְרָמִים".

מַתְנִי' הַכֹּל מַעֲלִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין. הַכֹּל מַעֲלִין לִירוּשָׁלַיִם, וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין. אֶחָד הָאֲנָשִׁים וְאֶחָד הַנָּשִׁים.

נָשָׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגֵרְשָׁהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נָשָׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגֵרְשָׁהּ בְּקַפּוֹטְקְיָא — נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נָשָׂא אִשָּׁה בְּקַפּוֹטְקְיָא וְגֵרְשָׁהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת קַפּוֹטְקְיָא. נָשָׂא אִשָּׁה בְּקַפּוֹטְקְיָא וְגֵרְשָׁהּ בְּקַפּוֹטְקְיָא — נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת קַפּוֹטְקְיָא.

גְּמָ' "הַכֹּל מַעֲלִין" לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי עֲבָדִים.

וּלְמַאן דְּתָנֵי עֲבָדִים בְּהֶדְיָא, לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי מְנָוֶה הַיָּפֶה לְנָוֶה הָרַע(ה).

"וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין" לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי עֶבֶד שֶׁבָּרַח מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, דְּאָמְרִינַן לֵיהּ: זַבְּנֵיהּ הָכָא וְזִיל, מְשׁוּם יְשִׁיבַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

"הַכֹּל מַעֲלִין לִירוּשָׁלַיִם" לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי מְנָוֶה הַיָּפֶה לְנָוֶה הָרַע(ה).

"וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין" לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי אֲפִילּוּ מְנָוֶה הָרַע(ה) לְנָוֶה הַיָּפֶה. וְאַיְידֵי דְּתָנָא רֵישָׁא "אֵין מוֹצִיאִין", תָּנָא סֵיפָא נָמֵי "אֵין מוֹצִיאִין".

תָּנוּ רַבָּנָן: הוּא אוֹמֵר לַעֲלוֹת, וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא לַעֲלוֹת — כּוֹפִין אוֹתָהּ לַעֲלוֹת, וְאִם לְאוּ — תֵּצֵא בְּלֹא כְּתוּבָּה. הִיא אוֹמֶרֶת לַעֲלוֹת, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁלֹּא לַעֲלוֹת — כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲלוֹת, וְאִם לְאוּ — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה.

הִיא אוֹמֶרֶת לָצֵאת, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁלֹּא לָצֵאת — כּוֹפִין אוֹתָהּ שֶׁלֹּא לָצֵאת, וְאִם לְאוּ — תֵּצֵא בְּלֹא כְּתוּבָּה. הוּא אוֹמֵר לָצֵאת, וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא לָצֵאת — כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לָצֵאת, וְאִם לְאוּ — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה.

נָשָׂא אִשָּׁה כּוּ'. הָא גּוּפָהּ קַשְׁיָא:

קָתָנֵי: נָשָׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגֵרְשָׁהּ בְּקַפּוֹטְקְיָא, נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — אַלְמָא בָּתַר שִׁיעְבּוּדָא אָזְלִינַן. אֵימָא סֵיפָא: נָשָׂא אִשָּׁה בְּקַפּוֹטְקְיָא וְגֵרְשָׁהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — אַלְמָא בָּתַר גּוּבְיָינָא אָזְלִינַן!

אָמַר רַבָּה: מְקוּלֵּי כְּתוּבָּה שָׁנוּ כָּאן. קָסָבַר כְּתוּבָּה דְּרַבָּנַן.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת קַפּוֹטְקְיָא. קָסָבַר כְּתוּבָּה דְּאוֹרְיְיתָא.

תָּנוּ רַבָּנַן: הַמּוֹצִיא שְׁטַר חוֹב עַל חֲבֵירוֹ, כָּתוּב בּוֹ בָּבֶל — מַגְבֶּהוּ מִמְּעוֹת בָּבֶל, כָּתוּב בּוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — מַגְבֶּהוּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כָּתוּב בּוֹ סְתָם, הוֹצִיאוֹ בְּבָבֶל — מַגְבֶּהוּ מִמְּעוֹת בָּבֶל, הוֹצִיאוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — מַגְבֶּהוּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כָּתוּב בּוֹ כֶּסֶף סְתָם — מַה שֶּׁיִּרְצֶה לוֹוֶה מַגְבֶּהוּ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּכְתוּבָּה.

אַהֵייא? אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: אַרִישָׁא, לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דְּאָמַר כְּתוּבָּה דְּאוֹרְיְיתָא.

כָּתוּב בּוֹ כֶּסֶף סְתָם — מַה שֶּׁיִּרְצֶה לוֹוֶה מַגְבֶּהוּ. וְאֵימָא נִסְכָּא? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דְּכְתִיב בֵּיהּ מָטְבֵּעַ. וְאֵימָא פְּרִיטֵי? אָמַר רַב פָּפָּא: פְּרִיטֵי דְּכַסְפָּא לָא עָבְדִי אִינָשֵׁי.

תָּנוּ רַבָּנַן: לְעוֹלָם יָדוּר אָדָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲפִילּוּ בְּעִיר שֶׁרוּבָּהּ גּוֹיִם, וְאַל יָדוּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ וַאֲפִילּוּ בְּעִיר שֶׁרוּבָּהּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלוֹהַּ, וְכָל הַדָּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ. שֶׁנֶּאֱמַר: ”לָתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים“.

וְכֹל שֶׁאֵינוֹ דָּר בָּאָרֶץ אֵין לוֹ אֱלוֹהַּ? אֶלָּא לוֹמַר לָךְ: כָּל הַדָּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר: ”כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה‘ לֵאמֹר לֵךְ עֲבוֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים“, וְכִי מִי אָמַר לוֹ לְדָוִד לֵךְ עֲבוֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים? אֶלָּא לוֹמַר לָךְ: כָּל הַדָּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ — כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה.

רַבִּי זֵירָא הֲוָה קָמִשְׁתַּמִּיט מֵינֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה דִּבְעָא לְמִיסַּק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: כָּל הָעוֹלֶה מִבָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר:

דף קיא.

”בָּבֶלָה יוּבָאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ עַד יוֹם פָּקְדִי אוֹתָם נְאֻם ה‘“. וְרַבִּי זֵירָא — הָהוּא בִּכְלֵי שָׁרֵת כְּתִיב.

וְרַב יְהוּדָה? כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: ”הִשְׁתַּבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה וְגוֹ‘“.

וְרַבִּי זֵירָא — הָהוּא שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל בְּחוֹמָה. וְרַב יְהוּדָה? ”הִשְׁתַּבַּעְתִּי“ אַחֲרִינָא כְּתִיב.

וְרַבִּי זֵירָא — הָהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר: שָׁלֹשׁ שְׁבוּעוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? אַחַת שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל בְּחוֹמָה, וְאַחַת שֶׁהִשְׁבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִמְרְדוּ בְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם, וְאַחַת שֶׁהִשְׁבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַגּוֹיִם שֶׁלֹּא יִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶן בְּיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִדַּאי.

וְרַב יְהוּדָה — "אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ" כְּתִיב.

וְרַבִּי זֵירָא — מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי לֵוִי, דְּאָמַר: שֵׁשׁ שְׁבוּעוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? תְּלָתָא — הָנֵי דַּאֲמַרַן, אִינָךְ: שֶׁלֹּא יְגַלּוּ אֶת הַקֵּץ, וְשֶׁלֹּא יְרַחֲקוּ אֶת הַקֵּץ, וְשֶׁלֹּא יְגַלּוּ הַסּוֹד לַגּוֹיִם.

"בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיָּלוֹת הַשָּׂדֶה", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אִם אַתֶּם מְקַיְּימִין אֶת הַשְּׁבוּעָה — מוּטָב, וְאִם לָאו — אֲנִי מַתִּיר אֶת בְּשַׂרְכֶם כִּצְבָאוֹת וּכְאַיָּלוֹת הַשָּׂדֶה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁרוּי בְּלֹא עָוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבֵל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּהּ נְשׂוּא עָוֹן". אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב אָשֵׁי: אֲנַן בְּסוּבְלֵי חֲלָאִים מַתְנִינַן לַהּ.

אָמַר רַב עָנָן: כָּל הַקָּבוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּאִילּוּ קָבוּר תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ. כְּתִיב הָכָא: "מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי", וּכְתִיב הָתָם: "וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ".

עוּלָּא הֲוָה רָגִיל דַּהֲוָה סָלֵיק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נָח נַפְשֵׁיהּ בְּחוּץ לָאָרֶץ. אֲתוֹ אֲמַרוּ לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר: אַנְתְּ עוּלָּא, "עַל אֲדָמָה טְמֵאָה תָּמוּת". אָמְרוּ לוֹ: אֲרוֹנוֹ בָּא. אָמַר לָהֶם: אֵינוֹ דּוֹמֶה קוֹלַטְתּוֹ מֵחַיִּים לְקוֹלַטְתּוֹ לְאַחַר מִיתָה.

הָהוּא גַּבְרָא דְּנָפַלָה לֵיהּ יָבָמָה בֵּי חוֹזָאָה, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא, אֲמַר לֵיהּ: מַהוּ לְמֵיחַת וּלְיַבּוּמַהּ?

אֲמַר לֵיהּ: אָחִיו נָשָׂא כּוּתִית וָמֵת — בָּרוּךְ הַמָּקוֹם שֶׁהֲרָגוֹ. וְהוּא יֵרֵד אַחֲרָיו?!

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לָצֵאת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל כָּךְ אָסוּר לָצֵאת מִבָּבֶל לִשְׁאָר אֲרָצוֹת. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֲפִילּוּ מִפּוּמְבְּדִיתָא לְבֵי כוּבֵּי. הָהוּא דִּנְפַק מִפּוּמְבְּדִיתָא לְבֵי כוּבֵּי, שַׁמְתֵּיהּ רַב יוֹסֵף. הָהוּא דִּנְפַק מִפּוּמְבְּדִיתָא לְאַסְתּוֹנְיָא, שְׁכִיב. אָמַר אַבַּיֵי: אִי בָּעֵי הַאי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן, הָוֵה חָיֵי.

רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: כְּשֵׁרִין שֶׁבְּבָבֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹלַטְתָּן, כְּשֵׁרִין שֶׁבְּשְׁאָר אֲרָצוֹת בָּבֶל קוֹלַטְתָּן. לְמַאי? אִילֵימָא לִיוּחֲסִין, וְהָאָמַר מָר: כָּל הָאֲרָצוֹת עִיסָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִיסָּה לְבָבֶל! אֶלָּא לְעִנְיַן קְבוּרָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה: כָּל הַדָּר בְּבָבֶל כְּאִילּוּ דָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹי צִיּוֹן הִמָּלְטִי יוֹשֶׁבֶת בַּת בָּבֶל". אָמַר אַבָּיֵי, נָקְטִינַן: בָּבֶל לָא חָזְיָא חַבְלֵי דְּמָשִׁיחַ. תַּרְגְּמַהּ אַהוּצַל דְּבִנְיָמִין, וְקָרוּ לֵיהּ קַרְנָא דְּשֵׁיזְבָתָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מֵתִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ אֵינָם חַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתַתִּי צְבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים" — אֶרֶץ שֶׁצְּבִיוֹנִי בָּהּ מֵתֶיהָ חַיִּים, שֶׁאֵין צְבִיוֹנִי בָּהּ — אֵין מֵתֶיהָ חַיִּים.

מֵתִיב רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל: "יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן", מַאי לָאו: "יִחְיוּ מֵתֶיךָ" — מֵתִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. "נְבֵלָתִי יְקוּמוּן" — מֵתִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ. וּמַאי "וְנָתַתִּי צְבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים" — אַנְבּוּכַד הוּא דִּכְתִיב, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: מַיְיתֵינָא עֲלַיְיהוּ מַלְכָּא דְּקַלִּיל כִּי טַבְיָא.

אָמַר לֵיהּ: רַבִּי, מִקְרָא אַחֵר אֲנִי דּוֹרֵשׁ: "נוֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהוֹלְכִים בָּהּ". וְאֶלָּא הָכְתִיב "נְבֵלָתִי יְקוּמוּן"! הָהוּא בִּנְפָלִים הוּא דִּכְתִיב.

וְרַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל, הַאי "נוֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ" מַאי עֲבִיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אֲבָהוּ. דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: אֲפִילּוּ שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מוּבְטָח לָהּ שֶׁהִיא בַּת הָעוֹלָם הַבָּא. כְּתִיב הָכָא: "לָעָם עָלֶיהָ", וּכְתִיב הָתָם: "שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר" — עַם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר.

"וְרוּחַ לַהוֹלְכִים בָּהּ", אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמְהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מוּבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא.

וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר, צַדִּיקִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ אֵינָם חַיִּים?! אָמַר רַבִּי אִילְעָא: עַל יְדֵי גִּלְגּוּל. מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי אַבָּא סַלָּא דְּבָא: גִּלְגּוּל לְצַדִּיקִים צַעַר הוּא! אָמַר אַבָּיֵי: מְחִילּוֹת נַעֲשׂוֹת לָהֶם בַּקַּרְקַע.

"וּנְשָׁאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבוּרָתָם", אָמַר קָרְנָא, דְּבָרִים בְּגוֹ: יוֹדֵעַ הָיָה יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר הָיָה, וְאִם מֵתִים שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ חַיִּים, לָמָּה הִטְרִיחַ אֶת בָּנָיו? שֶׁמָּא לֹא יִזְכֶּה לִתְחִילּוֹת.

כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: "וַיַּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'", אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, דְּבָרִים בְּגוֹ: יוֹדֵעַ הָיָה יוֹסֵף בְּעַצְמוֹ שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר הָיָה, וְאִם מֵתִים שֶׁבַּחוּצָה לָאָרֶץ חַיִּים, לָמָּה הִטְרִיחַ אֶת אֶחָיו אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה? שֶׁמָּא לֹא יִזְכֶּה לִתְחִילּוֹת.

שְׁלַחוּ לֵיהּ אֲחוֹהִי לְרַבָּה: יוֹדֵעַ הָיָה יַעֲקֹב שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר הָיָה וְכוּ'. אִילְפָא מוֹסִיף בָּהּ דְּבָרִים: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה מִצְטַעֵר עַל אִשָּׁה אַחַת, וּבִיקֵּשׁ לֵירֵד, כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע כְּוֹאת, גִּלְגֵּל בְּעַצְמוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ.

אַף עַל פִּי שֶׁחָכָם גָּדוֹל אַתָּה, אֵינוֹ דּוֹמֶה לוֹמֵד מֵעַצְמוֹ לַלּוֹמֵד מֵרַבּוֹ. וְאִם תֹּאמַר אֵין לְךָ רַב — יֵשׁ לְךָ רַב, וּמַנּוּ — רַבִּי יוֹחָנָן.

וְאִם אֵין אַתָּה עוֹלֶה — הִזָּהֵר בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: אַל תַּרְבֶּה בִּישִׁיבָה — שֶׁיְּשִׁיבָה קָשָׁה לְתַחְתּוֹנִיוֹת, וְאַל תַּרְבֶּה בַּעֲמִידָה — שֶׁעֲמִידָה קָשָׁה לַלֵּב, וְאַל תַּרְבֶּה בַּהֲלִיכָה — שֶׁהֲלִיכָה קָשָׁה לָעֵינַיִם. אֶלָּא שְׁלִישׁ בִּישִׁיבָה, שְׁלִישׁ בַּעֲמִידָה, שְׁלִישׁ בְּהִילּוּךְ.

כָּל יְשִׁיבָה שֶׁאֵין עִמָּהּ סְמִיכָה — עֲמִידָה נוֹחָה הֵימֶנָּה. עֲמִידָה סָלְקָא דַּעְתָּךְ? וְהָאָמְרַתְּ עֲמִידָה קָשָׁה לַלֵּב! אֶלָּא: יְשִׁיבָה

דף קיא:

שֶׁאֵין בָּהּ סְמִיכָה — עֲמִידָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סְמִיכָה נוֹחָה הֵימֶנָּה.
וְכֵן אָמְרוּ: יִצְחָק וְשִׁמְעוֹן וְאוֹשַׁעְיָא אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בִּפְרָדוֹת. דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פִּרְדָּה שֶׁתָּבְעָה — אֵין מַרְבִּיעִין עָלֶיהָ לֹא סוּס וְלֹא חֲמוֹר, אֶלָּא מִינָהּ.
אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: יִצְחָק — זֶה רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, שִׁמְעוֹן — זֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי, וְאָמְרִי לַהּ: רֵישׁ לָקִישׁ, אוֹשַׁעְיָא — זֶה רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּרַבִּי.
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עַמֵּי הָאֲרָצוֹת אֵינָן חַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: "מֵתִים בַּל יִחְיוּ וְגוֹ'", תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: "מֵתִים בַּל יִחְיוּ", יָכוֹל לַכֹּל — תַּלְמוּד לוֹמַר: "רְפָאִים בַּל יָקוּמוּ", בִּמְרַפֶּה עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר.
אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: לָא נִיחָא לְמָרַיְיהוּ דְּאָמְרַתְּ לְהוּ הָכִי, הָהוּא בִּמְרַפֶּה עַצְמוֹ לַעֲבוֹדָה זָרָה הוּא דִּכְתִיב. אָמַר לֵיהּ: מִקְרָא אַחֵר אֲנִי דּוֹרֵשׁ, דִּכְתִיב: "כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּיךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל", כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר תּוֹרָה — אוֹר תּוֹרָה מְחַיֵּיהוּ, וְכֹל שֶׁאֵין מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר תּוֹרָה — אֵין אוֹר תּוֹרָה מְחַיֵּיהוּ.
כֵּיוָן דְּחָזְיֵיהּ דְּקָמְצְטַעַר, אָמַר לֵיהּ: רַבִּי, מָצָאתִי לָהֶן תַּקָּנָה מִן הַתּוֹרָה: "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כּוּלְּכֶם הַיּוֹם", וְכִי אֶפְשָׁר לְדַבּוֹקֵי בַּשְׁכִינָה? וְהָכְתִיב: "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה"?
אֶלָּא: כָּל הַמַּשִּׂיא בִּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, וְהָעוֹשֶׂה פְּרַקְמַטְיָא לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, וְהַמְהַנֶּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִנְּכָסָיו — מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ מְדַבֵּק בַּשְׁכִינָה.
כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: "לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְדָבְקָה בּוֹ", וְכִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לִידַבֵּק בַּשְׁכִינָה? אֶלָּא: כָּל הַמַּשִּׂיא בִּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, וְהָעוֹשֶׂה פְּרַקְמַטְיָא לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, וְהַמְהַנֶּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִנְּכָסָיו — מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ מְדַבֵּק בַּשְׁכִינָה.
אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף: עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁמְּבַצְּבְּצִין וְעוֹלִין בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיָצִיצוּ מֵעִיר כֶּעָשֶׂב הָאָרֶץ", וְאֵין "עִיר" אֶלָּא יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנַנּוֹתִי אֶל הָעִיר הַזֹּאת".
וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף: עֲתִידִים צַדִּיקִים שֶׁיַּעֲמְדוּ בְּמַלְבּוּשֵׁיהֶן, קַל וָחוֹמֶר מֵחִטָּה: מָה חִטָּה שֶׁנִּקְבְּרָה עֲרוּמָּה — יוֹצְאָה בְּכַמָּה לְבוּשִׁין, צַדִּיקִים שֶׁנִּקְבְּרוּ בִּלְבוּשֵׁיהֶן — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.
וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף: עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁתּוֹצִיא גְּלוּסְקָאוֹת וּכְלֵי מֵילֶת, שֶׁנֶּאֱמַר: "יְהִי פִסַּת בַּר בָּאָרֶץ".

תָּנוּ רַבָּנָן: ״יְהִי פִּסַּת בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים״, אָמְרוּ: עֲתִידָה חִטָּה שֶׁתְּתַמֵּר כְּדֶקֶל, וְעוֹלָה בְּרֹאשׁ הָרִים. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר: יֵשׁ צַעַר לְקוֹצָרָהּ! תַּלְמוּד לוֹמַר: ״יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ״ — הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא רוּחַ מִבֵּית גְּנָזָיו וּמְנַשְּׁבָהּ עָלֶיהָ וּמַשָּׁרָה אֶת סָלְתָּהּ, וְאָדָם יוֹצֵא לַשָּׂדֶה וּמֵבִיא מְלֹא פִּיסַּת יָדוֹ, וּמִמֶּנָּה פַּרְנָסָתוֹ וּפַרְנָסַת אַנְשֵׁי בֵיתוֹ.

״עִם חֶלֶב כִּלְיוֹת חִטָּה״, אָמְרוּ: עֲתִידָה חִטָּה שֶׁתְּהֵא כִּשְׁתֵּי כְלָיוֹת שֶׁל שׁוֹר הַגָּדוֹל. וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי שׁוּעָל קִינֵּן בְּלֶפֶת, וּשְׁקָלוּהוּ, וּמָצְאוּ בּוֹ שִׁשִּׁים לִיטְרִין, בְּלִיטְרָא שֶׁל צִפּוֹרִי. תַּנְיָא, אָמַר רַב יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּשִׁיחִין בְּאֶחָד שֶׁהִנִּיחַ לוֹ אָבִיו שְׁלֹשָׁה בַּדֵּי חַרְדָּל וְנִפְשַׁח אֶחָד מֵהֶן וְנִמְצְאוּ בּוֹ תִּשְׁעָה קַבִּין חַרְדָּל. וְעֵצָיו, סִיכְּכוּ בּוֹ סוּכַּת יוֹצְרִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן תַּחְלִיפָא: קָלַח שֶׁל כְּרוּב הִנִּיחַ לָנוּ אַבָּא, וְהָיֵינוּ עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ בְּסוּלָּם.

״וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמָר״, אָמְרוּ: לֹא כָּעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ צַעַר לִבְצוֹר וְלִדְרוֹךְ, הָעוֹלָם הַבָּא מֵבִיא עֲנָוָה אַחַת בַּקָּרוֹן אוֹ בִּסְפִינָה, וּמַנִּיחָהּ בְּזָוִית בֵּיתוֹ, וּמְסַפֵּק הֵימֶנָּה כְּפִטּוֹס גָּדוֹל. וְעֵצָיו, מְסִיקִין תַּחַת הַתַּבְשִׁיל. וְאֵין לְךָ כָּל עֲנָבָה וַעֲנָבָה שֶׁאֵין בָּהּ שְׁלֹשִׁים גַּרְבֵי יַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמָר״, אַל תִּקְרֵי ״חָמָר״ אֶלָּא ״חוֹמֶר״.

כִּי אֶתָא רַב דִּימִי, אָמַר: מַאי דִּכְתִיב ״אוֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירֹה״ — אֵין לְךָ כָּל גֶּפֶן וָגֶפֶן שֶׁבָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין צָרִיךְ עַיִר אַחַת לִבְצוֹר. ״וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתוֹנוֹ״ — אֵין לְךָ כָּל אִילָן סָרָק שֶׁבָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא מִשּׁוּם שְׁתֵּי אֲתוֹנוֹת. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר אֵין בּוֹ יַיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבוּשׁוֹ״. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר אֵינוֹ אָדוֹם, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמָר״.

וְשֶׁמָּא תֹּאמַר אֵינוֹ מָרֵוָּה — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״סוּתֹה״. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר אֵין בּוֹ טַעַם — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״חַכְלִילִי עֵינַיִם מְיַיִן״. כָּל חֵיךְ שֶׁטּוֹעֲמוֹ, אוֹמֵר: ״לִי לִי״. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר לְנַעֲרִים יָפֶה וְלִזְקֵנִים אֵינוֹ יָפֶה — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב״, אַל תִּקְרֵי ״לְבֶן שִׁנַּיִם״ אֶלָּא ״לְבֶן שָׁנִים״.

פְּשָׁטֵיהּ דִּקְרָא בְּמַאי כְּתִיב? כִּי אֶתָא רַב דִּימִי, אָמַר: אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְמוּז [לִי] בְּעֵינֶיךָ דִּבְסִים מֵחַמְרָא, וְאַחְוִי לִי שִׁינֶיךָ דִּבְסִים מֵחָלָבָא.

מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: טוֹב הַמַּלְבִּין שִׁינַּיִם לַחֲבֵירוֹ יוֹתֵר מִמַּשְׁקֵהוּ חָלָב, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב״, אַל תִּקְרֵי ״לְבֶן שִׁנַּיִם״ אֶלָּא ״לִבּוּן שִׁנַּיִם״.

רַב חִיָּיא בַּר אַדָּא מַקְרֵי דַּרְדְּקֵי דְּרִישׁ לָקִישׁ הֲוָה. אִיפַּגַּר תְּלָתָא יוֹמֵי וְלָא אֲתָא. כִּי אֲתָא, אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי אִיפַּגַּרְתְּ?

אֲמַר לֵיהּ: דְּלִית אַחַת הִנִּיחַ לִי אַבָּא וּבָצַרְתִּי מִמֶּנָּה יוֹם רִאשׁוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶשְׁכּוֹלוֹת אֶשְׁכּוֹל לְגָרָב, יוֹם שֵׁנִי בָּצַרְתִּי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶשְׁכּוֹלוֹת שְׁתֵּי אֶשְׁכּוֹלוֹת לְגָרָב, יוֹם שְׁלִישִׁי

בָּצַרְתִּי מִמֶּנָּה שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת אֶשְׁכּוֹלוֹת שָׁלֹשׁ אֶשְׁכּוֹלוֹת לָגָרֶב, וְהִפְקַרְתִּי יוֹתֵר מֵחֲצָיָה. אֲמַר לֵיהּ: אִי לָאו דְּאִיפַּגְרְתְּ הֲוָה עָבְדָא טְפֵי.

רַמֵּי בַּר יְחֶזְקֵאל אִיקְלַע לִבְנֵי בְרַק, חֲזַנְהוּ לְהָנְהוּ עִיזֵּי דְּקָאָכְלָן תּוּתֵי תְּאֵינֵי וְקָנְטֵיף דּוּבְשָׁא מִתְּאֵינֵי וַחֲלָבָא טָיֵיף מִנַּיְיהוּ וּמִיעָרֵב בַּהֲדֵי הֲדָדֵי. אֲמַר: הַיְינוּ: "זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ".

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן דּוֹסְתַּאי: מִלּוֹד לְאוֹנוֹ שְׁלֹשָׁה מִילִין, פַּעַם אַחַת קִדַּמְתִּי בַּנֶּשֶׁף וְהָלַכְתִּי עַד קַרְסוּלַּיי בִּדְבַשׁ שֶׁל תְּאֵינִים. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לְדִידִי חֲזֵי לִי "זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ" שֶׁל צְפוֹרִי, וְהָוֵי שִׁיתְסַר מִילִין אַשִּׁיתְסַר מִילִין. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לְדִידִי חֲזֵי לִי "זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ" שֶׁל כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,

דף קיב.

וְהָוְיָא כְּמִבֵּי מִיכְסֵי עַד אַקְרָא דְּתוּלְבַּנְקֵי, עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּין פַּרְסֵי אוּרְכָּא וּפוּתְיָא שִׁיתָּא פַּרְסֵי.

רַבִּי חֶלְבּוֹ וְרַבִּי עַוִּירָא וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אִיקְלַעוּ לְהָהוּא אַתְרָא. אַיְיתוֹ קַמַּייהוּ אֲפַרְסְקָא דַּהֲוָה כְּאִילְפָּס כְּפַר הֵינוֹ. וְאִילְפָּס כְּפַר הֵינוֹ כַּמָּה הֲוֵי — חֲמֵשׁ סְאִין. אָכְלוּ שְׁלִישׁ, וְהִפְקִירוּ שְׁלִישׁ, וְנָתְנוּ לִפְנֵי בְּהֶמְתָּן שְׁלִישׁ.

לְשָׁנָה אִיקְלַע רַבִּי אֶלְעָזָר לְהָתָם וְאַיְיתוֹ לְקַמַּיהּ (נְקַטוּ) [נָקְטֵיהּ] בִּידֵיהּ, וְאָמַר: "אֶרֶץ פְּרִי לִמְלֵחָהּ מֵרֹעַת יוֹשְׁבֵי בָהּ".

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִיקְלַע לְגַבְלָא, חֲזַנְהוּ לְהָנְהוּ קִטּוּפֵי דַּהֲווֹ קָיְימִי כִּי עִיגְלֵי, אָמַר: עֲגָלִים בֵּין הַגְּפָנִים? אֲמַרוּ לֵיהּ: קִטּוּפֵי נִינְהוּ. אָמַר: אֶרֶץ אֶרֶץ, הַכְנִיסִי פֵּירוֹתַיִיךְ, לְמִי אַתְּ מוֹצִיאָה פֵּירוֹתַיִיךְ, לְגוֹיִם הַלָּלוּ שֶׁעָמְדוּ עָלֵינוּ בְּחַטֹּאתֵינוּ?

לְשָׁנָה אִיקְלַע רַבִּי חִיָּיא לְהָתָם, חֲזַנְהוּ דַּהֲווֹ קָיְימִי כְּעִיזֵּי, אָמַר: עִזִּים בֵּין הַגְּפָנִים? אֲמַרוּ לֵיהּ: זִיל, לָא תַּעֲבֵיד לַן כִּי חַבְרָךְ.

תָּנוּ רַבָּנָן: בְּבִרְכוֹתֶיהָ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — בֵּית סְאָה עוֹשָׂה חֲמֵשֶׁת רִיבּוֹא כּוֹרִין, בִּישִׁיבָתָהּ שֶׁל צוֹעַן — בֵּית סְאָה עוֹשָׂה שִׁבְעִים כּוֹרִין. דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אֲנִי רָאִיתִי בְּבִקְעַת בֵּית שְׁאָן בֵּית סְאָה עוֹשָׂה שִׁבְעִים כּוֹרִין.

וְאֵין לְךָ מְעוּלֶּה בְּכָל אֲרָצוֹת יוֹתֵר מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "כְּגַן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרָיִם". וְאֵין לְךָ מְעוּלֶּה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם יוֹתֵר מִצּוֹעַן — דַּהֲווֹ מְרַבּוּ בַּהּ מְלָכִים, דִּכְתִיב: "כִּי הָיוּ בְצוֹעַן שָׂרָיו". וְאֵין לְךָ טָרְשִׁים בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵחֶבְרוֹן, דַּהֲווֹ קָבְרֵי בָּהּ שִׁיכְבֵי.

וַאֲפִילּוּ הָכִי, חֶבְרוֹן מְבוּנָּה עַל אַחַת מִשִּׁבְעָה בְּצוֹעַן, דִּכְתִיב: "וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צוֹעַן מִצְרָיִם", מַאי "נִבְנְתָה"? אִילֵּימָא נִבְנְתָה מַמָּשׁ, אֶפְשָׁר אָדָם בּוֹנֶה בַּיִת לִבְנוֹ קָטָן קוֹדֶם שֶׁיִּבְנֶה לִבְנוֹ גָּדוֹל? שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפוּט וּכְנָעַן"!

אֶלָּא שֶׁמְּבוּנָּה עַל אַחַת מִשִּׁבְעָה בְּצוֹעֵן. וְהָנֵי מִילֵּי בִּטְרָשִׁים, אֲבָל שֶׁלֹּא בִּטְרָשִׁים — חֲמֵשׁ מְאָה.

וְהָנֵי מִילֵּי שֶׁלֹּא בְּבִרְכוֹתֶיהָ, אֲבָל בְּבִרְכוֹתֶיהָ, כְּתִיב: ״וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִיא וְגוֹ׳״.

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: סְאָה בִּיהוּדָה הָיְתָה עוֹשָׂה חֲמֵשׁ סְאִין: סְאָה קֶמַח, סְאָה סֹלֶת, סְאָה סוּבִּין, סְאָה מוּרְסִין, וּסְאָה קִיבּוֹרְיָא. אָמַר לֵיהּ הָהוּא צַדּוּקִי לְרַבִּי חֲנִינָא: יָאֶה מְשַׁבְּחֵיתוּ בַּהּ בְּאַרְעָכוֹן. בֵּית סְאָה אַחַת הִנִּיחַ לִי אַבָּא, מִמֶּנָּה מְשַׁח, מִמֶּנָּה חֲמַר, מִמֶּנָּה עִיבּוּר, מִמֶּנָּה קִיטְנִיּוֹת, מִמֶּנָּה רוֹעוֹת מִקְנָתִי.

אָמַר לֵיהּ הָהוּא בַּר אֱמוֹרָאָה לְבַר אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל: הַאי [תְּאִלְתָּא] דְּקָיְימָא אַגּוּדָּא דְיַרְדְּנָא כַּמָּה גָּדְרִיתוּ מִינַּהּ? אָמַר לֵיהּ: שִׁיתִּין כּוֹרֵי. אָמַר לֵיהּ: אֲפִילּוּ לָא עָיְילִיתוּ בָּהּ אֲחֵרִיבְתּוּהָ, אֲנַן מְאָה וְעֶשְׂרִים כּוֹרֵי הֲוָה גָּזְרִינַן מִינַּהּ. אָמַר לֵיהּ: אֲנָא נָמֵי מֵחַד גִּיסָא קָאֲמִינָא לָךְ.

אָמַר רַב חִסְדָּא, מַאי דִּכְתִיב: ״וְאֶתֵּן לְךָ אֶרֶץ חֶמְדָּה נַחֲלַת צְבִי״, לְמָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִמְשְׁלָה לִצְבִי? לוֹמַר לְךָ: מָה צְבִי זֶה אֵין עוֹרוֹ מַחֲזִיק בְּשָׂרוֹ, אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ מַחְזֶקֶת פֵּירוֹתֶיהָ. דָּבָר אַחֵר: מָה צְבִי זֶה קַל מִכָּל הַחַיּוֹת, אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קַלָּה מִכָּל הָאֲרָצוֹת לְבַשֵּׁל אֶת פֵּירוֹתֶיהָ.

אִי מָה צְבִי זֶה קַל וְאֵין בְּשָׂרוֹ שָׁמֵן — אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קַלָּה לְבַשֵּׁל וְאֵין פֵּירוֹתֶיהָ שְׁמֵנִים, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ״, שְׁמֵנִים מֵחָלָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר כִּי הֲוָה סָלֵיק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר: פְּלַטִי לִי מֵהָדָא. כִּי סַמְכוּהוּ, אָמַר: פְּלַטִי לִי מִתַּרְתֵּי. כִּי אוֹתְבוּהוּ בְּסוֹד הָעִיבּוּר, אָמַר: פְּלַטִי לִי מִתְּלָת,

שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְהָיְתָה יָדִי אֶל הַנְּבִיאִים הַחוֹזִים שָׁוְא וְגוֹ׳״. ״בְּסוֹד עַמִּי לֹא יִהְיוּ״ — זֶה סוֹד עִיבּוּר. ״וּבִכְתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּתֵבוּ״ — זֶה סְמִיכָה. ״וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹאוּ״ — כְּמַשְׁמָעוֹ.

רַבִּי זֵירָא כִּי הֲוָה סָלֵיק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָא אַשְׁכַּח מַבְּרָא לְמָעְבַּר, נָקֵט בְּמִצְרָא וְקָעָבַר. אֲמַר לֵיהּ הָהוּא צַדּוּקִי: עַמָּא פְּזִיזָא, דְּקַדְּמִיתוּ פּוּמַּייכוּ לְאוּדְנַיְיכוּ, אֲכַתִּי בְּפְזִיזוּתַייכוּ קָיְימִיתוּ?

אֲמַר לֵיהּ: דּוּכְתָּא דְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לָא זְכוֹ לַהּ, אֲנָא מִי יֵימַר דְּזָכֵינָא לַהּ.

רַבִּי אַבָּא מְנַשֵּׁק כֵּיפֵי דְעַכּוֹ. רַבִּי חֲנִינָא מְתַקֵּן מַתְקְלַיָּיהּ. רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי

דף קיב:

קָיְימִי מִשְׁמְשָׁא לְטוּלָּא וּמְטוּלָּא לְשִׁמְשָׁא. רַבִּי חִיָּיא בַּר גַּמְדָּא מִיגַּנְּדַר בְּעַפְרָה, שְׁנָאֲמַר: ״כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עָפְרָהּ יְחוֹנֵנוּ״.

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא: דּוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא — קָטֵיגוֹרְיָא בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר צֵירוּף אַחַר צֵירוּף, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂירִיָּה וְשָׁבָה וְהָיְתָה לְבָעֵר". תָּנֵי רַב יוֹסֵף: בָּזוֹזֵי, וּבָזוֹזֵי דְּבָזוֹזֵי.

אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: עֲתִידִין כָּל אִילָנֵי סְרָק שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּטְּעֲנוּ פֵּירוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי עֵץ נָשָׂא פִרְיוֹ תְּאֵנָה וָגֶפֶן נָתְנוּ חֵילָם".

הֲדַרַן עֲלָךְ שְׁנֵי דַּיָּינֵי גְּזֵירוֹת וּסְלִיקָא לַהּ מַסֶּכֶת כְּתוּבוֹת